

Dzam Wedeye

New Testament in Mery

Dzam Wedeye

New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec

Contents

Mata	1
Markus	42
Luka	70
Yuhana	115
Məsler hay	147
Roma hay	188
1 Korinthe hay	209
2 Korinthe hay	229
Galat hay	242
Efez hay	250
Filipi hay	257
Kolosi hay	262
1 Tesalonik hay	267
2 Tesalonik hay	271
1 Timote	274
2 Timote	280
Titus	284
Filimon	287
Hebrəe hay	289
Yakuba	304
1 Piyer	309
2 Piyer	315
1 Yuhana	319
2 Yuhana	325
3 Yuhana	326
Yuda	327
Məsine i Yuhana	329

N̄gwalak i bazlam nakə

Mata

a watsa aye

Məfələkwe

Wu nakə Mata a watsa a d̄erewel nakay aye na, anan̄: Yesu K̄ariste nen̄geye ndo m̄ətəme ha ndo nakə Mb̄elom a gwad̄ ma sl̄əraweये ka m̄əndzib̄əra aye. Mb̄elom a dazlay m̄ərehe ha wu nakə a gwad̄ ma v̄əlateye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta nen̄geye. T̄ə wa na Yesu m̄ə walañ i Yahuda hay, k̄ə ndza m̄ə walañ tay d̄ərmak. Kwa andza niye b̄əbay na, labara nakay ka t̄əra h̄ərwi Yahuda hay d̄ək̄dek̄ bay, h̄ərwi ndo hay ka m̄əndzib̄əra tebiye.

Mata k̄ə pay ḡər a m̄əwetse d̄erewel n̄gay ka mad̄ədo ka mad̄ədo lele. A dazlay ta m̄əwe i Yesu, madzahūbe i Yesu a yam, ada t̄ə mas̄pete nakə Fakalaw a s̄əpat na Yesu aye. K̄ə watsa na m̄əsler i Yesu, labara neheye a tsikawatay a ndo hay aye, mat̄ətike ada ta m̄əmb̄əle tay ha ndo hay ab̄əra ma d̄əvats.

Mata a n̄gəna ha mat̄ətike i Yesu wal wal zlam:

- 1) A d̄a ha labara ma tsaholok (5-7).
- 2) Gawla i Yesu hay kuro ḡər eye sulo ta m̄əsler tay (10).
- 3) Dzeke i B̄əy i Mb̄elom (13).
- 4) Gawla i Yesu hay ta giye m̄əsler na, k̄əkay (18).
- 5) Mat̄ətike ka ḡər i mand̄əve i m̄əndzib̄əra t̄ə m̄əmwaw i Yesu (24-25).

B̄əba t̄əte i Yesu hay

Luka 3.23-38

¹ Anan̄ d̄erewel i m̄əzele i b̄əba t̄əte hay i Yesu K̄ariste: Yesu K̄ariste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. B̄əba t̄əte i Yesu hay na, anan̄: ² Abraham a lah m̄əwe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malam̄ar n̄gay hay. ³ Yahuda a wa Fares t̄ə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram. ⁴ Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nason̄. Nason̄ a wa Salmon̄. ⁵ Salmon̄ a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i Obed na, Rut. Obed a wa Zese. ⁶ Zese a wa b̄əy Davit.

Davit a wa Salomon̄, may i Salomon̄ na, n̄gwas i Uri. ⁷ Salomon̄ a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf. ⁸ Asaf a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Ozias. ⁹ Ozias a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas. ¹⁰ Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amon̄. Amon̄ a wa Zoziyas. ¹¹ Zoziyas a wa Yekoniya ta malam̄ar n̄gay hay. A wa tay

ha na, ah̄əl nakə t̄ə ḡəs tay beke eye hay a Babilon aye.

¹² Ma d̄əba eye nakə ti ye tay ha a Babilon aye na, Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel. ¹³ Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor. ¹⁴ Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod. ¹⁵ Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob. ¹⁶ Zakob a wa Yusufa tuk. Nen̄geye na, zal i Mari nakə a wa Yesu, t̄ə zalay K̄ariste aye.

¹⁷ A ḡəs ab̄əra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro ḡər eye fad̄. Ada a ḡəs ab̄əra ka Davit hus ah̄əl nakə t̄ə ḡəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro ḡər eye fad̄. Sa na, a ḡəs ab̄əra ka maḡəse tay ha Israyel hay a Babilon hus ka K̄ariste na, slala kuro ḡər eye fad̄.

M̄əwe i Yesu

Luka 2.1-7

¹⁸ Anan̄ ma k̄əkay nakə t̄ə wa Yesu K̄ariste aye. May n̄gay na, t̄ə zalay Mari, nen̄geye m̄ədel i Yusufa. Ane tuk na, ah̄əl nakə ta zla bo zuk bay aye na, kiye a yay a Mari ta ḡədan̄ i M̄əsaf̄əre Ts̄ədan̄n̄a eye. ¹⁹ Yusufa m̄ədel n̄gay na, nen̄geye ndo i d̄ək̄dek̄ kame i Mb̄elom. A say m̄ənd̄əde horoy ka Mari kame i ndo hay bay. A dzala m̄ə ḡər n̄gay maḡəre ha m̄ədel n̄gay ta m̄əkal.

²⁰ H̄əlay nakə nen̄geye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mb̄elom a b̄əzay ha bo ma m̄əsine, a gwad̄ay: «Yusufa, slala i Davit, k̄ə dz̄ədz̄ar m̄əzle m̄ədel yak Mari bay. H̄ərwi kiye a yay a Mari na, ta ḡədan̄ i M̄əsaf̄əre Ts̄ədan̄n̄a eye. ²¹ Ma wiye wawa hasl̄əka eye, ada n̄əkar ka zaleyē Yesu*, h̄ərwi ma t̄əmiye tay ha gwala n̄gay hay ab̄əra m̄ə mezeleme tay.»

²² Wu neheye tebiye t̄ə ndislew na, h̄ərwi ada wu nakə B̄əy Maduweñ a tsik t̄ə bazlam i ndo m̄əde ha bazlam n̄gay aye mā ge bo. A gwad̄:

²³ «Anan̄ dem nakə a s̄ər zal zuk bay aye ma hutiye wawa,

ma wiye wawa hasl̄əka eye,

ta zaleyē Emanuyel.†»

²⁴ Yusufa a p̄ədeke ab̄əra ka m̄əndzēh̄əre na, a ge wu nakə gawla i Mb̄elom a gwad̄ay ge aye. A zla na Mari andza n̄gwas n̄gay a gay n̄gay. ²⁵ Ane tuk na, ta dzapa zuk bay hus a pat nakə Mari a wa na wawa hasl̄əka eye. Ada Yusufa ma zaleyē na, Yesu.

2

Ndo mat̄əkay d̄əre a wurzla hay ti ye ka t̄əv i Yesu

¹ T̄ə wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a h̄əlay nakə Herod nen̄geye b̄əy

* 1:21 Yesu na, andza maḡwed̄e B̄əy Maduweñ ma t̄əmiye tay ha ndo hay.

† 1:23 Andza maḡwed̄e: «Mb̄elom ta n̄əkway.» Z̄əba ka Ezay 7.14; 8.8, 10.

bagwar eye aye. Ma dāba eye tē wa na Yesu na, ndo matākay dāre a wurzla hay ti yaw mē bēzay, tē ndislew a Zerozelem, ² ta tsātsah, tē gwad: «Bēy i Yahuda hay nakē tē wa na anake aye na, mēngay? Nēmaa ngatay a wurzla ngay eye a tsaraw mē bēzay ada nēmaa yaw na, mēdēslay ha gēr.»

³ Bēy Herod a tsāne bazlam tay niye na, a kwasay gār haladzay tē siye i ndo neheye ma Zerozelem aye tebiye. ⁴ A zalatay a bagwar i ndo neheye tē vālaway wu a Mbēlom aye ta ndo neheye tē dzangawa bazlam i Mbēlom mapala eye, a tsātsah fataya a gwadatay: «Tē wa Kāriste na, mēngay?»

⁵ Ta mbēday faya, tē gwaday: «Tē wa Kāriste na, ma Betelehem, ka dala i Yahuda. Hārwi ndo mēde ha bazlam i Mbēlom a watsa, a gwad:

⁶ «Nēkar Betelehem ka dala i Yahuda,

nēkar na, makātsa bo eye mē walan i gēma neheye ka dala i Yahuda aye bay.

Hārwi bēy nakē ma tsākuriye tay ha Israyel ndo ga hay aye na,

ma deyeweye abēra ma nēkar.*»

⁷ Yawa! Herod a zalatay a ndo matākay dāre a wurzla hay ta mēkal. A tsātsah fataya, a gwadatay: «Ka ngatamay a wurzla ngay eye a tsaraw na, a hēlay waray?» ⁸ Tsa na, a slēr tay ha a Betelehem, a gwadatay: «Dum, pēlum na wawa eye niye lele. Ka hutum na na, dumara dūmen ha hārwi ada neṅ dērmak nā ye mēdēslay ha gēr.»

⁹ Ndo neheye tē tsāne bazlam i bēy na, tē hēl bo, ti ye. Ahēl nakē faya ta diye na, tē ngatay a wurzla nakē a tsaraw mē bēzay aye faya ma diye kame tay. A husa ka gēr i gay nakē wawa mē dēma aye na, a lētse. ¹⁰ Tē ngatay andza niye na, dērev tay a rah ta mēngwese. ¹¹ Tē fēlākwa a gay, ti ye naha, tē ngatay a wawa ta may ngay Mari. Ta dākway gurmets, tē dēslay ha gēr. Tsa na, tē pēla ha wu tay hay, tē vālay wu kēriye a wawa niye. Tē vālay gār, wu andaya tē zalay *enṣeṅs*† ada ta *mir*‡. ¹² Ma dēba eye Mbēlom a tsikatay ma mēsine, a gwadatay: «Kā mbēdum gēr ta tēv i Herod sa bay.» Tē tsāne andza niye na, tē hēl bo, ti ye a gēma tay ta tsēved mekenel eye.

Mede a Ezipt

¹³ Ahēl nakē ndo matākay dāre a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbēlom a yaw ka tēv i Yusufa ma mēsine. A gwaday: «Lētse, zla na wawa ta may ngay, hwayum a Ezipt. Ndza mē dēma hus a pat nakē na gwadakeye maw aye, bēna Herod faya ma pēliye wawa nakay mēkēde na.»

¹⁴ Yusufa a tsāne andza niye na, a lētse, a ye tay ha wawa ta may ngay a Ezipt ta hēvad. ¹⁵ Tē ndza mē dēma hus a pat nakē Herod a mēt aye. Wu neheye tebiye na, hārwi ada wu nakē Bēy Maduweṅ a tsik tē bazlam i ndo mēde ha bazlam ngay aye mā ge bo parakka, a gwad: «Na zalay a wawa ga mā yaw abēra mē Ezipt.Š»

Herod a bēbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

¹⁶ Herod a zēba faya ndo matākay dāre a wurzla hay ta vay gār na, a ndalay haladzay. Tsa na, a slēr ndo hay, a vēlatay tsēved ka mēkēde wawa haslāka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla mēve sulo bay aye ma Betelehem ada ma gēma neheye tē mbay naha aye.

¹⁷ Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo mēde ha bazlam i Mbēlom nakē a tsik aye, a gwad:

¹⁸ «Mawude a tsānew abēra ma gēma i Rama, mētūwe tē zlazlay haladzay mē dēma. Rasel faya ma tuwiye wawa ngay hay. Dadā a say mēgāse dērev abēra ka mētūwe bay,

hārwi wawa ngay hay andaya sa bay.*»

Mēmaw abēra mē Ezipt a Nazaret

¹⁹ Ma dēba eye Herod a mēt na, gawla i Mbēlom a yaw ka tēv i Yusufa ma mēsine ma Ezipt. ²⁰ A gwaday: «Lētse, zla na wawa ta may ngay ada mbēda gēr a gēma i Israyel, hārwi ndo neheye ta pēla tsēved ka wawa nakay mēkēde na aye na, ta mēt.»

²¹ Yusufa a tsāne andza niye na, a zla na wawa ta may ngay, a mbēda gār a gēma i Israyel. ²² Ane tuk na, Yusufa a tsāne Arkelawos ka ndza a bēy i bēba ngay Herod ka dala i Yahuda na, a dzēdzar haladzay mede a dēma. Mēsine a gay sa, Mbēlom a dāy ha wu nakē ma giye. Tsa na, a ye a Galile. ²³ A ye, a ndza ma wuzlahgēma nakē tē zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo mēde ha bazlam i Mbēlom neheye tē tsik aye. A gwad: «Ta zaley na, ndo i Nazaret.»

3

Yuhana madzēhuḅe ndo a yam

Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ A hēlay niye na, Yuhana madzēhuḅe ndo a yam a ndohwaw mē kēsaf i Yahuda, a dāwa ha bazlam i Mbēlom, ² a gwadawa: «Mbēdum ha mede kuroṅ, hārwi Bēy i Mbēlom bēse tē nēkuroṅ.»

³ Yuhana na, ndo nakē Ezay ndo mēde ha bazlam i Mbēlom a tsik faya, a gwad:

«Ndo faya ma wudiye mē kēsaf, a gwad:

* **2:6** Zāba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2. † **2:11** Enṣeṅs na, wu nakē tē fakawa hārwi mēdēslay ha gēr a Mbēlom aye.

‡ **2:11** Mir: Mal nakē a ze huṅṅa lele aye. Tē gawa ka mēdahan ada mā ze bay. § **2:15** Oze 11.1. * **2:18** Zeremi

31.15. * **3:3** Ezay 40.3.

Lambađumay tsæved a Bøy Maduweŋ, lambađumay tsæved hay fehe lele tã hãdzak bay.*»

⁴ Yuhana a pawa ka bo na, peteked manğara eye ta mækwets i zlëgweme. A ɓarawa bəzihuđ ngay na, ta həzlay. A ndayawa mæ kəsaf niye na, heyew ta wum. ⁵ Ndo neheye ma Zerozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tæ mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye tæ yawa ka tæv i Yuhana. ⁶ Tæ dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhuɓawa tay ha a yam mæ magayam nakæ tæ zalay Yurdum aye.

⁷ Yuhana a zəba dære, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka tæv ngay hərwi ada mæ dzəhuɓ tay ha a yam na, a gwadatay: «Wawa i palas hay! Maa dākum ha hwayum abara ka sariya i Mbəlom nakæ bəse kə ndzew aye na, way? ⁸ Anəke na, gum mæsler neheye ngwalak eye, ada ndo hay ta səriye ha ka mbəđum ha mede kurom aye tuk. ⁹ Kã dzalum mæ gər kurom: “Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?” bay! Sarum ha na, Mbəlom ma sliye faya mæge tay ha kwar neheye anaŋ aye wawa i Abraham hay. ¹⁰ Ba hadzaya malava bo eye mædase tay ha dərɪz i gərdaf hay fərod abəra ka dala. Dərɪz i gərdaf neheye tebiye tæ wa hohway ngwalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹¹ «Neŋ na, na dzəhuɓiye kurom ha a yam tsa hərwi mæde ha na, ka mbəđum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakæ ma deyeweye kame ga aye na, neŋgeye a ze ga ta gədaŋ. Neŋ na sla matsakway ahaya tahərak ngay hay abəra mæ sik bay. Neŋgeye na, ma dzəhuɓiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye ada ta ako. ¹² Wu mahəve daw andaya mæ həlay. Ma ngəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakæ ma mbatiye dāda bay aye.»

*Yuhana a dzəhuɓ ha Yesu a yam
Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana
1.29-34*

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka tæv i Yuhana hərwi ada Yuhana mæ dzəhuɓ ha a yam. ¹⁴ Yuhana a wudā bay. A gwaday a Yesu: «Neŋ dūh nakæ na diye naha ka tæv yak ka dzəhuɓiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar dūh ka deyeweye ka tæv ga na, kəkay!»

¹⁵ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Təma, mæ ge bo andza niye anəke. Wu nakæ Mbəlom a tsatsah aye ka gakweye andza nakæ a tsik aye.»

Yuhana a təma bazlam i Yesu nakæ a tsikay aye. A dzəhuɓ ha Yesu a yam tuk. ¹⁶ A dzəhuɓ ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayaŋŋa magərmbəlom a həndək tuwaŋ, ada Yesu a ngatay a Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. ¹⁷ Tsa na, mətsike me a tsənew mæ mbəlom, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wudā na haladzay. Dərev ga faya ma ngwasiye tæ neŋgeye.»

4

*A say a fakalaw masəpete na Yesu
Markus 1.12-13; Luka 4.1-13*

¹ Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi ada Fakalaw mæ səpat na. ² Yesu a ndza məhəne kuro kuro fad, həpat həvad ze mænde wu mənday. Ma dəba eye na, may a wur faya.

³ Fakalaw, ndo masəpete ndo a yaw, a həndzəd ka tæv i Yesu, a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadatay a kwar neheye tã tæra wu mənday ada kã nda!»

⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mæ bazlam i Mbəlom na, ndo zezəŋ ma ndziye na, ta wu mənday dekdek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tæ bazlam nakæ Mbəlom a tsik aye tebiye.*»

⁵ Fakalaw a ye ha a Zerozelem, gəma tsədaŋŋa eye. A ye ha ka gər i gay i mædaslay ha gər a Mbəlom, ⁶ a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. Hərwi mawatsa eye mæ bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Mbəlom ma gwadateye a gawla ngay hay tã dzəna kar.

Tã kəndawa kar hərwi ada sik yak mæ ndzay a kwar bay.†»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mæ bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kã dza ha Bøy Maduweŋ yak Mbəlom bay.‡»

⁸ Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahəmba zəbol eye, a bəzay ha bəy i məndzibəra tæ zlele nakæ mæ dəma aye tebiye. ⁹ A gwaday a Yesu: «Ka dəkweŋ gurmets ada ka dəsleŋ ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Fakalaw, do abəra kənaŋ! Hərwi mawatsa eye mæ bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bøy Maduweŋ yak Mbəlom, ada ka geye mæsler na, a neŋgeye nəte ngweŋ.§»

¹¹ Ka tæv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka tæv i Yesu, tæ vəlay wu mənday.

*Yesu a dazlay a mæsler ma Galile
Markus 1.14-15; Luka 4.14-15*

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † 4:6 Dəmes hay 91.11-12. ‡ 4:7 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16.

§ 4:10 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13.

¹² Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzəhuḅe ndo a yam aye na, a ye a Galile.
¹³ Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret taday, tsa na, a ye abəra mə dāma, a ye a Kafernahum ka tsakay i dəlov i Galile, ma gama i Zabulon ta Naftali. ¹⁴ A ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwad:

¹⁵ «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta Naftali,
 ta nəkurom neheye ka tsəved mede a dəlov, ta diye i magayam i Yurdum aye,
 a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye!
¹⁶ Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvonj aye na,
 ka ŋgatumay a dzaydzay bagwar eye.
 Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i mədahaŋ aye na,
 dzaydzay ka dəvakum.*»

¹⁷ A həlay niye kwayaŋŋa Yesu a dazlay mæde ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. A gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədəw.»

Yesu a zal gawla ŋgay kurre eye hay
Markus 1.16-20; Luka 5.1-11

¹⁸ Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na, a ndzay a gər a ndo wuray sulo ta malamər ŋgay. Nengeḅ na, Simoŋ nakə tə zalay Piyer nengeye ta malamər ŋgay Aŋdərə. Nəteye ndo mægəse kələf hay, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov. ¹⁹ Yesu a gwadatay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhalaw ndo hay.» ²⁰ Kwayaŋŋa tə gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

²¹ Yesu a ye kame dərəŋ tsekweŋ sa na, a ndzatay a gər a ndo mekeleŋ eye sulo ta malamər ŋgay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay. Nəteye mə kwalalaŋ i yam tay ta bəba tay Dzebede, faya ta lambadiye gadaŋ tay hay. Yesu a zalatay. ²² Tə tsəne na, kwayaŋŋa tə gər ha kwalalaŋ i yam ta bəba tay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu ta ndo hay haladzay
Luka 6.17-19

²³ Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay i maḅuwule me i Yahuda hay. A dawa ha Labara ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom ada a mbəlawa tay ha ndo i dəvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye mə walaŋ i ndo hay. ²⁴ Labara i Yesu a dā zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə həlayaw ndo neheye faya ta siye dərətsətseh ta dəvats hay wal wal aye, ndo neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo neheye matəra

eye hay. Yesu a mbəl tay ha. ²⁵ Ndo hay haladzay mbərzəzza tə paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma Zerozelem, abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye ŋged i magayam i Yurdum aye.†

5

Yesu a dā ha bazlam mə gər i mahamba

¹ Yesu a ŋgatatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay na, a tsal ŋgway a gər i mahamba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na ti ye ka təv ŋgay. ² A dazlay matatikatay, a gwadatay:

Ŋgama i Mbəlom
Luka 6.20-23

³ «Məŋgwese ka ndo neheye tə sər ha mə dərəv tay nəteye mətawak eye hay aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.

⁴ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naha dərəv.

⁵ «Məŋgwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom ma vəlateye mändzibəra.

⁶ «Məŋgwese ka ndo neheye may a wur fataya ada yam a gatay aye hərwi marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.

⁷ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta giye ŋgwalak a siye i ndo hay aye, hərwi Mbəlom ma gateye a dəma ŋgwalak dərma.

⁸ «Məŋgwese ka ndo neheye dərəv tay tsədəŋŋa kame i Mbəlom aye, hərwi nəteye na, ta ŋgateye a Mbəlom.

⁹ «Məŋgwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi ada tə ndza zay aye, hərwi Mbəlom ma zalateye na, wawa ga hay.

¹⁰ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta sateye dərətsətseh hərwi nakə faya ta giye məsler nakə a yam a gər a Mbəlom aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i tay.

¹¹ «Məŋgwese ka nəkurom tadə ndo hay ta tsədəkum, ta sakum dərətsətseh, ada tadə faya ta tsikiye fakuma wu neheye ŋgwalak eye bay ada ta rawiye fakuma me hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ aye. ¹² Ŋgwasum haladzay, dərəv kurom mə rah ta məŋgwese, hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom. Sərum ha na, andza niye ta gatay dərətsətseh a ndo mæde ha bazlam i Mbəlom neheye tə lahakumaw aye.»

Dzeke i sluwal tə dzaydzay
Markus 9.50; Luka 4.34-35

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tərūm ka mändzibəra na, andza sluwal nakə a vəd ma ala aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta sliye matəre ha mə vəd

* 4:16 Ezay 8.23–9.1. † 4:25 Gəma niye na, ta diye i bəzay i dəlov i Galile.

hərabəba sa na, ma kəkay? Ma giye ɲgama ka wuray sa bay. Ta kutsiye ha, ndo hay ta mbərasliye na tə sik.

¹⁴ «Nəkurom na, dzaydzay i mändzibəra. Hudɣay nakə ta dazl na ma tsaholok aye na, ma ɲgahiye bo tətə bay. ¹⁵ Ta pa ako ka lalam na, ta hurəkwiye faya gəse bay. Ta piye na düh na, ka wu məpe lalam hərwi ada mǎ dəvatay a ndo neheye mə gay aye tebiye. ¹⁶ Andza niye dərmak, mede kurom mǎ zəba kame i ndo hay andza dzaydzay nakə ma dəvateye a ndo hay aye, hərwi ada siye tǎ ɲgatay a ɲgwalak nakə faya ka gumeyə ada tǎ zambaday a Bəba kurom mə mbəlom.»

Yesu tə bazlam i Musa mapala eye

¹⁷ Yesu a gwadətay sa: «Kǎ dzalum mə gər kurom na yaw na, hərwi məmbete ha bazlam i Musa mapala eye tə matətike i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay bay. Na yaw hərwi məmbete ha bay. Ane tuk na, na yaw na, mandəve ha wu nakə bazlam i Musa mapala eye ada wu nakə ndo i maslan i Mbəlom hay tə tsik mage aye düh. ¹⁸ Hərwi niye neɲ faya na tsikakumeyə, sərum ha, kə ge magəmbəlom ta dala nəteye andaya huya na, ndəray ma sliye məmbete ha wuray kwa tsekweɲ abəra mə bazlam mapala eye bay. Kwa “i”, kəgəbay wu nakə mawatsa eye tsekweɲ bəbay na, ma mbatiye bay, wu tebiye ma giye bo təday. ¹⁹ Hərwi niye, ndoweyə kə gər ha bazlam mapala eye nəte, kwa tsekweɲ eye, ada faya ma dətay ha a ndo hay tǎ ge andza neɲgeye na, neɲgeye mə təriye tsekweɲ ma Bəy i Mbəlom. Ane tuk na, tadə ndoweyə ka rəhay ha gər a bazlam mapala ada ka tətikatay a siye i ndo hay tǎ rəhay ha gər dərmak na, neɲgeye mə təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. ²⁰ Hərwi niye neɲ faya na gwadumeyə sa: Kə ge ka rəhumay ha gər a bazlam i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tə dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyumeyə a Bəy i Mbəlom bay.»

Yesu a tsik ka mäge mevel

Luka 12.57-59

²¹ Yesu a gwadətay sa: «Nəkurom na, ka tsənəm wu nakə tə tsikatay a bəba tətə kurom hay aye. Tə gwadətay na: “Kǎ kəd gər i ndo bay. Ndowneyə kə kəd gər i ndo na, ta diye ha kame i sariya.*” ²² Ane tuk na, neɲ faya na gwadəkumeyə: Tadə ndoweyə kə ge mevel ka malamar ɲgay na, dǎ ta diye ha kame i ndo mage sariya. Tadə ndoweyə kə gwadəy a malamar ɲgay: “Nəkar matarakahanj eye” na, dǎ ta diye ha kame i ndo mələve dala hay, ta geyə sariya. Ada

tadə ndoweyə kə gwadəy a malamar ɲgay: “Nəkar ka dze” na, ta kaliye ha a ako nakə dǎdǎ ma mbatiye bay aye.

²³ «Agələ a saka mələtse məvələ wu a Mbəlom, a həlay niye wetete a makaw a gər zəgələ andaya ka bo ta malamar yak na, ²⁴ gər ha wu yak niye kame i təv məvələy wu a Mbəlom. Do, ta pəsüm ha a bo təday, zay mǎ ge mə wəlalɲ kurom ada maw, vəlay wu a Mbəlom tuk.

²⁵ «Tadə ka gum a bo wuray ta ndo, nəkurom ka tsəved faya ka deyumeyə a sariya na, mum ha ka bo bazlam, sərum bo bəna, mǎ ye kar ha kame i ndo mage sariya təday bay. Hərwi ki ye kar ha ka təv i ndo mage sariya hay na, ta vəlay kar ha a həlay i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a danɣay. ²⁶ Faya na gwadəkəy: Sar ha na, kə ge ka hama suloy nakə kutoɲ məheme, ka vəl ha bay na, ka deyeweyə abəra ma danɣay bay.»

Yesu a tsik ka mäge madama

Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

²⁷ Yesu a gwadətay sa: «Nəkurom na, ka tsənüm, tə gwad: “Kǎ ge madama bay.†” ²⁸ Ane tuk na, neɲ faya na gwadəkumeyə: Ndowneyə ka zəba ka ɲgwas, kə ge faya dərə a say a bor i bo ɲgay na, ǎ kə ge madama mə dərəv ɲgay ta ɲgwas eye niye tsiy. ²⁹ Kə ge dərə i həlay i mənday yak ma dədəye kar ha a mezeleme na, ɲgwad na ada kǎ kal ha dərəɲ abəra tə nəkar. ɲgama vərezl i bo yak nəte mǎ dze tə bəmalə nakə ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye. ³⁰ Kə ge həlay i mənday yak ma dədəye kar ha a mezeleme na, dəs na ada kǎ kal ha dərəɲ tə nəkar. ɲgama vərezl i bo yak nəte mǎ dze tə bəmalə nakə bo yak tebiye ma diye a ako aye.»

Yesu a tsik ka mahəhere ɲgwas

Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

³¹ Yesu a gwadətay sa: «Ahəl niye, tə gwad sa: “Tadə ndoweyə kə say mahəhar na ɲgwas ɲgay na, kutoɲ mǎ watsay dərəwel i mahəhere a həlay.‡” ³² Ane tuk na, neɲ faya na gwadumeyə: Ndowneyə ka həhar na ɲgwas ɲgay kəriye kə ge madama bay na, ki ye a zal na, neɲgeye a tərə ha ndo mage madama. Ada ndo nakə a zla ɲgwas nakə ta həhar na aye bəbay kə ge madama.§»

Yesu a tsik ka məmbede

³³ Yesu a gwadətay sa: «Nəkurom ka tsənüm wu nakə tə tsikatay ahəl niye a bəba tətə kurom hay aye. Tə gwad: “Kǎ mbadǎ tə parasay eye bay. Ane tuk na, wu nakə ka mbadǎ kame i Mbəlom ka gwad ka giye na, ge na.*” ³⁴ Ane tuk na, neɲ

* 5:21 Madayaw abəra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17. † 5:27 Madayaw abəra ma Ezipt 20.14.

‡ 5:31 Bazlam mapala eye masulo eye 24.1. § 5:32 Levitik 18.6-18; Məsler hay 15.20, 29. * 5:33 Levitik 19.12;

Məpesle 30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24.

faya na gwadakumeye: Kâ mbadum bay tebiye. Kâ mbadum ta mbalom bay harwi Mbalom mandza eye na, ma dama. ³⁵ Kâ mbadum ta dala bay harwi dala na, tav mape sik i Mbalom. Kâ mbadum ta Zerozelem bay harwi Zerozelem na, wuzlahgama i Bay bagwar eye. ³⁶ Kâ mbadu ta gar yak bay, harwi ka sliye faya matere ha makwets i gar yak kudekudek kagabay zenzen na, ka sliye faya bay. ³⁷ Ka ge ayaw na, gwadum ayaw! Ka ge a'ay na, gwadum a'ay dekdék tsa. Wu naké ta sakah ha faya sa aye na, a yaw abera ma Fakalaw.»

Kâ mum ha sewed ta sewed bay

Luka 6.29-30

³⁸ Yesu a gwadatay sa: «Nakurom na, ka tsenum wu naké ta tsik ahel niye aye. Ta gwad: «Tadé ndoweye ka huyaslay ha dère a ndo na, ta huyaslay ha a dama darmak, ada ndoweye ka habay ha zler a ndo na, ta habay ha a dama zler darmak.»[†] ³⁹ Ane tuk na, neñ faya na gwadakumeye: Tadé ndoweye ka gakum sewed na, ka mumay ha a dama bay. Duh tadé ndoweye ka faka ka maholom i helay i manday na, mbaday ha maholom i helay i gula darmak ma faka faya. ⁴⁰ Tadé a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo mage sariya harwi mazle fakaya abera makelkabo yak wawa eye na, garay ha faya kalamedze eye, ma zla na darmak. ⁴¹ Tadé a say a ndoweye magaka kuton, a gwadaka: «Zlen na wu ga anan aamba daladal» na, sakahay ha faya zlay na daren lele. ⁴² Ndowneye ka tsatsah fakaya wu na, velay. Ndowneye ka tsatsah fakaya gwedere i wu na, ka karahay ha bay, velay.»

Mawude bo ta ndo mane dère yak

Luka 6.27-28,32-36

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Ka tsenum wu naké ta tsik ahel niye aye, ta gwad: «Wuda ndo i maged yak, nay dère a ndo mane dère yak.»[†] ⁴⁴ Ane tuk na, neñ faya na gwadumeye: Wudum ndo mane dère kurom hay. Duwulumay me a Mbalom harwi ndo neheye faya ta sakumeye daretsetseh aye. ⁴⁵ Ka gum andza niye na, ka tarumeye wawa i Baba kurom Mbalom nengeye ma mbalom. Harwi pat ngay a davatay a ndo i sewed hay ada a davatay a ndo i ngwalak hay. A pa yam ngay harwi ndo neheye mede tay lele aye ada harwi ndo neheye mede tay lele bay aye darmak. ⁴⁶ Tadé agena ka wudum na, ndo neheye ta wuda kurom aye dekdék na, magogoy waray naké Mbalom ma valakumeye? Kwa ndo matsekele dzanjal hay ta ge a ze i kurom. ⁴⁷ Ada tadé faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay dekdék na, ada wu naké ka gum a ze ndo hay aye na, wuyé

me? Kwa ndo neheye ta sar Mbalom bay aye na, ta ge a ze i kurom. ⁴⁸ Tarum na, ndo ngwalak eye hay ma wu hay tebiye andza Baba kurom ma mbalom, nengeye ngwalak eye.»

6

Mavale wu na, kakay?

¹ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! A sakum mage wu naké bazlam mapala eye a tsatsah fakuma gum aye na, ka gum kame i ndo hay tebiye bay harwi ada ta zaba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Baba kurom ma mbalom ma valakumeye magogoy kurom bay.

² «A saka mavale wu a ndo i matawak na, ka velay parakka kame i ndo hay bay. Ndo i baberek hay ta velawa andza niye ma gay i maduwule me ada ka mazlazlan i tsaved aye hay. Neteye ta pala ndo hay ta daslatay ha gar. Faya na gwadakumeye: Neteye na, ba ta huta magogoy tay tsiy. ³ Nekar na, tadé ka velaye wu a ndo i matawak ta helay i manday na, helay i gula yak ma sar faya bay. ⁴ Andza niye, wu naké ka velaye na, val ta makal. Baba yak Mbalom a ngatay a wu naké ka val ta makal aye. Nengeye ma valakeye magogoy.»

Maduwule me

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Ahel naké ka duwulumeye me a Mbalom aye na, ka gum andza i ndo i baberek hay bay. Neteye na, ta wuda maduwule me ma gay i maduwule me ta malatse ada ka mazlazlan i tsaved harwi ada ndo hay tebiye ta ngatay. Neñ faya na gwadakumeye: Sarum ha, neteye na, ba ta huta magogoy tay tsiy. ⁶ Ane tuk na, nekar na, ahel naké a saka maduwulay me a Mbalom aye, do a gay i mähane yak. Darazl ka bo ada duwulay me a Baba yak Mbalom. Kwa nekar mangaha eye abera ka ndo hay na, nengeye andaya ta nekar ma valakeye magogoy yak. ⁷ Ahel naké faya ka duwulumeye me na, ka duwulum vadvad haladzay andza i ndo neheye ta sar Mbalom bay aye bay. Ta dzala ma gar tay ta duwulay me a Mbalom vadvad haladzay na, Mbalom ma tsaniye tay na. ⁸ Ka gum andza neteye bay, harwi Mbalom Baba kurom ba ka sar ha wu naké a sakum aye kwa ahel naké ka tsatsah zuk bay aye.»

Baba may

Luka 11.2-4

⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ka duwulumeye me na, gwadum andza nakay: Baba may naké ma mbalom aye, kwa way ma sar ha, mazole yak na, tsadanja.

† 5:38 Madayaw abera ma Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21. † 5:43 Levitik 19.18.

¹⁰ Bəy yak mâ yaw a walaŋ may.
Wu nakə a saka aye mâ ge ka mändzibəra
andza nakə mə mbəlom aye dərmak.
¹¹ Vəlamay wu mənday nakə ma slameye
bəgom aye.
¹² Pəsamay ha mənese
andza nakə nəmay bəbay nəmaa
pəsətay ha a ndo neheye tə gamay
mənese aye.
¹³ Tsəpa may, hərwi ada Fakalaw mâ səpat
may bay.
Ane tuk na, təmamay ahaya abəra mə həlay
i Fakalaw.
[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər i bəy, nəkar
gədaŋ ada nəkar məzlaḅ eye ka tor
eye.

Amen!]

¹⁴ «Andza niye, tadə kə pəsumatay ha
mənese a ndo neheye tə gakum mənese
aye na, Bəba kurom mə mbəlom ma
pəsakumeye ha dərmak. ¹⁵ Ane tuk na,
ka pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə
gakum mənese aye bay na, Bəba kurom
Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom
bay dərmak.»

Daliyam

¹⁶ Yesu a gwadətay sa: «Tadə faya ka gum-
eye daliyam na, kâ gum andza ndo i bəbərək
hay bay. Nəteye na, ta mbədawa ha dəre tay
andza ta mətiye hərwi ada ndo hay tâ zəba
fataya nəteye faya ta giye daliyam. Faya na
gwadumeye: Sərum ha nəteye na, ta huta
magogoy tay tsiy. ¹⁷ Ane tuk na, a saka ka
giye daliyam na, bara dəre ada fada mal ka
məkwtəsi i gər yak lele. ¹⁸ Andza niye, ndo
hay ta səriye ha nəkar faya ka giye daliyam
bay. Ane tuk na, Bəba yak nakə mandza eye
ma təv maŋgaha eye neŋgeye nəte ngweŋ a
sər ha. Faya ma ngəteye a wu nakə maŋgaha
eye faya ka giye aye. Ada mata vəlaka ma-
gogoy yak na, neŋgeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye

Luka 12.33-34

¹⁹ Yesu a gwadətay sa: «Kâ hayumay gər a
zlele ka mändzibəra bay hərwi mətul hay ta
reŋgez ta nasiye ha tebiye. Məkal hay bəbay
ta sləliye gay kurom hay ta həliye zlele niye.
²⁰ Hayumay gər a zlele kurom na, a mbəlom.
Mə dəma na, mətul hay ta reŋgez ta nasiye
ha bay, məkal hay ta sliye faya mede makəle
ahaya bay. ²¹ Hərwi dərev yak mandza eye
na, ma təv nakə zlele yak mə dəma aye.»

Dzaydzay ta ləvonj

Luka 11.34-36

²² Yesu a gwadətay sa: «Dəre yak na,
andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak
tebiye. Tadə dəre yak a zəba kwetseh kwet-
seh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay.
²³ Ane tuk na, tadə dəre yak lele bay na, bo
yak kətsek ma ləvonj. Yaw, tadə dzaydzay ma

nəkar kə mbata na, nəkar mandza eye ma
ləvonj zəŋzəŋ eye.»

Mbəlom ta suloy

Luka 16.13

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Ndəray ma sliye
məge məsler a ndo i gay ŋgay hay sulo bay.
Hərwi pat neŋged na, ma geye sewed a ndo
ŋgay neŋged, ma wudiye na neŋged lele.
Kəgəbay ma gəseye me a ndo neŋged, a ndo
neŋged ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom
bəbay, ka slumeye faya məge məsler a
Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

Məpe mədzal gər ka Mbəlom

Luka 12.22-31

²⁵ Yesu a gwadətay sa: «Hərwi niye,
neŋ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum gər
hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məsəy,
kəgəbay hərwi peteked bay. Hərwi məsəfəre
na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a
ze peteked segey. ²⁶ Zəbum ka diyeŋ hay
təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay
gər a wuray a de bay. Ane tuk na, Bəba
kurom mə mbəlom faya ma vəlatəye wu
mənday. Nəkurom na, ka zum tay ha diyeŋ
ha haladzay.

²⁷ «Way nakə mə walaŋ kurom ma
sliye faya məsəkah ha məndze ŋgay ka
mändzibəra ta mədzele gər ŋgay nakə
faya ma dzaliye aye na, way? ²⁸ Faya ka
dzalumeye kə peteked na, hərwi mey?
Zəbum ka məvurze i guzer hay mə pəsl
təday. Tə ge məsler bay, tə ŋgar peteked bay.
²⁹ Faya na gwadakumeye, kwa Salomonj
nakə zlele eye haladzay aye, dāda kə pa
ka bo peteked andza məvurze i guzer niye
hay bay. ³⁰ Andza niye Mbəlom na, faya ma
pəteye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom
nakay. Tədə na, guzer niye hay ta kuliye.
Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge
andza niye na, nəkurom duh Mbəlom ma
pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer
hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzal
gər tsekweŋ aye bədaw!

³¹ «Kâ gwadum: Nəmaa ndiye mey?
Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo mey
na, kâ dzalum bay. ³² Maa pəla wu neheye
na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane
tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu
nakə a sakum aye. ³³ Lahum məpəle na, Bəy
i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay a gər a
Mbəlom aye. Ma vəlakumeye siye i wu hay
tebiye sa.

³⁴ «Kâ dzalum ka wu nakə tədə aye bay.
Tədə na, ma dzəleye a gər ŋgay. Ka pat
məsləlaw na, dəretsətəseh ŋgay eye dā.»

7

Kâ gumatay sariya a ndo hay bay

Luka 6.37-38,41-42

¹ Yesu a gwadətay sa: «Kâ gumatay sariya
a ndo hay bay hərwi ada Mbəlom mə gakum

sariya bay dərma. ² Hərwi Mbəlom ma gakumeye sariya andza nakə faya ka gumateye a siye i ndo hay aye dərma. Ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləwawumatay wu a ndo hay aye. ³ Nəkar na, ka ngatay a tsakwal mə dəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dəre yak aye ka ngatay bay na, hərwi mey? ⁴ Ma kəkay nakə ka sliye məgwaday a malamar yak: “Malamar ga, ehe gər ga ha nā zlaka ahaya tsakwal abəra mə dəre yak”, ada dūh mə dəre yak eye na, mayako gələwwa. ⁵ Nəkar ndo i bəbək, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dəre yak təday ada ka ngateye a dəre kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dəre i malamar yak tuk.

⁶ «Wu nakə tsədanja eye na, kə vəlumatay a kəra hay bay. Ka vəlumatay na, ta mbədiye gər fakuma, ta nguradiye kurom ha. Wu i maslawa kurom hay na, kə kutsumatay ha a madəras hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

Tsətsahum, pəlum, fumay a maged
Luka 11.9-13

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma maged. ⁸ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiyə, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkeye abəra ma maged.

⁹ «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ngay a tsətsah faya wu mənday na, ma vəleye kwar dāw? ¹⁰ Kəgəbay a tsətsah fakaya kələf na, ka vəleye dədə dāw? ¹¹ Nəkurom neheye sadzək ngwalak eye hay bay aye ka sərüm məvələ wu ngwalak eye hay a wawa kurom hay dūh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziyə məvələ wu ngwalak eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

¹² Yesu a gwadatay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay tə gakum aye na, gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye ta dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay aye.»

Tsəved hay sulo
Luka 13.24

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Fələkum ta maged nakə hala bay aye. Hərwi maged nakə zlabatam eye ada tsəved nakə a wur bə mede tə dəma bay aye na, tsəved mede ha ndo a mədze. Ndo neheye faya ta diyə tə dəma aye na, nəteye haladzay. ¹⁴ Ane tuk na, maged nakə hala bay aye na, ma diyə ha ndo a sifa. Tsəved mede tə dəma na, a wur bə haladzay. Ndo neheye faya ta diyə tə dəma aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərdaf ta hohway ngay eye hay
Luka 6.43-44

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye. Ta deyeweye a walaŋ kurom andza təbaŋ hay. Azlakwa bay mə hud i bo tay na, nəteye andza kəra i pəsl neheye tereŋgez eye haladzay aye. ¹⁶ Ka sərümeye tay ha ka bo abəra na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye. Ka slumeye faya mənğəle hohway i wərepezl abəra ka dərizl i gərdaf i dak dāw? Ada ka slumeye faya mənğəle hohway i gurov abəra ka dərizl i gərdaf i tsətsiv dāw? ¹⁷ Andza niye, dərizl i gərdaf nakə ngwalak eye na, ma wiye hohway ngwalak eye hay. Ane tuk na, dərizl i gərdaf dəvats eye na, ma wiye hohway ngwalak eye bay dərma. ¹⁸ Dərizl i gərdaf ngwalak eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf dəvats eye bay, ada dərizl i gərdaf dəvats eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf ngwalak eye bay. ¹⁹ Dərizl i gərdaf nakə ma wiye hohway ngwalak eye bay aye na, ta dəsiye na ada ta kutsiyə ha a ako. ²⁰ Andza niye, ka sərümeye ha ka bo abəra ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye.»

Dada na sər kurom ha bay
Luka 13.25-27

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərüm ha, ndo neheye faya ta tsikeneye: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ” tə bazlam aye na, ta diyə tebiye a Bəy i Mbəlom bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom aye. ²² Ahəl nakə aza na deyeweye məgatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay haladzay ta gwedəneye: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ, nəmaa də ha bazlam i Mbəlom ta məzele yak, nəmaa həhar fakalaw abəra ka ndo hay ta məzele yak, nəmaa ge masuwayaŋ hay haladzay ta məzele yak bədaw?” ²³ Yaw, na tsikat-eye parakka: “Dada na sər kurom ha bay, nəkurom neheye ka gawum mənese aye, dum abəra ka təv ga.”»

Gay hay sulo
Luka 6.47-49

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, kwa way kə tsəne bazlam neheye ada ka rəhay ha gər na, nənğeye a ndzəkkit bo ndo nakə a tsah, a dəzl gay ngay ka pələd aye. ²⁵ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, matasl a vəzl ta gədanj ada mazaw ta mətasl ti yaw ta gədanj ka gay niye. Ane tuk na, ka mbəzl bay hərwi mədok eye mapa eye lele ka pələd. ²⁶ Ane tuk na, kwa way kə tsəne bazlam, ada ka rəhay ha gər bay na, nənğeye a ndzəkkit bo ndo i matərahəraŋ nakə a dəzl gay ngay ka hewiyəŋ aye. ²⁷ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədanj ada ti yaw

ka gay niye ta gədan. Gay niye a mbəzl hele hele.»

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsike me ngay aye na, matətike ngay niye a gatay hərbəbəkka a ndo neheye ka təv ngay aye tebiye. ²⁹ Hərwi neŋgeye na, a tsikatay andza i ndo neheye tə dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay, neŋgeye a tsik ta məzlaḅ i Mbəlom.

8

*Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye
Markus 1.40-45; Luka 5.12-16*

¹ Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahəmba aye na, ndo hay haladzay tə pay bəzay. ² Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wu-ray madəgwada eye a həndzəd naha ka təv ngay, a dəkway gurmets a huvu, a gwada: «Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanŋa.»

³ Yesu a nduda ha həlay ngay, a lamay. Tsa na, a gwada: «A seŋ na, təra tsədanŋa!» Kwayanŋa ndo madəgwada eye niye a təra tsədanŋa. ⁴ Tsa na, Yesu a gwada: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi məfatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanŋa.»

*Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i
sidzew i Roma*

Luka 7.1-10

⁵ Yesu a ndisl a Kafernahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəd naha ka təv ngay, a tsətsah faya madzəne, ⁶ a gwada: «Bəy Maduweŋ, ndo i məsler ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye dəvats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwada: «Na diye na mbəliye ha.»

⁸ Bagwar i sidzew niye a gwada: «Bəy Maduweŋ, neŋ na sla da nəkar kə ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye. ⁹ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərmak. Na gwada a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwada a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwada a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

¹⁰ Yesu a tsəne bazlam ngay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwadatay a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha, daḅa na ndzay a gər a ndo ta mədzal gər eye haladzay andza nakay ma slala i Israyel hay bay. ¹¹ Sərum ha na, ndo hay haladzay ta deyeweye abəra mə bəzay i mbəlom ada abəra ma məgəma,

ta ndiye ka bo wu mənday ta Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom. ¹² Ane tuk na, ndo neheye haḅe ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha abəra, a ləvonŋ. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹³ Tsa na, Yesu a gwada a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətagay. Hərwi wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A həlay niye, kwayanŋa ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

*Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i
ndo i dəvats hay*

Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer ngwas eye mahəna eye, marabəraḅ a gay. ¹⁵ Yesu a ye ka təv ngay, a ye naha a lamay həlay. Tsa na, marabəraḅ a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbəlök a Yesu.

¹⁶ Huwa a ge na, tə həlaw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam ngay. A mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye dərmak. ¹⁷ Andza niye, Yesu a ge na, wu nakə Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad:

«Kə zla fakwaya abəra bəle kway,
ada kə zla fakwaya abəra dəvats kway
hay.†»

*Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu
aye*

Luka 9.57-62

¹⁸ Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv ngay na, a gwadatay a gawla ngay hay: «Takwa ka me i dəlov, a diye neŋged.»

¹⁹ Tə həl bo, ta diye na, ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəd naha ka təv ngay, a gwada: «Miter, kwa a ngay ka diye na, na pakeye bəzay.»

²⁰ Yesu a mbəday faya: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, diyeŋ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

²¹ Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay a gwada: «Bəy Maduweŋ, vəleŋ tsəved nə ye, nə la na bəba ga təday.»

²² Yesu a mbəday faya: «Peŋ bəzay, gər ha mədahanŋ hay tā la bo tay.»

Yesu a gay me a mətasl

Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

²³ Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam na, gawla ngay hay tə pay bəzay. ²⁴ Ahəl nakə faya ta diye, tə həsa a wuzlah i dəlov aye na, kwayanŋa mətasl bagwar eye a ge haladzay.

* **8:12** Bazlam nakay a say məgwede na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, dərev ma ndalateye, ada ta giye səlak hərwi ta ngəteye a məndze ngwalak eye i dzam i Mbəlom hay. † **8:17** Ezay 53.4.

Yam a tsal ka bo dɔŋgwalɔ haladzay. Kə sər mede ha kwalalan i yam a huf i yam. Ane tuk na, Yesu na, nenŋeye mandzahəra eye.

²⁵ Gawla ŋgay hay ta hændzəf naha ka tɔv ŋgay, ta pədeke ha, tə gwadəy: «Bəy Maduwen, təma may ha tey? Nəkway faya ka dzakweye.»

²⁶ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Nəkurom na, məpe mədzał gər a kətsakum.»

A lətse, a gay me a mətasł ta yam. Tsa na, tə ndza dɛdɛk. ²⁷ A gatay hərəbəkka a ndo hay tebiye, tə gwad: «Nakay na, ndo waray nakə mətasł ta yam tə gəsay me aye na, way?»

Yesu a mbəl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mə bo tay

Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ye a diye i dəlov nenged, ka dala i Gadara hay na, ndo hay sulo tə ndohwaw abəra mə walaŋ i tsəvay hay. Ti yaw mədzəgər ta Yesu. Ndo neh-eye sulo eye fakalaw mə bo tay aye, nəteye sewed eye hay haladzay. Ndəray a slə mede ta tsəved eye niye bay. ²⁹ Ta wuda, tə gwad: «A nakar Wawa i Mbəlom, a saka ka nəmay na, mey? Ka yaw məgamay dərətsətseh na, həlay eye kə ndislew zuk daw?»

³⁰ Ka tɔv eye niye dərəŋ tsəfa ta nəteye na, mədərəs hay andaya haladzay faya ta ndiye wu mənday. ³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu, tə gwadəy: «Tadə a saka mahəhere may na, slər may ha a bo i mədərəs taday eheye.»

³² Tsa na, Yesu a gwadətay: «Dum!» Tsa na, tə yaw abəra mə bo i ndo neh-eye sulo aye, ti ye tə fələkwa a bo i mədərəs niye hay. Kwayanŋa mədərəs niye hay tebiye tə mbəzlaw abəra ma tɔv eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlov tebiye, tə dze a dəma.

³³ Ndo neh-eye faya ta tsəkuriye mədərəs niye hay aye ta hway, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye ada wu nakə a ge bo ta ndo neh-eye sulo aye. ³⁴ Tsa na, ndo neh-eye mə wuzlahgəma aye ti yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti yaw, tə ŋgatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay, tə gwadəy: «Do abəra ka dala may.»

9

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Markus 2.1-12; Luka 5.17-26

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalan i yam, a tasaw abara ma dəlov niye, a ye a gəma ŋgay.* ² Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye ka sləlah. Yesu a zəba ka mədzał gər i ndo niye hay na, a gwadəy a ndo niye matəra eye: «Wawa ga,

dərev mə ye fakaya abəra bay. Na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

³ Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, kə tsalay ka gər a Mbəlom.»

⁴ Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadətay: «Ka dzalum mədzał gər nakə ŋgwalak eye bay aye na, hərwi mey? ⁵ Maa da me məgwede: “Mezeleme yak kə pəsə” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da me mə dəma na, waray? ⁶ A seŋ na, sərurum ha neŋ Wawa i Ndo na, gədan ga andaya məpsatay ha mezeleme a ndo hay ka mändzibəra.» Tsa na, Yesu a gwadəy a ndo niye matəra eye: «Lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.»

⁷ Ndo niye a lətse, a ye a mətagay. ⁸ Ndo hay tə ŋgatay andza niye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom, tə gwad: «Zambadəkway a Mbəlom hərwi kə vəlatay gədan a ndo hay haladzay.»

Yesu a zalay a Mata

Markus 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ Yesu a lətse, a ye abəra ma tɔv niye. Nenŋeye faya ma diye na, a ŋgatay ndo wuray məzele ŋgay Mata, mandza eye mə gay i matsekele dzaŋgal. Yesu a gwadəy: «Dara, peŋ bəzay!» Mata a lətse a pay bəzay a Yesu.

¹⁰ Ahəl nakə Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay mə gay i Mata aye na, siye i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay ti yaw faya tə ndiye ka bo wu mənday dziye. ¹¹ Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, ta tsətsah ka gawla i Yesu hay, tə gwadətay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzaŋgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwad: «Ndo neh-eye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neh-eye dāvats eye hay aye. ¹³ Dum, bazlam nakay a say məgwede mey na, tətikum. Mbəlom a gwad: “A seŋ na, gumay ŋgwalak a ndo bəna gənanw neh-eye ka kəduməŋeye bay.†” Na yaw məzalətay a ndo neh-eye tə gwadəy a gər tay nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalətay a ndo i mezeleme hay duh.»

Yesu a tsik ka daliyam

Markus 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Ma dəba eye na, gawla i Yuhana madzəhuəbe ndo a yam hay ti ye ka tɔv i Yesu, ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Nəmay ta Farisa hay na, nəmay faya nəmaa giye daliyam, gawla yak hay tə ge daliyam təbey na, hərwi mey?»

¹⁵ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle

* 9:1 Niye na, wuzlahgəma i Kafərnahum. Zəba ma Markus 2.1. † 9:13 Oze 6.6.

dahalay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay aye na, ta sliye faya matuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

¹⁶ «Andza niye, ndəray ma nasiye ha peteked wedeye mətəpe ka peteked guram eye bay. Hərwi ahəl nakə ta bəriye na aye na, peteked wedeye ma ngərđiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma səkahiye manğurede ma ziye nakə kurre aye. ¹⁷ Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərüm təbədew? Hərwi ta mbəda a dāma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmak səktiḥ ma mbədiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərmak.»

Yesu a mbəl ha dem i bəy ada ngwas wuray dāvats eye

Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye andza niye na, bəy wuray a yaw ka təv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwaday: «Dem ga kə mət. Ane tuk na, dara pa faya həlay yak, tsa na, ma mbəliye.» ¹⁹ Yesu a lətse ta gawla ngay hay, tə pay bəzay a bay niye.

²⁰ Ngwas wuray andaya dāvats eye, bam-baz a mbədawayaw abəra mə hud. Dāvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. A həndzəd naha ka Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked ngay nets. ²¹ Andza niye, a dzala mə gər ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay nets na, na mbəliye.»

²² Tsa na, Yesu a mbəda me a dəba, a ngatay, a gwaday: «Tete dem ga! Mədzal gər yak kə mbəl kar ha.» Kwayanḡa ngwas niye a mbəl.

²³ Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ngatay a ndo məfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye. ²⁴ Tsa na, a gwadatay: «Dum abəra kanan! Dem nakay kə mət bay, neḡgeye mandzahara eye.» Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, wuyi ta ngwasa faya.

²⁵ Ta həharatay ahaya ndo hay abəra na, Yesu a fələkwa a gay. A ye naha a gəs dem niye mə həlay, dem niye a lətse.

²⁶ Labara eye a da a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

²⁷ A həlay nakə Yesu faya ma diye abəra ka təv niye na, guluf hay sulo tə pay bəzay ta mawude eye, tə gwaday: «Yesu, Wawa i Davit, nəmaā gaka mə bo təbədew!»

²⁸ Yesu a ndisl a gay ngay, a fələkwa a dāma na, guluf niye hay ta həndzəd naha ka təv ngay. Yesu, a tsətsah fataya, a gwadatay:

«Ka dzalum na, na sliye məmbəle kurom ha dāv?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Ayaw, Bəy Maduweḡ.»

²⁹ Yesu a lamay a dərə tay, a gwadatay: «Mbəlom mā vələkum andza nakə faya ka həbumeye ta mədzal gər kurom nakə ka pum faya aye.» ³⁰ Tsa na, dərə tay a həndək.

Yesu a gatay me, a gwadatay: «Tsənum lele, ndəray mā sər ha wu nakay bay.»

³¹ Ane tuk na, ti ye tə da ha labara i Yesu ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəda eye

³² A həlay naka ndo neheye sulo, dərə tay a həndək ti ye abəra mə dāma na, tə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye madəda eye hərwi fakalaw mə bo ngay. ³³ Yesu a həhar faya abəra məsafəre niye ngwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik me wulaḡaḡa lele. A gatay a ndo niye hay wadəḡ wadəḡ. Tə gwad: «Dada ndo kə ngatay a slala i wu nakay nəte ma Israyel bay!»

³⁴ Ane tuk na, Farisa hay tə ngatay andza niye na, tə gwad: «Maa vələy gədaḡ ka mahəhere fakalaw hay na, bəy i fakalaw hay!»

Ndo hay tə gay mə bo a Yesu

³⁵ Yesu a həhalawa ma wuzlahgama hay ta gəma hay. A tətikawa tay a ndo hay mə gay i maduwule me hay, a dāwa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom, a mbəlawa tay ha ndo i dāvats hay tebiye ada ndo matəra eye hay tebiye. ³⁶ Yesu a zəba ka ndo neheye haladzay aye na, tə gay mə bo haladzay, hərwi mədzal gər tay makwasa eye ada ta ge bəle. Nəteye andza tədaḡ neheye ndo mətsəkure tay andaya bay aye. ³⁷ A gwadatay a gawla ngay hay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay. ³⁸ Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mā səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.»

10

Ndo i maslaḡ i Yesu hay kuro gər eye sulo
Markus 3.13-19; Luka 6.12-16

¹ Yesu a zalatay a gawla ngay hay kuro gər eye sulo. A vələtay gədaḡ ka mahəhere məsafəre neheye ngwalak eye bay aye abəra ka ndo hay, ada məmbəle tay ha ndo i dāvats hay ta ndo neheye matəra eye aye. ² Məzele i ndo i maslaḡ ngay neheye kuro gər eye sulo aye na, anay: Təday Simon nakə tə zalay Piyer aye ta malamar ngay Anđere, Yakuba ta malamar ngay Yuhana, nəteye sulo tay eye wawa i Dzebede, ³ Filip ta Bartelemi, Tomas ta Mata, neḡgeye ndo matsekele dzanḡal, Yakuba wawa i Alfe, Tade,

⁴ Simoŋ ndo mæge vëram hërwi dala ŋgay*, Yudas Iskariyot ndo mæge daf ka Yesu.

Yesu a slër ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gër eye sulo

Markus 6.7-13; Luka 9.1-6

⁵ Yesu a slër ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gër eye sulo aye, a tsikatay gër i bazlam hay, a gwadatay: «Kâ yum a gay i ndo neheye nateye Yahuda bay aye bay, kâ fëlakum a gëma i Samari hay bay. ⁶ Dum duh na, ka tøv i Israyel hay, hërwi nateye andza tãbanj madza eye hay. ⁷ Ka deyum-eye ka tsøved na, dumatay ha, gwadamatay: “Bøy i Mbëlom ka hændzədaw mazlambar tã nekurom.” ⁸ Mbëlum tay ha ndo i døvats hay, mbëlum tay ha mädahanj hay, mbëlum tay ha ndo madëgwada eye hay, hëharum fakalaw abëra mæ bo i ndo hay. Ka hutum gëdanj neheye na, kəriye, nekurom dërmak vëlummatay a ndo hay kəriye. ⁹ Ka deyum-eye na, kâ zlum gura bay, kâ hælum suloy bay, kwa kwar i suloy kâ hælum a gwezem kurom hay bay. ¹⁰ Kâ zlum gwezem i mahëhele kurom hay bay, kâ hælum peteked i mækëlkabo kurom hay sulo sulo bay, kâ hælum tahërak bay, kwa sakwal kâ zlum bay. Andza niye ndo mæge mäsler na, kutoŋ ma hutiiye wu mënday ŋgay.»

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kægäbay a gëma na, pëlum ndo nakë nenjeyë malëva bo eye ka matame kurom aye. Ndzum mæ gay i ndo niye hus a pat nakë ka deyumeye kurom abëra ma tøv niye aye. ¹² Ahël nakë faya ka fëlakumeye a gay i ndo na, gwadam: “Mbëlom mâ vëlakum zay!” ¹³ Tadë ndo i gay niye hay ta tëma kurom na, mæpëse me i zay kurom ma ndziye fataya. Ane tuk na, tadë ta tëma kurom bay na, muma ahaya fataya abëra mæpëse me i zay kurom. ¹⁴ Tadë ka fëlakum a gay i ndo kægäbay a wuzlah gay, ndo neheye mæ dëma aye ta këräh matëme kurom kægäbay mæpe zlëm ka bazlam kurom na, dum kurom abëra ma tøv niye ada tëtäkum ha bätëkwew i gëma tay abara ka sik kurom hay.† ¹⁵ Neŋ faya na gwadakumeye: Sërum ha pat i sariya i Mbëlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i Sodom ta Gomora.‡»

Dëretsätseh neheye ma deyeweye kame aye

Markus 13.9-13; Luka 21.12-17

¹⁶ Yesu a gwadatay: «Anan, na slëriye kurom hay andza tãbanj hay a walaŋ i ndo neheye andza këra i pesl hay aye. Tërum andza dädöe neheye faya ta tsëpiye bo tay aye, ada ndzum mënese mâ ge andaya

fakuma bay andza bodobodo. ¹⁷ Gum met-sehe, hërwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya, ta ndäbiye kurom ta mandäläba mæ gay i maduwule me hay. ¹⁸ Ta diye kurom ha kame i ndo mälëve dala hay ada kame i bay hay hërwi ga, hërwi ada kâ slum faya mäte mbal ga ta dedëk kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda hay bay aye. ¹⁹ Ahël nakë faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, dërev mâ ye fakuma abëra bay. Kâ gwadam: “Nëmaa ta gwadiye kækay? Nëmaa tsikiye na, mey?” bay. A hëlay niye, Mbëlom ma vëlakumeye bazlam neheye ka tsikumeye aye. ²⁰ Andza niye mata tsike me na, nekurom bay. Mata tsike me mæ nekurom na, Mësäfëre i Bëba kurom Mbëlom.»

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndo hay ta vëliye ha malamar tay hay ada tã käd tay ha, bëba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dërmak. Wawa hay ta natay dëre a bëba tay hay, ta kädiiye tay ha. ²² Ndo hay tebiye ta nakumeye dëre hërwi ga. Ane tuk na, ndo nakë kë sëmây naha hus ka mandëve aye na, Mbëlom ma tëmiye ha. ²³ Tadë agëna ta sakum dëretsätseh ma gëma nakë nekurom mæ dëma aye na, hwayum a gëma nenjäd. Neŋ faya na gwadakumeye: Sërum ha, neŋ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha gër mahëhele ma gëma neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

²⁴ Yesu a gwadatay: «Ndo nakë faya ma tëtikiye wu aye na, ma ziye ndo matëtikay wu bay. Ndo i mäsler ma ziye ndo i gay ŋgay bay. ²⁵ Tadë ndo nakë faya ta tëtikiye wu aye ka tëra andza ndo matëtikay wu ada ndo i mäsler ka tëra andza ndo i gay ŋgay na, niye na, dä. Tadë ta zalay a ndo i gay “Bedzabul” na, ta tsadateye a ndo i ŋgay hay ma ziye i ŋgay bädaw?»

Kâ dzädzarumay a ndo zezëŋ bay
Luka 12.2-9

²⁶ «Hërwi niye, kâ dzädzarumatay a ndo hay bay. Wu nakë tebiye mangaha eye na, ta diye ha, ada wu nakë tã tsikawa ta mækäl aye na, ta diye ha. ²⁷ Wu nakë faya na tsikakumeye ma lëvonj aye na, masumay a mätësike parakka ma dzaydzay ta hëpat. Wu nakë ta tsikakumeye ka zlëm tã mäsësäkwë aye na, wudum ha kälërra ka gër i gay. ²⁸ Kâ dzädzarumatay a ndo neheye ta kädiiye slo i bo kurom aye bay. Näteye na, ta sliye faya mëdze ha mäsäfëre kurom bay. Dzädzarumay duh a Mbëlom nakë ma sliye mëdze ha bo kurom ta mäsäfëre kurom eye dzay a ako nakë ma mbatiye bay ka tor eye aye. ²⁹ Sisi hay sulo ta sækämiye tã dala näte

* 10:4 Simoŋ nenjeyë ndo i Yahuda. Ahël nakë ka tãra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vëram hërwi dala ŋgay. † 10:14

Mæge andza niye na, andza mægweđe ndo i maslaŋ i Yesu hay ta giye wuray hërwi ndo neheye sa bay. ‡ 10:15 Gëma neheye sulo aye na, maraha eye ta mënese. Zäba mæ Madazlay i wu hay 19.

na, ka s̄erum t̄ab̄ed̄ew? Ane tuk na, kwa n̄ete m̄a walaŋ i diyen hay ma d̄adiye bay, say k̄a yay a ḡer a B̄aba Mb̄alom m̄a d̄ad. ³⁰ I kurom na, kwa makwets i ḡer kurom b̄abay, Mb̄alom k̄a pasla na. ³¹ H̄erwi niye, k̄a dzadz̄arum bay, n̄akurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

³² Yesu a gwadatay sa: «Tad̄a ndoweye k̄a tsik parakka kame i ndo hay: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ d̄armak na tsikiye kame i B̄aba ga m̄a mb̄alom: “Ndo nakay na, gawla ga.” ³³ Ane tuk na, tad̄a ndoweye k̄a tsik kame i ndo hay nengeye gawla ga bay na, neŋ d̄armak na tsikiye kame i B̄aba ga m̄a mb̄alom: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw v̄eram
Luka 12.51-53

³⁴ «K̄a dzalum neŋ na yaw, n̄a zlaw zay ka m̄andzibara na, k̄a dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam d̄uh. ³⁵ Na yaw na, maŋḡone tay ha ka bo ab̄era ndo hay. Wawa hasl̄aka eye ta b̄aba ŋgay, dem ta may ŋgay, ŋgwas ta may i zal ŋgay, ³⁶ ndo hay m̄a gay tay ta niye a bo d̄are.»

Gawla i Yesu t̄a l̄ava ha bo ta m̄av̄ale m̄as̄af̄ere tay andza i Yesu

Luka 14.26-27

³⁷ Yesu a gwadatay sa: «Ndowneye ka wuda b̄aba ŋgay ta may ŋgay ka ze neŋ na, nengeye ma s̄liye m̄andze ka t̄av ga bay. Ndowneye ka wuda wawa ŋgay hasl̄aka eye ta dem ŋgay a ze neŋ na, nengeye ma s̄liye m̄andze ka t̄av ga bay. ³⁸ Ndowneye k̄a zla mayako mazl̄almb̄ada eye k̄a peŋ b̄ezay bay na, nengeye ma s̄liye m̄andze ka t̄av ga bay. ³⁹ Ndo nak̄a a say m̄at̄eme ha m̄as̄af̄ere ŋgay aye na, ma dziye ha d̄uh. Ane tuk na, ndo nak̄a ma dziye ha m̄as̄af̄ere ŋgay h̄erwi ga aye na, ma hutiȳe a d̄ema d̄uh.»

Tad̄a ndoweye ka t̄ama gawla i Yesu hay na, a t̄ama Yesu

Markus 9.41; Luka 10.16

⁴⁰ Yesu a gwadatay sa: «Tad̄a ndoweye ka t̄ama kurom na, ka t̄ama na, neŋ. Ada tad̄a ndoweye ka t̄ama ga na, a t̄ama ndo nak̄a a sl̄era ga ahaya aye. ⁴¹ Ndowneye ka t̄ama ndo m̄ad̄e ha bazlam i Mb̄alom h̄erwi nak̄a nengeye ndo m̄ad̄e ha bazlam i Mb̄alom aye na, ma hutiȳe magogoy nak̄a ta v̄aleȳe a ndo m̄ad̄e ha bazlam aye. Ndowneye ka t̄ama ndo nak̄a ŋgwalak eye kame i Mb̄alom aye h̄erwi nak̄a nengeye ŋgwalak eye kame i Mb̄alom aye na, ma hutiȳe magogoy nak̄a ta v̄aleȳe a ndo nak̄a ŋgwalak eye kame i Mb̄alom aye. ⁴² Neŋ faya na gwad̄akumeye: S̄erum ha na, tad̄a ndoweye k̄a v̄alaȳam ḡasiyem n̄ete matasla eye a ndo nak̄a mak̄etsa eye m̄a walaŋ i gawla ga hay h̄erwi nak̄a nengeye

gawla ga aye na, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

11

¹ Yesu a nd̄av ha bazlam ŋgay neheye a tsikatay a gawla ŋgay hay kuro ḡer eye sulo aye na, a h̄al bo ab̄era ka t̄av niye a ye mata t̄atikatay a ndo hay ada m̄adatay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

Yesu ta Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam
Luka 7.18-23

² Ah̄al niye na, Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam nengeye ma dan̄gay. A ts̄ane ndo hay faya ta tsikiye ka K̄ariste ada ka m̄as̄ler ŋgay nak̄a faya ma giye aye. Tsa na, a sl̄er siye i ŋgal m̄a walaŋ i gawla ŋgay hay, ³ h̄erwi mats̄at̄sehe ka Yesu: «N̄akar na, K̄ariste nak̄a ma deyeweye aye d̄aw? K̄aḡabay namāa h̄aba ndo mekelen d̄aw?» Ti ye ta ts̄atsah ka Yesu andza niye.

⁴ Yesu a m̄b̄adatay faya: «Dum t̄ak̄erumay a Yuhana wu nak̄a ka ts̄anum aye ada wu nak̄a ka ŋgatumay aye. ⁵ Gwad̄umay na, guluf hay t̄e ŋgatay a d̄are, ndo matara eye hay ti ye lele, ndo mad̄agwada eye ta mb̄al suwud̄ suwud̄, mand̄ak hay t̄e ts̄ane z̄l̄em, m̄ad̄ahaŋ hay ta l̄et̄sew a sifa, ndo i m̄etawak ta ts̄ane Labara ŋgwalak eye. ⁶ Maŋgwese ka ḡer i ndo nak̄a k̄a ḡer ha m̄adzele ḡer ab̄era ka neŋ bay aye!»

Yesu a tsik ka Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam

Luka 7.24-35

⁷ Gawla i Yuhana niye hay ti ye ab̄era m̄a d̄ema na, Yesu a dazlay m̄ats̄ikatay a ndo neheye ka t̄av ŋgay aye ka Yuhana. A gwadatay: «Ka yum a k̄esaf mata z̄abaw na, ka mey? Ka z̄abumaw ka guzer nak̄a m̄atasl faya ma b̄aliye ha aye d̄aw? A'ay andza niye bay. ⁸ Ada ka yum, ka z̄abumaw na, ka mey? Ka z̄abumaw na, ka ndo malambada bo eye t̄e peteked lele eye d̄aw? Tsukudu k̄akay? Ane tuk na, ndo neheye t̄e peteked ka bo lele aye na, n̄ateye mandza eye m̄a gay i b̄ay bagwar eye hay. ⁹ Ka yum mata z̄abaw na, ka wuȳe mey? Ka z̄abumaw na, ka ndo m̄ad̄e ha bazlam i Mb̄alom d̄aw? Ayaw, nengeye ndo m̄ad̄e ha bazlam i Mb̄alom ada neŋ faya na gwad̄akumeye, nengeye a ze ndo m̄ad̄e ha bazlam i Mb̄alom. ¹⁰ Yuhana na, ndo nak̄a t̄e watsa a Derewel aye, Mb̄alom a gwad̄: “Neŋ na sl̄ariye naha ndo m̄ad̄e ha bazlam ga kame yak. Ma lambad̄akeye na ts̄aved̄.*”

¹¹ «Neŋ faya na gwad̄akumeye: S̄erum ha na, m̄a walaŋ i ndo z̄ezen hay tebiye ndo nak̄a a ze Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nak̄a nengeye t̄sekwen̄ mak̄etsa eye ma B̄ay

* 11:10 Malasi 3.1; Madayaw abara ma Ezipt 23.20.

i Mbəlom aye na, a ze Yuhana. ¹² Kwa ahl naka Yuhana madzahuḅe ndo a yam a tsikawa bazlam i Mbəlom a ndo hay aye hus anake na, ndo mone dāre i Mbəlom hay faya ta giye varam ta Bəy i Mbəlom ada tē dzawa faya bo matsape na. ¹³ Derewel i ndo mēde ha bazlam i Mbəlom hay tē derewel i Musa ta dā ha Bəy i Mbəlom hus a hālay i Yuhana madzahuḅe ndo a yam. ¹⁴ Tadā a sakum mādza ha na, Yuhana neṅgeye Eliya tē watsa faya mē Derewel i Mbəlom, tē dā ha tē gwad ma deyewe.† ¹⁵ Ndo nakē zləm andaya faya mētsane aye na, mā tsāne lele!»

¹⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo na, tē way? Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakē ndo hay tē hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudatay naha a siye hay. Tē gwadatay: ¹⁷ «Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dāmes i mādahaṅ na, ka tuwum bay.» ¹⁸ Andza niye Yuhana madzahuḅe ndo a yam a yaw, kē nda wu mēday, kē sa wu mēse bay na, tē gwad: «Neṅgeye na, māsafare nakē ṅwalak eye bay aye mē bo ṅgay.» ¹⁹ Neṅ Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mēday ada na sa wu mēse na, tē gwad: «Zəbum faya, ndo nakay i ṅgay a dzala na, ka wu mēday ada ka mēse guzum. Neṅgeye na, dzam i ndo matsekele dzangal hay ta ndo i mezeleme hay.» Ane tuk na, Metsehe i Mbəlom ma bəziye na, ta mēsler neheye ma giye aye.»

Gəma neheye ta kərah mādza ha ka Yesu aye

Luka 10.13-15,21-22

²⁰ Ma dāba eye na, Yesu a pa bo ka məmatay ha mənese a gəma neheye a ge mē dāma masuwayaṅ haladzay aye, ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta mbəda ha mede tay bay. A gwad: ²¹ «A nəkurom ndo i gəma i Korazin hay, tuwum bo kurom, hərwi dāretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dāretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadā masuwayaṅ neheye na ge mē gay kurom aye nā ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taḅay manasa eye ada ta kutsiye bətekwew maləmāts a gər hərwi mēde ha na, ta gər ha mezeleme tay. ²² Hərwi niye neṅ faya na gwadəkumeye: Pat nakē Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon.

²³ «Nəkurom ndo i gəma i Kafarnahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta hāliye kurom a mbəlom wal daw? A ay!

Nəkurom dūh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a tēv mēndze i mādahaṅ hay. Hərwi masuwayaṅ neheye na ge ma gəma kurom aye tē ge ma gəma i Sodom na, haḅe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom. ²⁴ Andza niye, neṅ faya na gwadəkumeye, pat nakē Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom‡ hay.»

²⁵ Ma mēndze tsekweṅ na, Yesu a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo maləve magərmbəlom ta dala. Na gaka sisə hərwi nəkar ka dātay ha wu nakē mangaha eye a ndo neheye tē sər wuray bay aye. Ada ka ṅgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nətēye tē sər wu aye. ²⁶ Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²⁷ A gwadatay: «Bəba ga kē vələṅ wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na, Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neṅ wawa ṅgay ada maa sər na ndo neheye a seṅ mēdatay ha aye.»

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka tēv ga, neṅ na vələkumeye mazəzukwe bo. ²⁹ Rəhumeṅ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neṅ ndo səkēffe eye, na gakumeye dāretsətseh bay.§ Ta dedek ka hutumeye mazəzukwe bo. ³⁰ Wu nakē na piye fakuma aye na, a wur bo mēzle bay, wu nakē na vələkumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

12

Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu

Markus 2.23-28; Luka 6.1-5

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ṅgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tē ge a dāma na, wuye andaya tē zalay bəle. Ahəl nakē faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tē pa bo ka mēhəbe wu niye tē nda. ² Farisa hay tē ṅgatay na, tē gwaday a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakē bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya: «Dada ka dzangum wu nakē Davit a ge aye tēbədew?* May a wur faya ta ndo ṅgay hay. ⁴ Tsa na, a fələkwa a madzawadzawa i mēdāslay ha gər a Mbəlom ta ndo ṅgay hay. A ye naha, a zla makwala nakē tē vələy a Mbəlom aye, a nda. A vələtay a ndo ṅgay hay dərmaḅ, tē nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mēnde na, a ndo mēvələy wu a Mbəlom dekdek bədaw?»

† 11:14 Malasi 3.23-24. ‡ 11:24 Zəba ma Mata 10.15. eye. Faya ma tərīye tay ndo hay beke hay bay. *

§ 11:29 Yesu a tsik kanay ka pendzeṅ i mēndze mekelen eye. Faya ma 1 Samuyel 21.2-7.

⁵ «Kægəbay ka dzangum wu nakay mə derewel i Musa bədaw? Pat i mazəzukw bo na, ndo məvəlay wu a Mbəlom mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta ge mənese bay.† ⁶ Neŋ faya na gwadəkumeye, wu nakə a ze gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, andaya kanəŋ.

⁷ «Tə watsa a Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: «A seŋ na, gumay ŋgwalak a ndo bəna, gənaw neheye ka kədumeneye bay.‡» Tadə ka tsənəm wu nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kə gəsəm tay ha bay. ⁸ Hərwi maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Neŋ Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye

Markus 3.1-6; Luka 6.6-11

⁹ Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i mađuwule me. ¹⁰ Mə dəma na, ndoweye andaya həlay ŋgay maməta eye. A satay a ndo hay mamay ha mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwaday: «Tsəved andaya məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo daw?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Tadə ndo nətə mə walaŋ kurom təbaŋ ŋgay andaya nətə, təbaŋ ŋgay niye a dəd a bədiyəm pat i mazəzukw bo na, ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw? ¹² Kə ge andza niye na, ndo zezəŋ a ze təbaŋ bədaw? Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mäge ŋgwalak a ndo pat i mazəzukw bo!»

¹³ Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye: «Nduđa ha həlay yak!» Ndo niye a nduđa ha həlay ŋgay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay neŋged.

¹⁴ Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam, ta hutiye tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu neŋgeye ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

¹⁵ Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəliye tsəved ka məkədə na na, a ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzay tə pay bəzay, a mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye. ¹⁶ Tsa na, a gatay me, a gwadatay: «Neŋ way na, kə tsikumay a ndəray bay.» ¹⁷ A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye tā ge bo:

¹⁸ Mbəlom a gwad:

«Ndo i məsler ga nakə na zla aye na, anəŋ, na wuđa na haladzay, məŋgwese ga tebiye ka gər ŋgay. Na sləriye naha Məsəfəre ga ka neŋgeye, ma datay ha dedek ga a ndo hay tebiye.

¹⁹ Ta təriye ta ndəray bay, ma wudiye wuray bay,

ndəray ma tsəniye faya abəra məmbəle wuray ka mazlazlaŋ i tsəved bay.

²⁰ Guzer nakə mahədzaka eye na, ma həbiye ha bay,

Ako nakə ndəzəzəzə ka lalam faya ma mbatiye na, ma ndəvay həlay ma mbatiye ha bay,

Ma giye andza niye hus ka vəlatay məŋgwese a ndo neheye dedek eye hay aye.

²¹ Ndo hay tebiye ta piye mədzal gər tay na, ka neŋgeye.§»

Yesu a həhar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray

Markus 3.20-30; Luka 11.14-23

²² Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ŋgay. Yesu a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a ŋgatay a dərə lele. ²³ A gatay a ndo hay hərəbəkka, nətəye tebiye, tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Wawa i Davit!»

²⁴ Farisa hay tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, tə gwad: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»

²⁵ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye, a gwadatay: «Tadə ndo i gəma hay ta ŋgəna, faya ta giye vəram mə walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Tadə ndo i wuzlahgəma hay kægəbay ndo hay ma bədgay tay faya ta kədiye bo na, wuzlahgəma niye kægəbay bədgay niye ma ndziye huya bay. ²⁶ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye magəzlağa ka bo ŋgay eye, ada bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? ²⁷ Ka gwadum maa vələŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedek andaya mə nəkurom bay. ²⁸ Maa vələŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məgwədə na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.

²⁹ «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ŋgay hay tuk.»

³⁰ A gwadatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo i vəram ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye. ³¹ Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Tadə ndo zezəŋ kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kægəbay

† 12:5 Məpesle 28.9-10. ‡ 12:7 Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13. § 12:21 Ezay 42.1-4. * 12:24 Bedzabul na, məzele mekeləŋ eye i Fakalaw.

kə tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay. ³² Tadə ndoweye kə tsik wu nakə ŋwalak eye bay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, tadə kə tsik wu nakə ŋwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay, kwa anəke, kwa ka mändzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

Dərizl i gərdaf ta hohway ŋgay eye hay
Luka 6.43-45

³³ «Kə ge dərizl i gərdaf ŋwalak eye na, hohway ŋgay hay ŋwalak eye. Kə ge dərizl i gərdaf eye ŋwalak eye bay na, hohway ŋgay hay ŋwalak eye bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərdaf nakay ŋwalak eye na, abəra ka hohway ŋgay hay. ³⁴ A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ŋwalak eye hay bay. Ada ka slumeye faya mətsike wu neheye ŋwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ŋgay aye. ³⁵ Ndo nakə ŋwalak eye na, ma giye wu ŋwalak eye hay hərwi mə dərev ŋgay na, wu neheye ŋwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ŋgay maraha eye tə wu neheye sewed eye. ³⁶ Neŋ faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəday faya a gər ŋgay. ³⁷ Andza niye, Mbəlom ma gwadiye ka ge mənese bay kəgəbay ka ge mənese ka bazlam neheye ka tsik aye.»

Ndo hay ta tsətsah masuwayaŋ ka Yesu
Markus 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mala-pala eye ta Farisa hay, tə gwaday a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayaŋ.»

³⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane tuk na, ma dəba i masuwayaŋ i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeləŋ eye bay. ⁴⁰ Hərwi, Zonas kə ndza pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma kutes i kələf bagwar eye. Andza niye dərmak neŋ Wawa i Ndo na ndziye pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma tsəvay. ⁴¹ Ahəl nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə Zonas a tsikatay aye na, ta mbəda ha mede tay.† Ndo andaya kənanə bəgom a ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ndo i gəma i Ninive ta deyeweye

ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta matay ha mənese.

⁴² «Ŋgwas wuray andaya, neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomoŋ neheye maraha eye ta metsehe aye.‡ Ndo andaya kənanə a ze ha Salomoŋ. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese aye.»

Məməw i məsəfəre nakə lele bay aye
Luka 11.24-26

⁴³ «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzadziye mə kəsaf, ma pəliye təv mazəzək wu bo. Kə huta bay na, ⁴⁴ ma gwadeye a gər ŋgay: «Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.» Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay wuray mə dəma bay, mafada eye lele ada malambada eye. ⁴⁵ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mändəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye. Ma giye bo ta ndo neheye ŋwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

May i Yesu ta malamar ŋgay dedek eye hay

Markus 3.31-35; Luka 8.19-21

⁴⁶ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ŋgay ta malamar ŋgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bara, ta pəla tsəved mətsikay me a Yesu. ⁴⁷ Ndo nate a ye ka təv i Yesu, a gwaday: «Zəba, may yak ta malamar yak hay nəteye ma bəra, a satay mətsikaka me.»

⁴⁸ Yesu a mbədatay faya: «May ga na, way? Malamar ga hay na, way hay?» ⁴⁹ Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ŋgay hay, a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anaŋ. ⁵⁰ Hərwi tadə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom na aye, neŋgeye malamar ga, ada may ga.»

13

Dzeke i ndo masləge

Markus 4.1-9; Luka 8.4-8

¹ Pat eye niye na, Yesu a yaw abəra mə gay, a ye a ndza ka me i dəlov. ² Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Hərwi niye a tsal a kwalalaŋ i yam wuray ka gər i yam a ndza a dəma. Ndo hay tebiye tə ndza ka me i dəlov. ³ Yesu a tətikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwadatay: «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe, a ye ha a pesl mata

† 12:41 Zonas 1-4. ‡ 12:42 1 Bəy hay 10.1-13.

slæge. ⁴ A ye naha na, a dazlay a maslæge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe* ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyeŋ hay ti yaw, tə pala na tebiye. ⁵ Hulfe mekeleŋ eye a dæd ka sik i pələd, tæv nakə bətekweŋ andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekweŋ andaya ka sik i pələd niye bay. ⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a faka tay ha hulfe niye hay tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəd mæpe zləlay haladzay bay. ⁷ Neŋged a dæd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Siye sa na, tə kuts ka tæv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neŋged sa na, kuro kuro məkwa, ada siye kuro kuro mahkar.» ⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadətay: «Ndo nakə zləm andaya faya na, mā tsəne!»

*Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Markus 4.10-12; Luka 8.9-10*

¹⁰ Ma dāba eye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naha ka tæv ŋgay, ta tsətsah faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na, hərwi mey?» ¹¹ Yesu a mbədətay faya: «Nəkurom na, Mbəlom kə dākum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, a nəteye na, kə dətay ha bay. ¹² Andza niye, ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa ada i ŋgay ma giye haladzay. Ane tuk na, ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na. ¹³ Hərwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nəteye ta zəbiye faya tə dərə tay, ane tuk na, ta ŋgateye bay. Ta pay zləm, ane tuk na, ta tsəniye tə zləm tay bay, ta səriye bay. ¹⁴ Andza niye, wu nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a dā ha aye na, kə ge bo dedək. Mbəlom a gwad:»

“Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərumeye bay.
Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.

¹⁵ Ndo neheye na, ta kula ha gər tay toŋgwa toŋgwa.
Ta dəka na zləm tay,
ta dərəzl na dərə tay.

A satay maŋgatay tə dərə tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsəre tə metsəhe tay bay.
Tadə a satay mambəde ha mede tay na,
na mbəliye tay ha dərma.†”

¹⁶ «Ane tuk na, nəkurom na, ka hutum maŋgwese. Ka ŋgatumay a dərə, ada ka tsənum tə zləm kurom. ¹⁷ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay haladzay, ndo dedək eye haladzay a satay həfə maŋgatay a wu nakə faya ka ŋgatumeye, ane tuk na, ta ŋgatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Yesu a da ha dzeke i ndo maslæge

Markus 4.13-20; Luka 8.11-15

¹⁸ «Dzeke i ndo maslæge nakay a say maŋgwede mey na, tsənum. ¹⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Bəy i Mbəlom aye ada tə tsəne zləm bay aye na, ta ndzəkkit bo ta tsakay tsəved nakə hulfe a dæd faya aye. Fakalaw a yaw, a buwa na wu nakə ta slæga a dərəv tay aye. ²⁰ Siye hay ta ndzəkkit bo tə sik i pələd nakə hulfe a kuts faya aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma kwayaŋŋa tə maŋgwese eye. ²¹ Ane tuk na, ta gəray tsəved a bazlam i Mbəlom ada mā pə zləlay a dərəv tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekweŋ tsa. Dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzətay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse. ²² Siye hay sa na, ta ndzəkkit bo ta hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ane tuk na, mədzaŋ gər ka wu i məndzibəra, bor i zlele a ye tay a bo. Wu niye hay tə ŋgədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərəv tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom kə wa hohway mə dərəv tay bay. ²³ Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzəkkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərəv tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərəv tay lele ada a nah. Neŋged makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neŋged sa na, kuro kuro məkwa, siye kuro kuro mahkar.»

Guzer nakə ŋgwalak bay aye

²⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye, a gwadətay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkkit bo na, ta ndo wuray a slæga hulfe lele eye a guvah ŋgay. ²⁵ Ta həvad, ahəl nakə ndo hay tebiye ka məndzəhəre na, ndo mənə dərə i ndo niye a ye a sləgay a dəma daw zūŋgo a walaŋ i daw ŋgay niye. Tsa na, a ye ŋgway. ²⁶ Ahəl nakə wu hay tə ndzohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zūŋgo niye hay tə ndzohwaw dərma. ²⁷ Ndo i məsler hay ti yaw tə gwaday a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka slæga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zūŋgo a yaw a dəma na, maŋgay?” ²⁸ Ndo niye a mbədətay faya: “Maa ge wu niye na, ndo mənə dərə ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwaday: “A saka nəmaā ye maŋgwede ahaya abəra mə dəma daw zūŋgo daw?” ²⁹ A gwadətay:

* 13:4 I tay na, ta slæga tə tsəluy təbey. Tə kuts ha məkutse makutse. † 13:15 Ezay 6.9-10.

“A'ay, kâ ngwadum bay, ka ta ngwadumeye ka bo dziye ta daw. ³⁰ Gərũm tay ha tã nah ka bo dziye hus a hălaj i mädze. A hălaj i mädze na, na gwadateye a ndo i mäsler hay: Dzum na daw zunĝo tädaj. Barum na ada kâ dzumay a ako. Daw na, hayumay ĝar ada kâ pum na a de ga.”»

Wur i bəzanj

Markus 4.30-32; Luka 13.18-19

³¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelej eye sa, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkıt bo na, wur i bəzanj nakə ndo a zla a sləga a guvah ngay. ³² Mə walanj i wur i wu hay tebiye na, nengeye tsekwej. Ane tuk na, a ndzohw, a ĝal na, a ze ala neheye tə sləga ka dədan aye tebiye. A təra andza ĝərdaf, diyen hay tə ngar gay tay hay ka hawal eye hay.»

Dzeke i ĝədə

Markus 4.33-34; Luka 13.20-21

³³ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkıt bo na, ĝədə nakə ngwas a həl tsekwej a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A hələb tay ha ka bo na, gufa niye mahələba eye a kwasa a həmbət.»

³⁴ Yesu a tətikatay wu ngay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay me ze mətšike ta dzeke bay. ³⁵ A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə ndo mädə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye mǎ ge bo. Mbəlom a gwad:

«Na tsikateye wu na, ta dzeke.

Na dätay ha wu neheye manĝaha eye kwa abəra ka madazlay i mäge mändzibəra aye.†»

Yesu a dā ka guzer nakə ngwalak eye bay aye

³⁶ Yesu a ndəv ha mətšike me na, a ĝər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə nengeye mǎ gay aye na, gawla ngay hay ti ye ka təv ngay. Ti ye naha, ta tsatsah faya, tə gwadaj: «Damay ha dzeke i daw zunĝo nakə ma guvah aye.»

³⁷ Yesu a mbədətay faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ngwalak eye na, nej Wawa i Ndo. ³⁸ Guvah na, mändzibəra. Wur i wu ngwalak eye na, ndo neheye ma Bəy i Mbəlom aye. Daw zunĝo na, ndo neheye ta rəhay ha ĝər a Fakalaw aye. ³⁹ Ndo mənə dəre nakə a sləga daw zunĝo aye na, Fakalaw. Mədze wu abəra ka dala na, mandəve i mändzibəra nakə Mbəlom ma ndəviye ha aye. Ndo i mäsler hay na, gawla i Mbəlom hay. ⁴⁰ Andza nakə tə həl daw zunĝo tə dzay a ako aye na, Mbəlom ma ndəviye ha mändzibəra andza niye dərma. ⁴¹ Nej Wawa i Ndo na sləraweye gawla i Mbəlom hay. Ta həliye tay ha abəra ma Bəy i Mbəlom

ndo neheye tebiye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ngwalak eye bay aye. ⁴² Ta kutsiye tay ha a ako bagwar eye. Mə dāma na, ta tuwiye tə mahəpədə zler eye. ⁴³ Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom aye na, ta dəviye wuzl wuzl andza pat ma Bəy i Bəba tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mǎ tsəne!»

Zlele manĝaha eye

⁴⁴ Yesu a gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkıt bo tə zlele nakə tə la na a guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ngaha na sa. A yay a ĝər haladzay. A ye a səkam ha wu ngay hay tebiye ada a səkam guvah niye.»

Wu i maslawa

⁴⁵ A gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkıt bo sa na, ndo masəkəm ha wu hay. Ma pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye. ⁴⁶ Kə huta wu nakə a ze tay ha siye hay tə məle aye na, ma diyə ma səkəmiye ha wu ngay hay tebiye ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

Gadanj

⁴⁷ A gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkıt bo na, ta gadanj. Ta kal a dəlov na, ma ĝəsaweye kələf wal wal haladzay. ⁴⁸ Gadanj niye kə rah tə kələf na, ta vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye tonj, ta paliye kələf ngwalak eye hay. Ta piye tay ha a kətəh. Siye neheye ngwalak eye bay aye na, ta miye tay ha. ⁴⁹ Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha mändzibəra eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweye ta ngəniye tay ha ka bo abəra ndo i sewed hay ta ndo ngwalak eye hay. ⁵⁰ Ndo i sewed hay na, ta kutsiye tay ha a ako. Mə dāma na, ta tuwiye tə mahəpədə zler eye. *»

Mandəve i bazlam

⁵¹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka tsənum dāw?»

Ta mbədaj faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»

⁵² A gwadatay: «Andza niye, ndo mədzanĝawa bazlam i Mbəlom mapala eye a təra gawla ma Bəy i Mbəlom na, a ndzəkıt bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa ahaya zlele ngay abəra mə wu nakə wedeye ada abəra mə wu nakə ĝuram aye.»

Ndo i ĝəma i Nazaret hay ta kərah Yesu Markus 6.1-6; Luka 4.16-30

⁵³ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətšikatay dzeke neheye aye na, a ye abəra ka təv eye niye. ⁵⁴ A ye a Nazaret, ĝəma nakə a ĝəl mə dāma aye. Mə dāma na, a ye a gay i maduwule me. A ye naha a pa bo

† 13:35 Dəməs hay 78.2. § 13:42 Zəba ma Mata 8.12.

* 13:50 Zəba ma Mata 8.12.

ka matetikatay wu a ndo hay. A gatay a ndo neheye tebiye mæ dæma aye hærbæbækka. Tæ gwadawa: «A hutaw metsehe nakay na, mængay? Maa velay gædan ka mæge masuwayan neheye na, way? ⁵⁵ Neŋgeye na, wawa i Mari ada baba ngay na, ndo matsætsede mayako bæda? Malamar ngay hay na, Yakuba, Yusuf, Simoŋ ada Yuda bæda? ⁵⁶ Ada malamar ngay dem eye hay næteye andaya mæ walaŋ kway bæda? Maa velay gædan nakay tebiye na, way?» ⁵⁷ Yawa, hærwu wu neheye tebiye aye, ndo i gama niye hay ta kæræh mædzal ha ka Yesu.

Yesu a gwadatay: «Ndo mæde ha bazlam i Mbælom na, ndo hay ta tæma na ada tæ dæslay ha gær kwa mængay. Ane tuk na, ma gama ngay nakæ tæ wa mæ dæma ada mæ gay ngay na, ta ræhay ha gær bay.»

⁵⁸ Ma Nazaret na, Yesu kæ ge masuwayan haladzay bay hærwu ta dzala ha bay.

14

*Mæmæte i Yuhana madzæhuæ ndo a yam
Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9*

¹ A hælay niye na, Herod neŋgeye bæy ka dala i Galile, a tsæne faya ta tsikiye ka Yesu.

² Herod a gwadatay a ndo i mæsler ngay hay: «Ndo niye ma giye na, Yuhana madzæhuæ ndo a yam. Kæ mbælaw abæra ma mædahan. Hærwu niye nakæ a huta gædan ka mæge masuwayan.»

³⁻⁴ Andaya kæ ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ngwas i malamar ngay Filip. Hærwu niye, Yuhana a gwadaway: «Ta vël tsæved mæzle ngwas nakay bay.» Tsa na, Herod a gwadatay a ndo hay tæ gæs na Yuhana, tæ dzawa na ada tæ pa na a danŋay. ⁵ A say a Herod mækadæ na Yuhana, ane tuk na, a dzædzaratay a ndo hay, hærwu ndo hay tæ dzala Yuhana na, ndo mæde ha bazlam i Mbælom.

⁶ Pat i magurlom i mæwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Mæhetse i dem niye a yay a gær a Herod. ⁷ Tsa na, a mbaday a dem niye, a gwaday: «Wu nakæ ka tsætsah tebiye na vëlakeye.»

⁸ Dem niye tæ ma ha ka bo bazlam ta may ngay. Tsa na, a ye a gwaday a Herod: «Dæseŋew gær i Yuhana madzæhuæ ndo a yam ka bægælam.»

⁹ Andza niye na, a yay a gær a bæy bay. Ane tuk na, bæ kæ mbadæ kame i ndo neheye mazala eye hay a magurlom aye. A vël tsæved, tæ ye tæ dæsayaw. ¹⁰ A slær ndo a gay i danŋay, mâ dæsay gær i Yuhana madzæhuæ ndo a yam. ¹¹ Ndo a ye, a dæsay gær i Yuhana a pa ahaya ka bægælam. Tæ velay a dem niye. Dem niye a velay a may ngay. ¹² Gawla i Yuhana hay tæ tsæne na, ti yaw, tæ zla ahaya mædahan i Yuhana abæra ma danŋay tæ la na.

Tsa na, ti ye tæ da ha wu nakæ a ge bo aye a Yesu.

*Yesu a vëlatay wu mænday a ndo hay
gwezem zlam*

Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

¹³ Yesu a tsæne labara niye na, a ye mahængeye tæ kwalalaŋ i yam hærwu mede a tæv dæreŋ eye abæra ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta sær faya. Ti yaw abæra ma wuzlahgæma hay, tæ pay bæzay a Yesu. ¹⁴ A ndisl a tæv niye na, a mbæzlaw abæra mæ kwalalaŋ i yam. A ngatay a ndo hay haladzay na, tæ gay mæ bo. A mbæl tay ha ndo i dævats tay neheye tæ hæl naha aye.

¹⁵ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta hændzæd ka tæv i Yesu, tæ gwaday: «Mazlambar hævad ada tæv nakay kæsaf. Gwadatay a ndo hay tæ ye a wuzlahgæma hay hærwu ada tæ ye, tæ sækamaw wu mænday.»

¹⁶ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Tæ ye bay. Bo kurom eye vëlumatay wu mænday.»

¹⁷ Tæ gwaday: «Makwala andaya fakwaya kanaan na, tapa zlam tæ kælef sulo tsiy tuk na, kækay?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Hælumenj ahaya.»

¹⁹ Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a hæl makwala neheye tapa zlam tæ kælef sulo aye. A zæba dære a mbælom, a gay naha sisæ a Mbælom. A ngæna ha makwala niye hay ada a vëlatay a gawla ngay hay. Gawla ngay hay ta ngænatay a ndo hay. ²⁰ Kwa way a nda ka mærehe. Gawla i Yesu hay tæ hayay gær a siye nakæ a lækaw aye na, a rah a gwanj kuro gær eye sulo. ²¹ Ndo neheye tæ nda makwala niye na, haslæka hay ta giye gwezem zlam. Ngwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

Yesu a ye ka gær i yam tæ sik

Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21

²² Kwayanŋa Yesu a gatay kutoŋ a gawla ngay hay tæ tsal a kwalalaŋ i yam, tæ lahay kame mede a diye i dælow nenged hælaj nakæ bo ngay eye ma gwadateye a ndo hay «Dum kurom» aye. ²³ Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok mahængeye hærwu maduwlulay me a Mbælom. Hævad a ge na, neŋgeye huya ma tsaholok niye.

²⁴ Kwalalaŋ i yam nakæ gawla ngay hay mæ dæma aye, dæreŋ ta dala, wudæk wudæk ma wuzlah i yam. Mætsal faya ma væzliye haladzay, a say mæme ha kwalalaŋ i yam ta dæba ada yam faya ma bæliye ha kwalalaŋ i yam haladzay. ²⁵ Ta mbælomda na, Yesu a ye ka tæv i gawla ngay hay ka gær i yam tæ sik. ²⁶ Tæ ngatay a Yesu faya ma diye ka tæv tay ka gær i yam tæ sik na, ta dzædzar haladzay, tæ

gwad: «Ma giye na, wu matære ka ndo!» Ta wuda ka bo tã madzãdzar eye.*

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwadãtay: «Tete kurom! Kã dzãdzarum bay. Nakay na, nen!»

²⁸ Kwayanña Piyer a tsikay naha me, a gwadã: «Bãy Maduweñ, kã ge ñakar na, vølej tsøved nã ye naha ka tøv yak ka gër i yam tã sik.»

²⁹ Yesu a mbãday faya, a gwadã: «Dara.»

Tsa na, Piyer a ndohwaw abëra mã kwalalan i yam, a pa bo ka mede ka gër yam hãrwi mãdze gër tã Yesu. ³⁰ Ane tuk na, a zãba mãtasl faya ma vãzliye haladzay na, a dzãdzar. A dazlay mãndar mede a yam. Tsa na, a wuda ka bo: «Bãy Maduweñ, tãma ga ha tey!»

³¹ Kwayanña, Yesu a bãyay naha hãlay a Piyer, a gøs na, a gwadã: «Mãdzal gër yak hala bay. Ka ge ha mãdzal gër yak sulo sulo na, hãrwi mey?»

³² Tã tsal a kwalalan i yam sulo tay eye. Tsa na, mãtasl a ndza dedik, a vãzl sa bay. ³³ Gawla ñgay neheye mã kwalalan i yam aye ta dækway gurmet a Yesu, tã gwadã: «Ñakar na, Wawa i Mbølom dedek!»

Yesu a mbãl tay ha ndo i dãvats hay ma gãma i Genesaret

Markus 6.53-56

³⁴ Yesu ta gawla ñgay hay tã tas abëra mã dølöv na, tã ndisl a gãma i Genesaret. ³⁵ Ndo i tøv niye tã sãr ha Yesu ki yaw. Ti ye tã tsikatay a ndo hay tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tã tsãne na, tã hãlaw ndo i dãvats hay tebiye ka tøv i Yesu. ³⁶ Tã gay amboh a Yesu, tã gwadã: «Ndo i dãvats hay tã ye naha tã lamay a me i peteked yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i dãvats neheye ta lamay aye na, ta mbãl tebiye.

15

Kule i bãba tãte hay

Markus 7.1-13

¹ Farisa hay ta ndo mãdzan gawa bazlam i Mbølom mapala eye ti yaw abëra mã Ze-rozelem, ti ye ka tøv i Yesu, tã gwadã: ² «Gawla yak hay ta rãhay ha gër a kule i bãba tãte kway hay bay na, hãrwi mey? Ahãl nakã ta ndiye dãf aye na, tã bara hãlay andza i kule i bãba tãte kway hay tãbey na, hãrwi mey?»

³ Yesu a mbãdatay faya, a gwadãtay: «Ñakurom, ka rãhumay ha gër a bazlam i Mbølom mapala eye bay hãrwi kule i bãba tãte kurom hay na, hãrwi mey? ⁴ Andza niye, Mbølom a gwad: «Rãhay ha gër a bãba yak ta may yak.» A gwad sa: «Ndo weye kã

tsadãy a bãba ñgay ta may ñgay na, kuton tã kãd na a bãd.*» ⁵ Ane tuk na, ñakurom faya ka gwadumatëye a ndo hay: «Ka slum-eye faya mãgwadãtay a bãba kurom hay ta may kurom hay: Hãbe na, nãmaa dzãniye kurom. Ane tuk na, nãmaa vãyay ha a Mbølom. ⁶ Kã rãhumay ha gër a bãba kurom sa bay.» Andza niye, faya ka mbatumëye ha Derewel i Mbølom hãrwi kule kurom. ⁷ Ñakurom na, ndo i bãbãrek hay! Ezay ndo mãde ha bazlam i Mbølom a tsik fakuma na, dedek. A tsik ahãl niye, Mbølom a gwad:

⁸ «Ndo neheye ta zembedeñ na, tã bazlam dekdek tsa, dãrev tay na, dãrenj tã nenj. ⁹ Nãteye faya ta zembedeñeñe kãriye, ane tuk na, kãriye bãna dedek bay. Wu nakã faya ta tãtikateye a ndo hay aye na, bazlam mapala eye i ndo hay tsa.†»

Wu nakã ma nasiye ha ndo aye

Markus 7.14-23

¹⁰ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay haladzay, a gwadãtay: «Pum zlãm ada tsønüm wu nakay. ¹¹ Maa nas ha ndo na, wu nakã a ye a bazlam aye bay. Ane tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakã a yaw abëra mã bazlam aye.»

¹² Gawla i Yesu hay ta hãndzãd naha ka tøv i Yesu, tã gwadã: «Bazlam yak neheye ka tsik aye kã ndalatay a Farisa hay na, ka sãr tãbãdew?»

¹³ Yesu a mbãdatay faya, a gwadãtay: «Dãrizl i gãrdãf neheye Bãba ga nakã mã mbølom a zãv bay aye na, ta ñgwadiye tay ha abëra mã dãma. ¹⁴ Gërüm tay ha, nãteye na, guluf neheye faya ta gãsatay hãlay a guluf hay aye. Guluf ma gãseye hãlay a guluf nenged na, nãteye salamay ta dãdiye a bãd.»

¹⁵ Tsa na, Piyer a gwadã: «Damay ha dzeke nakay.»

¹⁶ Yesu a gwadãtay: «Ñakurom dãrmak, ka sãrum zuk bay dãw? ¹⁷ Wu nakã a ye tã bazlam aye na, mã diye a kutes ada mã deyewëye abëra mã bo na, ka sãrum tãbãdew? ¹⁸ Ane tuk na, wu nakã a yaw abëra mã bazlam aye na, a yaw mã dãrev ada mã nas ha ndo na, nengeye. ¹⁹ Andza niye, mã yaw abëra mã dãrev na, mãdzal gër neheye ñgwalak eye bay aye, mãkãde gër i ndo, mãge madama, mede nakã ñgwalak eye bay aye, mãge mãkal, maraw me kame i sariya, mãngãlay bãyay a ndo hay. ²⁰ Wu nakã ma nasiye ha ndo aye na, neheye anãj aye. Ane tuk na, mãnde wu mãnday ze mãbere hãlay andza kule i bãba tãte kway na, mã nasiye ha ndo bay.»

* 14:26 Ndo siye tã pa a mãdzal gër tay na, wu matære ka ndo andaya. I tay wu matære ka ndo na, ndo nakã a mãt ada a maw a bãra a walanj i ndo hay aye, a ge zluwer. * 15:4 Madayaw abëra mã Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abëra mã Ezipt 21.17. † 15:9 Ezay 29.13.

*Ngwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Markus 7.24-30*

²¹ Ma dāba eye na, Yesu a lətse abəra ma tāv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidon.

²² Mə dāma na, ngwas i Kanan[†] wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka tāv ngay. A pa bo ka mawude, a gwadāy: «Bəy Maduwej, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew! Dem ga andaya mətəgay, məsəfəre nakə ngwalak eye bay aye faya ma ge ye dəretsətseh haladzay.» ²³ Ane tuk na, Yesu a mbədāy faya kwa tsekwej bay tebiye.

Gawla ngay hay ta həndzəd ka tāv ngay, ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Həhar na ngwas nakay, hərwi faya ma pakweye bəzay tə mawude ngay neheye.»

²⁴ Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Mbəlom a slara ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təban mədze eye hay aye.»

²⁵ Ane tuk na, ngwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwadāy: «Bəy Maduwej, dzana ga!»

²⁶ Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkalatay ha a kəra hay na, lele bay.»

²⁷ Ngwas niye a gwadāy faya: «Bəy Maduwej, ka tsik na, dedək. Ane tuk na, tadə ndo i gay faya ma ndiye wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»

²⁸ Tsa na, Yesu a mbədāy faya a ngwas niye, a gwadāy: «Ngwas, mədzal gər yak nakə ka ney aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, mā ge bo andza nakə a saka aye.» Kwayanja dem ngay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay haladzay

²⁹ Ma dāba eye na, Yesu a lətse abəra ka tāv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye naha a tsal a mahəmba. Mə dāma na, a ndza ka dala. ³⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ka tāv ngay. Tə həlay naha ndo neheye ta dzəgədasla aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay ada tə siye i ndo i dāvats hay. Ti ye naha, tə hənə tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha. ³¹ A gatay a ndo hay hərbaəkka, hərwi tə ngatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgədaslawə aye ti ye lele, guluf hay tə ngatay a dərə kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwad: «Nəmaa zambadaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem fad

Markus 8.1-10

[†] **15:22** Ngwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidon aye. * **16:4** Zaba mə Mata 12.41.

³² Yesu a zalatay a gawla ngay hay, a gwadāy: «Ndo neheye na, tə geŋ mə bo haladzay hərwi anaj məhəne mahkar na, nəteye ka tāv ga ada wu mənday andaya fətaya bay. A seŋ məgwadāy “Dum kurom” ze mənde wu mənday bay. Ta giye bəle ka tsəved.»

³³ Gawla ngay hay tə gwadāy: «Mə kasaf nakay na, ka hutakweye wu mənday dā məvəlatay a ndo neheye haladzay aye na, məngay?»

³⁴ Yesu a gwadāy: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»

Ta mbədāy faya, tə gwadāy: «Tasəla. Ada kəlef wawa eye hay andaya tsakway dərma.»

³⁵ Tsa na, Yesu a gwadāy a ndo hay tā ndza ka dala. ³⁶ Yesu a həl tapa i makwala neheye tasəla aye tə kəlef niye hay, a gay naha sisə a Mbəlom. A ngəna ha ada a vəlatay a gawla ngay. Tsa na, gawla ngay hay tə vəlatay a ndo hay. ³⁷ Ndo hay tebiye tə nda ka mərəhe andza nakə a satay aye. Tə hayay gər a siye neheye a ləkaw aye na, a rah a kətəh tasəla. ³⁸ Ndo neheye tə nda wu mənday niye na, hasləka hay nəteye gwezem fad, ngwas hay ta wawa hay mə dāma bay.

³⁹ Ma dāba eye na, Yesu a gwadāy a ndo hay: «Dum kurom a mətəgay kurom hay tuk.» Nəgeye a tsal a kwalalan i yam, a ye ka dala i Magadan.

16

Farisa hay ta Saduke hay ta tsətsah masuwayan ka Yesu

Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

¹ Farisa hay ta Saduke hay ta həndzəd ka tāv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Gamay masuwayan nakə ma diye ha ka yaw abəra ka tāv i Mbəlom aye.»

² Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Nəkurom ka zəbum ka pat faya ma dədiye na, ka gwadum: “Tədəc na, pat ma daviye lele hərwi mbəlom a zəba ndozza.” ³ Tə mekedəc pərik ka ngatamay mbəlom a zəba andza pat na, ka gwadum: “Bəgom na, yam ma piye.” Andza niye ka sərūm mangəne ha ka bo abəra həlay nakə ma giye tə mazəbe ka mbəlom, ada wu neheye faya ta giye bo anəke aye a say məgwədə mey na, ka sərūm bay na, hərwi mey? ⁴ Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbədāy dāba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayan. Ane tuk na, ma dāba i masuwayan i Zonas* ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə ngatay aye na, ta ngateye a masuwayan mekeləy eye bay.»

Tsa na, Yesu a gər tay ha, a ye n̄gway.

⁵ Yesu ta gawla n̄gay hay t̄ə tsal a kwalalan i yam, ti ye ka d̄alov, t̄ə tas a diye n̄n̄ged. Ti ye na, ta m̄atsa ha gər ta m̄əzle makwala ka h̄alay. ⁶ Yesu a gwad̄atay: «Gum metsehe! Ts̄əpum gər kurom ab̄əra ka ḡəde i Farisa hay ta Saduke hay.»

⁷ N̄əteye t̄ə ts̄əne andza niye, t̄ə k̄əd̄ wuway m̄ə walan̄ tay, t̄ə gwad̄: «A tsik andza niye na, h̄ərwi nak̄ə ka m̄ətsakwa ha gər ta m̄əzlaw makwala aye.»

⁸ Yesu a s̄əratay naha ka wu nak̄ə faya ta dzaliye faya aye, a gwad̄atay: «N̄əkurom na, m̄əd̄zal gər a k̄ətsakum. Ka k̄əd̄um wuway ka makwala na, h̄ərwi mey? ⁹ Hus an̄əke ki yakum a m̄əd̄zal gər kurom zuk bay d̄aw? Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam t̄ə nda ada siye ka hayumay gər na, gwan̄ nday na, a makumaw a gər t̄əb̄əd̄ew? ¹⁰ Ada makwala nak̄ə tapa tas̄əla, ndo hay gwezem fad̄ t̄ə nda aye na, k̄ə makumaw a gər b̄əd̄aw? Ka hayumay gər a siye na, k̄əteh nday? ¹¹ Na gwad̄akum: Ts̄əpum gər kurom ab̄əra ka ḡəde i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay na, ka s̄ərum t̄əb̄əd̄ew?»

¹² Gawla i Yesu hay t̄ə s̄ər ha tuk Yesu a tsikatay «Ts̄əpum gər kurom» na, ab̄əra ka ḡəde nak̄ə a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta ts̄əpiye gər tay na, ab̄əra ka mat̄əti ke i Farisa hay ta Saduke hay.

*Piyer a da ha Yesu n̄n̄geye K̄əriste
Markus 8.27-30; Luka 9.18-21*

¹³ Ma d̄əba eye na, Yesu ta gawla n̄gay hay ti ye ka dala i Sezere Filipi. T̄ə ndis̄i a d̄əma na, a ts̄ətsah ka gawla n̄gay hay, a gwad̄atay: «Ndo hay t̄ə gwad̄ ka n̄n̄ Wawa i Ndo na, n̄n̄ way?»

¹⁴ Ta mb̄əd̄ay faya, t̄ə gwad̄ay: «Ndo mekelen̄ eye hay t̄ə gwad̄ n̄kar na, Yuhana madz̄əh̄əbe ndo a yam. Ndo siye hay t̄ə gwad̄ n̄kar na, Eliya. Ndo siye hay sa na, t̄ə gwad̄ n̄kar Zeremi k̄əḡəbay n̄kar n̄te m̄ə walan̄ i siye i ndo m̄əd̄e ha bazlam i Mb̄əlom hay.»

¹⁵ Yesu a gwad̄atay: «Ada n̄əkurom ka gwad̄um i kurom, n̄n̄ na, way?»

¹⁶ Simoṅ Piyer a mb̄əd̄ay faya, a gwad̄ay: «N̄kar na, K̄əriste, Wawa i Mb̄əlom nak̄ə ta sifa aye.»

¹⁷ Yesu a gwad̄ay: «M̄əngwese ka gər yak Simoṅ wawa i Zonas h̄ərwi maa d̄aka ha dedek nakay na, ndo zezen̄ bay. Ane tuk na, maa d̄aka ha na, B̄əba ga m̄ə mb̄əlom. ¹⁸ N̄n̄ faya na gwad̄akeye: N̄kar na, Piyer, andza m̄əgwede p̄əlad̄. Na hayay gər a ndo ga hay na, ka p̄əlad̄ eye nakay andza p̄əlad̄ nak̄ə ta d̄əzliye faya gay aye. Ḡədan̄ i m̄əd̄ahan̄ ma sliye m̄əgatay wuray kwa tsekwen̄ bay. ¹⁹ Na w̄əlakeye k̄əle i mah̄ənd̄əke m̄əged̄ i B̄əy i Mb̄əlom. Wu nak̄ə ka k̄ərah ka m̄ənd̄əzib̄əra

aye na, ta k̄ərahiye m̄ə mb̄əlom. Wu nak̄ə ka t̄əma ka m̄ənd̄əzib̄əra aye na, ta t̄əmiye m̄ə mb̄əlom.»

²⁰ Tsa na, Yesu a gatay me a gawla n̄gay hay lele, a gwad̄atay: «N̄n̄ na, K̄əriste, k̄ə tsikumay a nd̄əray bay.»

*Yesu a da ha m̄əməte n̄gay ta m̄əmb̄əlaw
n̄gay ab̄əra ma m̄əd̄ahan̄*

Markus 8.31-33; Luka 9.22

²¹ Yesu a dazlay m̄əd̄atay ha a gawla n̄gay hay parakka, a gwad̄atay: «Kutoṅ na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye t̄ə w̄əlaway wu a Mb̄əlom aye ta ndo neheye t̄ə dzan̄gawa bazlam i Mb̄əlom mapala eye ta seṅeye d̄ərets̄əseh. Ta k̄ədiye ga ada m̄əh̄əne sulo mamahkar eye na, na l̄əts̄əweye ab̄əra ma m̄əd̄ahan̄.»

²² Piyer a zalay a Yesu k̄ətsah mah̄ənḡeye, a gay me, a gwad̄ay: «B̄əy Maduwen̄, Mb̄əlom m̄ə ts̄əpa kar. Ta dedek wuray ma gakeye bay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mb̄əd̄a me, a gwad̄ay a Piyer: «Do ab̄əra ka t̄əv ga! Do a d̄əba, n̄kar na, Fakalaw. Faya ka n̄giye fagaya balay. Ka dzala gər andza Mb̄əlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezen̄.»

M̄əp̄ay b̄əzay a Yesu na, k̄əkay?

Markus 8.34-9.1; Luka 9.23-27

²⁴ Yesu a gwad̄atay a gawla n̄gay hay sa: «A say a ndoweye m̄əp̄en̄ b̄əzay na, m̄ə gər ha wu nak̄ə a say a d̄ərev n̄gay aye. M̄ə zla mayako m̄əz̄ləmb̄əda eye ada m̄ə pen̄ b̄əzay.† ²⁵ Andza niye, ndo nak̄ə a say m̄ət̄əme ha m̄əs̄əf̄əre n̄gay aye na, ma dziye ha d̄uh. Ane tuk na, ndo nak̄ə ma dziye ha m̄əs̄əf̄əre n̄gay h̄ərwi ga aye na, ma hutiye na d̄uh. ²⁶ Tad̄ə ndoweye k̄ə huta zlele i m̄ənd̄əzib̄əra tebiye a n̄n̄geye, ane tuk na, k̄ə dze ha m̄əs̄əf̄əre n̄gay na, n̄gama eye na, mey? Wu andaya nak̄ə ndo ma sliye m̄əmb̄əd̄a ahaya m̄əs̄əf̄əre n̄gay na, mey? ²⁷ N̄n̄ Wawa i Ndo na deyeweye ta gawla i Mb̄əlom hay ma m̄əz̄ləb̄ i B̄əba ga. Na yaw na, na w̄əleye kwa a way wu i madaḡər n̄gay andza m̄əs̄ler n̄gay neheye a ge aye. ²⁸ N̄n̄ faya na gwad̄akumeye: S̄ərum ha na, ndo siye hay m̄ə walan̄ kurom neheye an̄əke kan̄ay aye na, ta m̄ətiye zuk bay, ta n̄geten̄eye a n̄n̄ Wawa i Ndo, na deyeweye andza b̄əy t̄əday.»

17

Bo i Yesu a mb̄əd̄a

Markus 9.2-13; Luka 9.28-36

¹ Ma d̄əba i mah̄əne m̄əkwā na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malam̄ar i Yakuba. A ye tay ha a gər i mah̄amba z̄əbol eye, d̄əren̄ ab̄əra ta ndo hay. ² M̄ə d̄əma na, Yesu a mb̄əd̄a ka d̄əre tay. D̄əre

† 16:24 Z̄əba m̄ə Mata 10.38.

ngay a dæv andza pat, ada peteked ngay hay ta tara herre kudekudek a dæv dzaydzay. ³ Kwayanña gawla i Yesu neheye mahkar aye ta ngatatay a Musa ta Eliya nateye faya ta tsikiye me tæ Yesu.

⁴ Tsa na, Piyer a gwadáy a Yesu: «Bøy Maduwej, lele na, ndzakwa kanan. Tada a saka na, na karuwakumeye madzawadzawa mahkar, nate i yak, nate i Musa ada nate i Eliya.»

⁵ Ahæl nakæ Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbæzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mætsike me a tsænew abæra mæ dæma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Na ngwasa tæ nengeye. Pumay zlæm a wu nakæ ma tsikakumeye.»

⁶ Gawla i Yesu neheye mahkar aye tæ tsæne andza niye na, tæ dæd dæbuz dæbuz da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay. ⁷ Yesu a hændzæd naha ka tæv tay, a tætal fataya ada a gwadatay: «Lætsum! Zluwer mâ gakum bay.» ⁸ Gawla i Yesu niye hay tæ zla gær ka mbælom, ta zæba dære, tæ ngatay na, a Yesu mahængeye.

⁹ Ahæl nakæ faya ta mbæzlaweye abæra mæ mahæmba aye na, Yesu a gwadatay: «Wu nakæ ka ngatumay aye na, kâ tsikumay a ndæray bay hus a pat nakæ neñ Wawa i Ndo na lætseweye abæra ma madahan aye.»

¹⁰ Tsa na, gawla ngay hay ta tsætsah faya, tæ gwadáy: «Ndo neheye tæ dzanğawsa bazlam i Mbælom mapala eye tæ gwad na, Eliya ma lahaweje madayaw tæday na, hærwi mey?»

¹¹ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Dedek, Eliya ma deyeweje ma lambadiye tay ha wu hay tebiye. ¹² Ane tuk na, neñ faya na tsikakumeye, Eliya na, 6a ki yaw. Ndo hay ta sær na bay. Ta gay wu nakæ a satay aye. Næteye ta geñeje dæretsæseh a neñ Wawa i Ndo andza niye dærmak.» ¹³ Gawla ngay hay tæ tsæne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzæhuæ ndo a yam.

Yesu a mbæl ha wawa nakæ mahorvov a gay aye

Markus 9.14-29; Luka 9.37-43

¹⁴ Yesu ta gawla ngay tæ ndislew ka tæv i ndo hay na, ndo wuray a hændzæd ka tæv i Yesu, a ye naha a dækway gurmets kame ngay. ¹⁵ Ada a gwadáy: «Bøy Maduwej, wawa ga a gaka mæ bo tæbædew? Mahorvov a gay, faya ma geje dæretsæseh haladzay. A kalawa ha a ako kægæbay a yam. ¹⁶ Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, tæ sla faya mæmbæle ha bay.»

¹⁷ Yesu a gwad: «Nækurom neheye anæke, ka dzalum ha ka Mbælom bay aye. Na ndziye ka tæv kurom na, hadzægay? Na zliye ngatay hærwi kurom mændze hadzægay? Ahe! Zlumenj ahaya wawa eye kanan!» ¹⁸ Tæ zlay naha wawa niye. Yesu a gay me a mæsfære nakæ ngwalak eye bay aye. Tsa

na, a ndohwaw abæra mæ bo i wawa niye. Kwayanña wawa niye a mbæl.

¹⁹ Ahæl nakæ Yesu ta gawla ngay hay, nateye mahæteye na, gawla ngay hay ta hændzæd naha ka tæv ngay, tæ gwadáy: «Ada næmay na, næmaa sla faya mahæhere mæsfære nakay tæbey na, hærwi mey?»

²⁰ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Hærwi nakæ ka dzalum ha ka neñ haladzay bay aye. Neñ faya na tsikakumeye, særum ha tadæ mæpe mædzal gær kurom mâ ge tsekwen andza wur i 6æzan na, ka slumeye mægwadáy a mahæmba nakay: «Lætse abæra kanan, do kataday.» Ma lætsiye, ma diye. Wuray kwa tsekwen mâ dakumeye me bay. [²¹ Ada slala i mæsfære nakay ma ndohwaweje andza niye tsa bay. Ma ndohwaweje na, ma rzalay a gær tæ maduwule me ada ta daliyam.]»

Yesu a da ha masulo eye mæmate ngay ta mælætsew ngay abæra ma madahan
Markus 9.30-32; Luka 9.43-45

²² Pat wuray na, Yesu ta gawla ngay hay, nateye mahære gær eye ma Galile. Yesu a gwadatay: «Neñ Wawa i Ndo na, ta gæsiye ga, ta vælateye ga ha a hæløy a ndo hay. ²³ Ta kædiye ga madahan eye, ada ma mæhæne mamahkar eye na, na lætseweye abæra ma madahan.» Gawla ngay hay tæ tsæne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Mævale dzanğal i gay mævalay wu a Mbælom

²⁴ Ahæl nakæ Yesu ta gawla ngay hay tæ ndisl i Kafernahum aye na, ndo neheye tæ hayaway gær a dzanğal i gay mævalay wu a Mbælom aye, ta hændzæd ka tæv i Piyer, ta tsætsah faya, tæ gwadáy: «Miter kurom na, ma væliye dzanğal i gay mævalay wu a mbælom tæbædew?»

²⁵ Piyer a mbædatay faya, a gwadatay: «Ma væliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naha kwayanña Yesu a lah mætsikay me, a gwadáy: «Simonj, ka dzala mæ gær yak na, kækay? Bøy i mændziþæra ma hutieje dzanğal tæ wu nakæ tæ 6ar mævale aye na, mæ hæløy i way? Mæ hæløy i ndo i dala eye niye hay tsukudu mæ hæløy i bærakæzan hay daw?»

²⁶ Piyer a mbæday faya, a gwadáy: «Bærakæzan hay.»

Yesu a gwadáy: «Ndo i dala eye niye hay ta væliye bay. ²⁷ Ane tuk na, vælamatay bæna ma ndalateye. Hærwi niye zla wu mægæse kælef yak, do ka me i dælov. Ka ye na, kal a dæma wu mægæse kælef. Kælef nakæ a lah faya aye na, gas na ada kâ hændækay ha bazlam. Ka hutieje kwar i suloy nate mæ dæma, zla ahaya ada kâ vælamatay dzanğal may.»

18

Mata tare bagwar eye ma Bøy i Mbəlom na, way?

Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48

¹ A həlay niye na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Mata tare bagwar eye ma Bøy i Mbəlom na, way?»

² Yesu a tsəne andza niye na, a zalay a wawa, a lətse ha a wuzlah tay, ³ tsa na, a gwadəy: «Nej faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka mbədum ha mede kurom, ka tərūm andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a Bøy i Mbəlom bay. ⁴ Tadə ndoweye ka təra ha bo ŋgay wawa eye andza wawa nakay na, ma təriye bagwar eye ma Bøy i Mbəlom. ⁵ Ada ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaj eye hərwi nakə a wudə ga aye na, a təma na nej. ⁶ Ndowneye ka səpat ndo nətə mə walaŋ i wawa neheye tə dzala ha ka nej aye a mezeleme na, ŋgama tā bəray madiz i kwar a day ada tā kal ha a huf i bəlay.»

Masəpete

Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

⁷ Yesu a gwadəy sa: «Dəretsəseh ka gər i ndo i mändzibəra neheye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta dedək, wu niye hay na, ma giye andaya huya. Ane tuk na, dəretsəseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo a mezeleme aye. ⁸ Tadə həlay yak kəgəbay sik yak ma diye kar ha a mezeleme na, dəs tay ha ada kuts tay ha dərəŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə həlay yak nətə kəgəbay tə sik yak nətə tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dādā bay tə həlay yak sulo kəgəbay tə sik yak sulo aye. ⁹ Tadə dəre yak ma diye kar ha a mezeleme na, ŋwad na ada kə kal ha dərəŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə dəre yak nətə tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dādā ma mbatiye bay tə dəre yak sulo aye.»

Dzeke i təbən nakə a dze aye

¹⁰ Yesu a gwadəy sa: «Gum metsehel! Kā zəbūm ka ndo neheye makətsa eye hay aye andza wu kəriye bay. Neŋ faya na gwadəkumeye, gawla i Mbəlom tay hay nətəye andaya pat pat ka təv i Bəba ga mə mbəlom. [¹¹ Hərwi nej Wawa i Ndo na yaw hərwi mətəme tay ha ndo neheye ta dze aye.]»

¹² A gwadəy sa: «Nəkurom ka dzalum na, kəkay? Tadə ndo təbən ŋgay andaya temerre, ada nətə mə walaŋ i təbən niye a dze na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid mə mahəmba, ma diye mapəla ahaya nakə a dze aye. ¹³ Neŋ faya na tsikakumeye: Tadə kə huta na na, dərev ŋgay ma ŋgwasiye

haladzay hərwi təbən niye nətə aye a ze neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta dze təbey aye. ¹⁴ Andza niye dərmak, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye a say na, ndəray kway nətə mə walaŋ i ndo neheye makətsa eye mə dze bay.»

Malamar yak kə gaka mənese na, ka giye na, kəkay?

¹⁵ Yesu a gwadəy sa: «Tadə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv ŋgay tsikay faya ahl nakə nəkurom sulo tə neŋgeye aye. Tadə ka təma bazlam yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme. ¹⁶ Tadə ka təma bazlam yak bay na, dum ka təv ŋgay ta ndo nətə kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, maŋgəne ha səriya na, ta ndo hay sulo kəgəbay ndo hay mahkar. ¹⁷ Ane tuk na, ka təma bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo məpe mədzał gər hay ka nej. Ka kərah bazlam i ndo məpe mədzał gər hay ka Kəriste na, gər ha zəba faya andza ndo nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzəngal.

¹⁸ «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu neheye tebiye ka kərahum ka mändzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom dərmak. Wu neheye tebiye ka təmum ka mändzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərmak.

¹⁹ «Neŋ faya na gwadəkumeye sa: Sərum ha na, tadə ndo hay sulo ka mändzibəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə maduwule me aye na, Bəba ga mə mbəlom ma vəlatəye wu nakə ta tsətsah aye. ²⁰ Hərwi ndo sulo kəgəbay mahkar ta haya gər ka maduwulay me a Mbəlom ta məzele ga na, nej andaya mə walaŋ tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərah məpəsay ha mənese a ndo aye

²¹ Piyer a həndzəd ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwadəy: «Bəy Maduweŋ, tadə malamar ga kə geŋ mənese na, na pəsay ha sik nday? Madzəga tasala dəw?»

²² Yesu a gwadəy: «Na gwadəkəye madzəga tasala bay, ane tuk na, sik kuro kuro tasala madzəga tasala.

²³ «Hərwi niye, Bøy i Mbəlom a ndzəkət bo ta bəy wuray a say matsətsehe gwedere ŋgay ka ndo məge məsler ŋgay hay. ²⁴ A dazlay a məsler na, tə gəsay naha ndo i məsler ŋgay gwedere ŋgay faya sulo maliyən haladzay a pasla bo bay. ²⁵ Ndo niye na, wuray ŋgay andaya məheme ha gwedere niye bay. Bøy niye a gwad mə səkəmiye ha andza beke, neŋgeye, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay hay ta wu ŋgay tebiye hərwi məheme ha gwedere ŋgay. ²⁶ Ndo məge məsler ŋgay niye a dakway gurmets, a gay amboh, a gwadəy: «Amboh, zlen ŋgatay, na hamakeye sulo tebiye.»

* 18:16 Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

²⁷ Tsa na, a gay mæ bo a bøy niye, a gəray ha gwedere niye ada a gər ha a ye ŋgway.

²⁸ «Ndo mæge mæsler niye a ndohwaw abəra na, tə dzəgar ta mandala ŋgay nakə tə gawa mæsler salamay aye. Gwedere ŋgay andaya ka mandala ŋgay niye kwar i suloy temerre. A gəs na ndo niye mæmbarlew keenŋjek, a gwadāy: “Hemen gwedere gal!”

²⁹ Mandala ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwadāy: “Zlēŋ ŋgatay, na hamakeye.” ³⁰ Ndo mæge mæsler niye a kərah. A gəs mandala ŋgay niye a kal ha a danŋay. Ma ndziye mæ dəma hus a pat nakə kə hamay gwedere ŋgay aye. ³¹ Siye i ndo mæge mæsler i bøy niye tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.

³² «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zalay a ndo mæge mæsler ŋgay niye. A yaw na, a gwadāy: “Nəkar na, ŋgwalak i ndo bay. Na gəraka ha gwedere ga tebiye hərwi nakə ka geŋ amboh aye. ³³ Nəkar dərma na, mandala yak mā gaka mæ bo andza nakə nəkar ka geŋ mæ bo aye dərma.” ³⁴ A ndalay a ndo i gay tay haladzay. Tsa na, a slər ndo mæge mæsler ŋgay niye a danŋay hərwi mægay dərətəseh. Ma həbiye hus ka hama gwedere ka bo bəra tebiye.»

³⁵ Yesu a gwadāy: «Tadə kwa way ka pəsay na mənese a malamar ŋgay peteh abəra mæ dərɛv bay na, Bəba ga mæ Mbəlom ma giye kurom ha andza niye dərma.»

19

*Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ŋgwas
Markus 10.1-12*

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye ka dala i Yahuda a diye ŋgedi magayam i Yurdum. ² Ndo hay mbərzəzza haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay.

³ Farisa hay ta hændzəd ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mahəhere ŋgwas hərwi kwa i wu waray waray dāv?»*

⁴ Yesu a mbədātay faya, a gwadāy: «Ka dzəŋgum wu nakə mawatsa eye mæ Derewel i Mbəlom aye təbədew? Ka madazlay na, Mbəlom a ge hasləka ada ŋgwas, ⁵ ada a gwad: “Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.†”

⁶ Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.» Yesu a gwadātay sa: «Ndo zezeŋ mā ŋgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

⁷ Farisa hay tə gwadāy: «Musa a gwad hasləka ma ta həhariye na ŋgwas ŋgay na, mā watsay dərɛwel i mahəhere a həlay a ŋgwas ŋgay. Ada a tsik andza niye na, hərwi mey?»

⁸ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Musa a valakum tsəved ka mahəhere ŋgwas kurom hay na, hərwi dərɛv kurom makula eye təŋgwa təŋgwa. Ane tuk na, ka madazlay na, andza niye bay. ⁹ Neŋ faya na tsikakumeye, kwa way ka həhar na ŋgwas ze məndzay a gər ka mæge madama na, ada kə zla a dəma ŋgwas mekeləy eye na, kə ge madama.»

¹⁰ Gawla ŋgay hay tə gwadāy: «Tadə bazlam i hasləka ta ŋgwas andza niye na, ŋgama mæzle ŋgwas bay.»

¹¹ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matəme matətike nakay bay. Ane tuk na, Mbəlom ma valateye gədan a siye hay matəme. ¹² Ndo siye hay tə sla faya mæzle ŋgwas bay na, hərwi wu mekeləy eye hay wal wal. Ndo siye hay tə wa tay ha andza niye, bo tay a say ŋgwas bay. Ndo siye hay na, ta daɖak tay ha hərwi ada tə zla ŋgwas bay. Siye hay ta zla ŋgwas bay na, hərwi Bøy i Mbəlom. Ndo nakə kə sla faya matəme matətike nakay aye na, mā təma.»

Yesu a təma wawa hay

Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

¹³ Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa hay ka təv i Yesu hərwi ada mā pa fataya həlay ada mā dūwulay me a Mbəlom hərwi tay. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə ŋgatay a ndo hay faya ta haliye naha wawa hay ka təv i Yesu na, tə gatay me. ¹⁴ Yesu a gwadātay: «Gərum tay ha wawa hay tə yaw ka təv ga. Kā həharum tay ha bay, hərwi Bøy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

¹⁵ Yesu a pa həlay ka wawa niye hay hərwi məpe fataya ŋgama. Tsa na, a ye ŋgway abəra ka təv niye.

Gawla zlele eye

Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

¹⁶ Ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a tsətsah, a gwadāy: «Miter, na giye wu ŋgwalak eye na, mey nakə ada na hutiye sifa nakə ma ndaviye bay aye?»

¹⁷ Yesu a mbədātay faya, a gwadāy: «Ka tsətsahiye faɣaya wu ka gər i wu ŋgwalak eye na, hərwi mey? Ndo ŋgwalak eye na, Mbəlom nəte ŋgewə. Tadə a saka mahute sifa ka təv i Mbəlom na, rəhay ha gər a bazlam ŋgay mapala eye.»

¹⁸ Ndo niye a tsətsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»

Yesu a mbədātay faya, a gwadāy: «Kā kəd gər i ndo bay, kə ge madama bay, kə ge məkal bay, kə raw me ka ndo kame i sariya bay,

* 19:3 Madazlay i wu hay 1.27; 5.2. † 19:5 Madazlay i wu hay 2.24.

¹⁹ rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak. Ada wudá ndo i mæged yak dərmaḱ andza ka wudá na gər yak.†»

²⁰ Gawla niye a gwadaŷa a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na rəhay ha gər tebiye. Maa ləkenjəw mæge na, sa mey?»

²¹ Yesu a gwadaŷa: «Kə saka matəre ndo ŋgwalak eye na, do ta səkəm ha wu yak ada ká ŋganatay suloy aye a ndo mətawak eye hay. Ka ge andza niye na, ka hutiyə zlele mə mbəlom. Tsa na, dara peŋ bəzay.»

²² Gawla niye a tsəne andza niye na, a ye ŋgway ta mevel eye hərwi zlele ŋgay na, haladzay.

²³ Yesu a gwadaŷa a gawla ŋgay hay: «Neŋ faya na gwaɖakumeyə, sərūm ha, mawura bo eye hərwi ndo i zlele hay mede a Bəy i Mbəlom. ²⁴ Ada neŋ faya na gwaɖakumeyə anaj sa: Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ŋgama zləgweme mā ye ta bəd i ləpəre.»

²⁵ Gawla ŋgay hay tə tsəne bazlam ŋgay niye hay andza niye na, a gatay hərbəbəkka, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁶ Yesu a zəba fataya, a gwadaŷa: «Ndəray ma sliye mətəme bay, ane tuk na, Mbəlom na, wuray a zay gədaŋ təbey.»

²⁷ Piyer a mbəday naha faya, a gwadaŷa: «Tsəne! Nəmay anaj, nəmaa gər ha wu hay tebiye hərwi məpaka bəzay na, kəkay? Mata ge bo tə nəmay na, mey?»

²⁸ Yesu a gwadaŷa: «Neŋ faya na gwaɖakumeyə: Sərūm ha na, neŋ Wawa i Ndo na ndziye ka təv mənɖe i bəy ta məzlaḱ ma mənɖibərə wedeyə. Nəkurom neheye ka puməŋ bəzay aye, ka ndzumeyə ka təv mənɖe i bəy kuro gər eye sulo dərmaḱ hərwi məgatay sariya a gwala i Israyel hay kuro gər eye sulo. ²⁹ Ada ndo neheye tebiye tə gər ha gay tay, malamər tay hasləka eye hay ta malamər tay dem eye hay, bəba tay, may tay, wawa tay hay, guvah tay hay hərwi məzele ga aye na, ta hutiyə a dəma ma ziye madzəga temerre ada ta hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. ³⁰ Mə walaŋ i ndo neheye anəke nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaŋ i ndo neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

20

Dzeke i ndo nakə a həl ndo mæge məsler hay a guvah ŋgay aye

¹ «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ndo wu- ray a ndohwaw abəra mə gay mekedə pərik hərwi mapələ ndo mæge məsler hay a guvah ŋgay. ² Tə ge tsakala i məfəte hwapat na,

kwar i suloy nəte.* ³ Ta bəre tsid i mekedə na, a ye sa. A ye a ndzatay a gər a siye hay faya ta giye məsler bay, nəteye malətsa eye kəriye. ⁴ A gwadaŷa: «Nəkurom dərmaḱ dum fətuməŋ guvah ga, na vələkumeyə wu i madagər kurom lele.» ⁵ Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, ti ye a guvah ŋgay niye. Ndo niye a ye mapələ ndo i məsler hay ta magər həpat, ada ta bəre mahkar i huwa a ge andza niye sa. ⁶ Ta bəre zləm na, a ye sa. A ye a huta ndo hay nəteye malətsa eye. A tsətsah fataya, a gwadaŷa: «Nəkurom mandza eye kənaŋ hwapat ze mæge məsler na, hərwi mey?» ⁷ Ta mbəday faya, tə gwadaŷa: «Hərwi ndəray kə həl may a məsler bay.» A gwadaŷa: «Nəkurom dərmaḱ dumara, dum a guvah ga.»

⁸ «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mələvay gər a məsler ŋgay, a gwadaŷa: «Zalatay a ndo mæge məsler hay, vələtay wu i madagər tay. Dazlay ta ndo neheye na həl tay duk aye ada ká ndəv ha ta ndo neheye na lah məhəle tay kurre aye.» ⁹ Ndo neheye ta dazlay a məsler ta bəre zləm i huwa aye na, ti ye naha kwa way a təma kwar i suloy nəte. ¹⁰ Ndo neheye ta dazlay kurre aye ti yaw. Tə dzala mə gər tay na, ta təmiye ma ziye i ndo neheye. Ane tuk na, tə vələtay kwa way kwar i suloy nəte. ¹¹ Ta təma na, ta guŋguz ka ndo i guvah, ¹² tə gwad: «Ndo neheye ti yaw ma dəba may aye, tə ge məsler na, bəre nəte tsa tuk na, ada ka vələmay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay na, nəmaa sa dəreɖtsəh mə pat hwapat ada nəmaa səmay naha a mərəbə.» ¹³ Ndo i guvah niye a mbəday faya a ndo nəte mə walaŋ tay, a gwadaŷa: «Dzam ga, na gaka mənese bay. Ka gama tsakala i mæge məsler pat eye nəte na, kwar i suloy nəte bəɖaw?» ¹⁴ Zla wu i madagər, do. A seŋ na vəliye a ndo nakə a yaw ma dəba yak andza nakə na vələka aye dərmaḱ. ¹⁵ Neŋ na, tsəved ga andaya mæge wu nakə a seŋ aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, səlak eye hərwi nakə neŋ ŋgwalak i ndo aye ɖaw?» ¹⁶ Andza niye, ndo i dəba hay ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu a ɖa ha məməte ŋgay ta mələtsəw ŋgay abəra ma madahaŋ sa

Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

¹⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Ze-rozelem aye na, a həl gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo təv tay wal. Nəteye faya ta diye ka tsəved na, a gwadaŷa: ¹⁸ «Tsənum, anəke na, faya ka deyəkweye a Zerozelem. Mə dəma na, neŋ Wawa i Ndo ta vələteye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye

† 19:19 Madayaw abəra mə Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

* 20:2 A həlay i Yesu na, kwar i suloy nəte na, a sla məvəle mərəbə i ndo nakə a ge məsler hwapat aye.

tə dzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta geŋeye sariya i makəde, ¹⁹ada ta valateye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ngwesengeye dala abara mə gər, ta ndabiye ga ta mandalaḡa. Ta dariye ga ka mayako mazlambada eye. Ma məhane mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahan.»

*Matsətsehe i may i Yakuba ta Yuhana
Markus 10.35-45*

²⁰Ma dəba eye na, ŋgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ŋgay hay. A ye naha a dək w gurmets kame i Yesu hərwi matsətsehe faya wu. ²¹Yesu a gwadāy: «A saka mey?»

A mbəday faya a Yesu, a gwadāy: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka ndza a bəy yak aye na, valatay tsəved a wawa ga neheye sulo aye tā ndza ka təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada nənḡed ta diye i həlay i gula yak tey.»

²²Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Ka sərūm wu nakə ka tsətsahumeye aye bay. Ka slumeye faya məse dərətsətseh nakə na siye aye dāw?»

Ta mbəday faya, tə gwadāy: «Nəmaa sliye faya.»

²³Yesu a gwadāy: «Dədək, ka sum-eye dərətsətseh andza neŋ nakə na siye dərətsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəḡəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

²⁴Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla i Yesu neheye sulo ta malamar ŋgay aye. ²⁵Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay, a gwadāy: «Nəkurom ka sərūm ha na, bəy bagwar eye ka mənziḡara faya ta ləviye ndo hay ta ḡədan̄ ada ndo bagwar eye hay ta bərəkiye ha ḡədan̄ tay ka siye i ndo hay. ²⁶Ane tuk na, m̄a ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, m̄a tərā ndo i məsler kurom. ²⁷Kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, m̄a tərā beke kurom. ²⁸Andza niye, neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tā ḡeŋ məsler bay. Na yaw duh na, hərwi məḡatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

*Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo
Markus 10.46-52; Luka 18.35-43*

²⁹Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra ma Zeriko aye na, ndo hay haladzay tə payaw bəzay. ³⁰Guluf hay sulo nəteye mandza eye ka tsakay i tsəved. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəved eye niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaā ḡaka mə bo təbədew?»

³¹Ndo hay tə gatay me hərwi ada tā ndza dikdik, ane tuk na, tə zaka ha mawude haladzay, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaā ḡaka mə bo təbədew?»

³²Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nā ḡe hərwi kurom na, mey?»

³³Ta mbəday faya, tə gwadāy: «Bəy Maduweŋ, a samay na, hənḡəkamay na dərə tey.»

³⁴Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a dərə tay, kwayaŋŋa ndo neheye sulo aye tə ŋgatay a dərə. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fəlakwa a Zerozelem

Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mazlambər bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a ḡəma i Betifadze ka Mahəmba i Tetədəz. Yesu a slər gawla ŋgay sulo kame, a gwadāy: ²«Dum naha a ḡəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a ḡər a zungo ta wawa ŋgay məḡara eye. Pəluma tay ahaya ada k̄a yumeŋa tay ahaya. ³Tadā ta tsikakum wuray na, mbəḡumatay faya: «A say a Bəy Maduweŋ.» Tsa na, ta ḡəriye kurom ha.»

⁴Wu nakay a ge bo na, andza i ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

⁵«Gwadumatay a ndo neheye ma ḡəma i Zerozelem aye:

Zəba, bəy yak faya ma diye naha ka təv yak! Nənḡeye maləḡa eye, nənḡeye mandza eye ka zungo ada ka zungo wawa eye.*»

⁶Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye tə ge andza nakə Yesu a tsikatay aye. ⁷Ti ye, tə ḡəsaw zungo niye ta wawa eye salamay. Ti ye ahaya, tə pa fataya peteked hay ada Yesu a ndza faya. ⁸Ndo hay haladzay mbərzəzza ta fətəl peteked tay hay ka tsəved, siye hay tə həḡaw slambah i dərizl i ḡərdaf hay ta fətəl ka tsəved. ⁹Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ŋgay aye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadəkway a Wawa i Davit! Mbəlom m̄a pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye. Zambadəkway a Mbəlom, nənḡeye nakə mə mbəlom aye!»

¹⁰Ahəl nakə Yesu a ndisl a Zerozelem aye na, a gatay a ndo neheye ma wuzlahḡəma aye wadəŋ wadəŋ. Ta tsətsah, tə gwad: «Ndo nakay na, way?»

¹¹Ndo hay ta mbədatay faya: «Yesu, ndo məde ha bazlam i Mbəlom, nənḡeye ndo i Nazaret ka dala i Galile.»

* 21:5 Zaba ma Zakari 9.9.

*Yesu mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom
Markus 11.15-19; Luka 19.45-48;
Yuhana 2.13-22*

¹² Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a həhar tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye ha wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambədə ha suloy, a mbəzl ha təv mändze i ndo masəkəme ha bodobodo hay.[†] ¹³ Tsa na, a gwadətay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Ta zaleyə gay ga na, gay i mađuwule me. Ane tuk na, nəkurom ka tərüm ha lar i məkal hay na, kəkay?[‡]”»

¹⁴ Guluf hay ta ndo matəra eye hay, ti ye ka təv i Yesu a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Yesu a mbəl tay ha. ¹⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a masuwayaŋ nakə Yesu a ge aye ta mawude i wawa neheye faya ta wudiye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom: «Məzlaḅ mā ndza ka Wawa i Davit» aye na, wu neheye a ndalatay haladzay. ¹⁶ Tə gwadətay a Yesu: «Ka tsəne wu nakə wawa neheye faya ta tsikiye bədaw?»

Yesu a mbədətay faya: «Ayaw, na tsəne. Nəkurom na, ka dzaŋgum bazlam nakə mawatsa eye mə Derewel aye dədə təbədəw? “A saka nakə wawa hay ada ta wawa neheye faya ta siye wah mba aye tā zambadaka. S”»

¹⁷ Tsa na, a gər tay ha, a yaw abəra ma wuzlahgəma, a ye a Betani, a həna mə dəma.

*Gurov mawa eye bay
Markus 11.12-14,20-24*

¹⁸ Tədə eye pərik i mekedə, ahəl nakə faya ma maweye a wuzlahgəma aye na, may a wur faya. ¹⁹ A ŋgatay a gurov ka tsakay i tsəved. A ye a bəzay i dərizl i gərdaf niye. Ane tuk na, a ŋgatay na, a slambah dəkdek, mawa eye bay. A gwadətay a gurov niye: «Ka wiye hohway dədə sa bay.» Kwayaŋŋa gurov niye a kula.

²⁰ Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye, a gatay masuwayaŋ. Tə gwadətay a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayaŋŋa tsa na, kəkay?»

²¹ Yesu a gwadətay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka dzalum ha ka neŋ ada ka gum hay mədzal gər kurom gərəŋ gərəŋ bay na, ka slumeye faya məge wu nakə na gay a gurov nakay aye. Kwa a mahəmba, ka slumeye məgwadətay: “Lətse abəra kənaŋ, ta kal ha bo a bəlay”, ada ma giye bo. ²² Tadə ka dzalum ha ka neŋ tə dərev kurom peteh na, ka hutumeye wu nakə ka

tsətsahumeye tə mađuwule me a Mbəlom aye tebiye.»

*Maa vəlay gədaŋ a Yesu na, way?
Markus 11.27-33; Luka 20.1-18*

²³ Yesu a ye, a fələkwa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a dazlay a matətikatay. Ahəl nakə faya ma tətikiye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naha ka təv ŋgay. Ta tsətsah faya, tə gwadətay: «Ka ge wu neheye na, ta gədaŋ waray? Maa vəlaka gədaŋ aye na, way?»

²⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Neŋ dərmaḅ na tsətsahiye fakuma matsətsəhe nətə, tadə ka mbəđuməŋew faya na, na ge wu neheye tə gədaŋ waray na, na tsikakumeye. ²⁵ Maa slər ha Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Mbəlom tsukuđu, ndo hay dāw?»

Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwadətay: «Ka mbədəkweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkway, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha bay na, kemey?” ²⁶ Ane tuk na, tadə ka gwadəkway, maa slərəw Yuhana na, ndo hay, dzədzarakwa ta ndo hay hərwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom.» ²⁷ Hərwi niye ta mbədətay faya a Yesu, tə gwadətay: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadətay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye tə gədaŋ i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

²⁸ Yesu a gwadətay: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Nəwəye andaya wawa ŋgay hay sulo. A gwadətay a wawa makurre eye: “Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah.” ²⁹ Wawa ŋgay a mbədətay faya, a gwadətay: “Na diye bay.” Məndze tsekweŋ na, a dzala ha ka bazlam ŋgay niye, a ye a guvah. ³⁰ Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ŋgay a mbədətay faya, a gwadətay: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay. ³¹ Mə walaŋ i wawa neheye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ŋgay aye na, waray?»

Tə mbədətay faya, tə gwadətay: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwadətay: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha ndo matsekele dzaŋgal hay ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeye a Bəy i Mbəlom. ³² Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ki yaw ka dəkum ha tsəved dəkdek eye. Ka dzalum ha faya bay. Duḅ ndo matsekele dzaŋgal ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ŋgatamay bəbay na, ka mbədum ha

[†] 21:12 Yahuda hay ti yaw ma gəma mekeləŋ eye mata mbədə ha suloy tay. Ma dəba eye, ta sliye masəkəme gənaŋ hərwi kule ada məvəle dala i dzaŋgal i gay mədəslay gar a Mbəlom.
[‡] 21:13 Zəba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11. S 21:16 Dəməs hay 8.3.

mədzal gər kurom hərwi mədzele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfəte aye

Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

³³ Tsənum dzeke mekeleŋ eye sa: «Ndowne andaŋa a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A lawara na ta zled, a ŋgar a dəma təgwad* hərwi maditse a dəma hohway ada a dəzl a dəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkamataŋ ha a ndo hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekeleŋ eye dərəŋ.

³⁴ «Həlay i maŋgəle hohway i gərdaf ŋgay niye hay a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay hay ka təv i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada tā vəlayaw hohway i gərdaf ŋgay hay. ³⁵ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay na, tə gəs makurre eye tə ndəba na lele. Tə gəs masulo eye, tə kəd na mədahaŋ eye ada tə kəd mamahkar eye tə kwar. ³⁶ Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekeleŋ eye hay, nəteŋe haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay tə ge tay andza neheye kurre eye. ³⁷ Ka mandəve ŋgay eye na, a slər wawa ŋgay. A dzala, a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geŋe wurray bay.” ³⁸ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwad mə walaŋ tay: “Anəŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kədakwa na ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” ³⁹ Ti ye ta gəs wawa niye, ti ye ha dərəŋ ta guvah. Ti ye naha, tə kəd na.»

⁴⁰ Yesu a tsətsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha ndo neheye na, kəkay?»

⁴¹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Ma kədiye ndo məkədə ndo niye hay abəra mə dəma, ma sakatay naha bay tebiye. Ma həliye a dəma ndo mekeleŋ eye hay ada ta vəleye hohway i gərdaf ŋgay hay a həlay nakə kə nah aye.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dədə ka dzəŋum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye təbədəw? A gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,

matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, nengeye düh.

Maa gwad kwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.†»

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Nəŋ faya na tsikakumeye, nəkurom na, ta zliye fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekeleŋ eye hay neheye faya ta giye wu nakə a say aye. ⁴⁴ Kwa way kə dəd ka kwar

niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndoweŋe na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza mərebeke.»

⁴⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteŋe. ⁴⁶ Ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

22

Dzeke i magurlom i məzle dahəlay

Luka 14.15-24

¹ Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwadatay: ² «Bəy i Mbəlom a ndzəkət bo na, anəŋ andza nakay. Bəy a ge magurlom i məbəzləme gər i dahəlay i wawa ŋgay. ³ A slər gawla ŋgay hay, tā ye tā zalatayaw a ndo hay tā yaw tā nda dəf i məbəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta kərah mede. ⁴ A slər gawla ŋgay mekeleŋ eye hay sa. A gwadatay: “Dum, gwadumatay a ndo neheye na zalatay aye na, tā yaw. Na da wu mənday anəke, na kəd gəsəŋ i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele aye na kəd, wu hay maləva bo eye tsiy. Dumara a mənde dəf i məbəzləme gər i dahəlay.” ⁵ Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta pa zləm ka bazlam tay niye bay. Ti ye ka məge məsler tay hay. Ndo nengeđ a ye a guvah, ndo mekeleŋ eye a ye məsakəme ha wu ŋgay hay. ⁶ Ndo siye hay tə gəs tay hay gawla i ndo niye, tə gatay dərətsətseh, tə kəd tay ha mədahaŋ eye hay.

⁷ «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slər sidzew hay, ti ye ka məbəbazl tay ada tə mədzay ako a gəma tay. ⁸ Tsa na, a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: “Daf i məbəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla mənde bay. ⁹ Hərwi niye, dum ka tsəved bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye, tā yaw ka mənde dəf.” ¹⁰ Ndo i məsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naha tə hayay gər a ndo neheye tə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋgwalak eye hay ta ndo neheye ŋgwalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.

¹¹ «Bəy a fələkwa a gay hərwi məzəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo nəte peteked i magurlom i məbəzləme gər i dahəlay andaŋa faya bay. ¹² A gwaday: “Dzam ga, peteked i magurlom i məbəzləme gər i dahəlay andaŋa fakaya bay sa na, ka fələkwaw kənaŋ ma kəkay?” Ane tuk na, ndo niye ka mbəday faya bay. ¹³ Tsa na, bəy a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: “Dum naha, dzawumay na həlay tə sik,

* 21:33 Təv maditse na, tə ŋgar təv andza təgwad hərwi maditse hohway.

† 21:42 Dəmes hay 118.22-23.

* 22:13

kalum ha abəra a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹⁴ Andza niye, Yesu a gwad: «Ndo hay haladzay mazala eye hay, ane tuk na, ndo neheye tə pala tay ha aye na, nəteye haladzay bay.»

*Məvələ dzaŋgal a bəy i Roma
Markus 12.13-17; Luka 20.20-26*

¹⁵ Farisa hay ti ye, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi mapəle tsəved ma kəkay nakə ta həliye suwat abəra ka Yesu tə matsəsehe faya abəra bazlam aye. ¹⁶ Ta ndəv ha məhay gər na, tə slər siye i ndo hay mə walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka təv i Yesu. Ti ye naha, tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar, ka tsik na, dedək. Nəkar faya ka tətikateye a ndo hay dedək ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. ¹⁷ Hərwi niye, tsikamay wu nakə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvələ dzaŋgal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvələ bay daw?»

¹⁸ Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka mədzal gər tay nakə ŋgwalak eye bay aye. A gwaday: «A nəkurom ndo i bəbərək hay, ka həlumeye faguya abəra suwat na, hərwi mey? ¹⁹ Ehey bəzumenj ha suloy nakə tə vəlawa dzaŋgal eye təday.» Tə zlayaw kwar suloy nəte, tə vəlay. ²⁰ Tsa na, Yesu a gwaday: «Mandzəkkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

²¹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «I bəy i Roma.»

Yesu a gwaday: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»

²² Tə tsəne andza niye na, a matay ha hərbaəbəkka. Tə gər ha Yesu, ti ye wu tay.

*Matsəsehe ka gər i mələtsew i mədahaŋ
hay abəra ma bəđ*

Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

²³ Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday: ²⁴ «Miter, Musa a gwad: “Tadə ndoweye a mət ze məwe wawa na, malamar ŋgay mâ zla madakway i ŋgwas niye. Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†” ²⁵ Ndo hay andaya nəteye tasəla ta zlamalar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A mət ze məwe wawa hay, malamar ŋgay masulo eye a zla ŋgwas niye. ²⁶ Malamar ŋgay masulo eye a mət ze məwe wawa dərmak. Malamar tay mamahkar a ge andza niye,

nəteye niye tasəla tebiye tə mət ze məwe wawa. ²⁷ Nəteye tebiye tə mət na, ŋgwas a mət dərmak. ²⁸ Ada pat nakə mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ŋgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta zla ŋgwas niye.»

²⁹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi ka sərwm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərwm gadaŋ i Mbəlom bay. ³⁰ Andza niye, ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye. ³¹ Ka bazlam i mələtsew abəra ma mədahaŋ na, dāda ka dzaŋgum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Derewel ŋgay aye təbədəw? A gwad: ³² “Nenj na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡” Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, neŋgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»

³³ Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ŋgay niye a tətikatay aye na, a gatay hərbaəbəkka.

*Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye
Markus 12.28-34; Luka 10.25-28*

³⁴ Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər. ³⁵ Ndo nəte mə walaŋ tay na, neŋgeye ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. A tsətsah ka Yesu, a gwaday: ³⁶ «Miter, mə walaŋ i bazlam i Mbəlom mapala eye hay, bagwar eye na, waray?»

³⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «“Wuda Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye.§” ³⁸ Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ŋgwalak eye a ze siye hay aye na, anaŋ. ³⁹ Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye anaŋ: “Wuda ndo i maged yak andza ka wuda na gər yak.*” ⁴⁰ Bazlam i Musa mapala eye tebiye ada matətike i ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a huđ i bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

Kəriste ta Davit

Markus 12.35-37; Luka 20.41-44

⁴¹ Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwaday: ⁴² «Ka dzalum ka Kəriste na, kəkay? Neŋgeye wawa i way?»

Tə gwaday: «Neŋgeye Wawa i Davit.»

⁴³ Yesu a gwaday: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay “Bəy Maduweŋ ga” aye daw? Hərwi Davit a gwad:

† 22:24 Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6. ‡ 22:32 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16. § 22:37 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5.

* 22:39 Levitik 19.18.

44 “Bøy Maduweñ Mbəlom a gwadəy a Bøy Maduweñ ga na:

Dara ndza tə həlay i mənday ga
hus a pat nakə neñ, na piye tay ha ndo
məne dəre hay a huđ i sik yak aye.†”

45 «Tadə Davit kə zalay a Kəriste “Bøy Maduweñ” tuk na, ada Kəriste neñgeye wawa i Davit na, ma kəkay?»

46 Mə walañ i Farisa niye hay ndəray kwa nəte ka mbədəy ka bazlam ŋgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətehe faya matsətehe neheye kəriye.

23

Yesu a matay ha mənese a bøy i Yahuda hay

Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46

1 Ma dāba eye na, Yesu a gwadətay a ndo hay mahaya gər eye haladzay ta gawla ŋgay hay: 2 «Ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay məsler tay na, mədətay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay. 3 Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk na, kə gum andza nətəye bay, hərwi faya ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay. 4 Nətəye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah madzane ndo hay.

5 «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay tə zəba fataya, tə gwad nətəye ŋgwalak eye hay. Mahodok neheye tə mbəkwwa ada tə farawa ka bo aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i petekəd tay ta zəbol.* 6 Ma təv nakə ndo hay tə haya gər ka mände wu mənday aye na, ta wudā məndze ka təv nakə ŋgwalak eye ada mə gay i maduwule me, ta ndziye na, ka təv nakə ndo hay ta ŋgatəteye aye. 7 A satay ndo hay tə tsikatay me mə walañ i ndo hay haladzay ada tə zalatay “Miter” hay.

8 «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray mə zalakum ndo “Miter” hay təbey. Hərwi, Miter kurom na, nətə tsa. Nəkurom tebiye na, ta malamar hay. 9 Kə zalumay a ndəray ka məndzibara nakay “Bəba” bay. Hərwi Bəba kurom na, nətə, neñgeye mə mbəlom. 10 Kə pəlum tə zalakum “bagwar may hay” bay. Hərwi bagwar kurom na, Kəriste nətə tsa. 11 Ndo nakə bagwar eye mə walañ kurom aye na, mə təra ndo i məsler kurom. 12 Kwa way kə say matəre bagwar eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye düh. Kwa way ka tara ha gər ŋgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye düh.»

*Dəretsətəh ka ndo mədzanğawa bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay
Markus 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52, 20.47*

13 «A nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbəkək hay, dəretsətəh ka gər kurom hərwi faya ka dərəzlumatay na tsəved mede a Bøy i Mbəlom a ndo hay. Bo kurom eye a sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum məgərə tay ha tə ye bay.

[14 «A nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbəkək hay. Dəretsətəh ka gər kurom hərwi faya ka buwumeye wu abəra ka madakway i ŋgwas hay. Ka dūwulawum me wədvəd hərwi ada ndo hay tə gwad nəkurom ndo ŋgwalak eye hay. Hərwi niye, ta gakumeye sariya kurom na, ma ziye siye i ndo hay, ta sakakumeye naha bay.]

15 «A nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbəkək hay. Dəretsətəh ka gər kurom hərwi faya ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tə pakum bəzay. Ka hutum ndo nətə na, ka tərume ye ndo nakə ma hutiyə sariya i Mbəlom ma ziye kurom madzəga sulo aye.

16 «A nəkurom neheye ka tərūm andza guluf hay faya ka lakumeye tay ha ndo hay aye, dəretsətəh ka gər kurom. Faya ka gwadəumeye: “Tadə ndoweye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam matsike tsa. Ane tuk na, təadə ndoweye kə mbada ta gura i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, kutoñ ma giye wu nakə a mbada ha aye.” 17 A nəkurom ndo i matərakahañ hay, nəkurom guluf eye hay. Wu nakə ŋgwalak eye düh na, mey? Gura tsukuđu gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ma təriye ha gura tsədañña eye daw? 18 Faya ka gwadəumeye sa: “Tadə ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, kə mbada tə wu nakə tə vəlay a Mbəlom mapa eye ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoñ ma giye wu nakə a mbada ha aye.” 19 Nəkurom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye düh na, mey? Wu nakə tə vəlay a Mbəlom aye tsukuđu, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma təriye ha tsədañña wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye daw? 20 Hərwi niye, ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye. 21 Ndowneye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, a mbada ta gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

† 22:44 Dəmes hay 110.1. * 23:5 Yahuda hay tə mbəkwwa mahodok, tə pawə a dəma təv mədzənje hay mə Derewel i Mbəlom. Tə farawa ka da’ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gər na, andza niye.

ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə dəma aye. ²² Ndowe ye kə mbadā ta magəmbəlom na, a mbədə ta təv mändze i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza eye mə dəma aye.

²³ «A nəkurom ndo mädzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbək eye hay. Dəretsətəsh ka gər kurom hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Ada ka gərūm ha mäge wu ngwalak eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye dūh na, kəkay? Andza mägweđe mäge wu nakə a ye ka bo mäge aye, mäge wu ngwalak eye a ndo hay, məpe mədzał gər ka Mbəlom. Anəñ wu nakə a ye ka bo mäge aye, ze magər ha siye bay. ²⁴ Nəkurom ka tərūm na, andza guluf neheye faya ta lakiye tay ha ndo hay aye. Faya ka palumeye madzəndzew hay abəra ma yam kurom naka faya ka sum aye, ane tuk na, ka gərūm ha a dəma zlgəweme.

²⁵ «A nəkurom ndo mädzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbək eye hay. Dəretsətəsh ka gər kurom hərwi nəkurom faya ka tsakadumeye dəba i gəsiyem ta dəba i səra lele. Ane tuk na, huđ eye maraha eye tə wu neheye ka kəlum aye ada tə wu nakə a say a bər i bo kurom aye. ²⁶ A nəkurom Farisa neheye ka tərūm andza guluf hay aye, tsakadum na huđ i gəsiyem kurom təday ada dəba eye bəbay ma zəbiye lele dərma k.

²⁷ «A nəkurom ndo mädzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom bəbək eye hay. Dəretsətəsh ka gər kurom hərwi nəkurom ka ndzəkutum bo na, tsəvay neheye ta lambad tay ha dəba eye lele, a zəba kudəkudək. Tə le ka dərə mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə huđ eye na, maraha eye ta mətəsl i mədahañ hay ada tə wu neheye maza eye tebiye. ²⁸ Nəkurom na, andza niye dərma k. Ka dərə i ndo hay na, ka gwadum nəkurom ndo i dedək hay. Ane tuk na, mə dərəv kurom na, nəkurom maraha eye ta bəbək ada ta mənese.

²⁹ «A nəkurom ndo mädzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbək eye hay. Dəretsətəsh ka gər kurom hərwi faya ka dəzlumeye tsəvay i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, ada faya ka lambadumeye tsəvay i ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom ta dedək aye. ³⁰ Ada ka gwadum: “Tədə nəmaa ge andaya a halay i bəba tətə may neheye tə kədawa ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye na, nəmaa dzapiye ta nəteye hərwi məkədə tay ha bay.”

³¹ Andza niye, bo kurom eye tə gər kurom ka sərūm ha nəkurom wawa i ndo neheye tə kəd tay ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye. ³² Lele, ndədikum ka məslər i bəba tətə kurom huya!

³³ «Nəkurom na, dədəc hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mətəme abəra ka sariya i ako nakə ma mbatiye bay aye na, kəkay?

³⁴ Hərwi niye, tsənum lele: Na slərakumeye naha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tətikakumeye. Ka kədumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako mazləmbadā eye, siye ka ndadumeye tay ha ta mandalađa mə gay i maduwule me kurom hay ada siye ka həharumeye tay ha ka gəma ka gəma. ³⁵ Andza niye, ndo neheye ka kədum tay ahəl niye kəriye ta ge mənese bay aye na, mənese eye ma dədiye na, ka gər kurom. A dazlay ka Abel ndo məpay naha faya a Mbəlom hus ka Zakari wawa i Baraki nakə ka kədum mə walañ i təv məvəlay wu a Mbəlom ta təv nakə tsədəñña eye. ³⁶ Neñ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, wu neheye tə ge ahəl niye tebiye na, sariya i Mbəlom ma dədiye ka ndo neheye anək eye.»

*Yesu a tuwa Zerozelem
Luka 13.34-35*

³⁷ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar. Sik nday nakə a señ məhayakum gər ka təv ga andza mandzəkwer nakə ma hayatay gər a wawa ngay hay a huđ i gwezleviyek ngay aye. Ane tuk na, ka wudum bay! ³⁸ Hərwi niye, gay kurom ma təriye gay. ³⁹ Andza niye, neñ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anake ka ngatumeñeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: “Mbəlom mā pa ngama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweñ aye!”»

24

*Yesu a da ha ta mbəzliye ha gay i mədəslay
ha gər a Mbəlom*

Markus 13.1-2; Luka 21.5-6

¹ Yesu a ndohhaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma diye ngway aye na, gawla ngay hay ti ye naha ka təv ngay hərwi a satay mədəy ha ta dəzl gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada siye i gay hay na, kəkay. ² Yesu neñgeye a gwadətay: «Faya ka ngatumeye a wu neheye tebiye na gwad ba? Sərūm ha kame na, ka ngatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ngəd bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

*Ngodgor i mandəve i mändzibəra
Markus 13.3-13; Luka 21.7-19*

³ Yesu a ye, a tsal a Mahəmba i Tetədəc. Ahəl nakə neñgeye mandza eye na, gawla ngay hay ti ye ka təv ngay mahətəye, ti ye ta tsətsah faya, tə gwadətay: «Tsikamay,

wu neheye ta ta giye bo na, kəḏay? Ada ɲgodgor waray nakə ma diye ha mazlambar ka maweye ada məndzibəra mazlambar ma ndəviye aye?»

⁴ Yesu a mbəḏatay faya, a gwadətay: «Gum metsehe! Nḏaray mā səpat kurom bay. ⁵ Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neɲ na, Kəriste!” Ada ta səpatiye ndo hay haladzay. ⁶ Ka tsənum ndo hay faya ta giye varam bəse tə nəkurom kwa neheye darenɲ tə nəkurom aye na, kə dzədzarum bay. Hərwi wu neheye na, kutoɲ ta ndisleweye. Ane tuk na, mandəve i məndzibəra zuk bay. ⁷ Slala ɲged ta giye varam ta slala neɲged, bəy ta bəy ta giye varam. Mandərzan ma giye, dala ma bəliye ma gəma hay wal wal. ⁸ Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ɲgwas aye.»

Wu nakə ma ndzateye a gər a gawla i Yesu hay aye

⁹ «Ma dəba eye na, ndo hay ta gəsiye kurom hərwi ada tə gakum dərətsətseh, ta kədiye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye dərə hərwi ga. ¹⁰ A həlay niye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha məpe mədzal gər abəra ka neɲ. Ta həliye ka bo me ada ta niye a bo dərə mə walaɲ tay nətə nətə. ¹¹ Ndo neheye tə gwad nətəye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye haladzay ta deyeweye. Ta səpatiye ndo hay haladzay. ¹² Mənese ma səkahiyə haladzay. Hərwi niye, mawuḏe bo i ndo hay haladzay ma nəkidiyə. ¹³ Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha. ¹⁴ Ta diye ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom a ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi ada ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tə tsəne. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Markus 13.14-23; Luka 17.23-24,37, 21.20-24

¹⁵ Yesu a gwadətay: «Ka ɲgatumeye a wuray maga zluwer eye andza məzalatɲgo, ma ləsiye a təv nakə tsədaɲɲa eye, andza nakə Daniyel* ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Nḏoweye kə dzaɲga na, mā tsəne lele.) ¹⁶ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ɲgatay a wu niye na, tə hway a mahəmba hay. ¹⁷ Ndo nakə neɲgeye ka gər i gay aye na, mā mbəzlaw ka dala hərwi mede məhəlaw wu ɲgay hay abəra mə gay ɲgay bay. ¹⁸ Ndo nakə neɲgeye ma guvah aye na, mā mbəda gər a mətagay ɲgay məzlaw peteked ɲgay bay. ¹⁹ Pat eye niye na, dərətsətseh wene wene eye na, ka gər i ɲgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ɲgwas neheye faya ta vələteye wah a wawa tay

hay aye!²⁰ Duwulumay me a Mbəlom hərwi mahway nakə ka hwayumeye mā ge a həlay i mətasl bay kəgəbay pat i mazəzukw bo bay. ²¹ Andza niye, a həlay niye na, ndo hay ta siye dərətsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye hus anake na, dāda nḏaray kə sa dərətsətseh andza niye bay ada dāda ma giye bo andza niye sa bay. ²² Tadə Mbəlom mā nəkid ha abəra ka pat i dərətsətseh bay na, nḏaray kwa nətə ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ɲgay neheye a pala aye.

²³ «Tadə nḏaray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste ananɲ!” kəgəbay “Neɲgeye atay!” na, kə təmum bazlam ɲgay bay. ²⁴ Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nətəye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nətəye na, ta giye masuwayaɲ hay ada tə wu neheye ma giye hərbaəbəkka aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye. ²⁵ Ananɲ, na tsikakum ka bo abəra kurre. Pum a zləm lele.

²⁶ «Tadə ta gwadəkum: “Kəriste ananɲ mə pesl”, kə yum bay, kəgəbay ta gwadəkum: “Neɲgeye ananɲ manɲgaha bo eye kananɲ” na, kə təmum bay. ²⁷ Neɲ Wawa i Ndo, na deyeweye na, andza mawutseḏe i mbəlom nakə ta ɲgateye kwa tə waray aye. ²⁸ Andza niye, təv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

Məməw i Wawa i Ndo

Markus 13.24-27; Luka 21.25-28

²⁹ «Kwayaɲɲa dərətsətseh niye hay ta ye abəra mə dəma na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay. Wurzla hay dərmaɲ ta kutsaweye abəra ka magərmbəlom, ada wu neheye gədaɲ eye ka magərmbəlom aye ta bəliye haladzay. ³⁰ Pat eye niye na, ndo hay ta ɲgateye a wu nakə ma diye ha neɲgeye faya ma deyeweye aye ka magərmbəlom. Ndo i məndzibəra hay tebiye ta tuwiye ka bo. Ta ɲgeteɲeye a neɲ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədaɲ ada ta məzlaḏ eye haladzay. ³¹ Ta fa tolom bagwar eye na, ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i məndzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

Dzeke i gurov

Markus 13.28-31; Luka 21.29-33

³² Yesu a gwadətay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ɲgatamay a gurov ka dūda na, ka sərɲum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəḏaw? ³³ Andza niye, ka ɲgatamay a wu neheye tebiye ta ndislew na, sərɲum ha neɲ Wawa i Ndo mazlambar

* 24:15 Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

na deyeweye, neŋ ka maged. ³⁴ Neŋ faya na gwadakumeye: Sarum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anake aye ta mat zuk bay. ³⁵ Magar mbalom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dada ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə mändzibəra ma ndəviye na, Mbəlom nate ŋgeweŋ

Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

³⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ma deyeweye pat waray na, ndaray kwa nate a sər bay. Ada ma deyeweye ahl waray na, ndaray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neŋ Wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nate ŋgeweŋ. ³⁷ Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.† ³⁸ Hərwi ahl nakə yam ka dazlay a mape zuk bay aye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday, tə sawa wu məsay, tə zlawə dahəlay ada tə vələwa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fəlakwa a kwalalaŋ i yam aye. ³⁹ Ta sər ka bo bay hus a həlay nakə yam a yaw a həl tay ha tebiye. Ahl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma giye andza niye dərmak.

⁴⁰ «A həlay niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nate, ta gəriye ha neŋged. ⁴¹ Ŋgwas hay sulo ta ləgəriye na, ta zliye nate ta gəriye ha neŋged. ⁴² Hərwi niye, ndzum na, tsezlezleŋne bəna ka sarum pat nakə Bəy Maduwen kurom ma maweye bay.

⁴³ «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mā sər həlay nakə məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma ndzahəriye bay. Ma ndziye tsezlezleŋne, ma gəriye ha məkal mā fəlakwa a gay ŋgay bay. ⁴⁴ Hərwi niye, nəkurom dərmak ləvum bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahl waray na, ka sarumeye bay.»

Ndo i məsler ŋgwalak eye

Luka 12.41-48

⁴⁵ Yesu a gwadatay: «Ndo i məsler ŋgwalak eye ada ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i gay ŋgay a gwadāy «Gatay gər a siye i ndo mäge məsler ga hay. Vəlatay wu mənday tə həlay eye.» ⁴⁶ Məŋgwese ka gər i ndo mäge məsler niye tadə ndo i gay ŋgay ki yaw, kə ndzay a gər neŋgeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye. ⁴⁷ Neŋ faya na gwadakumeye: Sarum ha na, ndo i gay ŋgay ma gəray ha zlele ŋgay tebiye mā ləvay gər.

⁴⁸ «Ane tuk na, tadə ndo mäge məsler niye ŋgwalak eye bay na, ma gwadeye a gər ŋgay: «Ndo i gay ga faya ma gaweye mahonok, ma deyeweye bəse bay», ⁴⁹ ma piye bo mənəbe siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiye wu mənday ada ma siye wu məsay

ta ndo məkweye hay. ⁵⁰ Ndo i gay ŋgay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye. ⁵¹ Ki yaw na, ma vəleye dəretətəseh haladzay, ma həhariye na ndo i məsler niye. Ma kaliye ha a təv i ndo i bəbəkək hay. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.‡»

25

Dzeke i merehe i dem hay kuro

Luka 12.35-38, 13.25-28

¹ Yesu a gwadatay: «A həlay niye na, Bəy i Mbəlom ma ndzəkitiye bo na, tə merehe i dem hay kuro. Tə həl lalam tay hay, ti ye hərwi mədžəgər tə zal i dahəlay. ² Mə walaŋ i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matərakahaŋ eye hay, siye hay zlam na, metsehe tay andaya. ³ Merehe i dem neheye zlam matərakahaŋ aye, tə həl lalam tay na, ta ləva ha bo tə mal bay. ⁴ Merehe i dem neheye zlam metsehe tay andaya aye na, tə həl lalam tay ada kwa way a ləva ha bo tə mal ma dos. ⁵ Zal i dahəlay ki yaw bəse bay. Merehe i dem niye hay tebiye mändzəhəre a gatay, tə ndzahəra.

⁶ «Ta magər həvad na, mawude a tsəne. «Anəŋ zal i dahəlay kə ndzew! Ləstum ka mbəlom, dum ta dzum gər.» ⁷ Merehe i dem niye hay ta pədeke abəra ka mändzəhəre, ta dazlay mələve bo ta lalam tay hay. ⁸ Merehe i dem neheye matərakahaŋ aye na, ta tsətsah mal ka merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, tə gwadatay: «Mbədumamay mal a lalam may hay tsekwenəy tey hərwi faya ta mbatije.» ⁹ Merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, ta mbədətay faya, tə gwadatay: «A'ay, andaya haladzay ma siye a nəmay ada a nəkurom bay. Hwayum naha bəse dūh ka təv i ndo i tsakala, səkənumaw.» ¹⁰ Ahl nakə ti ye məsəkəməw mal aye na, zal i dahəlay a ndislew. Merehe i dem neheye zlam malava bo aye na, tə fəlakwa ka bo tə neŋgeye a gay i magurlom i məzle dahəlay. A dərəzl a maged. ¹¹ Məndze zərat na, siye i merehe i dem niye hay tə maw. Tə maw na, tə gwad: «Bəy Maduwen, Bəy Maduwen, həndəkaməy abəra ma maged!» ¹² Ane tuk na, zal i dahəlay a gwadatay: «Neŋ faya na gwadakumeye ta dedek, na sər kurom bay.» ¹³ Hərwi niye, ndzum tsezlezleŋne bəna pat eye kwa həlay eye na, ka sarum bay.»

Dzeke i ndo mäge məsler hay mahkar

Luka 19.11-27

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gər ha zlele ŋgay a həlay tay. ¹⁵ A vəlay kwa a way ka gədan ŋgay. A vəlay a ndo ŋged kwar i suloy

† 24:37 Madazlay i wu hay 7.17-23. ‡ 24:51 Zəba ma Mata 8.12 ada dzanga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

temerre zlam, a ndo nged temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre nate. Tsa na, a ye nḡway.

¹⁶ «Ndo i mäsler nakä tã vëlay kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbäda ha hëlay kwayanḡa. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa. ¹⁷ Ndo nakä tã vëlay kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye därmak. A huta faya kwar i suloy temerre sulo. ¹⁸ Ane tuk na, ndo nakä tã vëlay kwar i suloy temerre nate aye na, a ye a la bäd, a nḡaha na suloy i ndo i gay nḡay niye a dëma.

¹⁹ «Aza a ndzaw mëve tsakway na, ndo i gay i ndo i mäsler niye hay a maw. Tsa na, a say mäpesle na suloy nḡay nakä a vëlatay aye. ²⁰ Ndo nakä a vëlay kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka tãv nḡay, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vëlenj na, kwar i suloy temerre zlam. Ananḡ na huta faya kwar i suloy temerre zlam.” ²¹ Ndo i gay nḡay a gwaday: “Lele haladzay, nëkar na, ndo i nḡwalak ada ndo i dedëk. Nëkar ndo i dedëk kwa mä wu neheye tsekwenj aye, na pakeye wu haladzay a hëlay. Dara nḡwasama ka bo tã neḡ.” ²² Ndo i mäsler nakä a vëlay kwar i suloy temerre sulo aye, a ye naha, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vëlenj kwar i suloy temerre sulo. Ananḡ na huta faya kwar i suloy temerre sulo.” ²³ Ndo i gay nḡay a gwaday: “Lele, nëkar na, ndo i nḡwalak ada ndo i dedëk. Nëkar ndo i dedëk kwa mä wu neheye tsekwenj aye, na pakeye wu haladzay a hëlay. Dara nḡwasama ka bo tã neḡ.” ²⁴ Ndo nakä tã vëlay kwar i suloy temerre nate aye, a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, na sër ha, nëkar na, ndo makula gër eye. Ka dziye wu nakä ka slëga bay aye, ka hayay gër a wu nakä ka zëv bay aye. ²⁵ Na dzädzar, hërwi niye na ye na nḡaha kwar i suloy yak a bäd. Ananḡ suloy yak.” ²⁶ Ndo i gay nḡay a gwaday: “Nëkar na, ndo i mäsler nakä nḡwalak eye bay aye ada së eye. Ka sër na, na dziye wu nakä na slëga bay aye ada na hayay gër a wu nakä na zëv bay aye ba? ²⁷ Meenenḡ na, peḡ na suloy a bank. A hëlay i mämaw ga na, na hëla ahaya suloy ga ta magogoy eye faya. ²⁸ Hälum faya abara kwar i suloy niye temerre nate aye. Vëlumay ha faya a ndo nakä kwar i suloy andaya faya gwezem aye. ²⁹ Hërwi ndo nakä wu nḡay andaya aye na, ta sëkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakä wu nḡay andaya bay aye na, kwa tsekwenj eye nakä andaya faya aye na, ta zliye na faya abara. ³⁰ Gësüm na ndo nakay ma giye nḡama bay aye. Kalum naha abëra a lëvönj. Mä dëma na, ta tuwiye tã mahëpädë zler eye.*”»

Sariya i mandäve i mändzibëra

* 25:30 Zäba ma Mata 8.12 ada dzanḡa wu nakä mawatsa eye ka gër aye.

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Ahël nakä neḡ Wawa i Ndo na deyeweye ma mälzläb ga ta gawla i Mbälom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzanḡa i bay ga ta mälzläb. ³² Ndo i mändzibëra hay tebiye ta hayiye gër ka tãv ga ada na nḡaniye ha ka bo abëra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mätsäkure ma nḡaniye tay ha tãbanḡ hay ta wak hay. ³³ Ka nḡëna tay ha na, ma piye tay ha tãbanḡ hay a diye i hëlay i mänday nḡay ada ma piye tay ha wak hay a diye i hëlay i gula nḡay.

³⁴ «Bëy ma gwadäteye a ndo neheye tã hëlay i mänday nḡay aye: “Dumara, nëkurom neheye Mbälom Baba ga a pa fakuma nḡama aye, ka ndzümeye ma bëy ga nakä Mbälom a lëvakum ha bo kwa ahël nakä kã ge mändzibëra zük bay aye. ³⁵ Hërwi ahël niye, may a wur fagaya na, ka vëlumenj wu mänday, yam a geḡ na, ka vëlumenj yam mäsay, neḡ mbälök eye na, ka tämum ga a gay kurom, ³⁶ peteked andaya fagaya bay na, ka pumenj ka bo peteked, neḡ dävats eye na, ka gumenj gër, neḡ ma danḡay na, ka yum ka zäbumenjw däre.”

³⁷ «Ndo neheye tã gawa wu nakä a yay a gër a Mbälom aye na, ta mbädëye faya, ta gwadäye: “Bëy Maduwenj, nëmaa nḡataka may a wur fakaya ada nëmaa vëlaka wu mänday na, kädäy? Yam a gaka ada nëmaa vëlaka wu mäsay na, kädäy? ³⁸ Nëmaa nḡataka nëkar mbälök eye ada nëmaa tãma kar a gay may na, kädäy? Peteked fakaya bay ada nëmaa paka ka bo peteked na, kädäy? ³⁹ Nëmaa nḡataka nëkar dävats eye kägëbay nëkar ma danḡay ada nëmaa ye mazäbakaw däre na, kädäy?”

⁴⁰ «Bëy ma mbädäteye faya, ma gwadäteye: “Neḡ faya na gwadäkumeye, sërüm ha, kwa mey ka gumay a ndo wawa eye tsekwenj mä walanḡ i malamar ga hay na, ka gum niye na, a neḡ.” ⁴¹ Ma däba eye bëy ma gwadäteye a ndo neheye tã hëlay i gula nḡay aye: “Dum abëra ka tãv ga, nëkurom neheye Mbälom a vëlakum mezeleme aye! Dum a ako nakä ma mbatiye däda bay Mbälom a lëvatay ha bo a Fakalaw ta gawla nḡay hay aye. ⁴² Hërwi, ahël nakä may a wur fagaya na, ka vëlumenj wu mänday bay. Yam a geḡ na, ka vëlumenj yam bay, ⁴³ Neḡ mbälök eye na, ka tämum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumenj ka bo peteked bay, neḡ dävats eye ada neḡ ma danḡay na, ka gumenj gër bay.”

⁴⁴ «Näteye därmak ta mbädëye faya, ta gwadäye: “Nëmaa nḡataka may a wur fakaya, yam a gaka, nëkar mbälök eye, dävats eye kägëbay ma danḡay nëmaa gaka gër bay na, kädäy?”

⁴⁵ «Bëy ma mbädäteye faya, ma gwadäteye: “Neḡ faya na gwadäkumeye:

Serum ha na, wu nakæ ka slum faya mægay a ndo wawa eye tsekweñ mə walañ i ndo neheye bay na, ka gumeñ a neñ bay dærmak.»

⁴⁶ Yesu a gwadatay: «Näteye, ta diye ta hutiyi na, dæretsæseh nakæ ma ndäviye bay ka tor eye. Ndo neheye tæ ge wu nakæ a yay a gær a Mbælom aye na, ta diye a sifa nakæ ma ndäviye bay aye.»

26

Ta pæla tsæved mægæse na Yesu

Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ Ahæl nakæ Yesu a ndöv ha matätike aye na, a gwadatay a gawla ngay hay: ² «Ka serum ha magurlo m i Pak a zakaw na, mæhæne sulo. Neñ Wawa i Ndo ta gæsiye ga hærwi ada tã dar ga ka mayako mazlæmbada eye.»

³ A hælai niye na, bagwar hay i ndo neheye tæ wælaway wu a Mbælom aye ta madugula i Yahuda hay tæ haya gær a gay i Kayif, bagwar i ndo mæwælaway wu a Mbælom. ⁴ Tæ ma ha ka bo bazlam mæ walañ tay, a satay mægæse Yesu ta mækal ada mækæde na. ⁵ Ane tuk na, tæ gwad: «Kã gasakwa na tæ magurlo nakay bay bæna, ndo hay ta gæriye kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbæda mal ka gær i Yesu

Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

⁶ Yesu neñgeye ma gama i Betani, mæ gay i ndo wuray tæ zalay Simon. Ndowne niye a ndzawa na, dævats i madægwede a gaway.

⁷ Ahæl nakæ faya ta ndiye wu mæday aye na, ngwas wuray a ye naha ka tæv i Yesu ta dos mæ hælai a le haladzay, maraha eye tæ mal nakæ a ze hunña tsakala eye haladzay aye. A mbæda mal niye ka gær i Yesu. ⁸ Gawla ngay hay tæ ngatay na, a yatay a gær bay, tæ gwad: «A nas ha mal nakay na, hærwi mey? ⁹ Ngama meeneñ mã sækam ha na, ma hutiyi ha suloy haladzay ada ma pateye suloy eye a ndo i mætawak hay.»

¹⁰ Yesu a særatay naha a gær ka bazlam tay niye, a gwadatay: «Ka kwasumeye gær a ngwas nakay na, hærwi mey? Wu nakæ a ge hærwi ga aye na, lele haladzay. ¹¹ Ndo i mætawak hay na, nateye ka tæv kurom huya. Ane tuk na, neñ na, na ndziye tæ nækurom huya bay. ¹² Neñgeye ka mbæda mal ka bo ga hærwi mælæve ha bo i mæzle ga a bæd. ¹³ Neñ faya na gwadakumeye, serum ha: Kwa a ngay ta diye ha Labara Ngwalak eye nakay ka mændzibæra tebiye na, ta tsikiye ka ngwas nakay hærwi wu nakæ a ge aye. Ndo hay ta mætsiye ha gær bay.»

* 26:15 Zaba ma Zakari 11.12.

Yudas Iskariyot a pæla tsæved mægæ daf ka Yesu

Markus 14.10-11; Luka 22.3-6

¹⁴ Ndo nate mæ walañ i gawla i Yesu hay kuro gær eye sulo, mæzele ngay Yudas Iskariyot, a ye ka tæv i bagwar hay i ndo neheye tæ wælaway wu a Mbælom aye. ¹⁵ A ye naha, a gwadatay: «Tadæ na pælakum tsæved mægæse Yesu na, ka wælumeneye mey?» Bagwar hay i ndo neheye tæ wælaway wu a Mbælom tæ paslay kwar i suloy kuro kuro mahkar*, tæ wælai. ¹⁶ A dazlay pat eye niye Yudas a pæla hælai nakæ lele eye hærwi mægæ daf ka Yesu aye.

Yesu a læva ha bo tæ dafi Pak

Markus 14.12-16; Luka 22.7-14

¹⁷ Pat makurre i magurlo nakæ tæ ndayawa wu mæday nakæ gæde faya bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka tæv i Yesu, tæ gwad: «A saka næmaa daka daf i magurlo m i Pak na, ka waray?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Dum a wuzlahgæma, a gay i ndoweeye andaya, gwadumay: «Miter a gwad: Hælai eye i ga ka slaw. Na ndiye daf i Pak ta gawla ga hay na, mæ gay yak.»

¹⁹ Gawla i Yesu hay ti ye tæ ge wu nakæ Yesu a tsikatay aye. Tæ da wu mæday i Pak mæ dæma.

Yesu a da ha gawla ngay nate ma giye faya daf

Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-30

²⁰ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ngay hay kuro gær eye sulo ti ye tæ ndza, ta dazlay a mænde wu mæday. ²¹ A hælai nakæ nateye faya ta ndiye wu mæday aye na, Yesu a gwadatay: «Neñ faya na gwadakumeye: Serum ha na, ndo nate mæ walañ kurom ma giye fagaya daf.»

²² A ndalatay a gawla ngay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsætsehe faya, nate ta nate: «Bæy Maduweñ, neñ daw?»

²³ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Mata ge fagaya daf na, ndo nakæ faya næmaa tælækiye hælai a særa salamay aye. ²⁴ Neñ Wawa i Ndo na mætiye andza nakæ Derewel i Mbælom a tsik aye. Ane tuk na, dæretsætseh ka gær i ndo nakæ ma giye daf ka neñ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ngama meeneñ tã wa na bay.»

²⁵ Yudas, ndo nakæ ma giye daf ka Yesu aye, a tsætseh faya: «Neñ daw, Miter?»

Yesu a mbæday faya, a gwad: «Andza nakæ ka tsik aye.»

Dafi Bæy Maduweñ

Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Korinthe hay 11.23-25

²⁶ Ahæl nakæ faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peñ, a gay naha sisæ a Mbælom.

Ma dāba eye na, a ḡgəna ha peḡ niye, a vəlatay a gawla ḡgay hay, a gwadatay: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»

²⁷ Ma dāba eye a zla gəvet, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dāba eye a vəlatay, a gwadatay: «Sum nakurom tebiye. ²⁸ Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi məpəse ha mezeleme i ndo hay haladzay. ²⁹ Neḡ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə ka ta sakweye wedeye ma bəy i Bəba ga Mbəlom aye.»

³⁰ Ma dāba eye, ta zambaday a Mbəlom ta dəmes† na, ti ye tə tsal a Mahəmba i Tetədcəz.

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

³¹ Ma dāba eye na, Yesu a gwadatay a gawla ḡgay hay: «Bəgom ta həvad nakay nakurom tebiye ka gərume ye ga ha. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay, ada təbaḡ niye hay mahaya gər eye ta ḡgəniye gər kweye kweye kwa a ḡgay.†» ³² Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahaḡ na, na həbiye kurom ma Galile.»

³³ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neḡ na gəriye kar ha dāda təbey.»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Neḡ faya na gwadakeye: Sər ha na, bəgom ta həvad nakay dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neḡ bay.»

³⁵ Piyer a gwaday: «Na sər kar bay na, na tsikiye dāda bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ḡgay hay tebiye tə tsik andza niye dərma.

Yesu ma Getsemene

Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

³⁶ Yesu ta gawla ḡgay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə dəma na, a gwadatay: «Ndzum kənaḡ. Na diye, na dūwulay naha me a Mbəlom kataday.»

³⁷ Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a dəma na, mevel i Yesu a dzalay məwure faya ada a dzədzar haladzay. ³⁸ A gwadatay: «Dərev ga na, kə rah tə dərətsətsəh i mədahaḡ. Nakurom na, ndzum kənaḡ, ndzakwa na, tsezlezleḡḡe.»

³⁹ A ye abəra ka təv niye izad tsekweḡ, a ye naha a kal ha bo ka dala bərut da'ar ka dala. A dūwulay naha me a Mbəlom, a gwad: «Bəba ga, tadə ma giye bo na, zla fagaya abəra dərətsətsəh nakay na siye tey. Ane tuk na, kə ge andza nakə a seḡ a neḡ aye bay, ge andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴⁰ A maw ka təv i gawla ḡgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra eye. A gwaday a Piyer: «Andza niye, ka slum faya məndze tə neḡ tsezlezleḡḡe tə dərə kwa bərə nəte bay na, kəkay? ⁴¹ Ndzum tə dərə tsezlezleḡḡe ada dūwulumay me a Mbəlom hərwi ada kə dādum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say məge wu lele eye, ane tuk na, gədaḡ kurom andaya məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴² A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naha a dūwulay me a Mbəlom. A gwad: «Bəba, tadə ka sliye məzle fagaya abəra dərətsətsəh nakay na siye bay na, vəleḡ gədaḡ nā sa andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴³ Tsa na, a maw ka təv i gawla ḡgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə dərə kwa tsekweḡ bay tebiye. ⁴⁴ A gər tay ha, a ye sa. A dūwulay me a Mbəlom andza nakə meeneḡ eye. ⁴⁵ Tsa na, a maw ka təv i gawla ḡgay hay, a gwadatay: «Faya ka ndzahərume ye sa ada faya ka zəzəkumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw. Neḡ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk. ⁴⁶ Lətsum, takwa ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya daf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-11

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslan Yudas neḡgeye nakə nəte mə walaḡ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slar tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

⁴⁸ Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye 6a kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadatay: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neḡgeye! Gəsüm na.»

⁴⁹ Yudas a həndzəd naha kwayanḡḡa ka təv i Yesu, a gwaday: «Zay daw, Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

⁵⁰ Tsa na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Dzam ga, wu nakə ka yaw məge na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye naha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.

⁵¹ Ndo nəte mə walaḡ i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ḡgadaw maslalam ḡgay mbəhhat, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala. ⁵² Tsa na, Yesu a gwaday: «Ma ha maslalam yak a gay ḡgay eye hərwi ndo neheye ta giye vəram ta maslalam aye na, ta bəbazliye tay ha ta maslalam dərma. ⁵³ Neḡ na sliye məzalay a Bəba ga Mbəlom,

† 26:30 Tə ge dəmes ka mandəve i məndə daf i Pak na, mə Dəmes hay 113 ka 118. ‡ 26:31 Zakari 13.7.

mâ slärenjew gawla ngay hay gwezem haladzay anake na, ka sər təbədew? ⁵⁴ Ane tuk na, kə ge andza niye na, wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom ma giye bo na, ma kəkay kəla?»

⁵⁵ Yesu a gwadətay a ndo hay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom hay andza ta gəsiye ndo i məkal dāw? Pat pat neŋ mandza eye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na tətikawa, ka gəsüm ga bay! ⁵⁶ Ane tuk na, wu neheye tebiye tə ge bo aye na, hərwi ada wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye t̄a ge bo.»

Tsa na, gawla ngay hay tə gər ha, ta hway faya abəra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay

Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.12-14,19-23

⁵⁷ Ma dəba eye ndo neheye tə gəs Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Mə dəma na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, nəteye mahaya gər eye. ⁵⁸ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu aye na, Piyer a pay bəzay ma dəba dərəŋ hus a dalamətəgay i gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A ye naha a fələkwa a dalamətəgay, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye maged aye. A say mazəbe faya ta giye ha tə Yesu na, kəkay.

⁵⁹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkədə na. ⁶⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ta raw faya me. Ane tuk na, ta huta tsəved məkədə na bay. Ka mandəve ngay eye na, ndo hay sulo ti ye naha, tə gwad: ⁶¹ «Ndo nakay a gwad: “Na sliye faya mambəzle ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye na wedeye.”»

⁶² Tə tsəne andza niye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse, a gwadətay a Yesu. «Ka mbədətay faya a ndo neheye təbədew? Tə tsik fakaya na, mey?»

⁶³ Ane tuk na, Yesu a ndza ngway tete. Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a gwadətay: «Neŋ faya na tsətsahiye fakaya tə məzele i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye, mbədenjew faya: Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom dāw?»

⁶⁴ Yesu a gwadətay faya: «Andza nakə ka tsik aye. Ane tuk na, sərüm ha, ma dazlay anake, ka ngatumenjeye a neŋ Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, neŋgeye nakə gədanj eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ngatumenjeye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A

nguradā ha peteked ngay, a gwad: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka pələkweye na, sa mey, na gwad ka tsənum wu nakə a tsik aye. ⁶⁶ Nəkurom ka dzalum na, kəkay?»

Ndo hay ta mbədətay faya, tə gwadətay: «Neŋgeye ndo mäge mənese, tədə məkədə na.»

⁶⁷ Tsa na, ta tufay slesle6 ka dərə a Yesu, tə fay ta məpede həlay, siye hay tə fay ka maholom. ⁶⁸ Tə gwadətay: «Kəriste, nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁹ Piyer na, neŋgeye mandza eye ma dalamətəgay ma bəra. Ngwas wuray a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye, a həndzəd ka təv i Piyer, a gwadətay: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu, ndo i Galile.»

⁷⁰ Ane tuk na, Piyer a dāy bərakəzanj a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a gwad: «A'ay, na sər wu nakə a saka mətsiken aye bay.»

⁷¹ Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka həlay maged. Ngwas wuray a ye ka təv ngay, a gwadətay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə Yesu ndo i Nazaret!»

⁷² Piyer a dāy bərakəzanj a Yesu masulo eye. A mbada, a gwad: «A'ay, na gwadum na sər ndo niye bay tiya!»

⁷³ Ma dəba i məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, tə gwadətay: «Ta dedək, nəkar dərma na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye na, a dā ha təv yak nakə ka yaw abəra mə dəma aye.»

⁷⁴ Tsa na, Piyer a gwad: «Kə ge na raw me na, Mbəlom mə gen dərətsətsəseh. Na mbada na, ta dedək na sər na ndo nakay bay.»

Kwayanŋa dzagulok a zlahā. ⁷⁵ Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer. Yesu a gwadətay: «Dzagulok ma ta zlahiye na, bə ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətəgay, a tuwa tsiduk tsiduk.

27

Ti ye ha Yesu a gay i Pilat

Markus 15.1; Luka 23.1; Yuhana 18.28-32

¹ Pərik i mekedə na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam tebiye hərwi məkədə na Yesu. ² Tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat ngomma i dala i Yahuda, ndo i Roma. Tə vəlay ha a Pilat.

Yudas a kəd bo ngay

Məsler hay 1.18-19

³ Yudas, ndo nakə a ge daf ka Yesu aye, a zəba ta gəs na Yesu a sariya na, a dzala ka wu nakə a ge aye na, ɲɔwalak eye bay. A həl kwar i suloy naka tə vəlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay. ⁴ A ye naha a gwadətay: «Na ge mənese, hərwi na ge daf ka ndo nakə kə ge mənese bay aye.»

Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Bazlam yak bəna, i may mey tey.»

⁵ Yudas a kutsatay naha suloy niye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a ye a həruwa bo ta ləber, a mət.

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə həl sulo niye, tə gwad: «Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məpe na a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Suloy nakay na, i məkədə gər i ndo.»

⁷ Ma dəba eye, madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam mə walaɲ tay hərwi suloy niye na, ta səkam guvah abəra ka ndo mənɟere gərwa. A guvah eye niye na, ta liye a dəma slele hay. ⁸ Hərwi niye, hus ka bəgom tə zalay a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz. ⁹ Andza niye, a dā ha na, bazlam i Zeremi ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye. A gwad: «Tə həl kwar i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakə ndo i Israyel hay tə gwad ta vəliye hərwi ɲgay aye. ¹⁰ Ada ta səkam ha guvah abəra ka ndo mənɟere gərwa andza nakə Bəy Maduwen Mbəlom a gweden ge aye.*»

Yesu kame i Pilat

Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38

¹¹ Yesu neɲgeye kame i Pilat. Pilat a tsətsah faya, a gwadəy: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a gwadəy faya: «Nəkar ka tsik segey.»

¹² Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə dəs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbədətay faya bay. ¹³ Pilat a gwadəy: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsəne təbədew?»

¹⁴ Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya kwa tsekwenj bay. Niye na, a gay wadəɲ wadəɲ a Pilat.

Tə gay sariya a Yesu i məkədə

Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16

¹⁵ Magurlom i Pak kə ndzew na, ɲgomna a gərawa ha ndo i danɟay nətə, ndo nakə a satay a ndo hay aye. ¹⁶ A həlay niye na, ndoweye andaya neɲgeye sewed eye ma danɟay, tə zalay Barabas. ¹⁷ Ndo hay tə

haya gər haladzay. Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «A sakum nə gərakum ha na, way? Barabas tsukudu Yesu nakə tə zalay Kəriste aye daw?» ¹⁸ Pilat a sər ha tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹⁹ Ahəl nakə Pilat mandza eye ka təv mäge sariya aye na, ɲgwas ɲgay a slər ndo ka təv ɲgay, a ye naha a gwadəy: «Kā gay wuray a ndo nakay bay, hərwi kə ge mənese bay. Ta həvad nakay, na sa dərətsətseh haladzay ma məsine hərwi ɲgay.»

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə vəlatay gədaɲ a ndo hay, ta tsətsah ka Pilat mə gərətay ha Barabas. Yesu na, mə kəd na. ²¹ Pilat a gwadətay: «Na gərakumeye ha ndo i danɟay nətə. Mə walaɲ tay nətə a sakum nə gərakum ha na, way?»

Ta mbəday faya. «Gəramay ha na, Barabas!»

²² Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ada na ge ye a Yesu nakə tə zalay Kəriste aye na, mey?»

Nətəye tebiye tə gwadəy: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²³ Pilat a gwadətay: «Neɲgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaɲ, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²⁴ Pilat a zəba faya ma sliye mäge wuray kwa tsekwenj bay ada ndo hay faya ta dazleye mawude haladzay na, a təd yam, a bara həlay kame i ndo niye hay, a gwadətay: «Mənese i məkədə ndo nakay na, ka gər ga bay. Mənese eye na, ka gər kurom.»

²⁵ Ndo hay tebiye ta mbəday faya, tə gwadəy: «Ayaw, nəmaa təma. Mənese i məkədə ndo nakay mə yaw ka gər may ada ka wawa may hay.»

²⁶ Tsa na, Pilat a gərətay ha Barabas. Yesu na, a ndaḅa na ta mandalaḅa, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazləmbada eye.

Sidzew hay tə ɲgwasə ka Yesu

Markus 15.16-20; Luka 19.2-3

²⁷ Ma dəba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ɲgomna. Ti ye naha, tə haya gər a sidzew hay tebiye. ²⁸ Ta tsəkw faya abəra peteked ɲgay hay. Tə pa faya peteked ndozza eye.† ²⁹ Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə vəlay sakwal‡ a həlay. Ta dəkway gurmets a huvo ada tə ɲgwasə faya, tə gwadəy: «Zay daw, bəy i Yahuda hay?»

³⁰ Ta tuf faya slesleḅ ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mə həlay aye, tə fay ha ka gər.

³¹ Ta ndəv ha mənɟwese faya na, ta tsəkw

* 27:10 Zəba ma Zakari 11.12-13; Zeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15. † 27:28 Peteked ndozza eye: Peteked nakə sidzew i Roma hay tə pawə ka bo andza peteked i bəy aye. ‡ 27:29 Sakwal niye na, a bəram i sakwal i bəy bagwar eye.

faya abära peteked ndozza eye niye, tã ma ha faya peteked ñgay hay. Ti ye ha hãrwi madar na ka mayako mazlãlmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazlãlmbada eye

Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

³² Ahãl nakã sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abãra mã walañ gay aye na, tã dzãgar ta ndo i Siren, mãzele ñgay Simon. Tã gay kutonj ka mãzle mayako mazlãlmbada eye nakã ta dariye faya Yesu aye. ³³ Tã ndisl a tãv eye andaya tã zalay Golgwata, andza mægwe: «Tãv i mãtasl i gãr.» ³⁴ Tã vãlay guzum madzapa eye tã wuye ðuwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.

³⁵ Ma dãba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazlãlmbada eye. Tã ge tsakwal ka peteked ñgay hãrwi mãsãre mata hute na, way. Tsa na, ta ñgãna ha a bo mã walañ tay. ³⁶ Tsa na, tã ndza mã dãma hãrwi mãsãpe na Yesu. ³⁷ Tã watsa gãr i bazlam nakã tã kãd na faya Yesu aye, tã gwad: «Nakay na, Yesu bãv i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gãr ñgay. ³⁸ Ta dar ndo i mãkal hay sulo ka tsakay i Yesu, notã tã halay i manday, nenged tã halay i gula.

³⁹ Ndo neheye ti yawa ta tãv niye na, tã bãlawa ha gãr tay hay tekãm tekãm tã mãtsaday pãleslesle. ⁴⁰ Tã gwadaway: «Hey! Nãkar haãe a saka mãmbãzl ha gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom ada ka gwad mã mãhãne mãhkar na, ka dãzl na aye na, tãv i wu yak aye na, mãñgay tuk? Nãkar tãma ha bo yak eye tey! Kã ge nãkar Wawa i Mbãlom na, mãbãzlaw abãra ka mayako nakay mazlãlmbada eye.»

⁴¹ Bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye ta ndo mãdzãngawa bazlam i Mbãlom mãpala eye ada ta madugula i Yahuda hay tã ñgwasa ka Yesu. Tã gwad: ⁴² «Kã tãma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mãtãme ha gãr ñgay tãbãdew? A gwad nengeye bãv i Israyel hay sa na, mã mãbãzlaw abãra ka mayako mazlãlmbada eye ada nãmaa dzaliye ha. ⁴³ A dzala ha ka Mbãlom sa na, a gwad nengeye Wawa i Mbãlom. Kã ge Mbãlom a wuda na na, mã tãma ha anãke.» ⁴⁴ Ndo i mãkal neheye sulo ta dar tay naha ka tsakay ñgay aye, tã tsaday andza niye dãrmak.

Mãmãte i Yesu

Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

⁴⁵ A dazlay ta mãgãrhãpat, lãvonj a ge ka dala niye tebiye tekãdãgãm. A ge na, hus a bãre mãhkar i huwa. ⁴⁶ Ma giye bãre mãhkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kãlãrra, a gwad: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Andza

mægwe: «Mbãlom ga, Mbãlom ga, ka gãr ga ha na, hãrwi mey?»⁵

⁴⁷ Siye i ndo neheye ka tãv aye niye tã tsãne na, tã gwad: «Faya mã zãleye a Eliya!» ⁴⁸ Kwayãña ndo nãte mã walañ tay niye a hway, a ye naha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsãhuã ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavãkw. Tsa na, a pay naha ka bazlam a Yesu hãrwi ada mã dãvãtse. ⁴⁹ Ane tuk na, siye i ndo hay tã gwad: «Ñgatay, zãbakwa faya tãday, Eliya mã deyeweye mã tãmiye ha dãw?» ⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kãlãrra. Tsa na, a mãt.

⁵¹ A hãlay niye kwayãña, peteked nakã a ñgãna ha gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom sulo aye, a ta ka bo bãra sulo tsãña kwa abãra mã gãma hus ka dala. Dala a bãl, hotokom hay ta ñgãma wudãgar wudãgar. ⁵² Tsãvay hay ta hãndãk, ndo mãpe mãdzal gãr hay ka Mbãlom haladzay neheye tã mãt aye tã mbãlaw. ⁵³ Tã ndohwaw abãra mã tsãvay. Ma dãba i mãlãtsew i Yesu abãra mã mãdahanj na, ti ye a Zerozelem, gãma tsãdãña eye. Mã dãma na, ndo hay haladzay ta ñgatatay.

⁵⁴ Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta hãbiye ka Yesu dziye, tã ñgatay dala a bãl tã wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tã gwad: «Ta dedek, ndo nakay na, Wawa i Mbãlom!» ⁵⁵ Ñgwã hay haladzay nãteye mãlãtsa eye dãrenj faya ta zãbiye naha faya. Tã payaw bãzay a Yesu kwa abãra mã gãma i Galile, tã gaway mãsler. ⁵⁶ Mã walañ tay niye hay na, Mari nakã a yaw abãra mã gãma i Magadala aye, Mari maya i Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tã pa na Yesu a tsãvay

Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁵⁷ Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Nengeye ndo i gãma i Arimate, mãzele ñgay Yusufa. Nengeye dãrmak, gawla i Yesu. ⁵⁸ A ye ka tãv i Pilat, a tsãtsãh faya mãdahanj i Yesu. Pilat a vãlay tsãved ka mãzle mãdahanj i Yesu. ⁵⁹ Yusufa a ye a zla na mãdahanj i Yesu abãra ka mayako mazlãlmbada eye, a zla rãkwat a mãbãkwa na. ⁶⁰ A pa na a tsãvay nakã la ka geseh wedeye hãrwi ñgay eye ñgway aye. Tsa na, a bãdãngwal beber bagwar eye hãrwi mãdãrãzle faya. A dãrãzl faya na, a ye ñgway. ⁶¹ Mari i Magadala ta Mari nenged nãteye andaya mãndza eye dãgerger bãse ta tsãvay.

Sidzew ha ta tsãpa na tsãvay

⁶² Tãdãe eye andza mægwe pat nakã a mbay naha a pat i mãlãve bo i mãzãzukw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye ta Farisa hay, ti ye dziye a gay

i Pilat. ⁶³ Ti ye naha, tə gwaday: «Ŋgalaka, nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi wu nakə ndo i parasay nakay a tsik ahəl niye aye na, ka mamayaw a gər. A gwad: “Ma dəba i məhəne mahkar na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.” ⁶⁴ Gwadatay a sidzew hay na, tã tsəpa na tsəvay lele hus a məhəne mamahkar eye bəna gawla ŋgay hay ta deyeweye ta kəliye na. Ma dəba eye ta gwadateye a ndo hay: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ.” Parasay ŋgay ma səkahiye wene wene eye ma ziye nakə kurre aye.»

⁶⁵ Pilat a gwadatay: «Həlum sidzew hay anəŋ dum tay ha ka tsəvay, tã tsəpa andza nakə a sakumeye.»

⁶⁶ Tə həl bo ti ye. Ti ye naha tə ləva bo tə matsəpe tsəvay. Tə slərəba na me i tsəvay, tə gəs na əŋgəts lele. Tsa na, tə pa sidzew hay ka matsəpe na.

28

Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ

Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Ma dəba i pat i mazəzükw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedə, Mari i Magədala ta Mari nengəd ti ye mazəbe ka tsəvay. ² Tə ndisl naha kwayaŋŋa na, dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ hərwi gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bədəŋgwal beber abəra ka tsəvay, toŋ a ndza faya. ³ Gawla i Mbəlom niye na, a dəv andza mawutseḅe ada petekəd ŋgay a slədē haladzay herre. ⁴ Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsəpiye tsəvay aye. Ta dzədzar haladzay, ta tara andza nəteye maməta eye hay tsadək tsadək.

⁵ Gawla i Mbəlom a gwadatay a ŋgwas niye hay: «Kã dzədzarum bay. Na sər nəkurom faya ka pəlumeye Yesu, ndo nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye aye. ⁶ Nəŋgeye andaya kanaŋ bay, kə lətsew abəra ma mədahaŋ andza nakə a tsik aye. Dumara zəbum ka təv nakə tə həna ha faya kwa. ⁷ Dum bəse ta gwadumatay a gawla ŋgay hay na: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə dəma.” Anəŋ wu nakə na tsikakum aye.»

⁸ Ŋgwas niye hay ta hway abəra ka tsəvay bəse. Zluwer a gatay, ane tuk na, dərev tay maŋgwas aye. Ta hway mədatay ha labara eye a gawla i Yesu hay. ⁹ Kwayaŋŋa, Yesu a yaw tə dzəgər ta nəteye, a gwadatay: «Na tsikakum me!» Ŋgwas niye hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, ta dəkway gurmets a huvo. Tə gəs na abəra mə sik ada tə dəslay ha gər. ¹⁰ Yesu a gwadatay: «Kã dzədzarum bay. Dum gwadumatay a malamar ga hay na, tã ye a Galile. Ta ŋgeteŋeye mə dəma.»

Wu nakə sidzew hay ta təkər aye

¹¹ Ahəl nakə ŋgwas hay faya ta diye abəra ka tsəvay, nəteye ka tsəved aye na, siye i sidzew neheye faya ta həbiye ka tsəvay aye ti ye a walaŋ i gay. Ti ye naha ta təkər wu nakə a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. ¹² Bay hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər ta madugula i Yahuda hay. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tə vəlatay suloy haladzay a sidzew neheye ta tsəpa tsəvay aye. ¹³ Tə gwadatay: «Wu nakə ka təkərimateye a ndo hay aye na, anəŋ: “Ahəl nakə nəmay mandzahəra eye ta həvad aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kəla na mədahaŋ i Yesu.” ¹⁴ Tadə ŋgomna kə tsəne na, ma gakumeye wuray bay. Namaa səriye wu nakə nəmaa tsikiye.» ¹⁵ Sidzew hay tə həl suloy naka tə vəlatay aye. Ti ye tə dəs parasay andza nakə tə tsikatay aye. Andza niye, bazlam nakay a dā zləm a Yahuda hay tebiye hus ka bəgom.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay

Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

¹⁶ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay kuro gər eye nəte ti ye a Galile. Ti ye naha, tə tsal a mahəmba nakə Yesu a gwadatay «Tsalum a dəma» aye. ¹⁷ Tə ndisl a dəma na, tə ŋgatay a Yesu, tə dəslay ha gər. Ane tuk na, siye mə walaŋ tay ta dzala ha faya ta dedək eye bay. ¹⁸ Yesu a həndzəd ka təv tay, a gwadatay: «Mbəlom kə vələŋ gədaŋ mə mbəlom ada ka mändzibəra. ¹⁹ Hərwi niye, dum ha bazlam ga ka təv i ndo i gəma hay tebiye, tərūm tay ha gawla ga hay. Dzəhuḅum tay ha a yam ta məzele i Bəba Mbəlom, tə məzele i Wawa ŋgay ada tə məzele i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. ²⁰ Tətikumətatay bazlam neheye na tsikakumeye. Tã rəhay ha gər tebiye, tã dzala ha faya. Ada nən, na ndziye tə nəkurom pat pat hus ka mändəve i mändzibəra.»

Nɔgwalak i bazlam nakə

Markus a watsa aye

Məfələkwe

Markus a dazlay məwetse labara nakay na, a gwad nakay na: «Labara nɔgwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom». A da ha Yesu na, ndo mäge məsler, a sla faya mäge wu hay. Ka tətikatay a ndo hay, ka həhar fakalaw abəra mə bo i ndo hay, kə pəsatay ha mezeleme a ndo hay. Yesu a gwad nənɔgeye Wawa i Ndo, a yaw a vəl ha məsəfəre nɔgay hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra mə mezeleme tay.

Markus a watsa ka məsler i Yesu, i Yuhana madzəhuəbe ndo a yam, ka gər i madzəhuəbe i Yesu tə masəpete nakə a say a Fakalaw masəpat na aye, a da ha məsler i Yesu ta məmbəle tay ha ndo i dəvats hay tə matətike nakə a tətikatay a ndo hay aye. A watsa ka gər i mənɔdze maduk i duk eye ka mənɔdzibəra, ka gər i məməte nɔgay ka mayako mazzləmbada eye, mələtsew nɔgay abəra ma mədahaŋ.

Madazlay i labara 1.1-13

Məsler i Yesu ma Galile 1.14–9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zerolelem 10.1-52

Maduk i duk i məhəne i Yesu 11.1–15.47

Mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ 16.1-8
Yesu a bəz ha bo ada mede nɔgay a mbəlom 16.9-20

Yuhana madzəhuəbe ndo a yam

Mata 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ Labara nɔgwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye, a dazlay ² andza nakə mawatsa eye mə dərəwel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad:

«Nəŋ Mbəlom, na sləriye naha ndo məde ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.

³ Faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ,
lambadumay tsəved hay fehe lele, tã hədzak bay.*»

⁴ Andza niye, Yuhana madzəhuəbe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf. A tsikatay me a ndo hay, a gwadatay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuəbum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁵ Ndo neheye ma Zerolelem ada ka dala i Yahuda ti ye tebiye. Tə yawa ka təv i Yuhana. Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay ada Yuhana a

dzəhuəbawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurдум aye. ⁶ Yuhana niye na, peteked nɔgay manɔgara eye ta məkwets i zləgweme ada a bərawa bəzihud nɔgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum.

⁷ Anəŋ labara nakə a tsik aye sa, a gwad: «Ndo mekeleŋ eye ma deyeweye kame ga, nənɔgeye na, gədaŋ eye a ze ga. Na sliye mahəndzəde ka təv nɔgay, məpəlay ha ləber i təhərak nɔgay bay tebiye. ⁸ Nəŋ na, na dzəhuəb kurom ha a yam tsa. Nənɔgeye na, ma dzəhuəbiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.»

Madzəhuəbe i Yesu a yam, a say a Fakalaw masəpete Yesu

Mata 3.13–4.11; Luka 3.21-22, 4.1-13

⁹ Ma məhəne niye na, Yesu a yaw ma Nazaret ka dala i Galile. A ndislew na, Yuhana a dzəhuəb na a yam mə magayam nakə tə zalay Yurдум aye. ¹⁰ A həlay nakə faya ma tsalaweye abəra ma yam aye na, a nɔgatay a magərmbəlom a ta ka bo bəra ndzadədəda. Tsa na, Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw ka Yesu andza bədobodo. ¹¹ Ada mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwad: «Nakar na, wawa ga. Na wuda kar haladzay. Dərev ga faya ma nɔgwasiye tə nəkar.»

¹² Kwayanŋa Məsəfəre i Mbəlom a zla na a makulkwandah. ¹³ Yesu a ndza mə kəsaf məve kuro kuro fad. Mə dāma na, a say a Fakalaw masəpete na ada mədəde ha a mezeleme. Mə kəsaf niye na, wu i pesl hay mə dāma haladzay. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu ma gəma i Kafərnahum

Mata 4.18-22; Luka 5.1-11

¹⁴ Ma dəba eye na, tə gəs na Yuhana a dangay. Tə gəs na Yuhana na, Yesu a ye a Galile. A da ha Labara Nɔgwalak eye i Mbəlom mə dāma. ¹⁵ A gwad: «Həlay eye kə ndislew tuk, mbədum ha mede kurom. Tənum Labara Nɔgwalak eye i Mbəlom a dərev kurom hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədaw.»

¹⁶ Yesu a zəŋgal me i dəlov i Galile. Ahəl nakə faya ta zəŋgaliye me i dəlov niye aye na, a nɔgatay a ndo məgəse kələf hay sulo. Niye hay na, Simoŋ ta malamə nɔgay Anɔdare, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov. ¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.» ¹⁸ Tə tsəne na, tə gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

¹⁹ Yesu a ye kame tsekweŋ na, a nɔgatay a Yakuba ta malamə nɔgay Yuhana. Nəteye na, wawa i Dzebede hay. A nɔgatay na, nəteye mə kwalalaŋ i yam faya ta lambadiye gadaŋ tay hay. ²⁰ Kwayanŋa Yesu a zalatay.

* 1:3 Ezay 40.3.

Tə tsəne məzele i Yesu na, tə gər ha bəba tay Dzebede mə kwalalanj i yam ta ndo i məsler nğay hay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay wal wal

Mata 8.14-17; Luka 4.31-44

²¹ Yesu ta gawla nğay hay ti ye a wuzlahgama i Kafernahum. Pat i mazəzək w bo na, Yesu a ye a gay i mađuwule me. Mə dāma na, a tətikatay a ndo hay. ²² Ndo hay tə tsəne matətike nğay nakə a tətikatay aye na, a gatay hərəbəkka. Hərwi nənğeyə a tətikatay andza i ndo neheye tə dzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay. Ane tuk na, i nğay a tətikatay na, ta məzlaə eye. Hərwi bazlam niye hay ti yaw na, abəra mə nənğeyə nğway.

²³ Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo wuray məsəfəre lele bay eye, paf a ye naha a gay i mađuwule me niye. Tsa na, a wuda ta magala kəlerra. ²⁴ A gwad: «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nəmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha dāw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na, ndo naka tsədanjja Mbəlom a slaraw aye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwaday: «Ndza dīkdīk. Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

²⁶ Kwayanja məsəfəre lele bay eye a bəl ha ndo niye ta gədanj tə mawde eye kəlerra. Tsa na, a yaw abəra mə bo i ndo niye.

²⁷ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay dəbək dəbək, hərəbəkka. Tə gwad mə walanj tay: «Eh! Eh! Nakay na, wu wuray? Labara nakay a tsik aye na, ta məzlaə eye. Nakay na, ndo waray, a gatay me a məsəfəre lele bay eye hay ada tə gəsay me na, ndo waray.»

²⁸ Labara i Yesu a dā a zləm kwayanja ka dala i Galile tebiye.

²⁹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla nğay hay ti ye abəra mə gay i mađuwule me niye, ti ye a gay i Simonj tə Andəre. Nəteye ti ye dziye ta Yakuba ada ta Yuhana. ³⁰ Tə ndisl naha na, mese i Simonj mahəna eye mə gay, maraəaraə a gay. Tsa na, tə gwaday a Yesu: «Mese i Simonj lele bay.» ³¹ Yesu a ye ka təv nğay a gay. A ye naha na, a gəs na abəra mə həlay, a lətse ha ka mbəlom. Tsa na, maraəaraə a ndala faya abəra. A ye, a gatay mbəlok.

³² Ta huwa ma dəba i pat mədəde na, ndo hay tə həlaw ndo i dāvats hay haladzay ta ndo neheye fakalaw mə bo tay aye. ³³ Ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər ka maged i gay nakə Yesu mə dāma aye. ³⁴ Ndo neheye dāvats a gatay wal wal aye na, Yesu a mbəl tay ha ada a həhar fakalaw abəra ka ndo hay haladzay dərmak. Ane tuk na, Yesu a nğarəz fataya, a gwaday: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, Yesu nənğeyə way na, tə sər na.

³⁵ Pərik, mbəlomda i dzagulok məzlehe na, Yesu a lətse, a ndohwaw abəra mə gay.

Tsa na, a ye dərən abəra ma wuzlahgəma. A ye na, a təv nakə ndaray andaya mə dāma bay aye. A ye a dāma mata dūwule me. ³⁶ Simonj ta siye i gawla nğay hay ta pədeke abəra ka məndzəhəre na, ta nğatay a Yesu bay. Tsa na, ti ye ta pala na Yesu. ³⁷ Ka təv nakə faya ta pəliye na aye na, ta huta na. Tə gwaday: «Ndo hay haladzay faya ta pəliye kar.»

³⁸ Yesu a gwaday: «Kwa ta pəliye ga bəbay na, takwa a təv mekeleñ. Ka deyekweye na, a gəma neheye base base aye. Na diye ha bazlam i Mbəlom mə dāma dərmak. Na yaw na, hərwiye.»

³⁹ A ndəv ha mətsike me nğay niye na, a lətse a ye a həhal ka dala i Galile tebiye. A dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me ada a həharawa fakalaw abəra ka gər mavuwe hay.

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Mata 8.1-14; Luka 5.12-16

⁴⁰ Pat wuray na, ndo wuray madəgwada eye a ye ka təv i Yesu. A ye naha na, a dəkw gurmets kam i Yesu. A tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanjja.»

⁴¹ Yesu a zəba faya na, a gay mə bo. A nduda ha həlay nğay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A señ na, tərə tsədanjja!»

⁴² Tsa na, dāvats i madəgwede a ye faya abəra. A mbəl suwud suwud lele.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gay me, ada a gwaday: ⁴⁴ «Do, ka diye wu yak na, tsəne lele hədzakay zləm.» Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndaray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlay wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka tərə tsədanjja.»

⁴⁵ Ma dəba eye na, ndo niye a ye. A ye naha dūh na, a pa bo ka matəkəratay wu nakə a tərə tə nənğeyə aye a ndo hay. Yesu kə sla faya mabəz ha bo ma wuzlahgəma sa bay. A ndzawa na, dərən ta wuzlahgəma, ma təv neheye ndo hay mə dāma haladzay bay aye. Ada huya, ndo hay ti yawa ka təv nğay kwa mənğay, kwa mənğay.

2

Yesu a mbəl ha ndo matərə eye

Mata 9.1-8; Luka 5.17-26

¹ A ndza mahəne tsakway na, Yesu a mbəda gər a Kafernahum. Ndo hay tə tsəne Yesu kə maw a Kafernahum, nənğeyə mə gay nakə a ndzawa mə dāma aye na, ² ndo hay ti ye, tə haya gər haladzay ka təv nğay. Tə rah a gay niye bərits. Kwa ma bəra, ka me i maged bəbay, təv andaya bay hərwi ndo hay. Tə haya gər andza niye na, hərwi Yesu a tətikawatay bazlam i Mbəlom.

³ Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, ndo hay fad tə zlay naha ndo matəra eye madzawa eye ka sləlah. ⁴ Ta pəla tsəved mede ha ka təv i Yesu na, ta huta tsəved bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Gər i gay niye na, fatata. Tə sləl bəf. Ta dənjar ha ta təv nakə Yesu mə dāma aye. Tə mbəzla ha ndo matəra eye niye ta ləber ka təv i Yesu ta sləlah ngay niye dzay.

⁵ Yesu a zəba ka mədzal gər tay nakə tə dzala ha faya na, a gwadəy a ndo niye matara eye: «Wawa ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

⁶ Mə gay niye na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya mandza eye dərma. Tə tsəne andza niye na, tə dzala mə gər tay, tə gwad: ⁷ «Ndo nakay a tsik me i ngay andza niye na, kəkay? Nakay na, a tsalay ka gər a Mbəlom. Bəna way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo aye? Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ngəwəj bəna, way?»

⁸ Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadətay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey? ⁹ Maa da me məgwadəy a ndo matəra eye: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəgabay «Lətse zla sləlah yak do» na, maa da me mə dāma na, waray? ¹⁰ A seŋ na, sərurum ha neŋ Wawa i Ndo na, gədanj ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwadəy a ndo niye matəra eye: ¹¹ «Faya na gwadəakeye, lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.» ¹² Yesu a tsikay andza niye na, kwayanŋa a lətse, a zla sləlah ngay. A ye kame i ndo niye hay mahaya gər eye duwak duwak lele, a yaw abəra. Ndo niye hay mbərzəzza eye tə ngatay na, a gatay hərbaḃəkka. Ta zambadaya a Mbəlom tə gwad: «Eh! Eh! Nakay na, gədanj i Mbəlom bəna, ka ngatakway a wu andza nakay dāda bay.»

Yesu a zalay Levi

Mata 9.9-13; Luka 5.27-32

¹³ Ma dāba eye na, Yesu a mbəda gər, a ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə yawa naha ka təv ngay. A tətikawatay bazlam i Mbəlom. ¹⁴ Yesu a ndəv ha matətike, a lətse faya ma diye ka tsəved na, a ndzay a gər a ndo matsekele dzanğal ka təv i məsler ngay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Nəngeye na, wawa i Alfe. Yesu a gwadəy: «Dara, peŋ bəzay!» Tsa na, Levi a lətse a pay bəzay.

¹⁵ Pat wuray na, Yesu ta gawla ngay hay tə nda wu mənday mə gay i Levi. Ndo matsekele dzanğal hay ada ta ndo i mezeleme hay tə nda wu mənday dziye tage Yesu. Nəteye tebiye tə pay bəzay a Yesu.

¹⁶ Mə dāma na, ndo neheye tə dzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay aye ta Farisa hay, nəteye andaya dərma. Tə ngatay a Yesu faya ma ndiye wu mənday ta ndo i mezeleme hay na, tə gwadətay a gawla i Yesu hay: «A nda wu mənday ka təv eye nəte ta ndo matsekele dzanğal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹⁷ Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwadətay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dāvats eye hay aye. Na yaw məzalətay a ndo neheye tə gwadəy a gər tay nəteye ngwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalətay a ndo i mezeleme hay dūh.»

Məge daliyam

Mata 9.14-17; Luka 5.33-39

¹⁸ Pat wuray na, gawla i Yuhana hay ta Farisa hay, ta ge daliyam andza nakə tə gawa ma slala tay aye. Ndo hay tə yaw ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: «Gawla i Yuhana ta Farisa hay nəteye na, ta ge daliyam. Ada hərwi mey gawla yak hay tə ge daliyam bay na, kemey?»

¹⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurlo i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlo i məzle dahəlay na, ta giye daliyam dāv? Ahəl nakə zal i dahəlay andaya mba na, ta sliye faya məge daliyam bay. ²⁰ Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

²¹ «Bazlam nakay na, andza peteked guram eye tə wedeye. Ta nasiye ha peteked wedeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ngərđiye ha peteked guram eye. Tsa na, ma nguradiye. Peteked guram eye niye ma səkahiye manğurede haladzay.

²² «Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərurum ha təbədew. Hərwi ta mbəda a dāma na, guzom niye lelem eye ka kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərma səktih ma mbədiye ka dala. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərma.»

Məlvay gər a pat i mazəzükw bo na, Yesu

Mata 12.1-8; Luka 6.1-5

²³ Pat i mazəzükw bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah niye tə ge a dāma na, wuye andaya tə zalay bəle. Gawla i Yesu hay tə həḃ wu niye, tə nda. ²⁴ Farisa hay tə ngatay na, tə gwadəy a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə

bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

²⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dada ka dzangum wu nakə Davit a ge ahəl niye aye təbədəw?»* May a wur faya ta ndo ngay hay. ²⁶ Tsa na, a ye a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye. A nda. A vəlatay a ndo ngay hay dərmak, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a ndo məvəlay wu a Mbəlom dəkdək bədaw? Wu nakay a ge bo na, ahəl nakə Abiyatur nengəye bagwar eye i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye.»

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Mbəlom a vəl pat i mazəzukw bo na, ada mā dzəna ndo zezən bəna, Mbəlom a ge ndo zezən hərwi məpay bəzay bay.» ²⁸ A gwadatay: «Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, ney Wawa i Ndo.»

3

*Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo
Mata 12.9-14; Luka 6.6-11*

¹ Pat eye andaya na, Yesu a ye a gay i mađuwule me. Mə dəma na, ndoweyə andaya həlay ngay maməta eye. ² Ndo mekelən eye hay andaya mə gay i mađuwule me niye dərmak. Tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Zabakwa faya lele, ngatay mə mbəliye ha ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukw bo dāw?» Tə tsik andza niye na, hərwi məhəle faya bəra suwat. ³ Yesu a gwadāy a ndo niye həlay ngay maməta eye: «Lətse ka niye kame i ndo hay tebiye.»

⁴ Tsa na, Yesu a tsatsah ka ndo neheye ta zəbiye faya aye. A gwadatay: «Bazlam kway mapala eye a vəl tsəved məge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazəzukw bo tsukudū, gum na, sewed dāw? Məmbəle ha ndo tsukudū məgər ha mā mət dāw?» Ane tuk na, ta mbəday faya bay.

⁵ Yesu a zəba fataya na, a ndalay haladzay, hərwi ta kula ha mədzele gər tay. Tsa na, a gwadāy a ndo niye həlay maməta eye: «Nduđa ha həlay yak.» A nduđa ha na, həlay ngay a mbəl suwud suwud. ⁶ Tsa na, Farisa hay ti yaw a bəra mə gay i mađuwule me niye. Tə haya gər ta ndo i Herod hay. Tə haya gər na, hərwi ta hutiyə tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu ta ndo hay haladzay

⁷ Yesu ta gawla ngay hay ti yaw abəra mə gay i mađuwule me niye dərmak. Ti ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə patay bəzay. Ndoweyə neheye na, ti yaw abəra ma Galile, ti yaw abəra ka dala i Yahuda ⁸ kwa ndo neheye ma Zerozelem aye dərmak. Ti yaw abəra ka dala i Idume ada ta ndo neheye ta diyə

i magayam i Yurdum aye, ti yaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Tir ta Sidon aye. Ndo neheye ti yaw haladzay ka təv i Yesu aye na, hərwi tə tsəne wu nakə Yesu a gawla aye.

⁹ Yesu a ngatay a ndo neheye haladzay ti ye naha ka təv ngay aye na, a gwadatay a gawla ngay hay: «Ləvum bo ta kwalalaŋ i yam. Na tsaliye a dəma, hərwi ada ndo hay tā dzəgəd ga ha bay.»

¹⁰ Andza nakə Yesu a mbəlawə tay ha ndo i dəvats hay haladzay aye na, ndo i dəvats hay tebiye ta hway ka təv ngay hərwi mətətele faya. ¹¹ Ndo neheye fakalaw mə bo tay aye tə ngatay a Yesu na, tə kal ha bo kame i Yesu. Ta wuda, tə gwad: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom.»

¹² Ane tuk na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Ney way na, kâ tsikumay a ndaray bay.»

*Yesu a pala ndo i maslaŋ ngay hay
Mata 10.1-4; Luka 6.12-16*

¹³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo neheye a say mə dərev ngay aye. Tə tsal a tsaholok. ¹⁴ Ma tsaholok niye na, a pala ndo i maslaŋ ngay hay kuro gər eye sulo abəra mə walaŋ tay niye. A pala tay ha na, hərwi ada ta ndziye dziye ada ma sləriye tay ha mata da ha labara i Mbəlom. ¹⁵ Ma vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay dərmak.

¹⁶ Məzele i ndo neheye Yesu a pala tay ha kuro gər eye sulo aye na, anay: Simon nakə Yesu a pa faya məzele Piyer, ¹⁷ Yakuba ta malamar ngay Yuhana, nəteye wawa i Dzebede, a pa fataya məzele na, Bowen-erges, andza məgwədə wawa i maləve i Mbəlom, ¹⁸ ada Aŋdərə, Filip, Bartelemi, Mata, Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Tade, Simon ndo məge vəram hərwi dala ngay, ¹⁹ ada Yudas Iskariyot ndo məge daf ka Yesu.

*Yesu: Mbəlom kəgəbay Fakalaw
Mata 12.22-32; Luka 11.14-23, 12.10*

²⁰ Ma dəba eye na, Yesu a maw a gay nakə a ndzawa mə dəma aye. Tsa na, slala i ndo neheye tə yawa naha ka təv ngay haladzay aye na, ti ye naha ka təv ngay haladzay sa. Hərwi niye, Yesu ta gawla ngay hay tə huta həlay i mənde daf kwa tsekwen bay tebiye. ²¹ Ndo ngay hay tə tsəne andza niye na, ti ye mata gəsa ahaya Yesu. Hərwi tə gwad: «Nengəye na, andza gər mavuwe.»

²² Ndo neheye tə dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, tə gwadawa: «Yesu na, Bedzabul mə bo ngay.» Siye hay tə gwadawa: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, bəy i fakalaw hay.»

²³ Yesu a zalatay a ndo niye hay a tsikatay me ta dzeke, a gwadatay: «Bəy i Fakalaw tə

* 2:25 Zaba ma 1 Samuyel 21.2-7.

Fakalaw ta hahariye bo tay na, ma kəkay? ²⁴ Tadə gama ka ngəna, faya ta giye mag-azləga mə walaŋ tay na, gəma niye ma hutiiye gədaŋ mändze huya daw? ²⁵ Tadə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazləga mə walaŋ tay na, ndo neheye mə gay niye na, ta hutiiye gədaŋ mändze huya daw? ²⁶ Ka dzalum na, bəy i Fakalaw ma hahariye bo ŋgay daw? Ka həhar bo ŋgay na, gədaŋ ŋgay ma ndziye bay, ma dziye.

²⁷ «Ka sərūm təbədew ndo ma sliye faya məfaləkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye məfaləkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ŋgay hay tuk.

²⁸ «Sərūm ha na, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme a ndo hay. Kwa bazlam tay nakə ta tsik lelebay ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma pəsətay ha. ²⁹ Ane tuk na, anaŋ ndo kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədaŋŋa eye na, dāda ma hutiiye məpəse me təbey. Mezeleme ŋgay ma ndziye ka tor eye.»

³⁰ Yesu a tsikatay andza niye na, hərwi tə gwadaw: «Neŋgeye na, gər mavuwe.»

*May i Yesu ta malamar i Yesu hay
Mata 12.46-50; Luka 8.19-21*

³¹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay tə ndisl naha tuk. Tə ndisl naha na, tə lətse ma bəra. Tsa na, tə slər ndo məzalay naha a Yesu. ³² Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay mandza eye. Tə lawara na Yesu a wuzlah. Ndo nakə tə slər naha aye a gwaday a Yesu: «Pa zləm təday. May yak ta malamar yak hay faya ta tsətsahiye kar ma bəra.»

³³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «May ga ta malamar ga hay na, way hay?» ³⁴ Tsa na, a zəba ka ndo niye hay, a dzaha gər tuwzik ada a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anaŋ. ³⁵ Hərwi matərə malamar ga ta may ga na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom aye.»

4

*Dzeke i ndo masləge
Mata 13.1-9; Luka 8.4-8*

¹ Yesu a ye mata dā ha labara i Mbəlom ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye sa. Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam ada a ndza a dāma. Kwalalaŋ i yam niye na, ka gər i dəlov i Galile niye. Ndo neheye haladzay tə haya gər ka təv ŋgay aye na, nəteye mandza eye ka dala bəse ka pəpəz i dəlov. ² A tətikawatay wu hay haladzay ta dzeke. Ada matətike ŋgay nakə faya ma tətikateye na, a gwadawatay:

³ «Tsənum! Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ŋgay, a ye ha a pəsl mata

sləge. ⁴ A ye naha na, a dazlay a masləge.* Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyeŋ hay ti yaw, tə pala na tebiye. ⁵ Hulfe mekeləŋ eye a dəd ka sik i pələd, təv naka bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekwew andaya ka sik i pələd niye bay. ⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka na hulfe neheye tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəd məpe zləlay haladzay bay. ⁷ Neŋged a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, siye hay a ge kuro kuro məkwa, mekeləŋ eye hay a ge temerre.»

⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadətay: «Ndo nakə zləm andaya mətsəne aye na, mə tsəne lele!»

*Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Mata 13.10-17; Luka 8.9-10*

¹⁰ Ahəl nakə Yesu ta ndo neheye tə ndzawa ka təv ŋgay ada ta gawla ŋgay hay ti ye abəra ka təv i ndo niye hay haladzay aye, ka təv nakə nəteye məhətəye na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwaday: «Dzeke niye a say məgwede na, mey?»

¹¹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəkurom na, Mbəlom kə dākum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke. ¹² Andza niye nəteye na, «Ta zəbiye faya tə dərə tay ada ta ŋgateye bay. Ta tsəne tə zləm tay ada ta səriye ha andza məgwede mey na, ta səriye ha bay.

Bəna ta ta maweye ka təv i Mbəlom ada Mbəlom ma ta pəsətay ha mezeleme tay.†»

*Yesu a datay ha dzeke i ndo masləge
Mata 13.18-23; Luka 8.11-15*

¹³ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Nəkurom, ka tsənum dzeke nakay a say məgwede mey na, ka tsənum bədaw? Ka tsənum dzeke nakay bay na, ada ka sərume ye siye i dzeke mekeləŋ eye hay na, ma kəkay tuk? ¹⁴ A say məgwede na, anaŋ: Ndo masləge a sləga bazlam i Mbəlom. ¹⁵ Ndo mekeləŋ eye hay ta ndzakit bo andza tsakay i tsəved. Bazlam i Mbəlom a dəd ka tsakay i tsəved eye niye. Ndo neheye tə tsəne aye na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye masləge eye ma nəteye.

* 4:4 Ma gama niye i tay na, ta sləgawa tə tsəlūv təbey. Tə kutsawa ha na, məkutse məkutse. † 4:12 Ezay 6.9-10.

¹⁶ «Siye hay ta ndzakit bo sik i pɔlad nakə hulfe a kuts faya aye. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom kwayanŋa na, ta təma tə mənŋwese. ¹⁷ Ane tuk na, ta garay tsəved a bazlam i Mbəlom ada m̄a pa zləlay a d̄ərev tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekwen tsa. Ma d̄aba eye d̄əretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər h̄arwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha m̄ədzele gər ab̄era ka Mbəlom ta b̄əse.

¹⁸ «Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzakit bo ta hulfe nakə a d̄əf a gay i dak aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ¹⁹ ane tuk na, m̄ədzal gər ka wu i m̄əndzibara, bor i zlele ada ta bor i wu mekeleŋ eye hay wal wal yuh a ye tay a bo. Wu niye hay tə ŋgəd̄atsa na bazlam i Mbəlom nakə m̄ə d̄ərev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom d̄ərmak kə wa hohway m̄ə d̄ərev tay bay.

²⁰ «Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzakit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a d̄ərev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl m̄ə d̄ərev tay lele ada a nah. Nənŋed̄, makwehe n̄əte na, wur eye kuro kuro mahkar, nənŋed̄ sa na, wur eye kuro kuro m̄əkwa ada siye temerre.»

Dzeke i lalam
Luka 8.16-18

²¹ Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Ndo ma zlaweye lalam ŋgay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya ḡəse d̄aw? Kəgəbay, ma piye na a d̄əba i slələh d̄aw? Ma piye na d̄uh na, ka wu m̄əpe lalam b̄ədaw? ²² Ma piye na ka wu m̄əpe lalam na, h̄arwi ada d̄əre m̄ə zəba dzaydzay ada wu neheye d̄əre a ŋgatay bay aye na, m̄ə zəba lele. Wu neheye m̄əŋgaha eye ta ta zəbiye m̄ə dzaydzay. ²³ Ndo nakə zləm andaya m̄ətsəne aye na, m̄ə tsəne lele!»

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Gumay metsehe a wu nakə ka tsənum aye! N̄əwəye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma s̄əkaheye ha m̄ətsəne, h̄arwi ada m̄ə tsəne lele. H̄arwi Mbəlom ma l̄əvakumeyə wu tə wu nakə ka l̄əwawumatay wu a ndo hay aye. ²⁵ H̄arwi ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta s̄əkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekwen eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na.»

Dzeke i hulfe

²⁶ Yesu a gwadatay sa: «Anan B̄əy i Mbəlom a ndzakit bo na, andza ndo wuray a h̄əl hulfe a ye a sləga na a guvah ŋgay. ²⁷ Ma d̄aba eye huwa a ge na, ndo niye a ye ŋgway a m̄ətagay. Ta h̄əvad̄ na, a ndzah̄ərawa ada ta h̄əpat na, a p̄ədekawa ab̄era ka m̄əndzəh̄əre, a l̄ətsawa ka mbəlom. Ah̄əl nakə faya ma giye andza niye na, hulfe nakə masl̄əga aye a ndzohw ada faya ma ḡəliye. Nənŋe ye na, wu nakə a sl̄əga aye faya ma ḡəliye ma k̄əkay na, a s̄ər bay. ²⁸ Dala a ndzohwa ahaya wu niye ka

gər bo ŋgay. A ndzohw a dazlay na, s̄əmber aye ka m̄ə i b̄əf. Tsa na, a ye tə gər. Ma d̄aba eye na, a pa wur ada a nah lele. ²⁹ A nah tsa na, ndo i guvah a zla bembek ŋgay a ye mata dze na wu ŋgay niye h̄ərwi h̄əlay m̄əpele wu ab̄era ka dala kə sla.»

Dzeke i wur i b̄əzan

Mata 13.31-32,34; Luka 13.18-19

³⁰ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndzakitakway ha B̄əy i Mbəlom sa tə mey? Ka d̄ədakwatay ha labara nakay a zləm a ndo hay na, ta dzeke waray? ³¹ Anan B̄əy i Mbəlom a ndzakit bo sa na, andza wur i b̄əzan. Ah̄əl nakə ta sl̄əgiye mba na, m̄ə walan i wur i wu neheye ka m̄əndzibara tebiye na, nənŋe ye tsekwen. ³² Ane tuk na, ta sl̄əga na, ma ndzohwiye. Kə ndzohw na, ma ḡəliye a ze ala neheye tə sl̄əga ka d̄ədan̄ aye tebiye. A t̄əra andza ḡərdaf, diyen̄ hay ta ŋgariye faya gay tay ada mezek eye ma gateye ŋgama.»

³³ Andza niye, Yesu a tsikawatay labara ŋgay a ndo hay tebiye na, ta dzeke andza nakay anan eye. A tsikawatay na, wu nakə ndo neheye ta sliye faya m̄ətsəne lele aye. ³⁴ Yesu a tsikawatay wu hay na, ze m̄ətsike ta dzeke bay. A tsikawatay na, ta dzeke. Ane tuk na, ah̄əl nakə nəteye mah̄əteye ta gawla ŋgay hay aye na, dzeke eye a say m̄əgwede mey na, a dawatay ha tebiye.

Yesu a gay me a vavəray

Mata 8.23-27; Luka 8.22-25

³⁵ Pat eye niye huwa a ge na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «L̄ətsakwa! Takwa! Tasakwa a diye i d̄əlov nənŋed̄.» ³⁶ Tə l̄ətsə, tə gər tay ha ndo hay ka niye. Gawla ŋgay hay tə zla na ta kwalalan̄ i yam nakə nənŋe ye m̄ə d̄əma aye. Siye i kwalalan̄ i yam mekeleŋ eye hay andaya b̄əse ka t̄əv ŋgay sa.

³⁷ Ah̄əl nakə faya ta diye, ta tasiye a diye i d̄əlov nənŋed̄ aye na, vavəray bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo d̄əŋgwala wekit wekit ada faya ma viye a kwalalan̄ i yam niye, mazlambar ma rahiye a d̄əma. ³⁸ Yesu na, nənŋe ye ŋgway duk ma d̄əba, m̄ə h̄ud̄ i kwalalan̄ niye ada nənŋe ye mandzah̄əra eye. Gər ŋgay mapa eye ka t̄əv gər. Gawla ŋgay hay ta dzədzar haladzay, ta p̄ədeke ha ab̄era ka m̄əndzəh̄əre tə gwad̄ay: «Ndo mat̄ətike ndo, faya ka m̄ətakweye na, a gaka m̄ə gər t̄əb̄ədew?»

³⁹ Tsa na, Yesu a p̄ədeke ab̄era ka m̄əndzəh̄əre. A l̄ətsə, a ŋgəraz ka m̄ətasl, a gay me ada a gwad̄ay a d̄əlov niye: «Ndza dikdik!» Kwayanŋa m̄ətasl a gər ha m̄əge. M̄əb̄əle i wuray kwa tsekwen andaya sa bay.

⁴⁰ Tsa na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Ka dzədzarum kate na, h̄ərwi mey? Ka dzalum ga ha zuk b̄ədaw?»

⁴¹ Kwayanŋa ta dzədzar haladzay, tə gwad̄ a bo m̄ə walan̄ tay: «Nakay i ŋgay ndo waray

nakə a gay me a mətasl ta yam na, tə gəsay me aye?»

5

*Yesu a mbəl ha gər mavuwe
Mata 8.28-34; Luka 8.26-39*

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a diye i dəlov niye. Təv eye niye ti ye a dəma aye na, dala i Geraseni hay. Tə ndisl a dəma na, tə mbəzlaw abəra mə kwalalan i yam. ² Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalan i yam na, kwayanŋa ndo wuray a ndohwaw abəra mə walaŋ i tsəvay hay, hərwi mede ka təv i Yesu. Ndəweye niye na, məsəfəre lele bay eye nō bo.

³ A ndzawa na, mə walaŋ i tsəvay hay. Ndəray kwa nətə a mba faya mägəse ada mədzewe na bay. Kwa mədzewe tə tsalalaw bəbay na, ndəray a mba faya bay. ⁴ Həbe tə dzawaway na sik tə saselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Wu neheye tə dzawa ha aye na, a ngəzlah ndartsətsəte. Ndəray kwa nətə a mba faya mägəse na bay. ⁵ Ta huwa, kwa ta həpat a həhalawa na, mə walaŋ i tsəvay hay ada mə mahəmba. A həhalawa na, tə mawude eye ada a tawa bo ngay tə kwar tsurad tsurad.

⁶ Gər mavuwe niye a ngatay naha a Yesu dərəŋ na, a hway ka təv ngay. A hway naha na, a dəkway gurmets a huvo. ⁷ Tsa na, a wuda ta gədaŋ, a gwad: «Nəkar Yesu Wawa i Mbəlom Fetek, ka wuda ka neŋ na, mey? Amboh tə məzele i Mbəlom, kə geŋ wuray bay.»

⁸ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadaway: «Nəkar fakalaw, dara abəra mə bo i ndo nakay!»

⁹ Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «Məzele yak way?»

Fakalaw a mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Məzele ga Haladzay, hərwi nəmay haladzay.»

¹⁰ Tsa na, a gay amboh a Yesu haladzay hərwi ada Yesu mā həhar na dərəŋ abəra ka dala niye bay tey.

¹¹ Azlakwa bay, mə mahəmba wuray ka təv eye niye na, mədaras hay andaya faya ta tsəkuriye tay ha. ¹² Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Amboh, gər may ha nəmaə ye a bo i mədaras tadaheye.» ¹³ Yesu a vəlatay tsəved. Tsa na, məsəfəre lele bay eye ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye tə fəlkwa a bo i mədaras niye hay. Mədaras niye hay haladzay ta giye gwezem sulo ta hwayaw abəra ma tsaholok niye ti ye tə kuts a dəlov, tə dze a dəma.

¹⁴ Ndo mətsəkure mədaras neheye tə ngatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata datay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye dərəŋ ta

wuzlahgəma aye. Tsa na, ndo hay ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə a ge bo aye.

¹⁵ Ndo niye hay tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ngatay a ndo nakə fakalaw hay tə ndzawa mə bo ngay haladzay aye. Tə ngatay na, mandza eye, peteked ka bo ada nengeye lele bəna andza nakə a ndzawa aye bay. Tə ngatay andza niye na, ta dzədzar. ¹⁶ Ndo neheye labara i gər mavuwe ta mədaras hay a ge bo ka dərə tay aye na, nəteye dərma ka təkəratay labara eye a ndo neheye ti ye naha, nəteye ta ngatay təbey aye. ¹⁷ Tə tsəne na, tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Amboh, do abəra ma gəma may.»

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsaliye a kwalalan i yam aye na, ndo niye a mbəl hərwi fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay na, a gwaday a Yesu: «Amboh nə paka bəzay tey?»

¹⁹ Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəved ka məpay bəzay bay. Yesu a gwaday: «Do! Ta bəzay ha bo a ndo yak hay. Təkəratay ngwalak nakə Bəy Maduweŋ a ge hərwi yak aye.» ²⁰ A tsəne andza niye na, a lətse a ye a dala nakə tə zalay Dekapol* aye. A ndisl a dəma na, a dazlay matəkəratay wu nakə Bəy Maduweŋ a ge hərwi ngay aye. Ndo neheye tebiye tə tsəne labara niye na, a gatay masuwayaŋ.

Yesu a mbəl ha dem i Dzayrus abəra ma mədahan

Ngwas wuray dəvats eye məve kuro gər eye sulo

Mata 9.18-26; Luka 8.40-56

²¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə maw tə kwalalan i yam ka dəlov niye. Tə maw a diye nengeed. Tə ndisl a dəma na, ndo hay haladzay ti ye ka təv ngay. Ndo hay ti ye ka təv ngay na, nengeye ka me i dəlov niye mba.

²² Bəy i gay i maɸuwule me wuray tə zalay Dzayrus, a ye naha dərma. A ngatay a Yesu na, a dəkway gurmets a huvo. ²³ A gay amboh a Yesu, a gwaday: «Dem ga wuray hala bay faya ma mətiye. Amboh, dara ta peŋ faya həlay ada mā mbəl tey.» ²⁴ Yesu a tsəne andza niye na, a həl bo, ti ye salamay.

Ahəl nakə faya ma diye na, ndo hay haladzay gəɸəbille tə pay bəzay ada faya ta ngəɸətsiye na kwa tə waray, tə waray. ²⁵ Ngwas wuray andaya dərma. Ngwas eye niye na, dəvats eye. Bambaz a mbəɸawayaw abəra mə huɸ. Dəvats eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. ²⁶ Ki ye ha a gay i ndo i sidem hay wal wal haladzay. A sa dərətsətsəh kəriye bəna, kə huta zay bay. Kə dze ha suloy ngay haladzay ka sidem ada kə gay ngama kwa tsekweŋ bay. Duh dəvats niye a zaka faya.

* 5:20 Dekapol na, gəma nakə dala mə dəma kuro aye.

27-28 Ngwas niye a tsәне wu nakә ndo hay faya ta tsikiye ka gәr i Yesu aye na, a ye a walaҗ i ndo niye hay Yesu mә dәma aye. A dzala mә gәr җgay, a gwad: «Na lamay a peteked җgay na, na mbәliye segey.» Tsa na, a ye tsәrid tsәrid mә walaҗ i ndo niye hay. A ndisl bәse ka tәv i Yesu ta dәba na, a lamay a peteked i Yesu. 29 A ye a lamay nets na, kwayaҗҗa bambaz niye a mbәdawayaw faya abәra a tarәts sandzaҗ. A sәр ha mә bo җgay na, kә mbәl abәra ma dәvats җgay niye.

30 Kwayaҗҗa Yesu a sәр ha gәdaҗ ki yaw abәra mә bo җgay. Tsa na, a mbәda me a diye i ndo neheye faya ta pay naha bәzay ma dәba aye. A tsәtsah, a gwad: «Maa lamay a peteked ga na, way?»

31 Gawla җgay hay ta mbәday faya, tә gwaday: «Ka gwadiye “Maa lemeҗ way” na, ka җgatay a ndo neheye haladzay faya ta җgәdәtsiye kar tәbәdew?»

32 Ane tuk na, Yesu a zәba dәre ka tәv niye pәrwasa hәrwi ada mә җgatay a ndo nakә a lamay a peteked җgay aye. 33 Ngwas niye a lamay a peteked i Yesu aye na, a dzәdzar slaб slaб, hәrwi a sәр ha wu nakә a ge bo tә neҗgeye. A ye a dәkway gurmets a huvo a Yesu. Tsa na, a dәy ha wu nakә dedek aye a Yesu. 34 Yesu a gwaday: «Dem ga, mәdzal gәr yak kә mbәl kar ha. Do wu yak barbarra. Ka mbәl abәra ma dәvats yak nakay na, ka tor eye.»

35 Ahәl nakә Yesu faya ma tsikeye a җgwas niye andza niye na, ndo hay ti yaw mә gay i Dzayrus. Ti yaw na, ka tәv i Dzayrus. Tә gwaday: «Dem yak kә mәt, ka wurdeye me a miter na, sa meriye?»

36 Ane tuk na, Yesu na, kә pa gәr ka bazlam tay niye bay. Yesu a gwaday a Dzayrus: «Kә dzәdzar bay, dzala ha ka neҗ tsa na, tsiy.»

37 Tsa na, a lәtse, a ye. Ahәl nakә faya ma diye na, a gatay me a ndo hay ada tә zәҗgal na bay. A vәlay tsәved mede ka bo dziye na, a Piyer, a Yakuba ta malamar җgay Yuhana. 38 Tә ndisl naha a gay i Dzayrus bәy i gay i maduwule me na, Yesu a zәba dәre na, ndo hay faya ta tuwiye taҗgof taҗgof, siye hay faya ta tuwiye tә mawude eye ndәҗndәҗ.

39 Yesu a җgatay andza niye na, a fәlәkwa a gay, a ye naha a gwadatay a ndo neheye mә gay aye: «Mәdzәday ta mәtuway nakay na, kemey? Wawa nakay na, kә mәt bay, neҗgeye mandzahәra eye.»

40 Ndo hay wuyi tә җgwas faya. Tsa na, a hәharataya ahaya abәra. Maa lәkaw ka tәv җgay mә gay na, bәba ta may i wawa ta gawla җgay neheye mahkar ti ye ka bo dziye. Nәteye, ti ye tә fәlәkwa a gay nakә wawa mahәna eye mә dәma aye. 41 Tә ndisl naha na, Yesu a gas dem niye abәra mә hәlay ada a gwaday: «*Talita kum!*» (Andza mәgwedә: «Dem, faya na gwadakeye, lәtse!»)»

42 Tsa na, dem niye kwayaҗҗa hurum a lәtse. A ye tә sik җgay kuteҗ kuteҗ. Mәve i dem niye na, kuro gәr eye sulo. Tsa na, ndo niye hay tә җgatay a wu niye a ge bo aye na, a gatay masuwayaҗ. 43 Tsa na, Yesu a gwadatay: «Wu nakay na ge aye na, kә dүmay ha a ndәray bay.» A gwadatay a bәba ta may i dem niye: «Vәlumay wu mәnday ada mә nda.»

6

Yesu ka dala i Nazaret

Mata 13.53-58; Luka 4.16-30

1 Ma dәba eye na, Yesu ta gawla җgay hay, tә lәtse abәra ka tәv niye, ti ye a gәma nakә Yesu a gәl mә dәma aye. 2 Pat i mazәzukw bo na, a ye a gay i maduwule me. Mә dәma na, ndo hay haladzay. A dәtay ha bazlam i Mbәlom. Tә tsәне bazlam i Mbәlom nakә a tsikatay aye na, a gatay hәrбәbәkka. Tә gwad: «A hutaw labara nakay na, mәҗgay? Maa vәlay ndaraw nakay na, way? Masuwayaҗ nakay faya ma giye na, a yaw mәҗgay? 3 Neҗgeye na, ndo matsәtsedә mayako bәda? Ada neҗgeye na, wawa i Mari bәda? Malamar җgay hay na, Yakuba, Zozes, Yuda ada Simon bәda? Malamar җgay dem aye hay dәrmak nәteye ka tәv kway kanaҗ, nәkway dziye bәdaw?» Hәrwi wu neheye tebiye ndo i Nazaret hay ta kәrah mәpe mәdzal gәr ka Yesu.

4 Yesu a gwadatay: «Ndo mәdә ha bazlam i Mbәlom na, ndo hay ta tama na ada tә dәslay ha gәr kwa mәҗgay. Ane tuk na, ma gәma җgay mә walaҗ i ndo җgay hay ta malamar җgay hay na, tә dәslay ha gәr bay.»

5 Hәrwi niye, Yesu kә sla mәge masuwayaҗ i wuray kwa tsekweҗ bay tebiye. Wu nakә a ge aye na, a pa hәlay ka ndo wuray hay dәvats eye hay ada tә mbәl abәra ma dәvats. 6 Ka tәv eye niye, a gay wadәҗ wadәҗ a Yesu hәrwi nakә ta dzala ha bay aye. Tsa na, a lәtse a ye a gәma mekeleҗ eye hay bәse ta gәma җgay niye. A ye na, mata dәtay ha bazlam i Mbәlom a ndo hay.

Yesu a slәr gawla җgay hay kuro gәr eye sulo

Mata 10.1,5-15; Luka 9.1-6

7 Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla җgay hay kuro gәr eye sulo, a gwadatay: «Na slәriye kurom ha a gәma hay wal wal. Ka deyumeye na, sulo sulo.» Tsa na, a vәlatay gәdaҗ ka mahәhere mәsafere neh-eye җgwalak eye bay aye abәra ka ndo hay.

8 A gwadatay: «Ka deyumeye na, kә zlum wuray a hәlay bay. Sakwal na, kә zlumeyе kәla. Ane tuk na, kә zlum wu mәnday bay. Kwa бәboro, kwa suloy kә pum a gwezem bay. 9 Tahәrak na, pum a sik, ane tuk na, kә hәlum peteked i mәkelkabo kurom hay sulo, sulo bay.»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a dəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə mənɣwese aye. Kā yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə dəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeləy eye. ¹¹ Tadə ndo i gəma niye ka deyumeye a dəma, ta təma kurom bay ada agəna ta kərah məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma gəma niye. Ahəl nakə ka yu-maw kurom, nəkurom ka tsəved mazlam-bar ka gərume ye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekwe w i gəma niye abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

¹² Yesu a ndəvatay ha me nɣay niye a tsikatay aye na, tə həl bo ti ye. Tə ndisl a gəma niye hay na, ta dazlay a məde ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. Tə gwadatay a ndo i gəma niye hay: «Mbədum ha mede kurom» ¹³ ada ta həhar fakalaw abəra ka ndo hay. Tə fadā mal ka ndo neheye dəvats eye hay aye. Tə mbəl tay ha abəra ma dəvats niye. Ndo neheye tə mbəl tay ha aye na, nəteye haladzay.

*Herod ta Yuhana madzəhuḅe ndo a yam
Mata 14.1-12; Luka 3.19-20, 9.7-9*

¹⁴ Yesu a da a zləm haladzay a gəma hay wal wal tebiye. Kwa bəy nakə tə zalay Herod aye kə tsəne labara i Yesu dərma k.

Ndo mekeləy eye hay tə gwad ka Yesu: «Nenɣeye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam kə lətsew abəra ma mədahanj. Hərwi niye nakə a huta gədanj ka məge masuwayan.»

¹⁵ Siye hay na, tə gwad: «Nenɣeye na, Eliya ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye.»

Siye hay tə gwad: «Nenɣeye na, ndo i maslanj i Mbəlom nəte mə walanj i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye.»

¹⁶ Herod a tsəne andza niye na, a gwad: «Ndo niye na, Yuhana nakə ahəl niye na dəs faya abəra gər eye na, kə lətsew abəra ma tsəvay.»

¹⁷ Herod a tsik andza niye na, hərwi maa vəl tsəved ka məgəse Yuhana na, bo nɣay eye. Tə gəs na ada tə pa na a dangay. Tə pay səselek a sik. Herod a ge andza niye na, hərwi Yuhana a gay me ka mabuwe Herodiyad nɣwas i malamar nɣay nakə tə zalay Filip aye. ¹⁸ A gəs Yuhana a pa na a dangay na, hərwi Yuhana a gwad: «Bazlam i Mbəlom a ge me ka mabuwe nɣwas i malamar yak.»

¹⁹ Yuhana a tsik andza niye na, a ndalay a Herodiyad. A say həbe məkəde Yuhana. Herodiyad a sla məkəde na Yuhana bay na, hərwi Herod. ²⁰ Hərwi me y na? Herod na, a dzədzaraway a Yuhana. A dzədzaraway na, a sər ha Yuhana na, nenɣeye ndo lele eye, kə ge mənese bay. Herod a ge faya me hərwi

ada tā kəd na bay. A tsəne andza niye na, a dzədzar haladzay. Həbe dūh a pawa zləm ka bazlam i Yuhana na, lele. Aya ane a sla faya matəme bay.

²¹ Pat eye andaya na, Herodiyad a huta tsəved ka məkəde Yuhana tuk. Pat eye niye na, Herod a ge magurlom i pat i məwe nɣay. A zalatay a ndo nɣay neheye bagwar eye ma məsler ka dala nɣay aye. A zalay a bagwar i sidzew hay ada ta ndo neheye ka dala i Galile məzele tay a da a zləm aye. Ti ye naha tebiye a magurlom niye. ²² Anake na, dem i Herodiyad niye a ye, a fələkwa ka təv i ndo neheye mahaya gər eye. A ye naha na, a dazlay a məhetse. Məhetse i dem niye a hats eye na, a le ka bəy ta ndo neheye a zalatay a magurlom aye. Bəy a zalay a dem niye a gwad: «Nəkar na, tsətsah fagaya wu nakə a saka aye, na vəlakeye.» ²³ A mbaḅay tsad tsad, a gwad: «Kwa me y me y! Ka tsətsah na, na vəlakeye. Kwa dala, na dəsakeye faya abəra, na vəlakeye ha a nəkar ka ləviye.»

²⁴ Tsa na, dem niye a yaw abəra, a ye ka təv i may nɣay. A gwad: «May ga, bəy a gwedəj “Tsətsah wu nakə a saka aye, na vəlakeye” na, na tsətsah faya na, me y?»

May nɣay a gwad: «Tsətsah na, mā dəsaka gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam.»

²⁵ Dem niye a ma ta bəse ka təv i bəy. A ye naha a tsətsah wu nakə a say aye tuk. A gwad: «A se n na, vələj gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ka bəgəlam anəke kiyye.»

²⁶ Bəy a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay, hərwi a say məkəde na Yuhana bay. Kwa a ndalay bəbay na, a sla makərahay ha bay hərwi ba ka mbərəm məmbede kame i ndo neheye mazala eye a magurlom aye.

²⁷ A zalay a sidzew nɣay nəte, a gwad: «Do bəse! Tā dəsaw gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ada kā pa ahaya ka bəgəlam.» Sidzew niye a ye. A ye naha na, a fələkwa a gay i dangay, a dəs gər i Yuhana. ²⁸ Tsa na, a pa ahaya ka bəgəlam. A zla ahaya a vələy a dem niye. Dem niye a təma, a ye ha a vələy a may nɣay dərma k. ²⁹ Gawla i Yuhana hay tə tsəne, ta dəs gər abəra ka Yuhana na, ti yaw tə zla ahaya mədahanj i Yuhana abəra ma dangay, tə pa na a bəd.

Tapə i daf zləm tə kələf sulo

Mata 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

³⁰ Yesu kə slər ndo i maslanj nɣay hay mata da ha bazlam i Mbəlom. Anəke na, tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu, ta təkəray wu nakə tə gaw aye ada tə matətike nakə ta tətikatayaw a ndo hay aye.

³¹ Azlakwa bay ka təv nakə nəteye mə dəma aye na, ndo hay haladzay faya ta diye naha ka təv tay ada siye hay haladzay

faya ta mbədiye gər wu tay. Yesu ta gawla ngay hay ta huta halay i mände wu mänday kwa tsekweŋ bay tebiye. Yesu a zəba faya andza niye na, a gwadatay a gawla ngay hay: «Takwa kway abəra kanan, takwa a təv nakə ndo hay andaya bay aye ta zazukwakwa bo mə dāma.»³² Tsa na, tə lətse, tə tsal a kwalalan i yam, ti ye a təv nakə ndəray andaya mə dāma bay aye.

³³ Ahəl nakə faya ta diye na, ndo hay haladzay ta ngatay faya ta diye. Tə sər ha faya ta diye wu tay. Tsa na, ndo hay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal ta hway tə sik, ka mändisle a təv nakə Yesu ta gawla ngay hay ta diye a dāma aye.

³⁴ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl naha na, Yesu a mbəzlaw abəra ma kwalalan i yam. A zəba dəre na, ndo hay mbərzəzza mahaya gər eye. A zəba fataya na, tə gay mə bo haladzay. Hərwi ndo neheye ta ndzəkit bo na, andza təbar neheye ndo mətəkure tay andaya bay aye. Tsa na, a dazlay mətəkatay labara hay wal wal haladzay.

³⁵ Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla a Yesu ta həndzəd ka təv i Yesu tə gwaday: «Anəke huwa kə ge ada təv nakay kəsaf na, kəkay? Ndo neheye tebiye ta ndeyewe ye wu mänday na, mənğay?

³⁶ Ngama gwadatay tā ye mata səkəməw wu mänday ma wuzlahgəma ada mə gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye.»

³⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mänday!»

Gawla ngay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmaa hutawe ye dala masəkəməw wu mänday a ndo neheye dā ta rahiye na, mənğay?»

³⁸ Yesu a gwadatay: «Tapa i makwala nakə andaya fakuma aye na, nday? Ehey! Dum, zəbum ahaya təday!» Tə tsəne andza niye na, ti ye ta zəba ka makwala niye, nəteye tapa nday.

Ta zəbaw faya na, ti yaw tə gwaday a Yesu: «Makwala andaya na, tapa zlam tə kələf sulo.»

³⁹ Ma dəba eye, Yesu a gwadatay: «Dum naha gwadumatay a ndo hay tā ndza ka bəruk ka bəruk, ka guzer.» Guzer niye na, beremeffe a ndzohwaw mba. ⁴⁰ Gawla i Yesu hay tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza ka guzer niye. Ta nar bo na, siye nəteye temerre temerre. Siye hay kuro kuro zlam kuro kuro zlam.

⁴¹ Tə ndza na, Yesu a həl tapa i makwala niye zlam tə kələf niye sulo aye. Tsa na, a zəba dəre a mbəlom, a gay naha sisə a Mbəlom. A ndəv ha məgay naha sisə a Mbəlom na, a ngəna ha makwala niye. A vəlatay a gawla ngay hay, a gwadatay: «Vəlumatay a ndo hay.» Tsa na, ti ye ta ngənətatay a ndo neheye mandza eye tebiye. Yesu a həl kələf neheye sulo aye, a ngənətatay

ha faya a ndo niye hay mandza eye tebiye sa. ⁴² Kwa way a nda makwala niye tə kələf eye ka mərəhe.

⁴³ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay, ti ye naha, tə hayay gər a siye i makwala tə kələf eye nakə a lakaw aye. Tə hayay gər na, a rah a gwan kuro gər eye sulo. ⁴⁴ Ndo neheye tebiye tə nda makwala niye aye na, hasləka hay na, gwezem zlam.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik

Mata 14.22-33; Yuhana 6.15-21

⁴⁵ Ma dəba eye kwayanğa na, Yesu a gwadatay a gawla hay ngay: «Tsalum a kwalalan i yam, dum ka gər i dəlov nakay a diye nənğəd. Ka deyumeye na, a diye i gəma i Betesayda. Dum kame! Na ndziye kurom naha a dāma.» Tsa na, tə lətse ti ye. Yesu na, a tsikatay me a ndo neheye a ndatay ha wu mänday aye. A gwadatay: «Dum kurom a mətəgay kurom hay tuk.» ⁴⁶ Ma dəba eye na, ndo neheye ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok. A ye na, mata dūwule me.

⁴⁷ Həvad a ge na, ahəl nakə gawla i Yesu hay faya ta diye, tə ndisl a wuzlah i dəlov. Yesu na, nənğeye mahənğeye ka dala mba, kə həl bo mede zuk bay. ⁴⁸ Gawla ngay hay faya ta giye dəretsətseh hərwi mətəsl a ge ta gədan ta diye tay, a say mame ha kwalalan i yam ta dəba. Yesu a ngatay na, nəteye faya ta siye dəretsətseh. Mbəlomda i dzagulok məzlehe na, Yesu a həl bo a ye ka təv tay tsəpak tsəpak ka gər i yam tə sik. A həndzəd bəse ta nəteye na, a say məlahatay kame.

⁴⁹ Tə ngatay a Yesu faya ma diye ka gər i yam tə sik na, tə gwad ma giye na, wu matere ka ndo. Ta wuda. ⁵⁰ Nəteye niye tebiye tə ngatay na, ta dzədzar haladzay.

Ane tuk na, nənğeye a tsikatay naha me, a gwadatay: «Tete kurom! Kā dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

⁵¹ Tsa na, a həndzəd ka təv i kwalalan i yam. A tsal ka təv tay a kwalalan i yam na, mətəsl a ndza dedik. Tsa na, a gatay hərbaəkkə a gawla ngay hay. ⁵² A gatay hərbaəkkə na, hərwi ta sər ha gədan i Yesu zuk bay. Kwa masuwayan nakə Yesu a ge ta wu mänday aye bəbay na, huya ta pa na a mədzele gər tay bay, hərwi ta kula ha gər tay.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma Genesaret

Mata 14.34-36

⁵³ Ma dəba eye nakə Yesu ta gawla ngay hay tə tas abəra ma dəlov niye aye na, tə ndisl a gəma eye andaya tə zalay Genesaret. Tə ndisl a dāma na, tə bar na, kwalalan i yam tay ka pəpəz i dəlov niye. ⁵⁴ Tə mbəzlaw abəra ma kwalalan i yam na, ndo neheye ma gəma niye aye tə sər na Yesu. ⁵⁵ Ta hway məzalətatayaw a ndo hay kwa mənğay kwa mənğay, ta həlatay ahaya ndo i dəvats hay a Yesu. Kwa ma gəma waray waray Yesu

a yawa na, tə həlaway naha ndo i dəvats hay ta slalah. ⁵⁶ Kwa Yesu a ye na, a ngay, kwa a gəma wawa eye, kwa a gəma bagwar eye, kwa ndo neheye mandza eye ma dāba i gəma aye bəbay na, ndo hay tə haya gər ka təv mahay gər. Tə halawayaw ndo i dəvats hay. Tə gaway amboh a Yesu hərwi ada mā valatay tsəved a ndo i dəvats hay tā lamay na, a me i peteked ngay tsa. Ndo neheye ta lamay aye na, nəteye tebiye ta mbəl.

7

Farisa hay tə kule tay Mata 15.1-20

¹ Pat wuray na, Farisa hay ta ndo mədžəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye, tə yaw ma Zerozelem. Tə yaw tə haya gər ka təv i Yesu. ² Tə ngatay a siye i gawla i Yesu hay na, tə nda wu mənday andza niye ze məbere həlay. Andza məgweđe na, ta bara həlay andza nakə kule i bəba tətə tay hay a tsikatay aye bay.

³ Hərwi mey na, Farisa hay nəteye ta Yahuda hay tebiye na, tə dəsławay ha gər a kule i bəba tətə tay hay. Ta bara həlay lele andza nakə mə kule tay bay na, ta ndiye daf bay. ⁴ Tadə ta maw mə luma na, ta bəriye həlay təday ada ta ndiye daf. Sa na, tə dəsławay ha gər a siye i kule tay hay wal wal, andza matsekede gəse, gəzla ta səngəle i bəre.

⁵ Anəke na, Farisa hay ta ndo mədžəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: «Gawla yak hay tə dəsłay ha gər a kule i bəba tətə kway təbey na, kemey? Tə nda daf ze məbere həlay andza i kule i bəba tətə kway hay na, kemey?»

⁶ Yesu a tsəne andza niye na, a mbədətay faya, a gwadətəy: «Nəkurom na, ndo i bəbəkək hay andza nakə Ezay ndo maslan i Mbəlom a watsa ahl niye! A watsa na, Mbəlom a gwad:

“Ndo neheye ta zembədeŋ na, tə bazlam dəkdek tsa,

dərev tay na, dərəŋ tə neŋ.

⁷ Nəteye faya ta zembədeŋeye kəriye, ane tuk na, kəriye bəna dedək bay.

Wu nakə faya ta tətikatəye a ndo hay aye na, bazlam mapala eye i ndo hay tsa. ⁸”

⁸ Yesu a gwadətəy sa: «Ka gərūm ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi mədəsłay ha gər a kule i ndo hay dūh na, kəkay!» ⁹ A gwadətəy sa: «Asah! Ka gərūm ha bazlam i Mbəlom mapala eye na, dərəŋ tə nəkurom, hərwi məgay gər a kule i bəba tətə kurom hay lele dūh! ¹⁰ Musa a gwad: “Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak bədaw!†” A gwad sa: “Ndownəye kə tsadəy a bəba ngay

ta may ngay na, kutoŋ tā kəf na bədaw!‡”

¹¹ Nəkurom na, ka təmum bazlam nakay bay. Nəkurom faya ka tətikumətay a ndo hay na, kule i *kurban* tə məgweđe a bəba kurom ta may kurom na: “Wu nakə na sliye faya məvalaka hađe hərwi mədžəne kar aye na, *kurban*” (andza məgweđe zlele nakə məvala eye hərwi Mbəlom aye). ¹² Ma dāba eye na, a sakum ndo mā dzəna bəba ngay ta may ngay sa bay. ¹³ Andza niye, faya ka nasuməye ha bazlam i Mbəlom tə kule nakə faya ka tətikumətay a ndo hay aye. Ada faya ka guməye wu hay haladzay andza nakay sa.»

¹⁴ Ma dāba eye na, Yesu a zalatay a ndo hay. Ti ye naha ka təv ngay. Ti ye naha na, a gwadətəy: «Nəkurom tebiye pum zləm ada tsənum wu nakay. ¹⁵ Wu nakə ndo ma ndiye a hud aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom bay. Mata nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə dərev i ndo aye. ¹⁶ [Ndo nakə zləm andaya faya na, mā tsəne!]

¹⁷ Yesu a ndəv ha andza niye na, a ye ngway a gay. Gawla ngay hay ta zəŋgal na a gay. Ti ye naha ta tsətsah tə gwadəy: «Dzəke nakə meeneŋ ka tsik aye na, mbədaw bo na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadətəy: «Nəkurom dərma ka, ka sərūm bədaw? Wu mənday nakə ndo ma ndiye a hud aye na, ma nasiye ha dərev i ndo zezeŋ bay. ¹⁹ Hərwi wu mənday nakə ndo zezeŋ a nda aye na, a ye a dərev bay. A ye na, a kutes tsa ada ma deyewəye abəra mə bo.»

Bazlam i Yesu nakay a dā ha na, kwa wu mənday waray waray na, ndo ma ndiye.

²⁰ Yesu a gwadətəy sa na: «Wu nakə ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom aye na, wu nakə a yaw abəra mə dərev aye. ²¹ Hərwi mədžal gər leləbay eye a yaw na, abəra mə dərev. Ta diye a mede nakə ngwalak eye bay aye, məge məkal, məkəde gər i ndo, ²² məge madama, məwe bor ka wu i ndo, məge sewed, məvatay gər a ndo hay, məge zlərwek, məge sələk, mənğəlay bəzay a ndo hay, mədəsłay ha gər a bo, matəre ha bo andza gər mavuwe. ²³ Wu neheye tebiye leləbay aye na, a yaw abəra mə bo i ndo zezeŋ. Wu neheye leləbay aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom.»

Ngwas Kanan wuray a dzala ha ka Yesu Mata 15.12-28

²⁴ Ma dāba eye na, a lətse a ye abəra ka təv niye. A ye ka dala i Tir ada a Sidon. A ye a gay eye andaya mə dāma. A ye a dāma na, a say hađe ndəray mā sər ha neŋgeye ka niye bay. Ane tuk na, neŋgeye na, a sla mənğehe bo bay.

* 7:7 Ezay 29.13. † 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16. ‡ 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 21.17; Levitik 20.9.

25-26 Ngwas wuray andaya ka dala i Tir eye niye. Nenŋeye na, slala i Yahuda hay t̄bey. T̄wa na ma ḡma nak̄e t̄zalay Fenisi aye. Fenisi na, nenŋeye ka dala i Siri. Ngwas eye niye na, dem ngay andaya mahorvov a gay. A ts̄one labara i Yesu nak̄e ndo hay faya ta tsikiye na, a ye ka t̄v i Yesu ta b̄se. A ye naha a d̄kway gurmets a Yesu, a gwad̄ay: «Amboh! Fakalaw faya ma giye ha d̄rets̄tsch t̄ dem ga, h̄har faya ab̄era tey.»

27 Ane tuk na, Yesu a gwad̄ay a ngwas niye na, «Ḡar ga ha! Neŋ na, na dz̄niye slala ga t̄day andza nak̄e ta v̄lateye wu m̄nday a wawa hay aye t̄day ada t̄a rah. M̄zle wu m̄nday i wawa hay m̄kalatay a wawa i k̄era hay na, lele bay.»

28 Ngwas a mb̄day faya, a gwad̄ay: «Andza niye, b̄y ga. Kwa neŋ Yahuda hay bay b̄bay na, ka sliye faya madz̄one ga segey. H̄arwi kwa wawa hay faya ta ndiye wu m̄nday na, nak̄e a d̄daw fataya ab̄era m̄ bazlam aye na, wawa i k̄era hay ta paliye, ta ndiye b̄daw?»

29 Yesu a ts̄one andza niye na, a gwad̄ay a ngwas: «Bazlam yak nak̄e ka mb̄denj̄ew faya ye na, lele. Do a m̄tagay, fakalaw ki yaw ab̄era m̄ bo i dem yak.»

30 Tsa na, ngwas niye a maw a m̄tagay na, dem ngay mah̄ana eye ka t̄v m̄h̄ane. Fakalaw ki ye faya ab̄era.

Yesu a mb̄al ha ndo wuray mad̄nḡazlak eye

31 Ma d̄ba eye na, Yesu a l̄tse ab̄era ma ḡma i Tir. A h̄l bo, a ye ta ḡma eye andaya t̄ zalay Sidon̄ ada ta dala nak̄e t̄ zalay Dekapol aye. A yaw t̄ d̄ma na, h̄arwi m̄maw ka tsakay i d̄lov i Galile.

32 A ndislew a d̄ma na, t̄ zlay naha ndo wuray mand̄ak aye. T̄ ga amboh a Yesu, t̄ gwad̄ay: «Amboh! Pa h̄lay ka ndo may nakay ada m̄ mb̄al ab̄era ma d̄vats ngay nakay tey.»

33 Tsa na, Yesu a gay wiyaw a mand̄ak niye mah̄nḡeye, ti ye d̄ren̄ ab̄era ka t̄v i ndo hay. Ti ye naha na, a pay wur h̄lay a z̄l̄m i mand̄ak niye. A pay wur h̄lay na, a z̄l̄m sulo sulo. A tuf slesle6 ka wur h̄lay a lamay ha a d̄rneh i ndo niye. 34 Tsa na, a z̄ba d̄re a mb̄lom. A ma ha m̄s̄f̄are nḡak a b̄z̄ihud̄. Tsa na, a gwad̄ay a ndo niye: «*Effatal!*» Andza m̄ḡwed̄e: «Z̄l̄m yak m̄ h̄nd̄ak!» 35 Kwayan̄ja z̄l̄m i ndo niye a h̄nd̄ak. A ts̄one z̄l̄m lele tuk. Wu nak̄e a b̄aray na d̄rneh a tsik ha me lelebay eye na, a p̄la tuk. A tsik me wulan̄ja lele tuk.

36 Ma d̄ba eye na, Yesu a gatay me a ndo niye hay tebiye, a gwad̄atay: «K̄a d̄um ha wu naka na ge aye a ndaray bay.» Yesu a gatay me m̄d̄e ha na, n̄teye t̄ zaka ha m̄d̄e ha wu i Yesu niye a giye duh.

37 Wu nak̄e Yesu a ge aye na, a gatay masuwayan̄ a ndo hay. T̄ gwad̄: «Wu nak̄e Yesu a ge tebiye aye na, lele haladzay. Nenŋeye na, kwa ndo mand̄ak eye hay, ka h̄nd̄akatay na z̄l̄m, t̄ ts̄one z̄l̄m lele. Kwa ndo neheye ta tsik me bay aye na, ka lambad̄atay ha d̄rneh tay, t̄ tsik me lele.»

8

Ndo hay gwezem fad̄ Yesu a v̄latay wu m̄nday

Mata 15.32-39

1 Pat wuray na, ndo hay haladzay t̄ haya ḡr ka t̄v i Yesu sa. Yesu a z̄ba fataya na, may a wur fataya. Ada wu m̄nday andaya fataya bay. Yesu a zalatay a gawla ngay hay, a gwad̄atay: 2 «Ndo neheye na, t̄ geŋ m̄ bo haladzay, h̄arwi anan̄ m̄h̄ane mahkar na, n̄teye ka t̄v ga ada wu m̄nday andaya fataya bay. 3 Na gwad̄atay: «Dum kurom ze m̄nde wu m̄nday» na, may ma k̄adiye tay ha ka ts̄ved̄, ta ndisliye a m̄tagay tay hay bay. H̄arwi ndo siye hay m̄ walan̄ tay na, n̄teye d̄ren̄.»

4 Gawla ngay hay ta mb̄day faya, t̄ gwad̄ay: «Anake m̄ kasaf nakay na, ka hutakweye wu m̄nday d̄a m̄v̄latay a ndo neheye na, m̄ngay?»

5 Yesu a ts̄atsah ka gawla ngay hay, a gwad̄atay: «Makwala andaya fakuma na, tapa nday?»

Tsa na, ta mb̄day faya, t̄ gwad̄ay: «Makwala andaya famaya na, tapa tas̄la.»

6 Tsa na, Yesu a gwad̄atay a ndo niye hay t̄ ndza ka dala. A ye, a h̄law makwala neheye tapa tas̄la aye. A gay naha sis̄e a Mb̄lom. A gay naha sis̄e a Mb̄lom na, a nḡana ha d̄af niye, a v̄latay a gawla ngay ada t̄ v̄latay a ndo hay tebiye. Gawla ngay hay t̄ v̄latay makwala niye a ndo hay. 7 K̄lef andaya ka gawla ngay hay tsakway sa. Yesu a h̄l k̄lef niye, a gay naha sis̄e a Mb̄lom. A v̄latay a gawla ngay hay. A gwad̄atay: «Ŋ̄ḡnumatay a ndo hay d̄rmak.»

8 Makwala t̄ k̄lef niye na, kwa way a nda b̄ah b̄ah ka m̄r̄he. Gawla i Yesu hay t̄ hayay ḡr a b̄ernal̄ nak̄e a lakaw aye na, k̄teh tas̄la. 9 Ndo neheye t̄ nda d̄af aye na, ta giye gwezem fad̄.

Ma d̄ba eye na, Yesu a gwad̄atay: «Dum kurom tuk!» 10 Tsa na, Yesu a tsal ngway a kwalalan̄ i yam ta gawla ngay hay. Ti ye a ḡma wuray t̄ zalay Dal̄manuta.

Farisa hay ta ts̄atsah masuwayan̄ ka Yesu

Mata 16.1-12

11 T̄ ndisl a Dal̄manuta na, Farisa hay ti ye naha ka t̄v tay. Ti ye naha na, ta dazlay m̄tsike me ta Yesu, h̄arwi a satay m̄h̄ale faya ab̄era suwat. Ta ts̄atsah ka Yesu, t̄

gwaday: «Gamay masuwayan nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay nakə tə tsik aye na, a ma ha məsəfəre ngək a bəzihud, a gwadatay: «Nəkurom ndo neheye tə dəre ka tsətsahumeye masuwayan sa na, kemey? Anan na tsikakumeye ta dedek: Dada ndəray ma gakumeye masuwayan bay!»

¹³ Tsa na, Yesu a gər tay ha. A tsal ngway a kwalalan i yam, a ye a tab əbərə ma dəlöv niye a diye nenjed.

¹⁴ Gawla i Yesu hay ta zəba wu tay hay na, ta mətsa ha gər tə masəkəme makwala. Andaya fataya mə kwalalan i yam na, tapa nəte tsa. ¹⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Yesu a gatay daf, a gwadatay: «Gum metsehe! Tsəpum gər kurom əbərə ka gəde i Farisa hay tə bəmalə i Herod.»

¹⁶ Gawla ngay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walan tay. Tə gwad: «A tsikakway na, hərwi nakə makwala andaya fakwaya bay aye!»

¹⁷ Tsa na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta niye ha a bo mə walan tay aye. A gwadatay: «Ka ngurumeye bo kurom hərwi makwala nakə andaya fakuma bay aye na, kemey? Ada ka tsənəm zuk bədaw? Ka pum a mədzal gər kurom təbədew? Mədzal gər kurom na, mədərəzla eye kəla daw?»

¹⁸ «Dəre andaya fakuma ada kə ngatumay a dəre bədaw? Zləm andaya fakuma hərwi mətsəne ada kə tsənəm bədaw?»

«Ada kə makumaw a gər təbədew? ¹⁹ Na ge tə makwala na, kəkay? Na ngəna ha makwala tapa zlam na, ndo hay gwezem zlam tə nda bədaw? Ada nakə a ləkaw ka hayumay gər na, gwanj nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Gwanj kuro gər eye sulo.»

²⁰ Yesu a gwadatay sa: «Makwala neh-eye tapa tasəla aye na ngənətay a ndo hay gwezem fad aye na, nakə a ləkaw a rah na, kətəh nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Kətəh tasəla.»

²¹ Yesu a gwadatay: «Aya! Ada ka sərəm ha sa bədaw?»

Yesu a mbəl ha guluf

²² Tsa na, tə ndisl a gəma wuray tə zalay Betesayda. Mə dəma na, tə gəsay naha həlay a ndoweye andaya guluf eye ka təv i Yesu. Tə gay amboh a Yesu. Tə gwaday: «Tətal ka ndo may anan ada mə ngatay a dəre tey.»

²³ Yesu a gəs ndo niye guluf eye mə həlay, a ye ha əbərə ma wuzlahgəma. Ti ye naha na, Yesu a tuf slesləb ka dəre i guluf niye. A pa faya həlay, a tsətsah faya a gwaday: «Ka ngatay a wu daw?»

²⁴ Guluf niye a zəba dəre na, a gwaday a Yesu: «Na ngatay a ndo hay. Na ngatay na, andza gərdaf hay, ane tuk na, faya ta diye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a pay həlay ka dəre sa. Dəre i guluf niye na, a mbəl lele. A ngatay a dəre kulir kulir tuk.

²⁶ Yesu a gwaday: «Anəke na, do wu yak a mətagay tuk. Kə ye ta wuzlahgəma bay kəla.»

Piyer a da ha Yesu nenjeye Kəriste Mata 16.13-20; Luka 9.18-21

²⁷ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə lətse, ti ye əbərə ma gəma niye. Ti ye a gəma neheye bəse tə mbay naha a gəma i Sezare Filipi aye. Ahəl nakə nəteye ka tsəwəd faya ta diye na, Yesu a tsətsah ka gawla ngay hay, a gwadatay: «Ndo hay tə gwad fagaya ne j na, way?»

²⁸ Ta mbəday faya tə gwaday: «Siye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhuəbe ndo a yam, ndo mekele j eye hay tə gwad nəkar na, Eliya, siye hay tə gwad nəkar na, nəte mə walan i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay.»

²⁹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, ne j na, way?»

Tsa na, Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar na, Kəriste.»

³⁰ Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Kə tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a da ha məməte ngay Mata 16.21-28

³¹ Tsa na, Yesu a pa bo ka mətsikatay me a zləm. A gwadatay: «Ne j Wawa i Ndo na, kuto j na siye dəretsəteh haladzay. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə dzan gawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada siye i madugula hay na, nəteye ta wudiyə ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kədiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye na, na lətseweye əbərə ma mədaha j.» ³² A datay ha parak parak lele ka həmbər mətsikatay bay.

Tsa na, Piyer a zalay kətsah mahəngəye, a gay me. ³³ Yesu a mbəda me ka təv i gawla ngay siye hay. A zəba naha fataya. A gay me a Piyer, kutik kutik, a gwaday: «Do əbərə ka təv ga. Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Ka dzala gər andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zeze j.»

³⁴ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ngay hay. A gwadatay a nəteye tebiye: «A say a ndoweye məpe j bəzay na, mə gər ha wu nakə a say a dərəv ngay aye. Mə zla mayako mazləmbada eye ada mə pe j bəzay.* ³⁵ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ngay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha

* 8:34 Məzle mayako mazləmbada eye na, andza məgwede: Məndze maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ngay andza Yesu.

məsəfəre ŋgay hərwi ga ada hərwi Labara Ŋgwalak eye na, ma təmiye ha düh. ³⁶ Tadə ndoweye kə huta zlele i mändzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama ŋgay aye na, mey? ³⁷ Wu andaya nakə ndo zezen ma sliye faya məvale hərwi mambəda ahaya məsəfəre ŋgay aye daw?

³⁸ «Nəkurom ndo neheye anəke aye, nəkurom na, mə walaŋ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay, faya ta giye mezeleme aye. Tadə ndoweye ka kərah ga ada kə datay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neŋ dərmak na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta məzlaḅ i Bəba Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

9

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kənaŋ aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgatəye tə dəre tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədan aye təday.»

Bo i Yesu a mbəda

Mata 17.1-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18

² Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zalay a Piyer, a Yakuba ta Yuhana, ti ye tə tsal a mahamba zəbol eye. Ahəl nakə nəteye mə mahəmba niye mahəteye na, bo i Yesu a mbəda ka dəre tay. ³ Petekəd ŋgay a mbəda herre kuḁekudek. Məsləde i petekəd niye na, ndəray kwa nətə ka mändzibəra ma sliye məsləde ha andza niye na, andaya bay.

⁴ Kwayaŋna gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatəy a Eliya ta Musa nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁵ Tsa na, Piyer a gwadəy a Yesu: «Miter ga! Lele na, ndzakwa kənaŋ. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nətə i yak, nətə i Musa ada nətə i Eliya.» ⁶ Piyer a tsik andza niye na, hərwi a sər wu nakə ma tsikiye bay. Hərwi nəteye neheye mahkar aye na, ta dzədzar haladzay.

⁷ Pazlay a mbəzlaw mə mbəlom, a dərəzl tay ha. Ma pazlay niye na, bazlam a tsənew abəra mə gəma, a gwad: «Nakə na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

⁸ Tsa na, gawla i Yesu neheye mahkar aye ta zəba dəre na, ndəray andaya sa bay. Andaya ka təv niye na, Yesu mahəŋgeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahəmba aye na, Yesu a gwadəy: «Wu nakə ka ŋgatəy aye na, kə təkərumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ, Wawa i Ndo na lətəw abəra ma mədahaŋ aye təday.»

¹⁰ Ta təma bazlam nakə Yesu a tsikatay aye. Anəke na, ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwad:

«Mələtəw abəra ma mədahaŋ na, andza məgwədə mey?»

¹¹ Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Ndo neheye tə dzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahəweye madəyaw təday na, hərwi mey?»

¹² Yesu a mbədatay faya, a gwadəy: «Andza niye, Eliya ma lahəweye madəyaw. Ma lambadiye tay ha wu hay tebiye təday. Ta watsa ka gər i Wawa i Ndo dərmak. Tə watsa na, tə gwad: «Neŋgeye na, ma siye dəretətsəh haladzay ada ta zəbiye faya andza ndo bay?» bədaw? ¹³ Na tsikakumeye parakka: Eliya na, 6a ki yaw tsiy. Ndo hay ta gay wu nakə a satay aye. Bazlam i Mbəlom kə tsik faya andza niye.»

Yesu a mbəl ha wawa

Mata 17.14-21; Luka 9.37-43

¹⁴ Tə ndisl ka təv i siye i gawla ŋgay hay na, tə ndzay naha a gər a ndo hay haladzay tə lawara tay ha a wuzlah. Ndo neheye tə dzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye aye ta gawla i Yesu hay faya ta kədiye wuway a bo. ¹⁵ Ndo hay tə ŋgatəy a Yesu faya ta diye naha ka təv tay ta gawla ŋgay neheye mahkar aye na, a gatay hərḁəḁakka. Tsa na, ta hway ka təv ŋgay mata tsikay me. ¹⁶ A gwadəy: «Ka kədum wuway ta nəteye ka wuye mey?»

¹⁷ Tsa na, ndoweye andaya mə walaŋ i ndo niye hay a mbədayaw faya, a gwadəy: «Miter, neŋ na zlakaw wawa ga, hərwi mahorvov a gay. A gay na, a bəraway ka bazlam ŋgəts. ¹⁸ Mahorvov a gəsawa na. A gəsawa na na, kwa ka waray. A kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw faya abəra ada a həpədəwə zler ada a sarawa ha. Na tsətsah ka gawla yak neheye ta həhar faya bəra mahorvov tey na, tə mba faya mahəhere bay.»

¹⁹ Yesu a tsikatay parakka a ndo niye hay, a gwadəy: «Nəkurom neheye anəke ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye! Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatəy hərwi kurom na, mändze hadzəgay? Ahe! Zlumenə ahaya wawa eye kənaŋ.»

²⁰ Ti ye, tə zlayaw wawa niye.

Fakalaw niye mə bo i wawa niye a ŋgatəy a Yesu na, a bəl ha wawa niye ta gədan. Wawa niye a dəf. Tsa na, a tambolom ha ka dala tambolom tambolom. Makukufay a yaw ka bazlam.

²¹ Yesu a gwadəy a bəba i wawa niye: «Wu nakay a gay na, kə ndza faya hadzəgay?»

Bəba i wawa niye a mbəday faya, a gwadəy: «Wu nakay a dazlay na, neŋgeye wawa eye mba. ²² Fakalaw a kalawa ha a ako ada a yam hərwi ada mə mət. Tadə ka sliye faya na, amboh dzəna may tey.»

²³ Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Ka gwad na, «Tadə ka sliye faya na, dzəna may tey»

ba! Ane tuk na, hærwi ndo nakæ kæ dzala ha ka neŋ aye na, wuray andaya ma giye bo hærwi ŋgay bay na, andaya bay.»

²⁴ Tsa na, bæba i wawa niye a wuda ta magala, a gwad: «Na dzala ha! Sækeheŋ ha mædzele ka nækar.»

²⁵ Ahæl nakæ Yesu ta bæba i wawa niye faya ta tsikiye me aye na, ndo hay ta hway naha haladzay ka tæv tay. Yesu ka zæba ndo hay faya ta diye naha na, a ŋgæræz ka fakalaw, a gwad: «Nækar fakalaw nakay matæra ha ndo mandæk eye ada mætsike me bay aye na, faya na gwadakeye dara abæra mæbo i wawa nakay. Kå ma faya mede a bo i wawa nakay dæda sa bay!»

²⁶ Fakalaw niye a wuda, a bæl ha wawa niye ta gædan. Tsa na, a ndohwaw abæra mæbo i wawa niye. Wawa niye ma kaleye zlæva andza ma mætiye. Ndo hay haladzay ka niye tæ gwad: «Wawa nakay na, kæ mæt.» ²⁷ Yesu a gæs na mæ helay, a lætse ha. Wawa niye a lætse ka mbælom.

²⁸ Tsa na, Yesu ta gawla ŋgay hay, ti ye abæra ka niye, ti ye a mætagay. Ahæl nakæ næteye mahæteye mætagay na, ta tsatsah faya tæ gwadæy: «Næmay, næmaa mba faya mahæhere fakalaw abæra ka wawa niye tæbey na, hærwi mey?»

²⁹ Yesu a mbædatay faya: «Ka duwulumay me a Mbælom bay na, ka slumey faya mahæhere slala i Fakalaw niye bay.»

Yesu a dæ ha mæmæte ta mælætsew ŋgay abæra ma tsævay

Mata 17.22-23; Luka 9.43-45

³⁰ Yesu ta gawla ŋgay hay tæ lætse, ti ye abæra ma tæv niye. Ti ye a tæv mekelen eye ta dala i Galile. Yesu a say na, ndo hay tæ sær ha tæv nakæ neŋgeye mæ dæma aye bay. ³¹ A say ndo hay tæ sær faya bay na, hærwi faya ma tætikateye a gawla ŋgay hay.

A tætikawatay a gawla ŋgay hay na, a gwadawatay: «Neŋ Wawa i Ndo na, ta gæsiye ga, ta vælateye ga ha a helay a ndo hay. Ta kædiye ga mædahan eye, ada ma mæhæne mamahkar eye na, na lætseweye abæra ma mædahan.»

³² Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsæne me ŋgay niye a say mægwedæ mey na, ta tsæne bay. Ada ta dzædzar matsætsehe faya.

Matæme wawa hay

Mata 18.1-5; Luka 9.46-48

³³ Tsa na, tæ ndisl a Kafernahum. Ti ye naha, ti ye a gay nakæ tæ ndzawa mæ dæma aye. Ahæl nakæ næteye mæ gay niye na, Yesu a tsætsah fataya, a gwadatay: «Meeneŋ faya ka deyekweye ka tsæved na, ka tsikum mæ walaŋ kurom na, ka wuye mey?»

³⁴ Ta mbæday faya a Yesu bay. Hærwi ahæl nakæ faya ta diye ka tsæved aye na, ta tsætsah ka bo mæ walaŋ tay, tæ gwad: «Ndo

nakæ neŋgeye bagwar eye a ze ndo mæ walaŋ kway nakay aye na, way?»

³⁵ Yesu a ndza ka dala. Tsa na, a hayay gær a gawla ŋgay hay kuro gær eye sulo ka tæv ŋgay. A gwadatay: «Ndo nakæ a say matære bagwar eye ka gær i ndo hay aye na, mâ hæna ha gær düh. Sa na, mâ tæra ndo mægay mæsler a ndo hay tebiye.»

³⁶ Tsa na, Yesu a zla wawa tsekweŋ, a lætse ha a wuzlah tay. A gæs na wawa niye kurup kurup ka bo lele. ³⁷ Tsa na, a gwadatay: «Ndoweye ka tæma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaŋ eye hærwi nakæ a wuda ga aye na, a tæma na, neŋ. Ndoweye ka tæma ga na, a tæma neŋ mahageye bay. A tæma na, ndo nakæ a slæra ga ahaya dærmak.»

Ndo nakæ kæ neŋ dære bay aye na, ndo ga Luka 9.49-50

³⁸ Ma dæba eye na, Yuhana a gwaday a Yesu: «Miter, næmaa ŋgatay a ndoweye faya ma hæhariye fakalaw abæra mæbo i ndo ta mæzele yak. A samay hæbæ mægay me hærwi neŋgeye na, ndo kway bay.»

³⁹ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Kå gumay me bay. Hærwi ndoweye kæ ge masuwayaŋ tæ mæzele ga na, ma tsikiye fagaya wu nakæ lelebay aye bay. ⁴⁰ Hærwi ndo nakæ kæ nakway dære bay aye na, neŋgeye ndo kway.»

⁴¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye kæ vælakum yam mæse hærwi nakæ ka pumenj bæzay a neŋ Kæriste aye na, særum ha ta dedek, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

Masæpete

Mata 18.6-9; Luka 17.1-2

⁴² Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye ka sæpat ndo næte mæ walaŋ i wawa neheye tæ dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tæ bæray madiz i kwar a dæy ada tæ kal ha a hud i bælay. ⁴³ Tædæ helay yak ma dædiye kar ha a mezeleme na, dæs na. Ngama huta mæsæfære ka tæv i Mbælom tæ helay yak næte tæ bæmalæ nakæ ta kaliye kar ha a ako nakæ ma mbatiye dæda bay tæ helay yak sulo aye. [⁴⁴ Mæ dæma na, mætul neheye tæ nda ndo aye na, tæ mæt bay, ada ako nakæ dæda ma mbatiye bay aye.] ⁴⁵ Tædæ sik yak ma dædiye kar ha a mezeleme na, dæs na. Ngama düh na, fælækwa a Bøy i Mbælom tæ sik yak næte tæ bæmalæ nakæ ta kaliye kar ha a ako tæ sik yak sulo aye. [⁴⁶ Hærwi mæ dæma na, mætul neheye tæ nda ndo aye na, tæ mæt bay, ada ako nakæ dæda ma mbatiye bay aye.] ⁴⁷ Ada kæ ge tædæ dære yak ma dædiye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na. Ngama düh na, fælækwa a Bøy i Mbælom tæ dære yak næte tæ bæmalæ nakæ ta kaliye kar ha a ako nakæ dæda ma mbatiye bay tæ dære yak sulo aye. ⁴⁸ Mæ dæma na, mætul neheye tæ nda ndo aye na, tæ mæt bay, ada ako nakæ dæda ma mbatiye bay aye.»

⁴⁹ Yesu a gwadatay sa: «Andza ako nakə ndo məvədə ma vədiye ha wu aye na, ndo neheye tə dzala ga ha ta siye dəretsətseh hərwi mede tay. Sluwal dərmak andza niye, ta giye ka ala na, ada mâ vəd. ⁵⁰ Sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, tadə sluwal a tsəhən bay na, ta giye ha sa kəkay ada mâ tsəhən na? Wewer andaya matəra ha lele sa bay. Nəkurom dərmak na, tərūm andza sluwal nakə a tsəhən lele aye. Mə walaŋ kurom na, ndzum barbarra.»

10

*Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas
Mata 19.1-12; Luka 16.18*

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Kafərnahum, ti ye ka dala i Yahuda. Tsa na, tə lətse, ti ye tə tas magayam i Yurдум. Mə dəma na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay sa. Tsa na, a tsikatay bazlam i mbəlom andza nakə a tsikawatay aye.

² Farisa hay ti ye naha ka təv ŋgay. Ti ye naha ka təv ŋgay na, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwadāy: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəvəd a ndo ka mahəhere ŋgwas ŋgay dāw?»

³ Yesu a mbədatay faya na, tə matsətsehe dərmak. A gwadatay: «Bazlam mapala eye waray nakə Musa a vəlakum a tsik ka mahəhere ŋgwas na?»

⁴ Tə gwadāy: «Musa a gwad na, tadə ndoweye a say mahəhere ŋgwas ŋgay na, mâ watsay derewel i mahəhere a həlay. Kə watsay na, ada mâ həhar na tuk. Ndo hay ta səriye ha manaŋ ka həhar na ŋgwas ŋgay na, ka derewel niye.»

⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Musa a watsakum gər i bazlam mapala eye nakay andza nakay na, hərwi dərev kurom nakə makula eye tonŋwa tonŋwa. ⁶ Ahəl niye ka madazlay na, andza niye bay. Hərwi mawatsa eye ka madazlay i məge məndzibəra na: “Mbəlom a ge hasləka ada ŋgwas. ⁷ Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. ⁸ Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.*” Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.»

⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezeŋ mâ ŋgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

¹⁰ Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye wu tay. Ahəl nakə nəteye mə gay ta gawla ŋgay hay aye na, gawla ŋgay hay ta tsətsah sa, tə gwadāy: «Bazlam niye ka tsik eye na, andza məgwədə mey?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tadə ndoweye ka həhar na ŋgwas ŋgay ada

kə zla a dəma ŋgwas mekeleŋ eye na, kə ge madama. Kə gay mənese a ŋgwas ŋgay kurre eye. ¹² Tadə ŋgwas a wudā na zal ŋgay sa bay, a zla zal mekeleŋ eye dərmak na, kə ge madama.»

Yesu a təma wawa hay

Mata 19.13-15; Luka 18.15-17

¹³ Ma dəba aye na, ndo hay tə həl naha wawa hay a Yesu hərwi ada mâ pa fataya həlay ada tā huta ŋgama. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə gatay me a ndo niye hay tə həlay naha wawa hay aye. ¹⁴ Yesu a ŋgatay andza niye na, a yay a gər bay. A ndalay. A gwadatay a gawla ŋgay hay: «Gərūm tay ha wawa hay tā yaw ka təv ga! Kā həharum tay hay bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye. ¹⁵ Sərūm ha na, ndoweye ka təma Bəy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»

¹⁶ Tsa na, a zla wawa niye hay a həlay nəte ta nəte. A pa fataya ŋgama.

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom

Mata 19.16-30; Luka 18.18-30

¹⁷ Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse, ta diye na, ndoweye a yaw ka təv ŋgay mahway mahway. A ndisl ka təv ŋgay na, a dəkway gurmets kame ŋgay, a gwadāy: «Miter lele eye, na hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadāy: «Ka zeleŋ ndo lele eye na, kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. ¹⁹ Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye dāw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad na: “Kā kəd gər i ndo bay, kə ge madama bay, kə ge məkal bay, kə raw me ka ndo kame i sariya bay, kə vay gər a ndo bay, rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.†”»

²⁰ Ndo niye a gwadāy: «Miter, gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaweye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»

²¹ Yesu a ndazl na na, a wudā na haladzay. Tsa na, a gwadāy: «A ləkaw fakaya abəra na, wu nəte. Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada kə ŋgənatay suloy aye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiyə zlele mə mbəlom. Tsa na, dara, peŋ bəzay.»

²² Ndo niye a tsəne bazlam niye na, dərev a həbəy. A ye ŋgway ta mevel eye, hərwi zlele ŋgay na, haladzay.

²³ Yesu a ŋgatay a ndo niye a ye ŋgway na, a zəba ka gawla ŋgay niye hay tə lawara na a wuzlah aye. A gwadatay: «Kay! Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ŋgay na, mada me eye haladzay.»

²⁴ Gawla ŋgay hay tə tsəne bazlam niye na, a vəlatay madzədzere. Ane tuk na, Yesu a

* **10:8** Madazlay i wu hay 1.27, 2.24. † **10:19** Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20.

gwadatay sa: «Wawa ga hay! Mede a Bøy i Mbəlom na, mada me eye haladzay! ²⁵ Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bøy i Mbəlom aye na, ngama zlagweme mā ye ta bəd i ləpəre.»

²⁶ Tsa na, a gatay wadən wadən a gawla ngay hay. Tə gwad mə walaŋ tay: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁷ Yesu a zəba fataya, a gwadətay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo. Hərwi neŋgeye na, wuray a zay gədanj təbey.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwadətay: «Tsəne! Nəmay anaŋ, nəmaa gər ha wu hay tebiye hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»

²⁹ Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Sərurum ha! Ndoweje kə gər ha gay ngay, malamar ngay hasləka eye hay ta malamar ngay dem eye hay, may ngay, bəba ngay, wawa ngay hay, guvah ngay hərwi ga ada hərwi Labara Ngwalak eye na, ³⁰ anəke ahəl kway nakay ma hutije a dəma gay hay, malamar hasləka eye hay, malamar dem eye hay, maya hay, wawa hay, guvah hay na, haladzay a ze nakə a gər ha aye. Kəla na, ta geje dərətsətseh haladzay dərma. Aza kame na, ma hutije sifa nakə ma ndəviye bay aye. ³¹ Mə walaŋ i ndo neheje anəke nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaŋ i ndo neheje anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

Yesu a da ha məməte ngay

Mata 20.17-19; Luka 18.31-34

³² Yesu ta gawla ngay hay, tə həl bo, tə lətse hərwi mede a Zerozelem. Anəke na, nəteye ka tsəved faya ta diye. Kame tay na, Yesu. Gawla ngay niye hay ta dzədzar. Ndo neheje tə patay bəzay faya ta diye ka bo dziye ta dzədzar haladzay.

Yesu a zalatay a gawla ngay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra mə walaŋ i ndo niye hay kətsah sa. Ka təv niye na, a tsikatay wu nakə ma ta təriye ka gər ngay aye.

³³ A gwadətay: «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweje a Zerozelem. Mə dəma na, neŋ Wawa i Ndo ta vəlateye ga ha a həlay a bagwar i ndo neheje tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheje tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta geŋeje sariya i məkəde. Ta vəlay ga ha a həlay i ndo neheje tə sər Mbəlom bay aye. ³⁴ Nəteye na, ta ngweseŋeje dəla abəra mə gər. Ta tufeneye slesləb a dəre. Ta ndəbiye ga ta mandalaŋa. Tsa na, ada ta kədiye ga tuk. Aya ane, ma dəba i məhəne mahkar na, na lətseweje abəra ma mədahaŋ.»

Ndo bagwar eye ta ndo i məsler

Mata 20.20-28; Luka 22.25-27

³⁵ Ma dəba aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay ta həndzəd ka təv ngay, tə gwadətay: «Bøy Maduwerŋ may, a samay na, gamay wu nakə a samay matsətsehe fakaya aye?»

³⁶ Yesu a gwadətay: «A sakum nā ge hərwi kurom na, wuyje mey?»

³⁷ Ta mbədətay faya tə gwadətay: «Wu nakə nəmaa tsətsah fakaya aye na, ahəl naka aza ka ndziye ma bøy yak na, vəlamay tsəved nəmaa ndza ka təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada neŋged ta diye i həlay i gula yak tey.»

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadətay: «Ka sərurum wu nakə ka tsətsahumeye aye bay? Ka slumeye məse dərətsətseh nakə na siye aye dāw? Ka slumeye faya matəme tā dzəhuḅ kurom ha a dərətsətseh nakə ta dzəhuḅije ga ha a dəma aye ngway dāw?»

³⁹ Ta mbədətay faya, tə gwadətay: «Nəmaa sliye faya.»

Yesu a gwadətay: «Andza niye dedek, dərətsətseh naka na ta siye na, ka ta sumeye. Dərətsətseh nakə ta dzəhuḅije ga ha a dəma aye na, ta dzəhuḅije kurom ha a dəma. ⁴⁰ Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheje Mbəlom a ləvatay ha bo aye wu tay.»

⁴¹ Siye i gawla ngay neheje kuro aye tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. Tə ge mevel ka Yakuba ta Yuhana. ⁴² Hərwi niye Yesu a zalatay tebiye ka təv ngay, a gwadətay: «Ka sərurum ha na, ndo neheje ta zəba fataya andza bøy bagwar eye ka məndzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədanj ada ndo bagwar eye hay ta bərəkiye ha gədanj tay ka siye i ndo hay. ⁴³ Ane tuk na, mā ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mā təra ndo i məsler kurom. ⁴⁴ Ada tadə ndo mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, mā təra beke i ndo hay tebiye duh. ⁴⁵ Kwa neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tə geŋ məsler bay. Na yaw duh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl ha ndo guluf eye

Mata 20.29-34; Luka 18.35-43

⁴⁶ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a gəma i Zeriko. Ahəl naka ti yaw abəra ma gəma niye na, ndo hay haladzay tə patayaw bəzay. Faya ta diye na, tə ndzay a gər a guluf wuray faya ma rəkiye wu mandza eye ka tsakay i tsəved. Məzele ngay na, Bartime, andza məgwede wawa i Time. ⁴⁷ Guluf niye a tsəne tadəkay faya ma diye na, Yesu ndo i Nazaret na, a wuda, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew?»

⁴⁸ Ndo hay haladzay tə gay me, tə gwadáy: «Ka bəbəl mey? Ndzá díkdík!»

Nenǵeyə na, a səkah ha mawude sa dúh: «Wawa i Davit, nā gaka mə bó tabədəw?»

⁴⁹ Tsa na, Yesu a lətse, a gwadátay: «Dum zalumenǵayaw, má yaw.»

Ti ye tə zalay a guluf niye, tə gwadáy: «Dərev má ye fakaya abəra bay. Lətse! Dara, faya ta zalakeye.»

⁵⁰ Tsa na, a lətse hurum, a kal ha peteked i mətasl nǵay əvez ka dala. A ndapa a mbəlom, tsa na, a ye ka təv i Yesu.

⁵¹ Yesu a tsətsah faya, a gwadáy: «A saka ná ge hərwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbədəy faya, a gwadáy: «Miter, a seǵ na, nā nǵatay a dərə sa tey.»

⁵² Tsa na, Yesu a gwadáy: «Ka pa mədzal gər yak ka neǵ ta dedək. Do, ka mbəl!»

Tsa na, guluf niye a nǵatay a dərə kwetseh kwetseh lele. A pay bəzay a Yesu.

11

Yesu a ndisl a Zerozelem

Mata 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Anəke na, Yesu ta gawla nǵay hay, nəteye bəse ta Zerozelem. Nəteye mə mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetədəz aye. Ka mahəmba eye niye na, gəma i Betifadze ta Betani andaya. Mə dəma na, Yesu a slər tay ha gawla nǵay hay sulo, a gwadátay: ² «Dum a gəma nakə kame kurum aye. Ka ndislum naha a dəma na, ka ndzumeye a gər a zunǵo wawa eye da məzle ndo mabara eye. Ndaray kə ndza faya dāda zuk bay. Pələmaw ada kə yumen ahaya. ³ Ndaray kə gwadakum: «Ka pələmeye zunǵo eye məge ha mey?» na, gwadumay: «A say a Bəy Maduweǵ. Ma ta ma ahaya kanan bəse, ma ndziye bay.»

⁴ Tsa na, ti ye a gəma niye. Ti ye naha a dəma na, tə huta zunǵo niye wawa aye mabara eye ma bəra ka maged, ka tsakay i tsəved. Tsa na, tə pəla ha zunǵo niye. ⁵ Mə dəma na, ndo hay andaya mandza aye. Tə gwadátay: «Ka gumeye ka niye mey? Ka pələmeye zunǵo eye məge ha mey?»

⁶ Tsa na, ta mbədəy faya andza nakə Yesu a tsikatay naha aye. Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, tə gər tay ha. Tsa na, ti ye ha zunǵo niye. ⁷ Ti ye ahaya zunǵo niye a Yesu na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, a ndza ka zunǵo niye. ⁸ Ndo hay haladzay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved. Siye hay tə pa hawali gərdaf neheye tə dəsaw ma guvah hay aye hərwi mədəslay ha gər a Yesu dərma. ⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba nǵay aye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadəkway a Mbəlom! Mā pa nǵama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweǵ aye! ¹⁰ Mbəlom

mā pa nǵama ka bəy i bəba kway Davit! Zambadəkway a Mbəlom, nenǵeyə nakə mə mbəlom aye!»

Yesu a vəlay mezeleme a gərdaf i gurov Mata 21.18-19

¹¹ Tsa na, tə ndisl a Zerozelem. Tə ndisl naha a Zerozelem na, ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ndisl naha na, a zəba ka wu nakə ndo hay faya ta giye mə dəma aye. Ma dəba eye na, ti ye ta gawla nǵay hay a gəma i Betani. Ti ye a dəma na, hərwi mazlambar pat faya ma dəfiye.

¹² Tədə eye na, Yesu ta gawla nǵay hay tə lətse abara ma gəma i Betani, tə ma a Zerozelem. Ka tsəved faya ta diye na, may a wur ka Yesu. ¹³ A nǵatay naha a dərizl i gərdaf wuray andza gurov slambah faya haladzay. Tsa na, a ye mata zəbaw faya. A gwad: «Inǵedhay na hutiyə hohway nǵay eye na ndiye.» A ye, a ndisl naha ka təv i dərizl i gərdaf niye na, kakupkappa slambah dəkdek bəna, hohway andaya bay. Hərwi kə ndisl ahəl nǵay məwe bay. ¹⁴ Tsa na, Yesu a gwadáy a dərizl i gərdaf niye: «Ndəray má nda hohway yak dāda sa bay!» Tsa na, gawla nǵay hay ta tsəne.

Yesu mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Mata 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22

¹⁵ Ma dəba eye na, tə ndisl a Zerozelem sa. Yesu a ye naha na, a ye a dalamətəgay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta sakəmiye hay wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambəde ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i ndo masəkəme ha bodobodo hay. ¹⁶ A gatay me a ndo məzle wu i tsakala kwa waray waray mede ha ta dalamətəgay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. ¹⁷ A dətay ha lele, a gwadátay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: «Ta zaleye a gay ga na, gay i maduwule me i slala i ndo hay wal wal tebiye.*» Ane tuk na, nəkurom ka tərüm ha lar i məkal hay na, kəkay?»

¹⁸ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye, tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye na, ta dədzar hərwi ndo hay ta wuda bazlam i Yesu niye a tsikatay aye. Ta pəla tsəved ka məkəde na Yesu.

¹⁹ Ta huwa pat pizze na, Yesu ta gawla nǵay hay tə lətse, ti ye abəra ma Zerozelem.

Məpe mədzal gər ka Yesu tə maduwule me Mata 21.20-22

²⁰ Tədə eye pərik i mekedə na, Yesu ta gawla nǵay hay tə ma a Zerozelem. Ahəl nakə faya ta diye na, tə nǵatay a dərizl i gərdaf niye andza gurov aye. Dərizl i gərdaf

* 11:17 Ezay 56.7. † 11:17 Zeremi 7.11.

niye na, makula eye hus ta zləlay eye dzay. ²¹ Piyer a ngatay na, bazlam i Yesu nakə a tsikay a dərızl i gərdaf niye a mayaw a gər. Tsa na, a gwaday a Yesu: «Miter, zəba ka dərızl i gərdaf nakə ka vəlay mezeleme aye na, kə kula.»

²² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gərumay ha mədzal gər kurom a Mbəlom! ²³ Sərum ha lele, ndoweye kə gwaday a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanan, ta kal ha bo a bəlay”, kə ge a tsik ta mədzal gər nətə na, Mbəlom ma təmiye na. Ada m̄a sər ha na, ma giye bo andza nakə a tsətsah aye. ²⁴ Hərwi niye faya na tsikakum-eye: Tadə ka dūwulum me, ka tsətsahum wu ka Mbəlom na, dzalum ha na, 6a ka hutum tsiy. Mbəlom ma vəlakumeye. ²⁵ Agəna nəkurom ta magum eye ta ndo na, ka ta dūwulumeye me a Mbəlom na, dum pəsum ha bo taday. Ada Mbəlom Bəba kurom m̄a mbəlom ma pəsakumeye ha dərma. [²⁶ Tadə nəkurom mandza eye huya ta magum eye na, Bəba kurom nakə m̄a mbəlom aye ma pəsakumeye ha bay dərma.]»

Gədanj i Yesu

Mata 21.23-27; Luka 20.1-8

²⁷ Ma dāba eye na, tə ma a Zeromezem tuk. Yesu a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma həhaliye m̄a dəma aye na, bagwar hay i ndo neh-eye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula siye hay, ti ye ka t̄əv i Yesu. ²⁸ Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka ge wu neheye na, ta gədanj waray? Maa vəlaka gədanj eye na, way?»

²⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nerj dərma ka tsətsahiye fakuma matsətsəhe nətə, tadə ka mbədumənjew faya na, na ge wu neheye ta gədanj waray na, na tsikakum-eye. ³⁰ Maa slərav Yuhana madzəhūbē ndo a yam na, way? Maa slərav na, Mbəlom tsukudu ndo hay daw? Mbədumənjew faya tey.»

³¹ Tsa na, tə tsik m̄a walañ tay, tə gwad: «Ka mbədakweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?” ³² Ada ka mbədakweye faya m̄agwədə maa slərav Yuhana na, ndo hay, ka tsikakweye tətə bay.» Tə tsik tətə bay na, hərwi ndo hay tebiye tə sər ta dedək Yuhana na, ndo m̄ədə ha bazlam i Mbəlom. Ta dzədzar m̄ətsike andza niye hərwi ndo hay. ³³ Ta mbəday faya a Yesu, tə gwaday: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadatay: «Nerj bəbay na ge wu neheye ta gədanj i way na, na tsikakumeye bay.»

12

Dzeke i ndo neheye tə həl tay ha a guvah nətəye sewed eye hay aye

Mata 21.33-46; Luka 20.9-19

¹ Ma dāba eye na, Yesu a tsikatay me ta dzeke, a gwadatay: «Ndowneye a dəs guvah. A zəv a dəma dərızl i gərdaf haladzay. Dərızl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway aye. A ndəv ha mazəve na, a lawara na həndits ta zled. Tsa na, a lambad a dəma təgwad hərwi maditse a dəma hohway i dərızl i gərdaf niye hay. A dəzl a dəma təv matsəpe wu. A ndəv ha mələmbede guvah ngay niye na, a həl ndo i məfətə hay ada t̄ə fətay na. Bo ngay aye a ye a tsekene.

² «Həlay i manğəle hohway i dərızl i gərdaf niye hay kə sla. A slər ndo nətə m̄ə walañ i ndo i məsler ngay hay hərwi ada t̄ə vəlayaw faya abara i ngay. ³ Tsa na, ndo i məsler niye a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye tə gəs na. Tə ndaḃa na ada ta həhara ahaya həlay kəriye. ⁴ Ndo i guvah a ngatay andza niye na, a slər ndo nənğed. A ye naha na, kurah tə wuya faya məkədə na. Tə kəd na ka gər, tə tsaday pələslele. ⁵ Ndo i guvah niye a zla ndo i məsler ngay mamahkar eye, a slər na sa. Nənğeyə na, tə kəd na mədahanj eye. Ndo i guvah niye a slər ndo wal wal sa. Tə ge tay ha andza niye dərma. Siye hay tə ndaḃa tay ha, siye tə kəd tay mədahanj eye hay.

⁶ «Anəke a zəkayaw a ndo i guvah niye na, wawa ngay nətə nakə a wudā na haladzay aye. A slər na wawa ngay niye nətə aye. Hərwi a dzala a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geyə wuray bay.”

⁷ «Wawa niye a ye. Tə ngatay na, tə gwad m̄ə walañ tay: “Aya! Ananj magedze ngay nakə ma ta ndiye na guvah ngay aye, ki yaw! Takwa, kədakwa na, ada guvah nakay ma m̄ətsakweye a nəkway!” ⁸ Tsa na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəd na. Tə kal ha mədahanj eye dərənj abəra ma guvah niye.»

⁹ Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ma giye anəke na, kəkay? Ndo i guvah niye ma deyeweye na, ma gəsiye tay ha ndo niye hay, ma kədiye tay ha. Ada ma həliye a dəma ndo mekeleñ eye hay. ¹⁰ Ka dzangum bazlam nakay m̄ə Derewel i Mbəlom bədaw? Mə dəma mawatsa eye na, a gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,

maa t̄əra kwar lele eye a ze siye kwar hay na, nənğeyə dūh.

¹¹ Maa gwad kwar niye m̄ə t̄əra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.*»

* 12:11 Dəməs hay 118.22-23.

¹² Madugula i Yahuda hay tē sər ha a tsik andza niye na, ka nətēye. Tsa na, ta pəla tsəved mägəse na. Ane tuk na, tē gər ha, ti ye wu tay hərwi ta dzədzar ma ta ndalateye a ndo hay.

*Məvəlay dzaŋgal a bəy i Roma
Mata 22.15-22; Luka 20.20-26*

¹³ Ma dəba eye na, tē slər Farisa hay ta ndo hay ŋgal mē walaŋ i ndo i Herod. Ti ye ka tēv i Yesu hərwi məhəle faya abəra suwat. ¹⁴ Ti ye naha tē gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, dedek. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgena tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Faya ka tətikateye a ndo hay dedek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ane tuk na, a samay matsətsehe fakaya: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukudū kə vəl tsəved məvəle bay? Lele məvəle bay tsukudū, lele məvəle daw?»

¹⁵ Yesu a sər ha a satay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a gwaday: «A sakum məhəle fagaya abəra suwat na ka mey? Ehe zluənəw kwar i suloy təday, a seŋ mazəbe faya.»

¹⁶ Tə zlay naha kwar i suloy nətē. Tə vəlay. A təma kwar i suloy niye a zəba faya. Tsa na, a tsətsah, a gwaday: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

Tə gwaday: «I bəy i Roma ada mawatsa eye faya na, məzele ŋgay.»

¹⁷ Tsa na, Yesu a gwaday: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋway.»

Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, a gatay hərbəbəkka.

*Mələtsew abəra ma mədahaŋ
Mata 22.23-33; Luka 20.27-40*

¹⁸ Ma dəba eye na, Saduke hay ti ye ka tēv i Yesu. Nzəlakwa bay Saduke hay na, nətēye tə dzala ha tē gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bay.» ¹⁹ Ti ye ta tsətsah ka Yesu, tē gwaday: «Miter, bazlam naka Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anaŋ. A gwad: “Tədə ndo a mət a gər ha ŋgwas ŋgay, ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ŋgwas niye na, malamari i ndo niye a mət aye bədaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mā dze bay.” ²⁰ Aya andaya ahəl niye ndo ta malamari ŋgay hay tasəla. Malamari tay bagwar eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ŋgay niye a zla aye bay. ²¹ Məmbager ŋgay a zla na madakway i ŋgwas niye. Tsa na, a mət ze məwe wawa ta ŋgwas niye. Malamari tay mamahkar eye a ge ha andza niye dərma.

²² Nətēye niye tasəla tē zla ŋgwas niye na, tē mət tebiye. Ndəray nətē mə walaŋ tay ta wa wawa ta ŋgwas niye bay. Ma dəba eye nətēye niye tebiye tē mət na, ŋgwas a mət darmak. ²³ Pat nakə aza ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ŋgwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi mey na, nətēye niye tasəla aye ta zla na ka ŋgwas!»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwaday: «Andza niye bay. Kā vumay gər a mədzal gər kurom bay. Ka tsikum andza niye na, hərwi ka sərūm wu nakə mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom aye bay ada ka sərūm gədaŋ i Mbəlom bay. ²⁵ Ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye. ²⁶ Bazlam nakə a tsik ka mələtsew abəra ma mədahaŋ aye na, ka dzaŋgum dāda mə dərrewel i Musa təbədəw? A dā ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. Ka tēv eye niye na, Mbəlom a gwaday a Musa: “Neŋ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.” ²⁷ Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, neŋgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Nəkurom ka dzum tsəved hərwi nakə ka gwadum mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya bay aye.»

*Bazlam mapala eye bagwar eye
Mata 22.34-40; Luka 10.25-28*

²⁸ Ahəl nakə Yesu ta Saduke hay faya ta tsikiye me aye na, ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya darmak, faya ma piye zlam. A tsik ma mədzele gər ŋgay, a gwad: «Yawa! Yesu a mbədatay faya a Saduke hay na, lele.» Tsa na, a həndzəd ka tēv i Yesu. A tsətsah ka Yesu a gwaday: «Bazlam i Mbəlom mapala eye nakə a ze siye hay aye na, waray?»

²⁹ Yesu a gwaday: «Bazlam i Mbəlom nakə mapala eye a ze siye hay aye na, anaŋ: “Nəkurom Israyel hay, pum zləm! Bəy Maduweŋ Mbəlom kway na, neŋgeye Bəy Maduweŋ nətē ŋgeweŋ. ³⁰ Wudā Bay Maduweŋ Mbəlom yak tē dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, tē metsehe yak tebiye, ada ta gədaŋ yak peteh.” ³¹ Bazlam mapala eye masulo eye anaŋ sa: “Wudā ndo i məged yak darmak andza ka wudā na gər yak.” ³² Bazlam i Mbəlom mapala eye maze neheye sulo aye na, andaya sa bay.»

³² Tsa na, ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye a gwaday a Yesu: «Lele haladzay ŋgalaka! Wu nakə ka tsik aye na, dedek. Bəy Maduweŋ na, neŋgeye Mbəlom nətē. Ma dəba ŋgay na, Mbəlom mekeləŋ

† 12:19 Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-10. ‡ 12:26 Madayaw abəra ma Ezipt 3.2-4, 6, 15-16. § 12:30 Bazlam mapala eye masulo eye 6.4-5. * 12:31 Levitik 19.18.

eye andaya bay. ³³ Kwa way mâ wuda Mbəlom tə dərev ŋgay tebiye, tandaraw ŋgay tebiye. Ada mâ wuda ndo i maged ŋgay darmak andza a wuda na gər ŋgay. Niye na, a ze məkəy naha slo i ganaw a Mbəlom tə məvalay naha siye i wu hay wal wal.»

³⁴ Yesu a ŋgatay ndo niye a mbəday faya na, tə metsehe lele. Tsa na, a gwaday a ndo niye: «Nəkar na, bəse tə mede a Bəy i Mbəlom.»

Ma dəba eye na, horoy a gatay a ndo hay matsətsehe faya bazlam.

Kəriste na, Wawa i Davit daw?

Mata 22.41-46; Luka 20.41-44

³⁵ Ahəl niye na, Yesu a tətikawatay a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A tsatsah ka ndo hay, a gwadatay: «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad Kəriste neŋgeye na, Wawa i Davit na, kəkay? ³⁶ Hərwi kwa Davit na, a tsik ta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye, a gwad:

“Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,
hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo mənə dəre yak hay a huđ i sik yak aye.†”

³⁷ «Davit tə gər ŋgay na, kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, Kəriste ma təriye wawa ŋgay na, kəkay?»

Bazlam i Yesu niye a tsik eye na, a yatay a gər a ndo niye hay faya ta pay zləm aye.

Məgay metsehe a masəpete

Mata 23.1-14; Luka 20.45-47

³⁸ Wu nakə faya ma tətikateye aye na, anəŋ. A gwadatay: «Həbum gər kurom abəra ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay. Nəteye i tay ta wuda mahəhele na, ta rəkwat eye. Ka təv məhay gər na, a satay ndo hay tə tsikatay me ta mədəslatay ha gər. ³⁹ Kwa mə gay i maduwule me na, ta pəlawə i tay na, təv məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ŋgatateye lele. Mə magurlom, ta wuda na, təv məndze ŋgwəlak eye. ⁴⁰ Wu nakə tə vəlawatay a madakway i ŋgwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə duwulawa me na, vədvəd a ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tə gwad fataya neŋgeye ndo ŋgwəlak eye hay. Slala i ndo neŋgeye andza nakay aye na, Mbəlom ma giye fataya sariya na, ma ziye ndo siye hay!»

Madakway i ŋgwas mətawak eye

Luka 21.1-4

⁴¹ Ma dəba eye na, Yesu a ndza bəse ta təv nakə ndo hay tə pawa a dəma suloy mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə ndo hay faya ta piye suloy a wu məpe suloy aye na, Yesu faya ma zəbiye ka ndo hay

ta piye suloy eye na, kəkay. Ndo i zlele hay haladzay tə pa a dəma suloy haladzay.

⁴² Madakway i ŋgwas wuray mətawak eye a ye naha darmak. A ye naha a pa a dəma kəbo sulo. Kəbo ŋgay niye na, a sla dala nəte bay.

⁴³ Yesu a ŋgatay a madakway i ŋgwas niye na, a zalatay a gawla ŋgay, a gwadatay: «Sərum ha, madakway i ŋgwas nakay na, maa vəl dala haladzay a ze i ndo hay na, neŋgeye.

⁴⁴ Hərwi ndo mekeleŋ eye hay tə vəl na, abəra ka siye. A gatay mə gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ŋgwas nakay mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

13

Yesu a da ha ta mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Mata 24.1-2; Luka 21.5-6

¹ Ahəl nakə Yesu a yal abəra ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, ndo nəte mə walaŋ i gawla hay a gwadatay: «Miter! Zəba ka gay nakay tey. Ma dəzliye na, bagwar eye ada kwar neheye ta dəzl ha aye na, bagwar eye hay ada tə le haladzay!»

² Yesu a mbəday faya a gwaday: «Zəba gay nakay na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋged bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ŋgodgor i mandəve i məndzibəra

Mata 24.3-14; Luka 21.7-19

³ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetədəz aye. A ye naha na, a ndza dəgerger tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A mahəmba niye ti ye na, tage Piyer, Yakuba, Yuhana, ta Andəre tsa bəna ndo hay tebiye bay. Mə mahəmba niye na, ta tsatsah faya tə gwaday: ⁴ «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kədəy? Ada ŋgodgor waray nakə nəmaa səriye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay, a gwadatay: «Gum metsehe lele! Ndəray mə sapat kurom bay. ⁶ Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neŋ na, Kəriste!” Ada ta səpatiyə ndo hay haladzay. ⁷ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vərəm bəse tə nəkurom kwa neheye dəreŋ tə nəkurom aye na, kə dzədzarum bay. Wu neheye na, kutoŋ ta ndisleweye. Ane tuk na, niye na, mandəve i məndzibəra zuk bay. ⁸ Slala ŋged ta giye vərəm ta slala neŋged, bəy ta bəy ta giye vərəm. Dala ma bəliye ma gəma hay wal wal, ada mandəzlaŋ ma giye. Wu neheye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye.

⁹ «Dəretsətseh neheye ta ndzakum a gər na, gumay metsehe a gər lele. Hərwi mey na, hərwi ndo hay ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha a gay i sariya. Ta ndabiye kurom

† 12:36 Dəmes hay 110.1.

ta mandalaḅa mā gay i maḁuwule me hay. Ta diye kurom kame i ndo mələve dala hay ada kame i bəy hay, hərwi nakə ka pumenj bəzay a neñ aye. Niye na, ta səriye ha ka pumay bəzay na, a Mbəlom dedək. ¹⁰ Wu neheye ta giye bo andza niye na, hərwi ada ndo i mändzibəra hay tebiye tā tsəne Labara Ngwalak eye. ¹¹ Tadə ta gəs kurom, ta diye kurom ha kame i ndo mäge sariya hay na, kâ dzalum nəmaa ta gwadiye kəkay na, kâ dzədzarum bay. Ta ye kurom ha na, tsikum wu nakə a yakumaw a mədzal gər aye. Hərwi ma deyeweye na, abəra mə nəkurom bay. Mata ḁakum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsəḁanña eye. ¹² Hələy eye ma slaweye na, ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tā kəḁ tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye ḁərmak. Wawa hay ta natay ḁəre a bəba tay hay, ta kəḁiye tay ha. ¹³ Ndo hay tebiye ta nakumeye ḁəre hərwi ga. Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem
Mata 24.15-28; Luka 21.20-24

¹⁴ Yesu a gwadətay sa: «Ka ngatume ye a wu-ray maga zluwer eye andza mazəlatonjo. Wuyeye niye na, ma ta ndziye ka təv nakə həḁe ma ndziye faya bay aye. (Ndowneye kə dzanğa na, mā tsəne lele.) Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ngatay a wu niye na, tā hway a mahəmba hay. ¹⁵ Ndo nakə neñgeye ka gər i gay aye na, mā mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Kə mbəzlaw na, mā hway ḁuh. ¹⁶ Ada ndo nakə neñgeye ma guvah aye na, mā mbəḁa gər a mətəgay ngay məzlaw petekəḁ ngay bay. ¹⁷ Pat eye niye na, ḁəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ngwas neheye tə bo sulo aye ada ka ngwas neheye faya ta vələteye wah a wawa tay hay aye!¹⁸ Gumay ambəh a Mbəlom, hərwi ada wu neheye mā ge bo a həlay i mətəsl bay. ¹⁹ Hərwi mey na, pat eye niye na, ḁəretsətseh bagwar eye. Slala i ḁəretsətseh niye ma ta deyeweye na, kə ge bo ḁəḁa bay kwa ka gər nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye hus anəke. Ada slala i ḁəretsətseh niye na, ḁəḁa ma ta giye andaya sa bay. ²⁰ Tadə Mbəlom mā zla həlay eye bəna, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ngay neheye a pala aye.

²¹ «Tadə ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste anañ!” kəgəbay “Zəbum! Neñgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ngay bay. ²² Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nəteye na, ndo məḁe ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nəteye na, ta giye masuwayan hay ada tə wu neheye ma giye hərḁəḁəkka aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye

Mbəlom a pala aye. ²³ Nəkurom na, gum metsehe lele! Na tsikakum ka bo abəra kurre.»

Madayaw i Wawa i Ndo
Mata 24.29-35; Luka 21.25-33

²⁴ «Ma ḁəba i ḁəretsətseh neheye na, pat eye niye na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma ḁəviye bay. ²⁵ Wurzla hay ḁərmak ta kutsaweye abəra ka magərmbəlom ada wu neheye gəḁəñ eye ka magərmbəlom aye ta ḁəliye haladzay. ²⁶ Tsa na, ndo hay ta ngəteñeye a neñ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gəḁəñ haladzay ada ta məzlaḁ eye. ²⁷ Kwayanña ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i mändzibəra tebiye kwa ka waray ka waray ka təv ngay.»

Dzeke i gurov

²⁸ A gwadətay: «Tsənum dzeke i gurov təḁay. Ka ngatume ye a gurov ka ḁəḁa na, ka sərūm ka gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəḁaw? ²⁹ Andza niye aḁəl nakə ka ngatume ye a wu neheye ta ndislew na, sərūm ha neñ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neñ ka maged. ³⁰ Neñ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay. ³¹ Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, ḁəḁa ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə mändzibəra ma ndəviye na,
Mbəlom nəte ngweñ
Mata 24.36-44

³² «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma deyeweye aḁəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neñ wawa ngay bəbəy, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ngweñ. ³³ Gum metsehe bəna, kâ dzədzarum bay, hərwi ka sərūm ma deyeweye kəḁay na, ka sərūm həlay eye bay. ³⁴ Ma deyeweye na, andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A ye na, a gərətay ha gay ngay a ndo i məsler ngay hay ada tā gay gər a bəḁgay ngay lele. A vəl məsler kwa a way. A ndo matsəpe maged na, a gwadətay: “Tsəpa na lele, kâ ndzahəra bay.” ³⁵ Nəkurom ḁərmak andza niye. Ndzum na, tselezleñe, hərwi ka sərūm ndo i gay ma deyeweye ta huwa, aḁəna ta magərḁəḁəḁ, aḁəna ta mbəlom ḁə, aḁəna ta məkəḁ, ndəray a sər bay. ³⁶ Aḁəna ma deyeweye həf na, ma ndzakum a gər nəkurom mandzahəra eye bay. ³⁷ Wu nakə faya na tsikakumeye na, na tsikatəye a ndo hay tebiye. Na gwadətəye: Kâ ndzahərūm bay! Ndzum tselezleñe!»

14

Ta pala tsaved magase na Yesu

Mata 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-

53

¹ A zəkaw məhəne sulo nakə Yahuda hay ta hatsiye magurlom i Pak ada ta mənde wu mənday nakə tə zalay peñ aye na, gəde faya bay. Ahəl niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye faya ta pəliye tsavedka məgəse Yesu ta məkal hərwi ada tə kəd na. ² Tə gwad mə walañ tay: «Kā gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbəda mal ka Yesu

Mata 26.6-13; Yuhana 12.1-8

³ Ahəl niye na, Yesu ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simon. Ndowne niye a ndzawa na, dəvats i madəgwede a gaway. Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ngwas wuray a ye a fələkwa ka təv tay dos ngay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze huñña aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. A ye naha na, a həb ha me i dos niye mədakw. Tsa na, a mbəda mal niye ka gər i Yesu. ⁴ Ndo neheye ka təv i Yesu aye na, siye hay a ndalatay haladzay. Tə gwad mə walañ tay: «Asah! Ngwas nakay a nas ha mal nakay na, kemey? ⁵ Tə səkəm ha na, ta hutiye dala haladzay segey? Ada dala aye na, ta sliye məvəlatay a ndo i mətawak hay bədaw!» Tə may ha mənese haladzay a ngwas niye.

⁶ Yesu a gwadatay: «Duh bay, gər um ha ngwas nakay na, səfek. Ka kwasumeye gər a ngwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay. ⁷ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Kə sakum məgatay ngwalak a mətawak hay na, ka mbumeye faya magatay kwa kəday. Ane tuk na, neñ na, na ndziye tə nəkurom huya bay. ⁸ Ngwas nakay a gər na, wu nakə gədan ngay a mba faya məge aye. Neñgeye na, kə lah mambəde ka bo ga mal nakə həbe ta giye fagaya pat nakə ta piye ga a bəd aye. ⁹ Neñ faya na gwadəkumeye, sər um ha: Kwa a ngay ta diye ha Labara Ngwalak eye ka məndzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ngwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

Yudas a ge dafka Yesu

Mata 26.14-16; Luka 22.3-6

¹⁰ Ndo nəte mə walañ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo aye, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Məzele ngay na, Yudas Iskariyot. A ye hərwi a say məge daf ka Yesu. ¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə tsəne labara nakə a tsikatay aye na, a yatay a gər haladzay. Tsa na, tə

gwaday: «Nəmaa vəlakeye dala.» Yudas a maw abəra ka təv tay na, a yaw a pala wewer ada həlay nakə lele eye hərwi məge daf ka Yesu aye.

Yesu tə ge magurlom i Pak ta gawla ngay hay

Mata 26.17-30; Luka 22.7-23; Yuhana 13.21-30; 1 Korinje hay 11.23-25

¹² Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, tə kədawa təban hərwi məde wu mənday i Pak. Pat eye niye na, gawla i Yesu hay ta tsətsah, tə gwaday a Yesu: «A saka namaa ye mata daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a slər gawla ngay hay sulo ka me, a gwadatay: «Dum a wuzlahgəma! Ka yum naha na, ka ndzum-eye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla eye. Ka ngatamay na, pumay bəzay. ¹⁴ Gay nakə ma fələkwiye a dəma aye na, fələkum dərmak ada kā tsətsahum ka ndo i gay niye, gwadumay: “Miter a gwadaka: Gay nakə nəmaa ndiye mə dəma wu mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, məngay?” ¹⁵ Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay nengəd aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay mə dəma maləva bo eye tsiy. Wu neheye ka gəkweye ha məsler aye tebiye andaya mə dəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹⁶ Gawla ngay niye hay sulo aye tə lətse, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak mə dəma.

¹⁷ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ngay hay kuro gər eye sulo, ti ye a gay niye tuk. ¹⁸ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwadatay: «Neñ faya na gwadəkumeye: Sər um ha na, ndo nəte mə walañ kway nakay ka ndayakweye wu mənday dziye na, ma giye fagaya daf.»

¹⁹ Gawla ngay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay. Tsa na, kwa way a tsətsah faya, tə gwaday: «Neñ daw? Neñ daw?»

²⁰ Yesu a mbədətay faya a gwadatay: «Ndo nəte mə walañ kurom neheye kuro gər eye sulo aye. Mata ge fagaya daf na, ndo nakə faya ka ndayakweye wu mənday dziye aye. ²¹ Neñ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətkə ka gər i ndo nakə ma giye daf ka neñ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ngama meeneñ tā wa na bay.»

²² Ahəl nakə faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peñ, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ngəna ha peñ niye, a vəlatay a gawla ngay hay, a gwadatay: «Zlum. Nakay na, bo ga.» ²³ A zla gəvet maraha eye tə wu məse, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba

eye a valatay tã sa tebiye tay eye. ²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Nakay na, bambaz ga nakã Mbãlom ma ßariye dzam ta ndo hay aye. Ta mbãdiye ha na, harwi ndo hay haladzay. ²⁵ Neñ faya na tsikakumeye, na ta siye wu mãse nakay sa bay hus a pat nakã na ta siye wedeye ma Bãy i Mbãlom aye.»

²⁶ Ma dãba eye, ta zambaday a Mbãlom ta dãmes na, ti ye tã tsal a Mahãmba i Tetãdãez.

Yesu a dã ha Piyer ma ta gwadiye: «Na sãr Yesu bay»

Mata 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

²⁷ Ahãl nakã faya ta diye ka tsãved aye na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Nãkurom neheye tebiye ka gãrumeye ga ha, ka hwayumeye kurom. Mawatsa eye mã bazlam i Mbãlom na: “Na ta kãdiye na ndo mãtsãkure tay ada tãbanj hay ta ngãniye gãr kweye kweye kwa a ngay.*”» ²⁸ Yesu a gwadatay sa: «Ane tuk na, na mbãlaw abãra ma mãdahanj na, na hãbiye kurom ma Galile.»

²⁹ Piyer neñgeye na, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gãr kar ha na, neñ na, na gãriye kar ha bay.»

³⁰ Tsa na, Yesu a mbãday faya a Piyer a gwaday: «Neñ faya na gwadãkeye: Sãr ha na, bãgom ta havãd nakay, dzaguluk ma ta zlahiye sik sulo na, ßa ka gwãd sik mahkar ka sãr neñ bay.»

³¹ Piyer a mbãday faya sa: «Na sãr kar bay na, na tsikiye dãdã bay, kwa tadã ka mãtameye ka bo salamay.» Siye i gawla ngay hay tebiye tã tsik andza niye dãrmak.

Nãteye ka Mahãmba i Tetãdãez

Mata 26.36-46; Luka 22.39-46

³² Tsa na, tã ndisl a tãv wuray tã zalay Getsemene. Tã ndisl naha na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Ndzum kananj! Neñ na, na diye na ta ðuwuliye me.»

³³ Yesu a ye na, nãteye ti ye dziye tage Piyer, Yakuba ada Yuhana. Tã ndisl naha na, dãrev a ye abãra ka Yesu, a dzãdzar haladzay. ³⁴ A gwadatay: «Dãrev ga na, kã rah tã dãretsãtseh i mãdahanj. Nãkurom na, ndzum kananj tsezlezlenj!»

³⁵ A ye izãd abãra ka tãv i gawla ngay neheye mahkar aye. A ye naha na, a kal bo ka dala bãrut tã huã. A ðuwulay naha me a Mbãlom a gwad: «Tãdã mã giye bo na, hãlay i dãretsãtseh nakay mã ye fagaya abãra vwutey.» ³⁶ A gwad: «*Abba*, Bãba ga, nãkar na, wuray a wuraka bo tãbey. Zla fagaya abãra dãretsãtseh nakay na siye tey. Kwa mey na, andza nakã a saka a nãkar aye bãna, andza nakã a señ a neñ aye bay.»

³⁷ Ma dãba eye, a maw ka tãv i gawla ngay neheye mahkar aye. A maw a ndzatay a

gãr na, nãteye mandzahãra eye. Tsa na, a zalay a Piyer a gwaday: «Simonj, ka ndzahãra ðaw? Nãkar na, ka mba faya mãndze tã ðãre kwa ßãre nãte tãbãdew?» ³⁸ Ndzum tã ðãre tsezlezlenj ada ðuwulumay me a Mbãlom harwi ada kã ðãdum a mãsãpete i Fakalaw bay. Mãsãfãre na, a say mãge wu lele eye, ane tuk na, gãdãnj kurom andaya mãsãmay naha a mãsãpete i Fakalaw bay.»

³⁹ Yesu a ndãv ha na, a ye abãra ka tãv tay izãd sa. A ye mata ðuwule me. A ye naha a tsik na, bazlam ngay neheye a tsik kurre aye. ⁴⁰ Tsa na, a maw ka tãv i gawla ngay neheye sa. A ndzatay a gãr na, nãteye mandzahãra eye. Tã mba faya mãndze tã ðãre kwa tsekweñ bay tebiye. Ta pãdeke abãra ka mãndzehãre na, tã sãr wu nakã ta tsikiye bay. Yesu a ye mata ðuwule me sa.

⁴¹ A maw mamahkar eye na, a gwadatay: «Huya faya ka ndzahãrumeye ðaw? Nãkurom faya ka zãzãkumeye bo kurom ba? Anãke na, ka ndãv tsiy, hãlay eye kã ndislw tuk! Neñ Wawa i Ndo ta vãlay ga ha a hãlay i ndo i mezeleme hay tuk. ⁴² Lãtsum, takwa, ta dzakwa gãr! Zãbum, ndo nakã mã giye fagaya ðaf aye, kã ndzew.»

Tã gãs na Yesu

Mata 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12

⁴³ Ahãl nakã Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pãslanj Yudas neñgeye nakã nãte mã wãlanj i gawla i Yesu hay kuro gãr eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slãr tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye ta ndo mãdzãngãwa bazlam i Mbãlom mapala eye ada ta madugula hay. ⁴⁴ Yudas ndo mãgatay ðaf ka Yesu aye ßa kã ðatay ha wu nakã mã giye. A gwadatay: «Ndo nakã na ye, na gãs na ka bo tãmbolok tãmbolok aye na, neñgeye! Gãsum na. Ka deyumeye ha na, tsãpum na lele.»

⁴⁵ Yudas a ndisl naha na, a hãndzãd kwayãnjã ka tãv i Yesu, a gwaday: «Miter!» Tsa na, a gãs na ka bo tãmbolok tãmbolok. ⁴⁶ Ndo niye hay tã ngatay andza niye na, kwayãnjã tã gãs na Yesu.

⁴⁷ Ka tãv niye ndo nãte mã wãlanj tay, pãkat a ngwadãw maslalam ngay. Tsa na, a fay ha a ndo i mãsler i bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom, a ðãsay na zlãm fats ka dala. ⁴⁸ Yesu a gwadatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gãsiye ndo i mãkal ðaw? ⁴⁹ Pat pat na ndzãwa ka tãv kurom. Na tãtikawa mã gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom na, ka gãsum ga bay. Wu neheye a ge bo na, harwi ada mã ge bo andza nakã Dãrewel i Mbãlom a tsik aye.»

* 14:27 Zakari 13.7.

⁵⁰ Tə gəs na Yesu na, gawla ngay hay ta hway kweye kweye tə gar ha. ⁵¹ Faya ta diye ha Yesu na, ndo wuray gawla aye a zəngal na Yesu. Ka bo ngay na, gwedere tsa. Ndo neheye faya ta diye ha Yesu aye tə ge andza ta gəsiye na gawla niye na, ⁵² a gər ha gwedere ngay ngudek, a hway ngway bo kəriye.

Yesu kame i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye

Mata 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.13-14,19-24

⁵³ Ti ye ha Yesu na, a gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye. Mə dəma na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tebiye, madugula hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye nəteye mahaya gar eye.

⁵⁴ Piyer neŋgeye na, a zəngal naha Yesu dəreŋ ma dəba. A ye naha a fəlakwa a dalamətagay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye. Mə dəma na, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye maged aye. A ye naha a ndza ka ako ka təv tay niye.

⁵⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkədə na. Ane tuk na, ta huta faya mənese bay. ⁵⁶ Ndo hay haladzay ta raw faya me. Ane tuk na, maraw me tay niye ki ye tay faya bay. Kwa way a tsik i ngay wal.

⁵⁷ Siye i ndo mekeləŋ aye hay tə lətse, ta raw me ka Yesu, ta gwad: ⁵⁸ «Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: “Na mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakay ndo hay ta dəzl eye ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye a dəma mekeləŋ nakə tə həlay i ndo zezəŋ bay aye.”» ⁵⁹ Kwa tə tsik andza niye bəbay na, huya bazlam tay niye ki ye tay ka bo bay.

⁶⁰ Tsa na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse tsəkwađ kame i ndo hay. A tsətsah ka Yesu, a gwad: «Ka mbədatay faya a ndo neheye təbədəw? Tə tsik fakaya na, mey?»

⁶¹ Ka bazlam tay niye na, Yesu ka mbədatay faya bay. Kə tsikatay faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye a tsətsah faya sa: «Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom nakə nəmay faya namaa zambədeye daw?»

⁶² Yesu a mbəday faya a gwad: «Neŋ na, neŋgeye. Ma dazlay anəke, ka ngatumeŋeye a neŋ Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, neŋgeye nakə gədaŋ eye ka gar i wu hay tebiye aye. Ka ngatumeŋeye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma plazlay.»

⁶³ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A nguradə ha peteked ngay. Tsa na, a gwad: «Ka pəlakweye na, sa mey?» ⁶⁴ Ka tsənum wu nakə a tsik aye bədaw? A tsalay ka gər a Mbəlom. Niye na, ka dzalum na, kəkay?» Ndo niye hay tebiye tə gay sariya i məkədə na.

⁶⁵ Kwayaŋŋa siye i ndo mekeləŋ eye hay tə wuya faya kurah. Ta tufay slesləb a dəre. Tə mbuzay na dəre ada tə kəd na. Tə gwad: «Nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?» Tsa na, tə vəlatay ha a həlay a ndo matsəpe gay i bəy i ndo məvəlaway a Mbəlom. Nəteye tə gəs na ada tə fay ka maholom pura pura.

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁶ Piyer na, neŋgeye andaya huya ma dalamətagay ka dala. Ngwas nakə a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye, a ye naha a ndzay a gər a Piyer. ⁶⁷ A ngatay a Piyer mandza eye ka ako. A zəba faya ndzuzle, a gwad: «Nəkar dərmak na, ndo i Yesu, ndo i Nazaret na gwad bəda?»

⁶⁸ Piyer a tsəne na, a gwad a ngwas niye: «A'ay! Na sər wu nakə a saka mətsike aye bay. Na sər bay tebiye.» Tsa na Piyer a ye abəra ma dalamətagay. A ye a lətse sləp ka həlay i maged madayaw abəra. [Kwayaŋŋa dzagulok a zlaha.]

⁶⁹ Piyer a ye a ndza sləp ka həlay i maged na, ngwas niye kə ngatay naha. Tsa na, a masay ha slala i bazlam ngay nakə a tsikay a Piyer kame i ndo neheye mə dəma aye. «Ndo nakay na, nəte mə walaŋ tay.»

⁷⁰ Piyer a tsəne na, a gwad: «Na sər ndo niye bay.»

Məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv eye niye tə gwad: «Nəkar na, mə walaŋ tay, nəkurom dziye. Nəkar na, ndo i Galile!»

⁷¹ Piyer a mbada a gwad: «Na sər ndo nakə ka tsikum faya aye bay. Kə ge na raw me na, Mbəlom m̄a geŋ dəretsəseh.»

⁷² Kwayaŋŋa dzagulok a zlaha masulo aye. Tsa na, bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer tuk. Yesu a gwad: «Dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.» Piyer a dzala ha ka bazlam i Yesu naka a tsikay aye na, a hwayaw abəra. A ye a tuwa tsiduk tsiduk.

15

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-26; Luka 23.1-5,13-25; Yuhana 18.28-19.16

¹ Pərik i mekedə, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta

madugula hay ta ndo madzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula hay tebiye, tə haya gər. Tə haya gər na, hərwi mətsike mə walaŋ tay mage ha Yesu na, kəkay? Ta ndəv ha məhay gər na, tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat. Ti ye naha na, tə vəlay ha a Pilat.

² Pilat, neŋgeye na, a tsətsah ka Yesu, a gwadāy: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedək daw?»

Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Nəkar ka tsik segey.»

³ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə dəs parasay haladzay ka Yesu.

⁴ Ma dəba eye na, Pilat a tsətsah faya sa, a gwadāy: «Nəkar na, ka mbəda faya bay na, kəkay? Ka tsəne wu neheye faya ta tsikiye kəkaya haladzay aye təbədew!»

⁵ Ada kwa Yesu ka həndək bazlam ndo mambəday faya sa bay tebiye. Tsa na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.

⁶ Ka məve, ta giye magurlom nakə tə zalay Pak aye na, Pilat a gərawa ha ndo i dangay nətə. A gər ha na, ndo nakə ta tsətsahawa aye. ⁷ Azlakwa ahəl niye na, ndoweje andaya tə zalay Barabas, neŋgeye ma dangay. Neŋgeye mə walaŋ i ndo neheye tə nay dərə a bəy i dala i hay aye. Tə gəs tay na, hərwi tə kəd ndo ahəl i magazləga tay niye.

⁸ Anəke na, ndo hay tebiye ti ye a gay i Pilat. Ti ye naha a dəma na, kwa way a tsətsah ka Pilat wu nakə a təmawatay na andza nakə ta tsətsahawa aye. ⁹ Tsa na, Pilat a mbədatay faya a gwadāy: «A sakum nā gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?» ¹⁰ Pilat a sər ha bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, səlak kəriye.

¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, nətəye duh na, tə vəlatay gədaŋ a ndo hay ada məgwadāy a Pilat mə gəratay ha na, Barabas bəna, Yesu bay.

¹² Pilat a gwadāy a ndo hay sa: «A sakum nā ge ha ta ndo nakay ka zalumay bəy i Yahuda hay aye na, kəkay?»

¹³ Tsa na, ndo hay ta mbəday faya tə mawude, tə gwadāy: «Dar na ka mayako mazzləmbada eye!»

¹⁴ Pilat a tsətsah fataya, a gwadāy: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta sakah ha mawude haladzay tə gədaŋ, tə gwad: «Dar na ka mayako mazzləmbada eye!»

¹⁵ Pilat a say mənəwasatay ha dərəv a ndo niye hay. Andza niye a gəratay ha Barabas. Yesu na, a ndaḅa na ta mandalaḅa, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazzləmbada eye.

Tə gay sariya a Yesu i makədə

Mata 27.27-31; Yuhana 19.2-3

¹⁶ Sidzew hay ti ye ha Yesu a huḅ i gay i ŋgomna ada tə zalatay a siye i sidzew hay tebiye, ti ye dərma. ¹⁷ Mə dəma na, ta tsəkw faya abəra peteked ŋgay hay. Tə zla peteked ndozza eye, tə kalay ka bo. Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, tə pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. ¹⁸ Tsa na, ta dazlay mətsikay me. Tə gwadāy: «Zay daw? A nəkar bəy i Yahuda hay!» ¹⁹ Tə tsikay andza niye na, ada tə fay ka gər ta sakwal. Ta tufay slesləḅ a dərə. Ta dakway gurmets kame ŋgay hərwi mətsikay me andza bəy.

²⁰ Ta ndəv ha mənəwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked nakə tə kalay ka bo ndozza aye ada tə may ha ka bo peteked ŋgay hay. Tsa na, tə gəs ahaya abəra hərwi mede ha mata dar na ka mayako mazzləmbada eye.

Mata 27.33-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

²¹ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu mata dar na ka mayako mazzləmbada eye na, pəsəŋ ndo wuray məzele ŋgay Simon. Neŋgeye na, ndo i Siren, neŋgeye bəba i Aləgəzəndər ta Rufus. Neŋgeye faya ma diye ta təv niye. Neŋgeye a maw abəra mə pesl. Sidzew hay tə ŋgatay na, tə gay kutoŋ ka məzle mayako mazzləmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye.

²² Tsa na, ti ye ha Yesu a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məgwədə: Təv i mətasl i gər. ²³ Tə ndisl naha a dəma na, a satay a sidzew niye hay məvəlay guzum madzapa eye tə wuye andaya tə zalay mir. Ane tuk na, a say a Yesu bay, a karah məse.

²⁴ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazzləmbada eye. Ta dar na na, tə ge tsakwal ka peteked ŋgay hay. Tə ge andza niye na, məsare ha mata zle na, way?

²⁵ Ta dar na Yesu ka mayako mazzləmbada eye na, ta mekedə tə bəre tsid. ²⁶ Tə watsa ka palalam eye andaya gər i bazlam nakə tə kəd na faya Yesu aye. Gər i bazlam nakə tə watsa aye na, anaŋ: «Neŋgeye na, bəy i Yahuda hay.»

²⁷ Pat niye na, ta dar məkal hay sulo ka mayako mazzləmbada eye ka tsakay i Yesu dərma. Ta dar tay na, nətə tə həlay i mənəday, neŋged tə həlay i gula. [²⁸ Anaŋ andza nakay wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye na, a gwad: «Neŋgeye na, tə pasla na a walaŋ i ndo i sewed hay.*»]

²⁹ Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə ḅalawa ha gər tay hay tekəm tekəm tə məsəday pəleslesle. Tə gwadāy: «Hey! Nəkar haḅe a saka mambəzl ha gay i mədəsly ha gər a Mbəlom ada ka gwad ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na,

* 15:28 Ezay 53.12.

təv i wu yak aye na, mənɣay tuk? ³⁰ Nəkar təma ha bo yak aye tey! Mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləmbada eye!»

³¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo madzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay tə nɣwasa ka Yesu andza niye dərmak. Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha ɣər nɣay təbədew? ³² Kəriste, Bəy i Israyel hay mā mbəzlaw abəra ka mayako mazləmbada eye anəke! Tada nəmaa nɣatay kə mbəzlaw abəra ka mayako mazləmbada eye na, nəmay nəmaa dzaliye ha ka nənɣeye.»

Ndo neheye ta dar tay ka tsakay i Yesu aye tə tsada na Yesu dərmak.

Məməte i Yesu

Mata 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

³³ Magərɣəpat a ge na, ləvonɣ a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa. ³⁴ Ta bəre mahkar eye niye na, Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwad: «*Eluya, Eluya, lama sabaktani?*» Andza məgweđe: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka ɣər ga na, hərwi meyl?†»

³⁵ Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Pum zləm təday, faya ma zaleyə a Eliya!»

³⁶ Tsa na, ndo nəte mə walaŋ tay niye, a hway, a ye a zlaw wuye kofkoffa. A tələka ha a wuye andaya guyakaka, wu niye a rah a dəma. Tsa na, a hak na ka gwavəkɣ zəbol eye, a pay naha ka bazlam a Yesu ada mā dəvətse abəra mə dəma wu niye. Ndowneyə niye a gwad: «Nɣatay, zəbakwa faya təday, aza Eliya ma deyeweyə mambəzla ahaya daw?»

³⁷ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kələrra. Tsa na, a mət.

³⁸ A mət na, kwayanɣa peteked nakə a nɣəna ha gay i mədəslay ha ɣər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsanɣa kwa abəra mə ɣəma hus ka dala.

³⁹ Bagwar i sidzew i Roma hay, nənɣeye andaya malətsa eye kame i Yesu, Yesu a mət ma kəkay na, a nɣatay. Tsa na, a gwad: «Ta dedək, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!»

⁴⁰ Nɣwas wuray hay andaya ka təv eye niye dərmak. Nəteye dərən faya ta zəbiye naha faya. Mə walaŋ tay niye andaya na, Mari nakə a yaw ma ɣəma i Magədala aye, Salome ada ta Mari may i Yakuba nakə gawla aye, may tay ta Zozes. ⁴¹ Nəteye na, ta zənɣalawa na Yesu ada tə gaway məsler ahəl nakə Yesu, nənɣeye ka dala i Galile aye. Ka təv eye niye na, siye i nɣwas hay andaya haladzay. Nəteye, tə yaw ka bo dziye tage Yesu abəra ma Zerozelem.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Mata 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁴² Huwa 6a ka mbərəm məge tsiy. Pat eye niye na, pat mələve bo i Yahuda hay, andza məgweđe pat məhəne mə gay i pat i mazəzukw bo. ⁴³ Ta huwa eye niye na, ndo wuray tə zalay Yusufa a yaw. Nənɣeye ndo i ɣəma i Arimate. Yusufa na, nənɣeye nəte mə walaŋ i bagwar i ndo məge sariya dərmak. Nənɣeye dərmak faya ma həbiye Bəy i Mbəlom. A ɣəs dərəv ka dzədzar bay, a ye a gay i Pilat mata tsətsahaw mədahaŋ i Yesu. ⁴⁴ Pilat a tsəne 6a Yesu kə mət na, a gay wadəŋ wadəŋ. Tsa na, a zalay a bagwar i sidzew niye. A tsətsah faya abəra, a gwaday: «Yesu a mət na, kə ndza haladzay daw?» ⁴⁵ Ma daba eye bagwar i sidzew niye a mbədəy faya na, tsa na, a vəlay tsəved a Yusufa ka məzle mədahaŋ i Yesu. ⁴⁶ Yusufa a ye a səkəməw rəkəwat. A səkəməw na, a maw a mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. Tsa na, a mbəkwa na mədahaŋ a dəma. Azla na a ye, a pa na a tsəvay. Tsəvay niye na, tə la ka geseh ka təv nakə sarpalahha aye. A pa na a dəma na, a bədənɣwalaw faya beber bagwar eye ka madərəzl na tsəvay niye.

⁴⁷ Mari i Magədala ta Mari may i Zozes na, faya ta zəbiye ka təv nakə tə pa na Yesu aye.

16

Yesu a lətsew abəra ma tsəvay

Mata 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Pat i mazəzukw bo a ye abəra mə dəma na, Mari i Magədala, Mari may i Yakuba ta Salome, ti ye ta səkəm mal hunɣa eye, hərwi a satay məwetse ka mədahaŋ i Yesu.

² Pat i luma i sidzew i mekedəe nɣwas neheye ti ye ka me tsəvay. Tə husa na, pat faya ma tsaraweyə tərdassa. ³ Ahəl nakə faya ta diye na, ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwad: «Mata bədənɣwalakway na beber abəra ka me i tsəvay na, way?» ⁴ Tə ndisl naha na, ta zəba dərə. Ta zəba dərə na, tə nɣatay a beber niye bagwar eye ta dərəzl ha ka tsəvay aye na, 6a məbədənɣwala eye faya abəra, madzaka eye ka tsakay tsiy.

⁵ Ti ye naha na, tə falakwa a tsəvay niye. Ti ye na tə nɣatay a ndo gawla aye. Nənɣeye mandza eye ta diye i halay i mänday. Ndowneyə niye na, tə peteked kwedək kwedək eye ka bo. Peteked eye niye faya na, zəbol eye təzl. Nɣwas niye hay tə nɣatay andza niye ta dzədzar slaḅ slaḅ.

⁶ Ane tuk na, a gwadatay: «Kə dzədzarum bay. Faya ka pəlumeyə na, Yesu ndo i Nazaret, nənɣeye nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye. Nənɣeye andaya kanan

† 15:34 Dəmes hay 22.2.

bay, kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Ehey! Zəbum, təv nakə tə həna ha faya aye na, anan. ⁷ Dum anəke ta tsikumataŋ faya a gawla ŋgay hay ada kâ dūmay ha a Piyer lele. Gwadumatay na, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə dəma andza nakə a tsikakum eye.»

⁸ Tə tsəne andza niye na, tə ndohwaw abəra na, ta hway dəreŋ abəra ka təv i tsəvay niye. Ta hway na, hərwi zluwer a gatay, faya ta dzədzariye. Ta təkəray a ndəray kwa tsekweŋ bay tebiye hərwi zluwer a gatay.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay

Mata 28.9-10,16-20; Luka 24.36-49; Yuhana 20.11-23; Məsler hay 1.6-8

⁹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedə na, Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ. A lətsew na, a bəzay ha bo kurre a Mari nakə a yaw abəra ma Magədala aye. Neŋgeye na, ŋgwas nakə Yesu a həhar faya abəra fakalaw hay tasəla aye. ¹⁰ A ye a təkəratay a ndo neheye tə ndzawa tage Yesu aye. A ye naha na, faya ta tuwiye hərwi mədahaŋ i Yesu. A təkəratay wu nakə a ge bo tə neŋgeye. ¹¹ Tə tsəne wu nakə a tsikatay aye, a gwadətay: «Yesu na, kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ, neŋ na, na ŋgatay bəna mey na!» Ndo neheye ta təma bazlam ŋgay niye a tsikatay aye bay.

¹² Ma dəba eye na, Yesu a mbəda ha bo ŋgay wal a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay sulo. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye a gəma aye. ¹³ Ndo niye hay sulo aye tə maw a Zerozelem. Tə maw na, ta təkəray wu nakə tə ŋgatay aye a siye i gawla i Yesu hay. Nəteye ta təmatay na bay ŋgway huya.

¹⁴ Ma dəba eye sa na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gər eye nəte. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye faya ta ndiye dəf aye. Tsa na, a gatay me hərwi mədzele gər tay nakə andaya bay aye, ada hərwi ta dzala ha ka wu nakə ndo neheye tə tsikatay kurre, tə gwadətay: «Nəmaa ŋgatay a Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ» aye na, ta dzala ha bay. ¹⁵ Tsa na, a gwadətay: «Anəke na, dum ka kokway i məndzibəra tebiye. Dum ha Labara ŋgwalak eye a ndo zezeŋ tebiye ka məndzibəra. ¹⁶ Ndo nakə kə tsəne ada kə dzala ga ha tə dərev nəte ada ta dzəhuḅ ha a yam aye na, ma tamiye. Ndo nakə kə dzala ga ha bay aye na, Mbəlom ma ta giye faya sariya ¹⁷ Ta ta səriye ha ndo neheye ta dzala ga ha ta dedek na, ma kəkay? Nəteye na, ta sliye faya mahəhere fakalaw abəra mə bo i ndo tə məzele ga. Ta tsikiye me tə bazlam i gəma hay wal wal. ¹⁸ Kwa tadə ta gəs dədə tə həlay, kwa tə sa muwar na, ma gateye wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Ta piye həlay ka ndo i dəvats hay na, ta mbəliye.»

Yesu a tsal a Mbəlom

Luka 24.50-53; Məsler hay 1.9-11

¹⁹ Yesu Bəy Maduweŋ a tsikatay andza niye na, a tsal ŋgway a mbəlom. A ye na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom. ²⁰ Gawla ŋgay hay dərmak ti ye mata də ha bazlam ŋgwalak eye niye Yesu a tsikatay aye kwa a ŋgay. Bəy Maduweŋ a dzənawa tay ha ada a vəlawatay gədaŋ ka məge wu neheye a ge masuwayaŋ aye. Maa də ha tə tsik bazlam i Mbəlom ta gədaŋ i Yesu na, masuwayaŋ nakə tə gawa aye.

N̄gwalak i bazlam nak̄e Luka a watsa aye M̄af̄al̄akwe

Luka a ɗa ha Yesu na, nen̄geye ndo m̄at̄ame ha ndo nak̄e Mb̄elom ma sl̄eratayawe a ndo i Israyel hay aye. Ane tuk na, nen̄geye ndo m̄at̄ame ha ndo i m̄andzib̄era hay tebiye. M̄as̄af̄ere i Mb̄elom a zalay a Yesu h̄erwi ada m̄a ɗatay ha labara i m̄ongwese a m̄at̄awak hay. Labara eye nakay na, labara i mawuɗe bo h̄erwi ndo i mezeleme hay wal wal tebiye ada labara i m̄ongwese. A ɗazlay na, a tsik ka m̄amaw i Yesu, ka mede i Yesu a mb̄elom.

Ka ndzay a ḡer a bazlam i Luka m̄a Mata, ma Markus ada ma Yuhana. K̄e ɗa ha ka ḡer i m̄awe Yuhana madz̄ahuɓe ndo a yam ada ka ḡer i m̄awe Yesu.

Madazlay 1.1-4

M̄awe ta m̄aḡele i Yuhana t̄e Yesu 1.5–2.52

Bazlam i Yuhana naka a tsik aye 3.1-20

Madz̄ahuɓe i Yesu a yam t̄e mas̄epete 3.21-43

M̄asler ta labara i Yesu ma Galile 4.14–9.50
Yesu a l̄atse ab̄era ma Galile a ye a Ze-rozelem 9.51–19.27

Maduk i duk i mah̄ane i Yesu ka m̄andzib̄era 19.28–23.56

M̄al̄at̄esew, mabaz ha bo t̄e mede i Yesu a mb̄elom 24.1-53

¹ A n̄akar Tiyoḡil n̄gwalak i ndo, ndo hay haladzay ɓa ta v̄el ha ḡer tay m̄awetse labara nak̄e Yesu a ge m̄a walaḡ may aye.

² T̄e watsa na, wu nak̄e n̄teye t̄e ts̄ane ab̄era ka ndo neheye t̄e ɗa ha bazlam i Mb̄elom aye. N̄teye neheye na, ta n̄gatay t̄e ɗere tay kwa ka madazlay n̄gay aye. ³ Aya! Neḡ ɗermak a seḡ m̄awatsaka naha ka ḡer i bazlam eye nakay, h̄erwi na p̄ela na b̄azay i bazlam nakay kwa ka madazlay n̄gay eye. ⁴ An̄ake na, n̄akar ɗermak ka sliye faya m̄as̄ere ha bazlam nakay ta t̄atikaka aye na, dedek.

Gawla i Mb̄elom a yaw a ɗa ha m̄awe i Yuhana

⁵ Ah̄el nak̄e Herod nen̄geye b̄ay ka dala i Yahuda aye na, ndoweye andaya t̄e zalay Zakari. Nen̄geye na, gwala i Abiya, ndo m̄aw̄alay wu a Mb̄elom aye. M̄ezele i n̄gwas n̄gay na, Elizabet. Nen̄geye ɗermak na, gwala i Aronḡ bagwar i ndo m̄aw̄alaway wu a Mb̄elom. ⁶ N̄teye salamay tay eye kame i Mb̄elom na, ndo lele eye hay. Wu neheye Mb̄elom a tsik aye t̄e bazlam mapala eye na, t̄e pay b̄azay t̄e metsehe lele. ⁷ Ane tuk na, wawa tay andaya bay. H̄erwi Elizabet na, a

wa bay. ɗalay eye. Sa na, n̄teye guram eye tsiy.

⁸⁻⁹ An̄ake na, h̄alay i ndo neheye t̄e zalatay Abiya hay aye k̄e sla h̄erwi m̄af̄ekay naha wu a Mb̄elom. Andza nak̄e ndo neheye t̄e v̄alaway naha wu a Mb̄elom t̄e pawa faya bo aye na, t̄e ge duk a way. Duk a way nak̄e t̄e ge aye na, a ɗaɗ ka Zakari. Mata f̄ekay naha wu ma t̄ev niye ts̄aɗanḡa eye m̄a gay i m̄aɗaslay ha ḡer a Mb̄elom na, nen̄geye. Tsa na, a f̄al̄akwa a t̄ev niye mata f̄ekay naha wu a Mb̄elom.

¹⁰ Ah̄el nak̄e Zakari faya ma f̄ekay naha wu a Mb̄elom m̄a gay aye na, ndo hay haladzay ma b̄era faya ta duwuliye me.

¹¹ A h̄alay niye na, gawla i Mb̄elom a yaw a b̄azay ha bo a Zakari. A l̄atse t̄e h̄alay i m̄anday i t̄ev nak̄e t̄e f̄akaway naha faya wu a Mb̄elom aye. ¹² Zakari a n̄gatay na, a ɗz̄adzar haladzay, zluwer a gay. ¹³ Ane tuk na, gawla i Mb̄elom niye a gwaday: «Zakari, k̄a ɗz̄adzar bay. Ba Mb̄elom k̄e ts̄ane maɗuwule me yak. Elizabet, n̄gwas yak ma ta wakeye wawa hasl̄aka eye. Ka ta zaleye Yuhana. ¹⁴ ɗ̄erev yak ma ta n̄gwas̄iye haladzay. Pat i m̄awe n̄gay na, ndo hay haladzay ta n̄gwas̄iye h̄erwi n̄gay. ¹⁵ Nen̄geye na, ma ta t̄eriye bagwar eye, ndo m̄agay m̄asler a B̄ay Maduweḡ. ɗaɗa ma ta siye guzom bay. Kwa wu naka mak-wasa eye na, ma ndzakiye bay. M̄as̄af̄ere Ts̄aɗanḡa eye ma ndziye faya kwa m̄a huɗ i may n̄gay. ¹⁶ Ma ta matay ahaya Israyel hay haladzay ka t̄ev i B̄ay Maduweḡ tay Mb̄elom. ¹⁷ Maa lahayaḡ madayaw kame a B̄ay Maduweḡ na, nen̄geye. Ma tsikateye me a ndo hay ta m̄azlaɓ bagwar eye andza i Eliya h̄erwi ada baba hay t̄a s̄er bo ta wawa tay hay. Ma matay ahaya ndo neheye ta r̄ehay ha ḡer a Mb̄elom bay aye ka t̄ev i Mb̄elom. Ma t̄eriye tay ha ndo n̄gwalak eye hay. Ma ta ts̄atsaliye tay ha ndo neheye n̄teye mal̄ava bo eye h̄erwi B̄ay Maduweḡ aye.*»

¹⁸ Ane tuk na, Zakari a gwaday a gawla i Mb̄elom: «Na s̄ariye ha wu nakay ka tsiken aye dedek na, k̄akay? Neḡ na, ɓa guram eye, n̄gwas ga ɗermak na, guram eye tuk na, k̄akay?»

¹⁹ Gawla i Mb̄elom a mb̄eɗay faya, a gwaday: «Neḡ Gabariyel. Neḡ na, ka t̄ev i Mb̄elom. A sl̄era ga ahaya m̄atsikaka bazlam nakay ada n̄a zlakaw Labara N̄gwalak eye. ²⁰ Ane tuk na, ka dzala ha ka bazlam nakay bay sa na, wu nakay ma giye bo ka s̄ariye m̄atsike me bay hus a pat nak̄e ta wiye na wawa niye aye.»

²¹ Ndo neheye faya ta h̄abiye Zakari ma b̄era aye na, a gatay wad̄an wad̄an. T̄e gwad̄: «Zakari k̄e yaw ab̄era bay, kwa meeneḡ na, h̄erwi mey?» ²² Zakari a yaw ab̄era na, a sla

* 1:17 Z̄aba ma Malasi 3.23-24.

faya mætsike me bay. Tsa na, ndo neheye ma bəra aye tə sər wu ka bəzay ha bo a Zakari mə gay. A tsikatay me na, tə həlay tsa. Neŋgeye huya mandək eye.

²³ Həlay i mæge məsler i Zakari mə gay i Mbəlom a ndəv na, a ye a mətəgay. ²⁴ Ma dəba i kiye tsakway na, wawa a dədəy a huđ a Elizabet. Kiye zlam na, a ŋəhawə bo mə gay. A gwad mə dārev ŋgay: ²⁵ «Anəke na, Bəy Maduweŋ kə ŋgeteŋ. Kə vəleŋ wawa. Ndo hay ta ŋwasiye fağaya sa bay.»

Gawla i Mbəlom a da ha məwe i Yesu

²⁶ Kiye a yay a Elizabet məkwa na, Mbəlom a slər gawla ŋgay Gabəriyel a gama wuray tə zalay Nazaret ka dala i Galile. ²⁷ A slər ha na, a gay i dem eye andaya mədel i ndo wuray tə zalay Yusufa gwala i Bəy Davit. Tə zalay a dem eye niye na, Mari.

²⁸ Gawla i Mbəlom niye a fələkwa a gay i Mari, a ye naha a gwadāy: «Na tsikaka me Mari, Bəy Maduweŋ kə gaka ŋwalak.»

²⁹ Mari a tsəne andza niye na, a dzədzar a gwad mə dārev ŋgay: «Mətsike me niye na, andza məgwede mey?»

³⁰ Gawla i Mbəlom a gwadāy: «Kā dzədzar bay Mari, Mbəlom a wuda kar. ³¹ Wawa ma dədəkeye a huđ. Ka ta wiye wawa niye na, hasləka eye. Ka ta zaleyə Yesu. ³² Neŋgeye na, ma ta təriye bagwar eye. Ta ta zal-eye Wawa i Mbəlom Fetek mə gəma. Bəy Maduweŋ Mbəlom ma təriye ha bəy bagwar eye andza bəba tətə ŋgay Davit: ³³ Neŋgeye ma ta ləviye tay ha Israyel hay ka tor eye. Bəy ŋgay na, ma ndəviye bay.»

³⁴ Mari a gwadāy a gawla i Mbəlom niye: «Wuye ma ta giye bo na, kəkay! Neŋ na, na sər zal zuk bay tuk na, kəkay!»

³⁵ Gawla i Mbəlom a mbədāy faya: «Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma mbəzlaweये fakaya. Gadaŋ i Mbəlom Fetek ma ndziye fakaya andza mezek. Yawa! Wawa niye ka ta wiye na, ta zaleyə Tsədəŋŋa, Wawa i Mbəlom. ³⁶ Zəba dem i bəba yak Elizabet kwa neŋgeye guram eye bəbay na, anəke kiye kə yay məkwa. ³⁷ Hərwi wuray a zay gədaŋ a Mbəlom təbey.»

³⁸ Tsa na, Mari a gwadāy a gawla i Mbəlom: «Neŋ ndo i məsler i Bəy Maduweŋ. Mā ge bo andza nakə ka tsik aye.»

Tsa na, gawla i Mbəlom a ye ŋgway.

Mari a ye a gay i Elizabet

³⁹ Ma dəba i məndze tsekweŋ na, Mari a ləse a ye ta bəse a gama eye andaya mə mahəmba i Yahuda. ⁴⁰ A ye na, a gay i Zakari. A ye naha a ndisl na, a fələkwa a gay. A tsikay me a Elizabet.

⁴¹ Elizabet a tsəne mətsike me i Mari na, wawa a hats mə huđ ŋgay. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəzlaw ka Elizabet. ⁴² Tsa na, Elizabet a wuda, a gwad: «Nəkər na, Mbəlom kə pa fakaya ŋgama a ze siye i ŋgway

hay tebiye. ŋgama mā ndza ka wawa niye ka wiye. ⁴³ May i Bəy Maduweŋ ga a yaw ka təv ga na, kəkay! Neŋ tədəy na, way! ⁴⁴ Na gwad ka ŋgatay ba! Ahəl nakə ka tsikeŋ me aye na, wawa a bəl tə məŋgwese eye mə huđ ga. ⁴⁵ Nəkər na, dārev yak məŋgwasa eye hərwi wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik aye na, ka təma, ma giye bo!»

⁴⁶ Tsa na, Mari a gwad:

«Na zambadeye a Bəy Maduweŋ tə dārev ga peteh.

⁴⁷ Dārev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi Mbəlom nakə a təma ga ha aye.

⁴⁸ Ka zəba fağaya tsekweŋ mə walaŋ i ndo neheye neŋ ndo i məsler ŋgay.

Ndo neheye anəke aye ta ndo neheye ta ta wiye tay ha aye na, ta gwedeŋeye «Nəkər na, dārev yak məŋgwasa eye.»

⁴⁹ Hərwi Mbəlom bagwar eye kə ge wu nakə lele aye hərwi ga.

Neŋgeye na, Mbəlom tsədəŋŋa eye.

⁵⁰ Neŋgeye na, ŋgwalak ŋgay dāda a ndəv təbey.

Ndo neheye ta rəhay ha gər aye na, ŋgwalak ŋgay ma ndziye huya ta nəteye.

⁵¹ Ka bəz ha gədaŋ ŋgay, ka həhar tay ha ndo neheye tə dəslay ha gər a bo tay aye.

⁵² Ka həhar tay ha bəy hay abəra ka təv məndze i bəy tay hay.

Kə vəlatay gədaŋ a ndo i mətəwak hay.

⁵³ Ndo neheye may a gatay aye na, kə vəlatay wu mənday.

Ndo i mezeleme hay na, ka həhar tay ha.

⁵⁴ Ki yaw madzəne tay hay Israyel hay, ndo i məsler ŋgay hay.

Mbəlom na, kə mətsa ha gər ta ŋgwalak ŋgay bay.

⁵⁵ Kə ge andza nakə a tsikatay a bəba tətə kway hay ahəl niye aye.

A tsikay a Abraham ada a gwala i Abraham hay tebiye ka tor eye.»

⁵⁶ Mari a ndza mə gay i Elizabet kiye mahkar. Tsa na, a ye a mətəgay.

Məwe i Yuhana

⁵⁷ Anəke na, kiye i Elizabet kə sla məwe. A wa wawa hasləka eye. ⁵⁸ Ndo ŋgay hay ta ndo i maged ŋgay hay ta tsəne Mbəlom kə gay ŋgwalak a Elizabet na, ti ye mata ŋgwese ka bo dziye.

⁵⁹ Wawa a həna tsamahkar na, ndo hay ti yaw mata dəsə na wawa niye. A satay ha bə məpe faya məzele na, Zakari, tə məzele i Bəba ŋgay. ⁶⁰ Ane tuk na, may i wawa niye, a gwadāy: «A'ay! Ta zaleyə na, Yuhana.»

⁶¹ Tə gwadāy: «Məzele andaya andza niye ma gwala yak bay tuk na, kəkay!»

⁶² Tsa na, ta tsətsəh ka bəba ŋgay wulək wulək tə həlay. Tə gwadāy: «A saka məpe məzele ka wawa na, way?»

⁶³ Zakari a tsətsah fataya palalam nakə tə watsawa faya aye. Tə zlayaw. Tsa na, a watsa: «Məzele ŋgay na, Yuhana.» Tsa na, a gatay wadəŋ wadəŋ tebiye tay eye.

⁶⁴ Kwayanŋa bazlam i Zakari a həndək ka mətsike me. Tsa na, a zambadəy a Mbəlom.

⁶⁵ Ndo i maged hay tebiye ta dzədzar. Ndo i gəma niye hay tebiye hus a mahamba i Yahuda tə tsikawa faya. ⁶⁶ Kwa way a tsəne bazlam niye na, tə dzalawa faya mə gər tay, tə gwadawa: «Wawa nakay ma ta təriye na, mey?» Ta dedek, gədan i Bəy Maduweŋ ka gər ŋgay.

Zakari a zambadəy a Mbəlom

⁶⁷ Məsəfəre Tsədənŋa eye a mbəzlaw ka Zakari, bəba i wawa niye. Tsa na, a da ha, a gwad:

⁶⁸ «Zambadakway a Bəy Maduweŋ kway Mbəlom i Israyel hay.

Nenŋeye kə mbəzlaw a walaŋ kway hərwi məmbəle kway hay.

⁶⁹ Nenŋeye kə slərakwayaw ndo gədan eye hərwi mətəme kway hay.

Nenŋeye na, gwala i Davit ndo i məsler i Mbəlom.

⁷⁰ Bazlam nakay na, Mbəlom 6a kə tsikatay a ndo məde ha bazlam ŋgay tsədənŋa eye hay ahal niye.

⁷¹ A gwad na, ma ta təmiye kway ha abəra mə həlay i ndo i varam kway hay, ada mə həlay i ndo neheye tebiye tə nakway dəre aye.

⁷² Kə gatay ŋgwalak ŋgay a bəba kway hay.

Ma mətsiye ha gər ta dzam nakə a bar eye bay.

⁷³ Mbəlom 6a ka mbəram məmbadəy a bəba tətə kway Abraham.

⁷⁴ A gwad: Ma ta təmiye kway ha abəra mə həlay i ndo i varam kway hay na, hərwi ada kə slakwa faya məgay məsler tə madzədzar eye sa bay.

⁷⁵ A ge andza niye na, hərwi ada kə tərakwa ndo ŋgay hay.

Ka tərakweye na, ndo ŋgay tsədənŋa eye hay huya ma məndze kway.

⁷⁶ Nəkar na, wawa ga, ta ta zalakeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom Fetek, hərwi nəkar na, ka laheye kame a Bəy Maduweŋ, ka lambadeye na tsəved.

⁷⁷ Ka ta tsikateye a ndo ŋgay hay ma deyeweye mətəme tay ha.

Ma ta pəsətay ha mənese tay hay.

⁷⁸ Mbəlom kway na, ŋgwalak ŋgay a ndəv bay. Andza niye, dzaydzay ŋgay ma dəvakweye andza pat nakə faya ma tsaraweje.

⁷⁹ Tsa na, ma dəvateye dzaydzay a ndo neheye ma mezek i mədahan aye.

Ma lakiye kway ka tsəved i zay.»

⁸⁰ Yawa! Yuhana a gal na, metsəhe ŋgay a səkah kame kame. A lətse a ye a kəsaf. A

ndza mə dəma hus a pat nakə a bəzatay ha bo parakka a Israyel hay aye.

2

Məwe i Yesu

Mata 1.18-25

¹ Ahəl niye tə wa Yuhana madzəhu6e ndo a yam na, Agustus nenŋeye bəy i Roma. Anəke na, a gwadətay a ndo hay tā pasla ndo hay ka dala ŋgay tebiye. ² Nakay na, makurre i məpesle ndo nakə tə pasla ahəl niye Kiriniyus a ləwawa gəma i Siri ka dala i Roma aye. ³ Kwa way a ye mata wetse məzele ŋgay na, ma gəma ŋgay.

⁴ Andza niye, Yusufa nenŋeye ma ndziye ma gəma i Nazaret ka dala i Galile. A tsəne na, a ye ka dala i Yahuda ma gəma nakə tə zalay Betelehem aye. Gəma nakə tə wa mə dəma bəba tətə ŋgay Davit aye. ⁵ A ye na, ta Mari mədel ŋgay tə bo sulo eye mata wetse məzele tay.

⁶ Ahəl nakə nəteye ma Betelehem aye na, həlay i məwe wawa i Mari kə sla. ⁷ A wa malkwara ŋgay niye na, hasləka eye. A mbuza na a peteked, a həna ha a təv mənde wu mənday i gənaw hay hərwi ta huta təv mə gay i mbəlok hay bay.

Gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo a ndo mətsəkure gənaw hay

⁸ Ma gəma niye na, ndo mətsəkure gənaw hay andaya tə hənawa mə pesl, tə tsəkurawa gənaw tay hay ta həvad. ⁹ Gawla i Mbəlom a mbəzlaw a bəzatay ha bo. Təv niye nəteye mə dəma aye na, a dəv dzaydzay ta gədan i Bəy Maduweŋ. Tsa na, ndo mətsəkure gənaw niye hay ta dzədzar.

¹⁰ Ane tuk na, Gawla i Mbəlom niye a gwadətay: «Kā dzədzarum bay! Na zlakumaw na, Labara ŋgwalak eye. Ndo hay haladzay ta ŋgwasiye hərwi bazlam nakay. ¹¹ Bəgom ta həvad nakay ta wakum ndo mətəme kurom ha ma Betelehem, ma gəma i Davit. Nenŋeye na, Kəriste, Bəy Maduweŋ. ¹² Dum ta zəbumaw faya. Ka ŋgatumeje a wawa eye. Ka sərumeje ha nenŋeye na, hərwi mambuza eye mə peteked. Ma həniye ma təv mənday wu i gənaw hay.»

¹³ Kwayanŋa, gawla i Mbəlom hay haladzay tə yaw ka təv i gawla i Mbəlom niye ta zambadəy a Mbəlom tə gwad:

¹⁴ «ŋgama mâ tərə mə mbəlom məgəma, ka gər i ndo hay tebiye.

Zay mâ tərə ka məndzibəra mə walaŋ i ndo neheye Mbəlom a wuda tay ha aye.»

¹⁵ Tsa na, gawla i Mbəlom hay ti ye wu tay a mbəlom. Ti ye wu tay na, ndo mətsəkure gənaw hay tə gwad mə walaŋ tay: «Lətsakwa, takwa hus a Betelehem ta zəbakwaw ka wu nakə a ge bo aye, nakə Bəy Maduweŋ a dakway ha aye.»

¹⁶ Ti ye ta bāse a Betelehem. Tā ndisil naha a dāma na, tē ngatay a Mari ta Yusufu ada ta wawa ndāriz niye mahāna eye ma tēv mānday wu i gānaw hay.* ¹⁷ Tē ngatay andza niye na, ta tākāratay wu nakā gawla i Mbālom a tsikatay ka gār i wawa niye aye. ¹⁸ Kwa way a tsāne wu nakā ndo mātēskure gānaw hay ta tākār aye na, a gatay hārḅāḅākka. ¹⁹ Mari na, wu neheye tē tsik aye na, a pa na tebiye a gār a dzalawa faya.

²⁰ Tsa na, ndo mātēskure gānaw hay tē maw wu tay. Tē dāslay ha gār a Mbālom ta zambadāy hārwi wu nakā tē tsāne ada tē ngatay aye na, kē ge bo andza nakā tē tsikatay aye.

²¹ Māhāne tasāla a ge matsamahkar eye na, hālay i mādāse wawa kē sla. A pa faya māzele Yesu. Māzele niye na, māzele nakā gawla i Mbālom a tsikay a Mari ahāl niye kē huta huḍ zuk bay aye.

Yusufa ta Mari ti ye ha Yesu a Zerozelem

²² Hālay i mābere bo tay ka dāre i Mbālom kē sla andza bazlam i Mbālom mapala eye nakā Musa a watsa aye. Andza niye, Yusufu ta Mari tē zla wawa, ti ye ha a Zerozelem mata bēzay ha a Bāy Maduweṅ, ²³ hārwi mawatsa eye mē derewel i Musa na: «Malkwara i wawa haslāka eye na, i Mbālom.†» ²⁴ Ada andza nakā mawatsa eye mē derewel i Musa na, ti ye tē vālay māydagwar sulo kēgābay bodobodo sulo a Mbālom.‡

²⁵ Yawa! Ndo weye andaya ma Zerozelem, māzele ṅgay Simeyoṅ. Nengeye na, ṅgwalak i ndo, ka tāmā bazlam i Mbālom lele. Faya ma hābiye ndo mātame tay ha Israyel hay. Simeyoṅ na, Māsāfāre Tsādāṅṅa eye ka nengeye. ²⁶ Māsāfāre Tsādāṅṅa eye ḅa kē tsikay, a gwaday: «Ka ta mātiye na, ka ṅgateye a Kāriste nakā Bāy Maduweṅ ma slārawe ye tēday.»

²⁷ Anāke na, Simeyoṅ a ye a gay i mādāslay ha gār a Mbālom ta gōdāṅ i Māsāfāre i Mbālom. Ahāl niye na, bāba i Yesu hay ti ye naha tē falākwa a gay ta wawa māge andza nakā bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. ²⁸ Tsa na, Simeyoṅ a zla wawa niye a hālay, a zambadāy a Mbālom, a gwad:

²⁹ «Bāy Maduweṅ ga, anāke na, gār ha ndo i māsler yak mā ye ṅgway,
mā māt tē zay, hārwi ka ge wu nakā ka tsik aye.

³⁰ Na ṅgatay tē dāre ga a ndo mātame ha ndo yak nakā ka slāraw aye.

³¹ Ka lōva ha bo na, hārwi ndo hay tebiye.

³² Ndo nakā ka slārawe ye na, nengeye na, dzaydzay nakā ma dāvateye a ndo hay tebiye ka mēndzibāra

ada nengeye ma vālateye mēzlaḅ a ndo yak hay Israyel hay.»

³³ Bāba ta may i Yesu na, a gatay hārḅāḅākka hārwi bazlam i Simeyoṅ niye a tsik aye.

³⁴ Tsa na, Simeyoṅ a pa fataya ṅgama i Mbālom. A gwaday a Mari may i wawa niye: «Wawa nakay na, Israyel hay haladzay ta dādiye faya. Andza niye, ndo hay haladzay ta maweye ka tēv i Mbālom hārwi ṅgay. Ma ta datay ha māsler i Mbālom na, nengeye. Ane tuk na, ndo hay ta kārāhiye na. ³⁵ Wu nakā māṅgaha eye ma mādzaḅ gār kwa i way i way na, ma bēziye ha parakka. Nēkar dārmak Mari, dāretsāseh ma ta ṅṅeniye ha ka bo bāra dārev yak andza maslalam.»

³⁶ ṅgwas wuray andaya guram eye ketef ketef, māzele ṅgay Anna. Nengeye na, ndo mādē ha bazlam i Mbālom. Dem i Fanuwl gwala i Aser. Ahāl nakā nengeye dem eye na, a ye a zal. A ndza mē zal mēve tasāla na, zal ṅgay niye a māt. ³⁷ Tsa na, ki ye a zal sa bay, a ndza ṅgway madāgway i ṅgwas eye. Māve ṅgay na, kuro kuro tsamahkar gār eye fad. Ma mēndze ṅgay na, a gaway māsler a Mbālom. A yawa a gay i mādāslay ha gār a Mbālom ta hāvād kwa ta hāpat pat pat. A dūwulaway me a Mbālom. A gawa daliyam. ³⁸ A ye a gay i mādāslay ha gār a Mbālom na, ahāl nakā Simeyoṅ faya ma tsikiye me mba aye. A ye naha, a gay naha siḅe a Mbālom. A tsik ka wawa niye a ndo neheye faya ta hābiye madayaw i ndo mātame ha ndo nakā ma tāmīye ha Zerozelem aye.

³⁹ Yusufu ta Mari ta ndāv ha māge wu nakā mawatsa eye mē bazlam i Mbālom mapala eye na, ta mbāda gār a gōma tay a Nazaret ka dala i Galile. ⁴⁰ Wawa niye faya ma gāliye na, gōdāṅ tē metsēhe ṅgay a sakah kame kame, ṅgama i Mbālom tē nengeye.

Yesu ta madugula i Yahuda hay

⁴¹ Ka mēve na, Yusufu ta Mari ti yawa a magurlom i Pak a Zerozelem. ⁴² Yesu a ge mēve kuro gār eye sulo na, ti ye dziye ta bāba ṅgay hay andza nakā ti yawa aye.

⁴³ Magurlom a ndāv na, tē maw a mātāgay. Yesu na, kē mātsa ma Zerozelem. Bāba ṅgay hay ta sār faya bay. ⁴⁴ Nāteye tē dzala mē gār tay na, Yesu nengeye ta ndo neheye ti ye ka bo dziye. Tē ndza hwapat ka mede. Ta huwa na, tē pa bo ka mēpāle na mē walāṅ i gwala tay hay ada mē walāṅ i dzam tay hay. ⁴⁵ Ta pāla na na, ta huta na bay. Ta mbāda gār a Zerozelem tē mēpāle na haladzay.

⁴⁶ Ma dāba i māhāne mahkar, ti ye naha tē huta na mē gay i mādāslay ha gār a Mbālom. Nengeye ma ndziye mē walāṅ i ndo mēdzāṅgawa bazlam i Mbālom mapala eye, faya ma piye zlēm ka bazlam ada faya ma

* 2:16 Zaba mē Luka 2.7. † 2:23 Madayaw abara ma Ezipt 13.2, 12. ‡ 2:24 Levitik 12.8.

tsətsahiye fataya bazlam hay. ⁴⁷ Ndo niye hay tə tsəne wu nakə faya ma tsikiye na, a gatay hərbaəbəkka hərwi ndaraw ngay ada tə mambəde ka bazlam nakə a mbədawatay faya aye.

⁴⁸ Bəba ngay hay tə ngatay andza niye na, a gatay hərbaəbəkka. May ngay a gwaday: «Wawa ga, ka gamay andza niye na, hərwi mey? Nəmay ta bəba yak na, faya nəmaa pəliye kar. Mədzal gər may ka dzədza haladzay.»

⁴⁹ A gwadatay: «Ka pəlumeye ga na, hərwi mey? Neñ na, na ndziye mə gay i bəba ga na, ka sərüm təbədew.»

⁵⁰ Ane tuk na, ta tsəne wu nakə Yesu a tsikatay aye bay.

⁵¹ Tsa na, Yesu a latse ti ye ta bəba ngay hay a Nazaret. Yesu na, a hənawatay ha gər lele. May ngay a pa na bazlam niye a gər ngay.

⁵² Yesu a gəl na, metsehe ngay a səkah kame kame. A yay a gər a Mbəlom haladzay ada ndo hay ta zambədaway haladzay.

3

Yuhana madzəhuə ndo a yam na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Yuhana 1.19-28

¹ Ahəl niye na, Tiber neñgeye bəy i Roma. Kə va ma bəy kuro gər eye zlam. Pənos Pilat, bəy nakə ka dala i Yahuda aye. Herod neñgeye a ləva dala i Galile. Malamar ngay Filip na, a ləva dala i Iture ta Trakonitit, Lisaniyas i ngay na, a ləva dala i Abilen. ² Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom na, Han ta Kayif. Ahəl niye na, Yuhana wawa i Zakari na, mə makulkwandah. Mbəlom a tsikayaw me a slər na.

³ Tsa na, Yuhana a dazlay mahəhele gəma neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye. A gwadawatay a ndo hay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuəbüm bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁴ Andza niye, nakay na, wu nakə mawatsa eye mə dərəwel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

“Lambadumay tsəved a Bəy Maduwej, lambadumay tsəved hay fehe lele, tə hədzak bay!

⁵ Loləñ hay tebiye ta ta rahiye fədəde!

Mahamba hay ta tsaholok hay ta ta miye ka dala fədədə!

Tsəved neheye mahədzaka eye hay ta ta lambadiye tay hay dandər dandər lele!

Tsəved neheye tsərsloslo tə kwar aye hay ta ta ləviye fehe lele!

⁶ Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay kəkay na, ndo hay tebiye ta ngateye.*»

⁷ Ndo hay haladzay ti yawa naha ka təv i Yuhana hərwi ada mə dzəhuə tay ha a yam. Yuhana a gwadawa tay: «Wawa i palas hay! Maa dəkum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə base kə ndzew aye na, way?

⁸ Anəke na, gum məsler neheye ngwalak eye ndo hay ta səriye ha ka mbədum ha mede kurom aye tuk. Ka dzalum mə gər kurom “Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey bay!” Sərüm ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay ha kwar neheye anəñ yə wawa i Abraham hay! ⁹ Ba hadzaya mələva bo eye mədəse tay ha dərizl i gərdaf hay ta zləlay eye dzay tebiye. Dərizl i gərdaf neheye tebiye tə wa hohway ngwalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹⁰ Ndo hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmaa giye na, mey?»

¹¹ A mbədətay faya, a gwadətay: «Ndo nakə məkelkabo ngay sulo aye na, mə vəlay nəte a ndo nakə i ngay andaya bay aye. Ndo nakə wu mənday ngay andaya na, tə ngəna ta ndo nakə i ngay andaya bay aye.»

¹² Ndo matsekele dzangal hay ti ye naha hərwi madzəhuə bo a yam dərma. Ta tsətsah ka Yuhana tə gwaday: «Miter, nəmaa giye na, mey!»

¹³ A mbədətay faya a gwadətay: «Kā təmum wu abəra ka ndo mə ze nakə bəy i dala a gwadəkum təmum aye bay.»

¹⁴ Sidzew hay ta tsətsah andza niye dərma: «Ada nəmay na, nəmaa giye mey tey?»

A gwadətay: «Kā buwum suloy abəra ka ndo ta gadəñ bay. Kā rawum me ka ndo hərwi matəme faya bəra suloy bay. Duñ həbum na, madagər kurom nakə ta vəlakumeye ka kiye aye.»

¹⁵ Ndo hay ta dazlay mədzele ka wu nakə ma giye bo aye, tə dzalawa mə gər tay tə gwad: «Ma giye Yuhana na, Kəriste.»

¹⁶ Yuhana a gwadətay a nəteye niye tebiye: «Neñ na, na dzəhuəbiye kurom ha a yam tsa. Ndo mekeləñ eye ma deyeweye kame ga, neñgeye na, gədan eye a ze ga. Na sliye mahəndzədə ka təv ngay məpəlay ha ləber i tahərak ngay bay tebiye. Neñgeye, ma dzəhuəbiye kurom ha ta Məsəfare Tsədanəñ eye ada ta ako. ¹⁷ Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ngəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dədə bay aye.»

¹⁸ Yuhana a dawatay ha Labara Ngwalak eye tə məvələtay gədan tə bazlam hay wal wal.

* 3:6 Ezay 40.3-5.

¹⁹ Yuhana kə gay me a Herod hərwi a zla Herodiyad ɲgwas i malamar ɲgay. Ada Yuhana kə gay me ka wu hay wal wal. ²⁰ Herod a sakah ha mæge mənese sa. A gəs na Yuhana a daɲgay.

*Madzəhuḅe i Yesu a yam
Mata 3.13-17; Markus 1.9-11*

²¹ Ma dəba aye Yuhana a dzəhuḅ tay hay ndo hay tebiye a yam na, a dzəhuḅ ha Yesu a yam dərma. A həlay nakə faya ma duwuliye me aye na, magərmbəlom a həndək tuwaɲ. ²² Tsa na, Məsəfəre Tsədəɲɲa a mbəzlaw faya, dəre a ɲgatay andza bodobodo. Tsa na, mətšike me a tsənew abara mə mbəlom a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wudə kar haladzay. Dərev ga faya ma ɲgwasiye tə nəkar.»

*Bəba tətə i Yesu hay
Mata 1.1-17*

²³ Yesu a dazlay a mæge məsler na, məve ɲgay ma giye kuro kuro mahkar. Ndo hay tə dzala tə gwad neɲgeye na, wawa i Yusuf. Yusuf wawa i Heli ²⁴ Heli wawa i Matat, Matat wawa i Levi, Levi wawa i Melki, Melki wawa i Zanay, Zanay wawa i Yusuf, ²⁵ Yusuf wawa i Matatias, Matatias wawa i Amos, Amos wawa i Nahum, Nahum wawa i Esəli, Esəli wawa i Nagay, ²⁶ Nagay wawa i Maat, Maat wawa i Matatias, Matatias wawa i Semeyin, Semeyin wawa i Zozek, Zozek wawa i Zoda, ²⁷ Zoda wawa i Yohanan, Yohanan wawa i Resa, Resa wawa i Zorobabel, Zorobabel wawa i Salatiyel, Salatiyel wawa i Neri, ²⁸ Neri wawa i Melki, Melki wawa i Addi, Addi wawa i Kozam, Kozam wawa i Elmadam, Elmadam wawa i Er, ²⁹ Er wawa i Zozowe, Zozowe wawa i Eliyezer, Eliyezer wawa i Zorim, Zorim wawa i Matat, Matat wawa i Levi, ³⁰ Levi wawa i Simeyoy, Simeyoy wawa i Yahuda, Yahuda wawa i Yusuf, Yusuf wawa i Zonam, Zonam wawa i Eliyakim, ³¹ Eliyakim wawa i Meliya, Meliya wawa i Mena, Mena wawa i Matata, Matata wawa i Natan, Natan wawa i Davit, ³² Davit wawa i Zese, Zese wawa i Obed, Obed wawa i Booz, Booz wawa i Salmon, Salmon wawa i Nason, ³³ Nason wawa i Aminadab, Aminadab wawa i Admin, Admin wawa i Arni, Arni wawa i Hesron, Hesron wawa i Fares, Fares wawa i Yahuda, ³⁴ Yahuda wawa i Zakob, Zakob wawa i Izak, Izak wawa i Abraham, Abraham wawa i Tara, Tara wawa i Nakor, ³⁵ Nakor wawa i Serok, Serok wawa i Ragu, Ragu wawa i Falek, Falek wawa i Eber, Eber wawa i Sala, ³⁶ Sala wawa i Kaynam, Kaynam wawa i Arfadzad, Arfadzad wawa

i Sem, Sem wawa i Nuhu, Nuhu wawa i Lamek, ³⁷ Lamek wawa i Matosalem, Matosalem wawa i Henok, Henok wawa i Iyaret, Iyaret wawa i Maleleyel, Maleleyel wawa i Kaynam. ³⁸ Kaynam Wawa i Enos, Enos wawa i Set, Set wawa i Adam, Adam neɲgeye na, Wawa i Mbəlom.

4

*A say a Fakalaw masəpete na Yesu
Mata 4.1-11; Markus 1.12-13*

¹ Ma dəba eye Məsəfəre Tsədəɲɲa a rahay a bo i Yesu na, a ye abara ka təv i magayam i Yurдум niye. Tsa na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye a ye ha a makulkwandah. ² Mə dəma na, Yesu kə ndza məhəne kuro kuro faɖ, Fakalaw a say masəpete na. Ma məndze niye na, Yesu kə nda wu mənday kwa tsekweɲ bay tebiye. Ka mandəve i məhəne niye hay na, may a wur faya tuk.

³ Tsa na, Fakalaw a yaw ka təv ɲgay, a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwaday a kwar nakay mā təraka wu mənday.»

⁴ Yesu a mbəday faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Ndo zezey ma ndziye na, ta wu mənday dekdek bay.*”»

⁵ Fakalaw a ye ha ka gər i gəma. Kwayaɲɲa a bəzay ha bəy i məndzibəra tebiye. ⁶ A bəzay ha na, a gwaday: «Na vəlakeye a nəkar hərwi gədaɲ ta zelele neheye ma bay i dala neheye tebiye mavəla eye a neɲ. Na sliye faya mavəle kwa a way andza nakə a seɲ aye. ⁷ Tadə ka dəkweɲ gurmets na, na vəlakeye ha tebiye a nəkar.»

⁸ Yesu a mbəday faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweɲ yak Mbəlom, ada ka ge ye məsler na, a neɲgeye nəte ɲgweɲ.†”»

⁹ Fakalaw a ye ha a gəma i Zeroselem, ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə ndisl a dəma na, a gwaday a Yesu: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom sa na, kal ha bo abara ka gər i gay nakay ka dala. ¹⁰ Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Mbəlom ma gwadateye a gawla ɲgay hay na, tā dzəna kar, tā tsəpa kar. ¹¹ Tā kəndawa kar, hərwi ada sik yak mā ndzay a kwar bay.‡”»

¹² Yesu a mbəday faya a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kā dza ha Bəy Maduweɲ yak Mbəlom bay.§”»

¹³ Fakalaw a ndəv ha wewer ɲgay tebiye hərwi masəpete Yesu. Ma dəba eye na, a ye ɲgway abara ka təv i Yesu hus a pat mekeləy eye.

*Yesu a ge məsler ma Galile
Mata 4.12-17; Markus 1.14-15*

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † 4:8 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. ‡ 4:11 Dəmes hay 91.11-12.

§ 4:12 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16.

¹⁴ Ma dɛba eye na, Yesu a mbɛda gɛr a Galile. A ye na, nenɛgeye maraha eye ta gɛdanɔ i Mɛsafɛre i Mbɛlom. Mɛ dɛma na, mɛzele nɛgay a da zlɛm a gɛma hay tebiye. ¹⁵ A tɛtikawatay bazlam i Mbɛlom a ndo hay mɛ gay i maduwule me. Ndo hay tebiye ta zambadaway.

*Ndo i gɛma i Nazaret hay ta kɛrah Yesu
Mata 13.53-58; Markus 6.1-6*

¹⁶ Ma dɛba eye Yesu a lɛtse, a ye a gɛma i Nazaret. Nazaret na, gɛma nakɛ a gɛl mɛ dɛma aye. Pat i mazɛzukw bo na, a lɛtse a ye a gay i maduwule me andza nakɛ a gawa ha aye. Mɛ dɛma na, a lɛtse hɛrwi mɛdzenɛge bazlam i Mbɛlom. ¹⁷ Tsa na, ti ye naha tɛ zlayaw dɛrewel i Ezay ndo mɛde ha bazlam i Mbɛlom, tɛ vɛlay. Tsa na, a pɛla ha dɛrewel niye. A pɛla ha na, a huta tɛv nakɛ mawatsa eye, a gwad:

¹⁸ «Mɛsafɛre i Bɛy Maduwenɔ ga gɛr ga.

A zla ga, a slɛra ga ahaya na, hɛrwi mɛzlatayaw Labara Nɛgwalak eye a ndo i mɛtawak hay.

A slɛra ga ahaya na, hɛrwi mɛdatay labara i mɛtɛme a ndo i danɛgay hay.

A slɛra ga ahaya hɛrwi mahɛndɛkatay na dɛre a guluf hay.

A slɛra ga ahaya na, mɛtɛme tay ha, ndo neheye faya ta gateye dɛretsɛtseh aye.

¹⁹ Mɛde ha mɛve nakɛ Mbɛlom ma gat-eye nɛgwalak nɛgay a ndo hay aye na, kɛ ndislew.* »

²⁰ Yesu a ndɛv ha mɛdzenɛge andza niye na, a pada na dɛrewel niye. A may ha a ndo mɛge mɛsler i gay i maduwule me niye. Tsa na, a ye a ndza nɛgway. Ndo niye hay tebiye mɛ gay i maduwule me aye na, ta zɛba ka Yesu.

²¹ Tsa na, Yesu a dazlay mɛtsikatay, a gwadatay: «Nɛkurom neheye faya ka pumay zlɛm a wu nakɛ faya na tsikakumeye na, wu nakɛ na dzanɛga mɛ Dɛrewel i Mbɛlom aye na, ɛa kɛ ge bo bɛgom tsiy.»

²² Ndo niye hay tebiye tɛ tsik faya, tɛ gwad: «Ndo nakay na, lele.» Ada Bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, bazlam niye nɛgwalak eye a gatay hɛrɛbɛɛkka. Tɛ gwad: «Nenɛgeye na, wawa i Yusufa na gwad bɛda?»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Ta dɛdɛk, nɛkurom ka tsikumenɛye bazlam i dzeke nakay ananɔ aye. Ka gwɛdumenɛye: “Nɛkar ndo mɛtɛme ha ndo, tɛma ha bo yak aye tey.” Nɛmaa tsɛne wu neheye ka ge ma Kafernahum aye. Anɛke na, ge ma gɛma yak andza neheye ka ge ma Kafernahum aye dɛrmak.»

²⁴ Tsa na, a gwadatay sa: «Sɛrum ha ndo mɛde ha bazlam i Mbɛlom na, kwa nɛte ta tɛma na ma gɛma nɛgay nakɛ tɛ wa na mɛ

dɛma aye bay. ²⁵ Sa tsa na, sɛrum ha ahɛl i Eliya ndo i maslanɔ i Mbɛlom na, madakway i nɛgwas hay haladzay ma Israyel. Ahɛl niye na, yam kɛ pa bay mɛve mahkar ta kiye mɛkwa. Mandɛrzanɔ bagwar eye a ge ka dala niye tebiye. ²⁶ Madakway i nɛgwas hay andaya ma Israyel, ane tuk na, Mbɛlom kɛ slɛr Eliya a gay i madakway i nɛgwas hay kwa nɛte bay tebiye. Ane tuk na, Mbɛlom a slɛr Eliya na, a gay i madakway i nɛgwas wuray a ndzawa ka dala i Sɛripta ma gɛma i Sidon.† ²⁷ Ahɛl i Elize ndo mɛde ha bazlam i Mbɛlom na, ndo madɛgwada eye hay haladzay ka dala i Israyel. Mbɛlom kɛ mbɛl tay ha ndo niye madɛgwada eye hay kwa nɛte bay, a mbɛl ha na, Namanɔ ndo i gɛma i Siri.‡»

²⁸ Ndo niye hay tebiye mɛ gay i maduwule me aye tɛ tsɛne bazlam nɛgay niye na, a ndalatay haladzay. ²⁹ Tsa na, tɛ lɛtse, tɛ pay halay a Yesu. Ti ye ahaya abɛra ma wuzlahgɛma, ti ye ha a gɛr i mahɛmba i Nazaret. Gɛma i Nazaret ma geye na, ka mahɛmba eye niye. Tɛ tsal ha a dɛma na, hɛrwi madzɛgɛda ahaya a zavay. ³⁰ Ane tuk na, Yesu a ye mɛ walanɔ tay tsɛrid tsɛrid a ye nɛgway.

*Yesu a mbɛl ha ndo nakɛ mɛsafɛre lele bay
mɛ bo aye*

Markus 1.21-28

³¹ Ma dɛba eye na, Yesu a lɛtse a ye a Kafernahum. Kafernahum na, wuzlahgɛma i Galile. Pat i mazɛzukw bo na, pat pat a tɛtikawatay a ndo hay. ³² Ndo hay tɛ tsɛne matɛtike nɛgay niye na, a gatay hɛrɛbɛɛkka. Hɛrwi matɛtike nɛgay nakɛ a tɛtikatay aye ta mɛzlaɛ eye.

³³ Azlakwa bay mɛ gay i maduwule me niye na, ndowege andaya gɛr a wuway. A wuda ta gɛdanɔ kɛlɛrra, a gwad: ³⁴ «Nɛkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nɛmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha daw? Nɛkar way na, na sɛr ha lele: Nɛkar na, ndo nakɛ tsɛdanɛna Mbɛlom a slɛraw aye!»

³⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwaday: «Ndza dɛkɛk! Dara abɛra mɛ bo i ndo nakay!»

Tsa na, fakalaw a kal ha ndo niye kame i ndo niye hay bɛrra. Tsa na, a ndohwaw abɛra mɛ bo i ndo niye. Kɛ gay wuray a ndo niye kwa tsekwenɔ bay. ³⁶ Ka tɛv niye na, a gatay a ndo hay dabɛk dabɛk, hɛrɛbɛɛkka. Tɛ gwad mɛ walanɔ tay: «Eh! Eh! Nakay na, bazlam waray! Nakay i nɛgay na, ndo waray a tsik me ta mɛzlaɛ eye! A gatay me ta gɛdanɔ a mɛsafɛre lele bay eye hay na, tɛ gɛsay me ada tɛ ndohwaw abɛra mɛ bo ndo nakay aye!»

³⁷ Labara i Yesu a da a zlɛm ma gɛma niye tebiye.

* 4:19 Ezay 61.1-2. † 4:26 1 Bɛy hay 17.8-16. ‡ 4:27 2 Bɛy hay 5.1-14.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay wal

Mata 8.14-17; Markus 1.29-34

³⁸ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma gay i maduwule me niye. A həl bo a ye a gay i Simon. A ye naha na, mese i Simon lele bay. Marabara6 a gay haladzay. Tsa na, tə gwaday a Yesu: «Marabara6 a gay a mese i Simon, dzəna na tey!» ³⁹ Yesu a lətse, a ye ka təv ngay. A ye naha na, a guduk faya. A ngərəz ka marabara6 niye ta gədan. Tsa na, marabara6 niye a ndala abəra ka ngwas niye. Kwayanŋa a gatay mbəlök.

⁴⁰ Ma dəba eye pat a dəf na, ndo hay tə həlayaw ndo neheye dāvats mə bo tay tebiye a Yesu. Kwa slala i dāvats waray waray na, tə həlayaw a Yesu. Yesu a pa fataya həlay nətə nətə tay eye. A mbəl tay ha abəra ma dāvats tay niye hay. ⁴¹ A həhar fakalaw hay abəra mə bo i ndo hay haladzay dərma. Fakalaw niye hay ta wuda, tə gwaday: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom!»

Ane tuk, na, Yesu a ngərəz fataya. A gwadatay: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nətəye na, tə sər ha Yesu na, Kəriste.

Yesu a da ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me

Markus 1.35-39

⁴² Dəre a tsada kwayanŋa na, Yesu a lətse a ndohwaw, a yaw abəra mə gay. A ye dərən abəra ma wuzlahgəma. A ye a təv nakə ndəray andaya mə dəma bay aye. Ndo hay haladzay ta zəba dərə na, ta ngatay a Yesu bay. Tsa na, ta pəla na. Tə huta na Yesu na, a satay Yesu mā ye fataya abəra bay, mā ndza ta nətəye huya.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Na diye a gəma mekeleŋ eye hay, na ta datay ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom dərma. Mbəlom a slara ga ahaya na, hərwiye.»

⁴⁴ Tsa na, a lətse, a ye a dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me neheye ka dala i Yahuda aye.

5

Makurre i gawla i Yesu hay

Mata 4.18-22; Markus 1.16-20

¹ Pat wuray na, Yesu a ye ka me i dəlov i Genesaret. A ye na, a lətse ka me i dəlov i Genesaret niye. Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay faya ta lawariye na hərwi mətsəne bazlam i Mbəlom.

² Yesu a ngatay a kwalalan i yam hay sulo ka dəkak. Ndo mägəse kələf hay tə mbəzlaw abəra mə dəma, faya ta bəriye gadan tay hay. ³ Tsa na, Yesu a ye, a tsal a kwalalan i yam nengəd. Kwalalan i yam niye na, i Simon. Tsa na, a gay amboh a Simon, a gwaday: «Amboh, həndzəd ga ha tsekweŋ a bəra ka dəkak.» Simon a ge ha andza niye. Yesu a ndza a kwalalan i yam niye na, a pa

bo ka matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo niye hay.

⁴ A ndəv ha matətikatay a ndo hay na, a gwaday a Simon: «Həndzəd ha kwalalan i yam dərən, a təv nakə siduk aye, a wuzlah i dəlov. Ka ye ha na, nəkar ta ndo məpaka bəzay yak hay kalum gadan kurom hay a yam hərwi mägəse kələf.»

⁵ Simon a mbəday faya, a gwaday: «Ŋgalaka, nəmaa ye gər haladzay ta həvad hərwi mägəse kələf ada kwa nətə nəmaa gəs bay. Aya ane nəkar ka tsiken, nā ge sa na, na kaliye gadan hay a yam.»

⁶ Tsa na, tə kal gadan tay niye hay a yam. Tə kal a dəma na, kələf hay ti ye a gadan tay niye hay haladzay. Gadan tay niye hay a dazlay a mangəzlehe ndərtsətse hərwi kələf kə rah a dəma ka zal naha. ⁷ Tsa na, tə gatay naha wiyaw a mandala tay neheye mə kwalalan i yam nengəd aye hərwi ada tā yaw tā dzəna tay tey. Mandala tay niye hay ti yaw. Tə vaha ahaya gadan niye hay abəra ma yam. Tə rah ha, kwalalan i yam niye hay sulo aye tə kələf. Kwalalan i yam niye hay ta sər masəleme a hud i yam hərwi maraha eye hay haladzay.

⁸ Simon Piyer a ngatay andza niye na, a ye a dəkway gurmet a huvo a Yesu. A gwaday: «Do wu yak abəra ka təv ga Bəy Maduweŋ, hərwi nen na, ndo i mezeleme!»

⁹ Simon a dzədzar haladzay. Ndo niye hay nətəye dziye ta dzədzar andza Simon dərma. Ta dzədzar na, hərwi kələf niye tə gəs haladzay aye. ¹⁰ Andza niye, ndo məpay bəzay a Simon, ta dzədzar dərma. Ndo neheye tə paway bəzay a Simon aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay.

Ane tuk na, Yesu a gwaday a Simon: «Kā dzədzar bay. Nəkar na, ka ta həlaweyə ndo hay ka təv ga.»

¹¹ Tsa na, tə ma tay ahaya kwalalan i yam tay hay ka dəkak. Tə gər ha wu tay niye hay tebiye tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay ada a pəsatay ha mezeleme

Mata 8.1-4; Markus 1.40-45

¹² Pat wuray na, Yesu a ye a wuzlahgəma wuray. Ahəl nakə nengəye mə dəma aye na, paf ndo wuray madəgwadə eye a ye naha. A ngatay a Yesu na, a kal ha bo kame ngay. Dəbuz dər ar ka dala, a gay amboh a Yesu, a gwaday: «Ŋgalaka, ta də kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanŋa.»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a nduda ha həlay ngay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədanŋa!» Kwayanŋa dāvats i madəgwədə a ndala abəra ka ndo niye.

¹⁴ Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada

vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədaŋŋa.»

¹⁵ Kwa andza niye bəbay na, labara i Yesu a da a zləm haladzay. Ndo hay haladzay tə hayawa gər ka təv ŋgay hərwi məpay zləm a bazlam ŋgay. Siye hay ti yawa ka təv ŋgay hərwi ada mâ mbəl tay ha abəra ma dəvats tay hay.

¹⁶ Ane tuk na, Yesu na, a yawa a təv neh-eye dərəŋ aye. A yawa a dəma mata dūwule me.

*Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Mata 9.1-8; Markus 2.1-12*

¹⁷ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay. Farisa hay ta ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya dərma. Ti yaw na, ma gəma neheye ka dala i Galile aye tebiye, ma Zerozelem ada abəra ma Yahuda. Yesu a mbəlawa tay ha ndo i dəvats hay ta gədaŋ i Bəy Maduwen Mbəlom.

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo hay, tə zlay naha ndo wuray matəra eye madzawa eye ka sləlah. Ta pəla tsəved mede ha məpe kame i Yesu. ¹⁹ Ane tuk na, ta huta tsəved mede məfələkwa ha a gay bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Tə sləl bəf dəgerger tə Yesu. Tə mbəzla ha ndo niye ta sləlah eye dzay tə walaŋ i ndo niye hay kame i Yesu. ²⁰ Yesu a ŋgatay a mədzal gər i ndo niye hay na, a gwaday a ndo matəra eye niye: «Dzam ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

²¹ Ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Nakay na, ndo waray i ŋgay a tsalay ka gər a Mbəlom aye! Way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo na, way. Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ŋgwen bəna, way?»

²² Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwaday: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey?»

²³ Maa da me məgwəde: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəgəbay «Lətse, do» na, maa da me mə dəma na, waray? ²⁴ A seŋ na, sərur ha neŋ Wawa i Ndo na, gədaŋ ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwaday a ndo matəra eye: «Faya na gwadakeye, lətse, zla sləlah yak do a mətagay!»

²⁵ Kwayanŋa ndo niye a lətse hurum kame i ndo niye hay tebiye. A zla sləlah ŋgay niye tə zla ahaya. A ye kame i ndo niye hay duwak duwak tə mazambadaya a Mbəlom. A ye a mətagay.

²⁶ Ndo niye hay mbərzəzza aye tə ŋgatay andza niye na, a gatay hərəbəkka. Ta zambadaya a Mbəlom. Tə dzədzar haladzay

ada tə gwad: «Bəgom na, ka ŋgatakway a wu məge masuwayan eye!»

*Yesu a zalay a Levi
Mata 9.9-13; Markus 2.13-17*

²⁷ Ma dəba eye na, Yesu a lətse a yaw abəra mə gay niye. Yesu faya ma diye na, a ŋgatay a ndo matsekele dzanŋal mandza eye ka təv i məsler ŋgay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Yesu a gwaday: «Dara, peŋ bəzay!» ²⁸ Tsa na, Levi a lətse, a gər ha wu ŋgay hay tebiye, a pay bəzay a Yesu.

²⁹ Ma dəba eye ti ye a gay i Levi. Ti ye naha na, Levi a datay wu mənday. Tə nda wu mənday niye na, nəteye haladzay tə ndo matsekele dzanŋal ha ada tə siye i ndo hay haladzay.

³⁰ Farisa hay ta ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a Yesu faya ma ndiye dəf ta ndo i mezeleme hay na, tə tsik faya wu nakə lelebay aye. Tə gwadatay a gawla i Yesu hay: «Ka ndayum wu mənday ada ka sum wu ka təv manəte eye ta ndo matsekele dzanŋal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

³¹ Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dəvats eye hay aye. ³² Na yaw məzalətay a ndo neheye tə gwaday a gər nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalətay a ndo i mezeleme hay dūh, hərwi ada tā mbədə ha mede tay.»

*Wu wedeye ta wu guram eye
Mata 9.14-17; Markus 2.18-22*

³³ Ta tsatsah ka Yesu, tə gwaday: «Gawla i Yuhana ta gawla i Farisa hay tə gawa daliyam ada ta dūwulawa. Ane tuk na, gawla yak hay i tay tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məse na, kəkay?»

³⁴ Yesu a mbədatay faya: «Ka dzalum na, nəteye na, ta giye daliyam dāw? Ta giye bay hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahalay. Ahəl nakə zal i dahalay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahalay na, ta giye daliyam bay. ³⁵ Ane tuk na, pat eye ma slaw-eye na, ta gəsiye fataya abəra zal i dahalay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.»

³⁶ Yesu a tsikatay dzeke nakay sa. A gwaday: «Dada ndəray ma dəsiye peteked wedeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ŋgardiyə ha peteked guram eye niye. Ta nasiye ha peteked wedeye. Peteked wedeye ta guram eye ta diye ka bo bay. ³⁷ Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərur təbədew? Hərwi ta mbədə a dəma na, guzom niye lelem eye kə

kwasa na, hɛzlay guram eye ma ndohwiye. Guzom dɛrmak sɛkthi ma mbɛdiye ka dala ada gwezem ma nasiye. ³⁸ Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbɛdiye na, a gwezem i hɛzlay wedeye dɛrmak. ³⁹ Sɛrum ha ndo kɛ sa guzom makwasa eye na, ma dɛba eye na, ma siye lelem eye sa bay. Hɛrwi tɛ gwad: “Guzom makwasa eye na, lele.”

6

*Yesu na, a lɛvay gɛr a pat i mazɛzukur bo
Mata 12.1-8; Markus 2.23-28*

¹ Pat i mazɛzukur bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tɛ ge a dɛma na, wuye andaya tɛ zalay bɛle. Gawla i Yesu hay tɛ hɛb wu niye. Ta gugwah na wu niye ada tɛ nda.

² Siye i Farisa hay ta ngatay. Tsa na, tɛ gwadatay: «Ka gum wu nakɛ bazlam i Mbɛlom mapala eye a ge faya me pat i mazɛzukur bo aye na, hɛrwi mey?»

³ Yesu a mbɛdatay faya a gwadatay: «Dadɛ ka dzanɟum wu nakɛ Davi a ge ahɛl niye aye tɛbɛdɛw?» May a wur faya ta ndo ngay hay. ⁴ Tsa na, a ye, a falakwa a madzawadzawa i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. A ye naha, a zla makwala nakɛ tɛ vɛlay a Mbɛlom aye. A nda. A vɛlatay a ndo ngay hay dɛrmak, tɛ nda. Bazlam i Mbɛlom mapala eye a vɛl tsɛved ka mɛnde na, a ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom dɛkdek bɛdaw?»

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Maa lɛvay gɛr a pat i mazɛzukur bo na, Wawa i Ndo.»

*Yesu a mbɛl ha ndo wuray mamɛta hɛlay
eye*

Mata 12.9-14; Markus 3.1-6

⁶ Pat eye andaya pat i mazɛzukur bo na, Yesu a ye a gay i maɗuwule me. A ye naha a pa bo ka matɛkatay a ndo hay. Mɛ dɛma na, ndoweye andaya hɛlay i mɛnday ngay mamɛta eye. ⁷ Mɛ gay i maɗuwule me niye na, ndo mɛdzanɟawa bazlam i Mbɛlom mapala eye ta Farisa hay nɛteye andaya. Faya ta zɛbiye ka Yesu. Tɛ dzala mɛ gɛr tay, tɛ gwad: «Zɛbakwa faya lele, ngatay ma mbɛliye ha ndo nakay mamɛta hɛlay eye pat i mazɛzukur bo daw?» Tɛ tsik andza niye na, hɛrwi mɛhɛle faya bɛra suwat.

⁸ Ane tuk na, Yesu a sɛr ha mɛdzal gɛr tay. A gwaday a ndo niye hɛlay ngay mamɛta eye: «Lɛtse, do, lɛtse ka niye, kame i ndo hay tɛbiye.» Ndo niye a lɛtse ka niye.

⁹ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Na tsɛtsahiye fakuma: Bazlam kway mapala eye a vɛl tsɛved mɛge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazɛzukur bo tsukuɗu, gum na, sewed daw? Mɛmbɛle ha ndo pat i mazɛzukur bo tsukuɗu mɛgɛr ha mɛ mɛt daw?» Ane tuk na, ta mbɛday faya bay.

¹⁰ Yesu a zɛba fataya. Tsa na, a gwaday a ndo niye hɛlay mamɛta eye «Nduda ha hɛlay yak.»

A nduda ha na, hɛlay ngay a mbɛl a tɛra lele suwud suwud.

¹¹ Tsa na, a ndalatay a ndo mɛdzanɟawa bazlam i Mbɛlom mapala eye ta Farisa hay. Tɛ tsik ma walaɗ tay ta hutiyɛ tsɛved ka mɛkadɛ Yesu na, kɛkay.

*Yesu a pala ndo i maslan ngay hay
Mata 10.1-4; Markus 3.13-19*

¹² Ahɛl niye Yesu a ye, a tsal a tsaholok hɛrwi maɗuwule me. A ndza ma tsaholok niye huyup ka maɗuwulay naha me a Mbɛlom.

¹³ Dɛre a tsada na, a zalatay a gawla ngay hay ka tɛv ngay. Ti ye naha. Tsa na, a pala mɛ walaɗ tay niye ndo kuro gɛr eye sulo. A zalatay ndo i maslan hay.

¹⁴ Nɛteye na: Simoɗ nakɛ a pa faya mɛzele Piyer aye, ta malamar ngay Anɗare, Yakuba ta Yuhana, Filip ta Barlelemi, ¹⁵ Mata ta Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Simoɗ ndo mɛge vɛram hɛrwi dala ngay, ¹⁶ Yuda wawa i Yakuba, Yudas Iskariyot ndo mɛge daf ka Yesu.

*Yesu ta ndo hay haladzay
Mata 4.23-25*

¹⁷ Yesu ta gawla ngay niye hay, tɛ mbɛzlaw abɛra ma tsaholok niye. Ti yaw tɛ ndza ka tɛv eye andaya barbara eye fatata. Gawla ngay hay ka tɛv eye niye haladzay. Ndo hay haladzay mbɛrzɛzza andaya ka tɛv eye niye dɛrmak. Ndo niye hay na, ti yaw abɛra kwa ma Zeroselem ka dala i Yahuda ada mɛ Tir ta Sidoɗ gɛma neheye tɛ mbay naha a bɛlay aye.

¹⁸ Ndo niye hay ti yaw ka tɛv ngay na, mata pay zlam a bazlam ngay ada hɛrwi mɛ mbɛl tay ha abɛra ma dɛvats tay hay wal wal. Ndo neheye mɛsɛfare lele bay eye hay mɛ bo tay aye na, kɛ mbɛl tay hay. ¹⁹ Kwa way a pɛla tsɛved mɛlamay nets tsa hɛrwi gɛdan a yaw abɛra mɛ bo ngay. Ndo neheye ta lamay aye na, a mbɛl tay ha tɛbiye.

*Ngama ta marava
Mata 5.1-12*

²⁰ Yesu a zɛba ka gawla ngay hay na, a gwadatay:

«A nɛkuro mɛ ndo i mɛtawak hay, ngwasum hɛrwi Bɛy i Mbɛlom na, i kurom.

²¹ A nɛkuro mɛ neheye may a wur fakuma anɛke aye, ngwasum hɛrwi Mbɛlom ma vɛlakumeye wu nakɛ a sakum aye.

A nɛkuro mɛ neheye faya ka tuwumeye anɛke aye, ngwasum hɛrwi ka ta ngwasumeye.

* 6:3 1 Samuyel 21.2-7.

22 Nəkurom neheye ndo hay faya ta gakum eye dəretsətseh aye, kwa ta kal kurom ha, kwa ta tsadəkum, kwa ta tsik fakuma wu nakə lelebay eye hərwi nakə ka dzalum ha Wawa i Ndo aye na, ngwasum.

23 Aza pat nakə wu neheye ta ndzakum a gər aye na, mbarzlum tə mənğwese eye hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom.

Aya ane, sərüm ha na, bəba tətə tay hay tə gatay a ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay na, andza niye.

24 A nəkurom ndo i zlele hay, dəretsətseh ka gər kurom hərwi 6a ka hutum magogoy kurom tsiy.

25 A nəkurom neheye hawa i wu a gakum bay aye wu kurom andaya anəke haladzay aye, dəretsətseh ka gər kurom hərwi may ma ta wuriye fakuma.

A nəkurom neheye faya ka ngwasumeye anəke aye, dəretsətseh ka gər kurom hərwi ka ta ndzumeye ta mədzal gər aye ada ka tuwumeye.

26 A nəkurom neheye ndo hay tə gwad fakuma nəkurom ngwalak i ndo hay aye, dəretsətseh ka gər kurom.

Hərwi bəba tətə tay hay tə gwadawa ka ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye ta spatawanda ndo hay ahəl niye na, andza niye.»

*Wudum ndo mənə dəre kurom hay
Mata 5.38-48, 7.12*

27 «Ane tuk na, na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka pumenjeye zləm aye: Wudum ndo mənə dəre kurom hay. Gumatay ngwalak a ndo neheye tə nakum dəre aye. 28 Pum ngama ka ndo neheye faya ta vəlakumeye mezeleme aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta gakumeye dəretsətseh aye.

29 «Tadə ndoweye kə faka ka maholom na, mbəday ha maholom i diye nənğed. Ndowneye ka buwa faka abəra kələmedze yak na, gər ha m̄ zla na faya məkelkabo yak i hud aye.

30 «Ndo ka tsatsah fakaya wu na, vəlay ada tadə ndoweye kə zla faka abəra wu yak na, k̄a tsatsah faya bay.

31 «Ka gwadum ndo hay t̄a gakum ngwalak na, gumatay ngwalak a ndo hay dərma.

32 «K̄a wudum ndo neheye ta wudə kurom aye dəkdek bay. Tadə ka wudum ndo neheye ta wudə kurom aye dəkdek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay ta wudə ndo neheye

ta wudə tay ha aye dərma! 33 Ada tadə ka gumatay ngwalak a ndo neheye faya ta gakumeye ngwalak aye dəkdek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay na, tə ge andza niye.

34 «Tadə ka vəlumateye wu a ndo neheye ka sərüm ha nəteye ta sliye məmakum ha aye na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay tə vəlawə wu na, a ndo i mezeleme hay andza nəteye hərwi ada t̄a matay ha andza nakə tə vəlatay aye! 35 Duh bay, wudum ndo mənə dəre kurom hay! Gumatay ngwalak. Ka vəlumatay wu na, k̄a gwadum t̄a makum ha a dəma bay. Mbəlom ma ta vəlakumeye a dəma magogoy kurom na, haladzay. Nəkurom ka ta tərümeye wawa i Mbəlom Fetek. Hərwi nənğeye na, a wudə ndo i həzay hay ta ndo i sewed hay dərma. 36 Tərüm ndo məge ngwalak hay andza Bəba kurom Mbəlom, nənğeye ndo i ngwalak.

*Kə gumatay sariya a ndo hay bay
Mata 7.1-5*

37 «K̄a gum sariya ka ndo bay. Mbəlom dərma ma gakumeye sariya bay. K̄a rawum me ka ndo hay bay. Mbəlom bəbay ma rawiye fakuma me bay. Pəsumatay ha mənese a ndo hay, Mbəlom dərma ma pəsakumeye ha mənese kurom.

38 «Vəlumatay wu a ndo hay, Mbəlom dərma ma vəlakumeye. Mbəlom ma vəlakumeye na, ma rahakumeye ha lele. Ma dzədzakakumeye ha a gwezem kurom hay na, madzədzeke madzədzeke. Mbəlom ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay ha wu a ndo hay aye dərma.»

39 Yesu a tsikatay ta dzeke mekelən eye sa, a gwadatay: «Guluf ma sliye məğasay həlay a guluf nənğed daw? Nəteye salamay tay eye ta dədiye a bəd. 40 Ndo nakə faya ma tətikiye wu aye na, ma ziye ndo matətikay wu bay. Ane tuk na, ndo naka faya ta tətikay wu kə sər tsiy na, ma təriye andza ndo matətikay wu.»

41 A gwadatay sa: «Nəkar na, ka ngatay a tsakwal mə dəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dəre yak aye ka ngatay bay na, hərwi mey? 42 Kəkay, ka sliye məğwede: “Malamar ga, ehey n̄a zlaka ahaya tsakwal abəra mə dəre yak” na, d̄uh i yak aye mayako gəlawwa ka ngatay bay na, kəkay? Nəkar ndo i bəbərək, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dəre yak taday ada ka ngateye a dəre kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dəre i malamar yak tuk.»

*Dərizl i gərdaf ta hohway ngay eye hay
Mata 7.16-20, 12.33-35*

43 Yesu a gwadatay sa: «Sərüm ha na, dərizl i gərdaf lele eye na, ma wiye hohway i

dərizl i gərdaf nakə lele bay aye bay, andza niye dərizl i gərdaf lele bay eye ma wiye hohway i gərdaf nakə lele eye bay aye. ⁴⁴ Ka sarakwa ka bo abəra dərizl i gərdaf hay ta hohway tay hay. Ka slumeye faya maŋgəle hohway i gurov abəra ka wuradak bay ada ka slumeye maŋgəle hohway i təroz abəra ka dzəgew bay. ⁴⁵ Sərum ha na, ndo nakə ŋgwalak eye na, ma giye wu ŋgwalak eye hay hərwi mə dərev ŋgay na, wu neheye ŋgwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ŋgay maraha eye tə wu neheye sewed eye. Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ŋgay aye.»

Gay hay sulo

Mata 7.24-27

⁴⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ka zalumenj a neŋ «Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ» na, hərwi mey? Ada wal faya ka gumey wu nakə na tsikakum aye bay sa tuk na, kəkay? ⁴⁷ Tsənum, na dəkumeye ha ndo nakə a peŋ bəzay ta dēdik aye. Neŋgeye na, a pay zləm a bazlam ga lele. Kə pay zləm na, a ge ha məsler tə bazlam nakə a tsəne aye. ⁴⁸ Neŋgeye a ndzəkkit bo na, ta ndo nakə a say madzle gay aye. A dazlay na, a la na mədok i gay siduk lele. A ndəv ha məle na, a dazla ahaya mədok i gay ŋgay niye ma bəd tə kwar lele. Tsa na, a ŋgar na gay niye tuk. Yam a pa na, mazaw a yaw ŋgəf ka gay ŋgay niye na, dāda a mba faya mambəzle ha bay, hərwi madəzla eye lele. ⁴⁹ Aya ane tuk na, ndo nakə a tsəne bazlam ga ada kə ge ha məsler bay na aye, neŋgeye dərmak a ndzəkkit bo ndo nakə a say məge gay aye. Ane tuk na, a dazlay kwayaŋŋa ze məle na mədok eye. A pa na mədok eye təhas ka dala tsa. A ndəv na, yam a pa. Mazaw i magayam hay ŋgəf ti yaw ka gay niye na, kwayaŋŋa bərem a mbəzl, tsekək yam a həl na gay niye. A mbəzl na, liyeh liyeh kwa tsekweŋ ka ləkaw bay.»

7

Gədanj i Yesu a ze mədahanj

Mata 8.5-13

¹ Yesu a ndəv ha mətsikatay a ndo niye hay ka təv ŋgay aye na, a həl bo a ye a Kafənahum.

² Ma Kafənahum na, ndo i Roma wuray andaya neŋgeye bagwar i sidzew. Ndo i məsler ŋgay andaya a wuda na haladzay. Ndowne niye na, bo a wur faya haladzay. ³ Bagwar i sidzew niye a tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu na, a slər ndo hay mə walaŋ i madugula i Yahuda hay. A slər tay ha na, hərwi ada tə zalayaw mə yaw mə mbəl ha ndo i məsler ŋgay niye.

⁴ Ndo niye hay ti ye, tə ndisl ka təv i Yesu na, ta dazlay məgay amboh haladzay. Tə gwaday: «Bagwar i sidzew may a gwadaka:

“Dara mbəleŋ ha ndo i məsler ga tey.” Ka ye, ka dzəna na ndowne niye na, lele. ⁵ Neŋgeye na, ndo lele eye. A wuda slala kway haladzay. Ada maa dazlakway gay i maduwule me na, neŋgeye.»

⁶ Yesu a tsəne andza niye na, a lətse, ti ye ka bo dziye. Mazlambar nəteye bəse tə gay i bagwar i sidzew. Bagwar i sidzew niye a sləraw ndo hay ka təv i Yesu. Ti yaw tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, tə gwadaka na, kə ye gər madayaw sa bay. Neŋ na sla dā, nəkar kə ye a gay ga bay. ⁷ Hərwi niye, neŋ həreŋ na sla mede naha ka təv yak bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye segey. ⁸ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərmak. Na gwaday a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwaday a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwaday a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

⁹ Yesu a tsəne bazlam i bagwar i sidzew niye na, a yay a gər lele. A mbəda me a diye i ndo neheye ta zəŋgal naha aye. A gwadatay: «Sərum ha na, dāda neŋ na huta slala i mədzal gər nakay bay, kwa ma İsrayel.»

¹⁰ Tsa na, ndo neheye tə sləra tay ahaya aye ta mbəda gər a gay i bagwar i sidzew niye. Ti ye naha na, ndo i məsler i sidzew niye kə mbəl tsiy. Neŋgeye zay zay!

¹¹ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gəma eye andaya tə zalay Nay. Gawla ŋgay hay tə ndo hay haladzay tə pay bəzay. ¹² Ahəl nakə mazlambar ta ndisliye ta fəlakwiye a wuzlahgəma niye na, tə dzəgər ta ndo hay faya ta zliye mədahanj ta diye ha ka me tsəvay. Maa mət na, wawa i madakway i ŋgwas wurray. Wawa ŋgay na, nəte eye niye. Ndo i gəma niye haladzay tə laka na ŋgwas niye ka dā tsəvay.

¹³ Yesu a ŋgatay na, madakway i ŋgwas niye a gay mə bo, a gwaday: «Kə tuwa sa bay.» ¹⁴ Tsa na, a ye a lamay a hubok niye faya ta zliye ha mədahanj aye. Ndo məzle mədahanj hay tə lətse. Yesu a gwad: «Gawla, faya na gwadakeye, lətse!»

¹⁵ Mədahanj niye a lətse, a ndza. Tsa na, a dazlay a mətsike me. Yesu a zla na a vəlay a may ŋgay.

¹⁶ Ndo niye hay tebiye ka təv eye niye ta dzədzar. Nəteye tebiye ta zambaday a Mbəlom, tə gwad: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom bagwar eye ki yaw a walaŋ kway! Mbəlom ki yaw madzəne ndo ŋgay hay.»

¹⁷ Wu niye Yesu a ge aye a dā zləm ka dala i Yahuda tebiye ta dala neheye a mbay naha aye.

Yesu ta Yuhana

Mata 11.2-19

¹⁸ Gawla i Yuhana hay ta təkər wu neheye Yesu a ge aye a Yuhana. Yuhana a tsəne na, a zal ndo hay mə walaŋ i gawla ŋgay

niye hay sulo. ¹⁹ Tsa na, a slər tay ha ka tæv i Bøy Maduweñ Yesu. A slər tay ha na, tâ ye tâ tsətsah faya, tâ gwadáy: «Nəkar na, Kariste nakə ma deyeweye aye daw? Kəgəbay nəmaā həba ndo mekeleñ daw?»

²⁰ Gawla i Yuhana niye sulo eye ti ye. Tə ndisl ka tæv i Yesu na, tə gwadáy: «Yuhana madzəhué ndo a yam a sləramaya ahaya ka tæv yak matsətsehe fakaya, a gwad nəmaā gwadaka: Nəkar na, Kariste nakə ma deyeweye aye daw? Kəgəbay nəmaā həba ndo mekeleñ daw?»

²¹ Ahəl eye niye, Yesu faya ma mbəliye tay ha ndo hay haladzay abəra ma dəvats ada tə bo nakə a wurawa fataya aye. A mbəl tay ha gər mavuwe hay, a həndəkətatay na dère a guluf hay.

²² Tsa na, Yesu a mbədətay ka bazlam i ndo niye hay Yuhana a slər tay naha ka tæv ngay aye tuk, a gwadətay: «Gwadumay na, guluf hay tə ngatay a dère, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwadə eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zlam, mədahanj hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara Ngwalak eye.»

²³ Yesu a gwadətay sa: «Məngwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzal gər abəra ka neñ bay aye!»

²⁴ Gawla i Yuhana hay ti ye wu tay na, Yesu a dazlay mətsike ka gər i Yuhana. A tsikatay a ndo hay haladzay, a gwadətay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə matasl faya ma bəliye ha aye daw? A'ay andza niye bay.

²⁵ Aya ane kala ka yum ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye daw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə pa ka bo peteked lele eye ada wu tay hay lele eye na, nəteye mandza eye na, mə gay i bøy hay. ²⁶ Ka yum mata zəbaw na, ka wuyey mey? Ka zəbumaw na, ka ndo mədə ha bazlam i Mbəlom daw? Ayaw, neñgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ada neñ faya na gwadakumeyey, neñgeye a ze ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. ²⁷ Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad: «Neñ na sləriye naha ndo mədə ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.*»

²⁸ Yesu a gwadətay sa: «Sərum ha na, mə walanj i ndo zezeñ hay tebiye ndo nakə a ze Yuhana aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neñgeye tsekweñ makatsa eye ma Bøy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.»

²⁹ Ndo hay tebiye tə pa zlam ka bazlam ngay, kwa ndo matsekele dzangal hay. Hərwi tə sər wu nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom dedək. Ada Yuhana ka dzəhué tay ha a yam dedək. ³⁰ Ane tuk na, Farisa hay ta

ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta kal ha wu nakə a say a Mbəlom həbə məge hərwi tay aye ada ta kərah Yuhana madzəhué tay hay a yam.

³¹ Yesu a gwadətay sa: «Na ndzəkitiye tay hay ndo neheye bəgom aye na, tə mey? Na ndzəkitiye tay ha bo na, tə mey? ³² Ta ndzəkət bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye. Siye hay faya ta wudatay naha a siye hay, tə gwadətay: «Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahanj na, ka tuwum bay.» ³³ Andza niye, Yuhana madzəhué ndo a yam, a ndayawa wu mənday bay, a sawa guzom bay. Nəkurom ka gwadum: «Neñgeye na, məsəfəre nakə ngwalak eye bay aye mə bo ngay.» ³⁴ Neñ Wawa i Ndo na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse, ka gwadum: «Zəbum ka ndo nakay. A dzala i ngay na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neñgeye na, dzam i ndo matsekele dzangal hay ta ndo i mezeleme hay.» ³⁵ Ane tuk na, wawa i Mbəlom hay tebiye tə sər ha, metsehe i Mbəlom na, dedək.»

Mawude bo na, hohway i məpəse mezeleme

³⁶ Farisa wuray a zalay a Yesu mata nde wu mənday mə gay ngay. Yesu a ye a gay i ndo niye. Ti ye naha na, ta dazlay a mənde wu mənday.

³⁷ Ma gəma niye na, ngwas wuray andaya mezeleme aye. A tsəne Yesu andaya mə gay i Farisa niye faya ta ndiye wu mənday na, a ye a gay i ndo niye. Dos ngay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze hunja aye. ³⁸ A ye naha, a lətse a dəba i Yesu bəse tə sik ngay hay. Tsa na, a tuwa ta yam dère. A bara na sik i Yesu ta yam dère ngay niye. Tsa na, a takad na ta məkwets i gər ngay. A gəs na ka bo sik niye ada a mbədə faya mal ngay niye tuk.

³⁹ Farisa niye a zalay a Yesu ka wu mənday aye a ngatay andza niye na, a tsik ma mədzele gər ngay, a gwad: «Ndo nakay na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom bay! Ngwas nakay faya ma tətaliye faya aye na, mezeleme eye. Ada ngwas nakay mezeleme eye na, a sər ha bədaw!»

⁴⁰ Tsa na, Yesu a sər wu nakə Farisa niye a dzala aye. A gwadəy a Farisa niye: «Simon, a señ mətsikaka wu andaya.»

Simon a mbədəy faya: «Tsik me, Miter.»

⁴¹ Yesu a gwadəy: «Ndowney niye hay andaya sulo. Ndowney niye hay sulo aye na, gwedere i ndo fataya. Ndo neñged na, ma hamiye kwar i suloy temerre zlam. I ndo neñged ma hamiye suloy kuro kuro zlam. ⁴² Ane tuk na, ndo neheye sulo aye na, tə sla

* 7:27 Malasi 3.1, Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

məheme gwedere i ndo niye bay. Ndo niye a gəratay ha gwedere ngay a nəteye neheye sulo aye tebiye.» Yesu a təkəray andza niye na, a gwaday: «Mə walaŋ tay neheye sulo aye mata wuđe ndo niye ka zal na, way?»

⁴³ Simon a mbəday, a gwaday: «Na dzala maa wuda ndo niye ka zal na, ndo naka kwar i suloy faya temerre zlam aye.»

Yesu a gwaday faya: «Dədək, ka mbəda faya na, lele.»

⁴⁴ Tsa na, Yesu a mbəda me a diye i ngwas. A gwaday a Simon: «Simon ka ngatay a ngwas nakay ba? Na yaw na, a gay yak düh bədaw? Ada nəkar ka tadenew yam hərwi məbere ha sik ga bay. Aya ane, ngwas nakay na, kə beren na sik ga ta yam dərə ngay ada ka takad na ta məkwets i gər ngay bədaw?»
⁴⁵ Nəkar, ka təma ga a gay yak təməgəse ga ka bo bay. Ane tuk na, nengeye na, kwa i madayaw ga kənan na, faya ma gəsiye ka bo sik ga. ⁴⁶ Nəkar na, ka mbədeŋ mal ka gər bay. Ane tuk na, nengeye na, ka mbədeŋ mal ka sik. ⁴⁷ Hərwi niye səh ha na, mawuđe bo ngay naka a wuda ga haladzay aye. A da ha na, mezeleme ngay neheye a ge haladzay aye na, na pəsay ha tebiye. Ane tuk na, i ndo naka tə pəsay ha mezeleme ngay tsekwerŋ aye na, nengeye dərmak a wuda ndo na, tsekwerŋ dərmak.»

⁴⁸ Tsa na, Yesu a gwaday a ngwas niye: «Ngwas, mezeleme yak kə pəsa.»

⁴⁹ Ndo niye hay faya ta ndiye wu mənday dziye, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Nakay i ngay ndo wuray a dza bo ka məpəsay ha mənese a ndo aye?»

⁵⁰ Aya ane, Yesu a gwaday a ngwas niye: «Mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra.»

8

Ndo neheye tə pay bəzay a Yesu aye

¹ Ma dəba eye na, Yesu a ye a walaŋ i gay hay ta gəma hay. A ye a həhal mədəma na, a da ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom mədəma tebiye. Gawla ngay hay kuro gər eye sulo tə paway bəzay. ² Ngwas neheye Yesu a həhar fataya abəra fakalaw aye ta neheye a mbəl tay ha abəra ma dəvats aye ta zəngal na dərmak. Nəteye na: Mari naka tə zalay Mari Magədala eye, Yesu a həhar faya abəra Fakalaw hay tasəla aye; ³ Zan ngwas i Kuza nengeye ndo məgəse dala i Herod; Suzan; ada ta ngwas hay wal wal neheye ta dzənawa Yesu ta gawla ngay hay tə wu tay hay aye.

Dzeke i ndo masləge

Mata 13.1-9; Markus 4.1-9

⁴ Ndo hay haladzay ti ye naha ma gəma hay wal wal. Yesu a ngatay a ndo niye hay ti ye naha haladzay tə haya gər ka təv ngay na, a tsikatay me ta dzeke a gwadatay: ⁵ «Ndo

wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ngay a ye ha a pesl mata sləge. A ye naha na, a dazlay a masləge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe ngay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Hulfe niye na, ndo hay ta mbərasla na, diyen hay tə pala na tebiye. ⁶ Siye a dəd ka sik i pələd. Tə ndzohwaw na, kwayaŋna tə kula heryaw heryaw. Tə kula na, hərwi ta huta yam ma bəd bay. ⁷ Nenğed a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ngədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Ane tuk na, siye hay tə kuts ka təv lele eye. Tə ndzohwaw ada tə gəl. Tə gəl na, tə nah lele. Makwehe nəte na, wur eye faya temerre.»

Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mə tsəne lele!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?

Mata 13.10-17; Markus 4.10-12

⁹ Ma dəba eye na, gawla ngay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Dzeke nakə ka tsik aye na, a say məgwede mey?»

¹⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurum na, Mbəlom kə dakum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ngay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke. Andza niye:

«Ta sliye mazəbe faya, ane tuk na, ta ngateye bay.

Ta sliye faya mətsəne, ane tuk na, andza məgwede mey na, ta tsəniye bay.*»

Yesu a da ha dzeke i ndo masləge

Mata 13.18-23; Markus 4.13-20

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke nakay a say məgwede na, anaŋ: Hulfe na, bazlam i Mbəlom ¹² Ndo siye hay ta ndzəkit bo ta tsakay i tsəved nakə hulfe a kuts faya aye. Nəteye na, tə tsəne bazlam i Mbəlom. Tsa na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye tə tsəne aye abəra mə dərəv tay. A buwa na na, hərwi ada tə dzala ha faya bay ada tə təma bay. ¹³ Siye hay ta ndzəkit bo ta təv nakə bətekewew andaya faya haladzay bay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom ada ta təma tə məngwese eye lele. Ane tuk na, ta huta məpe zləlay mə bazlam i Mbəlom bay. Dəretsətseh tə məsəpete i Fakalaw a ndzətatay a gər na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom. ¹⁴ Hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye na, ta ndzəkit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye. Ane tuk na, bor i mənəzibəra, bor i zlele, ta bor i wu mekeleŋ eye hay wal wal a ye tay a bo. Wu niye hay tə ngədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərəv tay aye. Bazlam i Mbəlom dərmak kə huta məvəle hohway bay. ¹⁵ Hulfe nakə a kuts ka təv lele eye na, ta ndzəkit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye na, tə pa na a

* 8:10 Ezay 6.9.

dārev tay lele. Tə gay metsehe lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dārev tay, tə nah lele.»

Dzeke i lalam

Mata 4.21-25

¹⁶ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Dada ndo ma zlaweye lalam ngay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse daw? Kəgəbay ma piye na a dəba i slalah daw? Duh ma piye na na, ka wu mape lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwiye a gay aye mā dəvatay dzaydzay. ¹⁷ Sərum ha na, wu neheye manğaha eye hay aye na, ta zəbiye ngəray ngəray ta həpat. Ada wu neheye ndo hay tə sər bay aye na, ndo hay ta ta səriye mə dzaydzay.»

¹⁸ A gwadatay sa: «Gumay metsehe a mətəne wu nakə ka pawumay zləm aye. Hərwi ndoweye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkahiye ha mətəne ada mā tsəne lele. Ane tuk na, ndo nakə a say mətəne bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə a tsəne aye na, ta buwiye na.»

Ndo i Yesu hay

Mata 12.46-50; Markus 3.31-35

¹⁹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay ta pəla na Yesu. Ta pəla na na, ta huta na Yesu. Ane tuk na, ta ndisl ka təv ngay bay hərwi ndo hay haladzay ka tsaved. ²⁰ Tə gwaday a Yesu: «May yak ta malamar yak hay, nəteye ma bəra faya ta tsətsahiye kar. A satay mənğataka.»

²¹ Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «May ga ta malamar ga hay na, ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye.»

Gədanj i Yesu na, a ze mətəsl

Mata 8.23-27; Markus 4.35-41

²² Pat wuray na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Tsalakwa a kwalalanj i yam takwa a diye i dəlov nənğed.» Tsa na, tə tsal a kwalalanj i yam, ti ye.

²³ Ahəl nakə faya ta diye ka gər i yam aye na, Yesu a ndzahara. A ndzahara na, kwayanŋa mətəsl a vəzl ka gər i dəlov niye ta gədanj. Tsa na, kwalalanj i yam a rah ta yam mazzlambar ta kutsiye a yam.

²⁴ Gawla ngay hay ta həndzəd ka təv ngay. Ta wuda ka bo, ta pədeke ha Yesu abəra ka məndzəhare. Tə gwaday: «Bay may, Bəy may, ka mətəkweye!»

Tsa na, Yesu a pədeke, a gay me a mətəsl ada a yam. Kwayanŋa mətəsl a ndza dēdik. Məbəle i wuray kwa tsekweŋ andaya sa bay.

²⁵ Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Ka yum ha mədzał gər kurom aye a ngay!»

Ane tuk na, ta dzədzar haladzay. A gatay hərəbəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Nakay na, ndo wuray? A gatay me a mətəsl ta yam na, tə gəsay me aye!»

Gədanj i Yesu na, a ze i Fakalaw

Mata 8.28-34; Markus 5.1-20

²⁶ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a gəma i Geraseni nakə ta diye i dəlov niye tə zalay dəlov i Galile aye. Niye na, bəse kame i dala i Galile.

²⁷ Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalanj i yam na, ndo wuray a ndzawa ma wuzlahgəma, a ngatay a Yesu na, a yaw ka təv ngay. Ndowne niye na, gər a wuway. Kə ndza haladzay a pawa ka bo peteked sa bay ada a hənawa mə gay bay sa tsa. Ane tuk na, a hənawa mə walaŋ i tsəvay hay.

²⁸ A ngatay a Yesu na, kwayanŋa a wuda ta gədanj. A kal ha bo kame i Yesu. Tsa na, a gwaday: «Nakar na, Yesu Wawa i Bəy Mbəlom Fetek. Ka wuda ka neŋ na, mey? Amboh kə geŋ wuray bay tey.» ²⁹ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadaway a fakalaw: «Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

Tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Ane tuk na, a ngəzlahawa ha wu niye hay tə dzawawa na aye ndərtsətsəte ada fakalaw a yawa ha a təv dərəŋ aye hay abəra mə walaŋ i gay, a kəsaf.

³⁰ Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «Məzele yak na, way?»

Fakalaw niye a mbəday faya a gwaday: «Məzele ga na, Haladzay.» A tsikay a Yesu andza niye na, hərwi nəteye haladzay mə bo i ndo niye. ³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu hərwi ada mā kuts tay a bəd nakə kutsik bagwar eye aye bay. ³² Ka təv eye niye na, madəras hay andaya faya ta pəliye wu mənday tay hay ma tsəholok wuray. Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu hərwi ada mā vəlatay tsəved məfələkwe a bo i madəras niye hay. Yesu a vəlatay tsəved mede a bo i madəras niye hay. ³³ Tsa na, fakalaw niye hay ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye, tə fələkwa a bo i madəras hay. Madəras niye haladzay aye ta hwayaw abəra ka mahamba niye. Ti yaw tə kuts a dəlov niye tebiye, tə dze a dāma.

³⁴ Ndo mətəskure madəras niye hay tə ngatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata dətay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye dərəŋ ta wuzlahgəma aye hay. ³⁵ Tsa na, ndo hay tə tsəne na, ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə a ge bo aye. Ti yaw tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ngatay a ndo niye fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay aye mandza eye ka təv i Yesu. Anəke na, peteked ka bo ada nənğeye lele, andza nakə a ndzawa aye sa bay. Tə ngatay andza niye na, ta dzədzar. ³⁶ Ndo neheye labara i gər mavuwe a ge bo ka dərə tay aye nəteye dərmał ta təkəratay labara eye a ndo niye hay ti ye naha, nəteye ta ngatay təbey aye. Gər mavuwe niye a mbəl kəkay na, ta təkəratay. ³⁷ Tə tsəne na, ndo i

dala i Geraseni niye tebiye ta tsatsah ka Yesu tã gwaday: «Do abëra ka dala may» hërwi ta dzëdzar haladzay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalan i yam hërwi mede abëra ka dala niye.

³⁸ Ndo nakë fakalaw hay ti yaw abëra mæ bo ngay aye, a gay amboh a Yesu ada Yesu mâ vëlay tsëved mâ zëngal na. Ane tuk na, Yesu kã vëlay tsëved ka mëpay bëzay bay. A gwaday: ³⁹ «Do a mëtagay yak! Tëkëratay a ndo hay wu nakë Mbëlom a ge hërwi yak aye, kwa tsekwen ka gër ha faya abëra bay.» Tsa na, ndo niye a ye a tëkër wu nakë Yesu a ge hërwi ngay aye ma wuzlah gay tebiye.

Gëdanj i Yesu na, a ze dëvats hay ada a ze mëdahanj

Mata 9.18-26; Markus 5.21-43

⁴⁰ Yesu a maw ma diye i dëlov a diye nenged na, ndo hay haladzay faya ta hëbiye na. Ndo niye hay tã ngatay a Yesu na, ta tëma na lele.

⁴¹ Tsa na, ndo wuray tã zalay Dzayrus a ye naha dërmak. Nengëye na, bëy i gay i maduwule me. A ye naha a dëkway gurmets a huvo a Yesu. A gay amboh a Yesu, a gwaday: «Amboh kã ma a gay ga tey.» ⁴² A say Yesu mâ ye a gay ngay na, hërwi dem ngay andaya nôte mëve ngay ma giye kuro gër eye sulo. Dem eye niye na, bo a wur faya ma mëtiye.

Ahël nakë Yesu faya ma diye na, ndo hay haladzay faya ta ngëdëtsiye na kwa tã waray kwa tã waray.

⁴³ Ngwas wuray andaya dërmak. Ngwas eye niye na, dëvats eye. Bambaz a mbëdawayaw abëra mæ hud. Dëvats eye niye kã ndza faya mëve kuro gër eye sulo. Kã dze ha zlele ngay haladzay a gay i ndo i sidem hay. Ane tuk na, ndëray nôte kã sla faya mëmbäle ha bay.

⁴⁴ A ye a walan i ndo niye hay. Tsa na, a hëndzëd ka tëv i Yesu ta dëba, a lamay a me i peteked i Yesu. Kwayanña bambaz nakë a mbëdawayaw faya abëra aye a tërëts. A huta zay.

⁴⁵ Yesu a tsatsah, a gwad: «Maa lemenj, way?» Nëtëye tebiye tã sër maa lamay way na, tã sër bay.

Piyer a gwaday: «Bëy ga, ka gwadiye “Maa lemenj way” na, ka ngatay tã lawara kar ada faya ta ngëdëtsiye kar kwa tã waray kwa tã waray tãbëdew.»

⁴⁶ Aya ane tuk na, Yesu a gwad: «Ndëray kã lemenj, hërwi na sër ha gëdanj ki yaw abëra mæ bo ga.»

⁴⁷ Ngwas niye a sër ta huta na na, a ye ka tëv i Yesu tã madzëdzere eye. A ye a dëkway gurmets a huvo a Yesu. A tëkëray, a lamay hërwi mey ada a mbël kwayanña na, a tëkëray kame i ndo niye hay tebiye.

⁴⁸ Yesu a gwaday: «Dem ga, mëdzal gër yak kã mbël kar ha. Do wu yak barbarrä.»

⁴⁹ Ahël nakë Yesu faya ma tsikeye a ngwas niye andza niye na, ta slëraw ndo abëra më gay i bëy i gay i maduwule me niye tã zalay Dzayrus aye. A yaw a gwaday: «Dem yak kã mët. Kã wurday me a Miter sa bay.»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu kã tsëne, a gwaday a Dzayrus: «Kã dzëdzar bay, dzala ha ka nenj tsa na tsiy, dem yak ma mbëliye.»

⁵¹ Tã ndisl naha a gay i Dzayrus na, kã vëlatay tsëved a ndo hay mëfëlëkwe a gay bay. Ti ye na, ta Piyer, Yuhana ta Yakuba dëkdek tsa ta bëba ada ta may i wawa.

⁵² Mæ gay i mëdahan niye na, ndo hay tebiye tanjof tanjof, siye faya ta ndëviye kudã hërwi wawa niye a mët aye. Yesu a ye naha na, a gwaday: «Kã tuwum bay. Dem nakay na, kã mët bay, nengëye mandzahëra eye.»

⁵³ Ane tuk na, ndo niye hay tã ngwasay dëla mæ gër, tã sër lele dem niye na, kã mët.

⁵⁴ Yesu a ye naha na, a gës na dem niye më hëlay ada a gwaday ta gëdanj: «Wawa, lëtse!»

⁵⁵ Dem niye a mbël. Kwayanña a lëtse tsëkwad. Yesu a gwaday: «Vëlumay wu mënday.»

⁵⁶ Tsa na, bëba ta may i wawa a gatay hërbaëkka. Ane tuk na, Yesu a gwaday: «Wu nakay a tëra aye na, kã tsikumay a ndëray bay.»

9

Yesu a slër gawla ngay hay kuro gër eye sulo

Mata 10.5-15; Markus 6.7-13

¹ Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ngay hay kuro gër eye sulo, a hayatay gër. A vëlatay gëdanj ta mëzläb ka mahëhere fakalaw hay abëra ka ndo hay tebiye ada mëmbäle tay ha abëra ma dëvats tay hay. ² Ma slëriye tay ha na, mata da ha Bëy i Mbëlom ada mëmbäle tay ha ndo hay.

³ A tsikatay me a zlem, a gwaday: «Ka deyumëye na, kã zlum wuray a hëlay bay tebiye. Kwa sakwal, kwa gwezem, kwa wu mënday, kwa suloy ada kwa way mâ zla peteked i mëkelkabo sulo bay. ⁴ Ka ndislum a gëma nakë ka deyumëye a dëma aye na, ndzum mæ gay nakë ta tëma kurom tã mëngwese aye. Kã yum kurom abëra më gay niye bëse tsa bay. Ndzum mæ dëma hus a pat nakë ka deyumëye a gëma mëkelenj eye. ⁵ Ada ma gëma nakë ta wuda matëme kurom tëbey aye na, dum abëra ma gëma tay. Ahël nakë nëkurom ka tsëved mazlambar ka gërümëye ha tsëved i gëma niye na, tëtëkum ha bëtekew i gëma tay abëra ka sik kurom hay. Niye na, ta sëriye ha ta tëma kurom bay.»

⁶ Yesu a ndëvatay ha bazlam ngay niye na, tã hël bo ti ye tuk. Ti ye na, ta hëhal ma gëma

hay tebiye. Tə dā ha Labara Nḡwalak eye. Tə mbəl tay ha ndo i dāvats hay kwa mənḡgay mənḡgay.

Herod a dzədzar

Mata 14.1-12; Markus 6.14-16

⁷ Azlakwa bay, Herod nenḡgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne wu nakə faya ma giye bo aye na, a vəlay mədzal ḡər haladzay. Hərwi ndo hay tə ḡwad: «Yuhana madzəhuḡe ndo a yam kə mbəlaw abəra ma mədahaḡ.»

⁸ Siye hay tə ḡwad: «Ma giye maa yaw na, Eliya.»

Siye hay tə ḡwad sa: «Nenḡgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom nəte mə walaḡ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaḡ.»

⁹ Ane tuk na, Herod a ḡwad: «Yuhana na, maa dəs faya abəra ḡər na, neḡ. Ada ndo nakay na tsəne ndo hay faya ta tsikiye faya na, way?»

Tsa na, a pəla tsəved mənḡgatay a Yesu.

Tapa i daf zlam tə kələf sulo

Mata 14.13-20; Markus 6.30-44; Yuhana 6.1-14

¹⁰ Anəke na, ndo i maslaḡ hay tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu ta təkəray wu nakə tə ḡaw aye. Ma dəba aye na, Yesu ta ndo i maslaḡ nḡgay hay ti ye abəra ka təv niye. Ti ye a təv aye andaya bəse ta ḡəma nakə tə zalay Betesayda aye.

¹¹ Ane tuk na, ndo hay ta sər fataya. Tsa na, tə patay bəzay. Yesu a nḡgatay na, a təma tay ha. A datay ha Bəy i Mbəlom ada a mbəl tay ha ndo i dāvats hay.

¹² Mazlambar huwa faya ma giye na, ḡawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu. Ti ye naha tə ḡwaday: «ḡwadatay a ndo neheye na, tā ye a wuzlahḡəma ada a ḡay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahḡəma aye. Tā ye mata həne mə dəma ada mata nde wu mənḡday bəna, kəkay? Hərwi nəkway anaḡ na, ma təv nakə dərəḡ aye.»

¹³ Ane tuk na, Yesu a ḡwadatay: «Nəkurom eye vəlumataw wu mənḡday!»

Ta mbəday faya, tə ḡwaday: «Tapa i makwala andaya na, zlam ada kələf hay sulo tsa. A saka na, nəmaḡ ye mata səkəməw wu mənḡday hərwi ndo neheye tebiye dāw?»

¹⁴ Ndo neheye tebiye ka təv i Yesu aye na, hasləka hay ta giye ḡwezem zlam.

Yesu a ḡwadatay a ḡawla nḡgay hay: «Dum ḡwadumatay a ndo hay tā ndza ka dala. Tā ndza bəruk i ndo kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.»

¹⁵ Tsa na, ḡawla nḡgay hay ta təma wu nakə a tsikatay aye. Ti ye tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza bəruk kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.

¹⁶ Tsa na, Yesu a həl tapa i makwala zlam tə kələf niye hay sulo aye. A zəba dərə a mbəlom ada a ḡay naha siḡe a Mbəlom

hərwi wu mənḡday niye. A nḡəna ha ada a vəlatay a ḡawla nḡgay hay hərwi ada nəteye dərmaḡ tā nḡənataw a ndo hay.

¹⁷ ḡawla i Yesu hay tā nḡənataw wu mənḡday niye a ndo hay. Kwa way a nda wu mənḡday niye ka mərehe. Tə hayay ḡər a bəmalə nakə a zəkaw aye na, a rah ḡwaḡ hay kuro ḡər eye sulo.

Dədək eye Yesu na, way?

Mata 16.13-19; Markus 8.27-29

¹⁸ Pat wuray na, Yesu faya ma dūwuliye me mahənḡgeye. ḡawla nḡgay hay ti ye ka təv nḡgay. Tə ndisl naha na, Yesu a tsətsah fataya, a ḡwadatay: «Ndo hay tə ḡwad fagaya, neḡ na, way?»

¹⁹ Ta mbəday faya, tə ḡwaday: «Siye hay tə ḡwad nəkar na, Yuhana madzəhuḡe ndo a yam. Ndo mekeləḡ eye hay tə ḡwad nəkar na, Eliya. Siye hay tə ḡwad nəkar na, nəte mə walaḡ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaḡ.»

²⁰ Yesu a tsətsah fataya, a ḡwadatay: «Ada nəkurom ka ḡwadum i kurom, neḡ na, way?»

Tsa na, Piyer a ḡwaday: «Nəkar na, Kəriste, ndo nakə Mbəlom a sləraw aye.»

²¹ Tsa na, Yesu a ḡatay me, a ḡwadatay: «Kā dumay ha a ndaray bay.» ²² A ḡwadatay sa: «Neḡ Wawa i Ndo na, kutoḡ na siye dərətsətseh haladzay. Madugula i Yahuda hay, baḡwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye na, nəteye ta wudiyə ḡa bay. Ta kaliye ḡa ha, ta ta kaḡdiyə ḡa. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaḡ.»

Məpəy bəzay a Yesu na, kəkay?

Mata 16.20-28; Markus 8.30-9.1

²³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta ḡawla nḡgay hay ka təv nḡgay. A ḡwadatay a nəteye tebiye: «A say a ndoweye məpeḡ bəzay na, mā ḡər ha wu nakə a say a dərəv nḡgay aye. Mā zla mayako mazləmbada eye ada mā peḡ bəzay pat pat. ²⁴ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre nḡgay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre nḡgay hərwi ḡa aye na, ma təmiye ha dūh. ²⁵ Tadə ndoweye kə huta zlele i mənḡdzibəra tebiye a neḡgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre nḡgay na, nḡgama nḡgay aye na, mey?»

²⁶ «Tadə ndoweye ka kərəh ḡa ada kə datay ha bazlam ḡa a ndo hay bay na, neḡ dərmaḡ na ta kərəhiye na. Na ta kərəhiye na na, ahəl nakə neḡ Wawa i Ndo na deyeweye ta məzlaḡ ḡa ada ta məzlaḡ i Bəba Mbəlom ada ta ḡawla i Mbəlom hay aye.»

²⁷ Yesu a ḡwadatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaḡ kurom neheye anəke kanaḡ aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta nḡgateye tə dərə tay a Bəy i

Mbəlom nakə ma ləviye bəy nğay ta gədan aye təday.»

Bo i Yesu a mbəda

Mata 17.1-8; Markus 9.2-8

²⁸ Ma dəba i bazlam nğay niye a tsik aye a ndza məhəne tsamahkar na, a zalay a Piyer, a Yuhana, ada a Yakuba, ti ye tə tsal a mahəmba. Ti ye a dəma na, mata dūwule me.

²⁹ Ahəl nakə Yesu faya ma dūwuliye me aye na, dərə nğay a mbəda. Petekəd nğay a mbəda herre kudekudek, a sləda haladzay.

³⁰ Kwayanğa, ndo hay sulo ti yaw ka təv nğay. Nəteye faya ta tsikiye me. Ndowney niye hay na, Musa ta Eliya. ³¹ Ti yaw na, tə dzaydzay i Mbəlom. Tə tsik ka məsler i Yesu nakə ma ta ndəviye ha ta mədahan nğay ma Zerozelem aye.

³² Ahəl nakə ndo niye hay sulo aye faya ta tsikiye me ta Yesu aye na, Piyer ta ndo neheye nəteye dziye na, nəteye mandzahəra eye. Ane tuk na, ta pədeke abəra ka məndzəhəre. Ta pədeke na, tə nğatay a dzaydzay i Yesu ada tə ndo niye hay sulo malətsa eye hay ka təv i Yesu aye.

³³ Ka təv nakə ndo niye hay ta diye wu tay abəra ka təv i Yesu aye na, Piyer a gwaday a Yesu: «Bəy ga! Lele na, ndzakwa kanan. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.» Piyer a tsik andza niye na, a sər wu nakə ma tsikiye bay.

³⁴ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, pazlay a mbəzlaw a dərəzl tay ha dezəgələm. Gawla i Yesu niye hay mahkar eye tə nğatay a pazlay niye a dərəzl tay ha aye na, ta dzədzar haladzay.

³⁵ Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na zla na, nəngeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

³⁶ Ma dəba i bazlam niye, tə nğatay na, a Yesu məhəngeye. Gawla i Yesu niye mahkar aye wu nakə tə nğatay aye na, ta təkəray a ndəray zuk bay. Tə ndza wu tay tete.

Yesu a mbəl ha wawa wuray mahorvov a gay

Mata 17.14-18; Markus 9.14-27

³⁷ Tədcə eye na, Yesu ta gawla nğay niye hay mahkar aye, tə mbəzlaw abəra mə mahəmba. Faya ta mbəzlaweye na, ndo hay haladzay ti yaw mədze gər tə Yesu.

³⁸ Mə walañ i ndo niye haladzay aye na, ndoweye andaya a pa bo ka mawude. A gwad: «Miter! Ambəh zəba ka wawa ga nakay tey! Wawa ga mekeleñ eye andaya bay. Nəngeye nəte nğweñ. ³⁹ Fakalaw a gəsawa na. A gəsawa na na, ta gədan. A wudawa ka bo ada a kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw ka bazlam. A gawa ha dərətsətsəh haladzay ada a yawa

faya abəra bəse bay. ⁴⁰ Na gatay ambəh a gawla yak hay tə həhar faya abəra fakalaw tey na, tə mba faya bay.»

⁴¹ Yesu a tsəne andza niye na, a wuda, a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na zliye nğatay hərwi kurom na, məndzə hadzəgay. Ahe! Do, zla ahaya wawa yak eye kanan!»

⁴² Tsa na, Bəba i wawa a ye a zla ahaya wawa niye. Ahəl nakə wawa niye ma ta husiye naha ka təv i Yesu kəfiyya na, mahorvov a kal ha ka dala bəra. A tambolom ha ka dala ta gədan.

Kwayanğa Yesu a nğəzəz ka mahorvov niye. A mbəl ha wawa ada a vəlay ha a bəba nğay. ⁴³ Ndo niye hay tebiye ka təv niye a gatay hərəbəkka. Tə gwad: «Ta dedək Mbəlom na, gədan eye.»

Yesu a da ha mədahan nğay

Mata 17.22-23; Markus 9.30-32

Nəteye tebiye a gatay hərəbəkka. Yesu a gwadatay a gawla nğay hay: ⁴⁴ «Wu nakə na dəkumeye ha anəke aye na, pum na a wuzlah i mədzal gər kurom lele: Neñ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay.»

⁴⁵ Ane tuk na, gawla nğay hay ta tsəne bazlam nğay niye bay. Mətsəne nğay eye andza məgwədə kəkay na, mənəgaha eye hərwi ada tə tsəne bay. Ada zluwer a gatay matsətsəhe ka Yesu ka gər i bazlam eye niye.

Matəme wawa hay

Mata 18.1-5; Markus 9.33-37

⁴⁶ Gawla i Yesu hay ta dazlay məkədə wuway mə walañ tay. Tə kəd wuway na, məsər ha bagwar eye mə walañ tay na, way?

⁴⁷ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye. Tsa na, a zla wawa. A lətse ha ka təv nğay. ⁴⁸ A gwadatay: «Ndowney ka təma na wawa nakay lele hərwi nakə a wuda ga aye na, a təma na, neñ. Ndowney ka təma ga na, a təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Hərwi ndo nakə wawa eye mə walañ kurom aye, maa təra bagwar eye na, nəngeye dūh.»

Ndo nakə kə neñ dərə bay aye na, ndo ga Markus 9.38-40

⁴⁹ Ma dəba eye na, Yuhana a gwaday: «Bəy Maduweñ, nəmaa nğatay a ndoweye faya ma həhariye fakalaw abəra ka ndo ta məzele yak. A samay həbə məgay me hərwi nəngeye na, mə walañ kway bay.»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Kā gumay me bay. Hərwi ndo nakə kə nakum dərə bay aye na, nəngeye ndo kurom.»

Yesu a ye a Zerozelem

⁵¹ Həlay naka kutoñ Yesu ma diye abəra ka məndzibəra aye mazlambar kə ndislew. Tsa na, a həl bo ta dedək eye mede a Zerozelem.

52 A slər ndo i mæsler ngay hay kame. Ti ye naha tə fəlakwa a gəma i Samari hərwi mede mələve ha bo tə mede i Yesu nakə ma diye a dāma aye. 53 Ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta wudā mā ye naha a gəma tay bay. Ta wudā bay na, hərwi nakə faya ma diye ta diye i Zerozelem aye.

54 Yakuba ta Yuhana tə tsəne andza niye na, tə gwadāy a Yesu: «Bəy Maduweŋ! A saka na, nāmaā tsətsahaw ako mə mbəlom mā mbəzlaw fataya matəma tay ha abəra mə dāma dāw?»

55 Yesu a tsəne me tay niye na, a mbəda me ka təv tay a gatay me. 56 Tsa na, ti ye a gəma mekelenj eye.

Gawla i Yesu hay tə vəl bo tay peteh ka məpay bəzay a Yesu

Mata 8.19-22

57 Ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye na, ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a gwadāy: «Kwa a ngay ka diye na, na pakeye bəzay.»

58 Yesu a gwadāy: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dāma, diyeŋ hay darmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dāma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

59 Yesu a gwadāy a ndo mekelenj eye: «Peŋ bəzay.»

Ane tuk na, ndo niye a gwadāy a Yesu: «Bəy ga! Vələŋ tsəved nā ye, nā la na bəba ga təday.»

60 Yesu a mbəday faya a gwadāy: «Gər ha mədahaŋ hay tā la bo tay. Nəkar, do ta dā ha Bəy i Mbəlom.»

61 Ndo mekelenj eye a yaw ka təv i Yesu sa a gwadāy: «Bəy Maduweŋ, neŋ na, na pakeye bəzay. Aya ane, vələŋ tsəved nā ye, nā tsikatayaw me a ndo i gay ga hay təday.»

62 Yesu a dā ha parakka, a gwadāy: «Ndown-eye faya ma fətiye tə sla hay na, ma sliye faya mazəbe dəre ta dāba bay. Andza niye ndoweye niye na, ma sliye faya məge mæsler i Bəy i Mbəlom bay.»

10

Yesu a slər tay ha gawla ngay hay kuro kuro tasəla gər eye sulo

1 Ma dāba eye na, Yesu a pala gawla ngay mekelenj eye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo hərwi məslərə tay ha. A slər tay ha na, sulo sulo kame ngay, a wuzlahgəma hay tebiye ada a təv neheye bo ngay eye a say mede a dāma aye darmak.

2 A pala tay ha na, a gwadāy: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk na, ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay. Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mā səkah ha ndo i

mæsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.

3 «Dum! Na sləriye kurom ha na, nəkurom ka tərūm andza wawa i təbəŋ hay a wuzlah i ndo neheye nəteye andza kəra i pesl hay aye. 4 Ka deyumeye na, kâ halum suloy a həlay bay, kâ zlum bəbōro bay, kâ halum taharak kurom hay a sik bay, kâ ləsum ka tsəved hərwi mətsikay me a ndo bay.

5 «A gay nakə ka deyumeye a dāma aye na, lahum məgwede: “Zay mā ndza ka gay nakay.” 6 Tadə ndaray ka təma kurom mə gay niye lele na, zay kurom ma ndziye ka gay niye. Tadə ka təma zay kurom bay na, mum ha zay kurom. 7 Ndo nakə ka təma kurom aye na, ndzum mə gay ngay. Wu nakə ta vəlakumeye na, ndayum, ada sum wu məse nakə ta vəlakumeye, hərwi ndo mekelenj mæsler na, kutoŋ ma hutiye merəbe ngay.

8 «Tadə ka ndislum a wuzlahgəma waray waray ta təma kurom na, ndayum wu nakə ta vəlakumeye. 9 Mbəlom tay ha ndo i dāvats niye hay ma gəma niye ada kâ gwadumatay a ndo i gəma niye hay: “Bəy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.” 10 Ane tuk na, kâ yum kwa a gəma waray, waray, ta təma kurom bay na, dum kurom abəra ma gəma niye. Dum ka tsəved ada gwadumatay a ndo hay tebiye: 11 “Burhway i gəma kurom nakay a mətsamay ka sik aye na, nāmaa tatakwakum na kurom. Duh bay! Sərūm ha na, Bəy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.” 12 Sərūm ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya i ndo i gəma niye na, ma ziye i gəma i Sodom.* »

Dəretsətseh ka gəma neheye ta təma Yesu bay aye

Mata 11.20-24

13 Yesu a gwadāy: «A nəkurom ndo i gəma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom, hərwi dəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayaŋ neheye na ge mə gay kurom aye nā ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidonj na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taŋay manasa eye ada ta kutsiye bətekwew maləməts a gər hərwi məde ha na, ta gər ha mezeleme tay. 14 Hərwi niye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidonj.

15 «Nəkurom ndo i gəma i Kafənahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal dāw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv mənzi i mədahaŋ hay.»

16 Yesu a gwadāy a gawla ngay sa: «Ndown-eye ka pa zlam ka bazlam kurom ada ka təma na, a təma na, neŋ. Ndown-eye ka təma kurom bay na, a təma bay na, neŋ.

* 10:12 Madazlay i wu hay 19.1-29.

Ndoweye ka tãma ga bay na, a tãma bay na, ndo nakã a slara ga ahaya aye.» Ndoweye neheye kuro kuro tasãla gær eye sulo aye ti ye.

Gawla i Yesu neheye kuro kuro tasãla gær eye sulo aye tã maw

¹⁷ Anãke na, gawla i Yesu niye hay kuro kuro tasãla gær eye sulo aye tã maw tuk. Tã maw na, tã mængwese eye mã dærev tay ha lele. Tã gwaday a Yesu: «Bãy Maduwej, kwa fakalaw hay ta rãhamay ha gær tã mãzele yak.»

¹⁸ Yesu a mbãdatay faya a gwadatay: «Na ngatay a Fakalaw a dãdaw mã gãma andza mawutsede i Mbãlom. ¹⁹ Anãj tsãnum! Na vëlakum gãdãj ka mãndãresle tay ha dãdãe hay ta hãrdãde hay ada ka mãndãresle na gãdãj i ndo mãne dãre kurom tebiye. Wuray kwa tsekwej ma gakumeye bay. ²⁰ Ane tuk na, kã ngwasum hãrwi nakã fakalaw hay ta rãhakum ha gær aye bay. Ngwasum dũh na, hãrwi mãzele kurom hay mawatsa eye mã mbãlom.»

Yesu a ngwasa

Mata 11.25-27, 13.16-17

²¹ Kwayanãa Mãsafãre Tsãdãnjãa eye a rahay a bo a Yesu. Tsa na, a wuda tã mængwese eye, a gwad: «A nãkar Bãba Mbãlom, ndo mãlave magãrmbãlom ta dala, na gaka sisõe hãrwi nãkar ka dãtay ha wu nakã mãngaha eye a ndo neheye tã sãr wuray bay aye, ada ka ngaha abãra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nãteye tã sãr wu aye. Ayaw, Bãba Mbãlom, a yaka a gær a nãkar hãrwi mã ge bo andza niye.»

²² Yesu a gwad sa: «Bãba ga kã vãlej wu hay tebiye. Wawa i Mbãlom way na, ndaray a sãr bay. Maa sãr na, Bãba Mbãlom nãte ngwej. Ada Bãba way na, ndaray a sãr bay. Maa sãr na, nej wawa ngay ada maa sãr na ndo neheye a sej mãdatay ha aye.»

²³ Tsa na, Yesu a mbãda me ka tãv i gawla ngay hay, a gwadatay a nãteye mãhãteye: «Ngwasum hãrwi wu nakã faya ka ngatumay aye! ²⁴ Hãrwi sãrum ha na, ndo mãde ha bazlam i Mbãlom hay ta bãy hay haladzay a satay hãbe mãngatay a wu nakã faya ka ngatumeye, ane tuk na, ta ngatay bay. A satay mãtsãne wu nakã faya ka tsãnumeye, ane tuk na, ta tsãne bay.»

Dzeke i ndo i Samari

²⁵ Ndo mãdzãngawa bazlam i Mbãlom mapala eye andaya ka tãv eye niye dãrmak. A lãse a tsãtsãh ka Yesu, a gwaday: «Miter, na giye na mey, nakã ada nã huta sifa nakã ma ndãviye bay aye? A tsikay andza niye na, hãrwi mãhãle faya abãra suwat.»

²⁶ Yesu a gwaday: «Ka dzãnga mã dẽrewel i Musa, a gwad na, kãkay?»

²⁷ Ndo niye a mbãday faya: «A gwad na: «Wuda na Bãy Maduwej Mbãlom yak tã dãrev yak tebiye, ta mãsafãre yak tebiye, ta gãdãj yak peteh, ada tã metsehe yak tebiye.»†» Ada: «Wuda ndo i mãged yak dãrmak andza ka wuda na gær yak.‡»

²⁸ Yesu a gwaday: «Tãde! Ka mbãda faya lele. Ge andza niye ada ka hutiyẽ mãsafãre.»

²⁹ Ane tuk na, ndo mãdzãngawa bazlam i Mbãlom mapala eye niye a say mãgwaday a gær ngay na, nengeye ndo i dedek. A tsãtsãh ka Yesu a gwaday: «Ada mãtãra ndo nakã na wudiye andza nej aye na, way?»

³⁰ Yesu a mbãday faya a gwaday: «Ndo wuray a yaw abãra ma Zerozelem ma diye a Zeriko. Mãkal hay tã mbãzla faya. Ta buwa faya abãra wu ngay hay tebiye. Tã kãd na lehhe. Tsa na, ta hway wu tay. Tã gær ha ndo niye mãbãrzla eye.

³¹ «Ndo mãvãlay wu a Mbãlom wuray andaya a mbãzlaw ta tsãved eye niye. A ngatay a ndo niye na, a ngãday tsãngãhãhã dãrej. A ye ta tsãved mekelen eye.

³² «Andza niye, ndo i Levit wuray a ndisl ka tãv eye niye, a ngatay a ndo niye na, a ngãday dãrej. A ye ngway ta tsãved mekelen eye.

³³ «Ane tuk na, ndo i Samari wuray a ye naha. Faya ma diye a mãhãhele, a ndisl ka tãv niye. A ngatay a ndo niye na, a gay mã bo haladzay. ³⁴ A hãndzãd naha ka tãv i ndo niye lele. A pãla ha gwezem ngay. A zlaw guzom a baray na abãra ka mbãlak. A mbãda faya mã ada a baray faya lele. A ndãv ha na, a zla na ka gær i zũngõ ngay a ye ha a gay i mbãlok hay. A gay gær mã dãma lele.

³⁵ «Tãdõe eye ma ta diye ngway na, a tãlãka hãlay a gwezem, a zlaw kwar i suloy sulo. A vãlay a ndo mãge mãsler mã gay i mbãlok niye hay. A gwaday: «Gay gær a ndo nakay lele. Aza na mãweye tã fanãj na, na makeye ha wu nakã ka dze ha haladzay hãrwi ngay aye.»

³⁶ Yesu a gwaday sa: «Ka nãkar na, mã wãlãj i ndo neheye mãhkar aye, mãtãra ndo i mãged i ndo nakay mãkal hay tã kãd na aye na, way?»

³⁷ Ndo mãdzãngawa bazlam i Mbãlom mapala eye niye a mbãda faya a Yesu a gwaday: «Ndo nakã a gay ngwalak aye.»

Yesu a gwaday: «Aya! Nãkar dãrmak do ge andza niye.»

Wu lele eye nakã ndo ma hutiyẽ aye

³⁸ Yesu ta gawla ngay hay tã hãl bo, ti ye a gãma mekelen eye. Ahãl nakã nãteye ka tsãved faya ta diye na, a ye a gãma wuray. Mã dãma na, ngwas eye andaya tã zalay Marta a tãma na a gay ngay.

³⁹ Ngwas niye na, mãlamar ngay andaya tã zalay Mari. Nengeye na, a ndza ka tãv i

† 10:27 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. ‡ 10:27 Levitik 19.18.

Yesu faya ma piye zləm ka matətike i Yesu.⁴⁰ Azlakwa bay Marta i ngay na, faya ma giye mäsler hay wal wal ma ləver. A yaw ka təv i Yesu. A yaw na, a gwaday: «Bəy Maduwej, na gaka mə bo təbədəw? Malamar ga a gər ga ha mahəgeye ka mäge mäsler hay wal wal tebiye na, kəkay. Gwaday mâ yaw, mâ dzəna ga.»

⁴¹ Bəy Maduwej a mbəday faya a gwaday: «Marta, Marta nəkar na, ka vəlay ha mədzal gər ada ka hatsay düh a mäsler haladzay na, kəkay? ⁴² Ane tuk na, wu nəte ka nəkar na, kə mətəsa fakaya abəra. Mari düh na, kə zla wu nakə lele aye. Dada ndaray ma sliye məzle faya abəra bay.»

11

Maduwulay me a Mbəlom na, kəkay?

Mata 6.9-13, 7.7-11

¹ Pat wuray na, Yesu a dūwulay me ma təv eye andaya. A ndəv ha maduwule me na, ndo nəte mə walaŋ i gawla ngay hay a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduwej, tətikamay maduwule me a Mbəlom andza i Yuhana nakə a tətikatay a gawla ngay hay ahəl niye.»

² Yesu a gwadatay: «Ka dūwulumay me na, ka gwadumeye:

Bəba may,

kwa way mâ sər ha, məzele yak na, tsədanŋa.

Ndo hay tebiye tâ zambadaka.

Bəy yak mə gəma mâ ge bo ka təv may dərma,

³ vəlamay wu mənday nakə ma slameye pat pat aye,

⁴ Pəsamay ha mənese may,

hərwi nəmay dərma nəmaa pəsətay ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.

Tsəpa may hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.»

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Ağəla ndo nəte mə walaŋ kurom dzam ngay andaya. Ane tuk na, a ye ka təv i dzam ngay niye ta magər həvad. A ye naha a tsətsah a gwaday: «Dzam ga amboh vələŋ tapa i daf mahkar tey. ⁶ Hərwi ndo nəte mə walaŋ i dzam ga hay a yaw a mahəhele. A ndislew anake a gay ga. Ane tuk na, wuray andaya məvəlay bay.» ⁷ Ndo niye mə gay aye a mbədayaw faya, a gwaday: «Gər ga ha, kâ wurdeŋ me bay! Na dərəzl na maged ga tsiy. Neŋ ta wawa ga hay nəmaa hənə tsiy. Na sliye faya mələtse məvəlaka daf sa bay.»

⁸ Yesu a gwadatay sa: «Sərūm ha na, kwa tadə a say mələtse bay bəbay na, ma lətsiye ma vəleye wu nakə a say aye. Ma vəleye na, hərwi a gay amboh haladzay bəna hərwi dzam bay.

⁹ «Neŋ faya na tsikakumeye: Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma

maged. ¹⁰ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiyə, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkəye abəra ma maged.

¹¹ «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ngay ka tsətsah faya kələf na, ma vəleye dədəw dāw. ¹² Kəgəbay ka tsətsah faya dəsle na, ma vəleye hardədə dāw? ¹³ Nəkurom neheye sadzək ngwalak eye hay bay aye ka sərūm məvəle wu ngwalak eye hay a wawa kurom hay düh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziye kurom ha ta məvəle Məsəfəre Tsədanŋa eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw!»

Mbəlom kəgəbay Fakalaw

Mata 12.22-30; Markus 3.20-27

¹⁴ Pat wuray na, Yesu faya ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndoweye andaya a tərə ha mandək eye. Fakalaw a yaw abəra mə bo i ndo niye na, ndo niye a tsik me lele. A gatay a ndo niye hay mahaya gər eye hərəbəkka. ¹⁵ Ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ tay niye na, tə gwad: «Maa vələy gədan ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul bəy i fakalaw hay.» ¹⁶ Ndo mekeleŋ eye hay na, a satay mahəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwaday: «Gamay masuwayaŋ nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

Ngama Mbəlom

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka mədzal gər tay. A gwadatay: «Tadə ndo i gəma hay ta ngəna, faya ta giye vəram mə walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Gəma mekeleŋ eye ma dufiye na. Tadə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazləga mə walaŋ tay na, ndo niye hay mə gay niye ta hutiyə gədan məndəz huya bay. ¹⁸ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ma giye magazləga ka bo ngay na, ka dzalum na, bəy ngay ma ndziye huya na, ma kəkay? Sa na, ka gwadum maa vələŋ gədan ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. ¹⁹ Ka gwadum maa vələŋ gədan ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vələtəy gədan ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedək andaya mə nəkurom bay. ²⁰ Maa vələŋ gədan a neŋ ka mahəhere fakalaw na, gədan i Mbəlom. Andza məgwədə na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.»

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndo gədan eye tə wu həlay ngay na, ma tsəpiye gay ngay lele wuray ma tətaliye ka zlele ngay kwa tsekweŋ bay. ²² Ane tuk na, tadə ndo mekeleŋ eye a ze neŋgeye ta gədan ki yaw na, ma buwiye faya abəra wu həlay ngay niye hay a səmawa ha ka bo aye. Ada ma həliye zlele i ndo niye ma ngənatay ha a ndo hay tebiye.»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo mənəŋ dərə.

Ndo nakə ka dzəna ga bay aye na, neŋgeye dūh ndo məneseŋ ha məsler.»

*Məməw i məsafəre nakə lele bay aye
Mata 12.43-45*

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Fakalaw ki yaw abara mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf ma pəliye təv mazəzəkuk bo. Kə huta bay na, ma gwadəye a gər ŋgay: «Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.»²⁵ Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay mafadā eye lele ada malambadā eye.²⁶ Tsa na, ma diye ma həlawəye siye i məsafəre neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fəlkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye naka kurre aye.»

²⁷ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, ŋgwas wuray mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye, a wuda a gwad: «Məŋgwese ka gər i ŋgwas nakə a wa kar aye ada ka sa wah ŋgay aye.»

²⁸ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Məŋgwese dūh na, ka gər i ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye andza nakə a tsik aye.»

*Masuwayaŋ tə dzaydzay
Mata 12.38-42; 5.15, 6.22-23*

²⁹ Ka təv nakə ndo hay faya ta səkahiye naha haladzay ka təv i Yesu aye na, Yesu a pa bo ka mətsike, a gwad: «Ndo neheye anəke aye na, lele eye hay bay. Ta tsətsahiye nā gatay masuwayaŋ na, kəkay! Asah! Ma dəba i masuwayaŋ i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay.³⁰ Hərwi Zonas a tərə na, masuwayaŋ ka gər i ndo i gəma i Ninive hay.* Andza niye neŋ Wawa i Ndo na təriye masuwayaŋ a ndo neheye anəke aye dərmak.³¹ ŋgwas wuray andaya neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomon neheye maraha eye ta metsehe aye.† Ndo andaya kənaŋ a ze ha Salomon. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyewəye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye mamatay ha mənese.³² Pat i sariya i Mbəlom na, ndo i gəma i Ninive hay ta deyewəye. Ta lətsiye kame i ndo neheye anəke aye ta matay ha mənese. Hərwi ndo i gəma i Ninive hay tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə Zonas a tsikatay aye na, ta gər ha mezeleme. Ndo andaya kənaŋ a ze Zonas bədaw?»

³³ Yesu a gwadətay sa: «Dadā ndo ma zlawəye lalam ŋgay ma piye faya ako ma ŋgahiye na kəgəbay ma hurəkwiye faya gəse

daw? Ma piye na dūh na, ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fəlkwiye a gay aye mā dəvatay dzaydzay.

³⁴ «Dəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. Ane tuk na, tadə dəre magul-ufa eye na, bo yak ma ləvonj.³⁵ Ge metsehe lele bəna, wu nakə ma vəlakeye dzaydzay aye mā tərə ləvonj bay.³⁶ Tadə bo yak kətsek mə dzaydzay, təv kwa tsekwenj ma ləvonj bəna, niye na bo yak tebiye mə dzaydzay. Niye na, andza lalam nakə dzaydzay ŋgay aye faya ma dəvakeye dzaydzay aye.»

*Yesu a matay ha mənese a Farisa hay
ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala
eye*

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

³⁷ Yesu a ndəv ha mətsike me na, Farisa wuray a zalay ka mənəde wu mənday a gay ŋgay. Ti ye ta dazlay a mənəde wu mənday.³⁸ Farisa niye a zəba ka Yesu na, a gay wadəŋ wadəŋ. A gay wadəŋ wadəŋ na, hərwi Yesu kə bəra həlay andza i kule tay nakə a tsik aye bay.

³⁹ Bəy Maduweŋ a gwaday: «Nəkurom Farisa hay na, ka tsakadum na, dəba i gəsiyem ta dəba i bəgəlam, ane tuk na, nəkurom maraha eye ta mədzele ka makəle, ka məge sewed.⁴⁰ Nəkurom na, matarakahaŋ eye hay. Sərum ha na, Mbəlom nakə a ge dəba i wu hay aye na, maa ge huđ eye na, neŋgeye dərmak bədaw?⁴¹ Duh na, wu neheye ma gəse ada neheye ka bəgəlam kurom hay na, vəlumatay a mətawak hay ada wu hay tebiye ma təriye hərwi kurom tsədanja.

⁴² «Ane tuk na, nəkurom Farisa hay na, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Azlakwa dūh faya ka gərume ye ha dedək tə mawuđe bo i Mbəlom eye. Anaŋ gum wu nakə a ye ka bo məge aye, ze məgər ha siye bay.

⁴³ «Nəkurom Farisa hay, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi mə gay i maduwule me na, ka wudum mənədze ka təv mənədze nakə ŋgwalak aye. Ada ka wudum tā tsikakum me ta mədəslakum ha gər ka təv məhay gər i ndo hay tebiye.

⁴⁴ «Nəkurom na, dəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka ndzəkitem bo andza tsəvay neheye ndo hay faya ta həhaliye faya tə ŋgatay bay aye!»

⁴⁵ Ndo nəte mə walaŋ i ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay a gwaday a Yesu: «Miter, ka tsik andza niye na, ka tsadā nəmay dərmak.»

* 11:30 Zonas 1-4. † 11:31 1 Bəy hay 10.1-13.

⁴⁶ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay dərma, dəretsəseh ka gər kurom! Nəkurom na, faya ka pumeye wu mamba eye ka ndo hay. Nəkurom eye kwa ta wur həlay nets ka lamumay madzəne tay ha bay.

⁴⁷ «Dəretsəseh ka gər kurom! Hərwi nəkurom faya ka dəzlumeye tsəvay male eye hay. Tsəvay niye hay na, i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye bəba tətə kurom hay tə kəf tay ha aye. ⁴⁸ Andza niye, ka bəzum ha na, nəkurom ma məsler i baba tətə kurom niye ahəl niye. Nəteye ta kəf tay hay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Nəkurom i kurom na, faya ka dəzlumeye ka tsəvay tay aye hay. ⁴⁹ Hərwi niye Mbəlom ta ndaraw nğay kə tsik ahəl niye, a gwad: “Nəj Mbəlom na slərətay naha ndo mədə ha bazlam ga hay ta ndo i maslan ga hay. Na slər tay naha na, ta kədiye tay hay siye mə walan tay, ada siye hay ta gateye dəretsəseh.” ⁵⁰ A nəkurom ndo neheye bəgom aye, Mbəlom ma ta tsətsahiye fakuma ndo mədə ha bazlam nğay neheye ka kədum tay ha zla anake bay, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye. ⁵¹ Mbəlom ma tsətsahiye na, kwa ka məkədə i Abel[†] hus ka Zakari nakə tə kəf na mə walan i təv məvəlay wu a Mbəlom tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. §

⁵² «Nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, dəretsəseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka dərəzlumatay na məged i məsəre wu a ndo hay. Nəkurom eye na, ka deyumeye a dəma bay. Ada ndo neheye a satay məfələkwe a dəma aye na, faya ka kərahumatay eye tsəved məfələkwe a dəma.»

⁵³ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a yaw abəra mə gay niye. Ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay ta payaw bəzay abəra. Ti yaw na, tə wuya ka Yesu tə bazlam i tereñgez hay wal wal. Ta tsətsah faya gər i bazlam hay wal wal tebiye. ⁵⁴ Ta tsətsah faya andza niye na, hərwi ada mā tsik bazlam nakə nğwalak eye bay aye. Ada a satay məhələ faya abəra suwat.

12

Məvəlay ha bo tebiye a Yesu
Mata 10.26-33, 12.32; 10.19-20

¹ Ahəl niye na, ndo hay haladzay ta haya gar. Nəteye ta giye gwezem wiye. Faya ta mbərasliye bo ka sik tay hay. Ka təv eye niye na, Yesu a lah mətsikatay me a gawla nğay hay təday. A gwadatay: «Tsəpum gər kurom abəra ka gədə i Farisa hay. Andza məgwədə bəbək tay nakə faya ta giye aye. ² Wu nakə

tebiye manğaha eye na, ta diye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta makal aye na, ta diye ha. ³ Hərwi niye wu nakə ka tsikum ma ləvonj aye na, ma ta diye a zlam mə dzaydzay. Wu nakə ka tsikumay a zlam a ndo ta suksuk mə gay aye na, ndo hay ta ta tsəniye ka zavay.

⁴ «Malamar ga hay, nəj faya na gwadəkumeye: Kā dzədzarumay a ndo neheye ta dziye ha slo i bo aye bay. Nəteye na, ta sliye faya məge wu mekelej ma ziye nakay bay. ⁵ Ndo nakə ka dzədzarumeye na, na dəkumeye ha: Dzədzarumay na, a Mbəlom. Ma dəba i mədahan na, nəngeye dūh ma kaliye kurom ha a ako nakə ma mbatiye dədə bay aye. Ayaw! Sərum ha lele! Dzədzarumay na, a nəngeye.

⁶ «Ka sərum təbədəw, sisi hay zlam na, ta səkam ta dala sulo bədəw? Mbəlom na, kwa nəte a mətsa ha gər bay. ⁷ Nəkurom na, ka zum tay ha diyen hay. Kwa məkwets i gər kurom na, Mbəlom kə pasla na. Aya ane kā dzədzarum bay.

⁸ «Sərum ha na, ndoweye kə dā ha kame i do hay kə gwad: “Nəj gawla i Yesu” na, nəj Wawa i Ndo na ta diye ha nəngeye gawla ga kame i gawla i Mbəlom hay dərma. ⁹ Ane tuk na, tadə ndoweye kə dā ha kame i ndo hay parakka a sər ga ha bay na, nəj na tsikiye kame i gawla i Mbəlom hay, na sər na bay dərma.

¹⁰ «Kwa kə tsik wu nakə lelebay aye ka nəj Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəseye ha. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədənğa eye na, ma hutieye məpəse me bay.

¹¹ «Tadə ta diye kurom ha a gay i maduwule me ada kame i ndo mələve dala hərwi məge sariya na, kā dzalum “Nəmaa ta giye kəkay” bay, kəgəbay “Nəmaa ta gwadiye mey” bay. ¹² Mata dəkum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsədənğa eye.»

Zlele eye hay tə zlele eye bay aye hay
Mata 6.25-34, 6.19-21

¹³ Tsa na, ndoweye mə walan i ndo niye hay a yaw ka təv i Yesu a gwaday: «Miter, gwaday a malamar ga na, nəmaā nğəna zlele nakə bəba may a gəramay ha aye.»

¹⁴ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Dzam ga, maa pa ga məgakum na sariya i wu kurom hay kəgəbay manğənakum ha zlele kurom na, maa pa ga way?»

¹⁵ Tsa na, a gwadatay a ndo hay tebiye: «Gum metsehe! Həbum gər kurom abəra ka bor i zlele. Hərwi kwa ndo nəngeye zlele eye bəbay na, sifa nğay mə zlele nğay niye bay.»

¹⁶ Yesu a təkəratay dzeke, a gwadatay: «Ndowneye andaya zlele eye, wu nğay məpele abəra ka dala na, haladzay. ¹⁷ A dzala ada a tsətsahay a gər nğay, a gwad: “Na giye kəkay?

† 11:51 Madazlay i wu hay 4.8. § 11:51 2 Labara hay 24.20-22.

Təv andaya hərwi məhayay gər a wu ga hay bay.”

¹⁸ «A gwad sa: “Wu nakə na giye na, anan; Na mbazliye ha de ga hay. Na ngariye a dəma bagwar eye hay neheye ta sliye də məhayay gər a dəma a wu mənday ga hay tə siye i wu ga hay aye. ¹⁹ Na ge andza niye na, na gwadəye a bo ga: Bo ga! Wu ga na, haladzay. Ma ndziye məve wede wede. Anəke na, zəzukw bo tuk! Nda wu mənday, sa wu məsəy ada ngwasa.”

²⁰ «Ane tuk na, Mbəlom a gwadəy a ndo niye: “Nəkar na, matərakahan eye! Bəgom ta həvad nakay na, ka mətiye. Ada wu neheye tebiye ka hayay gər aye na, i way tuk!”»

²¹ Yesu a gwadətatay sa: «Andza niye, hərwi ndo nakə a hayay gər a zlele a bo ngay eye ngway aye. Ane tuk na, ka dərə i Mbəlom na, zlele eye bay.»

²² Yesu a gwadətatay a gawla ngay hay: «Hərwi niye neñ faya na tsikakumeye: Kā dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi peteked bay. ²³ Hərwi məsəfərə na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey. ²⁴ Zəbum ka mənğəhak hay təday: Nəteye na, ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər andaya bay. De tay andaya məpe a dəma wu tay hay bay. Kwa ada sewene tay andaya bay. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum diyen hay bədaw?»

²⁵ «Way nakə mə walañ kurom ma sliye faya məsəkah ha məndze ngay ka məndzibəra ta mədzele gər ngay nakə faya ma dzaliye aye na, way? ²⁶ Aya! Ka wu nakə tsekwen aye na, ka slum faya məge düh bay tuk na, ka dzalumeye ka wu siye na hərwi mey? ²⁷ Ehey zəbum ka guzer neheye mavurza eye təday! Nəteye na, tə ge məsler i wuray bay, tə ngar peteked bay. Faya na gwadəkumeye, kwa Salomon nakə zlele eye haladzay aye, dāda kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer neheye bay. ²⁸ Andza niye Mbəlom na, faya ma pəteye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədə na, guzer niye ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha ako. Kə ge andza niye na, nəkurom düh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzal gər tsekwen aye bədaw!»

²⁹ «Ka ndəfikum gər huya ka mədzele ka wu nakə ka ta ndayumeye tə wu məse aye bay. ³⁰ Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Nəteye na, ta zəzukway bo a mapəle bay tebiye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye. ³¹ Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom ada wu siye hay na, Mbəlom ma vəlakumeye. ³² Nəkurom neheye haladzay bay aye, kā dzədzarum bay! Hərwi ki yay

a gər a Mbəlom Bəba kurom kə vəlakum təv məndze ma bəy ngay.

³³ «Nəkurom düh səkənum ha wu kurom hay ada vəlumatay suloy eye a ndo i mətəwak hay. Ngarum gwezem neheye ta nasiye bay aye. Ada ka hayumay gər a dəma a zlele kurom nakə mə mbəlom aye. Mə dəma na, məkal ma sliye mede faya bay. Kwa mətul ma ndisliye faya bay. ³⁴ Hərwi dərəv kurom məndza eye na, ma təv nakə zlele kurom mə dəma aye.»

Ndzum tsezlezleñje mahəbe məmaw i Yesu

Mata 24.45-51

³⁵ «Barum na bəzihud kurom hərwi məge məsler. Pum ako ka lalam kurom hay mə mbata bay. ³⁶ Tərum na, andza ndo məge məsler neheye ndo i gay a gəratay ha gay ngay, a ye məzle dahəlay aye. Nəteye na, ta həbiye na hus ahəl nakə ma maweye abəra ma məzle dahəlay aye. Kə maw kə fay a məged na, ta həndəkeye na məged. ³⁷ Mənğwese ka gər i ndo i məsler niye hay ndo i gay tay kə ndislew na, ma ndzateye a gər nəteye məndzahəra eye bay. Sarum ha lele! Ndo i gay niye ma dəriye bəzihud ngay ta wu i məbere bəzihud. Ma zalateye a ndo i məsler ngay hay. Ma ndziye tay ha ka təv məndzay. Ma vəlateye wu mənday. ³⁸ Kwa tədə a maw na, ta magər həvad kwa kə gaw mahonok ka zay magər həvad, ki yaw kə ndislew fataya faya ta həbiye na ta ndzahəra bay na, mənğwese ka gər tay.»

³⁹ Yesu a gwadətatay sa: «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mə sər həlay nakə məkal ma deyeweye mə kaliye na aye na, ma gəriye ha gay ngay məkal mə yaw mə sləlay na bay. ⁴⁰ Nəkurom dərmak ləvum bo, hərwi neñ Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərumeye bay.»

⁴¹ Tsa na, Piyer a tsətsah faya a gwadəy: «Bəy Maduwen, dzeke nakay ka ndzəkət ha bo na, hərwi may dəkdək tsukudu hərwi ndo hay tebiye dāv?»

⁴² Bəy Maduwen a mbəday faya, a gwadəy: «Ndo i məsler ngwalak eye ada ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Nənğeyə na, ndo nakə ndo i gay ngay a gwadəy: “Gatay gər a siye i ndo məge məsler ga hay. Vəlatay wu mənday tə həlay eye.”

⁴³ Mənğwese ka gər i ndo məge məsler niye tədə ndo i gay ngay ki yaw, kə ndzay a gər nənğeyə faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye. ⁴⁴ Neñ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo i gay ngay ma gəray ha zlele ngay tebiye mə ləvay gər.

⁴⁵ «Ane tuk na, ndo i məsler kə gwadəy a gər ngay: “Maka! Ndo i gay ga ma maweye bəse bay.” Tsa na, a pa bo ka məndəbe ndo i məsler hasləka eye siye hay ta ndo i məsler ngwas eye hay. Tədə a nda wu mənday, a sa

wu mäsäy ada a kwaya, ⁴⁶ ndo i gay ngay ma maweye na, ka häläy nakä faya ma häbiye bay aye ada a sär bay aye. Ki yaw na, ma väleye däretsätseh haladzay, ma hähariye na ndo i mäslar niye. Ma kaliye ha a tøv i ndo neheye ta tãma bazlam i Mbälom bay aye.

⁴⁷ «Tadä ndo i mäslar a sär ha wu nakä ndo i gay ngay a say mä gay aye, ane tuk na, ndo i mäslar kã läva ha bo bay kægəbay kə ge andza nakä a say a ndo i gay ngay aye bay na, ta geye däretsätseh haladzay. ⁴⁸ Aya ane tuk na, ndo i mäslar nakä a sär wu nakä a say a ndo i gay ngay mä gay na bay na, ada kə ge wu nakä dä i mändëbe na na, ta ndaäbiye na haladzay bay. Ndo nakä tã välay haladzay aye na, ta tsätsahiye faya haladzay därmak. Ndo nakä tã gəray ha wu a häläy haladzay aye na, ta tsätsahiye faya haladzay wene wene aye.»

*Manğəne ta sariya
Mata 10.34-36*

⁴⁹ «Nej na yaw na, na zlaw ako mäkele ka dala. A seņ na, mä vat anäke. ⁵⁰ Ane tuk na, ta dzəhuäbiye ga ha a däretsätseh tädäy, a seņ mä däre v ga na, kə ge bo tsiy. ⁵¹ Ka dzalum na zlaw ka mändzibəra na, zay dāw? Na gwadəkumeye a'ay! Na zlaw na, manğəne. ⁵² Ma dazleye anäke, ndo hay zlam mä gay na, ta ngəniye ndo mahkar ta kədiye bo ta ndo neheye sulo aye. Ndo hay sulo ta kədiye bo ta ndo neheye mahkar aye. ⁵³ Bəba ta wawa ngay ta sariye bo bay, wawa ta bəba ngay ta sariye bo bay. Maya tã dem ngay ta sariye bo bay ada dem ta may ngay ta sariye bo bay. Maya i zal ta dahäläy i wawa ngay ta sariye bo bay ada dahäläy i wawa ta may i zal ngay ta sariye bo bay.»

*Məsəre ha ka bo abəra wu
Mata 16.2-3, 5.25-26*

⁵⁴ Yesu a gwadawatay a ndo niye hay tebiye därmak sa: «Nəkurom na, ka ngatamay a pazlay kə lətsew tã mägəma na, ka gwadum bəse tsa, yam ma piye ada yam ma piye dedək. ⁵⁵ Tadä ka ngatamay a mətəsl ka vəzlaw ta diye i Salawa na, ka gwadum merəbe ma giye. Ada merəbe ma giye dedək. ⁵⁶ Nəkurom na, ndo məvay gər a ndo hay. Ka sərüm manğəne tay ha wu i dala tã wu i mägəmbälom na, tã waray. Ada häläy nakä anäke aye ka sərüm bay na, kəkay?

⁵⁷ «Hərwi mey, nəkurom na, ka sərüm manğəne ha ka bo abəra wu nakä lele bay aye tã wu nakä dedək aye bay na, ka mey? ⁵⁸ Tadä ndo ka wuda fakaya, faya ka deyum-eye kame i ndo mäge sariya na, lambadum ha bazlam eye ka tsəved ahäl nakä faya ka deyumeye mba aye. Kə ge andza niye bay na, ndo niye ki ye kar ha ka tøv i ndo mäge sariya na, ndo mäge sariya ma väliye kar ha a häläy i sidzew. Sidzew ma kaliye kar ha a dangay. ⁵⁹ Sər ha na, kwa a läkaw fakaya

dala näte ka hama na bay na, ka deyeweye abəra ma dangay bay.»

13

Mambädə tsəlök

¹ Ahäl niye na, ndo hay ti yaw ka tøv i Yesu. Ti ye naha ta təkəray tã gwadäy: «Ahäl niye na, Pilat kə kəd siye i ndo i Galile hay. A kəd tay ha ahäl nakä faya ta välay wu a Mbälom aye. A dzapa ha bambaz tay tã bambaz i gənav neheye tã kədäy a Mbälom aye.»

² Yesu a mbädätay faya a gwadätay: «Ka dzalum na, Galile neheye ta bəbazl tay ha aye na, ta ze siye i Galile hay tã mezeleme dāw? ³ Neņ faya na tsikakumeye, a'ay andza niye bay! Ane tuk na, tadä ka gərüm ha mezeleme kurom bay na, nəkurom tebiye ka mətumeye andza nətəye därmak. ⁴ Tsukudu ndo niye hay kuro gər eye tsamahkar aye gay zəbol eye a mbəzl fataya ma Silowe ka dala i Zerozelem aye na, ka dzalum na, ta ze tay ha siye i ndo i dala i Zerozelem tã mezeleme dāw? ⁵ Neņ faya na tsikakumeye andza niye bay. Ane tuk na, tadä ka gərüm ha mezeleme kurom bay na, nəkurom tebiye ka mətumeye andza nətəye.»

⁶ Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke, a gwadätay: «Ndoweye andaya a zəv dərizl i gərdaf wuray andza gurov a guvah ngay. Pat wuray na, a ye mata ngəlaw hohway i gərdaf niye. A ye naha na, dərizl i gərdaf niye kə wa bay. ⁷ Ndo i guvah niye a gwadäy a ndo matsəpay na guvah niye: “Zəba! Kə ge anäke məve mahkar na yawaw mata päle naha hohway i dərizl gərdaf nakay. Ane tuk na, na huta faya hohway bay. Ma nesejeye ha tøv ma guvah kəriye na, hərwi mey? Dəs na abəra mä dāma!” ⁸ Ane tuk na, ndo matsəpay na guvah niye a mbädäy faya a gwadäy: “Ndo i gay ga, biyeņ na, gər ha. Na leye bəd ka tsakay eye tuwwe. Na lay na, na peye bərbur. ⁹ Na ge ha andza niye na, agəna ka viye nenged na, ma wiye. Kə wa bay na, ka dəsiye na tuk.”»

Yesu a mbəl ha ndo abəra ma dāvats pat i mazəzükw bo

¹⁰ Yesu faya ma tətikatay a ndo hay mä gay i madu wule me pat i mazəzükw bo. ¹¹ Ngwas wuray andaya dāvats eye mä dāma därmak. Dāvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye tsamahkar. Fakalaw a təra ha. A guduk ha a mba faya mələtse dzik bay. ¹² Yesu a ngatay a ngwas niye na, a zalay. Tsa na, a gwadäy: «Ka mbəl abəra ma dāvats yak.» ¹³ Yesu a pa faya häläy. A pa faya häläy na, kwayanğa a lətse dzik lele. Tsa na, ngwas niye a zambadäy a Mbälom.

¹⁴ Ane tuk na, wu nakä Yesu a ge, a mbəl ha ndo pat i mazəzükw bo aye na, a ndalay a bəy i gay i madu wule me. A tsikatay a ndo

hay a gwadatay: «Pat andaya məkwa hərwi məge məsler. Kā mbəlamay ha ndo na, pat niye hay bəna, pat i mazəzukw bo bay!»

¹⁵ Bəy Maduweŋ a mbəday faya a gwaday: «Nəkurom tebiye na, ndo neheye ta məvay gər a ndo aye! Pat i mazəzukw bo na, kwa way a pəla ha sla ŋgay kəgəbay zunġo ŋgay mede ha ka məse yam bədaw? ¹⁶ Ŋgwas nakay gwala i Abraham, Fakalaw a dzawa na na, neŋgeye məve kuro gər eye tsamahkar. A ye ka bo məpəle ha abəra ma mədzewe pat i mazəzukw bo bədaw?»

¹⁷ Bazlam i Yesu niye a mbədatay faya andza niye na, horoy a gatay a ndo mənə dəre ŋgay niye hay tebiye. Ane tuk na, ndo hay tebiye na, məsler i Yesu niye a gawa aye, a ye tay a gər haladzay.

Dzeke i wur i bəzay ta gəde

Mata 13.31-33; Markus 4.30-32

¹⁸ Yesu a gwad: «Bəy i Mbəlom a ndzəkkit bo na, wuye mey? ¹⁹ Bəy i Mbəlom a ndzəkkit bo na, andza wur i bəzay nakə ndo a zla a sləga ka dədan aye. A sləga na na, a ndzohw. A gəl, a təra andza gərɗaf, dīyen hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

²⁰ Yesu a gwadatay sa: «Na ndzəkkit ha Bəy i Mbəlom sa na, ta wuye mey? ²¹ Bəy i Mbəlom a ndzəkkit bo na, gəde nakə ŋgwas a həl tsekweŋ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A hələb tay ha ka bo na, gufa niye mahələba eye a kwasa a həmbot.»

Mede a Bəy i Mbəlom

Mata 7.13-14,21-23

²² Yesu a həl bo ma diye a Zerozelem na, a ye ta wuzlahgəma ada ta gəma hay. Faya ma diye na, a dawa ha bazlam i Mbəlom.

²³ Ahəl nakə faya ma tsikateye bazlam i Mbəlom aye na, ndoweye a tsətsah faya a gwaday: «Bəy Maduweŋ, mata təme na, ndo ma i ŋgal eye daw?»

Yesu a mbəda faya a tsikatay a ndo niye hay tebiye, a gwadatay: ²⁴ «Gum gədan məfələkwe ta tsəved nakə mənġəɗətse aye. Faya na gwadəkumeye ndo hay haladzay ta pəliye tsəved məfələkwe ada ta hutie tsəved sa bay. ²⁵ Hərwi ndo i gay ka lətse ka dərəzl a məged na, ka ndzumeye ma bəra. Ka fumeye a məged ŋgay. Ka gwadumeye naha: “Bəy Maduweŋ, həndəkamay na məged tey.” «Ma mbədakumaweye faya, ma gwadəkumeye: “Ka yumaw mənġay, na sər kurom ha bay.”

²⁶ «Aya! Ka gwadumeye: “Ka ndayakwa wu mənɗay ada ka sakwa wu məsəy dziye tə nəkar. Ka tətikamay bazlam i Mbəlom ka təv neheye ma gəma may aye.”

²⁷ «Ma gwadəkumeye sa: “Ka yumaw mənġay na, na sər kurom ha bay, a nəkurom ndo məge mezeleme hay. Dum abəra ka təv ga!”

²⁸ «Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. Ka ŋgatumeye a Abraham, a Izak, a Zakob ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ma Bəy i Mbəlom. Nəkurom na, ta dərəzliye fakuma abəra. ²⁹ Ndo hay ta deyeweye abəra mə bəzay, ma məgəma ta deyeweye ma diye i yam ada ta deyeweye ma diye i tsakay. Nəteye tebiye ta diye a Bəy i Mbəlom. Ta ndziye ta ndiye wu mənɗay mə dəma. ³⁰ Ane tuk na, ndo neheye nəteye ndo i dəba hay anəke aye na, ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu neŋgeye ka tsəved faya ma diye a Zerozelem

Mata 23.37-39

³¹ Yesu a ndəv ha mətsike me na, kwayanŋa Farisa wuray ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwaday: «Lətse do a bəra kanan! Do a təv mekelen eye bəna, a say a Herod məkəde kar.»

³² Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Dum gwadumay a mezerew niye na, na həhariye fakalaw abəra ka ndo hay ada na mbəliye tay ha ndo hay abəra ma dāvats bəgom tə tədə təday. Ka pat mamahkar eye na, na ndəviye ha məsler ga. ³³ Ane tuk na, na ndisliye ha mede ga bəgom, tədə ada tədə təday. Hərwi ta kədiye ndo məde ha bazlam i Mbəlom ma təv mekelen na, a ye ka bo bay. A ye ka bo ta kədiye na ma Zerozelem.»

³⁴ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar! Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a hud i gwezle-viyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay! ³⁵ Andza niye, neŋ faya na gwadəkumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: “Mbəlom mā pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye!”»

14

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo sa

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i bay i Farisa wuray hay mata ndayaw wu mənɗay. Ndo hay niye tebiye mə dəma aye faya ta zəzuriye na Yesu.

² Ndo wuray andaya dāvats eye, bo ŋgay mazlambara eye. Neŋgeye malste eye kame i Yesu. ³ Yesu a dazlay a mətsike me, a tsətsah ka ndo mədzanġawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta Farisa hay. A gwadatay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl

tsæved mambæle ha ndo pat i mazæzukw bo tsukudu kə vəl bədaw?»

⁴ Ane tuk na, a satay mambəday faya bay.

Yesu a gəs ndo niye dəvats eye mə həlay. Tsa na, a mbəl ha. A gwadəy: «Do wu yak a mətəgay.»

⁵ Tsa na, a gwadətay a ndo niye hay: «Tadə ndo mə walaŋ kurom, wawa ŋgay kəgəbay sla ŋgay kə dəd a bədiyem pat i mazæzukw bo na, ma diye kwayaŋŋa ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw?»

⁶ Ndo niye hay ta mba faya mambəday faya bay.

Məhəne ha gər

⁷ Yesu a ge ŋgodgor ka ndo neheye tə zalatay ka wu mənday aye. A ge fətaya ŋgodgor na, hərwi tə lah ka təv mənəzay lele eye. Hərwi niye a tsikatay a ndo niye hay tebiye ta dzeke. ⁸ A gwadətay: «Tadə ndo kə zalaka a magurlom i məzle dahəlay na, kə ye kə ndza ka təv mənəzay lele eye bay. Ka ndza ka təv mənəzay lele eye na, agəna ta zalay a ndo nakə a ze kar aye dərmak. ⁹ Ada ndo nakə a zalakum ta ndo niye, ki yaw na, ma gwadəakeye: «Lətse! Gəray ha təv mənəzay a ndo nakay.» Ka lətsiye, ka diye ka təv mənəzə nakə duk aye na, horoy ma gakeye. ¹⁰ Duh bay, tadə ta zalaka na, do ndza ka təv mənəzay nakə lelebay duk ma dəba aye, hərwi ada ahəl nakə ndo nakə a zalaka ki yaw na, ma gwadəakeye: «Dzam ga, dara ndza ka təv mənəzay lele eye. Andza niye, nəkar, ka təriye kame i ndo niye mazala eye hay tebiye na, ndo bagwar eye.» ¹¹ Hərwi ndoweye ka səgər ha bo ŋgay na, ta təriye ha wawa eye. Ndowneye kə hana ha gər, a təra ha bo ŋgay wawa eye na, ta səgəriye ha bagwar eye.»

¹² Tsa na, Yesu a gwadəy a ndo nakə a zalay aye: «Tadə ka vəliye wu mənəday a ndo hay na, kə zalatay a dzam yak, a malamar yak hay, a gwala yak hay, a ndo i zlele hay bay, hərwi nəteye na, ta sliye faya məzalaka. Ta hamakeye wu mənəday nakə ka vəlatay aye. ¹³ Ane tuk na, tadə ka vəlatəye wu mənəday i magurlom a ndo hay na, zalatay a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay, a ndo matərə eye hay, ada a guluf hay. ¹⁴ Ka ge andza niye na, ka ta hutəye mənəgweş pat nakə ndo i ŋwalak hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye. Nəteye na, wu tay andaya məvəlatay a dəma bay. Mata vəlatay a dəma na, Mbəlom.»

Dzeke i ndo mazala eye hay

Mata 22.1-10

¹⁵ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ndo nəte mə walaŋ tay a gwadəy a Yesu: «Mənəgweş ka ndo nakə ma ta ndiye wu mənəday ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁶ Yesu a mbəday faya a gwadəy: «Pat wu-ray na, ndoweye andaya a da wu mənəday

haladzay. A da wu mənəday niye na, a zalatay a ndo hay haladzay ka mənəde. ¹⁷ Həlay i mənəde wu mənəday a sla na, a slər ndo i məşler ŋgay mata zalatayaw a ndo hay. Mə gwadətay tā yaw anəke hərwi wu mənəday maləva bo eye tsiy.

¹⁸ «Ndo i məşler a həl bo a ye a gwadətay dumara. Ane tuk na, kwa way a may ha me. Ndo makurre eye a gwadəy a ndo i məşler: «Na slay mede naha bay. Na səkam guvah anəke na zəbaweye faya təday. Pəsa ga ha, mâ ndalaka bay.»

¹⁹ «Ndo nenged a gwadəy: «Na səkam sla hay anəke sulo sulo zləm, na diye na ta dziye tay ha təday. Amboh pəsa ga ha, na slay naha bay. Mâ ndalaka bay.»

²⁰ «Ndo mekeleŋ eye a gwadəy sa: «Na zla dahəlay anəke hərwi niye na slay naha mede naha bay.»

²¹ «Ndo i məşler niye a maw a mətəgay. A ye ka təv i ndo i gay ŋgay. A təkəray bazlam i ndo niye hay a ndo i gay ŋgay. Ndo i gay ŋgay a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A gwadəy a ndo i məşler ŋgay: «Do bəse ka təv məhay gər hay, ka tsəved i walaŋ i gay hay. Zalatayaw a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay, a guluf hay, a ndo matərə eye hay, tā yaw kənaŋ.»

²² «Ndo i məşler a ye a zalatayaw a slala i ndo niye hay. A maw a gwadəy a ndo i gay ŋgay: «Ndo i gay ga na ge məşler nakə ka tsiken aye, ane tuk na, təv andaya ndo hay ta rah a dəma bay.»

²³ «Tsa na, ndo i gay ŋgay a gwadəy: «Do ka tsəved neheye a ye a gəma wawa eye hay ada ka tsəved neheye a ye ta tsakay i dzal aye. Gatay kutoŋ tā yaw ada gay ga mâ rah ta ndo hay birtsitse. ²⁴ Neŋ faya na gwədəkum eye: Ndo neheye tə lah məzalatay kurre ta yaw bay aye na, ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ta ndzakiye dəf ga bay.»

Matərə gawla i Yesu ta dedek eye

Mata 10.37-38, 5.13; Markus 9.50

²⁵ Ndo hay haladzay tə paway bəzay a Yesu. Ahəl nakə faya ta diye ka tsəved aye na, Yesu a mbədə me ka təv i ndo niye hay faya ta pay bəzay aye, a gwadətay a nəteye niye tebiye: ²⁶ «Ndo nakə a say matərə gawla ga aye na, mâ wudə bəba ŋgay, may ŋgay, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay hay, malamar ŋgay hasləka eye hay kwa malamar ŋgay dem eye hay, mâ wudə tay ha mâ ze neŋ bay, kwa məgwadəy a gər ŋgay neŋ eye mâ ze neŋ bay, bəna, ma sliye faya matərə gawla ga bay. ²⁷ Ndowneye kə zla mayako mazləmbada eye kə peŋ bəzay bay na, ma sliye faya matərə gawla ga bay.

²⁸ «Tadə ndo mə walaŋ kurom a say məge gay na, ma ndziye ada ma pasliye suloy nakə ma dziye ha ka məge gay, ma zəbiye

faya ma sleye da mandawe ha masler daw. ²⁹ Andza niye tade ka dzala faya dze bay. A pa naha madok eye defdek tsa, ka ndav ha madzle bay na, ndo hay ta ngatay na, ta ngwasiye faya. ³⁰ Ta gwadiye: “Ndo nakay a dazlay a madzle gay tuk na, ka mba faya mandav ha masler eye bay!”

³¹ «Andza niye bay nakə sidzew ngay hay gwezem kuro aye na, ma diye mata ge varam ta bay nakə sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye daw? Ma ta diye mada-zlay a varam na, ma ndziye ma dzaliye gar lele teday. Ma tsatsahiye a gar ngay: “Anake na, ta sidzew ga hay gwezem kuro na, na sliye faya mage varam ta bay nakə sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye daw?” ³² Tade ma sliye faya bay na, ma slariye ndo hay ka tav i bay niye ahel nakə nengeye daren mba aye. Ma tsatsahiye naha faya mandze zay.»

³³ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye ma walan kurom dərma, tade ndoweye ka gar ha wu ngay tebiye bay na, ma sliye faya matere gawla ga bay.»

³⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekelen eye sa, a gwadatay: «Ayaw sluwal na, wu nakə lele aye. Ene tuk na, tade sluwal a vad sa bay na, ta sliye matere ha ma vad hərəbəba sa na, ma kakay? ³⁵ Ta sliye faya mage ha masler sa bay. Kwa makutse a guvah andza bərbur bəbay na, ma giye ngama bay. Ta kutsiye ha a bəra. Ndo nakə zləm andaya faya matsəne aye na, ma tsəne lele!»

15

Dzeke i təban nakə a dze aye Mata 18.12-14

¹ Pat wuray na, ndo matsekele dzanjal hay ta siye i ndo i mezeleme hay tebiye ti ye ka tav i Yesu. Nəteye niye tebiye ti ye na, mata pay zləm a bazlam i Yesu. ² Farisa hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ngatay a Yesu ta ndo niye hay na, tə may ha mənese a Yesu, tə gwad: «Ndo nakay i ngay a təma tay ha ndo i mezeleme hay ada ta ndiye ka bo wu mənday ka tav manəte eye na, kakay?»

³ Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta tsikiye. A mbədatay faya ta dzeke, a gwadatay:

⁴ «Tade ndəray mə walan kurom təban ngay hay andaya temerre ada a dze faya abəra nəte mə walan i təban ngay niye hay na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gar eye tsid eye niye hay, ma diye mapala ahaya nəte eye niye a dze aye ma huta ahaya teday bədaw?

⁵ Tade ka huta na na, dərev ngay ma ngwasiye haladzay. Ma pa ahaya təban ngay niye ka dzegwem, ⁶ ma zla ahaya a matagay. Ka zla ahaya na, ma zalateye a dzam ngay hay ta ndo i maged ngay hay ada ma gwadateye:

“Dumara ngwasakwa ka bo dziye hərwi təban ga nakə a dze aye na, na huta na.”»

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Tade ndo nəte ka gar ha mezeleme ngay na, sərurum ha na, mənğwese ma giye andaya ka tav i Mbəlom mə mbəlom andza niye dərma, a ze ndo neheye kuro kuro tsid gar eye tsid ta zəba ka bo tay andza mezeleme andaya fataya təbey, a satay məgəre ha mezeleme tay bay aye.»

Dzeke i kwar i suloy nakə a dze aye

⁸ Yesu a gwadatay sa: «Kəgabəy, ngwas waray nakə kwar i suloy andaya kuro ada a dze faya abəra nəte na, ma piye ako ka lalam, ma fadiye na gay ngay ada ma pəliye na tə marəzlay a gar eye lele ma hutiyə na teday. ⁹ Kə huta na na, ma zalateye a dzam ngay hay ta ndo i maged ngay hay. Ma gwadateye: “Dumara, ngwasakwa ka bo dziye hərwi na huta na kwar i suloy ga nakə a dze aye.”»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Sərurum ha, tade ndo nəte ka gar ha mezeleme ngay na, mənğwese andaya mə walan i gawla i Mbəlom hay.»

Dzeke i bəba nakə a pəsəy ha mənese a wawa ngay aye

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndowne andaya na, wawa ngay hay sulo. ¹² Pat wuray na, bo wawa eye nakə a tsətsah ka bəba ngay, a gwaday: “Bəba ga, zlele yak nakə ka ngənamay ha aza ta malamar ga aye na, vələng faya abəra i ga anake.” Bəba tay a tsəne andza niye na, a ngənatay ha zlele ngay a wawa ngay niye hay sulo aye.

¹³ «A ndza məhəne tsekwerə na, wawa niye bo wawa eye a həl zlele nakə bəba ngay a vəlay aye, a səkam ha. Ma dəba eye na, a həl bo a ye ha ka bo ta suloy niye a gəma dərəng eye. A ndisl a gəma niye na, a dazlay a mage wu nakə lelebay aye. A nas ha suloy niye tebiye.

¹⁴ «Suloy niye a ndəv faya abəra tebiye na, mandəzlan bagwar eye a ge ma gəma eye niye. Wawa niye a huta wu mənday sa bay.

¹⁵ Tsa na, a ye mata pəle masler. A huta masler niye na, mə gay i ndo wuray ma gəma eye niye. Ndo niye a slar ha a pesl mata tsəkure madəras hay. ¹⁶ Ahəl nakə nengeye faya ma tsəkuriye madəras hay aye na, may a wur faya. A say hafe mənde wu mənday nakə tə vəlawatay a madəras hay aye na, ndəray kə vəlay bay.

¹⁷ «Tsa na, a dazlay mədzele ka dərətsətsəh ngay. A dzala ka məndze ngay nakə mə gay i bəba ngay aye, a gwad: “Mə gay i bəba na, ndo i masler ngay hay faya ta ndiye wu mənday lele ada a ze naha fataya abəra. Ada nən tuk na, na mətəye tə may kananə na, kakay! ¹⁸ Ngama anake na, na həliye bo na niye ka tav i bəba ga. Na ye na, na gwadaye: Bəba ga, na ge mənese kame i Bəba Mbəlom

ada kame yak. ¹⁹ Anàke na, na sla tâ zelen wawa yak sa bay. Tàra ga ha andza ndo i mäsler yak tsa.” ²⁰ A dzala andza niye na, a hël bo a mbëda gër a gay i baba ngay.

«Mazlambar ma ndisliye a gay i baba ngay na, baba ngay a ngatay naha dërenj. A ngatay naha na, a gay mæ bo haladzay. Tsa na, a hway ka tæv ngay. A ye naha a gäs na ka bo tæmbolok tæmbolok tæ mængwese eye lele. ²¹ Yawa! Wawa niye a gwaday: “Bäba ga, neñ na, na ge mænese kame i Mbälom ada kame yak. Neñ na, na sla tâ zelen wawa yak sa bay.”

²² «Ane tuk na, baba ngay a zalatay a ndo i mäsler ngay hay, a gwaday: “A niye bäs! Dum naha, zlumaw rækwat nakä a le haladzay aye ada kalumay ka bo. Dum naha, zlumaw matsërad, pumay a wur i hëlay ada hëlumaw tahërak, pumay a sik. ²³ Gësumaw sla niye magëla eye, kädum. Ndayakwa ada ka hatsakweye. ²⁴ Hërwi wawa ga nakay na, häbë na gwad kæ mæt, anäke na, neñgeye andaya tæ däre. Häbë kæ dze, anäke na, na huta na. Anäke na, däre v ga kë ngwasa.” Tsa na, ta dazlay a mähëtse tuk.

²⁵ «Ahël nakä faya ta hatsiye aye na, wawa ngay bagwar eye mæ pesl ma guvah. Hëlay i madayaw ngay a mëtagay a sla na, a hëlaw bo abëra ma guvah. A yaw mazlambar bäsë tæ gay i baba ngay na, a tsänë mähëtse ta ganjanj eye däötsim däötsim. ²⁶ Tsa na, a zalay a ndo näte mæ walänj i ndo i mäsler i baba ngay hay, a tsätsah faya a gwaday: “Maa ge mæ gay kway bægom na, mey?” ²⁷ Ndo i mäsler i baba ngay niye a mbädäy faya a gwaday: “Faya ta hatsiye hërwi malamär yak kæ maw ma tæv eye. Ada baba yak a käd sla niye magëla eye hërwi kæ huta na wawa ngay, neñgeye andaya zayzay lele, wuray kæ gay bay.”

²⁸ «Wawa bagwar eye a tsänë andza niye na, a ndalay haladzay. A këräh mede a mëtagay. Bäba ngay a yaw ka tæv ngay, a gay amboh. A gwaday: “Dara a mëtagay.” ²⁹ Ane tuk na, wawa ngay a mbädäy faya a gwaday: “Tsänë wu nakä na tsikakeye tädäy. Kwa anäke bay, na gaka mäsler na, mäve haladzay ada däda na këräh bazlam yak däw? Ka välen wawa i vo'ar ada nä ge ha magurlom ta dzam ga hay tey na, ka välenj däw? ³⁰ Ane tuk na, anän wawa yak nakay a nasaka ha zlele ka ngwas hay aye na, anäke a maw na, ka kädäy sla sa na, kækay?”

³¹ «Bäba ngay a mbädäy faya a gwaday: “Wawa ga, mä ndalaka bay. Näkar mandza eye na, huya ka tæv ga ada zlele ga hay tebiye na, i yak bädaw? ³² A ye ka bo tädë mäge magurlom tæ mængwese eye na, lele ngway. Hërwi malamär yak nakay na gwad na, kæ mæt. Anäke na, neñgeye andaya tæ däre. Häbë kæ dze, anäke na, na huta na!”»

16

Mbälom ta suloy

Mata 6.24, 11.12-13, 5.31-32; Markus 10.11-12

¹ Ma däba eye na, Yesu a gwadätay a gawla ngay hay sa: «Ndowne andaya zlele eye, ndo mæpesle suloy ngay andaya. Ti ye naha tæ gwaday a ndo i zlele niye: “Ndo mæpaslaka na suloy yak na, faya ma nasakeye ha zlele yak.”

² «Ndo i zlele niye a tsänë andza niye na, a zalay a ndo mæpesle suloy ngay niye a gwaday: “Na tsänë ndo hay tæ tsik ka näkar na, mey? Suloy nday na, peslenj na ka ge ha na, wu waray wu waray, hërwi näkar na, ka sliye faya matäre ndo i mäsler ga sa bay.”

³ «Ndo mæpesle suloy niye a tsik mæ gër ngay, a gwad: “Ndo i gay ga ma hähariye ga abëra ma mäsler ngay ada na giye na, kækay? Ada kwa gëdanj ga andaya mäfäte sa bay tuk na, kækay? Na gwad na räkiye na, horoy ma geñeeye. ⁴ Ah! Na sër na giye hërwi ada ndo hay ta tæmiye ga a gay tay tadä ta kal ga ha abëra ma mäsler na!”

⁵ «A ye a zalatay a ndo neheye gwedere i ndo i gay ngay andaya fataya aye näte ta näte. Ti ye naha. Tsa na, a gwaday a ndo kurre eye: “Gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?”

⁶ «Ndo niye a mbädäy faya a gwaday: “Dos i mal temerre.” Ndo mæpesle suloy niye a gwaday: “Derewel i gwedere yak anän. A niye ndza bäsë, watsa a däma na, dos i mal kuro kuro zlëm tsa.”

⁷ «Tsa na, a gwaday a ndo neñged: “Ada näkar na, gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?” Ndo niye a mbädäy faya a gwaday: “Tabäy i bälë temerre.”

«Ndo mæpesle suloy niye a gwaday: “Derewel i gwedere yak anän. A niye ndza bäsë, watsa a däma tabäy i bälë kuro kuro tsamahkar tsa.”

⁸ «Ndo i gay ngay a ngatay andza niye na, a zambädäy a ndo mæpesle suloy ngay hërwi a ge mäsler ta bähärek. Andza niye, ndo neheye tæ sër Mbälom bay aye na, tæ dzala ka wu nakä ma ta giye bo kame aye. Ta wuda bo mæ walänj tay. Nätëye bähärek eye hay ta ze ha ndo i Mbälom hay.»

⁹ Yesu a säkah ha me ngay niye, a gwadätay: «Neñ faya na gwadumeye sa: Gum ngwalak tæ zlele i mändzibëra nakay lele. Hërwi tadä ka ndäv fakuma abëra na, ka ta hutumeye sifa nakä ma ndäviye bay aye.

¹⁰ «Ndo nakä a ge wu wawa eye hay ta tsävéd eye na, ma giye wu bagwar eye hay ta tsävéd eye därmak. Ndo nakä kwa wu wawa eye hay a ge na ta tsävéd eye bay aye na, wu bagwar eye hay därmak ma giye na ta tsävéd eye bay. ¹¹ Ada tadä ka mbum

faya mæge mæsler ta tsæved eye lele tæ zlele i mændzibæra nakay bay na, mata valakum zlele lele eye na, way? ¹² Tadæ ka særum mægay gar a wu i ndo hay bay na, mata valakum wu kurom neheye ka lævumay gær aye na, way?

¹³ «Ndæray ma sliye mæge mæsler a ndo i gay ngay hay sulo bay. Hærwi pat nenget na, ma eye sewed a ndo i gay ngay nenget, ma wudiye na nenget lele. Kægabay ma gæseye me a ndo nenget, a ndo nenget na, ma gæseye me bay tebiye. Nækurom bæbay ka slumeye faya mæge mæsler a Mbælom ada a suloy sulo bay.»

¹⁴ Farisa hay tæ tsæne bazlam i Yesu neheye a tsik aye tebiye. Tæ ngwasa ka Yesu hærwi nôteye na, ta wuda suloy haladzay.

¹⁵ Yesu a gwadatay a Farisa niye hay: «Nækurom ka tæv dære i ndo hay na, ka gwadum nækurom ndo lele eye hay. Ane tuk na, Mbælom na, a sær dærev kurom hay. Hærwi wu nakæ ndo hay tæ gwad bagwar eye na, ka tæv dære i Mbælom na, lele bay tebiye.

¹⁶ Hælai i bazlam i Musa mapala eye tæ dærewel i ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay kæ ndza hus a hælai i Yuhana madzæhuæ ndo a yam. Kwa abæra ahæl niye na, tæ dæwa ha Labara Ngwalak eye i Bøy i Mbælom. Hælai nakay na, kwa way a ge gædan hærwi mæfælakwe a Bøy i Mbælom. ¹⁷ Magæmbælom ta dala na, ta ndæviye. Ane tuk na, kwa wu tsekweŋ ma dziye abæra mæ bazlam ga mapala eye bay.

¹⁸ «Ndowneye ka hæhar na ngwas ngay ada kæ zla a dæma ngwas mekeleŋ eye na, kæ ge madama. Ada ndoweye kæ zla ngwas nakæ zal ngay a hæhar na aye na, kæ ge madama dærmak.»

Ndo i zlele ta Lazar

¹⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ndowneye andaya zlele eye. Nengete a pawa ka bo peteked nakæ a le haladzay aye ada masækæme ngay eye na, suloy haladzay. Nengete mandza eye pat pat ma wiya ada wu mænday ngay na, lele. ²⁰ Ndowneye andaya dærmak mæzele ngay Lazar. Nengete na, mætawak eye, wuray ngay andaya bay. Bo ngay tebiye na, mbælak eye dekdæk. A yaw ka mæged i ndo i zlele niye. A hænawa mæ dæma. ²¹ A say hæbe mænde batatuk i wu mænday nakæ a kutsawa abæra ka tæv mænde wu mænday i ndo i zlele niye. Ane tuk na, kæra hay tæ yawa naha ka tæv ngay mandekede mbælak ngay niye duh.

²² «Ma dæba eye na, Lazar a mæt. Gawla i Mbælom hay tæ zla na ka tæv i Abraham. Ndo niye zlele eye a mæt dærmak. Tsa na, tæ la na. ²³ Ndo niye zlele eye na, a sawa dæretsæseh haladzay ma tæv mændze i mædahan hay. A zæba dære, a ma ha dære a gæma na, a ngatay naha a Abraham ta Lazar nôteye ka tæv manæte eye dæren tæ nengete. ²⁴ A zalay naha

a Abraham, a gwaday: “Bæba ga Abraham, na gaka ma bo tæbædew? Amboh slær Lazar na, mâ tælæka wur hælai ngay a yam ada mâ tækweŋew ka dæneh magen zayya tey. Hærwi nen faya na siye dæretsæseh haladzay ma ako nakay.”

²⁵ «Ane tuk na, Abraham a gwaday naha: “Wawa ga, sær ha na, ka huta ka mændzibæra na, haladzay. Lazar nengete na, kæ sa dæretsæseh haladzay. Anæke na, nengete mandza eye barbarra, ma ndiye i ngay tey. Anæke nækar na, ka siye dæretsæseh dærmak tey. ²⁶ Ada sa tsa na, bæd zæbol eye mæ walan kway. Andza niye ndo neheye a satay mede naha a diye kurom aye na, ta sliye faya mede naha bay. Ada madayaw abæra ka tæv kurom a tæv may bæbay na, ma tasiye bo bay.”

²⁷ «Ndo i zlele niye a gwaday naha a Abraham: “Amboh, slær Lazar a gay i bæba ga, ²⁸ malamar ga hay andaya zlam. Mâ ye mâ gatay daf na, tæ yaw a tæv i dæretsæseh nakay bay.”

²⁹ «Abraham a mbæday faya, a gwaday: “Malamar yak hay na, Musa ta ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay andaya ta datay ha. Tæ pay zlam a bazlam tay.”

³⁰ «Ndo i zlele niye a gwaday a Abraham: “Niye na, ma sliye dæ bay, bæba ga Abraham. Ane tuk na, tadæ ndæray a maw abæra ma bæd, a ye ka tæv tay na, ta mbædiye ha mede tay.”

³¹ «Abraham a gwaday: “Tadæ ta pay zlam a Musa ta ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay bay na, kwa ndo mâ lætsew abæra ma mædahan, mâ ye ka tæv tay bæbay na, ta tsæniye bay.”»

17

Mezeleme

Mata 18.6-7,21-22; Markus 9.42

¹ Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Wu hay andaya haladzay ta sæpatiye tay ha ndo hay ka mæge mezeleme. Kutoŋ ma giye bo andza niye. Ane tuk na, dæretsæseh ka gær i ndo nakæ ma sæpatiye ndo hay ka mæge mezeleme aye. ² Ngama tæ baray madiz i kwar a day ada tæ kal ha a hud i bælay tæ bæmalæ nakæ ma sæpatiye nôte mæ walan i wawa neheye tsekweŋ tsekweŋ ka mæge mezeleme aye. ³ Anæke na, gum metssehe lele, hæbum gær kurom.

«Tadæ malamar yak kæ gaka mænese na, tsikay faya ta tsæfetsæfe aye. Ada tadæ kæ gær ha mezeleme ngay na, pæsay ha mezeleme ngay. ⁴ Tadæ a gaka mænese mæ walan i mæhæne nôte sik tasæla ada faya ma deyeweye ka tæv yak mægwadaka: “Na nasaka, amboh pæsa ga ha” na, pæsa ha.»

Mægæle ha mædzal gær

Mata 17.20

⁵ Ndo i maslanj i Yesu hay ta tsətsah, tə gwadայ a Yesu: «Bəy Maduwenj, səkahamay ha mədzal gər ka nəkar tey.»

⁶ Bəy Maduwenj a mbədatay faya a gwadatay: «Tadə ta dedek mədzal gər kurom mǎ ge andaya tsekwenj andza wur i bəzanj na, ka slumeye faya məgwadայ a dərizl i gərdaf i kuvoray nakay: «Njgwad abəra kananj, do ta zəv bo a bəlay» na, ma gasakumeye me.»

Ndo mǎge mǎsler neheye ta hutiyə ma-gogoy bay aye

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Way nakə mǎ walanj kurom, ndo i mǎsler njgay faya ma fətəye ma guvah agəna ma tsəkureye na gənwaw njgay hay, kə maw a mətəgay na, ndo i gay njgay ma gwadəye: «Dara bəse, nda daf» daf? ⁸ Ane tuk na, ma gwadəye dūh na: «Do naha, deñew daf ga. Mbədaw ka bo peteked mekeleñ hərwi məhələñew daf ga. Ahəl nakə neñ faya na ndiye ada na siye wu mǎse aye na, mǎ dəba eye nəkar dərmaç ka sliye faya mǎnde wu mǎnday ada ka siye wu mǎse.» Ndo i gay njgay mǎ tsikəye andza niye bədaw? ⁹ Ka dzalum na, ma geye sisəe a ndo i mǎsler njgay niye hərwi kə gay na wu nakə a tsikay ge aye daw?

¹⁰ «Nəkurom dərmaç andza niye, tədə ka gum mǎsler nakə Mbəlom a gwadakum «gum» aye na, gwadum dūh na: «Nəmay ndo mǎge mǎsler tsa hərwi nəmay, nəmaa ge na, mǎsler nakə tədə a ye ka bo nəmaa giye.»

Yesu a mbəl tay ha ndo madəgwada eye hay kuro

¹¹ Yesu faya mǎ diye a Zerozelem na, a ye tə kokway nakə a njəna ha dala i Samari ta dala i Galile aye. ¹² Mazlambar ma ta ndisliye a gəma wuray na, ndo madəgwada eye hay kuro ta hway naha a satay mǎdzəgər tage Yesu. Tə lətse dərən. ¹³ Tsa na, ta wuda ta gədanj, tə zalay naha a Yesu, tə gwad: «Yesu, Bəy! Nəmaā gaka mǎ bo təbədew!»

¹⁴ Yesu a njgatay, a gwadatay naha: «Dum ta bəzumay ha bo a ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye.» Nətəye faya ta diye mata bəzatay ha bo a ndo mǎvəlaway wu a Mbəlom na, tə mbəl suwud suwud.

¹⁵ Ndo nətə mǎ walanj tay a zəba ka bo njgay na, kə mbəl suwud suwud. A mbəda gər ka təv i Yesu pəlasl. A ye tə mazambadայ naha a Mbəlom ta magala. ¹⁶ A ye naha na, a kal ha bo kame i Yesu ta da'ar luz ka dala. A gay sisəe haladzay a Yesu. Ndowneyə niye na, ndo i Samari hay.

¹⁷ Yesu a gwad: «Na gwad tə mbəl na, kuro tebiye bədaw? Neheye tsid eye na, nətəye mǎnjgay? ¹⁸ Ndəray kə dzala mǎ walanj tay madayaw mǎgay naha sisəe a Mbəlom bay. Duh mayaw na, bərakəzanj nakay daw?»

¹⁹ Tsa na, Yesu a gwadայ a bərakəzanj niye: «Lətse! Do wu yak, mədzal gər yak nakə ka dzala ha ka neñ aye kə mbəl kar ha.»

Maa sər pat i mandəve i mǎndzibəra na, Mbəlom nətə njgewj

Mata 24.23-28,37-41

²⁰ Pat wuray na, Farisa hay ta tsətsah ka Yesu, tə gwadայ: «Bəy i Mbəlom ma ta deyeweye na, kəday?»

Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Bəy i Mbəlom ma deyeweye na, ndo hay ta njgateye bay. ²¹ Ta gwadiye: «Zəbum neñgeye ananj kananj kəgəbay «Nengeye atay» bay. Hərwi sərwm ha Bəy i Mbəlom na, neñgeye mǎ walanj kurom.»

²² Tsa na, a gwadatay a gawla njgay hay: «Həlay eye ma deyeweye ma sakumeye mǎnjgatay a Wawa i Ndo kwa pat eye nətə tsa, ane tuk na, ka njgatumeye bay. ²³ Ta gwadumeye: «Zəbum atay!» Kəgəbay «Zəbum neñgeye ananj!» Ane tuk na, kǎ yum bay, kǎ hwayum faya bay. ²⁴ Pat eye ma deyeweye neñ Wawa i Ndo na deyeweye na, andza mawutsədə i mbəlom naka a wutsədə na, dzaydzay njgay eye a dəv kwa abəra mǎ bəzay i mbəlom hus a mǎgəma aye. Na deyeweye na, andza niye. ²⁵ Ane tuk na, na siye dərətətəseh haladzay təday ada ndo neheye anəke aye ta kaliye ga ha.»

²⁶ «Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neñ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmaç.* ²⁷ Ahəl niye na, ndo hay tə ndayawa wu mǎnday ada tə sawa wu mǎsay, tə zlawə dahalay hay ada tə vəlawə dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fəlakwa a kwalalanj i yam aye. Yam bagwar eye a rah ka mǎndzibəra a dze tay ha siye i ndo hay tebiye.

²⁸ «Sa na, ma ta tərīye andza a həlay i Lot: Ndo hay tə ndayawa wu mǎnday ada tə sawa wu mǎsay. Ta səkəməwə wu hay ada ta səməkəwə ha. Ta zəwəwə dərizl i gərdaf hay ada ta dəzlawə gay tay hay. ²⁹ Ane tuk na, pat nakə Lot a lətse a yaw abəra mǎ gəma i Sodom aye na, ako a paw abəra mǎ mbəlom andza yam ada tə wuyə andaya a təma wafafafa, a dze tay ha ndo i gəma niye hay tebiye.† ³⁰ Pat nakə neñ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta tərīye andza niye dərmaç.

³¹ «Pat eye niye na, ndo nakə ka gər i gay ada wu njgay hay mǎ gay aye na, mǎ mbəzlaw hərwi məzlaw wu mǎ gay bay. Andza niye ndo nakə mǎ guvah aye na, mǎ maw a mətəgay bay. ³² Wu nakə a ge bo ta njawas i Lot aye na, mǎ mətəsakum gər bay!‡ ³³ Ndo nakə ka pəla mətəme ha mǎsəfəre njgay aye na, ma ta dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə

* 17:26 Madazlay i wu hay 6.5-12, 7.6-23. † 17:29 Madazlay i wu hay 19.24-25. ‡ 17:32 Madazlay i wu hay 19.26.

ma dziye ha mäsäfare ngay härwi ga aye na, ma tämiye ha düh.

³⁴ «Sërum ha pat eye niye ta hävad na, ndo hay sulo mahäna eye ka släläh na, ta zliye näte, ta gäriye ha nenğed. ³⁵ Ngwas hay sulo ta läğariye salamay ka ber, ta zliye näte, ta gäriye ha nenğed. [³⁶ Hasläka hay sulo ma guvah ta fätiye, ta zliye näte, ta gäriye ha nenğed.]»

³⁷ Gawla ngay hay ta tsätsah faya tä gwaday: «Wu niye ma ta giye bo andza niye na, ka waray Bëy Maduwenj.»

Yesu a mbädätay faya a gwadatay: «Töv nakä wu mamäta eye mä däma aye na, magoduk hay ta hayiye gër a däma.»

18

Maduwulay me a Mbälom tä maräzlay a gër

¹ Ma däba eye, Yesu a tsikatay dzeke härwi mäde tay ha na, tä düwulay me a Mbälom huya tä ye gër maduwule me bay. ² A gwadatay:

«Ndo mäge sariya wuray ma gäma eye andaya. Ndowne niye na, madzädzere i Mbälom mä därev ngay täbey, ada ndo a gay mä gër bay sa. ³ Madakway i ngwas andaya ma gäma eye niye darmak. Madakway i ngwas niye a yawa ka töv ngay pat pat härwi mä gay na sariya ngay tey. A gwaday a ndo mäge sariya niye: “Gamay na sariya ta ndo mäne däre ga ananj tey.”

⁴ «Kä ndza haladzay ndo mäge sariya a këma mäge sariya i madakway i ngwas niye bay. A dzala mä gër ngay a gwad: “Ayaw! Neñ na dzala gër ka Mbälom bay ada kwa ndo a gen mä gër bay, ⁵ ane tuk na, madakway i ngwas nakay faya ma wurdeñeje me, ngäma na geje na sariya ngay täday bəna, ma gäriye ha madayaw ka töv ga bay.”»

⁶ Bëy Maduwenj a gwadatay sa: «Tsänum wu nakä ndo mäge sariya niye ngwalak eye bay a tsik aye! ⁷ Ada Mbälom nenğeye na, ma dzəniye ndo ngay hay bədaw? Tadä faya ta tuway naha bo na, ma giye mahonok madzəne tay daw? ⁸ Sërum ha na, ma dzəniye tay ta bəse. Ane tuk na, aza neñ Wawa i Ndo na deyeweye na, na hutiyē ndo mädzal gër hay ka neñ ngway daw?»

Ndo i Farisa ta ndo matsekele dzangal

⁹ Yesu a tsikatay dzeke mekelēñ eye sa. Dzeke niye na, härwi ndo neheye tä dzala tä gwad näteye ka däre i Mbälom na, ngwalak eye hay ada näteye ta zəba ka siye i ndo hay na, andza ndo hay bay. ¹⁰ A gwadatay:

«Ndowne hay andaya sulo, ti ye a gay i mädaslay ha gër a Mbälom mata düwulay me a Mbälom. Ndo nenğed na, ndo Farisa, nenğed na, ndo matsekele dzangal.

¹¹ «Ti ye naha na, ndo Farisa niye a läte töv ngay wal. A gwad mä därev ngay: “A! A! Mbälom ga, na gaka naha sisə härwi neñ na, andza siye i ndo hay täbey. Näteye na, mäkal eye hay, ndo ngwalak eye hay bay. Tä gawa madama. Neñ na, na gaka naha sisə härwi neñ andza ndo matsekele dzangal nakay täbey. ¹² Mə luma näte na, na gawa daliyam sik sulo. Wu ga kuro na, na vəlawa näte.”»

¹³ «Ndo matsekele dzangal nenğeye na, a läte däreñ, Kwa ka läte ha gër mazəbe däre a mbälom bay tebiye. Ane tuk na, a gwad: “Mbälom! Na gaka mä bo tey härwi neñ na, ndo i mezeleme.”»

¹⁴ Yesu a gwadatay: «Sërum ha na, ndo matsekele dzangal nakay a ye a ngway a mätagay na, nenğeye ka töv i Mbälom na, lele. Ane tuk na, ndo Farisa niye nenğeye na, andza niye täbey. Härwi ndo nakä a say tä gwad nenğeye bagwar eye na, Mbälom ma täriye ha wawa eye düh. Ndo nakä a tära ha bo ngay wawa eye kame i ndo hay aye na, Mbälom ma täriye ha bagwar eye düh.»

Yesu a təma wawa hay

Mata 19.13-15; Markus 10.13-16

¹⁵ Ma däba eye na, ndo hay tä həl naha wawa tsekweñ tsekweñ eye hay a Yesu härwi ada mä pa fataya həlay ada tä huta ngäma. Ane tuk na, gawla ngay hay tä gatay me a ndo niye hay tä həlay naha wawa hay aye.

¹⁶ Yesu a gwadatay a wawa hay: «Händzəfumaw ka töv ga.» A gwadatay a gawla ngay hay: «Gërum tay ha wawa hay, tä yaw ka töv ga! Kä həharum tay ha bay, härwi Bëy i Mbälom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye. ¹⁷ Sërum ha na, ndowne ka təma Bëy i Mbälom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bëy i Mbälom bay.»

Ndo i zlele ta Bëy i Mbälom

Mata 19.16-30; Markus 10.17-31

¹⁸ Bëy i Yahuda wuray a tsätsah ka Yesu, a gwaday: «Miter lele eye, na hutiyē sifa nakä ma ndəviye bay aye na, na giye na, këkay?»

¹⁹ Yesu a gwaday: «Ka zeleñ ndo lele eye na kemey? Ndo lele eye na, Mbälom näte ngweñ. ²⁰ Ka sər bazlam i Mbälom mapala eye daw? Bazlam i Mbälom mapala eye a gwad na: Kä ge madama bay, kä këd gër i ndo bay, kä ge mäkal bay, kä raw me ka ndo kame i sariya bay, rəhatay ha gër a bəba yak ta may yak.*»

²¹ Ndo niye a mbädäy faya a gwaday: «Gër i bazlam mapala eye neheye ka paslaw aye na, na hənay ha gër kwa ma wawa.»

²² Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «A zəkaw fakaya abəra wu näte sa: Anəke

* 18:20 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Levitik 5.16-20.

na, do ta sækəm ha zlele yak hay tebiye ada kâ ngənatay suloy eye a ndo i matawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiyeye zlele mə mbəlom. Tsa na, dara, peñ bəzay.»

²³ Ane tuk na, ndo niye a tsəne bazlam niye na, a ndalay haladzay hərwi zlele ngay na, haladzay.

²⁴ Yesu a zəba faya na, a ndalay, a gwad: «Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ngay na, mada me eye haladzay. ²⁵ Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ngama zləgweme mā ye ta bəd i ləpəre.»

²⁶ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwaday: «Tsəne! Nəmay anan, nəmaa gər ha gay may hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»

²⁹ Yesu a gwadatay: «Sərum ha, ndoweye kə gər ha gay ngay, ngwas ngay, malamar ngay haslaka eye hay ta malamar ngay dem eye hay, bəba ngay ta may ngay, wawa ngay hay hərwi Bəy i Mbəlom na, ³⁰ anəke ahəl kway nakay ma hutiyeye a dəma haladzay ada kame na, ma hutiyeye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

Yesu a da ha məməte ngay

Mata 20.17-19; Markus 10.32-34

³¹ Yesu a zalatay a gawla ngay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra ma walan i ndo hay kətsah. Tsa na, a gwadatay: «Tsənum! Anəke na, ka tsalakweye a Zeroselem. Mə dəma na, wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye ka gər i neñ Wawa i Ndo aye na, ma giye bo tuk. ³² Ta vəlatəye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ngwasie fagaya, ta tsedeneye, ta tufeneye slesləb a dəre. ³³ Ta ndağiye ga ta mandalaəba ada ta kədiye ga. Ane tuk na, ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abara ma mədahan.»

³⁴ Ane tuk na, gawla ngay hay ta tsəne wu nakə a tsik aye bay. A ge fataya bazlam nakə Yesu a tsik aye a say məgwede mey na, manğaha eye. A tsik na, ka gər i wu waray na, ta sər bay.

Yesu a mbəl ha ndo wuray guluf eye ma gəma i Zeriko

Mata 20.29-34; Markus 10.46-52

³⁵ Mazlambar Yesu ma ndisliye a Zeriko na, guluf wuray andaya mandza eye ka tsakay i tsəved, a rəkawa wu ka ndo hay. ³⁶ A tsəne ndo hay faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay: «Labara i mey?»

³⁷ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Yesu ndo i Nazaret ma diye tə fa anan.»

³⁸ Guluf niye a tsəne andza niye na, a wuda ta magala, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nə gaka mə bo təbədedew?»

³⁹ Ndo neheye tə lah naha kame aye na, tə gay me a guluf niye hərwi ada mā bəbələ wuray bay, mə ndza dıkdık.

Duh a zaka ha mawude haladzay ta magala, a gwad: «Wawa i Davit, nə gaka mə bo təbədedew!»

⁴⁰ Yesu a ndisl naha na, a lətse, a gwadatay: «Dum gəsumayaw həlay kanan.» Tsa na, ti ye tə gasayaw həlay. A ndisl naha ka təv i Yesu na, Yesu a tsətsah faya, a gwaday: ⁴¹ «A saka nə ge hərwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbəday faya, a gwaday: «Bəy ga, a señ na, nə ngatay a dəre sa tey.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwaday: «Yawa lele, mədzal gər yak nakə ka dzala ga ha aye na, kə mbəl kar ha.»

⁴³ Kwayanğa guluf niye a ngatay a dəre. A pay bəzay a Yesu. A zambaday a Mbəlom. Ndo niye hay haladzay aye tə ngatay a wu nakə a ge bo aye na, nəteye tebiye ta zambaday a Mbəlom.

19

Yesu ta Zase

¹ Yesu a ndisl a Zeriko na, a ye ta wu zlahgəma i Zeriko niye.

² Ahəl nakə faya ma diye na, ndoweye andaya tə zalay Zase, nenğeye andaya dərmak. Nenğeye na, zlele eye. Nenğeye bagwar i ndo matsekele dzanğal hay. ³ A pəla tsəved məngatay a Yesu na, way. Ane tuk na, kə ngatay bay hərwi ndo hay haladzay ada nenğeye na, dakwel eye. ⁴ A hway ka me, a ye naha a tsal a gərdaf i kuvoray. A tsal a gərdaf na, hərwi məngatay a Yesu nakə ma diye ta tsəved niye aye.

⁵ Yesu a ndisl naha a bəzay i gərdaf i kuvoray niye na, a zla gər ka mbəlom, a zəba dəre a gərdaf niye. A ngatay naha a Zase. Tsa na, a gwaday naha: «Zase, mbəzlaw bəse. Bəgom na diye na ta ndziye mə gay yak.»

⁶ Zase a tsəne andza niye na, a mbəzlaw bəse. Tsa na, ti ye ka bo a gay ngay. Ti ye naha na, a təma tay ha tə məngwese lele.

⁷ Ndo hay tə ngatay andza niye na, a ndalatay. Ta ngəlay bəzay a Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay a ye mata ndze mə gay i ndo i mezeleme daw!»

⁸ Zase nenğeye a lətse kame i Bəy Maduweñ a gwaday: «Tsəne Bəy Maduweñ ga! Anəke na, na ngəniye ha zlele ga wudak, na ngənatay ha a mətawak hay. Ada tadə na zla suloy abəra ka ndoweye ka zal na, na may ha ngway a dəma madzəga fad.»

⁹ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «Bəgom mətəme ki yaw a gay yak hərwi nəkar na, wawa i Abraham dərmak.

¹⁰ Hərwi neñ Wawa i Ndo na yaw na, mapəle ndo neheye madza eye hay ada mətəme tay ha.»

Dzeke i suloy nakə ndo a ngənatay a ndo i məsler ngay hay aye

Mata 25.14-30

¹¹ Ndo niye hay faya ta pay zləm a bazlam ngay niye hay na, Yesu a tsikatay dzeke sa. A tsik dzeke niye na, mazlambar ma ndisliye a Zerozelem. Ndo hay tə dzala na, tə gwad: «Mazlambar Bəy i Mbəlom ma deyeweye tuk.» ¹² Wu nakə Yesu a tsikatay aye na, anan, a gwadatay:

«Ndoweye andaya neñgeye na, gwala i bəy hay. A ye a gəma dəreñ eye hərwi ada tə pa ahaya a bəy. Ta pa na a bəy na, ma maweye ma ləviye ndo ngay hay. ¹³ Ma ta həliye bo ma diye na, a zalatay a ndo i məsler ngay hay kuro. Nəteye niye kuro aye ti ye naha. Ti ye naha na, a ngənatay kwar i suloy. A vəlatay kwar i suloy nəte nəte tay aye. Kwar i suloy niye nəte na, suloy mə dəma haladzay. A gwadatay: «Mbədum ha həlay hus a pat nakə na maw aye.»

¹⁴ «Ane tuk na, ndoweye niye a say bəy aye na, ndo i gəma ngay hay ta wuda na bay. Tə slər ndo hay ma dəba ngay hərwi tə ye tə gwadatay na: «A samay ndo nakay mə tərə bəy may bay.»

¹⁵ «Ada düh huya ta pa na a bəy. Tə pa na a bəy na, a maw a gəma ngay tuk. A maw na, a zalatay a ndo i məsler ngay niye hay a ngənatay kwar i suloy aye hərwi məsərə ha magogoy nakə tə huta faya aye.

¹⁶ «Ndo makurre eye a ye naha, a gwaday: «Ndo i gay ga, kwar i suloy nakə ka vələñ eye na, na huta faya kuro.»

¹⁷ «Bəy niye a gwaday: «Nəkar na, ndo i məsler lele eye dedək. Anəke na, na piye kar a bəy, ka ləviye gəma kuro hərwi məsler nakə tsekwen aye ka ge na ta tsəved eye.»

¹⁸ «Ndo masulo eye a ye naha a gwaday: «Ndo i gay ga, suloy niye ka vələñ eye na, na huta faya zlam.»

¹⁹ «Bəy a gwaday a ndo niye: «Nəkar na, na piye kar bəy eye, ka ləviye gəma zlam.»

²⁰ «Ma dəba eye na, ndo neñged a ye naha a gwaday: «Ndo i gay ga, kwar i suloy yak nakə ka vələñ aye anan. Na ləva faya bo lele na mbuza na a peteked, na ngaha na lele. ²¹ Na dzədzaraka haladzay, hərwi nəkar na, ndo makula gər eye. Wu yak bay na, ka zliye tsa, ka sləga bay na, ka dziye tsa.»

²² «Bəy niye a mbəday faya a gwaday: «Nəkar na, ndo i məsler nakə ngwalak eye bay aye. Maa gəs kar a sariya na, bazlam yak eye wu yak. Ka sər ha kurre neñ na, ndo makula gər eye, ada kwa wu ga bay na, na zliye, na sləga bay na, na dziye tsa na, ²³ ada ka mey, meenen na, peñ na suloy a gay nakə

tə pawa a dəma suloy aye. Atay ka məmaw ga na, na diye na həlaweye abəra mə dəma na, na hutiyə faya magogoy.»

²⁴ «Tsa na, a gwadatay a ndo neheye ka təv aye niye: «A niye zlum faya abəra kwar i suloy niye. Vəlumay faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya kuro aye.»

²⁵ «Ndo niye hay ta mbəday faya tə gwaday: «Bəy may, neñgeye na, kwar i suloy ngay andaya kuro segey!»

²⁶ «Bəy niye a gwadatay: «Sərüm ha na, ndo nakə wu ngay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ngay andaya bay aye na, kwa tsekwen eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra. ²⁷ Ane tuk na, ndo neheye a satay nə tərə bay tay bay aye na, dum naha, gəsumatay ahaya ada kə kədum tay ha ka dəre ga kanan.»

Məfələkwe i Yesu a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Yuhana 12.12-19

²⁸ Yesu a ndəv ha mətsike me niye andza niye na, a ye a ndzatay kame a ndo hay mede a Zerozelem. ²⁹ Mazlambar ta husiye a gəma i Betifadze ta Betani bəse ta mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetədöz aye na, a slər gawla ngay hay kame sulo. ³⁰ A gwadatay: «Dum a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zungo wawa eye məbara eye ndəray kə ndza faya dāda zuk bay. Pəlumaw ada kə yumen ahaya kanan. ³¹ Tada ndəray ka tsətsah fakuma: «Ka pəlumeye na zungo eye a ngay» na, gwadumay: «A say a Bay Maduwen.»

³² Ndo i məsler niye hay sulo aye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. ³³ Tsa na, ta dazlay a məpəle zungo niye. Ahəl nakə nəteye faya ta pəliye zungo niye na, ndo i zungo niye a gwadatay: «Ka pəlumeye na zungo eye hərwi mey?»

³⁴ Ta mbəday faya tə gwaday: «A say a Bəy Maduwen.»

³⁵ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye ahaya zungo niye a Yesu. Ti ye ahaya na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, tə tsal ha faya Yesu.

³⁶ Faya ta diye na, ndo hay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved nakə Yesu faya ma diye tə dəma aye. ³⁷ Mazlambar faya ta ndisliye a Zerozelem ta tsəved nakə ma mbəzlaw ta Mahəmba i Tetədöz aye na, gawla ngay hay tebiye ta dazlay a mazambaday a Mbəlom tə mənğwese eye lele ada tə mawude ta magala ngələkaka hərwi masuwayan nakə tə ngatay Yesu a ge aye.

³⁸ Tə gwadawa: «Mbəlom mə pa ngama ka Bəy nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduwen aye!»*

* 19:38 Dəmes hay 118.26.

«Zay mə mbəlom, ada zambadəkway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»

³⁹ Mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye na, Farisa hay andaya. Tə gwaday a Yesu: «Miter, gwadatay a gawla yak hay tã gər ha ma mabəbale wuray.»

⁴⁰ Yesu a mbədətay faya a gwadatay: «Sərum ha na, kwa nəteye ta ndza dıkdık bəbay na, kwar hay ta wudiye!»

Yesu a tuwa dəretsətseh i Zerozelem

⁴¹ Ahəl nakə Yesu a ndisl neŋgeye bəse tə wuzlahgəma i Zerozelem aye na, a ŋgatay na, a tuwa. ⁴² A gwad: «A nəkar Zerozelem, tadə bəgom ka sər wu nakə ma sliye faya məvəlaka zay aye na, haḅe ka təmiye abəra mə dəretsətseh. Ane tuk na, anəke na, maŋgaha eye faka abəra, ka sliye faya maŋgatay bay!» ⁴³ Pat i dəretsətseh hay ta deyeweye fakaya. Ndo mənə dəre yak hay ta deyeweye tə wu həlay tay ta lawariye kar tuwzik, ta dərzliye kar. Ta ŋgədatısiye kar kwa tə waray tə waray. ⁴⁴ Ta bəbazliye kurom ta ndo yak hay tebiye. Kwa kwar ka gər i kwar ta gəriye ha bay, ta mbəzliye ha tebiye hele hele. Hərwi mey andza niye na? Hərwi nəkar na, pat nakə Mbəlom ma yaw mata dzəne kar aye na, ka sər ha bay!»

Yesu a tsikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay

Mata 21.12-17; Markus 11.15-19; Yuhana 2.13-22

⁴⁵ Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere ndo məge tsakala hay abəra ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. A gwadatay: ⁴⁶ «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Gay ga ma ta təriye na, gay i mađuwule me.”[†] Ane tuk na, nəkurom ka tərüm ha lar i məkal hay na, kəkay?[‡]»

⁴⁷ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay pat pat mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay, ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu. ⁴⁸ Ane tuk na, ta gəsiye na ma kəkay na, tə sər bay. Ta huta faya tsəved məgəse na bay. Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay zləm a wu nakə faya ma tətikateye na, tə metsehe eye lele.

20

Gədaŋ i Yesu

Mata 21.23-27; Markus 11.27-33

¹ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay ada faya ma dəteye ha Labara Ŋwalak eye ma dalamətagay i gay i

mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma tətikateye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay ti ye ka təv i Yesu.

² Ti ye naha ta tsatsah faya ta gwaday: «Ka ge wu neheye na, ta gədaŋ waray? Maa vəlaka gədaŋ aye na, way, tsikamay?»

³ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Neŋ dərmak na tsətsahiye fakuma: ⁴ Maa sləraw Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Maa sləraw na, Mbəlom tsukuđu ndo hay daw?»

⁵ Ane tuk na, tə tsik mə walaŋ tay tə gwad: «Ka mbədəkweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?” ⁶ Ada tadə ka gwadəkwa maa sləraw Yuhana na, ndo hay, ndo hay tebiye ta kaliye kway tə kwar, ta kədiye kway. Hərwi tə sər ha ta dedək Yuhana na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.»

⁷ Ta mbədətay faya a Yesu, tə gwaday: «Maa sləra ahaya Yuhana ndo madzəhuḅe ndo a yam way na, nəmaa sər bay.»

⁸ Yesu a gwadatay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədaŋ i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i ndo wuray a zəv dərizl i gərdaf a guvah ŋgay

Mata 21.33-46; Markus 12.1-12

⁹ Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me a ndo hay ta dzeke, a gwadatay: «Ndoweye andaya a dəs guvah. A zəv a dəma gərdaf hay haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A ndəv ha mazəve na, a həl ndo i məfəte hay ada tã fəstay na. Bo ŋgay aye a ye a tsekene. A ye na, ma ndzaweye haladzay.

¹⁰ «Həlay i maŋgəle hohway i gərdaf niye hay kə slə. A slər ndo nəte mə walaŋ i ndo i məsler ŋgay hay hərwi ada tã vəlaway faya abəra i ŋgay. Ndo i məsler ŋgay a həl bo a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye, tə gəs na. Tə ndəba na ada ta həhar na həlay kəriye.

¹¹ «Ndo i guvah a ŋgatay andza niye na, a slər ndo neŋged sa. Ndo niye a həl bo a ye. A ye naha na, tə gəs na ada tə ndəba na dərmak. Tə tsadəy pəleslesle, ta həhar na. Ta vəlay wuray kwa tsekweŋ bay. ¹² Ndo i guvah a slər ndo mamahkar eye sa. Ndo niye a ye na, tə gay mbəlak. Tsa na, tə kala ahaya abəra ma guvah niye.

¹³ «Ndo i guvah niye a gwad: “Na giye anəke na, kəkay? Na sləriye wawa ga nakay nəte na wuda na haladzay aye təday. Agəla neŋgeye na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

¹⁴ «Ane tuk na, tɔ ɲgatay a wawa niye na, tɔ tsik mɔ walaɲ tay tɔ gwad: «Aya! Anan magedze ɲgay nakɔ ma ta ndiye na guvah ɲgay aye, ki yaw! Kadakwa na, ada guvah nakay ma matsakweye a nakway!» ¹⁵ Tsa na, ti ye faya, tɔ gɛs na. Tɔ kad na. Tɔ kal ha mɔdahan eye abɛra ma guvah niye.»

Tsa na, Yesu a tsatsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ma giye tay ha anɛke na, kakay? ¹⁶ Ndo i guvah niye ma deyeweye ma gɛsiye tay ha ndo niye hay, ma kɛdiye tay ha. Ka kad tay ha na, ma hɛliye a dɛma ndo mekeleɲ eye hay.»

Ndo hay tɔ tsɛne wu niye hay a tsik aye na, tɔ gwad: «Wu niye andza niye na, ma giye bo bay.»

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a zɛba fataya a gwadatay: «Dzeke nakay mɔ Derewel i Mbɛlom aye a say mɛgwede na, kakay?

«Kwar nakɔ ndo madɛzle gay hay tɔ kal ha aye na,

matɛra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, nenɲeye duh.*»

¹⁸ «Kwa way kɛ dɛd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kɛ dɛd ka ndoweye na, ma lɛgɛriye na kɛrdik kɛrdik andza merebek.»

¹⁹ Ndo mɛdzaɲgawa bazlam i Mbɛlom mapala eye hay ta bagwar hay i ndo neheye tɔ vɛlaway wu a Mbɛlom aye hay ta pɛla tsɛved kwayanɲa ka mɛgɛse na Yesu hɛrwi tɔ sɛr ha Yesu a tsik dzeke niye na, ka nɛteye. Ane tuk a, ta dzɛdzaratay a ndo hay.

Mɛvɛle dzanɲal a bɛy i Roma

Mata 22.15-22; Markus 12.13-17

²⁰ Ma dɛba eye na, ta dazlay a matsɛpe na Yesu. Tɔ slɛr ndo ka tɔv ɲgay. Ndo niye hay tɔ slɛr tay ha aye na, tɔ ge ha gɛr tay andza nɛteye ndo lele eye hay kame i Mbɛlom. Ndo niye hay na, a satay mapɛle mɛnese abɛra ka Yesu mɔ bazlam ɲgay neheye ma tsikiye aye. Tadɛ ta huta faya abɛra mɛnese na, ta sliye faya mɛvɛlay a hɛlay a ndo mɛvɛle dala tuk. Hɛrwi bɛy i Roma na, nenɲeye gɛdan eye ada maa lava dala i Roma na, nenɲeye.

²¹ Ndo neheye tɔ slɛr tay ha aye na, ti ye ka tɔv i Yesu. Ti ye naha ta tsatsah faya andza nakay, tɔ gwad: «Miter, nɛmaa sɛr ha nɛkar ka tsik na, dedek. Ka ɲgɛna tay ha ka bo bɛra ndo hay tɔbey. Ka gwad ada faya ka tɛtikateye a ndo hay na, wu neheye dedek aye. ²² Ane tuk na, a samay matsɛtsehe fakaya, bazlam kway mapala eye kɛ vɛl tsɛved mɛvɛle dzanɲal a bɛy i Roma tsukuɖu kɛ vɛl tsɛved mɛvɛle bay daw?»

²³ Ane tuk na, Yesu a sɛr ha, a satay mɛhɛle faya abɛra suwat. Tsa na, a gwadatay: ²⁴ «Ehey bɛzumenɲ ahaya kwar i suloy tɛday.» Ta bɛzay ha kwar i suloy niye. A gwadatay:

«Mandɛkit bo nakay ta mɛzele nakay faya na, i way?»

Ta mbɛday faya, tɔ gwad: «I bɛy i Roma.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bɛy i Roma na, vɛlumay ha a bɛy i Roma ɲgay. Wu i Mbɛlom na, vɛlumay ha a Mbɛlom ɲgay.»

²⁶ Ka gɛr i bazlam niye Yesu a tsikatay kame i ndo hay tebiye na, ta huta faya abɛra mɛnese bay tebiye. Duh bazlam ɲgay nakɔ a tsikatay aye na, a gatay hɛrɛbɛbɛkka, a dɛrɛzlatay ka bazlam.

Tɔ tsik ka gɛr i mɛlɛtsew abɛra ma mɛdahan

Mata 22.23-33; Markus 12.18-27

²⁷ Ma dɛba eye na, siye i Saduke hay ti ye ka tɔv i Yesu. Saduke hay na, ndo neheye tɔ gwad: «Ka mɛt na, mɛlɛtsew abɛra ma mɛdahan andaya sa bay» aye. ²⁸ Ti ye naha, ta tsatsah ka Yesu, tɔ gwad: «Miter, bazlam nakɔ Musa a watsamay a bazlam i Mbɛlom mapala eye na, anan. A gwad: «Tadɛ ndo a mɛt a gɛr ha ɲgwas ɲgay ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ɲgwas niye na, malamar i ndo niye a mɛt aye[†]» bɛdaw? Ma zliye na, hɛrwi ada hulfe i ndo niye a mɛt aye mɛ dze bay. ²⁹ Yaw! Andaya ahɛl niye ndo ta malamar ɲgay hay tasɛla. Malamar tay makurre eye a zla dahɛlay. A zla dahɛlay na, a mɛt. A mɛt na, ta wa ta dahɛlay ɲgay niye a zla aye bay. ³⁰ Mɛmbager ɲgay a zla na madakway i ɲgwas niye. A zla na, a mɛt.

³¹ Malamar tay mamahkar eye a zla. A zla na, a mɛt. Siye hay tebiye tɔ ge andza niye dɛrmak. Nɛteye neheye tasɛla aye tɔ zla ɲgwas niye na, tɔ mɛt tebiye. Ndɛray kwa nɛte mɛ walaɲ tay ta wa ta ɲgwas niye bay. ³² Ka mandɛwe ɲgay eye na, ɲgwas niye a mɛt dɛrmak. ³³ Pat nakɔ aza mɛdahan hay ta lɛtseweye abɛra ma mɛdahan aye na, ɲgwas niye ma mɛtseye na, a way? Hɛrwi nɛteye niye tasɛla eye ta zla na ka ɲgwas!»

³⁴ Yesu a mbɛday faya, a gwadatay: «Haslɛka ta ɲgwas neheye ka mandɛzibɛra nakay anan aye na, ta zliye bo. ³⁵ Ane tuk na, ndo neheye Mbɛlom a pala tay ha, nɛteye ta ndziye ka mandɛzibɛra nakɔ wedeye na, ta lɛtseweye abɛra ma mɛdahan na, ta zliye bo nakay na, zal kɛgɛbay, ɲgwas na, ta zliye bo sa bay. ³⁶ Nɛteye na, ta mɛtiye sa bay. Ta ndziye na, andza gawla i Mbɛlom hay. Nɛteye wawa i Mbɛlom hay, hɛrwi ta lɛtsew abɛra ma mɛdahan a mɛsɛfɛre.

³⁷ «Mɛlɛtsew abɛra ma mɛdahan na, ka sɛrakwa ha mɛdahan hay ta lɛtseweye abɛra ma bɛd na, hɛrwi bazlam i Musa nakɔ a tsik ahɛl niye aye. A dɛ ha na, bazlam nakɔ Mbɛlom a tsikayaw mɛ gay i dak niye

* **20:17** Dɛmes hay 118.22. † **20:28** Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6. ‡ **20:37** Madayaw abɛra ma Ezipt 3.6.

dzaydzay andza faya ma tæmiye na aye. A zalay a Bøy Maduweñ na, “Mbælom i Abraham, Mbælom i Izak, Mbælom i Zakob.”³⁷
³⁸ A tsik andza niye na, hærwi Mbælom na, neñgeye Mbælom i mædahaj hay bay, neñgeye Mbælom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Ta ndziye ma sifa na, hærwi Mbælom.»

³⁹ Siye i ndo mædzanğawa bazlam i Mbælom mapala eye tæ tsæne andza niye na, tæ gwad: «Miter, bazlam yak niye ka tsik aye na, tæde.»⁴⁰ Tæ tsikay andza niye na, hærwi horoy a gatay matsætsæhe faya wu hay.

Yesu a yaw na, ma gwala i way?

Mata 22.41-46; Markus 12.35-37

⁴¹ Yesu a gwadätay: «Ndo hay tæ gwad ka Kæriste na, neñgeye Wawa i Davit na, kækay?⁴² Duh Davit tæ gær ñgay a gwad ma derewel i Dæmes hay na:

“Bøy Maduweñ Mbælom a gwaday a Bøy Maduweñ ga na:

Dara, ndza tæ hælaj i mændaj ga,

⁴³ hus a pat nakæ na piye tay ha ndo mæne dære yak hay a huð i sik yak aye. Š”

⁴⁴ «Ane tuk na, Davit na, kæ zalay a Kæriste “Bøy Maduweñ” tuk na, ada ndo hay ta gwadiye wawa ñgay na, ma kækay?»

Sariya ka gær i ndo mædzanğawa bazlam i Mbælom mapala eye hay

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

⁴⁵ Ahal nakæ ndo hay faya ta pay zlæm a bazlam ñgay nakæ faya ma tsikateye na, Yesu a gwadätay a gawla ñgay hay: ⁴⁶ «Hæbum gær kurom abæra ka ndo mædzanğawa bazlam i Mbælom mapala eye hay. Næteye i tay ta wuða mahæhele na, ta rækwat eye. Ka tæv mæhay gær na, ta wuða ndo hay tæ tsikatay me ta mædæslatay ha gær. Mæ gay i maduwule me na, ta pælawa i tay na, tæv mændze nakæ kame i ndo hay aye, ndo hay ta ñgatateye lele. Mæ magurlom, ta wuða na, tæv mændze ñgwalak eye. ⁴⁷ Wu nakæ tæ wælawatay a madakway i gwas hay aye na, tæ ndayawa na. Tæ duwulaway me a Mbælom na, wædvæd a ndæv bæse bay hærwi ada ndo hay tæ gwad fataya næteye ndo ñgwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbælom ma giye fataya sariya na, ma ziye i ndo siye hay.»

21

Mæwalay wu a Mbælom tæ dærev næte eye

Mata 12.41-44

¹ Ma dæba eye, Yesu a zæba ka bo bæra dære na, a ñgatay a ndo i zlele hay ta piye suloy a wu mæpe suloy mæ gay i mædæslay ha gær a Mbælom. ² Yesu a ñgatay a madakway i ñgwas

wuray mætawak eye, a ye naha a pa a dæma kofo sulo dærmak.

³ Yesu a gwadätay: «Særum ha madakway i ñgwas nakay na, kæ wæl dala haladzay a ze i ndo hay tebiye. ⁴ Hærwi ndo mekeleñ eye hay tæ wæl na, abæra ka siye. A gatay mæ gær sa bay. Ane tuk na, madakway i ñgwas nakay mætawak eye na, a wæl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

Yesu a da ha ta mbæzliye gay i mædæslay ha gær a Mbælom

Mata 24.1-2; Markus 13.1-2

⁵ Ndo mekeleñ eye hay tæ tsik ka gay i mædæslay ha gær a Mbælom. Tæ gwad: «Gay nakay na, a le. Kwar neheye ta dæz ha aye na, tæ le. Ada wu neheye tæ wælaj a Mbælom aye, tæ le.»

Ane tuk na, Yesu a gwadätay: ⁶ «Wu nakæ faya ka zæbumeye faya aye na, pat mekeleñ eye na, ka ñgatumeye a kwar kwa næte ka gær i kwar ñged bay. Ta mbæzliye ha hele hele.»

Ñgodgor i mandæve i mændzibæra

Mata 24.3-14; Markus 13.3-13

⁷ Ndo niye hay ka tæv eye niye ta tsætsah faya, tæ gwad: «Miter, wu neheye ka tsik aye ta giye bo na, kæday? Ñgodgor waray nakæ næmaa særiye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

⁸ Yesu a mbædatay faya, a gwadätay: «Gum metsehe lele! Nðaray mæ sæpat kurom bay. Hærwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta mæzele ga. Kwa wu ma gwadiye: “Neñ na, Kæriste, hælaj eye kæ ndislew!” Ane tuk na, kâ pumatay bæzay bay. ⁹ Ka tsænum ndo hay faya ta giye væram ta ndo neheye ta niye dære a bo aye na, kâ dzædzarum bay. Wu neheye na, kutoñ ta ndisleweye tæday. Ane tuk na, niye na, mandæve i mændzibæra zuk bay.»

¹⁰ Yesu a gwadätay sa: «Slala ñged ta giye væram ta slala neñged, bæy ta bæy ta giye væram. ¹¹ Dala ma bæliye, ada mændæzlan ma giye, dævats i magædama haladzay ma gateye a ndo hay ma gæma hay wal wal. Wu neheye a ge masuwayan eye tæ wu mekeleñ eye hay wal wal ma dzædzariye tay ha ndo hay, ta ta deyeweye mæ mbælom.

¹² «Ane tuk na, wu niye hay ta deyeweye na, ta gækumeye dæretsætsæh. Ta gæsiye kurom a gay i maduwule me, ta gækumeye sariya ada ta dærzæliye fakuma a gay i dængay. Ta gæsiye kurom, ta diye kurom ha kame i bæy hay ada kame i ndo mælæve dala hay hærwi ga. ¹³ Niye na, hælaj eye i kurom mæhæle mbal i gær ga tuk. ¹⁴ Pat eye kæ ndislew na, gæsum dærev lele. Kâ dzædzarum mæ dærev kurom anæke na: “Mata mbæde famaya abæra me way?” na, kâ dzalum bay. ¹⁵ Neñ eye na dækumeye ha bazlam nakæ ka tsikumeye ada ndaraw

nakə kwa ndo mæne dære kurom hay ta sliye faya mædæde kurom ha ta sariya bay aye.

¹⁶ «Kwa bæba kurom hay ta may kurom hay ta giye fakuma daf. Malammar kurom hay, wurbæba kurom hay ta dzam kurom hay ta giye fakuma daf. Ta gæsiye kurom ada ta gakumeye sariya i mædahanj a siye hay haladzay mæ walañ kurom. ¹⁷ Ndo hay tebiye ta nakumeye dære hærwi ga. ¹⁸ Ane tuk na, særum ha na, mækwets i gær kurom kwa næte ma dziye bay. ¹⁹ Gum gædanj lele. Ka ta mbælumeye ha mæsæfære kurom hay na, andza niye.»

Ta mbæzliye ha Zerozelem

Mata 24.15-21; Markus 13.14-19

²⁰ «Tadæ ka ngatumay a væram kæ lætsew, ta lawara Zerozelem na, særum ha mazlambar ta mbæzliye ha bæse tuk. ²¹ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ngatay a wu niye na, tæ hway a mahæmba hay. Ndo neheye næteye ma wuzlah gay i Zerozelem aye na, tæ hwayaw abæra mæ dæma dærenj ada ndo neheye mæ gæma aye na, tæ hway a wuzlah gay bay.

²² «Hærwi pat eye niye na, pat nakæ Mbælom ma giye sariya ngay aye tuk. Niye na, andza nakæ ndo i maslañ hay tæ sik faya mæ Derewel i Mbælom ma ta giye bo aye. ²³ Pat eye niye na, dæretsætseh wene wene eye na, ka gær i ngwas neheye tæ bo sulo aye ada ka ngwas neheye faya ta vølateye wah a wawa tay hay aye! Ayaw! Ndo i gæma neheye ta ta siye dæretsætseh haladzay hærwi Mbælom ma ta gateye dæretsætseh. ²⁴ Ndo niye hay tæ sær Mbælom bay aye siye hay ta kædiye tay ha ta maslalam. Siye hay ta gæsiye tay ha beke eye hay, ta diye tay ha a gæma hay wal wal. Ndo neheye tæ sær Mbælom bay aye ta deyeweye, ta mbæzliye ha Zerozelem hele hele. Ta ndziye mæ dæma na, hus ahæl tay nakæ ka ndæv aye.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-31; Markus 13.24-27

²⁵ Yesu a gwadatay sa: «Pat eye niye wu niye hay ta dazlay na, ka pat, ka kiye, ka wurzla hay, wu mæge masuwayañ wal wal ta bæziye ha bo. Ma ta giye na, andza mætasl nakæ a vøzl haladzay vøvæva a bæl ha dælov i yam wekit wekit aye. Ndo i mændzibera hay tebiye ta dzædzariye, ma vølateye mædzal gær. ²⁶ Ndo hay haladzay ta ta mætiye tæ zluwer i wu niye hay. Andza niye wu neh-eye gædanj eye ka magærmælom aye ta bæliye haladzay.

²⁷ «Ma dæba eye na, ndo hay ta ngeteneye a neñ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gædanj ada ta mæzla6 eye haladzay. ²⁸ Aza ka ngatumay a wu niye hay ta dazlay mændislew na, lævum bo lele ada zlum gær kurom ka mbælom, hærwi Mbælom ma ta tæmiye kurom ha bæse tuk.»

Dzeke i gurov

Mata 24.32-35; Markus 13.28-31

²⁹ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Zæbum ka gurov ada ka dærizl i gærdaf hay tebiye kwa! ³⁰ Ka ngatumatay ta gægar ha ka bo abæra slambah hay ada ta dazlay a mædude na, ka særum ha gwaduvay kæ ge, mazlambar yam ma piye bædaw! ³¹ Andza niye ka ngatumay a wu neheye ta ndislew na, særum ha Bøy i Mbælom nenjeye bæse ta nækurom.

³² «Neñ faya na gwadækumeye: Særum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anæke aye ta mæt zuk bay. ³³ Magærmælom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dadæ ma dziye bay.»

Gumay metsehe a bo kurom

³⁴ «Gumay metsehe a bo kurom. Kæ gærumay ha dærev kurom a wu mæse bay, kæ kwayum bay ada kæ vælumay ha mædzal gær kurom a wu i mændzibera bay. Ka gumeye metsehe a bo kurom na, hærwi ada sariya i Mbælom mâ ndzakum a gær hæf bay. ³⁵ Hærwi pat eye ma deyeweye na, ndo hay tebiye ka mændzibera ta særiye ka bo bay. Ma mbæzliye tay ha tæbæts andza bælay nakæ a mbæzl wu aye. ³⁶ Ndzum tse-zlezlenj, dæwulumay me a Mbælom pat pat. Ka gum andza niye na, ka hutumeye gædanj ka mæsæmay naha a wu neheye tebiye ta ndzakumeye a gær aye. Andza niye ka mbumeye faya mælætse ka tæv ga, neñ Wawa i Ndo.»

³⁷ Ta hæpat na, Yesu a tætikawa tay ha ndo hay ma dalamætagay i gay i mædæslay ha gær a Mbælom, ta huwa na, a yawa mata hæne ma tsaholok nakæ tæ zalay Mahæmba i Tetædæz aye. ³⁸ Pærik i mekedæc na, ndo hay ti yawa a gay i mædæslay ha gær a Mbælom mata pay zlæm a mætætki i Yesu.

22

Yudas a ge daf ka Yesu

Mata 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yuhana 11.45-53

¹ Magurlom nakæ tæ zalay magurlom i Pak aye na, mazlambar ta hatsiye. Ahæl i magur-lom tay niye na, tæ ndayawa wu mænday tay nakæ tæ zalay «peñ» aye na, gæde faya bay. ² A hælaj i magurlom eye niye na, bagwar hay i ndo neheye tæ vølaway wu a Mbælom aye ta ndo neheye tæ dzangawa bazlam i Mbælom mapala eye aye ta pæla tsæved ka mækæde na Yesu. Ane tuk na, ta dzædzar ta ndo hay.

³ Fakalaw a fælækway a bo a Yudas nakæ tæ zalay Iskariyot aye. Nenjeye na, næte mæ walañ i gawla i Yesu niye hay kuro gær eye sulo, aye. ⁴ Yudas a hæl bo a ye ka tæv i bagwar hay i ndo neheye tæ vølaway wu a Mbælom aye ada ka tæv i bagwar i sidzew neheye ta tsæpawa gay i mædæslay ha gær a

Mbəlom aye. A ye na, hərwi mapəle tsəved ka məge daf ka Yesu. ⁵ A yatay a gər a ndo niye hay haladzay, tə gwadəy: «Nəmaa vəlakeye dala.» ⁶ Yudas a tsəne andza niye na, a təma bazlam tay niye. Tsa na, a maw abara ka təv tay, a ye a pala wewer ada həlay nakə lele eye hərwi məge daf ka Yesu ndo hay ta səriye faya bay aye.

Yesu ta gawla ngay hay, tə ge magurlom i Pak

Mata 26.17-25; Markus 14.12-21; Yuhana 13.21-30

⁷ Yaw! Ahəl nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, pat i məkəde təban hərwi məde wu mənday i Pak aye kə husaw tuk. ⁸ Yesu a slər Piyer ta Yuhana, a gwadəy: «Dum ta dumakway wu mənday i magurlom i Pak nakə ka ndayakweye.»

⁹ Piyer ta Yuhana ta tsətsah faya, tə gwadəy: «A saka nəmaa daka daf na, ka waray?»

¹⁰ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Tsənum lele! Tadə faya ka deymeye, ka ndislum a wuzlahgəma na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla aye. Pumay bəzay hus a gay nakə ma fələkwiye a dəma aye,¹¹ ada gwədumay a ndo i gay niye: “Miter a tsətsah fakaya, a gwədəka: Gay nakə nəmaa ndiye wu mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, mənğay?”¹² Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay nənğed aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay mələva bo eye mə dəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹³ Gawla i Yesu niye hay sulo eye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Wu mənday i Bəy Maduwer

Mata 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korinthe hay 11.23-25

¹⁴ Həlay i mənəde wu mənday niye a sla na, Yesu ta ndo i maslan ngay hay ti ye naha, tə ndza hərwi mənəde wu mənday. ¹⁵ A gwadəy: «Na ta giye dəretsətseh na, a seņ haladzay mənəde wu mənday i magurlom i Pak nakay tage nəkurom təday. ¹⁶ Ayaw! Neņ faya na tsikakumeye, daf na ta ndiye wu mənday nakay sa bay hus a pat nakə dedək ngay eye ma giye bo ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁷ Ma dəba eye na, a zla gəvet, a rah ha ta wu məsay. A gay naha sisə a Mbəlom. Tsa na, a gwad: «Zlum gəvet nakay ada kə sum wu məsay nakay mə dəma aye. ¹⁸ Neņ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay ka madazlay anəke hus a pat nakə Bəy i Mbəlom ma deyeweye aye.»

¹⁹ Tsa na, a zla peņ, a gay naha sisə a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ngəna ha peņ

niye, a vəlatay a gawla ngay hay, a gwadəy: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kə dzalum ha ka neņ.»

²⁰ Ma dəba i mənəde wu mənday niye na, a zla gəvet, a gwadəy: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi kurom. ²¹ Ane tuk na, zəbum ndo nakə ma giye fagaya daf aye na, faya ka ndayakweye wu mənday dziye. ²² Neņ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Dərewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye fagaya daf aye.»

²³ Gawla ngay hay tə tsəne andza niye na, ta dazlay a matsətsehe ka bo mə walaņ tay, tə gwad: «Way nakə mata ge andza niye mə walaņ kway na, way?»

Bagwar eye na, way?

²⁴ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay ta dazlay məkəde wuway mə walaņ tay haladzay, tə gwad: «Way nakə mə walaņ kway nakay nənğeye bagwar eye na, way?»

²⁵ Yesu a gwadəy: «Bəy bagwar eye i gəma hay faya ta ləviye bəy hay. Ndo neheye gədan tay andaya aye na, a satay dzam ta ndo hay. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom na, kə gum andza nəteye təbey! Duh na, ndo nakə bagwar eye na, mə təra andza wawa eye tsekweņ ada ndo nakə ma ləviye ndo hay aye na, mə təra ndo i məsler.

²⁷ «Ayaw! Bagwar eye na, way tuk? Ndo nakə nənğeye mandza eye ta geye məsler ka həlay aye tsukudu ndo məge məsler ba? Bagwar eye na, ndo nakə ta geye məsler aye bədaw? Andza niye, neņ nakay anan mə walaņ kurom anəke aye, neņ na, andza ndo i məsler.

²⁸ «Nəkurom na, ka ndzum ka təv ga. Ka zlum ngatay ma wuzlah i dəretsətseh nakə tə geņ aye haladzay. ²⁹ Neņ bəbay na, na vəlakumeye Bəy i Mbəlom andza bəba ga Mbəlom nakə a vəleņ aye. ³⁰ Ka ndayumeye ada ka sumeye wu məsay tage neņ ma Bəy ga, ada ka ta ndzumeye ka təv mənəde i bəy hərwi məge sariya ka gwala i Israyel neheye kuro gər eye sulo aye.»

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Yuhana 13.36-38

³¹ Yesu a gwadəy a Simon Piyer: «Simon, Simon tsəne! Fakalaw kə huta gədan məbəle kurom ha, ma həviye kurom andza mahəve daw nakə ta həvawa hərwi mənğəne tay ha ka bo abəra ta dzəndzar aye. ³² Ane tuk na, neņ na dūwulay me a Mbəlom hərwi yak. Na dūwulay me a Mbəlom na, hərwi ada mədzal gər yak ka neņ mə ge bəle bay. Ka tsətsah məpəse me na, vəlatay gədan a malamər yak hay.»

³³ Piyer a gwaday: «Bəy Maduweŋ, neŋ na, malava bo eye kwa mede a danɗay ka deye-meye salamay. Kwa məməte, ka mətameye salamay!»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka tsik na, dedek ŋgway daw Piyer. Tsəne! Na tsikakeye, baɗom nakay dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

Mələve bo ta suloy ada ta maslalam

³⁵ Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «Ahəl niye na slər kurom ha ze dala, ze gwezem, ze tahərak mə sik na, wuray kə katsakum daw?»

Ta mbəday faya: «Wuray kwa tsekweŋ kə katsamay bay.»

³⁶ Yesu a gwadatay: «Anəke duh na, ndo nakə suloy ŋgay andaya aye na, mā həl. Ndo nakə gwezem ŋgay andaya aye na, mā zla dərma. Ada ndo nakə maslalam ŋgay andaya bay aye na, mā səkəm ha rəkwaŋ ŋgay ada mā səkəm maslalam. ³⁷ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: “Nenɗeɗe na, ndo hay tə pasla na a walaŋ i ndo i makəde ndo hay.*” Na tsikakumeye: Wu nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye na, ma giye bo tebiye.»

³⁸ Gawla ŋgay hay tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, maslalam hay anan suloy.»

Yesu a mbəday faya, a gwadatay: «Niye na, da kə sla.»

Yesu a ye mata duwulay me a Mbəlom ma tsaholok i tetədeɗ

Mata 26.36-46; Markus 14.32-42

³⁹ Ma dəba aye na, Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye tsal a Mahamba i Tetədeɗ andza naka a gawa ha aye. Gawla ŋgay hay tə pay bəzay. ⁴⁰ Tə ndisl naha a dəma na, Yesu a gwadatay: «Duwulay me a Mbəlom hərwi ada kə dədum a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴¹ Tsa na, a gər tay ha gawla ŋgay hay. A ye abəra ka təv tay əzad dərən tsekweŋ tsa. A ye naha a dək w gurmets ka dala, a duwulay me a Mbəlom, ⁴² a gwad: «Bəba, tadə ka wuda na, zla fagaya abəra dərətsətsəh nakay na siye tey! Ane tuk na, ge na, andza nakə a saka aye bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye bay.»

[⁴³ Tsa na, gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bəzay ha bo hərwi məvələy gədan. ⁴⁴ Yesu a dzədar, mədzal gər ŋgay a mbəda haladzay. A duwulay me a Mbəlom ta gədan sa. Merəbe nakə faya aye na, a tara andza bambaz nakə a tək w ka dala təluk təluk aye.]

⁴⁵ A ndəv ha maduulay me a Mbəlom na, a mbəda gər ka təv i gawla ŋgay hay. A ye naha a ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Madagər a gatay hərwi dərəv a ndalatay. ⁴⁶ A gwadatay: «Lətsuŋ,

duwulay me a Mbəlom hərwi ada kə dədum a masəpete i Fakalaw bay.»

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Yuhana 18.3-11

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, ndo hay haladzay ti ye naha. Maa ndzatay naha kame na, Yudas nenɗeɗe nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye. A ye naha bəse ka təv i Yesu hərwi məgəse na ka bo təmbolok təmbolok. ⁴⁸ Ane tuk na, Yesu a gwaday: «Yudas, ka giye daf ka neŋ Wawa i Ndo na, ta məgəse ga ka bo təmbolok təmbolok daw?»

⁴⁹ Gawla i Yesu hay ta ŋgatay a wu niye hay faya ma giye bo andza niye na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, nəmaa watsa tay ta maslalam daw?»

⁵⁰ Tsa na, ndo nəte mə walaŋ tay a fay a ndo i məsler i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala.

⁵¹ Ane tuk na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Gərūm tay ha, niye na, da.»

Tsa na, a lamay a zləm i ndo niye, a paha suwud suwud.

⁵² Tsa na, Yesu a tsikatay a bagwar i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye, a bagwar hay i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hay ada a madugula i Yahuda niye hay ti ye naha faya mata gəse na aye, a gwadatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gəsiye ndo i məkal daw? ⁵³ Ada pat pat ka ndzawakwa ka bo dziye mə gəy i mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka pələm təsəved məgəse ga bay. Ane tuk na, i kurom na, həlay eye kə sla tuk, ada həlay i ndo nakə ma ləvəŋ aye ma bəziye ha gədan ŋgay.»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.57-58,69-75; Markus 14.53-54,66-72; Yuhana 18.12-18,25-27

⁵⁴ Tə gəs na Yesu, ti ye ha a gay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. Piyer na, a patay naha bəzay ma dəba dərən. ⁵⁵ Ma dalamətagay i gay niye na, ta vat ako ma wuzlah eye. Ndo hay nəteye mandza eye ka ako eye niye. Piyer a ye naha a ndza ka təv tay dərma.

⁵⁶ Ŋgwas wuray andaya a gawa məsler mə gay eye niye a ŋgatay a Piyer mandza eye ka ako. A zəba faya, a ndazl na Piyer lele. Tsa na, a gwad: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu.»

⁵⁷ Ane tuk na, Piyer a mbəday faya a ŋgwas niye, a gwaday: «A'ay! Na sər na bay!»

⁵⁸ Məndze tsekweŋ na, ndo mekelən eye a ŋgatay a Piyer, a gwaday: «Nəkar dərma na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay!»

Piyer a gwaday a ndo niye: «A'ay! Neŋ na mə walaŋ tay bay.»

* 22:37 Ezay 53.12.

⁵⁹ A ndza ma dāba eye tsekweŋ mazlam-bar ɓere nate na, ndo mekelen eye a tsik sa, a gwad: «Ta dedek ndo nakay na, tē ndzawa tē Yesu dārmak! Sa tsa na, neŋgeye ndo i Galile hay.»

⁶⁰ Ane tuk na, Piyer a mbəday faya, a gwaday: «A saka mēgwede mey na, na sər bay.»

Kwayanŋa ahəl nakə faya ma tsikiye me mba aye na, dzagulok a zlahā. ⁶¹ Bəy Maduweŋ a mbəda bo, a ndazl naha Piyer nduzule a dāre. Tsa na, wu nakə Yesu a tsikay a Piyer aye na, a mayaw a gər tuk. A gwaday na: «Bəgom dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.» ⁶² Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalaŋtagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

Ndo hay tē ŋgwasa ka Yesu

Mata 26.67-68; Markus 14.65

⁶³ Ndo neheye ta tsəpawa Yesu aye, tē ŋwasawa ka Yesu ada tē kədawa na. ⁶⁴ Tē mbuzaway na dāre ada ta tsətsahawa faya, tē gwadaway: «Nəkar na, Kəriste ba! Tsikamay, maa faka na, way?» ⁶⁵ Ada tē tsikaway wu siye hay haladzay hərwi mətəday a Yesu.

Yesu kame i madugula i Yahuda hay

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Yuhana 18.19-24

⁶⁶ Dāre a tsada na, madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye ta ndo mēdzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay tē haya gər. Tsa na, ti ye ha Yesu kame i sariya tay.

⁶⁷ Ti ye naha ta tsətsah faya, tē gwaday: «Nəkar na, Kəriste daw? Tsikamay tey!»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Kwa tadə na tsikakum bəbay na, ka tēmumeye bay, ⁶⁸ ada tadə na tsətsah fakuma na, ka mbəduŋeje faya bay. ⁶⁹ Ane tuk na, sərūm ha kwa anəke Wawa i Ndo ma ndziye tē hālay i mēnday i Mbəlom gədan eye.»

⁷⁰ Tsa na, nətēye niye tebiye tē gwaday: «Azlakwa nəkar na, Wawa i Mbəlom daw?»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Bo kurom eye ka gwadum neŋ neŋgeye.»

⁷¹ Tē tsəne andza niye na, tē gwad: «Ka pələkweye na, sa mey. Ba bo kway eye ka tsənəkwa wu neheye a tsik tē bazlam ŋgay aye.»

23

Ti ye ha Yesu kame i Pilat ada kame i Herod

Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Yuhana 18.28-38

¹ Ma dāba eye na, ndo niye hay tebiye tē lətse, ti ye ha Yesu a gay i Pilat. ² Tē ndisl naha a dāma na, ta dazlay a mēdase parasay ka Yesu haladzay, tē gwad: «Nəmaa ndzay a gər a ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha

ndo may hay a pesl. A gwadatay na: «Kā vələmay dzanŋal a bəy i Roma bay” ada a gwad neŋgeye Kəriste, bəy bagwar eye.»

³ Pilat a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar ka tsik segey.»

⁴ Pilat a gwadatay a bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye ada a ndo hay tebiye: «Neŋ na, na huta mənese nakə ma gəsiye na ndo nakay a sariya aye na, na huta bay.»

⁵ Ane tuk na, ndo hay tebiye tē gwaday ta magala: «Faya ma tsəviye tay ha ndo hay tē matətiŋe ŋgay nakə a tətikawatay aye. A dazlay mēge andza niye na, ka dala i Galile. A həhal ha ka dala i Yahuda tebiye ada ka ya ahaya kanaŋ anəke a Zerozelem sa.»

⁶ Pilat a tsəne bazlam tay niye na, a tsətsah, a gwad: «Ndo nakay na, ndo i Galile daw?»

⁷ Tē gwaday faya: «Yesu na, ndo i Galile.»

Azlakwa maa ləva Galile na, bəy nakə tē zalay Herod aye. Pat eye niye na, neŋgeye andaya ma Zerozelem. Tsa na, Pilat a gwadatay: «Dum ha Yesu ka təv i Herod.»

⁸ Herod a ŋgatay a Yesu na, dārev ŋgay a ŋwasa haladzay. Kə tsəne ndo hay tē tsikawa ka Yesu ada a say mənŋatay a Yesu na, kwa anəke bay. A say na, Yesu mā gay masuwayan ka təv ŋgay.

⁹ A tsətsah wu hay haladzay ka Yesu. Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya wuray kwa tsekweŋ bay.

¹⁰ Bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom ta ndo mēdzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye, ta ye naha dārmak. Tē dəs parasay ka Yesu haladzay ta gədan.

¹¹ Herod ta sidzew ŋgay hay ta tsəne andza niye na, tē tsaday a Yesu ada tē ŋgwasa faya haladzay. Tē pa faya peteked nakə a le haladzay aye. Tsa na, tē ma ha a gay i Pilat.

¹² Kurre na, Herod ta Pilat na, ta wuda bo bay, tē nay dāre a bo. Pat eye niye na, ta tərā ta dzam eye tuk.

Mata 27.15-26; Markus 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16

¹³ Ma dāba eye na, Pilat a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye, a bəy i dala hay ta ndo i gəma hay tebiye. ¹⁴ A gwadatay: «Ka gasuməje ndo nakay ka gwadum na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl ba! Ada na tsətsah faya bazlam, ane tuk na, na huta faya mənese nakə ma gəsiye na ta sariya aye bay. Ka dəsūm faya parasay. ¹⁵ Herod Anŋtipas bəbay kə huta faya mənese bay, hərwi niye kə makwaya ahaya kway. Ndo nakay na, kə ge wuray kwa tsekweŋ nakə makəde na aye bay. ¹⁶ Hərwi niye, na ndabiye na ta mandalaɓa ada na gariye ha.»

[¹⁷ Ka viye ka viye na, Pilat a gərawatay ha ndo abəra ma danɣay nətə hərwi maɣurlom i Pak.]

¹⁸ Andza niye ndo hay tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude ta gədan, nətəye tebiye tə gwad: «Kəd na ndo nakay, gəramay ha na, Barabas!»

¹⁹ Barabas na, tə gəs na hərwi a kəd ndo ahəl nakə tə ge magazləga ma wuzlahgəma aye.

²⁰ A say a Pilat məgər ha Yesu. A tsikatay a ndo niye hay sa. ²¹ Ndo niye hay tebiye ta wuda, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye! Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²² Pilat a gwadətay mamahkar eye sa: «Nenɣeye a ge na, mənese waray? Neɣ na, na huta faya mənese nakə məkədə na aye na, na huta bay. Hərwi niye, na ndabiye na ta mandalaɓa na, ada na gəriye ha.»

²³ Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədan, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!» Tsiy mawude tay niye a gay zləm a Pilat.

²⁴ Tsa na, a təma andza i ndo hay nakə a satay aye. ²⁵ A gəratay ha Barabas andza nakə a satay aye. Azlakwa dūh Barabas tə gəs na a danɣay na, hərwi a kəd ndo ahəl nakə tə ge magazləga ta ndo i Roma hay aye.

Yesu na, Pilat a vəlatay ha a ndo hay, a gwadətay: «Gumay wu nakə andza a sakum məgay aye!»

Ti ye ha Yesu mata kədə na

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32;

Yuhana 19.17-27

²⁶ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu ka təv naka ta kədiye na mə dəma aye na, tə dza gər ka tsəved ta ndoweye andaya tə zalay Simon a maw abəra mə pesl. Nenɣeye na, ndo i gəma i Siren. Sidzew hay tə gəs na tə gay kutoɣ ka mazole mayako niye mazləmbada eye hərwi ada mǎ zla naha ma dəba i Yesu.

²⁷ Ndo hay haladzay tə pay bazay a Yesu. Ngwas hay haladzay faya ta tuwiye hərwi ngay. ²⁸ Yesu a mbəda bo ka təv i ngwas niye hay faya ta tuwiye, a gwadətay: «A nəkurom ngwas i Zerozelem hay, kǎ tuwum hərwi ga bay. Duh na, tuwum hərwi bo kurom ada hərwi wawa kurom hay. ²⁹ Hərwi həlay eye ma deyeweye, ta gwadiye: “Məngwese ka gər i ngwas neheye dāda ta wa bay aye ada neheye dāda wawa kə sa wah tay bay aye!” ³⁰ Ndo hay ta gwadeye a mahəmba hay: “Amboh mbəzlaw famaya tey!” Ada ta gwadeye a tsaholok hay: “Amboh ngaha may tey!” ³¹ Ayaw! Ta gay wu nakay andza nakay a mayako ngədiz eye na, ada mayako makula eye na, ma giye na, kəkay?»

³² Ti ye ha Yesu ka təv nakə ta kədiye na aye na, ta gəs naha ndo wuray hay sulo tə ge mənese hərwi madar tay ha ka mayako tage Yesu dziye. ³³ Tə ndisl naha ka təv niye tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye na, ka təv eye niye. Ta dar tay ha ndo niye hay sulo tə ge mənese aye dərma, nətə tə həlay i mənday, nenɣed tə həlay i gula.

³⁴ Yesu a gwad: «Bəba ga, pətawatay ha mənese tay hərwi wu nakə ta giye na, tə sər bay.»

Sidzew hay tə ge tsakwal ka peteked ngay hərwi məsərə ha peteked mamətsa eye na, a way. Tsa na, ta ngəna ha a bo peteked niye.

³⁵ Ndo hay tebiye nətəye ka təv eye niye faya ta zəbiye ka Yesu. Bagwar i madugula i Yahuda hay tə ngwasa ka Yesu, tə gwad: «Nenɣeye na, kə təma tay ha siye i ndo hay sa na, mǎ təma ha bo ngay tey. Tada kə ge nenɣeye na, Kəriste, nenɣeye nakə Mbəlom a zla na aye na, mǎ təma ha gər ngay tey.»

³⁶ Sidzew hay tə ngwasa ka Yesu dərma, ta həndzəd naha ka təv ngay tə vəlay wuyə andaya guyakaka. ³⁷ Tə gwadətay: «Kə ge nəkar bəy i Yahuda hay na, təma ha bo yak aye tey!»

³⁸ Ka mayako niye mazləmbada eye na, ta law naha faya palalam wuray zal ka gər i Yesu, tə watsa: «Nakay na, bəy i Yahuda hay.»

³⁹ Ndo nətə mə walaɣ i ndo niye sulo tə ge mənese, ta dar tay ka bo dziye tage Yesu aye a tsaday a Yesu. A gwadətay: «Ka gwad nəkar na, Kəriste sa na, təma ha gər yak ada kǎ təma may ha tey!»

⁴⁰ Ane tuk na, ndo nenɣed a may ha mənese a gwadətay: «Ka sər Mbəlom təbədew? Nəkar anəke ta kədiye kar andza nenɣeye dərma. ⁴¹ Ane tuk na, i may ta kəd may na, tədə bəna, ta kədiye may ka wu nakə ka gama lele bay aye. Nenɣeye na, kə ge mənese kwa tsekweɣ bay.»

⁴² Tsa na, a gwadətay a Yesu: «Pat nakə ka deyeweye andza bay bagwar eye na, kǎ mətsa ga ha gər bay, dzala fagaya tey.»

⁴³ Yesu a mbəday faya, a gwadətay: «Neɣ faya na tsikakeye: Sər ha na, bəgom nakay ka ta ndzameye tə nəkar mə mbəlom.»

Məmətə i Yesu

Mata 27.45-46; Markus 15.33-41;

Yuhana 19.28-30

⁴⁴ Ma giye mazlambar maɣərɣəpat, ləvon a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa. ⁴⁵ Pat a ndərmada a təv eye. Tsa na, peteked nakə a ngəna ha ka bo abəra gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye a ngurad tsarɣa ma wuzlah.

⁴⁶ Yesu a wuda ta magala kələrɣa, a gwad: «Bəba, na gər ha məsəfərə ga a həlay yak. †»

* 23:30 Oze 10.8. † 23:46 Dəmes hay 31.6.

A tsik andza niye na, a mæt tuk.

⁴⁷ Bagwar i sidzew i Roma hay a ngatay a wu niye a ge bo aye na, a zambaday a Mbəlom, a gwad: «Ta dedek ndo nakay na, ndo lele eye.»

⁴⁸ Ndo neheye haladzay ti ye mata zəbaw faya aye, tə ngatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay haladzay, ti ye wu tay a məttagay. ⁴⁹ Dzami Yesu hay ta ngwas neheye tə payaw bəzay kwa abəra ma Galile aye nətəye malətsa eye dərenj faya ta zəbiye ka wu nakə ma giye bo aye.

Tə pa na mədahanj i Yesu a tsəvay

Mata 27.57-61; Markus 15.42-47;

Yuhana 19.38-42

⁵⁰ Ndowneje andaya tə zalay Yusufa. Neŋgeye ngwalak i ndo. Neŋgeye nətə mə walaŋ i ndo mäge sariya hay dərma. ⁵¹ Neŋgeye na, kə ndza ta nətəye ka mäge bəbəkrek tay ada ka məsler tay niye tə ge aye na, kə ndza ta nətəye bay. Neŋgeye na, ndo i gəma i Arimate. Gəma eye niye mə dəma na, Yahuda hay. Neŋgeye faya ma həbiye Bəy i Mbəlom.

⁵² A ye a gay i Pilat. A ye naha a tsətsah faya tsəved ka mazole mədahanj i Yesu. ⁵³ Pilat a vəlay tsəved ka mədahanj i Yesu. Tsa na, a ye a mbəzla ahaya mədahanj i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. A mbəkwa na mədahanj niye ta rəkwa. A zla na a ye ha, a pa na a tsəvay nakə mala eye ka gesəh aye. Tsəvay eye niye na, ta pa a dəma mədahanj dāda zuk bay. ⁵⁴ Pat eye niye na, pat i luma i dezele. Andza məgwede pat i mələve bo i pat i mazəzukw bo ada pat i mazəzukw bo ma dazleye.

⁵⁵ Ngwas neheye tə pay naha bəzay a Yesu kwa abəra ma Galile aye, ti ye ka bo dziye ta Yusufa. Ta zəba ka tsəvay ada ta zəba faya Yusufa a pa na mədahanj i Yesu na, kəkay. ⁵⁶ Tsa na, tə maw a məttagay. Tə maw na, tə ləva ha bo tə mal ada tə wurde hərwi mambəde ka mədahanj i Yesu. Ane tuk na, pat i mazəzukw bo na, ta zəzukw bo. Hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye a ge me mäge məsler pat i mazəzukw bo.

24

Yesu a lətsew abəra ma tsəvay

Mata 28.1-10; Markus 16.1-8; Yuhana 20.1-10

¹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedə na, ngwas niye hay ti ye ka me tsəvay. Tə zla mal tay niye hay tə ləva ha bo aye ka həlay. ² Tə ndisl naha na, tə ngatay a beber nakə ta dərəzl ha ka tsəvay aye mabədənəwala eye faya abəra, madzaka eye dzakka ka tsakay aye. ³ Tə fələkwa a dəma na, ta ngatay a mədahanj i Bəy Maduwenj Yesu bay. ⁴ Tə sər wu nakə ta dzaliye bay.

Kwayanŋa ndo hay sulo ti yaw dzərik kame tay ta bəzatay ha bo. Peteked tay hay ka bo na, a dəv haladzay. ⁵ Tə ngatay a ndo niye hay sulo aye na, ta dzədzar haladzay. Ta rəh gər tay hay ka dala rəhe rəhe.

Ndo niye hay sulo aye tə gwadatay: «Ka pəlumeye ndo nakə neŋgeye andaya tə dərə mə walaŋ i mədahanj hay na, hərwi mey? ⁶ Neŋgeye andaya kananj bay, kə lətsew abəra ma mədahanj. Wu nakə a tsikakum ahəl niye neŋgeye ma Galile mba aye na, mâ makumaw a mədzal gər. ⁷ A gwad na: «Kutonj neŋ Wawa i Ndo na, tə vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay. Ta dariye ga na, ka mayako mazləmbada eye, ada kə həna sulo ma mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanj.»

⁸ Tə tsəne andza niye na, bazlam i Yesu niye a tsikawatay aye a matayaw a gər tuk.

⁹ Tsa na, ti ye abəra ka me tsəvay niye. Ti ye ta təkəratay labara niye a gawla i Yesu niye hay ta zəkaw kuro gər eye nətə aye ada a siye i ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye dərma. ¹⁰ Mə walaŋ i ngwas niye hay na, Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, Zan ta Mari may i Yakuba ada ngwas neheye nətəye ka bo dziye ta təkəratay labara i bazlam aye niye a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

¹¹ Ane tuk na, ndo niye ta tsəne bazlam tay niye hay ta təkəratay aye na, ta təma bay, ta zəba faya andza bazlam i matərakahanj.

¹² Ane tuk na, Piyer a lətse a hway ka me tsəvay mata zəbaw. A ndisl naha ka me tsəvay na, a zəba dərə a tsəvay niye zərəd. A ngatay naha na, a rakwat nakə tə mbəkwa ha Yesu aye dəkdek. Tsa na, a mbəda gər a məttagay. Wu niye a ge bo aye na, a gay hərbaḅəkka.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ngay hay

Markus 16.12-13

¹³ Pat eye niye gawla i Yesu hay sulo mə walaŋ tay niye hay, tə həl bo ti ye a gəma nakə tə zalay Imayus aye. Gəma niye na, dərən tsəfa ta Zerozelem. Tadə ka diye tə sik abəra ma Zerozelem na, ka giye ka tsəved bərə sulo. ¹⁴ Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta tsikiye ka wu nakə a ge bo aye tebiye.

¹⁵ Ahəl nakə nətəye faya ta tsikiye me ada faya ta kədiye wuway ka gər i wu nakə a ge bo aye na, Yesu a yaw a həndzəd ka təv tay. Ti ye ka tsəved eye nətə. ¹⁶ Faya ta ngatəye a Yesu ane tuk na, tə sər na bay hərwi wuye a gwadatay ta sər na bay.

¹⁷ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka tsikum na, ka gər i bazlam i mey?»

Tə tsəne andza niye na, tə lətse. Dərev a ndalatay haladzay. ¹⁸ Ndo nətə mə walaŋ tay niye sulo aye na, məzele ngay Kəleyopas, a gwaday: «Wu nakə a ge bo ma məhane neheye ka sər bay na, nəkar mbəlok eye ma Zerozelem kəla daw?»

¹⁹ A mbəday faya, a gwaday: «Maa ge mey?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Wu nakə a ge tə Yesu ndo i Nazaret aye na, ka tsəne təbədəw? Neŋgeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Məsler nakə a gawa aye tə bazlam nakə a tsikawa kame i Mbəlom ada kame i ndo aye hay na, ta gədan eye ²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar kway hay tə gəs na. Tə vəlay ha a Pilat, a gay sariya i məkədə. Ma dəba aye na, ta dar na ka mayako mazləmbada eye. ²¹ Nəmaa dzala həbə mə gər may na, nəmaa gwad mata tama tay ha İsrayel hay na, neŋgeye. Ane tuk na, zle ka wu neheye a ge bo aye, kə ge məhane mahkar bəgom. ²² Sa tsa na, siye i ŋgwas neheye mə walaŋ may ta vəlamay madzədzere. Kə ma may ha hərbəbəkka. Hərwi ta wula pərek i mekedə ka me tsəvay, ²³ ane tuk na, ta huta na mədahan i Yesu bay. Ta mbədaw gər, tə maw ka təv may na, ta təkəramay, tə gwad gawla i Mbəlom hay tə bəzatay ha bo ada gawla i Mbəlom niye hay tə gwadatay na, Yesu andaya tə dəre. ²⁴ Nəmaa tsəne andza niye na, siye i ndo mə walaŋ may hay ti ye ka me tsəvay sa. Ti ye, tə huta na, andza i ŋgwas niye hay tə təkəramay aye. Ane tuk na, ta ŋgatay a Yesu bay.»

²⁵ Yesu a gwadatay: «Nəkurom ndo neheye metsehe andaya fakuma bay aye. Wu neheye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə da ha kurre na, a mbakum a mədzal gər kurom təbədəw? ²⁶ Ka sərüm təbədəw, Kəriste ma diye a bəy ŋgay na, ma giye dəretsəseh haladzay təday.»

²⁷ Tsa na, a dətəy ha wu nakə tə tsik ka neŋgeye mə Derewel i Mbəlom aye tebiye. Ma dazlay mə derewel i Musa ada mede ha hus a derewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.

²⁸ Ahəl nakə faya ta diye, tə ndisl bəse ta gəma nakə faya ta diye a dəma aye na, Yesu a ge andza ma zliye tsəved ŋgay. ²⁹ Ane tuk na, ndo niye hay tə gwaday: «Kā ye a təv eye bay, ndza tə nəmay. Hərwi dəre faya ma gəsiye ada mazlambar həvad segey.» Tsa na, tə fələkwa a gay wuray, a ndza ta nəteye.

³⁰ Yesu a pa bo ka mənde wu mənday ta nəteye. A zla peŋ, a gay naha siŋse a Mbəlom. Tsa na, a ŋgənatay ha peŋ niye ada a vəlatay. ³¹ Kwayaŋŋa dəre tay a həndək, tə sər na tuk. Ane tuk na, ta zəba dəre na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay kə gər tay ha. ³² Tə gwad mə walaŋ tay: «Ahəl nakə faya ma dəkway ha Derewel i Mbəlom ka tsəved aye na, wuye mə dərev may andza ako!»

³³ Ndo niye sulo aye tə lətse kwayaŋŋa ta mbəda gər a Zerozelem. Tə ndisl naha a wuzlah gay na, tə ndzay a gər a gawla i Yesu neheye kuro gər eye nəte aye tə siye i ndo mekeleŋ eye hay nəteye mahaya gər eye.

³⁴ Ndo niye hay tə ŋgatay a ndo neheye sulo aye na, tə gwadatay: «Ta dedək Bəy Maduweŋ kway kə lətsew abəra ma mədahan, Simon kə ŋgatay!»

³⁵ Nəteye dərmak ta təkəratay wu nakə a ge bo ta nəteye ka tsəved aye. Tə gwadatay: «Nəmaa ŋgatay a Yesu ada nəmaa sər na na, ahəl nakə a ŋgənamay peŋ aye.»

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

³⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me mba aye na, Yesu a yaw a walaŋ tay slekərtik. Tsa na, a gwadatay: «Zay mâ ndza fakuma!»

³⁷ Gawla ŋgay niye hay ta dzədzar, zluwer a gatay haladzay. Hərwi tə dzala ma giye na, manakasla.

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Ada ka dzalum mə gər kurom andza niye na, kemey? ³⁹ Zəbum ka həlay ga tə sik ga. Na gwad neŋ dedək ŋgway bədaw? Tətalum fağaya ada zəbum fağaya lele. Hərwi sərüm ha manakasla na, slo faya bay ada mətasl mə dəma andza neŋ nakə faya ka zəbumeye fağaya aye bay.»

⁴⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ŋgay hay ada ka sik ŋgay hay. ⁴¹ Məŋgweŋse a rah a dərev i gawla ŋgay niye hay ada a gatay hərbəbəkka. Ada huya ta dzala ha faya zuk bay. Tsa na, Yesu a tsətsəh fataya, a gwadatay: «Wu mənday andaya fakuma daw?» ⁴² Ti ye naha tə zlayaw siye i kələf mafəka eye nəte, tə vəlay. ⁴³ Yesu a təma kələf niye ada a həpəd kame tay.

Tsa na, a gwadatay: ⁴⁴ «Ahəl niye neŋ tə nəkurom mba aye na, na tsikakum, na gwadawakum: Wu nakə tə watsa ka gər ga mə derewel i Musa, mə derewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ada mə derewel i Dəmes hay aye na, kutoŋ wu niye ma giye bo.»

⁴⁵ Tsa na, Yesu a həndəkətatay ha metsehe hərwi ada tə sər Derewel i Mbəlom. ⁴⁶ A gwadatay sa: «Wu nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, anaŋ: Kəriste na, ma ta giye dəretsəseh, ada məhəne sulo mamahkar eye na, ma lətseweye abəra ma mədahan. ⁴⁷ Ada ma sləriye ndo hay ka mədatay ha bazlam i Mbəlom a slala i ndo i məndzibəra hay tebiye tə gər ha mezeleme hərwi ada Mbəlom mâ pəsatay ha mənese tay hay. Tə dazlay na, ma Zerozelem. ⁴⁸ Maa təra ndo i məhəle mbal i wu nakay ma giye bo tebiye na, nəkurom. ⁴⁹ Ada neŋ niye na sləraweŋe fakuma wu nakə Bəba a gwad ma vəlakumeye. Nəkurom na, ndzum ma wuzlah gay. Həbum gədan i Mbəlom nakə ma vəlakumeye mə mbəlom aye.»

*Yesu a tsal a mbəlom**Markus 16.19-20; Məsler hay 1.9-11*

⁵⁰ Ma dəba eye na, Yesu a həl gawla ŋgay hay abəra ma gəma niye, a ye tay ha a təv nakə bəse ta gəma i Betani aye. Mə dəma na, a zla həlay ka mbəlom. Tsa na, a pa fataya ŋgama. ⁵¹ Ahəl nakə faya ma piye fataya ŋgama aye na, a ye fataya abəra, a tsal ka təv i Mbəlom. ⁵² Nəteye na, tə dəslay ha gər ada ta mbəda gər a Zerozelem ta mənɣwese eye haladzay mə dərev tay. ⁵³ Ti yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom pat pat, ta zambadaway a Mbəlom.

Nɔgwalak i bazlam nakə Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Nɔgwalak i bazlam nakay Yuhana a watsa na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mandza eye ma Siri kəgəbay ma Azi, ma Turki nakə anəke aye.

Wu nakə mawatsa eye mə dāma aye na, wal abəra ka Mata, ka Markus ada ka Luka. A vəlay məzla6 haladzay a bazlam neheye matsika eye ta dzeke ada a məsler i Yesu.

Madədo 1 ka 12 faya ma tsikiye ka məsler neheye a ge masuwayan a ge aye.

Madədo 13 ka 21 faya ma həviye ha bo ada faya ma tsikiye ka həlay nakə Yesu ma diye ka təv i Bəba ɔɔay aye.

Labara i məməte i Yesu aye (madədo 18 ada 19) ta ndzəkit bo ta wu neheye mə Mata, ma Markus, ada mə Luka aye, tə tsik ka wu eye nate ɔɔweɔ.

Pat i Magurloom i Pak na, Yesu a bəzatay ha a gawla ɔɔay (madədo 20 ada 21).

Nɔgwalak i bazlam i Yuhana na, kə tsik ka məwe i Yesu bay. Ane tuk na, ka madazlay na, a da ha Yesu Kəriste na, neɔɔeye bazlam i Mbəloom, neɔɔeye andaya huya ta Mbəloom (1.1-18). Yesu neɔɔeye bazlam i Mbəloom, a yaw məndze ta ndo zezen hay.

Bazlam i Mbəloom a təra ndo

¹ Ahəl nakə Mbəloom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ndo naka tə zalay bazlam i Mbəloom aye na, neɔɔeye andaya. Neɔɔeye na, ta Mbəloom ada neɔɔeye na, Mbəloom.

² Ahəl nakə Mbəloom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, neɔɔeye andaya ta Mbəloom

³ Mbəloom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ɔɔay. Wu kwa nate nakə Mbəloom a ge ze neɔɔeye na, andaya bay. ⁴ Maa vəl sifa a ndo hay na, neɔɔeye na, sifa niye na, a vəlatay dzaydzay a ndo hay. ⁵ Dzaydzay niye ma dəviye ma ləvon ada ləvon kə mbata ha bay.

⁶ Ahəl niye na, Mbəloom a sləraw ndoweye andaya tə zalay Yuhana. ⁷ A yaw na, mədatay ha dzaydzay eye niye a ndo hay hərwi ada ndo hay tebiye tā tsəne bazlam ɔɔay ada tā dzala ha ka bazlam ɔɔay.

⁸ Yuhana neɔɔeye na, dzaydzay niye ma dəvateye a ndo hay aye bay. Neɔɔeye a yaw na, mata datay ha a ndo hay tsa. ⁹ Dzaydzay niye na, dzaydzay dedek eye ma deyeweye ka məndzibəra, ma dəvateye dzaydzay a ndo hay tebiye.

¹⁰ Ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəloom aye na, ki yaw ka məndzibəra. Kwa tadə Mbəloom a ge məndzibəra tə həlay ɔɔay bəbay na, ndo

hay ta sər na bay. ¹¹ A yaw na, a təv ɔɔay, ane tuk na, ndo ɔɔay hay ta təma na bay. ¹² Ane tuk na, ndo mekeləɔ eye hay na, ta təma na ada ta dzala ha. Nəteye na, kə vəlatay tsəved matere wawa i Mbəloom hay. ¹³ Ta təra wawa i Mbəloom hay na, andza nakə ndo hay faya ta wiye bo ka məndzibəra aye bay ada hərwi nakə a satay a ndo hay aye bay. Ane tuk na, ta təra wawa i Mbəloom hay na, hərwi Mbəloom eye ɔɔway a vəlatay məsəfəre wedeye.

¹⁴ Neɔɔeye nakə tə zalay bazlam i Mbəloom aye na, ka təra ndo zezen ada ki yaw kə ndza mə walən kway. Neɔɔeye na, a gatay ɔɔgwalak a ndo hay haladzay. Ka bəzakway ha dedek i Mbəloom. Nəmaa ɔɔgatay a məzla6 ɔɔay. Maa vəlay məzla6 niye na, Mbəloom Bəba ɔɔay. A vəlay na, a wawa ɔɔay niye nate aye.

¹⁵ Yuhana faya ma datay ha a ndo hay, a wuda kalərra a gwad: «Ndo nakə na tsik faya aye na, neɔɔeye anan. Ahəl niye na gwad na: “Ndo weye andaya ma deyeweye ma daba ga a ze ga, hərwi neɔɔeye na, andaya kwa ahəl nakə ta wa ga zuk bay aye.”»

¹⁶ Andza niye nəkway tebiye ka hutakwa ɔɔgwalak ɔɔay, kə pa fakwaya ɔɔgama ada ma piye fakwaya ɔɔgama ɔɔay huya. ¹⁷ Mbəloom a vəlakway bazlam ɔɔay mapala eye na, tə həlay i Musa. Ane tuk na, ɔɔgwalak ɔɔay ta dedek ɔɔay a vəlakway na, tə həlay i Yesu Kəriste. ¹⁸ Ndəray dāda kə ɔɔgatay a Mbəloom bay. Ane tuk na, wawa ɔɔay niye nate aye mandza eye ka təv i bəba ɔɔay aye, neɔɔeye na, Mbəloom. Mbəloom neɔɔeye kəkay na, ka bəzakway ha.

Bazlam nakə Yuhana madzəhube ndo a yam a tsik aye

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Luka 3.1-18

¹⁹ Pat wuray na, bagwar i Yahuda neheye ma Zerozelem aye tə slər ndo məvəlay wu a Mbəloom hay ta Levit hay ka təv i Yuhana mata tsətsehe faya: «Nəkar təday na, way?»

²⁰ Ti ye ta tsətsah faya na, ka kərəh mambədatay faya bay. Ane tuk na, a tsikatay parakka kame i ndo hay tebiye. A gwadatay: «Nəɔɔay, Kəriste bay.»

²¹ Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ada nəkar na way? Nəkar na, Eliya ndo məde ha bazlam i Mbəloom niye ahəl niye daw?»

Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «A'ay.»

Ta tsətsah faya sa, tə gwaday: «Nəkar na, ndo məde ha bazlam i Mbəloom nakə faya nəmaa həbiye daw?»

Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «A'ay.»

²² Tə gwaday: «Ada tebiye nəkar kəla na, way? Damay ha tey hərwi nəmaa ta tsikat-eye a ndo neheye tə sləra may ahaya aye. Bo yak eye ka gwad nəkar na, way?»

* 1:21 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15.

²³ Yuhana a gwadatay: «Neñ na, ndo nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik faya ahəl niye, a gwad ka neñ na: “Ndo nakə faya ma wudiye mə kasaf a gwad: Lambadumay tsæved a Bəy Maduweñ fehe lele,

mā hədzak bay.”[†]»

²⁴ Mə walañ i ndo neheye tə slər tay naha ka təv i Yuhana aye na, Farisa hay andaya mə walañ tay. ²⁵ Ti ye naha tə gwaday: «Tədə nəkar na, Kəriste bay, nəkar Eliya bay, nəkar ndo mæde ha bazlam i Mbəlom nakə faya nəmaa həbiye bay na, ada faya ka dzəhuḅiye tay ha ndo hay a yam na, hərwi mey?»

²⁶ Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «Neñ na, na dzəhuḅiye ndo hay na, a yam tsa, aya ane ndo andaya mə walañ kurrom ka sərüm na bay. ²⁷ Nengeye na, ma deyeweye kame ga. Na sliye mahəndzəde ka təv ŋgay məpəlay ha ləber i tahərak ŋgay bay tebiye.»

²⁸ Wu niye a ge bo tebiye na, ma gəma i Betani, ma diye i magayam i Yurdum ka təv nakə Yuhana a dzəhuḅəwəna a dəma ndo hay a yam aye.

Yesu na, wawa i təbañ i Mbəlom

²⁹ Tədə eye na, Yuhana a ŋgatay a Yesu faya ma deyeweye ka təv ŋgay. Tsa na, a gwad: «Wawa i təbañ nakə Mbəlom ma vəliye hərwi məpəsətay ha mezeleme i ndo hay aye na, atay ma deyeweye. ³⁰ Na gwad: “Ndo ma deyeweye ma dəba ga, neñgeye a ze ga, hərwi neñgeye na, kwa ahəl nakə ta ge mənədzibəra zuk bay aye na, neñgeye andaya.” Na tsik na, ka neñgeye. ³¹ Neñ kurre na, neñgeye way na, na sər na bay. Ane tuk na, neñ na yaw na, madzəhuḅe tay ha ndo hay a yam tsa, ada mədatay ha a Israyel hay hərwi ada tā sər na.»

³² Yuhana a datay ha, a gwadatay sa: «Na ŋgatay a Məsəfəre i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom andza bodobodo. A yaw a ndza ka gər ŋgay. ³³ Ahəl niye na, neñgeye way na, na sər ha zuk bay. Ane tuk na, Mbəlom nakə a sləra ga ahaya madzəhuḅe ndo hay a yam aye na, a gwedəñ: “Ka ta ŋgateye a Məsəfəre ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom na ndziye ka gər i ndo. Mata dzəhuḅe tay ha ndo hay ta Məsəfəre Tsədəñña eye na, neñgeye.” ³⁴ Ada neñ na, na ŋgatay, na dā ha. Ta dedək neñgeye na, Wawa i Mbəlom.»

Gawla i Yesu kurre eye hay

³⁵ Tədə eye na, Yuhana ta gawla ŋgay hay sulo ti ye ka təv eye niye sa. ³⁶ Aŋgatay a Yesu faya ma diye na, a gwad: «Nakay na, wawa i təbañ i Mbəlom nakə a vəl aye.»

³⁷ Gawla i Yuhana niye hay sulo aye tə tsəne andza niye na, tə pay bəzay a Yesu. ³⁸ Faya ta diye na, Yesu a zəba dərə a dəba, a

ŋgatay faya ta pay bəzay. A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka pəlum mey?»

Tə gwaday: «*Rabi*, təv yak nakə ka ndzawa mə dəma aye na, ka waray?» (*Rabi* na, andza məgwədə «Miter»).

³⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dumara, takwa, ka ŋgatumeye a təv ga nakə neñ na ndzawa mə dəma aye.»

Tsa na, ti ye. Ti ye naha tə ŋgatay a təv nakə neñgeye mandza eye mə dəma aye. Ti ye na, ma giye bəre fad. Tə ndza ka bo dziye hus a həvad.

⁴⁰ Ndo nəte mə walañ tay niye tə tsəne bazlam i Yuhana niye a tsik aye ada tə pay bəzay a Yesu aye na, məzele ŋgay Aŋdərə. Neñgeye malamar i Simon Piyer. ⁴¹ Aŋdərə a ndzay a gər kurre na, a malamar ŋgay Simon. A gwaday: «Nəmaa ŋgatay a ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bay a gər aye.» Andza məgwədə, Kəriste.

⁴² A laka ha Simon ka təv i Yesu. Tsa na, Yesu a zəba faya, a gwaday: «Nəkar na, Simon, wawa i Yuhana. Ta ta zalakeye na, Sefas.» Andza məgwədə Piyer[‡].

Yesu a zal Filip ta Nataniyel

⁴³ Tədə eye na, a say a Yesu mede a Galile. Ahəl nakə faya ma diye na, a ndzay a gər a Filip, a gwaday: «Dara, peñ bəzay!» ⁴⁴ Filip neñgeye na, ndo i gəma i Betesayda, gəma nakə Aŋdərə ta Piyer ti yaw abəra mə dəma aye dərma.

⁴⁵ Ma dəba aye na, Filip a ye a ndzay a gər a Nataniyel, a gwaday: «Ndo nakə Musa a watsa faya mə dərəwel ŋgay ada ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa faya ahəl niye aye nəmaa ŋgatay. Neñgeye na, Yesu, ndo i gəma i Nazaret wawa i Yusufa.»

⁴⁶ Nataniyel a gwaday faya: «Ka dzala na, wu lele eye ma sliye faya madayaw abəra ma gəma i Nazaret daw?»

Filip a mbəday faya, a gwaday: «Dara, ka ŋgateye.»

⁴⁷ Yesu a ŋgatay a Nataniyel faya ma diye naha ka təv ŋgay na, a tsik ka Nataniyel, a gwad: «Ndo i Israyel nakə dədəñ eye na, anañ. Neñgeye na, maraw me andaya faya kwa tsekweñ bay.»

⁴⁸ Nataniyel a tsətsah faya, a gwaday: «Ka sər ga ha na, ma kəkay?»

Yesu a mbəday faya a gwaday: «Ahəl nakə Filip kə zalakaw zuk bay aye na, na ŋgataka, nəkar mə bəzay i gurov.»

⁴⁹ Tsa na, Nataniyel a gwaday: «Miter, nəkar na, Wawa i Mbəlom, nəkar Bəy bagwar eye i Israyel hay!»

⁵⁰ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Andza niye, ka dzala ha ka neñ na, hərwi na gwadaka na ŋgataka naha mə bəzay i gurov aye daw? Nəkar na, ka ta ŋgateye a wu

† 1:23 Ezay 40.3. ‡ 1:42 Piyer: Tə bazlam i Mere na, pələd.

bagwar eye hay ta ziye nakay anañ aye!»
⁵¹ Yesu a gwaday sa: «Sarum ha na, ka ngatumeye a magərmbəlom ma həndəkiye tuwañ. Gawla i Mbəlom hay ta tsaliye ada ta mbəzləweye ka gər ga, neñ Wawa i Ndo!»

2

Mabəzləme gər i dahəlay ma gəma i Kana

¹ Məhəne sulo ma dəba i mədzəgər i Yesu ta Nataniyel na, mabəzləme gər i dahəlay a ge bo ma gəma i Kana, ka dala i Galile. May i Yesu andaya mə dəma. ² Ta zalay a Yesu ta gawla ngay hay dərmak.

³ Faya magurlom ma giye na, guzom a ndəv fataya abəra. May i Yesu a gwaday a wawa ngay Yesu: «Guzom andaya sa bay. Ka ndəv na, kəkay?»

⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «May ga, wu nakə neñ na giye na, mata tsiken na, nəkar dāv? Həlay ga kə slaw zuk bay.»

⁵ May i Yesu a tsəne andza niye na, a ye a gwadatay a ndo i məsler hay: «Gum wu nakə ma tsikakumeye tebiye.»

⁶ Ka təv eye niye na, gah hay andaya məkwa. Gah niye hay məkwa aye na, Yahuda hay ta mbədawa a dəma yam ka məbere wu hay ada tə həlay andza nakə bazlam tay mapala eye a tsik aye. Gah niye hay na, yam ma diye a dəma ma giye kalawah zlam, zlam.

⁷ Yesu a gwadatay a ndo i məsler hay: «Dum naha tədumaw yam, rahum ha a gah neheye tsəsəle tsəsəle.» Ndo i məsler niye hay ti ye tə tədāw yam. Tə rah ha a gah niye hay tsəsəle tsəsəle. ⁸ Yesu a gwadatay: «Anəke na, tədum yam nakay, zlumay naha a ndo mələvay gər a magurlom, mə ndzaka na.» Ndo i məsler hay tə zlay naha yam niye.

⁹ Ndo mələvay gər a magurlom niye a ndzaka na, yam niye a tərā guzom aye. A ndzaka na, guzom eye a yaw mənğay na, a sər bay. Ane tuk na, ndo i məsler neheye tə təd yam aye na, nəteye tə sər ha. Yesu a zalay a zal i dahəlay, ¹⁰ a gwaday: «Kwa way kə zalatay a ndo hay na, ma vəlateye guzom nakə a tsəhən aye təday. Ta sa haladzay na, ma vəlateye nakə a tsəhən bay aye tuk. Ane tuk na, nəkar na, ka pa na nakə lele eye wu yak hus anəke na, kəkay!»

¹¹ Nakay na, makurre i masuwayaŋ nakə Yesu a lah məge aye. A ge na, ma Kana ka dala i Galile. Andza niye Yesu a bəz ha məzlaḅ ngay. Hərwi niye gawla ngay hay tə dzala ha ka Yesu.

¹² Ma dəba aye na, Yesu a ye a Kafer-nahum ta may ngay, ta malamar ngay hay ada ta gawla ngay hay. Tə ndza mə dəma məhəne tsakway.

Yesu a həhar ndo hay abəra mə gay mələlay wu a Mbəlom

Mata 21.12-13; Markus 11.15-17; Luka 19.45-46

¹³ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew bəse. Hərwi niye, Yesu a həl bo a ye a Zerolelem. ¹⁴ A ndisl a Zerolelem na, a ye a dalamətəgay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a ndo masəkəme ha sla hay, ta təḅaŋ, ta maydagwar hay. A ndzay naha a gər a ndo mambəde suloy hay mandza eye hay ka wu məpe wu tay hay dərmak.

¹⁵ Tsa na, a zla ləḅer, a slapa ha ka bo, a tərā ha mandalaḅa. A ye a həhar tay ha ndo niye hay abəra dəreŋ, tə sla tay hay, ta təḅaŋ tay hay tebiye abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A kwats ha suloy i ndo mambəde suloy ka dala, a pay həlay a wu məpe wu tay niye hay. ¹⁶ A gwadatay a ndo masəkəme ha maydagwar hay: «Hələm wu kurom neheye abəra kənaŋ! Kə tərūm ha gay i Bəba ga, gay i məge tsakala mə dəma bay.»

¹⁷ Gawla ngay hay tə ngatay andza niye na, wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye a matayaw a gər. Tə watsa na, tə gwad: «Gay yak nakay na, na wuda na haladzay. Mədzal gər ga peteh, na pa na a dəma. *»

¹⁸ Bagwar i Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka sliye faya məge na, masuwayaŋ waray nakə ada nəmay nəmaa səriye ha ta tələka tsəved ka məge wu andza nakay aye?»

¹⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mbəzlum ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakay. Ma məhəne mahkar na, na lətsiye ha ka mbəlom.»

²⁰ Tə gwaday: «Gay nakay nəmaa ndza faya ka madəzle na, məve kuro kuro fad gər eye məkwa tuk na, ada nəkar i yak na, ma məhəne mahkar tsa na, ka dəzl na, kəkay?»

²¹ Ane tuk na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye Yesu a tsik faya aye na, a tsik dzeke ka bo ngay. ²² Ahəl nakə Yesu a mət ada a lətsəw abəra ma mədahəŋ aye na, bazlam ngay niye a tsik aye a matayaw a gər a gawla ngay hay. Pat eye niye na, tə dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye ada ka bazlam ngay nakə a tsik aye.

²³ Ahəl nakə Yesu neŋgeye ma Zerolelem ada neŋgeye mə magurlom i Pak aye na, kə ge wu neheye a ge masuwayaŋ haladzay aye. Andza niye, ndo hay haladzay ta ngatay a masuwayaŋ niye hay ada ta dzala ha ka Yesu. ²⁴ Ane tuk na, Yesu na, kə pa mədzal gər ngay ka nəteye bay hərwi neŋgeye a sər tay ha tebiye, ²⁵ ada neŋgeye na, ndo məday ha wu nakə mə bo i ndo zezeŋ aye ka həlay

* 2:17 Dəmes hay 69.10.

təbey hərwi bo nğay eye a sər ha wu nakə mə dərev i ndo zezeŋ aye.

3

Yesu ta Nikodem

¹ Ndowne andaya məzele nğay Nikodem. Nəngeye na, bagwar eye mə walaŋ i ndo neheye tə ləwawa Yahuda hay aye. Nəngeye na, Farisa hay. ² Pat wuray na, a ye ka təv i Yesu ta həvad. A ye naha, a gwaday: «Miter, nəmaa sər ha Mbəlom a sləra kar ahaya na, ka matətikamay wu hay dedək, hərwi ndəray ma sliye faya məge masuwayaŋ andza nakə ka ge aye bay tadə gədaŋ i Mbəlom andaya faya bay na, ma sliye faya bay.»

³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Sər ha na, ndowne kə wa bo wedeye bay na, ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.»

⁴ Nikodem a tsətsah faya a gwaday: «Ndo guram eye tsiy tuk na, ma wiye bo wedeye sa na, kəkay? Ma sliye faya məme a hud i may nğay ada ta wiye na masulo eye sa daw?»

⁵ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Sər ha na, ta dzəhuḅ kar ha a yam ada ta Məsəfəre i Mbəlom bay na, ka sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay. ⁶ Ndo nakə ndo zezeŋ a wa aye na, ndo zezeŋ nğway. Ada ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, məsəfəre nğway. ⁷ Bazlam nakə na gwadaka “wum bo masulo” aye na, mə gaka wadəŋ wadəŋ bay. ⁸ Mətasl a vəzl a təv nakə a say aye. Ka tsəne mavəzle nğay eye, ane tuk na, a yaw mənğay ada ma diye a nğay na, ka sər bay. Ma giye bo ta ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, andza nakay.»

⁹ Nikodem a gwaday: «Ada tebiye wuyə ma giye bo na, kəkay?»

¹⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Nəkar ndo matətikay wu a ndo hay nakə bagwar eye ma gwala i İsrayel aye. Ane tuk na, ka sər wu neheye bay na, kəkay?» ¹¹ Sər ha na, nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmaa sər aye ada ka gər i wu nakə nəmaa nğatay aye. Ane tuk na, a sakum matame wu nakə nəmaa dəkum ha aye bay. ¹² Na tsikakum ka wu nakay ka məndzibəra aye ka təmum bay. Ada kəkay tadə na tsikakum ka wu nakə mə mbəlom aye na, ka təmumeye daw?

¹³ «Ndəray dədə kə tsal a mbəlom bay. Ndo nakə neŋ Wawa i Ndo aye nəte nğweŋ. ¹⁴ Andza nakə ahəl niye Musa a lətse ha bəre nakə tə vəd na andza dədə ka mayako mə makullkwandah aye na, andza niye neŋ Wawa i Ndo kutəŋ ta lətsiye ga ha ka mayako dərmak*, ¹⁵ hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ Wawa i Ndo na, ma hutiiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ¹⁶ Hərwi Mbəlom a wudə məndzibəra na, haladzay.

Hərwi niye a sləraw Wawa nğay felik eye hərwi ada kwa way kə dzala ha faya na, ma dziye sa bay. Ane tuk na, ma hutiiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ¹⁷ Mbəlom a sləraw Wawa nğay ka məndzibəra na, hərwi ada mə ge sariya ka ndo hay bay. A sləra ahaya na, hərwi ada ndo hay tə təma düh.

¹⁸ «Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, sariya ma ta gəsiye na bay. Ane tuk na, ndo nakə kə dzala ha bay aye na, bə sariya kə gəs na, hərwi kə dzala ha ka felik i Wawa i Mbəlom bay. ¹⁹ Sariya ma ta gəsiye ndo hay ta tsəved waray na, ma ta gəsiye tay ha na, andza nakay: Dzaydzay ki yaw ka məndzibəra. Ane tuk na, ndo hay ta wudə dzaydzay niye bay. Nəteye ta wudə düh na, ləvəŋ, hərwi tə gawa na, wu neheye lele bay aye hay. ²⁰ Kwa way kə ge mənese na, a ma nğay dəre a dzaydzay. Ma həndzədiye ta təv i dzaydzay bay, hərwi a say wu nğay neheye a gawa lele bay aye na, mə zəba bay, a dzədzar. ²¹ Ane tuk na, ndo nakə a gawa wu lele eye hay aye na, nəngeye mə zəbiye mə dzaydzay hərwi ada ndo hay tə nğatay a wu neheye lele a ge aye, ada tə sər ha maa ge məsler mə nəngeye na, Mbəlom.»

Yesu ta Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

²² Ma dəba aye na, Yesu ta gawla nğay hay tə lətse ti ye ka dala i Yahuda. Tə ndza mə dəma ada ta dzəhuḅawa ndo hay a yam. ²³ Ahəl niye na, Yuhana a dzəhuḅawa ndo hay a yam dərmak. A dzəhuḅawa tay ha ndo hay na, ma gəma i Enon bəse ta gəma i Salim hərwi dəlov andaya haladzay ma təv eye niye. Ndo hay ti yawa naha ka təv nğay ada a dzəhuḅawa tay ha a yam. ²⁴ Ahəl niye na, ta gəs na Yuhana a danğay zuk bay.

²⁵ Pat wuray na, siye i gawla i Yuhana hay ta dazlay a məkədə wuway ta ndo i Yahuda wuray ka məbere wu hay ta məndze tsədənəŋ. ²⁶ Gawla i Yuhana niye hay ti ye ka təv i Yuhana, ti ye naha tə gwaday: «Miter, ndo niye ahəl niye ka dzum gər ma diye i magayam i Yurdum ka tsik faya aye na, faya ma dzəhuḅəiye tay ha ndo hay a yam ada ndo hay tebiye faya ta diye ka təv nğay tuk na, kəkay?»

²⁷ Yuhana a mbədatay faya a gwadatay: «Tadə Mbəlom kə vəlay bay na, ndəray ma sliye məhute bay tebiye. ²⁸ Bo kurom eye ka slumeye faya məhəle mbəl ga, na gwadəkum: “Neŋ na, Kəriste bay. Ane tuk na, Mbəlom a sləra ga ahaya, nə lahayaw kame tsa.” ²⁹ Ndo nakə a zla dahəlay aye na, dahəlay niye na, i nğay nğway. Ane tuk na, dzam i zal i dahəlay niye na, ma lətsiye sləp ka tsakay nğay ada ma piye zləm ka bazlam nğay. Kə tsəne bazlam nğay niye faya ma piye faya zləm aye na, ma nğwasiye haladzay. Andza niye mənğwese niye anəke

* 3:14 Məpesle 21.

na, i ga haladzay dærmak. ³⁰ Nængeye na, mǎ sækah kame kame, neŋ na, na nækid.

³¹ «Ndo nakæ a yaw abæra mæ mbælom aye na, nængeye ka gær i ndo hay tebiye. Ndo nakæ nængeye ka mænzibæra aye na, nængeye ndo i mænzibæra ŋgway ada ma tsikiye na, ka wu i mænzibæra hay. Ane tuk na, ndo nakæ a yaw abæra ka tæv i Mbælom aye na, nængeye ka gær i ndo hay tebiye. ³² Ma tsikiye na, ka wu nakæ a ŋgatay ada a tsæne aye. Ane tuk na, wu nakæ a tsik aye na, ndæray ma tæmiye bay. ³³ Ndoweje ka tæma bazlam ŋgay nakæ a tsik aye na, niye na, faya ma diye ha wu nakæ Mbælom a tsik aye na, dedek. ³⁴ Ndo nakæ Mbælom a slæraw aye na, faya ma tsikiye na, bazlam i Mbælom, hærwi Mbælom kæ rah ha ta Mæsæfære ŋgay. ³⁵ Bæba ŋgay a wuda na wawa ŋgay ada kæ velay mælæve i bæy ŋgay. ³⁶ Ndo nakæ kæ dzala ha ka Wawa i Mbælom aye na, ma hutije sifa nakæ ma ndæviye bay aye. Ndo nakæ a kærah mædzala ha ka Wawa i Mbælom aye na, ma hutije sifa niye tæbey. Mevel i Mbælom ma ta ndziye faya.»

4

Yesu ta ŋgwas i Samari wuray

¹ Farisa hay tæ tsæne, ndo hay tæ pay bæzay a Yesu ada a dzæhuþæwa tay ha ndo hay a yam na, haladzay a ze i Yuhana. ² Azlakwa ta dedek eye na, Yesu a dzæhuþæwa tay ha ndo hay a yam bay. Maa dzæhuþæwa tay ha ndo hay a yam na, gawla ŋgay hay bæna, bo ŋgay eye bay.

³ Ahæl nakæ Yesu a tsæne wu nakæ Farisa hay tæ tsik faya na, a hæl bo abæra ka dala i Yahuda a ye ka dala i Galile. ⁴ Tsæved mede a Galile na, ta dala i Samari. ⁵ Ahæl nakæ faya ma diye na, a ndisl a tæv aye andaya ka dala i Samari tæ zalay Sikar. Tæv niye na, bæse ta guvah nakæ Zakob a velay a wawa ŋgay Yusufa ahæl niye aye.* ⁶ Ada bædiyem nakæ Zakob a la ahæl niye andaya ka tæv aye niye.

Yesu a ndisl ka bædiyem niye na, ki ye gær, a ndza ka tsakay i bædiyem niye. Mændisle naka Yesu a ndisl naha ka tæv aye niye na, ma giye magærhæpat. ⁷⁻⁸ Ahæl nakæ gawla i Yesu hay ti ye mata sækæmaw wu mænday mæ walaŋ gay na, ŋgwas i Samari wuray a ye naha mata tæde yam. A yaw na, Yesu a gwadáy: «Tædæŋew yam nǎ sa tey.»

⁹ ŋgwas i Samari niye a gwadáy a Yesu: «Na gwadæk nækar na, Yahuda hay bæda! Ada ka tsætsahiye yam ka neŋ ŋgwas i Samari na, kækay?» ŋgwas niye a tsik andza niye na, hærwi Yahuda hay tæ dzawæ gær a bo ta Samari hay bay.

¹⁰ Yesu a mbæday faya, a gwadáy: «Tædæ ka sær wu nakæ Mbælom ma væliye ada ka sær neŋ nakæ na tsætsah fakaya yam aye na,

nækar düh ka tsætsahiye fagaya yam nakæ ma væliye sifa aye ada na vælakeye.»

¹¹ ŋgwas niye a gwadáy faya: «Bæy ga, wu mætæde yam andaya fakaya bay ada bædiyem eye na, sidük tuk na, ka hutije yam nakæ ma væliye sifa a ndo aye na, ma kækay? ¹² Maa lamay bædiyem nakay na, bæba tæte kway Zakob. Bo ŋgay eye kæ sa yam ma bædiyem nakay. Wawa ŋgay hay ta gæraw ŋgay hay ta sa yam ma bædiyem nakay dærmak. Ada nækar ka dzala na, ka ze na Zakob daw?»

¹³ Yesu a mbæday faya, a gwadáy: «Kwa way kæ sa yam nakay na, yam ma geye sa. ¹⁴ Ane tuk na, ndoweje kæ sa yam nakæ neŋ na væleye na, dáda yam ma geye sa bay. Yam nakæ na væleye na, ma tæriye andza bædiyem nakæ a ŋgaz wad wad aye ada ma væleye sifa nakæ ma ndæviye bay aye.»

¹⁵ ŋgwas niye a gwadáy: «Bæy ga, væleŋ yam eye niye tey hærwi ada yam mǎ geŋ sa bay ada nǎ yaw dáda mætæde naha yam kanaŋ sa bay.»

¹⁶ Yesu a gwadáy: «Do, pæla ahaya zal yak ada kǎ yumaw kanaŋ.»

¹⁷ ŋgwas niye a mbæday faya, a gwadáy: «Zal ga andaya bay.»

Yesu a gwadáy: «Ka gwadæk zal yak andaya bay na, ka tsik na, dedek. ¹⁸ Hærwi zal yak hay na, zlam ada ndo nakæ anæke nækurom mandza eye salamay aye na, zal yak bay. Ka tsik na, dedek.»

¹⁹ Tsa na, ŋgwas niye a gwadáy: «Ah! Bæy ga, na sær ha nækar na, ndo mæde ha bazlam i Mbælom. ²⁰ Bæba tæte moy Samari hay tæ dæslaway ha gær a Mbælom na, mæ gær i gæma nakay. Ane tuk na, nækurom Yahuda hay na, ka gwadum i kurom tæv mædæslay ha gær a Mbælom na, ma Zerozelem.»

²¹ Yesu a gwadáy: «ŋgwas nakay, dzala ha ka wu nakæ na tsikakeye, hælaj eye ma deyeweye na, ndo hay ta dæslay ha gær a Bæba Mbælom na, mæ gær i gæma nakay dædæk kægæbay ma Zerozelem dædæk tsa bay. ²² Nækurom Samari hay ka særum wu nakæ ka dæslumay ha gær aye bay. Namay Yahuda hay na, næmaa sær, hærwi Mbælom a bæzatay ha tsæved i mætæme a ndo hay na, ta Yahuda hay. ²³ Ane tuk na, hælaj eye ma deyeweye bæ hælaj eye anaŋ tsiy, Mæsæfære i Mbælom ma væliye gædan a ndo neheye a sa-tay mædæslay ha gær a Bæba Mbælom ta dedek eye na, ta dæslay ha gær ta dedek Mbælom ma pæliye na, slala i ndo niye hay. ²⁴ Mbælom na, mæsæfære. Hærwi niye ndo neheye ta dæslay ha gær aye na, tǎ dæslay ha gær na, ta dedek ada ta gædan i mæsæfære.»

²⁵ ŋgwas niye a gwadáy: «Na sær ha na, ndo nakæ Mbælom a pay dzagwa i bæy a gær aye ma deyeweye (andza mægwede Kæriste).

* 4:5 Madazlay i wu hay 33.19.

Aza ki yaw na, ma ðakway ha wu hay tebiye.»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Neŋ nakə faya na tsikakeye me anəke, neŋ eye.»

²⁷ Ahəl nakə Yesu ta ŋgwas niye faya ta tsikiye me na, gawla i Yesu hay tə maw tuk. Tə ŋgatay a Yesu faya ta tsikiye me ta ŋgwas niye na, a gatay hərbaəkkka. Ane tuk na, ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ka tsətsah ka Yesu, kə gwaday: «Ka pəla abəra ka ŋgwas eye mey?» kəgəbay «Ka tsikumeye me ta ŋgwas eye na, hərwi mey?» na, ndəray ka tsətsah faya bay.

²⁸ ŋgwas niye a gər ha kalawah ŋgay ka bədiyem, a mbəda gər a walaŋ gay. A ye naha a gwadatay a ndo hay: ²⁹ «Dumara, zəbum ka ndo wuray anaŋ eye təday, a pesleŋ na wu nakə na gawa ahəl niye aye tebiye. Ma giye na, Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye aye.»

³⁰ Ndo hay tə tsəne bazlam i ŋgwas niye a tsikatay aye na, ti yaw abəra mə walaŋ gay, ti yaw ka təv i Yesu.

³¹ Ahəl nakə ŋgwas niye a ye a walaŋ gay aye, gawla i Yesu hay nəteye faya ta gey amboh a Yesu mə nda wu mənday, tə gwaday: «Miter may, nda wu mənday!»

³² Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Wu mənday ga andaya nakə na ndiye, nəkurom ka sər um bay.»

³³ Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Ma giye na, ndəray kə zlayaw wu mənday kəla daw?»

³⁴ Yesu a gwadatay: «Wu mənday ga na, məge wu nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye ada mandəve ha məsler nakə a vəleŋ a gwedeŋ ge aye. Matəra wu mənday ga na, neŋeye.» ³⁵ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke andaya, a gwad: “A ləkaw kiye fad na, ta dziye wu mənday abəra ka dala.” Ane tuk na, neŋ duh na gwadəkumeye: Ehey, zəbum ka guvah hay lele, təday. Wu hay na, ta nah tsiy. Kə sla mədze. ³⁶ Ndo nakə ma dziye na wu mənday abəra ka dala aye na, ma hutiey mərəbe ŋgay ada ma hayay gər a wu mənday niye. Wu mənday na, andza məgwede ndo neheye ta huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor aye. Andza niye ndo masləge ta ndo mədze wu abəra ka dala na, ta ŋgwasie salamay. ³⁷ Hərwi dzeke nakə a gwad: “Ndo neŋged ma sləgiye, ndo neŋged na, ma dziye na abəra ka dala”, a tsik na, dedək. ³⁸ Na slər kurom a guvah mata dze na wu mənday nakə ka fətumay bay aye, ka təmunay a həlay a ndo hay tsa.»

³⁹ Ndo i dala i Samari niye hay hal-adzay tə dzala ha ka Yesu. Tə dzala ha na, hərwi ŋgwas niye a datay ha parakka a gwadatay: «A pesleŋ wu nakə na gawa ahəl niye tebiye.»

⁴⁰ Samari niye hay tə ndisl naha ka təv i Yesu na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday: «Ndza

ka təv may tey.» Yesu a təma bazlam tay niye, a ndza ka təv tay məhane sulo. ⁴¹ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom. Tə tsəne na, ndo siye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu sa. ⁴² Ndo niye hay tə gwaday a ŋgwas niye: «Anəke nəmaa dzala ka Yesu na, hərwi wu nakə ka təkəramay aye sa bay. Nəmaa dzala ha na, hərwi nakə nəmaa tsəne wu nakə bo ŋgay eye a tsik aye. Ada nəmaa sər ha neŋgeye na, ndo mətəme ha ndo i məndzibəra hay dedək.»

Yesu a mbəl ha wawa i ndo məge məsler i bəy bagwar eye

⁴³ Yesu a ndza ka təv niye məhane sulo na, a həl bo a ye abəra ka təv niye, a ye a Galile. ⁴⁴ Bo i Yesu eye a tsik, tə gər ŋgay, a gwad: «Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom na, ta rəhay ha gər ma gəma ŋgay bay.»

⁴⁵ Azlakwa duh Yesu a ndisl a Galile na, ndo i dala niye hay ta təma na lele tə məŋgwese eye hərwi nəteye dərma k ta ye a magurlom i Pak niye ma Zerozelem aye ada a həlay i magurlom niye na, ta ŋgatay a wu nakə Yesu a ge aye.

⁴⁶ Andza niye, Yesu a mbəda gər a Kana ka dala i Galile sa, gəma nakə a tərə ha yam guzom eye. Ndo məge məsler i bəy bagwar eye wuray andaya, wawa ŋgay dəvats eye ma gəma i Kafernahum.

⁴⁷ A tsəne Yesu kə maw abəra ma Yahuda neŋgeye ka dala i Galile na, a həl bo a ye ka təv i Yesu. A ye naha a gay amboh a Yesu, a gwaday: «Amboh tama a Kafernahum, ta mbəleŋ ahaya wawa ga andaya dəvats eye faya ma mətiye tey.»

⁴⁸ Yesu a gwaday: «Nəkurom na, tadə na ge masuwayaŋ eye bay na, ka dzalumeye ha bay na, kəkay?»

⁴⁹ Ndo məge məsler niye a mbəday faya, a gwaday: «Bəy ga, tama bəse bəna wawa ga ma ta mətiye.»

⁵⁰ Yesu a gwaday: «Mbəda gər a mətəgay, wawa yak ma mbəliye.»

Ndo niye a dzala ha ka bazlam i Yesu niye a tsikay aye. A ma a mətəgay.

⁵¹ Ahəl nakə ndo niye faya ma diye a mətəgay, neŋgeye ka tsəved mba na, ndo i məsler ŋgay hay ti yaw, tə ŋgəlayaw gər həf ka tsəved tə gwaday: «Wawa yak kə mbəl!»

⁵² A tsətsah fataya, a gwadatay: «Wuyə a gay ŋgama na, kəday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «A gay ŋgama na, məvenəŋ ta bəre nəte i huwa.»

⁵³ A sər ha həlay niye na, tits həlay nakə Yesu a gwaday: «Wawa yak ma mbəliye» aye. Tsa na, neŋgeye ta ndo i gay ŋgay hay tebiye tə dzala ha ka Yesu.

⁵⁴ Nakay na, masuwayaŋ masulo eye nakə a ge ma Galile aye. A ge na, ahəl nakə a maw abəra ma Yahuda aye.

5

Yesu a mbäl ha ndo wuray matära eye ma Zerozelem

¹Ma dāba eye na, magurlom i Yahuda hay andaya ma Zerozelem. Hərwi niye, Yesu a ye a magurlom i Yahuda niye hay ma Zerozelem aye. ²Ma Zerozelem niye na, dəlov wuray andaya bəse ta Məged i Təbən hay nakə ti yawa tay ha tə dəma a walaŋ gay aye. Tə zalay a dəlov eye niye tə bazlam i Yahuda hay na, Baytidzata. Ka tsakay i dəlov niye na, galak andaya maŋgəna eye zlam. ³Ndo i dāvats hay haladzay tə hənawa mə dəma: Guluf hay, ndo matära eye, ndo neheye sik tay maməta eye hay. [Ta həbawa yam nakə ma bəliye wekit aye. ⁴Hərwi həlay eye andaya gawla i Mbəlom a mbəzlawaw, a bəlawə ha. Kə bəl ha na, ndo nakə kə lah kurre məkal ha bo a yam niye gawla i Mbəlom a bəl ha aye na, kə mbəl abəra ma dāvats ŋgay. Kwa dāvats eye na, kəkay kəkay, ma mbəliye.]

⁵Mə walaŋ i ndo i dāvats niye hay na, ndoweye andaya kə ndza ma dāvats məve kuro kuro mahkar gər eye tsamahkar. ⁶Yesu a ndisl a təv i ndo i dāvats niye hay na, a ŋgatay a ndo niye mahəna eye ada a tsəne na, ndo niye kə ndza ma dāvats məve haladzay. A tsətsah faya, a gwaday: «A saka məmbəle dāw?»

⁷Ndo niye dāvats eye a gwaday: «Ahəl nakə yam faya ma bəliye na, ndaray andaya məzle ga, məkele ga ha a dəma bay. Na gwad na dziye faya bo məkele ha bo a dəma na, ndo mekeləŋ eye a leheŋ a dəma.»

⁸Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «Lətse, zla təv məhəne yak, do wu yak!»

⁹Kwayanŋa ndo niye a mbəl. A zla təv məhəne ŋgay ada a pa bo ka mede.

Azlakwa bay, wu niye a ge bo na, pat i mazəzukw bo. ¹⁰Bəy i Yahuda hay tə ŋgatay a ndo niye a mbəl eye faya ma zliye təv məhəne na, tə gwaday: «Bəgom na, pat i mazəzukw bo sa na, tsəved andaya məzle hubok pat i mazəzukwe bay.»

¹¹A mbədətay faya, a gwadatay: «Ndo nakə a mbəl ga ha aye, a gweden: “Zla təv məhəne yak do wu yak.”»

¹²Ndo niye hay ta tsətsah faya: «Ndowneye i ŋgay way nakə ma gwadakeye: “Zla təv məhəne yak ada kə ye ha” pat i mazəzukw bo na, way?»

¹³Ane tuk na, ndo niye a sər ndo nakə a mbəl ha aye bay, hərwi Yesu ki ye ŋgway abəra ka təv niye, kə gər tay ha ndo niye hay haladzay aye.

¹⁴Ma dāba aye na, Yesu tə dza gər ta ndo nakə a mbəl ha aye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwaday: «Anəke na, ka mbəl tuk. Kə ge mənese sa bay. Ka ge mənese na, wu ma ta gakeye ma ziye nakə a gaka aye.»

¹⁵Ma dāba eye ndo niye a ye, a gwadatay a bəy i Yahuda hay: «Maa mbəl ga ha na, Yesu.»

¹⁶Tsa na, bəy i Yahuda niye hay ta dazlay məgay sewed a Yesu hərwi nakə a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye.

¹⁷Ane tuk na, Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Bəba ga faya ma giye məsler na, pat pat ada neŋ na giye andza niye dərmak.»

¹⁸Bəy i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ta səkah ha məpəle tsəved məkəde na. A satay məkəde na Yesu na, hərwi a rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, dəkdək bay. Ane tuk na, hərwi nakə a gwad Mbəlom na, bəba ŋgay aye. Andza məgwede a ləva ha gər ŋgay ta Mbəlom.

Bəba Mbəlom kə vəlay gədan a wawa ŋgay tebiye

¹⁹Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Sərum ha na, neŋ na sliye faya ka məge wu tə həlay ga aye tsa bay. Na giye na, wu nakə na ŋgatay Bəba ga a gawa aye. Wu nakə Bəba ga a gawa aye na, neŋ wawa ŋgay na giye dərmak. ²⁰Bəba ga a wuda neŋ wawa ŋgay, ada ma deŋeye ha wu nakə a gawa aye tebiye. Ma deŋeye ha məsler bagwar eye sa a ze wu neheye ada aza ma gakumeye hərbaəkkka.

²¹«Andza nakə Bəba Mbəlom a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahaŋ ada faya ma vəlatəye sifa aye na, andza niye neŋ wawa ŋgay na vəliye sifa a ndo neheye a seŋ aye.

²²«Ada sa na, Bəba ma giye sariya tə həlay ŋgay aye bay. Kə vəleŋ gədan a həlay ga ka məge sariya. ²³A ge ha andza niye na, hərwi ada ndo hay tebiye tā dəsləŋ ha gər andza nakə ndo hay faya ta dəslay ha gər a neŋgeye Bəba Mbəlom aye. Tadə ndoweye kə dəsləŋ ha gər a neŋ wawa ŋgay bay na, kə dəslay ha gər a Bəba ga nakə a sləra ga ahaya bay dərmak.»

²⁴Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə pay zləm a bazlam ga neheye na tsik aye ada kə dzala ha ka Mbəlom nakə a sləra ga ahaya aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma ta geye sariya bay. Neŋgeye na, bə ki ye abəra ka tsəved i məməte. Ka dazlay a məndze ma sifa nakə ka tor eye.

²⁵«Ayaw! Sərum ha na, pat eye ma deyeweye, bə duh pat eye anəŋ ki yaw tsiy, ahəl nakə ndo neheye nəteye andza mədahaŋ hay ta tsəniye wu nakə Wawa i Mbəlom a tsik aye. Ndo neheye ta pay zləm ada ta dzala ha ka wu nakə na tsik aye na, ta mbəliye. ²⁶Mbəlom na, gədan ŋgay andaya ma vəliye sifa a ndo. Andza niye kə vəleŋ gədan a neŋ wawa ŋgay ma vəliye sifa a ndo dərmak. ²⁷Ada kə vəleŋ gədan a neŋ wawa ŋgay məge sariya ka ndo hay. A vəleŋ gədan məge sariya ka ndo hay na, hərwi neŋ Wawa i Ndo.

²⁸ «Mâ gakum masuwayaŋ bay, hærwi pat eye ma deyeweye na, mædahaŋ neheye ma bæd ta tsæniye bædidaŋ ga. ²⁹ Ta tsæne na, ta lætseweye abæra ma mædahaŋ. Ndo neheye ahæl niye tæ gawa wu ŋgwalak eye na, ta lætseweye abæra ma mædahaŋ, ta hutiiye sifa nakæ ma ndæviye bay aye. Ada ndo neheye tæ gawa wu ŋgwalak eye bay aye na, ta lætseweye abæra ma mædahaŋ i tay na, ta gæsiye tay a sariya. ³⁰ Neŋ na, na sliye faya mæge wuray ka gær bo ga bay. Na giye sariya na, andza nakæ Mbælom a tsikeŋ aye ada sariya ga nakæ na giye na, dedek hærwi na pæla na, wu nakæ a yeŋ a gær a neŋ eye bay. Ane tuk na, na giye na, wu nakæ a yaye a gær a ndo nakæ a slæra ga ahaya aye.»

Ndo neheye ta hælkiye mbal i Yesu aye

³¹ Yesu a gwadåtay sa: «Tadæ na ta mbal i gær ga na, ndo hay ta gwadiye dedek bay.»

³² Ane tuk na, mata hæle mbal i gær ga na, ndo mekeleŋ eye ada na sær ha ndo mæhæle mbal ga na, ma hælkiye, ta dedek. ³³ Ka slærum ndo hay ka tæv i Yuhana ada kæ tsikakum wu nakæ dedek eye. ³⁴ Neŋ na, na pa gær ka mæhæle mbal i ndo tæbey. Duh na tsikakum andza niye na, hærwi ada kâ hutum mætæme. ³⁵ Ahæl niye, Yuhana na, a tæra andza lalam nakæ ta piye faya ako hærwi ada mâ dækum ha dedek aye. Ma mændze tsakway na, ka tæmum bazlam ŋgay ada ka ŋgwasum hærwi dzaydzay ŋgay niye.

³⁶ «Ane tuk na, i ga na, wu mekeleŋ eye neheye a ze bazlam i Yuhana nakæ a tsik ta hælkiye mbal i gær ga aye na, anaŋ. Neŋ faya na tsikiye ka mæsler nakæ Bæba ga a vælæŋ a gwedeŋ “ge” aye. Wu neheye faya ta bæziye ha maslæra ga ahaya na, Mbælom dedek.

³⁷ «Ada Bæba ga nakæ a slæra ga ahaya na, ma hælkiye mbal ga. Ane tuk na, ka tsænum bædidaŋ ŋgay dæda bay ada ka ŋgatamay dæda bay. ³⁸ Ka tæmum bazlam ŋgay hay, ta ndza mæ dærev kurom bay hærwi ka dzalum ha ka neŋ wawa ŋgay nakæ a slæraw aye bay.

³⁹ «Ada nækurom na, faya ka dzaŋgumeye Derewel i Mbælom pat pat hærwi ka pum mædzal gær kurom na, ka gwadum ka hutumeye mæ dæma sifa nakæ ma ndæviye bay aye. Bazlam i Mbælom neheye tæ hæle mbal na, i gær ga. ⁴⁰ Azlakwa duh a sakum madayaw ka tæv ga mæhute sifa nakæ dedek aye bay na, kækay?»

⁴¹ Yesu a gwadåtay: «Ka dzalum na, a seŋ ndo hay tæ zembedeŋ daw? A'ay! Neŋ na, mædzal gær ga a ye ka mazembede nakæ ndo hay ta zambadawatay a siye i ndo hay aye tæbey. ⁴² Ane tuk na, nækurom na, andza neŋ tæbey. Na sær ha ta dedek, ka wudum Mbælom bay. ⁴³ Na yaw na, maa slæra ga ahaya na, Bæba ga Mbælom ada ka

wudum matæme ga bay. Ane tuk na, tadæ ndo mekeleŋ eye mâ yaw ta gædaŋ ŋgay na, ka tæmumeye na. ⁴⁴ A sakum na, ndo hay tæ zambadækum. Duh Mbælom nakæ dedek eye na, ka wudum mazambadæy bay. Ada tadæ nækurom andza niye dedek na, ka dzalumeye ha fagaya ma kækay?

⁴⁵ «Ane tuk na, kâ dzalum na, na ta makumeye ha mænese kame i Bæba ga bay. Mata makum ha mænese na, Musa neŋgeye nakæ ka pum faya mædzal gær kurom aye. ⁴⁶ Tadæ ka dzalum ha ka Musa ta dedek na, hæbe ka dzalum ha ka neŋ, hærwi Musa a watsa na, ka neŋ. ⁴⁷ Tadæ ka dzalum ha ka wu nakæ Musa a watsa aye bay na, ka dzalumeye ka wu nakæ faya na tsikiye na, ma kækay?»

6

Yesu a vælåtay wu mændaŋ a ndo hay ta giye gwezem zlam

Mata 14.13-21; Markus 6.30-44; Luka 9.10-17

¹ Ma dæba aye na, Yesu a lætse, a ye a tas a diye i dælov i Galile. Dælov niye na, tæ zalay dælov i Tiber dærmak. ² Ndo hay haladzay tæ paway bæzay. Tæ paway bæzay na, hærwi nakæ tæ ŋgataway a masuwayaŋ neheye a gawa aye. Masuwayaŋ niye a gawa aye na, a mbælawa tay ha ndo i dævats hay.

³ Yesu ta gawla ŋgay hay tæ tsal a mahamba, ti ye tæ ndza mæ dæma. ⁴ Magurlom i Yahuda hay nakæ tæ zalay Pak aye na, mazlambar kæ ndzew. ⁵ Yesu a zæba dære na, a ŋgatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka tæv ŋgay. Tsa na, a tsætsah ka Filip, a gwadæy: «Ka hutakwaweye mæsækæmaw wu mændaŋ dæ mævælåtay a ndo neheye tebiye na, mæŋgay?»

⁶ Yesu a tsikay a Filip andza niye na, mazæbe ka mædzal gær i Filip. Hærwi Yesu na, a sær wu naka ma giye.

⁷ Filip a mbædaŋ faya a gwadæy: «Kwa tadæ ka sækæmakwaw wu mændaŋ ta *dinar** sulo, kwa way ada mâ huta tsekweŋ tsekweŋ bæbay na, ma slateye bay.»

⁸ Ndo mekeleŋ eye mæ walaŋ i gawla ŋgay hay, mæzele ŋgay Aŋdære malamar i Simon Piye; a gwadæy: ⁹ «Wawa wuray anaŋ kanaŋ na, tapa i makwala andaya faya zlam tæ kælef hay sulo. Ane tuk na, hærwi ndo neheye haladzay aye na, ma sliye mey?»

¹⁰ Tsa na, Yesu a gwadåtay a gawla ŋgay hay: «Dum gwadumåtay a ndo hay tæ ndza tebiye ka dala.»

Ka tæv eye niye na, guzer andaya haladzay beremeffe a ndzohwaw mba. Gawla ŋgay hay ti ye, tæ gwadåtay a ndo hay, ndzum

* 6:7 Dinar: Kwar i suloy temerre sulo, ma hamiyë meræbe i ndo mæge mæsler pat nôte. Zæba mæ Mata 20.2.

ka dala. Ndo niye hay tebiye tã ndza ka dala. Haslaka hay dekdëk ta giye gwezem zlam.

¹¹ Ndo niye hay tebiye tã ndza na, Yesu a zla makwala niye, a gay naha sisœ a Mbølom, a ngœna ha. A ngœna ha na, a vølatay a ndo niye hay mandza eye. A høl kølëf niye hay, a ge ha andza niye sa. Tã nda makwala niye tã kølëf aye ka mærehe tay.

¹² Tã nda makwala niye tã rah lele na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Hayumay gær a siye nakø a zaw aye kwa tsekweñ mã dze bay.» ¹³ Tsa na, tã hayay gær a makwala nakø a zaw abøra ka ndo neheye tã nda aye. Tã hayay gær na, a rah a gwan kuro gær eye sulo.

¹⁴ Ndo hay tã ngatay a masuwayañ niye Yesu a ge nakø a böz ha gødan j i Yesu aye na, tã gwad: «Ndo nakay na, ndo mãde ha bazlam i Mbølom dedëk. Nengeye na, ndo mãde ha bazlam i Mbølom nakø tã tsik faya ahøl niye tã gwad ma deyeweye ka mændzibøra aye.»

¹⁵ Yesu a sær ha ndo niye hay ta deyeweye ta piye na a bøy ta gødan na, a mbøda gær, a tsal ngway a tsaholok niye sa. A tsal na, mahøngeye.

Yesu a ye ka gær i yam tã sik

Mata 14.22-33; Markus 6.45-52

¹⁶ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay tã mbøzla ka me i døløv. ¹⁷ Ti ye naha na, tã tsal a kwalalañ j i yam, ta dazlay mãtese a diye nenñed mede a gøma i Kafernahum. Ahøl nakø faya ta diye na, hævad kø ge fataya tsiy, ada Yesu kø husa ka tøv tay zuk bay. ¹⁸ Døløv niye a dazlay mãbøle haladzay wekit wekit hærwi mãtasl a ge ta gødan. ¹⁹ Ta ye ma giye kilomiter zlam køgøbay mãkwa na, tã ngatay a Yesu faya ma diye naha ka tøv i kwalalañ yam tay, ka gær i yam tã sik. Tã ngatay na, ta dzædzar haladzay.

²⁰ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Kã dzædzarum bay. Nakay na, nenj!»

²¹ Gawla ngay hay a satay mægøsay naha mø høløy a kwalalañ j i yam. Kwayañña kwalalañ j i yam niye a husa dænuts ka me i døløv ka dala, ka tøv nakø a satay mede a døma aye.

Wu mænday nakø ma vøliye sifa aye

²² Tãdø eye na, ndo niye hay haladzay eye tã ze naha ma diye i døløv niye ta pøla Yesu. Ta sær ha na, kwalalañ j i yam ka tøv eye niye na, nøte. Tã sær ha na, Yesu kø tsal a kwalalañ j i yam niye bay. Ane tuk na, gawla ngay hay ti ye na, mahøtay eye. ²³ Siye i ndo hay ti yaw tã kwalalañ j i yam tay hay abøra ma gøma i Tiber, tã ndislew tã ndzay a gær a ndo hay ka me i døløv niye bøse ta tøv nakø ndo hay tã nda wu mænday mø døma aye, wu mænday nakø Yesu a zla a gay naha sisœ a Mbølom ada a vølatay a ndo niye hay aye. ²⁴ Ndo hay

ta zøba døre na, Yesu andaya bay ada gawla ngay hay bøbay nøteye andaya ka tøv niye bay na, tã tsal a kwalalañ j i yam niye hay, ti ye a Kafernahum mata pøle na Yesu.

²⁵ Ti ye tã huta na Yesu ka me i døløv niye ta diye nenñed. Ti ye tã gwadáy: «Miter, ka ndislew kanañ na, sa køday?»

²⁶ Yesu a mbødatay faya, a gwadatay: «Ayaw! Særum ha na, ka pølum ga na, hærwi nakø ka ndayum wu mænday ka rahum bøh bøh lele aye bøna, hærwi nakø ka tsønum masuwayañ nakø na giye a say mægwedë mey na, ka tsønum bay. ²⁷ Kã gum mãsler hærwi wu mænday nakø ma nasiye aye bay. Duh gum mãsler na, hærwi wu mænday nakø ma nasiye bay ma ndziye huya ada ma vøliye sifa nakø ma ndøviye bay ka tor eye. Wu mænday niye na, nenj Wawa i Ndo na vølakumeye. Na vølakumeye na, hærwi Bøba Mbølom kø vølenj gødanj ka mæge.»

²⁸ Ta tsatsah faya tã gwadáy: «Næmaa giye na, mãsler waray nakø ma deyeye a gær a Mbølom aye?»

²⁹ Yesu a mbødatay faya, a gwadatay: «Mæsler nakø a yay a gær a Mbølom ka gum-eye na, dzalum ha ka nenj ndo nakø a sløra ga ahaya aye.»

³⁰ Tã gwadáy: «Kø ge andza niye na, næmaa ta dzaliye ha fakaya na, ka bøzamay ha masuwayañ waray? Køgøbay ka giye na, mãsler waray? ³¹ Hærwi ahøl niye bøba tøte kway hay ti yaw abøra mø Ezipt, nøteye mø makulkwandah na, tã nda wu mænday nakø a yaw mø mbølom tã zalay *man* aye[†]. Andza nakø tã watsa mø Derewel i Mbølom aye na, tã gwad: «Mbølom kø vølatay wu mænday naka a yaw mø Mbølom aye, ta nda.[‡]»

³² Yesu a mbødatay faya, a gwadatay: «Særum ha na, wu mænday nakø ahøl niye Musa a vølakum mø makulkwandah aye na, wu mænday nakø a yaw abøra mø mbølom aye ta dedëk bay. Ane tuk na, wu mænday nakø bøba ga Mbølom ma vølakumaweye abøra mø mbølom aye na, nakø ta dedëk aye. ³³ Hærwi wu mænday niye Mbølom ma vølakumeye na, nenj ndo nakø na mbøzlaw abøra mø mbølom aye, ada wu mænday niye na, ma vølateye sifa a ndo i mændzibøra hay.»

³⁴ Tã gwadáy: «Bøy may, vølamay wu mænday niye huya tey.»

³⁵ Yesu a tsikatay parakka, a gwadatay: «Wu mænday nakø ma vøliye sifa a ndo hay aye na, nenj. Ndoweye ki yaw ka tøv ga ada kø dzala ha ka nenj na, may ma wuriye faya dæda bay, yam ma geye dæda sa bay. ³⁶ Ane tuk na, bø na tsikakum ka ngatumenj ada ka dzalum ga ha wal bay. ³⁷ Ndo neheye Bøba ga a vølenj tay ha aye na, ta deyeweye ka tøv

† 6:31 Madayaw abøra ma Ezipt 16.13-15, 31.

‡ 6:31 Madayaw abøra ma Ezipt 16.4.

ga. Ada ndo naké ki yaw ka tɔv ga aye na, dáda na kaliye ha bay. ³⁸ Hərwi na mbəzlaw abəra mə mbəlom na, ka mäge wu nakə a yenj a gar a neñj aye bay, ane tuk na, mäge məsler nakə a yay a gar a ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ³⁹ Məsler nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye na, waray? Ndo neheye a vələñj tay ha a həlay aye na, kwa nəte na dziye tay ha bay tebiye. Ane tuk na, na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahañ pat i sariya. ⁴⁰ Wu nakə a say a Bəba ga na, anañ; Ndo neheye ta zəba ka neñj wawa ñgay ada ta dzala ha fagaya aye na, tâ huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Pat i sariya na, neñj na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahañ.»

⁴¹ Yahuda niye hay ta dazlay məse bazlam ka Yesu, hərwi nakə a gwadətay: «Neñj na, wu mənday nakə a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye.»

⁴² Tə gwad: «Na gwad Yesu neñgeye na, wawa i Yusufa bədaw? Ka sərakwa bəba ñgay ta may ñgay lele tuk na, ada ma sliye faya anəke məgwede neñgeye na, a mbəzlaw abəra mə mbəlom na, kəkay?»

⁴³ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Gərum ha məse fagaya bazlam mə walañ kurom! ⁴⁴ Tadə Bəba ga ki ye ahaya ndoweye ka tɔv ga bay na, ma sliye faya madayaw ka tɔv ga bay. Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye ki ye ahaya ndoweye ka tɔv ga na, neñj na ta mbəliye ha abəra ma mədahañ pat i sariya. ⁴⁵ Ahəl niye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: “Mbəlom neñgeye ma ta dətay ha bazlam ñgay a ndo hay.”⁵ Ndowneye kə tsəne bazlam i Mbəlom Bəba ga ada ka tətik na, ma deyeweye ka tɔv ga. ⁴⁶ Azlakwa andza məgwede ndəray dáda kə ñgatay a Bəba ga bay, maa ñgatay na, neñj ndo nakə na yaw abəra ka tɔv ñgay aye nəte ñgweñj.»

⁴⁷ «Sərum ha na, ndo nakə kə dzala ha ka neñj aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. ⁴⁸ Neñj na, wu mənday nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. ⁴⁹ Ahəl niye na, bəba tətə kurom hay tə nda wu mənday nakə tə zalay *man* aye mə makulkwandah*, ada huya tə mət ñgway. ⁵⁰ Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, ma ta mətiye bay. ⁵¹ Neñj na, wu mənday nakə ma vəliye sifa, a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. Ndowneye kə nda wu mənday nakay na, ma mətiye bay, ma ndziye ka tor eye. Wu mənday nakə na vəliye na, bo ga. Na vəliye na, hərwi ada ndo i məndzibəra hay tâ huta sifa.»

⁵² Yahuda hay tə kəd faya wuway mə walañ tay haladzay hərwi bazlam i Yesu niye a tsik aye. Ta tsətsah tə gwad: «Ndo

nakay ma vəlakweye bo ñgay ada ka ndayakweye na, ma kəkay?»

⁵³ Yesu a gwadətay: «Ayaw! Sərum ha na, tadə ka ndayum bo ga, neñj Wawa i Ndo, bay ada ka sum bambaz ga bay na, ka hutum sifa bay. ⁵⁴ Ndowneye kə nda bo ga ada kə sa bambaz ga na, kə huta sifa naka ma ndəviye bay aye ada pat i sariya na, na ta mbəliye ha abəra ma mədahañ. ⁵⁵ Hərwi bo ga na, wu mənday nakə dedek aye ada bambaz ga na, wu məse nakə dedek aye. ⁵⁶ Ndowneye ma ndiye bo ga ada ma siye bambaz ga na, ma ndziye huya mə neñj ada neñj na ndziye mə neñgeye. ⁵⁷ Bəba ga nakə a sləra ga ahaya na, neñgeye ma ndziye huya ada neñj na ndziye huya na, hərwi neñgeye. Andza niye ndoweye kə nda bo ga na, neñgeye dərmak ma ndziye huya hərwi neñj.»

⁵⁸ «Wu mənday nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye na, anañ; Neñgeye andza nakə bəba tətə kurom hay tə nda ahəl niye mə makulkwandah aye təbey. Tə nda wu mənday niye na, huya tə mət ñgway. Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakay na, ma ndziye ka tor eye.»

⁵⁹ Yesu a tsik bazlam neheye na, ahəl nakə neñgeye faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i maduwule me ma gəma i Kafernahum aye.

⁶⁰ Gawla i Yesu niye hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik aye na, siye hay haladzay mə walañ tay tə gwad: «Bazlam nakay na, mawura bo eye. Mata mbe faya məpay zləm na, way?»

⁶¹ Yesu a sərətay naha faya ka wu nakə faya ta tsikiye ka gər ñgay aye. Hərwi niye a gwadətay: «Bazlam ga nakə na tsik aye na, a ndalakum dəw? ⁶² Tadə ka ñgatumay a neñj Wawa i Ndo faya na tsaliye a tɔv ga nakə na mbəzlaw abəra mə dəma aye na, ada ka gwadumeye kəkay? ⁶³ Mata vəle sifa a ndo hay na, Məsəfəre i Mbəlom. Ndo hay na, ta sliye faya məhute sifa niye ta gadəñ tay bay. Bazlam neheye na tsikakum aye maa vələñj na, Məsəfəre i Mbəlom ada bazlam neheye ta vəliye sifa a ndo hay aye. ⁶⁴ Ane tuk na, siye hay mə walañ kurom na, ta dzala ha ka neñj bay.»

Ayaw! Ba kwa ka madazlay na, Yesu a sər ha neheye ta dzaliye ha faya bay aye ada a sər ha ndo nakə ma ta giye faya dəf aye.

⁶⁵ Yesu a gwadətay sa: «Hərwi niye na gwadakum: Tadə Bəba ga kə vəlay tsəved bay na, ndəray ma sliye faya madayaw ka tɔv ga bay.»

⁶⁶ Ma dəba eye na, gawla ñgay hay haladzay tə gər ha ti ye wu tay. Ta pay bəzay sa bay.

⁶⁷ Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo i maslañ ñgay hay kuro gər eye sulo, a gwadətay:

«Nəkurom dərmak a sakum mede wu kurom daw?»

⁶⁸ Simon Piyer a gwaday: «Bəy ga, bazlam yak nakə faya ka tsikiye na, ma vələmeye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəmaa pay bəzay na, a way sa way? ⁶⁹ Nəmay nəmaa dzala kar ha ada nəmaa sər ha nəkar na, ndo naka tsədanja Mbəlom a sləraw aye.»

⁷⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Na gwad mapala kurom kuro gər eye sulo na, neñ bədaw? Ada azlakwa ndo nəte mə walañ kurom neñgeye na, Fakalaw.»

⁷¹ A tsik andza niye na, ka Yudas wawa i Simon Iskariyot. Hərwi Yudas na, kwa neñgeye nəte mə walañ i ndo i maslañ i Yesu hay kuro gər eye sulo bəbay na, ma ta giye daf ka Yesu na, neñgeye.

7

Magurlom i madzawadzawa

¹ Ma dəba aye na, Yesu a həhal ka dala i Galile tebiye a say mede ka dala i Yuda bay hərwi a satay a bagwar i Yahuda hay məkədə na.

² Ahəl niye na, magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Magurlom i Madzawadzawa aye kə ndzew mazlambar. ³ Hərwi niye malamar ngay hay tə gwaday: «Do abəra kanañ do a dala i Yahuda hərwi ada gawla yak hay nəteye tə ngatay a məsler nakə ka giye dərmak. ⁴ Tadə a say a ndoweye ndo hay tə sər na na, ma sliye faya məngehe na wu nakə ma giye bay. Faya ka giye məsler neheye andza nakay sa na, ge wu neheye, ada ndo hay tebiye tə sər kar ha.»

⁵ Malamar ngay niye hay tə tsikay andza niye na, kwa bo tay eye bəbay ta dzala ha ka Yesu bay.

⁶ Yesu a gwadatay: «I ga na, həlay eye kə slaw zuk bay. Ane tuk na, i kurom na, kwa həlay waray waray, lele tsa. ⁷ Nəkurom na, ndo i məndzibəra hay ta sliye faya mənakum dəre təbey. Ane tuk na, neñ na, ta neñeye dəre hərwi na gwadaw məsler tay nakə faya ta giye na, lele bay. ⁸ Nəkurom eye, dum a magurlom niye. Neñ na, na diye bay, hərwi ga na, həlay eye kə ndislew zuk bay.»

⁹ A tsikatay ka bo abəra bazlam niye andza niye na, a ndza ngway ma Galile. ¹⁰ Malamar ngay hay ti ye a magurlom i madzawadzawa niye na, Yesu a ye dərmak. A zəngal tay naha ma dəba. Ane tuk na, a ndisl naha a dəma na, ka bəz ha bo parakka bay. A ngaha bo.

¹¹ Bagwar i Yahuda hay mə magurlom niye, ta pəla na Yesu, ta tsətsah ka ndo hay, tə gwad: «Neñgeye i ngay tebiye na, məngay?»

¹² Ndo hay haladzay tə kəf faya wuway haladzay. Siye hay tə gwad: «Ndo nakay na, neñgeye ndo lele eye.» Siye hay tə gwad:

«A'ay! Neñgeye na, faya ma səpatiyə tay ha ndo hay.» ¹³ Ane tuk na, ndəray kwa nəte a sla faya mətsike bazlam niye parakka bay hərwi ndo hay tebiye ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay.

¹⁴ Magurlom niye məzaw ngay eye mazlambar ka ndəv na, Yesu a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay. ¹⁵ Bazlam ngay niye faya ma tətikateye a ndo hay aye na, a gatay a bagwar i Yahuda hay hərəbəbəkka, tə gwad: «Ndo nakay kə dzəngə bay tuk na, ada a sər wu haladzay na, kəkay?»

¹⁶ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Bazlam nakay faya na tsikakumeye na, a yaw mə neñ bay. A yaw mə Mbəlom neñgeye nakə a sləra ga ahaya aye. ¹⁷ Ndowneye kə say məge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ma səriye bazlam ga nakə na tsik aye a yaw abəra mə Mbəlom kəgəbay a yaw ma mədzal gər ga. ¹⁸ Ndo nakə a tsik bazlam nakə a yaw ma mədzal gər ngay aye na, a say ndo hay tə dəslay ha gər. Ane tuk na, ndo nakə faya ma tətikateye a ndo hay hərwi ada ndo hay tə dəslay ha gər a ndo nakə a sləra ahaya na, neñgeye ndo i dedək. Neñgeye na, maraw me andaya mə neñgeye bay. ¹⁹ Na gwad maa vələkum bazlam i Mbəlom mapala eye na, Musa bədaw? Ada ndəray kwa nəte mə walañ kurom ka rəhay ha gər bay. Ada a sakum məkədə ga na, hərwi mey?»

²⁰ Ndo hay ta mbəday faya a Yesu, tə gwaday: «Nəkar na, fakalaw mə bo yak kəla daw? Mapəla tsəved məkədə kar na, way?»

²¹ Yesu a gwadatay: «Na ge masuwayañ nəte pat i mazəzukw bo na, a gakum hərəbəbəkka a nəkurom tebiye. ²² Surum ha, Musa kə tsikakum dəsum tay ha wawa kurom hay. Maa dazlay məge andza niye na, bəba təte kurom hay bəna Musa bay. Andza niye na, ka dəsamum wawa kurom hay pat i mazəzukw bo. ²³ Ka dəsum wawa pat i mazəzukw bo na, hərwi ada marəhay gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə Musa a vələkum aye. Ada na mbəl ha ndo abəra ma dəvats pat i mazəzukw bo duh na, ka gum fagaya mevel na, hərwi mey? ²⁴ Kə gum sariya ka ndo tə wu nakə ka ngatumay tə dəre aye tsa bay. Duh gum na, ta tsəved dedək eye.»

²⁵ Siye i ndo i Zerozelem hay, tə gwad: «Ndo nakə ta pəla məkədə na aye na, neñgeye bədaw? ²⁶ Zəbum faya tēy: Faya ma tsikiye me parakka mə walañ i ndo hay tebiye, ada ta gwaday wuray kwa tsekweñ bay tebiye. Ma giye na, bəy kway hay tə sər neñgeye Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye kəla daw? ²⁷ Ane tuk na, ma giye na, andza niye bay bəna Kəriste ma deyeweye na, a yaw məngay na, ndəray ma səriye bay. Ndo nakay a yaw məngay na, ka sərakwa.»

²⁸ Andza niye, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay ma gay i mādəslay ha gər a Mbəlom mba, a tsik me ta magala, a gwad: «Ka sərurum ga ha azlakwa dāw? Neŋ na yaw mənŋay na, ka sərurum ha. Ane tuk na, na yaw na, ka gər bo ga bay. Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i dedek. Nəkurom ka sərurum na bay. ²⁹ Neŋ na, na sər na hərwi na yaw na, abəra ka təv ŋgay ada maa sləra ga ahaya na, neŋgeye.»

³⁰ Andza niye, ta pəla tsəved məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kə gəs na bay hərwi həlay ŋgay aye kə ndisl a dāma zuk bay. ³¹ Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Kəriste. Ndo mekelen eye ma deyeweye ma giye masuwayaŋ ma ziye i ndo nakay dāw?»

A satay a Farisa hay məgəse na Yesu

³² Farisa hay tə tsəne wu neheye ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu tə masəsəkwe aye. Nəteye ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom hay tə haya gər, tə slər sidzew neheye ta tsəpawa gay i mādəslay ha gər a Mbəlom aye hərwi ada tā ye, tā gəsaw Yesu.

³³ Yesu a ŋgatay andza niye na, a gwad: «Neŋ andaya ka təv kurom ma məndze tsekweŋ mba. Tsa na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ³⁴ Ka ta pəlumeye ga ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya mede a təv nakə neŋ na diye a dāma aye bay.»

³⁵ Tsa na, Yahuda hay ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwad: «Ma diye na, a ŋgay nakə ada ka slakweye faya mahute na bay aye. Ma diye na, a walaŋ i Yahuda neheye nəteye mandza eye mə walaŋ i Gərek hay aye kəla dāw? Ada ma ta tətikateye a Gərek hay kəla dāw? ³⁶ Bazlam ŋgay niye a gwad: “Ka ta pəlumeye ga, ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya mede a təv nakə neŋ na diye a dāma aye bay.” A tsik andza niye na, andza məgəde mey?»

Yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye

³⁷ Pat i mandəve i magurlo na, pat nakə bagwar aye. Pat eye niye Yesu a lətse, a tsik me ta magala, a gwad: «Tədə ndoweye yam a gay na, mā yaw ka təv ga mā sa. ³⁸ Ndoweye kə dzala ha ka neŋ na, “yam nakə ma vəliye sifa aye ma ŋgəziye wad wad mə dərev ŋgay” andza nakə tə watsa ahəl niye mə Derewel i Mbəlom.»

³⁹ Yesu a tsik andza niye na ka Məsəfəre i Mbəlom. Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, ta hutuye Məsəfəre niye. Ahəl nakə Yesu a tsik andza niye na, Məsəfəre ki yaw zuk bay hərwi Yesu kə tsal a təv nakə Mbəlom ma dəslay ha gər aye zuk bay.

Bazlam ki ye tay ka bo a ndo hay bay

⁴⁰ Ndo hay tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, siye i ndo hay tə gwad: «Ta dedek ndo nakay na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom naka faya ka həbakweye aye!»

⁴¹ Siye hay tə gwad: «Neŋgeye na, Kəriste!» Ane tuk na, siye hay tə gwad sa: «Kəriste na, ma deyeweye abəra ka dala i Galile dāw?

⁴² Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad Kəriste ma deyeweye na, abəra ma gwala i Davit ada ma Betelehem, gəma nakə Davit a ndzawa mə dāma aye.»

⁴³ Andza niye, bazlam a ye tay ka bo a ndo hay bay hərwi Yesu. ⁴⁴ Ndo siye hay a satay məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kwa nətə kə lamay bay.

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

⁴⁵ Sidzew neheye ta tsəpawa gay i mādəslay ha gər a Mbəlom hay, tə maw ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay. Anəke tə maw na, ndo neheye ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Ka gəsūmaw Yesu bay na, hərwi mey?»

⁴⁶ Sidzew matsəpe gay i mādəslay ha gər a Mbəlom niye hay ta mbədətay faya, tə gwadatay: «Ndəray kə tsik me dāda andza ndo nakay bay!»

⁴⁷ Farisa hay tə gwadatay: «Nəkurom dərmak ka səpat kurom dāw? ⁴⁸ Ka ŋgatūmay a ndəray mə walaŋ may bəy i Farisa hay ada mə walaŋ i bay hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hay kə dzala ha ka ndo niye dāw? ⁴⁹ Ane tuk na, maa dzala ha ka Yesu eye na, ndo kəriye hay, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Nəteye na, Mbəlom kə vəlatay mezeleme.»

⁵⁰ Nikodem neŋgeye nətə mə walaŋ i Farisa niye hay dərmak. Neŋgeye ndo nakə a ye ka təv i Yesu ahəl niye aye. A gwadatay a siye i Farisa niye hay: ⁵¹ «Bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məgay sariya a ndo andza niye kəriye tsa bay. Tsənakwa wu nakə ma tsikiye ada wu nakə a ge aye təday.»

⁵² Ta mbədəy faya, tə gwad: «Nəkar na, ndo i Galile dərmak dāw? Dzaŋga bazlam i Mbəlom lele təday ada ka səriye ha na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kwa nətə ma deyeweye abəra ma Galile bay.»

[⁵³ Kwa way a tsəne andza niye na, a ye ŋgway a mətəgay.

8

Ŋgwas nakə a ge madama aye

¹ Yesu a tsal a Mahəmba i Tetədəz. ² Ta mekedə pərik na, a mbədawa gər a gay i mādəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a ndza ka dzaŋga. Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tsa na, a dazlay a matətikatay.

* 7:42 Zəba ma 2 Samuyel 7.12; Dəmes hay 89.4-5; Zeremi 23.5; Mise 5.1.

³ Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo mädzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə gəsay naha ngwas wuray tə tatsa na ka məge madama. Tə gəs naha, tə lətse ha kame i ndo hay tebiye. ⁴ Tə gwadəy a Yesu: «Miter, ngwas nakay tə tatsa na na, neŋgeye faya ma giye madama. ⁵ Bazlam i Musa mapala eye a gwad na, ka ndzumay a gər a slala i ngwas andza nakay na, kədum na tə kwar. Ada nəkar ka gwad faya na, kəkay?»

⁶ Tə tsikay andza niye na, məhəle faya abəra suwat hərwi ada məhute faya mənese.

Anə tuk na, Yesu a tsəne andza niye na, a rəh gər ngay ka dala. A pa bo ka məzehe ka dala ta wur həlay. ⁷ Ndo neheye na, nəteye ta tsətsahiye faya huya. Hərwi niye Yesu a lətse, a gwadəy: «Mə walaŋ kurom nakay ndo nakə dādā kə ge mezeleme bay aye mā lahay ha məkalay kwar təday.»

⁸ Tsa na, Yesu a rəh gər ka dala sa. A ma ka məzehe ka dala.

⁹ Tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, tə gəd nəte ta nəte. Maa lah mede na, madugula hay.

Yesu ta ngwas niye tə ze naha sulo tsiy. Ngwas niye malətse eye huya kame i Yesu.

¹⁰ Yesu a lətse, a gwadəy: «Ngwas nakay, ndo neheye tə gəsa kar ahaya na, nəteye mənğay? Ndəray kə gəs kar ta sariya bay sadzək daw?»

¹¹ Ngwas niye a mbədəy faya, a gwadəy: «A'ay bay.»

Yesu a gwadəy: «Neŋ bəbay na, sariya ga ma gəsiye kar bay. Do wu yak, anə tuk na, kə ge mezeleme sa bay.»]

Yesu na, dzaydzay nakə ma dəviye ka mändzibəra aye

¹² Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay a ndo hay, a gwadəy: «Neŋ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka mändzibəra aye. Ndowne kə peŋ bəzay na, ma ndziye ma ləvoŋ sa bay, ma hutiyə dzaydzay, dzaydzay nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.»

¹³ Farisa hay tə gwadəy: «Nəkar na, bo yak eye ka həl mbal i gər yak eye tsa daw? Bazlam yak nakə ka tsik aye na, dedək bay.»

¹⁴ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Kwa neŋ eye na həl mbal i gər na, wu nakə na tsik aye na, dedək. Hərwi na sər təv nakə na yaw abəra mə dəma aye ada təv nakə na diye a dəma aye. Anə tuk na, nəkurom na, təv ga nakə na yaw abəra mə dəma aye ada təv nakə na diye a dəma aye na, ka sərūm bay. ¹⁵ Nəkurom na, faya ka gumateye sariya a ndo hay na, andza i ndo i mändzibəra hay. Neŋ na, na giye sariya a ndəray təbey. ¹⁶ Kwa tadə na giye sariya bəbay na, sariya ga na giye ta tsəved eye. Hərwi na giye sariya na, mahəgeye bay. Nəmaa giye na,

ta Bəba ga. Maa sləra ga ahaya na, neŋgeye. ¹⁷ Mawatsa eye mə bazlam kurom mapala eye na, a gwad: «Tadə ndo hay sulo bazlam tay kə ge nəte na, wu niye na, dedək.»

¹⁸ Andza niye, neŋ na, na tsikiye ka bo ngway ada Bəba nakə a sləra ga ahaya ma tsikiye ka neŋ.»

¹⁹ Ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Bəba yak eye na, mənğay?»

Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Ka sərūm ga ha bay ada ka sərūm Bəba ga bay. Tadə ka sərūm neŋ na, ka sərūmeye Bəba ga.»

²⁰ Yesu a tsik bazlam niye hay na, ahəl nakə faya ma tətikateye bazlam ngay a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. Neŋgeye mandza eye ta təv nakə tə pawa a dəma wu kəriye a Mbəlom aye. Ndəray kə gəs na bay hərwi həlay ngay eye kə sla zuk bay.

²¹ Yesu a gwadəy sa: «Na diye gwa. Na ye na, ka pəlumege ga. Anə tuk na, ka mətumege mə mezeleme kurom. Ka slumeye faya mede a təv nakə neŋ na diye a dəma aye bay.»

²² Yahuda hay tə gwad mə walaŋ tay: «A gwad ka slakweye mede a təv nakə ma diye a dəma aye bay na, ma kədiye bo ngay kəla daw?»

²³ Yesu a gwadəy: «Nəkurom ka wum bo na, ka mändzibəra. Neŋ na yaw na, mə mbəlom. Nəkurom na, ndo i mändzibəra hay. Anə tuk na, neŋ na, ndo i mändzibəra təbey. ²⁴ Hərwi niye na gwadəkum na: «Ka mətumege mə mezeleme kurom.» Kə ge ka dzalum ha neŋ ndo nakə neŋgeye aye bay na, ta dedək ka mətumege mə mezeleme kurom.»

²⁵ Ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Nəkar na, way?»

Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Neŋ na, ndo nakə na tsikakum kwa ahəl nakə na dazlay mətsikakum bazlam ga aye. ²⁶ Wu andaya haladzay mətsike ka gər kurom ada sariya ma gəsiye kurom tə wu niye hay. Anə tuk na, ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i dedək ada wu nakə na tsikat-eye a ndo hay aye, maa tsikenj na, neŋgeye.»

²⁷ Yesu a tsikatay ka Bəba Mbəlom na, nəteye ta tsəne bay. ²⁸ Yesu a gwadəy sa: «Ka lətsəm ga ha, ka kədum neŋ Wawa i Ndo na, neŋ ndo nakə neŋgeye aye ka sərūmeye ha. Ka sərūmeye ha wu nakə na ge aye na, ka gər bo ga tsa bay. Na tsik na, wu nakə Bəba a tsikenj aye dekdək tsa. ²⁹ Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye tə neŋ. Kə gər ga ha mahəgeye bay hərwi faya na giye na, wu nakə a yay a gər aye.»

³⁰ Kwayanğə ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu hərwi bazlam ngay niye a tsik aye.

* 8:17 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 17.6; 19.15.

³¹ Yesu a gwadatay a Yahuda neheye tɔ dzala ha faya: «Ka pumay bɔzay a bazlam ga na, ka tɔrumeye gawla ga hay ta dedɛk. ³² Andza niye ka sɔrumeye dedɛk. Ada ma tɔma kurom ahaya abɔra ma beke dedɛk.»

³³ Tɔ tsane andza niye, ta mbɔday faya, tɔ gwaday: «Nɔmay na, gwala i Abraham hay ada dɔda nɔmaa tara beke hay bay. Ane tuk na, ka gwad nɔmaa tɔmaweye abɔra ma beke na, kɔkay?»

³⁴ Yesu a mbɔdatay faya, a gwadatay: «Ayaw! Sɔrum ha na, ndo nakɔ faya ma giye mezeleme aye na, nenɔgeye ka tɔra beke i mezeleme. ³⁵ Beke na, ma ndziye huya mɔ gay i ndo i gay nɔgay bay. Wawa, nenɔgeye na, ma ndziye huya mɔ gay i bɔba nɔgay. ³⁶ Andza niye, nenɔ wawa Mbɔlom na tɔma kurom ahaya abara ma beke na, ka tɔrumeye beke hay sa bay. ³⁷ Na sɔr ha nɔkurom na, gwala i Abraham hay. Ane tuk na, faya ka pɔlumeye tsɔved ka mɔkɔde ga hɔrwi ka kɔrahum bazlam ga. ³⁸ Nenɔ, na tsik na, wu nakɔ na nɔgatayaw abɔra ka tɔv i Bɔba aye. Nɔkurom ka gum na, wu nakɔ bɔba kurom a tsikakum aye.»

³⁹ Ta mbɔday faya, tɔ gwaday: «Bɔba may na, Abraham.»

Yesu a gwadatay: «Tadɔ nɔkurom wawa i Abraham hay na, ka gumeye andza Abraham bɔdaw? ⁴⁰ Nenɔ, na tsikawakum na, dedɛk nakɔ na tsɔnew ka Mbɔlom aye. Kwa mɔ ge andza niye bɔbay na, nɔkurom faya ka pɔlumeye tsɔved mɔkɔde ga. Abraham na, nenɔgeye kɔ ge andza niye tɔbey. ⁴¹ Nɔkurom na, faya ka gumeye wu nakɔ bɔba kurom a gawa aye.»

Tɔ gwaday: «Nɔmay na, madazla hay bay. Wawa neheye madazla aye hay na, ndɔray a sɔr bɔba tay hay bay. Bɔba may na, Mbɔlom nɔte nɔgwɛn.»

⁴² Yesu a gwadatay: «Tadɔ Mbɔlom Bɔba kurom na, ka wudumeye ga. Hɔrwi nenɔ na, na yaw mɔ Mbɔlom ada nenɔ kananɔ na, hɔrwi nɔgay. Na yaw ka gɔr bɔ ga bay, maa slɔra ga ahaya na, nenɔgeye. ⁴³ Wu nakɔ faya na tsikiye ka tsɔnum bay na, hɔrwi mey? Ka tsɔnum bay na, hɔrwi ka slum faya matɔme bazlam ga bay.»

⁴⁴ «Bɔba kurom na, Fakalaw ada a yakum a gɔr mɔge na, wu nakɔ bɔba kurom a wuda aye. Nenɔgeye ndo mɔkɔde ndo kwa anɔke bay. Nenɔgeye na, a say dedɛk tɔbey hɔrwi dedɛk andaya mɔ nenɔgeye bay. Maraw me na, wu nɔgay hɔrwi nenɔgeye ndo i maraw me. Maraw me waray waray na, a yaw abɔra na, ma nenɔgeye.»

⁴⁵ «Ane tuk na, nenɔ na, na tsik dedɛk. A sakum mɔdzele ha ka nenɔ bay na, hɔrwi nakɔ na tsik dedɛk aye. ⁴⁶ Way nakɔ mɔ walaɔ kurom ma gwadiye ka nenɔ, na ge mɔnɛse na, way? Na tsikakum dedɛk na, ka dzalum ha faya bay na, hɔrwi mey? ⁴⁷ Kɔ ge

ndoweye wawa i Mbɔlom na, ma pay zlɔm a bazlam i Mbɔlom. Nɔkurom ka pumay zlɔm a bazlam ga bay na, hɔrwi nakɔ nɔkurom wawa i Mbɔlom hay bay aye.»

Yesu tɔ Abraham

⁴⁸ Bagwar i Yahuda hay tɔ gwaday a Yesu: «Nɔmaa gwad nɔkar ndo i Samari ada fakalaw mɔ bo yak na, nɔmaa tsik na, dedɛk.»

⁴⁹ Yesu a mbɔdatay faya, a gwadatay: «Fakalaw andaya mɔ bo ga bay. Nenɔ faya na dɔslay ha gɔr a Bɔba ga. Nɔkurom na, ka wudum mɔdɔsleɔ ha gɔr bay. ⁵⁰ Nenɔ na, na dɔslay gɔr a bo ga bay. Duh ndo nakɔ a say mɔdɔsleɔ ha gɔr aye na, andaya. Mata ge sariya eye na, nenɔgeye. ⁵¹ Ayaw! Sɔrum ha na, tadɔ ndoweye ka rɔhay ha gɔr a bazlam ga na, ma mɔtiye dɔda bay.»

⁵² Yahuda hay tɔ gwaday: «Anɔke nɔmaa sɔr ha tuk. Fakalaw andaya mɔ bo yak. Abraham kɔ mɔt, ada ndo mɔde ha bazlam i Mbɔlom hay ta mɔt tuk na, ada nɔkar ka gwad ndoweye ka rɔhay ha gɔr a bazlam yak na, ma mɔtiye dɔda bay na, kɔkay? ⁵³ Nɔkar na, ka ze bɔba may Abraham daw? Nenɔgeye na, kɔ mɔt ada ndo mɔde ha bazlam i Mbɔlom hay ta mɔt dɔrmak. Nɔkar na, way?»

⁵⁴ Yesu a mbɔdatay faya, a gwadatay: «Tadɔ nenɔ na dɔslay ha gɔr a bo ga na, ma genɔye nɔgama bay. Maa dɔsleɔ ha gɔr na, Bɔba ga. Nenɔgeye na, ndo nakɔ ka gwadum Mbɔlom kurom aye. ⁵⁵ Ane tuk na, ka sɔrum na bay. Nenɔ na, na sɔr na. Tadɔ na gwadawa na sɔr na bay na, nenɔ ndo i maraw me andza nɔkurom. Ane tuk na, na sɔr na ada nenɔ faya na rɔhay ha gɔr a bazlam nɔgay. ⁵⁶ Mbɔlom kɔ tsikay a bɔba tɔte kurom Abraham ma nɔgateye a pat i madayaw ga ada Abraham na, dɔrev nɔgay kɔ nɔgwasa. Abraham a nɔgatay a pat eye na, mɔnɔgwese kɔ rah a dɔrev nɔgay.»

⁵⁷ Yahuda hay tɔ gwaday: «Nɔkar mɔve kɔ husa mɔve kuro kuro zlam zuk bay tuk na, ka nɔgatayaw a Abraham aye na, mɔnɔgay?»

⁵⁸ Yesu a mbɔdatay faya, a gwadatay: «Ayaw! Sɔrum ha na, kwa ahɔl nakɔ ta wa na Abraham zuk bay aye na, nenɔ andaya.»

⁵⁹ Tɔ tsane andza niye na, tɔ pala kwar, a satay mɔkele na Yesu. Ane tuk na, Yesu a nɔgaha bo, ada a gɔdaw abɔra mɔ gay i mɔdɔsleɔ ha gɔr a Mbɔlom.

9

Yesu a mbɔl ha ndo wuray guluf eye

¹ Pat wuray Yesu faya ma diye ka tsɔved na, a nɔgatay a ndo wuray guluf eye. Tɔ wa na na, guluf eye. ² Gawla i Yesu hay tɔ nɔgatay a guluf niye na, ta tsɔtsah ka Yesu, tɔ gwaday: «Miter, tɔ wa na ndo nakay guluf eye na,

hərwi mezeleme ngay ngway tsukudu hərwi mezeleme i bəba ngay fay daw?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tə wa na guluf eye na, hərwi mezeleme ngay bay, ada hərwi mezeleme i bəba hay ngay wal bay. Nəngeye guluf eye na, hərwi ada ndo hay tə ngatay a gədan i Mbəlom nakə ma giye bo tə nəngeye aye. ⁴ Anəke pat andaya mba na, kutoŋ ka gakweye məsler i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Mazlambar həvad ma giye. Həvad kə ge na, ndaray ma sliye faya məge məsler sa bay. ⁵ Ahəl nakə neŋ andaya ka məndzibəra mba aye na, neŋ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka məndzibəra aye.»

⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a tuf slesləb ka dala, a hələb bətekwev tsekweŋ ta slesləb ngay niye. Tsa na, a ndad, a faday ka dəre i guluf niye. ⁷ A gwaday: «Do ta bara dəre a dəlov nakə tə zalay Silowe aye.» Silowe na, andza məgwədə «Masləra eye.»

Guluf niye a ye. A ye naha a bara dəre ngay. A maw na, a ngatay a dəre tuk.

⁸ Ndo i məged ngay hay ta ndo neheye ta ngataway ka tsəved faya ma rəkiye na, tə gwad: «Nakay na, ndo niye a ndzawa ka tsəved a rəkawa aye bədad?»

⁹ Ndo siye hay tə gwad: «Dedek, nəngeye.»

Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad: «A'ay! Nəngeye bay. Ane tuk na, a ndzakit bo nəngeye.»

Ndo niye a gwadatay: «Neŋ eye dedek ngway.»

¹⁰ Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Dəre yak a həndək na, ma kəkay?»

¹¹ A mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo nakə tə zalay Yesu aye a hələb bətekwev tsekweŋ, a fedəŋ ka dəre ada a gwədəŋ: “Do a dəlov i Silowe ta bara dəre mə dəma.” Tsa na, na həl bo na ye. Na ye naha, na bara dəre ga na, dəre ga a həndək, na ngatay a dəre!»

¹² Ta tsətsah faya sa, tə gwaday: «Ndowneye niye anəke nəngeye mənğay?»

A mbədatay faya, a gwadatay: «Nəngeye ka waray na, na sər bay.»

¹³ Ma dəba aye na, ti ye ha ndo niye dəre ngay a həndək aye ka təv i Farisa hay.

¹⁴ Azlakwa Yesu a hələb bətekwev ada a həndəkay na dəre a guluf niye na, pat i mazəzukuw bo i Yahuda hay. ¹⁵ Hərwi niye Farisa hay, nəteye dərmak ta tsətsah faya, tə gwaday: «Dəre yak a həndək sadzək na, ma kəkay?»

Ndo niye a gwadatay: «Yesu a fedəŋ bətekwev ka dəre ada na bara dəre. Tsa na, na ngatay a dəre tuk.»

¹⁶ Siye hay mə walaŋ i Farisa hay, tə gwad: «Ndo niye a ge wu niye na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay. Bazlam kway mapala eye a gwad nakə a ge məsler pat i mazəzukuw bo aye. Ka rəhay ha gar təbey.»

Ane tuk na, ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ tay tə gwad: «Ndo imezeleme ma sliye faya məge slala i masuwayaŋ nakay na, ma kəkay?»

Mə walaŋ tay niye na, bazlam a ye tay ka bo bay, nəteye mawuna eye.

¹⁷ Farisa niye hay ta tsətsah ka ndo niye dəre ngay a həndək aye sa, tə gwaday: «Ada nəkar ka gwad ka ndo niye a həndəkaka ha dəre aye, nəngeye na, way?»

A mbədatay faya, a gwadatay: «Nəngeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.»

¹⁸ Ndo niye a ndzawa ahəl niye guluf eye ada anəke dəre ngay ka həndək na, bagwar i Yahuda hay ta dzala ha dedək bay. Hərwi niye tə zalay a bəba ngay ta may ngay hərwi mətsəshe fataya. ¹⁹ Ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Nakay na, wawa kurom dedək daw? Ka gwadum ka wum na guluf eye na, dedək daw? Ada anəke a ngatay a dəre na, ma kəkay?»

²⁰ Bəba ta may i ndo niye ta mbədatay faya, tə gwadatay: «Nəmaa sər ha ta dedək nəngeye na, wawa may ada nəmaa wa na guluf eye. ²¹ Ane tuk na, wu nakə a təra tə nəngeye ada anəke a ngatay a dəre tuk aye na, nəmaa sər bay. Ndo nakə a həndəkay na dəre aye na, nəmaa sər wal bay. Tsətsahum ka bo ngay eye. Nəngeye na, wawa eye sa bay, ma sliye faya mambədakum ka bazlam nakə ka tsətsahumeye faya aye.»

²² Tə tsik andza niye na, hərwi ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay. Hərwi 6a bagwar i Yahuda hay ta 6ar bazlam nəte. Ndo nakə kə gwad Yesu na, nəngeye Kəriste na, tə həhara ahaya abəra mə gay i maduwule me tay. ²³ Hərwi niye ta mbədatay faya bay. Ane tuk na, tə gwad: «Nəngeye wawa eye sa bay, tsətsahum ka bo ngay eye.»

²⁴ Farisa hay tə zalay a ndo niye dəre ngay a həndək aye masulo eye sa, tə gwaday: «Tsikamay dedək kame i Mbəlom, hərwi nəmaa sər ha ndo niye na, ndo i mezeleme.»

²⁵ A mbədatay faya, a gwadatay: «Nəngeye ndo i mezeleme, na sər bay, ndo i mezeleme bay na sər bay. Ane tuk na, wu nakə na sər aye na, ha6e na ndzawa na, guluf eye, anəke na, na ngatay a dəre.»

²⁶ Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka ngatay a dəre na, a ge ka nəkar na, kəkay? A həndəkaka ha dəre yak na, kəkay?»

²⁷ A mbədatay faya, a gwadatay: «Ba na təkərakum tsiy, ka wuduŋ məpay zləm bay. A sakum mətsəne sa na, hərwi mey? A sakum matəre gawla ngay hay dərmak kəla daw?»

²⁸ Tə tsəne andza niye na, tə tsədəy pələslesle. Tə gwaday: «Gawla i ndo niye na, nəkar! Nəmay na gawla i Musa hay. ²⁹ Nəmaa sər Mbəlom a tsikay me ahəl niye na, a Musa. Ane tuk na, ndo niye duh a yaw mənğay na, nəmaa sər na bay.»

³⁰ Ndo niye a mbədatay faya, a gwadatay: «Wu nakə ta tsəne aye na, a geŋ hərbəbəkka! Ndo nakə a händəkən na dəre aye ka gwadum ka sərüm təv ŋgay nakə a yaw abəra mə dəma aye bay na, kəkay!» ³¹ Ka sərakwa ha Mbəlom na, ma pay zləm a bazlam i ndo i mezeleme hay bay. Ane tuk na, faya ma pay zləm kwa a way ka rəhay ha gər ada faya ma giye wu nakə a say aye. ³² Dada ndəray kə tsəne ta händəkay na dəre a ndo nakə tə wa na guluf eye bay. ³³ Tadə ndo nakay a yaw na, abəra ka təv i Mbəlom bay na, ma sliye faya məge wuray bay.»

³⁴ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəkar kwa ahəl nakə tə wa kar aye na, nəkar mə mezeleme. A saka matətikamay dərma dāw?»

Tsa na, ta həhar na abəra mə gay i mađuwule me.

³⁵ Yesu a tsəne ta həhar na ndo niye a händəkay na dəre aye abəra mə gay i mađuwule me na, a pa bo ka mapəle na. A huta na ndo niye na, a gwaday: «Ka dzala ha neŋ Wawa i Ndo dāw?»

³⁶ Ndo niye a mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Bəy Maduweŋ ga, Wawa i Ndo nakə a seŋ na dzaliye ha faya aye na, way. Deŋ ha tey.»

³⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar ka ŋgatay. Neŋgeye nakə faya ma tsikakeye me anəkə aye.»

³⁸ Ndo niye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, na dzala kar ha.» Tsa na, a dəkway gurmets a huvo a Yesu.

³⁹ Yesu a gwad: «Na yaw ka məndzibəra na, hərwi məŋgəne tay ha ndo neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom abəra ta ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom bay aye. Ada ndo neheye tə ŋgatay a dəre bay aye na, ta ŋgateye a dəre, ndo neheye tə ŋgatay aye na, ta təriye guluf eye hay.»

⁴⁰ Farisa niye hay ka təv ŋgay aye tə tsəne na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar ka gwad namay na, guluf eye hay dərma dāw?»

⁴¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tadə nəkurom guluf eye hay na, həkə ka gumeye mezeleme bay. Aya ane ka gwadum dūh na, nəkurom guluf eye hay bay sa na, hərwi niye ka ndzumeye huya mə mezeleme.»

10

Ndo matsəkure təbaŋ lele eye

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərüm ha na, ndoweye kə fələkwa a gay i təbaŋ ta maged bay, a fələkwa ta təv mekeleŋ eye wal na, neŋgeye məkal ada ndo mabuwe tay ha təbaŋ hay. ² Ane tuk na, ndo nakə ma fələkwiye ta maged aye na, neŋgeye ndo matsəkure təbaŋ hay.

³ «Ndo matsəpe maged i gay i təbaŋ hay ka händək na maged a ndo matsəkure təbaŋ hay na, ma fələkwiye a dəma. Kə fələkwa a dəma na, ma zaliye a təbaŋ ŋgay hay ta məzele. Ta tsəne məzele tay na, ma pəla tay ahaya abəra. ⁴ Kə pəla tay ahaya abəra tebiye na, ma ndzateye kame. Kə ndzatay kame na, ta pay bəzay hərwi tə sər bədiday ŋgay. ⁵ Ane tuk na, ndo nakə tə sər na bay aye na, ta pay bəzay bay. Ta pay bəzay bay na, hərwi tə sər bədiday ŋgay bay.»

⁶ Yesu a tsikatay bazlam niye ta dzeke. Ane tuk na, wu nakə Yesu a say matsike aye na, ta tsəne bay.

⁷ Hərwi niye Yesu a gwadatay sa: «Sərüm ha na, maged i gay i təbaŋ hay na, neŋ. ⁸ Ndo neheye tə leheŋew madayaw aye nəteye na, məkal hay, ndo mabuwe ndo hay. Təbaŋ hay ta piye zləm ka bazlam tay bay. ⁹ Neŋ na, maged. Ndoweye kə fələkwa tə neŋ na, na ta təmiye ha. Neŋgeye na, ma sliye faya məfələkwa a gay ada ma deyeweye abəra andza nakə a say aye. Ma ndziye na, bar-barra, ma hutiyə wu mənday. ¹⁰ Məkal ma deyeweye i ŋgay na, hərwi makəle təbaŋ hay, məkədə tay ha ada hərwi mənese tay dəkdek tsa. Neŋ na yaw na, hərwi ada ndo hay tā huta sifa. Sifa niye ta hutiyə na, ma ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ «Neŋ na, ndo matsəkure təbaŋ hay ta lele eye. Ndo matsəkure təbaŋ ta lele eye na, neŋgeye maləva bo eye məvəle məsəfəre ŋgay hərwi təbaŋ ŋgay hay. ¹² Ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, neŋgeye ndo matsəkure wu ta lele eye bay. Kə ŋgatay a kəra i pesl faya ma deyeweye ka təbaŋ hay na, ma huye ma gəriye tay ha təbaŋ hay. Kəra i pesl niye ma hahariye tay ha təbaŋ niye hay ma gəsiye tay ha, siye hay ta hwiye kweye kweye a təv eye. A ge andza niye na, hərwi təbaŋ niye na, i ŋgay bay. ¹³ Andza niye, ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, ma gateye gər a təbaŋ hay lele bay.

¹⁴ «Neŋ na, ndo matsəkure təbaŋ hay ta lele eye. Na sər tay ha təbaŋ ga hay, nəteye dərma tə sər ga ha. ¹⁵ Andza nakə Bəba ga a sər ga ha andza neŋ na sər Bəba ga aye. Ada na vəliye məsəfəre ga hərwi təbaŋ ga hay. ¹⁶ Təbaŋ ga mekeleŋ eye hay nəteye andaya ma zləget nakay bay, nəteye ma təv eye. Ane tuk na, kutoŋ na hayateye gər ka təv ga dərma. Ta tsəniye na, bədiday ga. Ta dzapiye ka təv ma nəte eye, ndo matsəkure tay ha na, nəte dərma.

¹⁷ «Bəba ga a wuda ga. A wuda ga na, hərwi nakə neŋ na vəliye ha məsəfəre ga aye. Ada na sər ha na hutiyə na məsəfəre ga sa. ¹⁸ Ndəray ma sliye faya məzle fagaya abəra məsəfəre ga ta gədaŋ bay. Mata vəle ha na, neŋ eye. Neŋ na, gədaŋ andaya məvəle ha məsəfəre ga ada gədaŋ andaya məhute na.

Nakay na, wu nakə bəba ga a gwedeŋ ge aye.»

¹⁹ Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik andza niye na, ta ŋgana. ²⁰ Ndo siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwad: «Ma giye na, fakalaw mə bo ŋgay! Ka pakweye zləm a bazlam i gər mavuwe na, hərwi mey?»

²¹ Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad: «Ndo nakə fakalaw mə bo ŋgay aye na, ma tsikiye me andza niye bay. Ada fakalaw na, ma sliye faya mahəndəkay na dəre a guluf daw?»

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

²² Ahəl niye na, Yahuda hay tə pa magurlom i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə ma ha ka mbəlom ma Zerozelem aye sa. Tə hatsawa magurlom niye na, ka məve. Tə hatsawa na, ahəl i mətasl. Anəke na, həlay i məhetse magurlom niye kə sla tuk. ²³ Pat wuray na, Yesu andaya mə magurlom niye dərmaƙ faya ma həhaliye. Faya ma həhaliye na, mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay mazambal i Salomon aye.

²⁴ Bagwar i Yahuda hay tə lawara na Yesu, tə gwaday: «Tadə nəkar Kəriste na, tsikamay parakka. Nəmaa həbiye nakə ada ka tsikam-eye na, hus kədəy?»

²⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Ba na tsikakum tsiy, ane tuk na, ka dzalum ha bay. Məsler nakə faya na giye na, na ge na, ta gədaŋ i Bəba ga. Mata bəzakum ha neŋ way na, məsler nakə faya na giye. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom ka dzalum ha bay, hərwi nəkurom na, ndo ga hay bay.

²⁷ «Ndo ga hay na, ta pay zləm a bazlam ga andza təbaŋ neheye ta pay zləm a ndo mətsəkure tay ha aye. Na sər tay ha ada nəteye ta peŋeye bəzay dərmaƙ. ²⁸ Na vələteye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəteye na, dāda ta mətiye bay ada ndəray ma sliye faya mabuwe tay ha abəra mə həlay ga bay. ²⁹ Bəba ga a vələŋ tay ha a həlay ga, neŋgeye na, bagwar eye a ze wu hay tebiye. Ada ndəray ma sliye faya mabuwe wuray abəra mə həlay i Bəba ga bay. ³⁰ Bəba tə neŋ na, nəmay nəte.»

³¹ Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam ŋgay niye na, tə həl kwar a həlay, a satay məkədə na tə kwar sa. ³² Yesu a gwadətay: «Na ge wu lele eye hay haladzay ta gədaŋ i Bəba ga ada ka ŋgatumay tə dəre kurom. Mə walaŋ i wu neheye na ge aye, a sakum məkele ge ta kwar faya aye na, wu waray?»

³³ Bagwar i Yahuda niye hay ta mbədatay faya tə gwaday: «Nəmaa kədiye kar tə kwar dūh na, hərwi məsler lele eye nakə ka giye aye bay. Nəmaa kədiye kar tə kwar na, hərwi ka tsalay ka gər a Mbəlom. Nəkar na, ndo

zezeŋ tuk na, ka gwad nəkar Mbəlom na, ma kəkay?»

³⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Mawatsa eye mə derewel kurom na, Mbəlom a gwad: “Nəkurom mbəlom hay.*” ³⁵ Ka sarakwa ha na, wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma ndziye andza niye huya. Ndo neheye a tsikatay bazlam aye tadə Mbəlom a zalatay mbəlom hay aye na, ³⁶ neŋ nakə Mbəlom a zla ga ada a sləra ga ahaya ka məndzibəra aye na, na ze tay ha bədaw? Neŋ na gwad neŋ Wawa i Mbəlom. Nəkurom ka gwadum faya na tsaleye ka gər a Mbəlom, na tsalay ka gər na, ma kəkay? ³⁷ Tadə faya na giye məsler i Bəba ga bay na, ka dzalum ha ka bazlam ga nakə na tsikakumeye bay. ³⁸ Ane tuk na, tadə faya na giye məsler ŋgay na, kwa ka təmmum bazlam ga bay bəbay na, dzalum ha ka neŋ hərwi məsler nakə faya na giye aye hərwi ada ka sərumeye ha parakka neŋ ta Bəba ga na, nəmay nəte.»

³⁹ Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, kwayaŋŋa ta pəla tsəved məgəse na sa. Ane tuk na, kə təma fataya abəra.

⁴⁰ Ma dāba aye na, Yesu a həl bo, a ma a diye i magayam i Yurдум, magayam nakə Yuhana madzəhuəe ndo a yam a dzəhuəawa ndo hay a dəma aye. Yesu a ndza ŋgway mə dəma. ⁴¹ Ndo hay ti ye naha ka təv ŋgay haladzay. Ti ye naha na, tə gwadawa: «Yuhana kə ge masuwayaŋ kwa nəte bay. Ane tuk na, wu nakə a tsik tebiye ka ndo nakay aye na, dedek.» ⁴² Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

11

Lazar a mat

¹⁻² Ndoweje andaya tə zalay Lazar. A ndzawa na, ma gəma i Betani. Malamar ŋgay hay Marta ta Mari tə ndzawa ma gəma eye niye. Mari na, ŋgwas nakə ma ta mbədiye mal ka sik i Yesu ada ma ta takadiye na ta məkwets i gər ŋgay aye. Pat wuray na, Lazar a dād a dəvats.

³ Hərwi niye malamar ŋgay niye hay sulo eye tə slər ndo ka Yesu. Ndo niye a ye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, dzam yak nakə ka wuda na haladzay aye na, dəvats a gay.»

⁴ Yesu a tsəne andza niye na, a gwad: «Lazar ma mətiye ta dəvats niye bay. Dəvats niye a gay na, hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a məzlab i Mbəlom ada ta zembədeŋeye a neŋ Wawa i Mbəlom dərmaƙ.»

⁵ Yesu na, a wuda Marta ta malamar ŋgay Mari ada a wuda Lazar. ⁶ Yesu a tsəne Lazar neŋgeye dəvats eye na, ki ye bəse bay. A ndza ma təv ŋgay niye neŋgeye mə dəma aye məhəne sulo.

* 10:34 Dəmes hay 82.6.

⁷ Ma dāba i mēhāne niye sulo eye na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Takwa abēra kanan, makwa ka dala i Yahuda.»

⁸ Gawla ŋgay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Eh! Miter may, kə ndza haladzay bay nakə ndo niye hay ma dāma aye a satay məkədə kar tə kwar tuk na, ada ka makweye a dāma sa na, kəkay?»

⁹ Yesu a gwadatay: «A dazlay ka mekedə hus a huwa na, pat a dāv dzaydzay bədāw? Tadə ndoweye ma hāhaliye ta hapat na, ma ndafiye sik bay hārwi dzaydzay i mēndzibēra faya ma dāviye ka tāv ŋgay.

¹⁰ Ane tuk na, tadə ndoweye ma hāhaliye ta hēvad na, ma ndāfiye sik hārwi ləvonj zəŋzəŋ, dzaydzay andaya ka tāv ŋgay bay.»

¹¹ Yesu a tsikatay bazlam niye hay na, ma dāba aye a gwadatay sa: «Dzam kway Lazar na, kə ndzahāra. Ane tuk na, na diye na ta pədekiye abēra ka mēndzēhəre.»

¹² Gawla ŋgay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, kə ge neŋgeye mēndzēhəre eye na, ma mbāliye.»

¹³ Yesu neŋgeye a say mēgwədə dūh na, Lazar kə mət. Ane tuk na, nətēye tə dzala na, tə gwad Yesu a tsik ka mēndzēhəre naka dedək aye.

¹⁴ Andza niye Yesu a tsikatay parakka, a gwadatay: «Lazar kə mət bay. ¹⁵ Ane tuk na, dāvats a gəs Lazar na, neŋ andaya ka tāv ŋgay bay. Na ye bay na, hārwi kurum. A ge bo andza niye na, hārwi ada nēkurom kā dzalum ha ka neŋ. Hārwi niye dārev ga māŋwasa eye. Lətsakwa, takwa ta zabakwaw faya.»

¹⁶ Tomas ndo nakə tə zalay Mawsa aye, a gwadatay a siye i gawla i Yesu hay: «Takwa, matakwa ka bo ta Bəy Maduweŋ kway.»

¹⁷ Yesu ta gawla ŋgay hay tə husa a gəma niye na, 6a Lazar kə ge mēhāne fad ma tsəvay. ¹⁸ Gəma i Betani na, bəse ta Zē-rozelem. Ka diye abēra ma Betani a Zē-rozelem na, a sla kilomiter mahkar bay. ¹⁹ Yahuda hay haladzay ta ye naha mata gatayaw azekw a Marta ta Mari i mādahaŋ i malamar tay Lazar.

²⁰ Marta a tsəne Yesu kə ndzew, neŋgeye bəse ka tsəved faya ma deyeweye na, a lətse, a ye mata dzəgər tə Yesu. Mari neŋgeye na, mandza eye mətəgay. ²¹ Marta a ye naha tə dzəgər tə Yesu na, a gwaday a Yesu: «Bəy Maduweŋ ga, tadə ka ge andaya kanan na, hābe malamar ga ma mətēye bay. ²² Na sər ha kwa anəke bəbay na, wu nakə ka tsətsah aye na, Mbəlom ma vəlakeye.»

²³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Malamar yak ma lətseweye abēra ma mādahaŋ.»

²⁴ Marta a mbəday faya, a gwaday: «Na sər, ahəl nakə aza mēndzibēra ma ndāviye, ndo hay tebiye ta lətseweye abēra ma mādahaŋ aye na, neŋgeye dərma ka lətseweye abēra ma mādahaŋ.»

²⁵ Yesu a gwaday: «Neŋ na, ndo mətəme ha ndo abēra ma mādahaŋ ada ndo məvəle sifa a ndo hay. Ndowneye kə dzala ha ka neŋ na, kwa kə mət bəbay na, ma hutēye a dāma sifa nakə ma ndāviye bay aye. ²⁶ Ndo kə dzala ha ka neŋ na, məsəfare ŋgay ma dziye bay. Ma ndziye ka tor eye. Ka dzala ha bədaw Marta?»

²⁷ Marta a gwaday faya: «Ayaw Bəy Maduweŋ, na dzala nəkər na, Kərīste. Nəkər na, Wawa i Mbəlom niye tə gwad ma deyeweye ka mēndzibēra aye.»

Yesu a tuwa

²⁸ Marta a tsik ka bo abēra andza niye na, a mbədə gər a mətəgay mata zalayaw a malamar ŋgay Mari. A ye naha a tsikay me ta suksuk eye, a gwaday: «Bəy Maduweŋ ki yaw, faya ma zalakeye. A gwadaka dara.»

²⁹ Mari a tsəne andza niye na, kwayanŋa a lətse, a ye bəse ka tāv i Yesu.

³⁰ Azlakwa Yesu na, kə husa a gəma niye zuk bay. Neŋgeye huwa ka tāv nakə tə dzəgər ta Marta aye.

³¹ Ndo neheye ti ye naha a gay i Mari mata gatay azekw aye, tə ŋgatay a Mari a lətse, a yaw abēra na, tə payaw bəzay. Tə gwad ma giye na, ma diye ka tsəvay mata tuwe.

³² Mari a ye na, ka tāv i Yesu. A husa ka tāv nakə Yesu mə dāma aye. A ŋgatay a Yesu na, a dək w gurmets kame ŋgay, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, tadə ka ge andaya kanan na, hābe malamar ga ma mətēye bay.»

³³ Yesu a zəba ka Mari na, faya ma tuwiye ada ndo neheye ti ye naha dziye faya ta tuwiye dərma. Tsa na, dārev a ndalay haladzay, a mbəday ha mēdzal gər.

³⁴ A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka lum na na, ka waray?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, dara nəmaa dakeye faya.»

³⁵ Yesu a tuwa.

³⁶ Ndo niye hay tə gwad: «Zəbum faya tey, a wudā Lazar haladzay!»

³⁷ Ane tuk na, ndo siye hay mə waləŋ tay, tə gwad: «Ka hēndəkay ha dāre a guluf, Lazar mā mət bay na, a sla faya mēge tēbədew?»

Yesu a mbəl ha Lazar abēra ma mādahaŋ

³⁸ Dārev a ndalay a Yesu sa. A ye ka tsəvay. Tsəvay niye na, andza lar. Tə pa na mādahaŋ i Lazar na, a lar niye. Ta dərəzl me i tsəvay niye na, ta beber bagwar eye. ³⁹ Yesu a gwadatay: «Hēndəkum faya abēra beber nakay.»

Marta malamar i mādahaŋ niye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, kə ge ma tsəvay mēhāne fad tuk na, anəke na, ma ziye bədaw?»

⁴⁰ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na tsikaka bədaw? Ka dzala ha ka neŋ na, ka ŋgateye a mēzləb i Mbəlom.»

⁴¹ Ta händək faya abəra beber niye. Ta händək faya abəra na, Yesu a zəba dəre a mbəlom. A gwad: «Bəba ga na gaka naha sisə haladzay hərwi wu nakə na tsətsah naha fakaya na, ka tsəneŋ na. ⁴² Na sər ha wu nakə na tsətsahiye naha fakaya aye na, ka tsəneŋeye na huya. Na tsik wene wene aye na, hərwi ndo neheye kanan ka təv ga aye, tã dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.»

⁴³ A tsikay naha a Mbəlom andza niye na, a zalay a Lazar ta magala, a gwad: «Ndohwaw abəra.»

⁴⁴ Tsa na, Lazar a ndohwaw abəra. A ndohwaw na, tə peteked niye tə pa na ka bo a tsəvay aye tebiye. Həlay tə sik ŋgay hay mambəkwa eye ada gər ŋgay mambəkwa eye dərma.

Yesu a gwadatay: «Pəlum faya abəra pe- teked niye ada kã gərūm ha mǎ ye ŋgway.»

Bagwar i Yahuda hay ta pəla tsəved ka məkəde na Yesu

Mata 26.1-5; Markus 14.1-2; Luka 22.1-2

⁴⁵ Ndo neheye ta ye mata gayaw azekw a Mari ada ta ŋgatay a masuwayaŋ niye Yesu a ge aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. ⁴⁶ Ane tuk na, ndo siye hay ti ye ka təv i Farisa hay. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə Yesu a ge aye.

⁴⁷ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom hay ta Farisa hay tə hayay gər a bagwar i Yahuda hay tebiye. Tə haya gər na, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma giye masuwayaŋ hay haladzay huya. Ka gəkweye ha na, kəkay? ⁴⁸ Tadə ka gərakwa ha andza niye na, ndo hay tebiye ta dzaliye ha faya. Ndo hay tebiye ta pay bəzay na, ndo i Roma hay ta deyeweye ta mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta bəbazliye tay ha ndo kway hay.»

⁴⁹ Ndo weye andaya mə walaŋ tay, məzele ŋgay Kayif. Bəy i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ka viye aye niye na, neŋgeye. A gwadatay: «Ka sərūm wuray kwa tsekweŋ bay. ⁵⁰ Ŋgama ndo nəte mǎ mət hərwi ndo hay tebiye tə bəmalə nakə ndo kway hay tebiye ta dziye aye.»

⁵¹ Wu nakə a tsik aye na, a yaw abəra ma mədzal gər ŋgay bay. Ka viye eye niye na, neŋgeye bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. Hərwi niye Mbəlom a vəlay gədaŋ mətsike ka wu nakə ma giye bo kame aye, Yesu ma mətiye hərwi Yahuda hay tebiye. ⁵² Ane tuk na, ma mətiye na, hərwi Yahuda hay dekdək bay. Ma mətiye hərwi ndo i Mbəlom neheye kweye kweye ka məndzibəra tebiye dərma aye, hərwi ada mǎ həla tay ahaya tebiye tã ndza ka təv eye nəte.

⁵³ Hərwi bazlam i Kayif niye a tsik aye na, pat eye niye ta dazlay mapəle tsəved

ka məkəde na Yesu. ⁵⁴ Hərwi niye Yesu a həhalawa na, a bəzawa ha bo parakka mə walaŋ i Yahuda hay sa bay. Ane tuk na, a ye ŋgway dəreŋ a gəma wuray tə zalay Efrayim. Gəma niye na, bəse tə kəsaf. Tə ndza mə dəma ta gawla ŋgay hay.

⁵⁵ Magurloŋ i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye mazlambar kə ndzew. Ndo hay haladzay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal, ti ye a Zerozelem. Ti ye hərwi ada tã bara bo andza i kule tay nakə a tsik aye. ⁵⁶ Ahəl nakə nəteye mə dəma aye na, ta pəla Yesu. Ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay ma gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye, tə gwad: «Ma deyeweye a magurloŋ bədaw? Ka dzalum na, kəkay?»

⁵⁷ Tə tsik andza niye na, hərwi bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə gwad: «Ndo weye kə sər təv i Yesu nakə neŋgeye mə dəma aye na, mǎ datay ha hərwi ada ta diye faya ta gəsiye na.»

12

Mari a mbəda mal ka sik i Yesu

Mata 26.6-13; Markus 14.3-9

¹ Məhetse i magurloŋ i Pak a zəkaw məhəne məkwa na, Yesu a mbəda gər, a ye a gəma i Betani. Betani na, gəma nakə Lazar mandza eye mə dəma aye. Lazar na, ndo nakə Yesu a mbəl ha abəra ma mədahaŋ aye. ² Yesu a husa naha a Betani na, tə day wu məndaŋ. Marta na, neŋgeye faya ma vəleye wu məndaŋ a Yesu. Lazar na, neŋgeye mə walaŋ i ndo neheye tə nda wu məndaŋ dziye tə Yesu aye.

³ Ahəl nakə faya ta ndiye wu məndaŋ aye na, Mari a zla dos maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. Mal niye na, tə ge ta dərizl i gərdaf aye andaya tə zalay *nardi*. A zla mal niye, a mbəda ka sik i Yesu. A takad na mal niye ta məkwets i gər ŋgay. Məze i mal niye huŋŋa eye a rah a gay niye nəteye mə dəma aye.

⁴ Yudas Iskariyot na, neŋgeye nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay, neŋgeye ma ta giye daf ka Yesu. A ŋgatay a mal niye Mari a mbəda ka sik i Yesu aye na, a gwad: ⁵ «Ass! Ta səkəm ha mal niye bay na, hərwi mey? Həbe ta səkəm ha na, ka hutakweye ha suloy haladzay segey? Ada dala eye na, ta sliye məvələlatay a mətawak hay bədaw!» ⁶ A tsik andza niye na, hərwi neŋgeye məkal. Maa gəsa ha dala na, neŋgeye. Ane tuk na, a həlawa faya abəra ka dala aye niye. A dzala andza niye na, ka mətawak hay dekdək bay.

⁷ Yesu a gwaday: «Gər ha ŋgwas nakay na, səfek. A ge andza niye na, hərwi neŋgeye a ge fagaya na, wu nakə ta zliye ga ha a bəd aye. ⁸ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv

kurom huya. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tã nãkurom huya bay.»

A satay a bagwar i Yahuda hay mækæde Lazar

⁹ Yahuda hay haladzay tã tsãne Yesu nenŋeŋe ma Betani na, tã hãl bo ti ye. Ti ye na, ka tãv i Yesu dækdek bay. Ti ye na, a satay mænŋatay a Lazar nakã Yesu a mbãl abãra ma mädahaŋ aye. ¹⁰ Hãrwi niye bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye tã haya gãr hãrwi a satay mækæde na Lazar dãrmak. ¹¹ A satay mækæde na Lazar na, hãrwi ndo hay haladzay tã patay bãzay sa bay, tã dzala ha ka Yesu hãrwi ŋgay.

Yesu a ye a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Luka 19.28-40

¹² Tãdœ eye na, ndo neheye haladzay ti ye naha a magurlom i Pak aye na, tã tsãne Yesu faya ma diye naha a Zerozelem dãrmak.

¹³ Ti ye tã dãsaw hawal i gãrdãf wuray a ndzãkit bo tãbãh mægãse ha mã hãlay. Ti ye mata dzãgãr tã Yesu ka tsãved. Ahãl nakã faya ta diye na, ta wuda, tã gwad: «Zambãdãkway a Mbãlom! Mbãlom mã pa ŋgama ka ndo nakã faya ma deyeweye ta mæzele i Bay Maduweŋ aye! Mbãlom mã pa ŋgama ka Bãy i Israyel hay!»

¹⁴ Yesu a ŋgatay a zuŋgo wuray na, a ndza faya andza nakã mawatsa eye mã Derewel i Mbãlom, Mbãlom a gwad:

¹⁵ «Nãkar gãma i Zerozelem, kã dzãdzãr bay! Zãba, bãy yak faya ma diye naha

mandza eye ka zuŋgo wawa eye.*»

¹⁶ Ahãl niye na, gawla i Yesu hay tã sãr bazlam niye a tsik ka Yesu na, tã sãr zuk bay. Ahãl nakã Mbãlom a bãz ha mæzlaã i Yesu, a matayaw a gãr aye na, bazlam i Mbãlom kã tsik faya andza niye dedek ada ndo hay tã ge andza niye dãrmak.

¹⁷ Ahãl nakã Yesu a zalay naha a Lazar a tsãvay, a mbãl ha abãra ma mädahaŋ aye na, ndo hay andaya haladzay ka tãv eye niye. Ndo niye hay ta tãkar wu nakã tã ŋgatay Yesu a ge aye a ndo hay. ¹⁸ Hãrwi niye ndo hay haladzay ti ye mata dzãgãr tã Yesu. Ndo niye hay tã tsãne Yesu na, kã ge masuwayãŋ niye.

¹⁹ Farisa hay tã ŋgatay andza niye na, tã tsik mã walaŋ tay, tã gwad: «Zãbum kwa, wu nakã faya ka gakweye tebiye na, ma gakweye ŋgama bay! Ndo hay tebiye ta pay bãzay.»

Gãrek wuray hay ta pãla Yesu

²⁰ Ahãl nakã ndo hay ti ye a magurlom i Pak mata dãslay ha gãr a Mbãlom aye na, Gãrek hay andaya mã walaŋ tay. ²¹ Gãrek niye hay ti ye ka tãv i Filip. Filip nenŋeŋe ndo i gãma i Betesayda ka dala i Galile. Ti

ye naha tã gwadãy a Filip: «Ŋgalaka, a samay mænŋatay a Yesu tey.»

²² Filip a tsãne na, a ye a tsikay a Aŋdãre. Tã na, ti ye tã tsikay a Yesu. ²³ Yesu a gwadãtay: «Hãlay eye kã sla anãke tuk, Mbãlom ma datay ha mæzlaã ga i neŋ Wawa i Ndo, a ndo hay.» ²⁴ Yesu a gwadãtay sa: «Sãrum ha na, ta slãga hulfe i wu nãte a bãd bay na, ma ndziye andza niye ma sãkahiye bay. Tãdã ta slãga na, ma ndzohwiye. Nakay a ndzohwaw abãra aye na, ma gãliye ada ma giye wur haladzay. ²⁵ Ndoweye ka wuda sifa ŋgay na, ma dziye ha dũh. Ndoweye ka karah mægãy gãr a sifa ŋgay hãrwi ga na, ma hutiyeye sifa nakã ma ndãviye bay aye. ²⁶ Tãdã kã say a ndoweye mægãŋ mæsler na, mã peŋ bãzay. Andza niye ndo i mæsler ga na, ma ndziye ka tãv nakã neŋ na ndziye mã dãma aye dãrmak. Ndo nakã ma geŋeŋe mæsler aye na, Bãba ga ma dãslay ha gãr.»

Yesu a da ha mãmãte ŋgay

²⁷ Yesu a gwadãtay sa: «Anãke na, dãrev ki ye fagaya abãra. Ada na gwadiye na, kãkay? Na gwadeye a Bãba: “Bãba ga, zla fagaya abãra dãretsãtseh nakay tey” na, na tsikiye dãw? A’ay! Na tsikiye andza niye bay, hãrwi na yaw ka mãndzibãra na, hãrwi ada nã sa dãretsãtseh nakay. ²⁸ Na gwadiye dũh na, Bãba, ge wu nakã ndo hay ta sãriye na na, nãkar bagwar eye.»

A tsik andza niye na, mætsike me a tsãnew abãra mã mbãlom, a gwad: «Ba na mbãrãm mãdã ha mæzlaã ga nakã ndo hay ta dãsleŋeŋe ha gãr aye ada na datay ha mæzlaã ga sa.»

²⁹ Ndo neheye nãteŋe haladzay ka tãv eye niye, tã tsãne mætsike me niye a tsãnew mã mbãlom aye, tã gwad: «Maa lãv na, malãve i mbãlom.»

Siye hay tã gwad: «Maa tsikayaw me na, gawla i Mbãlom!»

³⁰ Ane tuk na, Yesu a mbãdatay faya, a gwadãtay: «Mætsike me nakay a tsãnew mã mbãlom aye na, hãrwi kurom bãna hãrwi ga bay. ³¹ Nakay na, hãlay nakã Mbãlom ma gateye sariya a ndo hay aye tuk. Anãke na, Mbãlom ma hãhariye na bay i mãndzibãra nakay. ³² Neŋ na, ta gãsiye ga, ta dariye ga ka mayako mæzlaãmbãda eye, ta lætsiye ga ha ka bo ka mbãlom. Ta lætse ga ha na, na zalateye a ndo hay tebiye tã yaw ka tãv ga.» ³³ Yesu a tsik andza niye na, ka mãmãte ŋgay. Ma ta mætiye kãkay na, a dã ha nenŋeŋe.

³⁴ Ndo hay tã gwadãy: «Mã derewel i Mbãlom na, tã watsa, tã gwad: “Kãriste na, ma ndziye na, huya.” Ada ka gwadiye Wawa i Ndo na, ta dariye na ka mayako na, ma kãkay? Wawa i Ndo na, way?»

³⁵ Yesu a gwadãtay: «Anãke na, dzaydzay andaya mã walaŋ kurom. Ane tuk na, ma ndziye na, tsekweŋ tã. Ahãl nakã dzaydzay

* 12:15 Zakari 9.9.

andaya mba aye na, dum kame hærwi ada ləvonj mã ndzakum a gær hæf bay. Hærwi ndo nakæ faya ma diye ma ləvonj aye na, a sær tæv nakæ ma diye a dæma aye bay. ³⁶ Ahæl nakæ dzaydzay niye faya ma dæviye na, dzalum ha faya hærwi ada kâ tærum ndo i dzaydzay hay.»

Yesu a tsik bazlam niye andza niye na, a ye a ŋgaha bo abæra ka næteye.

Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu bay

³⁷ Kwa tadæ kæ ge masuwayanj haladzay ka dære tay bæbay na, Yahuda hay haladzay ta dzala ha faya bay. ³⁸ Wu nakay a ge andza niye na, hærwi ada wu nakæ Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbælom a tsik ahæl niye mã ge bo. A gwad:

«Bæy Maduwej, maa tæma bazlam yak nakæ næmaa dæ ha aye na, way?

Bæy Maduwej, ka bæzay ha gædan yak na, a way?†»

³⁹ Hærwi niye ndo hay tæ dzala ha ka Yesu bay na, hærwi mey? Ezay a gwad:

⁴⁰ «Mbælom ka tæra tay ha guluf eye hay, ka dæræzlatay ka metsehe tay.

A satay mæŋgatay tæ dære bay, a satay mæsære tæ metsehe tay bay.

Tadæ a satay mambæde ha mede tay na, na tæmiye tay ha dærmak.‡»

⁴¹ Ezay a tsik wu niye na, hærwi nenŋeye kæ ŋgatay a mæzla6 i Yesu ada a tsikawa faya.§

⁴² Kwa Ezay kæ tsik andza niye bæbay na, bagwar i Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ane tuk na, tæ dzala ha ka Yesu na, ta mækal. Ta dæ ha bay hærwi ta dzædzaray a Farisa hay. Ta dzædzar na, hærwi ta hæhariye tay abæra mæ gay i maðuwule me tay. ⁴³ A satay na, ndo tæ zambadätay, duh Mbælom mã zambadätay bay.

Wu nakæ Yesu a tsik aye na, ma gæsiye ndo hay a sariya

⁴⁴ Ma dæba eye na, Yesu a wuda kælærra, a gwad:

«Ndowneye kæ dzala ha ka neŋ na, ta dedek a dzala ha ka neŋ bay. Ane tuk na, a dzala ha na, ka ndo nakæ a slæra ga ahaya aye.

⁴⁵ Ndowneye kæ ŋgeteŋ na, a ŋgatay a ndo nakæ a slæra ga ahaya aye. ⁴⁶ Neŋ na, na yaw ka mændzibæra andza dzaydzay nakæ a dæv aye, hærwi ada kwa way kæ dzala ha ka neŋ na, ma ndziye ma ləvonj sa bay.

⁴⁷ «Tadæ ndowneye kæ tsæne bazlam nakay ada kæ pay bæzay bay na, mata gay sariya na, neŋ bay. Hærwi neŋ na yaw ka mændzibæra na, mata gatay sariya a ndo hay bay, ane tuk na, hærwi mætæme tay ha. ⁴⁸ Tadæ ndowneye ka tæma ga bay ada ka kæræh bazlam ga na, sariya ma ta gæsiye na. Sariya ma ta

gæsiye na pat nakæ mændzibæra ma ndæviye na, hærwi a kæræh bazlam ga.

⁴⁹ «Andza niye, bazlam nakay na tsik aye na, na tsik ta mædzal gær ga bay. Ane tuk na, maa gwedeŋ tsik nakay na, Bæba ga nakæ a slæra ga ahaya aye. ⁵⁰ Ada na sær wu nakæ a gwedeŋ aye na, ma væliye sifa nakæ ma ndæviye bay a ndo hay. Andza niye wu nakæ na tsikiye aye na, na tsik na, andza nakæ Bæba ga a gwedeŋ tsik aye.»

13

Yesu a bara sik i gawla ŋgay hay

¹ Hælai i magurlom i Pak mazlambar kæ husaw a dæma. Yawa! Yesu a sær hælai ŋgay nakæ ma diye abæra ka mændzibæra aye kæ sla. Ma miye ŋgway ka tæv i Bæba ŋgay. Yesu a wuda ndo ŋgay neheye ka mændzibæra aye huya. Anæke Yesu ka bæzatay ha na, a wuda tay ha tæ dærev ŋgay peteh.

² Pat eye niye ta huwa na, Yesu ta gawla ŋgay faya ta ndiye daf. Ba Fakalaw ka mbæræm mævælai bazlam a Yudas wawa i Simon Iskariyot hærwi ada mã ge daf ka Yesu.

³ Yesu a sær ha Bæba ŋgay kæ vælay gædanj ka mælæve wu hay tebiye. Yesu a sær ha nenŋeye a yaw abæra ka tæv i Mbælom ada ma miye na, ka tæv i Mbælom. ⁴ Hærwi niye Yesu a gær ha mænde wu mænday, a lætse. A tsækw ka bo abæra peteked. A ye naha a zla peteked i matekede yam abæra ka bo, a bar ha bæzay i hud. ⁵ Ma dæba aye na, a mbæda yam a gandayah. Tsa na, a dazlay mæbere tay na sik a gawla ŋgay hay. A ndæv ha mæbere tay na sik na, a pæla haya peteked matekede yam niye abæra mæ bæzay i hud, a takad yam abæra ka sik.

⁶ A ndisl ka tæv i Simon Piyer na, Simon Piyer a gwaday: «Bæy Maduwej, mata berenj na sik duh na, nækær dæw?»

⁷ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Wu nakæ faya na giye anæke aye na, ka sariye bay, ane tuk na, ka sariye mba.»

⁸ Piyer a gwaday: «A' ay! Ka ta berenŋeye na sik dæda bay.»

Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Tadæ na baraka na sik bay na, ka dzapameye næte tæ nækær sa bay.»

⁹ Simon Piyer a tsæne andza niye na, a gwaday: «Bæy Maduwej, kâ berenj na sik dekdæk tsa bay. Berenj na hælai ga hay ta gær ga dærmak.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Ndo nakæ kæ bara na bo ŋgay aye na, ndælub andaya ka bo ŋgay bay. Ma bariye bo sa bay. Ma bariye na, sik dekdæk tsa. Nækuröm, ndælub andaya fakuma bay, nækuröm tsædanŋa. Ane tuk na, ndo næte na, ndælub faya.»

† 12:38 Ezay 53.1. ‡ 12:40 Ezay 6.9-10. § 12:41 Ezay 6.1.

¹¹ Yesu a sər ndo nakə ma ta giye faya daf aye. Hərwi niye a gwad nətəye tebiye mabara eye hay bay.

¹² A ndəv ha məbaratay na sik na, a zla petekəd ngay a ma ha ka bo. A ye, a ma ka təv mändə daf tay niye, a ndza. Tsa na, a gwadatay: «Ka sərūm wu naka na gakum aye daw? ¹³ Nəkurom faya ka zalumenəye “ndo mädzenge ndo” ada “Bəy Maduweñ”. Ka tsikum andza niye na, lele dedək. Neñ na, andza niye dedək. ¹⁴ Neñ düh ndo mädzenge ndo ada Bəy Maduweñ, na barakum na sik, nəkurom dərmak kuton barum sik kurom hay a bo nətə nətə mə walañ kurom. ¹⁵ Na bezakum ha wu nakə ka guməye hərwi ada nəkurom dərmak kâ gum a bo mə walañ kurom andza nakə neñ na ge aye. ¹⁶ Ayaw! Sərūm ha na, ndo i məsler ma ziye ha ndo i gay ngay bay, ada ndo i məsler na, ma ziye ha ndo nakə a slər na aye bay. ¹⁷ Anake na, ka sərūməye ha tuk. Tadə ka gum ha məsler tə wu neheye na, ka hutuməye mənğwese.

¹⁸ «Na tsik na, ka nəkurom tebiye kurom aye bay. Neñ na, na sər ndo neheye na pala tay aye. Ane tuk na, bazlam nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo andza nakə tə watsa aye. Mawatsa eye na, a gwad: “Ndo nakə nəmaa nda daf salamay aye na, ka tərə ndo mənə dəre ga.” ¹⁹ Na tsikakum ka bo abərə anəke na, hərwi ada wu nakay aza kə husaw na, ka dzaluməye ha neñ na, neñ.

²⁰ «Neñ faya na tsikakuməye parakka: Sərūm ha, ndowəye ka təma ndo nakə neñ na slər ha aye na, a təma na, neñ dərmak. Ada ndo nakə ka təma ga aye na, a təma na, ndo nakə a slərə ga ahaya aye.»

Ndo mage dafka Yesu

Mata 26.20-25; Markus 14.17-21; Luka 22.21-23

²¹ Ma dəba i bazlam niye Yesu a tsik aye na, dərev ngay a ye faya abərə. A tsikatay parakka, a gwadatay: «Neñ faya na gwadakuməye: Sərūm ha na, ndo nətə mə walañ kurom ma giye fagaya daf.»

²² Gawla ngay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo dəre mə walañ tay tebiye. Ane tuk na, Yesu a tsik ka way na, tə sər kwa tsekweñ bay tebiye. ²³ Ndo nətə mə walañ i gawla i Yesu hay, ndo nakə Yesu a wudə na haladzay aye, neñgeye mandza eye ka təv i Yesu. ²⁴ Simon Piyer a gay naha mbatsek w tə dəre hərwi ada mā tsətsah ka Yesu, a tsik andza niye na, ka way. ²⁵ Mandərkwasla i Yesu niye a händzəf naha gər ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweñ, ka tsik na, ka way?»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na dəsiye peñ ada na giye faya ala. Ndo nakə na vəlay aye na, mata ge fagaya daf na,

neñgeye.» Tsa na, Yesu a dəs peñ, a ge faya ala, a vəlay a Yudas wawa i Simon Iskariyot.

²⁷ Yudas a təma peñ niye na, kwayanña Fakalaw a yay a mädzal gər. Yesu a gwaday: «Wu nakə ka giye na, ge na anəke bəsəl!»

²⁸ Ndo neheye nətəye mandza eye tage Yesu aye, Yesu a tsik andza niye hərwi mey na, ndərəy kwa nətə mə walañ tay niye a sər bay. ²⁹ Yudas na, neñgeye ndo mägəse suloy. Hərwi niye siye i gawla i Yesu hay tə dzala na, Yesu a gwaday mā ye mata səkəmakwayaw wu mənday hərwi magur-lom i Pak. Kəgəbay a gwaday mā ye mā vəlatay wu a mətəwak hay.

³⁰ Ahəl nakə Yudas a təma peñ niye na, kwayanña a yaw abərə. Niye na, ta həvad.

Bazlam mapala eye wedəye

³¹ Ma dəba eye Yudas a yaw abərə na, Yesu a gwad: «Anəke na, məzlaə ga i Wawa i Ndo ma bəziye parakka ada ndo hay ta ngateye a məzlaə i Mbəlom hərwi ga dərmak.

³² Na bəzatay ha məzlaə i Mbəlom a ndo hay, Mbəlom dərmak ma bəzatay ha məzlaə i wawa ngay a ndo hay tə wu naka faya ma giye aye. Ma giye mahonok mabəzatay ha bay. ³³ Wawa ga hay, na ndziye tə nəkurom haladzay sa bay. Na ye fakuma abərə na, ka pəluməye ga. Ane tuk na, wu nakə na tsikatay a bagwar i Yahuda hay aye na, na tsikakuməye anəke. “Təv nakə neñ na diye a dəma aye na, ka sluməye faya mede a dəma bay.” ³⁴ Na tsikakuməye bazlam mapala eye wedəye. Bazlam mapala eye wedəye na, waray? Wudum bo nətə nətə mə walañ kurom. Andza neñ nakə na wudə kurom aye na, kuton wudum bo nətə nətə mə walañ kurom dərmak. ³⁵ Tadə ka wudum bo nətə nətə mə walañ kurom na, ndo hay tebiye ta səriye ha nəkurom gawla ga hay.»

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Luka 22.31-34

³⁶ Simon Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweñ, ka diye na, a ngay?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Anəke na, ka sliye faya məpeñ bəzay a təv nakə na diye a dəma aye bay. Ane tuk na, həlay eye ma slawəye aza ka peñəye bəzay.»

³⁷ Piyer a gwaday: «Bəy Maduweñ, na sliye faya məpaka bəzay anəke bay na, hərwi mey? Neñ maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ga hərwi yak.»

³⁸ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar maləva bo məvəle ha məsəfəre yak hərwi ga ta dedək ngway daw? Na tsikakeye parakka, sər ha na, dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neñ bay.»

* 13:18 Dames hay 41.10.

14

Yesu na, tsæved i ndo hay mede a Mbælom

¹ Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Dærev mâ ye fakuma abæra bay. Dzalum ha ka Mbælom ada dzalum ha ka neŋ dærmak. ² Gay hay andaya haladzay mæ gay i Bæba ga. Tadæ tæv andaya bay na, hæbe na gwadakumeye bædaw? Na diye na ta lambadakumeye tæv nakæ ka ta ndzumeye mæ dæma aye. ³ Na ye, na lambadakumaw tæv na, na maweye mata hæle kurom ka tæv ga, hærwî ada nækuroom dærmak ka ndzumeye ma tæv nakæ neŋ mæ dæma aye. ⁴ Nækuroom na, ka særum tsæved nakæ a ye a tæv nakæ na diye a dæma aye.»

⁵ Tomas a gwaday: «Bæy ga, tæv nakæ ka diye a dæma aye na, næmaa sær bay. Næmaa sliye faya mæsære tsæved niye na, ma kækay?»

⁶ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Neŋ na, tsæved, dedek ada sifa. Ndowneye ki yaw ta tæv ga bay na, ma sliye faya mede ka tæv i Bæba ga bay. ⁷ Tadæ ka særum neŋ na, ka særumeye Bæba ga dærmak. Kwa anæke ka særum na ka ngatumay.»

⁸ Filip a gwaday: «Bæy ga, dæmay ka Bæba yak tsa na, tsiy dæ may.»

⁹ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Na ndza ka tæv kurom na, haladzay ada ka sær ga ha bay ngway huya dæw Filip? Ndowneye kæ ngeteŋ a neŋ na, a ngatay na, a Bæba ga. Ada ka gwad: “Damay ka Bæba yak” na, hærwî mey? ¹⁰ Neŋ ta Bæba ga, næmay mandza eye næte na, ka dzala ha tæbædew? Bazlam neheye na tsikawakum a nækuroom tebiye na, ti yaw abæra mæ neŋ dækdék bay. Na tsik na, i Bæba ga nakæ næmay mandza eye næte aye. Maa ge mæsler mæ neŋ na, neŋgeye. ¹¹ Tadæ na gwadakum: “Neŋ ta Bæba, Bæba ga tæ neŋ, næmay næte” na, dzalum ha faya. Dzalum ha ka mæsler neheye na gawa aye kwa.

¹² «Ayaw! Neŋ faya na gwadakumeye: Særum ha na, ndowneye kæ dzala ha ka neŋ na, ma giye mæsler neheye neŋ faya na giye dærmak. Ma ta giye na, ma ziye neheye anæke aye, hærwî neŋ na, na diye ka tæv i Bæba ga. ¹³ Ka tsætsahum kwa mey ta mæzele ga na, na gakumeye na tebiye, hærwî ada neŋ Wawa i Mbælom nâ bæz ha mæzlað i Bæba. ¹⁴ Ka tsætsahum kwa mey ta mæzele ga na, na vælakumeye.»

Yesu a gwad ma slæraweye Mæsæfære Tsadænŋa eye

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Tadæ ka wudum ga na, ka ræhumeye ha gær a bazlam ga mapala eye. ¹⁶ Neŋ, na geye amboh a Bæba ga mâ slærakumaw ndo mekeleŋ mâ dzæna kurom hærwî ada mâ ndza huya ka tæv kurom. ¹⁷ Ma slærakumaweye na, Mæsæfære nakæ ma dækumeye ha dedék aye. Mændzibæra na, ma sliye faya mæhute tæbey hærwî kæ ngatay

bay, ma særiye na bay sa. Nækuroom na, ka særumeye hærwî ma ndziye na, ka tæv kurom ada ma ndziye huya mæ nækuroom. ¹⁸ Hærwî niye, na gæriye kurom ha mahækuroomeye andza wur mætawak hay bay. Na maweye ka tæv kurom. ¹⁹ Ma mændze tsekweŋ na, ndo i mændzibæra hay ta ngeteŋeye sa bay. Nækuroom na, ka ta ngatumeŋeye hærwî neŋ na ndziye ta sifa ga huya ada nækuroom dærmak ka ndzumeye ma sifa huya. ²⁰ Pat eye niye na, ka særumeye neŋ madzapa eye ta Bæba ga, nækuroom madzapa eye tæ neŋ ada neŋ madzapa eye tæ nækuroom.

²¹ «Ndowneye kæ pa na bazlam ga mapala eye a gær, ada ka ræhay ha gær na, neŋgeye na, a wudæ ga. Bæba ga ma wudiye na ndo nakæ a wudæ ga aye, neŋ dærmak na wudiye na ada na bæzay ha bo ga.»

²² Gawla i Yesu andaya mæzele ngay Yuda. Neŋgeye na, Yudas Iskariyot bay. A gwaday a Yesu: «Bæy ga, ka bæziye ha bo a namay dækdék, ka bæziye ha bo a ndo i mændzibæra hay bay na, ma giye bo ma kækay?»

²³ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Ndowneye ka wudæ ga na, ma ræheye ha gær a bazlam ga. Bæba ga ma wudiye na. Næmaa deyeweye ka tæv ngay. Neŋ ta Bæba næmaa ndziye mæ gay ngay. ²⁴ Ndo nakæ a wudæ ga bay aye na, ma ræheye ha gær a bazlam ga bay. Kâ mætsum ha gær tæ wu nakæ na tsik aye bay. Wu nakæ ka tsænum na tsik aye na, a yaw mæ neŋ bay. A yaw na, ka tæv i Bæba ga neŋgeye nakæ a slæra ga ahaya aye. ²⁵ Na tsikakum ka bo abæra bazlam nakay anæke na, hærwî neŋ andaya ka tæv kurom mba. ²⁶ Mazlambar Bæba ga ma slæraweye Mæsæfære Tsadænŋa eye a bæræm ga, ma dzaniye kurom. Neŋgeye na, ma tætikakumeye wu hay tebiye ada bazlam ga neheye na tsikawakum aye na, mâ makum ahaya a gær tebiye.

²⁷ «Anæke na diye gwa na, na vælakumeye mændze zay a dærev kurom. Mændze nakæ dærev kurom na ndziye zay aye na, na vælakumeye andza i mændzibæra bay. Dærev mâ ye fakuma abæra bay. Kâ dzædzarum bay. ²⁸ Ba ka tsænum, na gwadakum: Na diye gwa. Ane tuk na, na maweye ka tæv kurom. Tadæ ka wudum ga na, ka ngwasumeye hærwî na diye na, ka tæv i Bæba ga. Bæba ga, neŋgeye na, bagwar eye a ze ga.

²⁹ «Wu neheye ta ndislew zuk bay. Na tsikakum ka bo abæra anæke na, hærwî ada aza ta ndislew na, kâ dzalum ha ka wu neheye na tsikakum aye. ³⁰ Na ta tsikakumeye wuray andaya haladzay sa bay. Na tsikakumeye wuray haladzay sa bay na, hærwî mey? Hærwî bæy i ndo i mændzibæra hay faya ma deyeweye. Ane tuk na, gædaŋ ngay andaya kwa tsekweŋ mælæve ga bay. ³¹ Ane tuk na, ndo i mændzibæra hay tâ sær

ha na, na wudá Bəba ga ada neŋ faya na giye andza naká Bəba a gwedeŋ ge aye.

«Anáke na, lətsum takwa abəra kanəŋ!»

15

Yesu na, dərizl i gərdaf

¹ Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «Neŋ na, andza dərizl i gərdaf dedek eye. Bəba ga na, a təra andza ndo i guvah. ² Hawal neheye tə wa bay aye na, ma dəsiye tay ha. Hawal neheye tə wa aye na, ma kəkaliye fataya abara hərwi ada t̄a wa hohway haladzay. ³ Wu neheye na tətikakum aye na, ka təra kurom ha tsədəŋŋa, andza dərizl i gərdaf nakə ta kəkal na aye. ⁴ Ndzum na, madzapa eye ka neŋ andza neŋ nakə madzapa eye tə nakurom aye. Hawal kə ge nengeye ka dərizl ŋgay eye bay na, ma sliye faya məwe ka gər bo ŋgay bay, mā ndza ka dərizl ŋgay. Andza niye, nakurom ka dzapum tə neŋ bay na, ka mbumeye faya məge wuray lele eye bay.»

⁵ Yesu a gwadatay sa: Neŋ na, andza dərizl i gərdaf, nakurom hawal eye hay. Ndowney kə dzapa tə neŋ ada na dzapa ta nengeye na, ma wiye hohway haladzay andza dərizl i gərdaf. Hərwi ze neŋ na, ka slumeye məge wuray lele eye bay. ⁶ Ndowney kə dzapa tə neŋ bay na, Mbəlom ma kərahiye na. Ma təriye andza hawal i dərizl i gərdaf nakə tə dəs faya abəra aye. Ta kaliye ha ada ma kuliyi. Kə kula na, ta hayay gər ada ta dziye a ako, ma tamiye.

⁷ «Tadə ka ndzum nakurom madzapa eye ka neŋ ada ka pum na bazlam ga a dərev na, tsətsahum wu nakə a sakum aye, ka hutumeye. ⁸ Tadə faya ka gumeye ŋgwalak huya na, faya ka bəzumatay ha a ndo hay, nakurom gawla ga hay. Kə ge andza niye na, ndo hay ta zambadəye a Bəba ga.

⁹ «Na wudá kurom andza nakə Bəba a wudá ga aye. Ndzum huya madzapa eye ka neŋ ada ka sərumeye ha na, na wudá kurom. ¹⁰ Tadə ka rəhumay ha gər a bazlam ga mapala eye na, ka ndzumeye nakurom madzapa eye ka neŋ ada ka sərumeye ha na wudá kurom huya, andza neŋ nakə na rəhay ha gər a bazlam i Bəba ga mapala eye ada neŋ madzapa eye tə nengeye ada na sər ha a wudá ga huya. ¹¹ Na tsikakum wu neheye na, hərwi ada dərev kurom mā ŋgwasa andza neŋ nakə dərev ga maŋgwasa eye dərma. Andza niye maŋgwese ma rahiye a dərev kurom lele.

¹² «Bazlam ga nakə na tsikakumeye na, waray? Bazlam nakə na tsikakumeye na, wudum bo nate nate mə walaŋ kurom andza neŋ nakə na wudá kurom aye. ¹³ Ndowney kə dze ha məsəfəre ŋgay hərwi dzam ŋgay hay na, mawudə bo maze niye na, andaya

sa bay. ¹⁴ Tadə ka gum wu nakə na gwadum gum aye na, nakurom dzam ga hay. ¹⁵ Na zalakumeye ndo i məsler ga hay sa bay hərwi ndo i məsler na, a sər wu nakə ndo i gay ŋgay ma giye bay. Duh na zalakumeye dzam ga hay hərwi na dakurom ha wu nakə Bəba a dər ha aye tebiye. ¹⁶ Nakurom ka zlum ga bay. Duh maa pala kurom na, neŋ hərwi ada ká pumeŋ bəzay. Na slər kurom ha dərma, ká yum mata ge wu nakə lele eye ada wu niye lele eye ma ndziye huya. Andza niye, ka tsətsahum wu hay tebiye ta mazole ga na, Bəba ga ma wəlakumeye. ¹⁷ Wu nakə na tsikakumeye anəke aye na, wudum bo nate nate mə walaŋ kurom.»

Ndo i məndzibəra hay ta nateye dəre a gawla i Yesu hay

¹⁸ Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndo i məndzibəra ta nakum dərə na, sər um ha 6a kurre tə nay dərə na, a neŋ. ¹⁹ Tadə nakurom ndo i məndzibəra hay na, ta wudiye kurom hərwi nakurom ndo tay hay. Ane tuk na, ka təra andza niye bay. Na pala kurom abəra mə walaŋ tay. Nakurom ka tər um ndo tay hay sa bay. Tə nakum dərə na, hərwi nakə nakurom ndo tay hay sa bay aye.

²⁰ «Ká mətsum ha gər tə bazlam nakə na tsikakum aye bay. Na gwaf ndo i məsler na, a ze ndo i gay ŋgay bay. A seŋ məgwadakurom na, tadə ta geŋ dərətsətsəh na, ta gakuromeye dərətsətsəh a nakurom dərma. Ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam ga aye na, ta dza-liye i kurom dərma. ²¹ Dərətsətsəh nakə ta gakuromeye na, hərwi nakə nakurom gawla ga hay aye. Tə ge andza niye na, hərwi tə sər ndo nakə a sləra ga ahaya aye bay.

²² «Tadə na yaw na tsikatay bazlam i Mbəlom bay na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi mezeleme tay bay. Ane tuk na, anəke na yaw, na tsikatay. Anəke ta sliye faya mətsike “namaa sər mezeleme bay” na, ta sliye faya bay. ²³ Ndowney kə neŋ dərə na, a nay dərə a Bəba ga dərma. ²⁴ Tadə 6a na mbərəm məge məsler neheye ndaray dafə kə ge bay aye na, ha6e Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ŋgay bay. Azlakwa anəke na, ta ŋgatay a məsler ga hay ada faya ta namay dərə ta bəba ga. ²⁵ Ane tuk na, a ge andza niye na, hərwi ada mā təra andza nakə ndo tay hay ta watsa mə Dərewel i Mbəlom aye. Tə watsa, tə gwad: “Tə neŋ dərə na, kəriye bəna na ge mənese bay.*”»

²⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə ma deyeweye madzane kurom aye na, ma deyeweye. Ma deyeweye na, mə həlay i Bəba ga. Na ye ka tər i Bəba ga na, na slərakuməweye. Ndowney niye na, Məsəfəre Tsədəŋŋa aye. Nengeye ma dətaye ha dedek a ndo hay. Ki yaw na, ma tsikiye ka neŋ. ²⁷ Nakurom dərma ka ta tsikumeye ka

* 15:25 Dames hay 35.19; 69.5.

neŋ hærwi ahəl nakə na dazlay a məsler aye na, nəkurom tə neŋ hus bəgom.»

16

¹ «Na tsikakum wu neheye ka bo abəra anake na, hærwi ada kə gərūm ha mədzele ka neŋ bay. ² Ta ta həhara kurom ahaya abəra mə gay i mađuwule me. Həlay eye ma deyeweye, ndo hay ta kədiye kurom, ada ta dzaliye mə gər tay na: “Nəmaa ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye.” ³ Ta giye andza niye na, hærwi nəteye tə sər Bəba ga bay ada tə sər neŋ bay. ⁴ Na tsikakum ka bo abəra anake na, hærwi ada ahəl nakə faya ta gakumeye andza niye na, bazlam nakə na tsikakum aye mā makumaw a gər.»

Məsler nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa ma giye

Yesu a gwadatay sa: «Na tsikakum kurre bay na, hærwi neŋ ka təv kurom mba. ⁵ Anəke na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Ndəray kwa nəte mə walaŋ kurom ma tsətsahiye təv ga nakə na diye a dəma aye bay. ⁶ Ane tuk na, ma ndalakumeye haladzay hærwi nakə na gwadəkum na, na diye gwa aye. ⁷ Ayaw! Sərum ha lele, na ye fakuma abəra đuh i kurom na, lele. Andza niye tadə na ye gwa bay na, ndo nakə ma deyeweye mata dzəne kurom aye na, ma deyeweye sa bay. Ane tuk na, na ye na, na sləra ahaya.

⁸ «Ki yaw na, ma bəzatay ha a ndo i mändzibəra hay na, nəteye faya ta giye mezeleme, ma bəzatay ha tsəved nakə dedək aye, ada ma bəzatay ha sariya i Mbəlom nakə ma ta giye. ⁹ Mezeleme nakə ma bəzatay ha aye, a da ha na, nəteye ta dzala ga ha bay. ¹⁰ Ta səriye ha tsəved nakə dedək eye na, tsəved məpeŋ bəzay a neŋ hærwi na miye ka təv i Bəba ga. Ka ta ngatumeŋeye sa bay. ¹¹ A bəzatay ha sariya na, hærwi bə Mbəlom kə gəs bəy i mändzibəra nakay a sariya.»

¹² Yesu a gwadatay sa: «Wu neheye na tsikakum zuk bay aye na, andaya haladzay. Ane tuk na, na tsikakum anəke na, ka slumeye faya mətsəne bay. ¹³ Məsəfəre niye ma datay ha tsəved i dedək a ndo hay. Ki yaw na, ma đakumeye ha tsəved niye dedək eye tebiye. Ma ta tsikiye na, ka gər bo ŋgay bay. Ane tuk na, ma ta tsikiye na, wu nakə a tsənew ka Mbəlom aye. Ma đakumeye ha wu nakə ma giye bo kame aye. ¹⁴ Ndo hay ta dəsleŋeye ha gər hærwi ŋgay. Hærwi wu neheye ma đakumeye ha aye na, ti yaw abəra mə neŋ. ¹⁵ Wu neheye mə həlay i Bəba ga tebiye na, i ga dərma. Hærwi niye na gwadəkum na, wu nakə Məsəfəre ma ta đakumeye ha aye na, ma deyeweye abəra na, mə neŋ.»

Gawla i Yesu hay ta ŋwasiye haladzay

¹⁶ Yesu a gwadatay: «Məndze tsekweŋ na, ka ngatumeŋeye sa bay. Ada məndze tsekweŋ na, ka ngatumeŋeye sa.»

¹⁷ Siye hay mə walaŋ i gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə gwad mə walaŋ tay: «A say məgwede na, kəkay? A gwad: “Məndze tsekweŋ na, ka ngatumeŋeye sa bay ada məndze tsekweŋ na, ka ngatumeŋeye sa.” Ada a gwadəkway sa na: “Ka ngatumeŋeye sa bay, hærwi na miye ka təv i Bəba” na, hærwi mey? ¹⁸ “Məndze tsekweŋ” niye a tsik aye na, andza məgwede mey? Ka sərakwa wu nakə a say mətsike aye bay.»

¹⁹ Yesu a sər ha a satay a gawla ŋgay hay mətsəsehe faya bazlam. A gwadatay: «Ka tsikum mə walaŋ kurom na, ka bazlam naka na gwad “məndze tsekweŋ na, ka ngatumeŋeye sa bay ada məndze tsekweŋ na, ka ngatumeŋeye sa” daw?

²⁰ «Ayaw! Sərum ha na, ka ta tuwumeye, ka wudumeye ka bo haladzay. Ndo i mändzibəra hay na, ta ŋwasiye. Dərev ma ndalakumeye haladzay, ane tuk na, dərətsətseh kurom ma təriye məŋgwese. ²¹ Ma giye na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye. Ahəl nakə wawa a dazlay a ŋgwas aye na, dərəv a ndalay hærwi dərətsətseh. Ane tuk na, kə wa na wawa tsiy na, ma mətsiye ha gər tə dərətsətseh. Ma ŋwasiye hærwi wawa nakə a wa, a yaw ka mändzibəra aye. ²² Andza niye nəkurom mə dərətsətseh anəke dərma. Ane tuk na, na ta ngatakumeye, ka ta ŋwasumeye haladzay, ndəray ma sliye faya mabuwe fakuma abəra məŋgwese niye bay.

²³ «Pat eye niye na, ka ta tsətsahumeye fağaya sa bay. Sərum ha na, kwa mey ka tsətsahum ta məzele ga na, Bəba ma vəlakumeye. ²⁴ Hus anəke ka tsətsahum wuray ta məzele ga zuk bay. Tsətsahum, ka hutumeye ada məŋgwese ma rahiye a dərəv kurom lele.»

Yesu a ŋwasa ka mändzibəra

²⁵ Yesu a gwadatay: «Na tsikakum wu neheye tebiye na, ta dzeke. Həlay eye ma deyeweye, na tsikakumeye ta dzeke sa bay. Ane tuk na, na ta tsikakumeye ka gər i Bəba ga parakka. ²⁶ Pat eye niye na, ka tsətsahumeye wu hay ka Bəba ga ta məzele ga. Agəla ka gwadumeye na, na ta tsətsahiye faya wu hærwi kurom. A'ay! Bo kurom eye ka tsətsahumeye tə bazlam kurom. ²⁷ Bəba, bo ŋgay eye a wuda kurom. A wuda kurom na, hærwi nəkurom ka wudum ga ada ka dzalum ha neŋ na yaw na, abəra ka təv i Mbəlom. ²⁸ Na yaw na, ma təv i Bəba ga ada na yaw ka mändzibəra. Anəke na, na gəriye ha mändzibəra, na miye ka təv i Bəba ga.»

²⁹ Gawla ŋgay hay tə gwaday: «Yawa! Anəke faya ka tsik me na, parakka tuk. Ka tsik ta dzeke sa bay. ³⁰ Anəke nəmaa sər ha,

ka sər wu hay tebiye. Ndo ma ta tsətsahiye fakaya bazlam na, 6a ka sər tsiy. Hərwi niye nəmaa dzala kar ha, nəmaa sər ka yaw na, abəra ka təv i Mbəlom dedek.»

³¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ka dzalum ha na, anəke daw? ³² Pat eye ma deyeweye, 6a ka mbəram madayaw tsiy. Pat eye niye na, ka nğanumeye gər kweye kweye kwa way ma miye a mətəgay nḡay. Ka gərumeye ga ha mahəgeye. A'ay! Ta dedek na, neḡ mahəgeye bay. Bəba ga, neḡgeye tə neḡ.

³³ «Na tsikakum wu neheye kurre ada nəkurom neheye madzapa eye tə neḡ aye na, hərwi ada kà ndzum zay. Ka məndzibəra na, ka gumeye dəretsəteh. Ane tuk na, dərev mā ye fakuma abəra bay, hərwi neḡ na, na nḡwasa ka məndzibəra.»

17

Yesu a dūwulay me a Mbəlom hərwi gawla nḡay hay

¹ Yesu a tsikatay ka bo abəra bazlam niye na, a zəba dəre a mbəlom, a gwad: «Bəba ga, i ga na, həlay eye ka hūsaw tuk. Bəzatay ha məzla6 ga a ndo hay ada neḡ wawa yak nā bəzatay ha məzla6 yak dərmak. ² Nəkar na, ka vələḡ gədanḡ ka gər i ndo hay tebiye hərwi ada nā vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye a ndo neheye ka vələḡ tay naha a həlay aye. ³ Sifa niye ma ndəviye bay aye na, andza məgwədə ta sər kar ha, nəkar na, Mbəlom dedek eye nətə nḡweḡ, ada ta sər neḡ Yesu Kəriste nakə ka sləratayaw aye.

⁴ «Ahəl nakə neḡ ka məndzibəra aye na, na dā ha məzla6 yak a ndo hay, hərwi na ndəv ha məsler nakə ka sləra ga ahaya faya məge aye. ⁵ Anəke na, Bəba ga, vələḡ məzla6 ka dəre yak andza məzla6 ga ahəl nakə nəmay salamay, məndzibəra andaya zuk bay aye.

⁶ «Ndo neheye ka pala tay ha abəra ka məndzibəra aye ada ka vələḡ tay ha a həlay ga aye, tə sər kar ha na, hərwi ga. Nətəye tebiye na, i yak hay ada ka vələḡ tay ha a həlay ga. Nətəye faya ta rəhay ha gər a bazlam yak. ⁷ Tə sər ha wu neheye ka vələḡ tebiye aye na, a yaw mə nəkar. ⁸ Bəna na tsikatay bazlam nakə ka gwedəḡ tsikatay aye. Ta təma lele. Ta sər ha ta dedek na yaw na, abəra ma nəkar. Ada ta dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.

⁹ «Na dūwulakeye naha me hərwi tay, bəna hərwi ndo i məndzibəra hay bay. Na dūwulakeye naha me na, hərwi ndo neheye ka vələḡ tay ha aye. Nətəye na, ndo yak hay. ¹⁰ Ndo ga hay na, ndo yak hay dərmak, ada ndo yak hay na, ndo ga hay. Nətəye ta datay ha məzla6 ga a ndo hay. ¹¹ Anəke na, na miye naha ka təv yak. Na gəriye ha məndzibəra, nətəye ta ndziye ka məndzibəra. Bəba ga, nəkar nakə

tsədanḡa eye, tsəpa tay ha ta gədanḡ yak nakə ka vələḡ aye. Tsəpa tay ha hərwi ada tā təra madzapa eye nətəye andza nəkar tə neḡ, nəmay madzapa eye nətə. ¹² Ahəl nakə nəmaa ndzawa huya dziye na, neḡ na tsəpawa tay ha. Na tsəpawa tay ha ta gədanḡ yak nakə ka vələḡ aye. Na tsəpa tay lele, ndəray kwa nətə kə dze bay. Maa dze na, ndo nakə tə watsa faya mə Dərewel i Mbəlom tə gwad ma ta dziye a ako nakə ma mbatiye bay aye.

¹³ «Anəke na, na diye naha ka təv yak. Na tsik andza niye na, ahəl nakə neḡ ka məndzibəra mba aye hərwi ada mənḡwese ga mā rah a dərev tay. ¹⁴ Na tsikatay bazlam yak nakə ka gwedəḡ tsikatay aye. Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay faya ta natay dəre hərwi nətəye na, ndo tay hay bay andza neḡ nakə neḡ ndo tay bay aye. ¹⁵ Na dūwulakeye naha me na, hərwi nakə kà həl tay naha abəra ka məndzibəra aye bay. Duh na dūwulakeye naha me na, tsəpa tay ha hərwi ada Fakalaw mā gatay wuray bay. ¹⁶ Hərwi nətəye na, ndo i məndzibəra hay bay andza neḡ nakə ndo i məndzibəra bay aye.

¹⁷ «Bəzatay ha dedek hərwi ada tā təra kətsek tebiye i yak hay. Hərwi bazlam yak na, dedek. ¹⁸ Andza nəkar nakə ka sləra ga ahaya ka məndzibəra aye na, neḡ kananḡ dərmak faya na sləriye tay ka məndzibəra ka məge məsler. ¹⁹ Na vəlaka ha bo ga tebiye hərwi tay hərwi ada nətəye tebiye tā təra ndo yak hay.

²⁰ «Na dūwulakeye naha me na, hərwi nətəye dəkdək tsa bay. Na dūwulakeye naha me hərwi ndo neheye ta piye zləm ka bazlam tay ada aza ta dzaliye ha ka neḡ. ²¹ Na dūwulakeye naha me hərwi ada nətəye tebiye tā təra nətə. Bəba, tā ndza madzapa eye tə nəmay andza nəkar nakə madzapa eye tə neḡ aye ada neḡ madzapa eye tə nəkar aye. Tā təra na, nətə madzapa eye tə nəmay hərwi ada ndo i məndzibəra hay tā dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar. ²² Na vəlatay məzla6 nakə ka vələḡ aye hərwi ada tā təra nətə andza nəkar tə neḡ, nəmay nətə. ²³ Neḡ madzapa eye ta nətəye andza nəkar nakə madzapa eye tə neḡ aye hərwi ada tā təra nətə, ada ndo i məndzibəra hay tā sər na, nəkar ka sləra ga ahaya ada ka wudā tay ha andza nakə ka wudā neḡ aye.

²⁴ «Bəba, a seḡ na, ndo neheye ka vələḡ tay ha a həlay aye na, ta ndziye ma təv nakə na ta ndziye mə dāma aye dərmak hərwi ada tā nḡatay a məzla6 ga. Ka wudā ga na, kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye ada hərwi niye ka vələḡ məzla6 aye.

²⁵ «Bəba ga nəkar na, ndo i dedek. Ndo i məndzibəra hay tə sər kar ha bay. Ane tuk na, neḡ na sər kar ha ada ndo neheye mə həlay ga aye tə sər maa sləra ga ahaya na,

nəkar. ²⁶ Tə sər kar ha na, hərwi ga ada ta səriye kar ha hərwi ga dərmak hərwi ada tã wudã siye i ndo mekelej eye hay andza nakã ka wudã ga aye ada neñ dərmak nã ndza mæ dærev tay.»

18

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Luka 22.47-53

¹ Yesu a ndäv ha maduwluy naha me a Mbəlom na, a həl bo ta gawla hay, ti ye a diye i magayam wuray tã zalay Sedron. Ka tæv aye niye na, dädən andaya ta zöv a dëma gerdaf hay. Tsa na, ti ye a dëma ta gawla ngay hay. ² Yudas ndo nakã a ge daf ka Yesu aye a sər tæv eye niye. A sər na, hərwi Yesu ta gawla ngay hay ti yawa a dëma.

³ Yudas a ye a dädən niye ta sidzew i Roma hay, tã siye i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mädəslay ha gar a Mbəlom. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tã vəlaway wu a Mbəlom aye ada ta Farisa hay. Ti ye na, tã wu i həlay hay, ta lalam tay hay ada siye ta däv ako. Maa həl tay naha na, Yudas.

⁴ Azlakwa bay Yesu na, 6a kə sər wu nakã ma ta giye bo tã nenggeye. Mazlambar faya ta ndisliye naha ka tæv tay na, Yesu a həndzəd naha ka tæv tay. A tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka pəlum way?»

⁵ Ta mbədäy faya, tã gwadäy: «Nəmaa pəla Yesu ndo i Nazaret.»

Yesu a gwadətay: «Yesu na, neñ eye.»

Yudas ndo nakã a gatay daf ka Yesu aye malatsa eye ka tæv i sidzew niye hay.

⁶ Tə tsəne i Yesu nakã a gwadətay: «Yesu na, neñ eye» ta ma ta dəba, tã däd ka dala tolololo.

⁷ Yesu a tsətsah fataya sa, a gwadətay: «Ka pəlum way?»

Tə gwad: «Yesu ndo i Nazaret.»

⁸ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Ba na gwadəkum Yesu na, neñ tsiy. Tadə ka pəlum neñ na, gərurum tay ha siye i ndo hay, tã ye wu tay.»

⁹ Andza niye, wu nakã Yesu a tsik aye na, ma giye bo andza nakã a tsik aye. A gwad: «Bəba, ndo neheye ka vələñ tay ha a həlay aye na, kwa nate kə dze fagaya abəra bay.»

¹⁰ Simon Piyer na, maslalam andaya faya. A ngwadaw maslalam ngay niye a fay ha a ndo i mäsler i bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom. A dəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala. Ndo i mäsler niye tã zalay na, Malkus.

¹¹ Ane tuk na, Yesu a gwadäy a Piyer: «Ma ha maslalam yak a gay ngay eye. Dəretsətseh nakã Bəba a vələñ aye na, na siye bədaw?»

¹² Sidzew niye hay ta bəy tay ada ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mädəslay ha gar a Mbəlom aye, tã gəs na Yesu. Tsa na, tã dzawana.

Sidzew hay ti ye ha Yesu a gay i Han

¹³ Tə lah mede ha Yesu na, a gay i Han tädäy. Han na, nenggeye mese i Kayif. Anəke ka viye niye na, Kayif nenggeye bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom. ¹⁴ Kayif na, ndo nakã a gwadətay a bagwar i Yahuda hay: «Tə bəmalə nakã ndo hay tebiye ta dziye na, ngama ndo nate mã mät.»

Piyer a dāy bərakəzanj a Yesu

Mata 26.69-70; Markus 14.66-68; Luka 22.55-57

¹⁵ Simon Piyer ta gawla i Yesu nengged nate ta zəngal na Yesu. Bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom a sər na gawla i Yesu niye nengged eye. Hərwi niye nenggeye na, ti ye a dalamətagay i bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom tã Yesu salamay. ¹⁶ Ane tuk na, Piyer nenggeye na, a ndza ma bəra, slər ka həlay i maged i dalamətagay niye. Gawla i Yesu niye bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom a sər na aye na, a maw. A yaw ka tæv i dem nakã faya ma tsəpiye maged aye a tsikay me a dem niye hərwi ada mã vələy tsəved a Piyer. Piyer a fələkwa a dalamətagay tuk.

¹⁷ Ahəl nakã faya ta diye na, ngwas nakã a gawa mäsler mə gay i ndo mävəlaway wu a Mbəlom aye, a gwadäy a Piyer: «Nəkar na, gawla i ndo nakay dərmak ba?»

Piyer a mbədäy faya a gwadäy: «A'ay neñ na, gawla ngay bay!»

¹⁸ Mətasl a ge haladzay. Hərwi niye ndo i mäsler hay ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mädəslay ha gar a Mbəlom ta vat ako. Nəteye mandza eye faya. Piyer nenggeye mandza eye ka ako niye dərmak ta nəteye dziye.

Bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Luka 22.66-71

¹⁹ Ma dəba aye na, bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu ka gər i gawla ngay hay ada ka matətike ngay nakã a tətikawa aye.

²⁰ Yesu a mbədäy faya a gwadäy: «Na tsikawatay bazlam parakka kame i ndo hay tebiye. Na tətikawatay a ndo hay na, mə gay i maduwlule me ada mə gay i mädəslay ha gar a Mbəlom ma tæv nakã Yahuda hay tã hayawa gər a dëma aye. Na tsik wuray dada ta məkal bay. ²¹ Ada ka tsətsahiye fagaya bazlam na, hərwi mey? Wu nakã na tsikawa aye na, tsətsah ka ndo neheye tã tsəne aye. Nəteye na, tã sər wu nakã na tsik aye.»

²² Yesu a tsik andza niye na, kwayanña ndo nate mə walañ i ndo matsəpe gay i

mædæslay ha gær a Mbælom a fay a Yesu. A gwaday: «Ta mbædaway ka bazlam a bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom na, andza niye dæw?»

²³ Yesu a gwaday a ndo niye: «Kæ ge na tsik wu nakæ lele bay aye na, dæ ha wu nakæ na tsik lele bay aye. Tadæ na tsik lele na, ka kæd ga harwi mey?»

²⁴ Tsa na, Han a slær ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom. Ti ye ha Yesu na, madzawa eye huya.

Piyer a dæy bærakæzanj a Yesu sa

Mata 26.71-75; Markus 14.69-72; Luka 22.58-62

²⁵ Ahæl nakæ ti ye ha Yesu a gay i Kayif aye na, Piyer nengeye ma dalamætagay, mandza eye ka ako. Ta tsætsah faya, tæ gwaday: «Nækar na, gawla i ndo nakay dærmak bædæw?»

Piyer a dæy bærakæzanj a Yesu, a gwad: «A'ay, neñ gawla ngay bay!»

²⁶ Ndo mæ walañ i ndo i mæsler i bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom andaya ka tæv eye niye. Ndoweye niye na, gwala i ndo nakæ Piyer a dæs faya abæra zlæm ahæl nakæ tæ gas na Yesu aye. A gwaday: «Nækar na, gawla ngay. Na ngataka nækurom tæ Yesu ma dædan bædæw?»

²⁷ Ane tuk na, Piyer a dæy bærakæzanj a Yesu sa, a gwaday: «A'ay, neñ bay!»

Piyer a ndæv ha mætsike andza niye na, kwayanña dzaguluk a zlaha.

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Luka 23.1-5

²⁸ Dære a tsadæ pærik i mekedæ na, tæ ma ahaya Yesu abæra mæ gay i Kayif. Ti ye ha a gay i Pilat ndo i sik i bæy i Roma hay. Ane tuk na, bæy i Yahuda hay ta fælækwa a gay i Pilat bay. Ti ye a dæma bay na, hærwi a satay mændze tsædanña ada ta sliye faya mænde wu mænday i Pak.

²⁹ Hærwi niye Pilat ndo i sik i bæy i Roma hay, a yaw abæra mæ gay. A yaw ka tæv tay, a tsætsah fataya, a gwadatay: «Kæ gæsüm ahaya ndo nakay na, a gækum mey?»

³⁰ Ta mbæday faya, tæ gwaday: «Tadæ kæ ge mænese bay na, næmaa gæsaka ahaya dæw?»

³¹ Hærwi niye Pilat a mbædatay faya, a gwadatay: «Kæ ge andza niye na, bo kurom eye dum ha ta gumay sariya andza nakæ bazlam kurom mapala eye a tsikakum aye.»

Ta mbæday faya, tæ gwaday: «Næmay na, tsæved may andaya mæge sariya i mækæde ndo bay.»

³² Andza nakay bazlam nakæ Yesu a tsik ahæl niye a ge bo aye. Ba kæ dæ ha mæmæte ngay nakæ ma ta mætiye.

³³ Pilat a mbædæ gær a gay. A ye naha a zalayaw a Yesu, a tsætsah faya, a gwaday: «Nækar na, bæy i Yahuda hay dedek dæw?»

³⁴ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Ka tsik andza niye na, bo yak eye ka dzala tsukudu, siye i ndo hay tæ tsikaka dæw?»

³⁵ Pilat a gwaday: «Ka tsiken andza niye na, neñ Yahuda hay tædew? Maa gæsa kar ahaya na, ndo yak hay ta bagwar hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye bæna neñ tædew? Tæ gæsa kar ahaya na, ka ge na, mey?»

³⁶ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Bæy ga na, ka mændzibæra nakay bay. Tadæ bæy ga ka mændzibæra nakay na, ndo i mæsler ga hay ta giye væram hærwi ada ndæray mâ gas ga mævælaway ga ha a bæy i Yahuda hay bay. Ane tuk na, bæy ga na, ka mændzibæra nakay bay.»

³⁷ Pilat a gwaday: «Azlakwa nækar na, bæy dæw?»

Yesu a gwaday: «Maa tsik na, nækar. Neñ bæy dedek. Tæ wa ga, na yaw ka mændzibæra na, ka mæde ha dedek. Ndo neheye tæ sær dedek aye na, ta tæmiye bazlam ga.»

³⁸ Pilat a gwaday a Yesu: «Dedek na, wuye mey?»

Tæ gay sariya a Yesu i mækæde

Mata 27.15-31; Markus 15.6-20; Luka 23.13-25

Pilat a tsik bazlam ngay niye na, a yaw abæra mæ gay sa. A ye ka tæv i bæy i Yahuda niye hay ma bæra aye. A gwadatay: «Neñ na, na huta faya abæra mænese bay. ³⁹ Ane tuk na, a say a kule kurom, nâ gærakum ha ndo i dangay næte hærwi magurlom i Pak. A sakum nâ gærakum ha na, bæy i Yahuda hay dæw?»

⁴⁰ Tæ tsæne andza niye na, ta wuda ta magala, tæ gwad: «Gæramay ha na, Barabas bæna nengeye bay!»

Azlakwa Barabas na, ndo i galak düh.

19

¹ Pilat a vætatay tsæved a sidzew hay tæ gæs na Yesu ada tæ ndæba na ta mandalæba. ² Sidzew hay tæ dæsaw dak tæ slapa na ka bo, ta pay a gær a Yesu andza dzagwa i bæy. Tæ kalay ka bo peteked ndozza eye. ³ Tsa na, ta hændzæd naha ka tæv ngay, tæ gwaday: «Zay dæw, bæy i Yahuda hay!» Tæ fay ka maholom.

⁴ Pilat a yaw abæra mæ gay sa, a gwadatay a ndo hay: «Tsænüm tæday! Na gæsakuma ahaya Yesu abæra. Særum ha neñ na, na huta faya abæra mænese bay.»

⁵ Tæ gæsa ahaya Yesu abæra tuk. Dzagwa i dak mæ gær ada peteked ka bo ndozza. Pilat a gwadatay: «Ndo nakay na, anañ!»

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye ta ndo matsæpe gay i mædæslay ha gær a Mbælom hay tæ ngatay a Yesu na, tæ pa bo ka mawude ta magala. Tæ gwad: «Dar na ka mayako mazlæmbadæ eye! Dar na ka mayako mazlæmbadæ eye!»

Ane tuk na, Pilat a gwadatay: «Bo kurom eye gasum na ada ká yum ká darum na ka mayako mazlálmbada eye. Neŋ na, na huta faya mænese bay.»

⁷ Bəy i Yahuda hay ta mbəday naha faya, ta gwaday: «Nəmay na, bazlam may mapala eye andaya, ada andza bazlam may mapala eye a tsik na, kutoŋ məkəde na, hərwi a gwad: “Neŋ na, Wawa i Mbəlom.”»

⁸ Pilat a tsəne bazlam tay neheye faya ta tsikiye na, a dzədzar haladzay. ⁹ A fələkwa a gay sa, a ye naha a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Ka yaw na, mənəgay?»

Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya bay.

¹⁰ Andza niye Pilat a gwaday: «A saka mətsiken me a neŋ badaw? Neŋ na, gədan ga andaya mægər kar ha ada gədan ga andaya madere kar ka mayako mazlálmbada eye na, ka sər təbədew?»

¹¹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Kə ge Mbəlom kə vəlaka ga ha a həlay bay na, ka sliye faya məgen wurar kwa tsekweŋ bay tebiye. Hərwi niye ndo mægəsa ga ahaya məvəlaka ga ha a həlay na, mænese ŋgay a ze i yak.»

¹² Ka təv eye niye kwayanŋa na, Pilat a pəla tsəved mægər ha Yesu. Ane tuk na, bəy i Yahuda hay ta wuda ta magala, tə gwad: «Ka gər ha ndo nakay na, nəkar dzam i bəy i Roma sa bay. Ndo weye kə gwad nengeye bəy na, neŋgeye ndo mənə dəre i bəy i Roma.»

¹³ Pilat a tsəne bazlam tay niye hay na, a ye ahaya Yesu abəra. A ye ka təv nakə dala eye madəzla eye tə beleler aye. Tə bazlam i Yahuda hay na, Gabata. A ndza ka təv niye hərwi mäge sariya. ¹⁴ Pat niye na, pat i luma i dezele, mazlambar mægər həpat. Ada həlay i magurlom i Pak.

Pilat a gwadatay a Yahuda hay: «Bəy kurom anan.»

¹⁵ Ane tuk na, tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwaday: «Kəd! Kəd! Dar na ka mayako mazlálmbada eye!»

Pilat a gwadatay: «Nā dar na bəy kurom ka mayako mazlálmbada eye daw?»

Bagwar hay i ndo neheye ta vəlaway wu a Mbəlom aye ta mbəday faya: «Bəy may na, bəy i Roma nəte ŋweŋ.»

¹⁶ Andza niye, Pilat a vəlatay ha Yesu a həlay a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazlálmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazlálmbada eye

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Luka 23.26-43

Sidzew hay ti ye ha Yesu mata kəde na.

¹⁷ Yesu a zla mayako mazlálmbada eye niye ta ta dariye na faya aye, a ye ahaya abəra ma wuzlah gay. A ye ha a təv nakə tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda

hay na, Golgwata. ¹⁸ Mə dəma na, sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazlálmbada eye. Ta dar naha ndo hay sulo ka mayako mazlálmbada eye ka tsakay i Yesu, nate tə həlay i mənday, neŋged tə həlay i gula, Yesu ma wuzlah.

¹⁹ Pilat a watsa bazlam ŋgay nakə tə kəd na faya ka palalam. A law zal ka gər i Yesu. A watsa na, a gwad: «Yesu ndo i Nazaret, bəy i Yahuda hay.»

²⁰ Yahuda hay haladzay tə dzaŋgawa bazlam niye mawatsa eye, hərwi təv nakə ta dar faya Yesu aye na, bəse ta wuzlah gay. Ada wu niye tə watsa aye na, tə bazlam i gəma hay wal wal mahkar: Tə bazlam i Yahuda hay, i Roma hay ada ta Gərek hay.

²¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə dzaŋga bazlam niye na, ti ye ka təv i Pilat, tə gwaday: «Ka watsa faya “Bəy i Yahuda hay” meriye. Watsa faya na: “Ndo nakay a gwad: Neŋ na, bəy i Yahuda hay.”»

²² Pilat a gwadatay: «Wu nakə neŋ na watsa aye na, ma ndziye andza niye.»

²³ Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazlálmbada eye na, tə zla peteked ŋgay aye. Ta ŋgana ha faf, kwa way a zla nəte. Tə zla məkelkabo ŋgay nakə mənəgara eye andza niye məmbele andaya faya bay aye sa. ²⁴ Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Peteked nakay na, kə ŋguradakwa ha bay. Ane tuk na, gakwa faya tsakwal hərwi məsəre ha mata zle na, way.»

Andza niye, wu nakay a ge bo aye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ta ŋgana ha peteked ga mə walaŋ tay
ada tə ge faya tsakwal ka məkelkabo
ga.*»

Wu nakə sidzew hay tə ge aye na, anan.

²⁵ Bəse ta təv i mayako niye mazlálmbada eye ta dar faya Yesu aye na, may i Yesu ta malamar i may ŋgay, Mari ŋgwas i Kəlopas ada ta Mari naka a yaw ma gəma i Magədala aye, nəteye malətsa eye ka təv eye niye.

²⁶ Yesu a ŋgatay a may ŋgay ta gawla ŋgay nakə a wuda na haladzay aye. A gwaday a may ŋgay: «May ga, wawa yak anan.» ²⁷ Ma dəba aye a gwaday a gawla ŋgay niye a wuda na haladzay aye: «May yak anan.» Pat eye niye gawla i Yesu niye a wuda na haladzay aye a zla na Mari a gay ŋgay.

Məməte i Yesu

Mata 27.45-56; Markus 15.33-41; Luka 23.44-49

²⁸ Ma dəba eye na, Yesu a sər ha wu nakə Mbəlom a sləra ahaya faya mäge aye na, ka ndəv tebiye tuk. Yesu a gwad: «Yam a geŋ.» A tsik andza niye hərwi ada wu nakə

* 19:24 Dəmes hay 22.19. † 19:28 Dəmes hay 22.16, 69.22.

tə dzəŋgawa mə Derewel i Mbəlom aye mā ge bo.†

²⁹ Gəzla wuray andaya maraha eye tə wuye andaya guyakaka. Sidzew niye hay tə zla wuye kofkoffa, tə təlaka a wu niye. Tsa na, ta hak na a mayako. Tə pay naha ka bazlam a Yesu.

³⁰ Yesu a dāvətse wu niye na, a gwad: «Wu tebiye ka ndəv!»

Gər ŋgay a kal gəzük. Tsa na, a mət.

Sidzew nate a gay naha suwal a Yesu a dzəham

³¹ Tə kəf na Yesu na, pat i məhəne mə gay i mazəzükw bo. Pat i mazəzükw bo eye niye na, a ze ha siye hay, hərwi magurlom andaya pat eye niye. Hərwi niye a satay a bəy i Yahuda hay mədahaŋ mā ndza ka mayako mazlələmbada eye pat i mazəzükw bo bay. Ti ye ta tsətsah ka Pilat mā vəlatay tsəved ka məhəbe sik i ndo niye hay ada məzla ahaya abəra ka mayako.

³² Tsa na, sidzew hay ti yaw ka təv i ndo neheye ta dar ka mayako mazlələmbada eye tage Yesu aye. Tə həbəy ha sik a ndo makurre eye. Tsa na, tə həbəy ha a ndo nengef. ³³ Tə ndisl ka təv i Yesu na, ta zəba faya na, kə mət tsiy. Nengeye na, ta həbəy ha sik ŋgay hay təbey. ³⁴ Ane tuk na, ndo nəte mə walaŋ i sidzew hay a ye naha a təz na dzəham i Yesu ta suwal. Kwayaŋŋa bambaz ta yam ta mbədaw.

³⁵ Neŋ nakə na watsa na bazlam neheye na, na ŋgatay tə dərə ga ada wu nakə na watsa aye na, dedək eye. Na ŋgatay tə dərə ga, na sər ha na tsik na, dedək. Na watsa na, hərwi ada nəkurom dərma kə dzalum ha faya.

³⁶ Wu neheye a ge bo na, hərwi ada wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye mā ge bo, a gwad: «Mətəsl ŋgay hay na, kwa nəte ta həbiye ha bay.‡» ³⁷ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom sa, tə gwad: «Ta ta zəbiye na, ka ndo nakə ta təzay na aye.§»

Yusufa ta Nikodem tə pa Yesu a bəd

Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Luka 23.50-56

³⁸ Ndowne andaya tə zalay Yusufa, nengeye ndo i gəma i Arimate. Nengeye gawla i Yesu, ane tuk na, ta məkal, hərwi a dzədzar ta bəy i Yahuda hay. A ye a tsətsah tsəved məzle mədahaŋ i Yesu ka Pilat. A ye a tsətsah na, Pilat a gwaday faya ayaw. Yusufa a maw, a zla na mədahaŋ i Yesu.

³⁹ Nikodem ndo nakə a ye ka təv i Yesu ta həvad aye, a ye naha dərma kə. Nengeye a zla naha mal madzapa eye a ze hunŋa. Wuye niye hay tebiye ma giye kilo kuro kuro mahkar.

⁴⁰ Yusufa ta Nikodem nəteye salamay tə zla mədahaŋ i Yesu. Tə mbəkwa ta rəkwat ada ta wats faya mal niye hay hunŋa eye andza nakə Yahuda hay tə gawa ahəl nakə tə lawa mədahaŋ hay aye.

⁴¹ Ma təv niye ta dar na Yesu ka mayako mazlələmbada eye na, guvah andaya. Ma guvah niye na, tsəvay wedeye mala eye mə dəma. Ta pa a dəma mədahaŋ dāda zuk bay.

⁴² Pat eye niye na, pat i mələve bo i pat i mazəzükw bo i Yahuda hay ada tsəvay niye na, bəse. Hərwi niye Yusufa ta Nikodem tə zla Yesu tə pa na a tsəvay.

20

Tsəvay kəriye

Mata 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12

¹ Pərik i mekedə pat i luma i sidzew na, Mari i Magədala a ye ka me tsəvay. A ye na, həvad mə dəma mba, dərə a zəba bay. Ta dərəzəl ka tsəvay niye na, tə beber bagwar eye. Mari a ye naha na, beber madərəzla eye ka tsəvay sa bay, ta həndək faya abəra.

² Mari a ŋgatay andza niye na, a hway ka təv i Simoŋ Piyer ta gawla nakə Yesu a wuda na haladzay aye. A ye naha a gwadətay: «Bəy Maduwerŋ andaya ma tsəvay sa bay, ta zla na. Ada nəmaa sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

³ Tsa na, Piyer ta gawla i Yesu niye nengef eye tə lətse, ti ye ka tsəvay niye. ⁴ Nəteye salamay ta hway ka me tsəvay. Ane tuk na, gawla i Yesu niye nengef eye a hway bəse a ze Piyer. Nengeye a lah mändisle ka tsəvay. ⁵ A ndisl ka tsəvay na, a zəba dərə a dəma zərəd. A ŋgatay na, a peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye mə dəma. Ane tuk na, kə fələkwa a dəma bay.

⁶ Simoŋ Piyer na, a ndisl naha ma dəba. A ye naha a fələkwa a tsəvay, a zəba ka peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye na, mə dəma. ⁷ Piyer a zəba ka peteked nakə ta nduday ha gər a Yesu aye dərma kə. Peteked niye na, madzapa eye tə siye hay bay. Mapada eye, təv ŋgay wal.

⁸ Tsa na, gawla i Yesu nengef eye, ndo nakə a lah naha kurre, a fələkwa a tsəvay dərma kə. A zəba faya andza niye na, a dzala ha. ⁹ Gawla i Yesu hay na, wu nakə mə Derewel i Mbəlom a tsik, a gwad Yesu na, kutoŋ ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ta sər zuk bay.

¹⁰ Tsa na, gawla i Yesu niye sulo eye ta mbədə gər a mətəgay.

Yesu a bəzay ha bo a Mari i Magədala

Mata 28.9-10; Markus 16.9-11

¹¹ Mari nengeye na, malətse eye ma bəra bəse ka təv i tsəvay faya ma tuwiye. Faya ma

† 19:36 Madayaw abəra ma Ezipt 12.46, Məpesle 9.12. § 19:37 Zakari 12.10.

tuwiye na, a rəh ha gər a tsəvay, a zəba dəre a dəma. ¹² A ngatay naha a gawla i Mbəlom hay sulo tə peteked ka bo kudəkudek. Nəteye mandza eye ka təv nakə tə pa faya madahan i Yesu aye. Nenged ta diye i gər ada nenged ta diye i sik. ¹³ Gawla i Mbəlom niye hay sulo aye ta tsətsah ka Mari, tə gwaday: «Ngwas niye, ka tuwa mey?»

Mari a mbədatay faya, a gwadatay: «Na tuwa na, hərwi ta zla na Bəy Maduwej ga ada na sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

¹⁴ Mari a ndəv ha mətsike andza niye na, a mbəda bo, a ngatay a Yesu malətse eye ka təv niye. Mari a sər ha nengəye bay.

¹⁵ Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «Ngwas ka tuwa mey? Ka pəla way?»

Mari a dzala mə gər ngay na, ma giye na, ndo i guvah. Hərwi niye a gwaday: «Sadək bay, kə ge maa zla na nəkar na, dən ha təv nakə ka pa na a dəma aye. Na diye na ta zla ahaya.»

¹⁶ Yesu a gwaday: «Maril!»

Mari a mbəda me ka təv ngay, a gwaday tə bazlam i Yahuda hay: «Rabonil!» Andza məgwede: «Miter ga!»

¹⁷ Yesu a gwaday: «Kā lemen bay, hərwi na tsal ka təv i Bəba ga zuk bay. Ane tuk na, do gwadatay a malamər ga hay na, na tsaliye ka təv i Bəba ga, nengəye Bəba kurom dərmak, Mbəlom ga, nengəye Mbəlom kurom dərmak.»

¹⁸ Tsa na, Mari i Magədala a ye ka təv i gawla i Yesu hay. A ye a gwadatay: «Na ngatay a Bəy Maduwej kway!» A təkəratay wu nakə Yesu a tsikay aye.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ngay hay

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Luka 24.36-49

¹⁹ Ta huwa eye niye pat i luma i sidzew, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye mə gay. Ta dərəzl ka bo a gay lele hərwi ta dzadzər ta bəy i Yahuda hay.

Tsa na, Yesu a ye naha slekərtik a wuzlah tay. A gwadatay: «Zay mə ndza fakuma!»

²⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ngay hay ada ka dzəham ngay aye. Gawla ngay hay tə ngatay andza niye na, dərəv tay a ngwasa haladzay hərwi tə ngatay a Bəy Maduwej.

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Zay mə ndza fakuma! Andza nakə Bəba a sləra ga ahaya aye na, ney na sləriye kurom dərmak.»

²² Ma dəba i bazlam ngay niye na, a vəzl fataya, a gwadatay: «Təmum Məsəfəre Tsədanəna eye!» ²³ Ndo neheye ka pəsumatay ha mezeleme tay hay aye na, Mbəlom ma pəsəteye ha mezeleme tay hay. Ndo neheye ta karah məpəse ha mezeleme aye na, Mbəlom ma kərahiye məpəsətatay ha mezeleme tay dərmak.»

Yesu a bəzatay ha bo a Tomas

²⁴ Tomas nakə tə zalay Mawsa nengəye nəte mə walar i gawla i Yesu. Azlakwa bay ahəl nakə Yesu a ye a bəzatay ha bo a gawla ngay aye na, nengəye andaya bay. ²⁵ Siye i gawla i Yesu hay tə gwaday: «Nəmaa ngatay a Bəy Maduwej.»

Ane tuk na, Tomas a mbədatay faya, a gwadatay: «Na ngatay a vavay i mbələk i pənəte ka həlay ngay bay, na pa wur həlay ga a bəd i pənəte bay ada na pa wur həlay ga a bəd i suwal nakə ka dzəham ngay aye bay na, na dzaliye ha faya bay.»

²⁶ A ndza ma dəba eye luma nəte na, gawla i Yesu hay tə haya gər sa. Pat eye niye na, Tomas andaya ta nəteye tuk. Ta dərəzl na məged lele. Yesu a ye naha a lətse a wuzlah tay, a gwad: «Zay mə ndza fakuma!»

²⁷ Tsa na, a gwaday a Tomas: «Tələkaw wur həlay kanəy ada zəba ka həlay ga hay. Zlaw həlay yak ada tələkaw a dzəham ga. Gər ha mədzele gər sulo sulo, dzala ha ka ney nəte ngwej.»

²⁸ Tomas a mbəday faya, a gwaday: «Ta dedək, nəkar na, Bəy Maduwej ga ada Mbəlom ga.»

²⁹ Yesu a gwaday: «Ka dzala ha ka ney na, hərwi nakə ka ngeten aye. Məngwese ka ndo neheye tə dzala ha ka ney ze məngeten aye.»

³⁰ Yesu a ge masuwayən siye hay hal-adzay kame i gawla ngay hay. Ane tuk na, na watsa tay ha a dərəwel nakay bay. ³¹ Na watsa wu neheye na, hərwi ada kā dzalum ha Yesu nengəye na, Kəriste, nengəye Wawa i Mbəlom, ada ka hutumeye sifa ma nengəye hərwi ka pum mədzal gər ka nengəye.

21

Yesu ka me i dəlöv i Tiber

¹ Ma dəba aye na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ngay hay sa. A bəzatay ha bo na, ka me i dəlöv i Tiber*. A bəzatay bo na, kəkay?

² Pat eye niye siye i gawla i Yesu hay nəteye ka təv manəte eye. Nəteye na, Simon Piyer, Tomas nakə tə zalay Mawsa aye, Nataniyel ndo i gəma i Kana ka dala i Galile, wawa i Dzebede hay ada tə siye i gawla i Yesu hay sulo.

³ Simon Piyer a gwadatay: «Na diye na ta gəsiye kələf.»

Siye hay tə gwaday: «Nəmay dərmak nəmaa diye, takwa dziye.»

Tsa na, tə həl bo ti ye, tə tsal a kwalalan i yam. Ta dazlay a məgəse kələf. Ane tuk na, ta həvad eye niye na, ta gəs kələf kwa nəte bay tebiye.

⁴ Dəre a dazlay a mətsədə na, Yesu a ye naha a lətse ka me i dəlöv niye. Ane tuk na, gawla ngay hay ta sər ha Yesu bay. ⁵ Tsa

* 21:1 Tiber: Məzele mekelən eye i dəlöv i Galile.

na, Yesu a gwadatay: «Ka gəsum kələf daw, wawa ga hay?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «A'ay!»

⁶ Yesu a gwadatay: «Kalum gadaŋ ta diye i həlay i mənday kurom təday, ka gəsumaweye.»

Tə kal gadaŋ a yam na, tə gəs kələf hal-adzay. Tə mba faya məvahaw gadaŋ abəra ma yam bay.

⁷ Tsa na, gawla i Yesu nakə Yesu a wuda na haladzay aye a gwaday a Piyer: «Nakay na, Bəy Maduweŋ!»

Simon Piyer a tsəne andza niye: «Nakay na, Bəy Maduweŋ» na, a zla peteked ŋgay a kal ka bo hərwi 6a ka tsoloka ka bo abara. Tsa na, a kal ha bo a yam. ⁸ Gawla i Yesu siye hay tə maw ta kwalalaŋ i yam ta məvaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kələf aye. Nəteye həbe na, dəreŋ tə dakal bay. Ta ze ka bo abəra na, dal tsa.

⁹ Tə ndislew, tə mbəzlaw ka dala na, tə ŋgatay a ako ka təv eye niye kələf faya ada peŋ andaya dərma. ¹⁰ Yesu a gwadatay: «Həlumaw abəra ka kələf kurom niye hay ka gəsumaw aye, fəkakwa.»

¹¹ Simon Piyer a tsal a kwalalaŋ i yam. A ye naha, a vaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kələf bagwar eye hay. Kələf neheye na, nəteye temerre tə kuro kuro zlam gər eye mahkar. Gadaŋ niye kwa tsekweŋ ka ŋgəzlah bay, ada azlakwa kələf mə dəma maraha eye haladzay.

¹² Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Dumara ndayakwa!» Ndo kwa nəte mə walaŋ tay ka tsətsah faya, kə gwaday: «Nəkar way?» na, ka tsətsah bay. Hərwi tə sər ha neŋgeye na, Bəy Maduweŋ.

¹³ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a zla a vəlatay a gawla ŋgay hay. A zla kələf dərma a vəlatay.

¹⁴ Kwa ahəl nakə Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ aye, a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay aye na, nakay na, mamahkar eye.

Yesu ta Piyer

¹⁵ Ma dəba i mənde dəf na, Yesu a gwaday a Simon Piyer: «Simon wawa i Yuhana, ka wuda ga a ze i ndo neheye daw?»

Simon Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw Bəy Maduweŋ! Ka sər ha na wuda kar segey.»

Yesu a gwaday: «Gatay gər a wawa i təbaŋ ga hay lele.»

¹⁶ Yesu a tsətsah faya masulo eye sa, a gwaday: «Simon wawa i Yuhana, ka wuda ga daw?»

Simon Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw Bəy Maduweŋ, ka sər ha na wuda kar segey.»

Yesu a gwaday: «Gatay gər a təbaŋ ga hay.»

¹⁷ Tsa na, a tsətsah mamahkar eye sa: «Simon wawa i Yuhana ka wuda ga daw?»

Yesu a masay ha a Piyer mamahkar eye: «Ka wuda ga daw?» aye na, a ndalay. A mbəday faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, nəkar na, ka sər wu tebiye. Ka sər ha na wuda kar!»

Yesu a gwaday: «Gatay gər a təbaŋ ga hay. ¹⁸ Neŋ faya na gwadakeye: Sər ha na, ahəl niye nəkar gawla eye na, ka bərawa bəzihud tə həlay yak eye ada ka yawa na, a təv nakə a saka aye. Ahəl nakə ka ge guram aye na, ka gəsiye na həlay ka mbəlom, ada ndo mekeləŋ eye ma bərakeye na bəzihud ada ma diye kar ha a təv nakə a saka bay aye.»

¹⁹ Yesu a tsik bazlam neheye na, a dəy ha məməte nakə Piyer ma ta mətiye na, kəkay. Məməte ŋgay niye na, ma bəziye ha məzla6 i Mbəlom.

Tsa na, Yesu a gwaday a Piyer: «Peŋ bəzay.»

Yesu ta gawla ŋgay nakə a wuda na aye

²⁰ Piyer a mbəda bo a zəba dəre a dəba na, a ŋgatay a gawla i Yesu nakə Yesu a wuda na haladzay aye. Ahəl niye, ahəl nakə faya ta ndiye dəf aye, maa həndzəd ka təv i Yesu ada maa tsətsah: «Bəy Maduweŋ mata ge fakaya dəf way?» na, neŋgeye.

²¹ Piyer a ŋgatay na, a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, mata gay a neŋgeye mey?»

²² Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Tadə a seŋ mə ndza ka bəra hus ahəl nakə na maweye na, me yak faya mey tey? Nəkar na, peŋ bəzay!»

²³ Labara nakay a dədətay a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, gawla i Yesu niye Yesu a tsik faya andza niye na, ma mətiye bay. Azlakwa Yesu kə gwaday a Piyer ma mətiye bay na, kə tsikay bay. Ane tuk na, a gwaday na: «Tadə a seŋ mə ndza ka bəra hus ahəl nakə na maweye na, me yak faya mey tey?»

²⁴ Wu neheye tebiye Yesu a ge aye na, maa də ha ada maa watsa na, gawla i Yesu niye Yesu a wuda na haladzay aye. Ada nəmaa sər ha na, wu neheye a də ha aye na, dedək.

²⁵ Siye i wu neheye Yesu a ge na, nəteye haladzay. Tadə ta watsa tebiye ka derewel nəte ta nəte na, derewel niye hay təv ma slateye ka məndzibəra bay.

Derewel i məsler i ndo i maslañ hay Məfələkwe

Ka Luka na, Derewel i məsler i ndo i maslañ hay a tsik na, huya ka Labara Ngwalak eye. Faya ma tsikiye Yesu a slar tay ha ndo i maslañ hay kəkay, tə də ha bazlam ŋgay kwa a ŋgay. Tə də ha təday na, ma Zerozelem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye, ada a dala neheye ta lawara na bəlay nakə tə zalay Mediterane aye. Ta ge na məsler nakə Yesu a vəlatay aye (Luka 24.47-48; Derewel i ndo i maslañ hay 1.8).

Ka madazlay i derewel nakay na, Yesu a tsal ka təv i Mbəlom (1.9). Anəke na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay, ane tuk na, a slaraw Məsəfəre Tsədanŋa eye a ndo i maslañ hay (Məsler hay 2). Məsəfəre niye a vəlatay tsəved məde ha wu neheye bagwar eye Mbəlom faya ma giye, ada Məsəfəre Tsədanŋa eye faya ma həlaweye ndo wədeye hay ka məpe mədzal gər ka Yesu.

Hus ka madədo 12 na, Piyer ndo i maslañ i Yesu neŋgeye ndo nakə derewel nakay a tsik faya haladzay aye.

Gawla i Yesu hay tə hutawa dəretsətseh ta təv i bagwar i Yahuda hay andza Yesu (Madədo 3 hus ka 8).

Tə də ha Labara Ngwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye (Madədo 8 hus ka 12).

A dazlay ka madədo 13 na, Pol ndo i maslañ i Yesu a zəway naha faya a Piyer. Yesu Kəriste a zalay a Pol (madədo 9). Madədo 13 hus ka 28 faya ma tsikiye ka mahəhele i Pol nakə a dawa ha Labara Ngwalak eye aye.

¹ A nəkar Tiyofil, mə derewel ga nakə kurre na watsaka naha aye na, məsler i Yesu nakə a ge, tə mətatike nakə a tətik tay ha ndo hay aye tebiye, na pasla a dəma, kwa ka madazlay i məsler ŋgay, ² hus ka mede ŋgay a mbəlom. Ahəl nakə ki ye ŋgway a mbəlom zuk bay aye na, kə datay ha wu hay ta gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa eye a ndo neheye a pala tay andza ndo i maslañ hay aye.

Yesu a gwad ma slaraweye Məsəfəre Tsədanŋa eye

³ Ma dəba i məməte ŋgay na, kə lətsa abəra ma mədahanj ka bəzatay ha bo a ndo i maslañ ŋgay hay lele, a datay ha na, neŋgeye andaya. Kə ndza ka təv i gawla ŋgay hay məhəne kuro kuro fad. Ma məhəne niye kuro kuro fad eye na, a tsikawatay bazlam i Bay i Mbəlom nakə ma ta ləviye.

⁴ Pat eye andaya Yesu faya ta ndiye wu mənəday ta gawla ŋgay hay na, a gwadatay:

«Kā yum abəra ma Zerozelem zuk bay. Həbum wu nakə na gwadəkum Bəba Mbəlom a gwad ma vələkumeye. ⁵ Yuhana neŋgeye a dzəhəbawa tay ha ndo hay na, a yam. Ane tuk na, nəkurom na, ma mənədze aza mba tsekweŋ na, nəkurom ta dzəhəbiye kurom ha a Məsəfəre Tsədanŋa eye.»

Yesu a tsal a mbəlom

⁶ Ndo neheye ka təv i Yesu aye, ta tsətsəh faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, ka ta matay ha bəy a ndo i Israyel hay na, pat eye niye dāw?»

⁷ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Pat eye kəday na, mata sərə na, nəkurom bay. Mata tsike na, Bəba ga, neŋgeye nətə ŋgweŋ gədanj ŋgay andaya məge. ⁸ Ane tuk na, ka ta hutumeye gədanj ahəl nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye ma mbəzlaweye fakuma aye. Ka ta tərumeye ndo məde ha labara ga ma Zerozelem, ka dala i Yahuda, ka dala i Samari ada ka kokway i mənədzibəra tebiye.»

⁹ Ma dəba i bazlam ŋgay niye hay na, a tsal ha a mbəlom. Ahəl nakə gawla ŋgay hay faya ta zəbiye faya na, pazlay a ŋgaha na abəra ka dərə tay.

¹⁰ Yesu faya ma tsaliye na, nətəye faya ta zəbiye naha faya huya. Tsa na, ndo hay sulo tə peteked kwedek kwedek eye hay ti yaw ka təv tay, ¹¹ tə gwadatay: «A nəkurom Galile hay, faya ka mətsumeye mazəbe dərə a magəmbəlom na, hərwi mey? Yesu na, ki ye fakuma abəra a mbəlom. Ma ta maweye na, andza nakə ka ŋgatumay, a ye fakuma abəra aye.»

Bərək i ndo i maslañ hay

¹² Ndo i maslañ i Yesu hay tə tsəne andza niye na, tə mbəzlaw abəra ma tsəholok niye tə zalay Mahəmba i Tetədəz aye, ta mbədə gər a Zerozelem. Tsəholok niye na, bəse ta wuzlah gay. Mede abəra ma Zerozelem a dəma na, ma sliye bərə nətə bay. ¹³ Ahəl nakə tə ndisl a Zerozelem aye na, ti ye naha tə tsal a gay nakə ka gər i gay neŋged aye. Tə ndzawa pat pat na, mə dəma. Məzele i ndo neheye tə ndzawa mə gay niye na, Piyer, Yuhana, Yakuba ta Anđərə, Filip ta Tomas, Bartelemi tə Mata, Yuda wawa i Alfe, Simonj ndo məge vərəm hərwi dala ŋgay* ada Yahuda wawa i Yakuba. ¹⁴ Nətəye tebiye tə hayawa gər pat pat, ta ŋgwas hay, ta Mari may i Yesu ada ta malamar i Yesu. Tə hayawa gər hərwi mađuwulay naha me a Mbəlom.

Tə pa Matiyas a bərəm i Yudas

¹⁵ Pat wuray na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom tə haya gər. Nətəye tebiye ta giye na, temerre tə kuro kuro sulo. Piyer a lətsə a

* **1:13** A həlay i Yesu na, Yahuda hay tə gəsawatay me a Roma hay bay, a satay mələve gər tay. Roma ma ləva dala tay bay.

wuzlah tay, a gwadatay: ¹⁶ «Malamar ga hay, wu nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a tsik mə Derewel i Mbəlom aye na, kə ge bo. A tsik tə bazlam i Davit. A tsik kurre ka Yudas nakə a tərə ndo mədatay tsəved a ndo neheye tə gas Yesu aye. ¹⁷ Yudas na, neŋgeye nətə mə walaŋ may, kə huta məsler andza nəmay.»

¹⁸ Suloy nakə tə vəlay hərwi məkəde gər i ndo aye na, Yudas a səkəm ha guvah. Mə dəma na, a dəd tə huđ. Huđ ŋgay a nduzl, dende ŋgay hay ti yaw a bəra tebiye. ¹⁹ Ndo i gəma i Zerozelem hay tə tsəne labara niye na, tə zalay a guvah niye tə me i gəma tay guvah i Həkeldama, andza məgweđe: Guvah i Bambaz.

²⁰ Piyer a gwadatay sa: «Azlakwa mawatsa eye mə derewel i Dəmes hay na, a gwad:

“Gay ŋgay mā tərə na, rəgay,

ndəray mā ndza mə gay ŋgay bay.†”

«Mawatsa eye sa na, a gwad:

“Ndo mekeleŋ eye

mā zla məsler ŋgay.†”

²¹ «Anəke na, a ye ka bo nakə ka zlakweye ndo nətə mə walaŋ i ndo neheye ta zəŋgalawa kway ahəl nakə Bay Maduweŋ tə nəkway ka həhalawakwa ka gəma ka gəma aye. ²² Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuđe ndo a yam a dzəhuđ Yesu a yam aye hus ahəl ŋgay nakə a ye abəra mə walaŋ kway a tsal a mbəlom aye na, nəteye tə nəkway. Ndowne ye niye ka zlakweye na, ma ndziye tə nəkway. Ma diye ha labara i mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ.»

²³ Mə walaŋ i ndo niye hay na, tə pala ndo hay sulo. Ndo niye hay sulo eye na, neŋged məzele ŋgay Yusufa nakə tə zalay Barsabas aye. Tə pa faya məzele mamahkar eye sa, tə zalay Zustus. Ada ndo neŋged tə zalay Matiyas. ²⁴ Tsa na, ndo niye hay mahaya gər eye ta duwulay me a Mbəlom, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, nəkar nakə ka sər dərev i ndo zezeŋ aye na, dəmay ha way nakə mə walaŋ i ndo neheye sulo ka zla, ²⁵ hərwi məge məsler yak aye, a bəram i Yudas nakə a gər ha, a ye a təv nakə a say a neŋgeye aye.»

²⁶ Ta ndəv ha mađuwule me na, tə ge tsakwal. Tsakwal a zla Matiyas, Matiyas a tərə makuro gər eye sulo i ndo i maslaŋ hay.

2

Məsəfəre i Mbəlom a yaw

¹ Magurlom i Peŋtekt* a slaw na, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye ka təv manətə eye. ² Ahəl nakə nəteye mahaya gər eye na, kwayaŋŋa mələve i wuye a tsənew ma magərmbəlom. Mələve i wuye niye na, andza mətasl bagwar eye. A ye fataya,

mavəzle ŋgay eye a rah a gay nakə nəteye mandza eye mə dəma aye. ³ Kwayaŋŋa tə ŋgatay andza dərnehi i ako a yaw, a ŋgəna bo, ti ye tə ndza ka gər i ndo niye hay nətə nətə tebiye. ⁴ Nəteye tebiye tə rah ta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ada ta dazlay a mətsike me tə me hay wal wal. Kwa way a tsik andza nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a gwadəy tsik aye.

⁵ Azlakwa pat eye niye na, Yahuda neheye tə paway bəzay a Mbəlom ta tsəved eye, nəteye andaya. Ti yaw ma gəma neheye wal wal ka məndzibəra aye mata ndze naha məhəne tsekweŋ ma Zerozelem. ⁶ Tə tsəne mələve i wu niye na, tə haya gər tebiye. Nəteye niye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ. Ti ye naha na, tə ŋgatay a ndo niye hay mə gay aye. Kwa way a tsəne mətsike me i ndo məpe mədzal gər niye hay faya a tsik me tə me ŋgay ŋgway. ⁷ Nəteye neheye ti ye naha tebiye aye faya ta zəbiye fataya, ada a gatay hərbaəbəkka. Tə gwad: «Ndo neheye faya ta tsikiye me aye nəteye tebiye na, Galile hay bədaŋ? ⁸ Ada kwa way kway eye ka tsənakwa nəteye faya ta tsikiye me tə me kway na, ma kəkay? ⁹ Mə walaŋ kway na, siye hay ti yaw ma dala i Partiya, ma Madiya ada ma Elam. Siye hay ti yaw ma dala i Mizapotami, ma Yahuda ta Kapados ada ma dala i Poŋtus, ma dala i Azi, ¹⁰ ma dala i Firigiya, ma dala i Pamfeli, ma dala i Ezipt, ta dala Libiya nakə bəse ta gəma i Siren aye. Siye hay ti yaw ma Roma, ¹¹ ma dala i Kəret ta Arabi. Mə walaŋ tay niye hay na, siye hay tə wa tay nəteye Yahuda hay, siye hay madurloŋ hay ta tərə Yahuda hay matəre. Ada azlakwa ka tsənakwa nəteye faya ta diye tə bazlam i gəma kway hay wu neheye bagwar eye Mbəlom a ge aye.»

¹² Nəteye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ, tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Wu nakay na, andza məgweđe mey?»

¹³ Siye hay tə ŋgwasa ka ndo məpe gər niye hay ka Yesu aye, tə gwad: «Ndo neheye na, ta kwaya.»

Piyer a tsik me

¹⁴ Piyer a tsəne bazlam niye na, a lətse. Tə lətse tə siye i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay kuro gər eye nətə aye tebiye. Piyer a lətse na, a tsik ta magala, a gwadatay a ndo niye hay: «Nəkurom Yahuda hay ada tə nəkurom neheye tebiye mandza eye ma Zerozelem aye, pumay zləm a bazlam ga neheye na tsikakumeye ada tsənum wu nakə a ge bo aye lele təday. ¹⁵ Andza nakə ka dzalum aye na, ndo neheye ta kwaya bay. Hərwi anəke na, mekedə mba zlezle ta kwaya tsa dəw?

¹⁶ Ane tuk na, wu nakə Zowel ndo məde ha

† 1:20 Dəmes hay 69.26. † 1:20 Dəmes hay 109.8. * 2:1 Peŋtektot na, tə me i Gərek. Magurlom i gər i nduzuhoŋ. Tə ge magurlom eye na, məhəne 50 ma daba i Pak. I ndo məpe mədzal gər ka Yesu magurlom i məhute Məsəfəre Tsədəŋŋa eye.

bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo anəke tuk.

17 «Mbəlom a gwad:

Mata dayaw ka mandəve i məndzibəra na, wuye mey?

Na vəlateye Məsəfəre ga a ndo hay tebiye.

Wawa kurom hasləka eye hay tə dem kurom hay ta təriye ndo i maslan ga hay.

Na ta bəzatay ha wu wedeye a gawla kurom hay.

Məsine ma ta gateye a bagwar kurom hay, na tsikiye me ma nəteye.

18 Ayaw! Pat eye niye na, na sləratayaweye Məsəfəre ga a ndo i məsler ga hay, ta təriye ndo i maslan ga hay.

19 Na ta giye masuwayan mə mbəlom, ada wu neheye ta gateye hərəbəkka a ndo hay aye ka məndzibəra.

Ndo hay ta ngateye a bambaz, ta ngateye a ako ta geŋgis eye tərdələŋja.

20 Pat ma ta dəviye sa bay ada kiye ma təriye ndozza andza bambaz.

Pat eye niye na, pat bagwar eye, pat mədəslay ha gər.

Wu neheye kə ge bo tebiye na, Bəy Maduweŋ ma deyeweye tuk.

21 Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweŋ mā təma ha na,

Bəy Maduweŋ ma təmiye ha. †»

22 «A nəkurom İsrayel hay, pumay zləm a wu nakə na tsikakumeye: Yesu ndo i Nazaret na, ndo nakə Mbəlom a dəkum ha gədanŋgay tə neŋgeye. Kə ge masuwayan hay wal wal mə walaŋ kurom, kə dəkum ha neŋgeye way na, ka sərūm. 23 Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəlakum ha a həlay na, andza nakə a say aye. Wu nakə ka gum ta neŋgeye na, bə Mbəlom a sər kurre. Nəkurom ka vəlumay ha a ndo neheye lele bay aye hay hərwi ada tā dar na ka mayako mazzləmbada eye, ada kə mət. 24 Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra na mədahaŋ. Kə mbəla ahaya abəra mə dəretsətseh i mədahaŋ. A ndza ma mədahaŋ huya bay na, hərwi mədahaŋ a sla faya bay. 25 Hərwi Davit ka tsik faya ahəl niye, a gwad: «Na ngataway a Bəy Maduweŋ ga huya kame ga.

Neŋgeye ka tsakay ga

hərwi ada nə dzədar bay.

26 Hərwi niye dərev ga kə rah ta məŋgwese, ada bazlam ga faya ma giye dəmes ta məŋgwese.

Bo ga ma zəzukwiye bo lele, na dzaliye wu-ray sa bay.

27 Bəy Maduweŋ, ka gəriye ga ha ma təv məndze i mədahaŋ hay bay.

Ka gəriye ha neŋ ndo məpe mədzal gər ka nəkar nə ze ma tsəvay bay.

28 Ka dəŋ ha tsəved nakə na zəŋgaliye, ma diye ga ha a sifa aye,

Ka tərə ga ha ndo məŋgwasa eye hərwi nəkar tə neŋ. †»

29 Piyer a gwadatay sa: «Malamar ga hay, ka bəba təte kway Davit na, na sliye faya mətsikakum parakka lele. Neŋgeye na, kə mət. Ta la na ada ka sərakwa ha tsəvay ŋgay andaya bəgom ma təv kway. 30 Ane tuk na, ahəl niye na, neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom. A sər ha bə Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaday: «Aza ma dəba yak na, na ta vəliye bəy yak a ndo nəte mə walaŋ i wawa yak hay. †»

31 «Neŋgeye na, bə kə sər ha kurre Kəriste na, ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.

«Mbəlom ma gəriye ha ma təv məndze i mədahaŋ hay bay,

ada bo ŋgay ma ziye ma tsəvay bay. *»

32 Piyer a gwadatay sa: «Yesu nakə na tsik faya aye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ. Nəmay tebiye nəmaa həliye na mbal ŋgay. 33 Ma dəba eye na, Mbəlom kə zla na Yesu, a pa na tə həlay i mənday ŋgay. Mbəlom kə vəlay Məsəfəre Tsədanŋja eye nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma ta vəlele aye. Neŋgeye darmak kə vəlamayaw wu nakə anəke kə ngatamay ada ka tsənum aye. 34 Davit na, neŋgeye kə tsal a mbəlom təbey, ane tuk na, a gwad: «Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

35 hus a pat nakə neŋ, na piye ndo mənə dəre yak hu a hud i sik yak hay

andza wu məpe faya sik aye təday. †»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta sakah

36 «Nəkurom İsrayel hay tebiye sərūm ha ta dedək, Yesu nakə ka darum na ka mayako mazzləmbada eye na, Mbəlom a tərə ha Bəy Maduweŋ ada ndo mətəme ha ndo hay na, neŋgeye.»

37 Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam niye na, dərev a ye fataya abəra. Ta tsətsah ka Piyer ada ka siye i ndo i maslan hay, tə gwad: «Malamar hay, anəke nəmaa giye na, kəkay?»

38 Piyer a mbədatay faya, a gwadatay: «Gərūm ha mezeleme kurom ada tā dzəhuə kurom ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste hərwi ada Yesu ma pəsakumeye ha mezeleme kurom hay. Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vəlakumeye Məsəfəre ŋgay Tsədanŋja eye. 39 Hərwi Mbəlom kə tsik kurre, a gwad: Ma vəlakumeye a nəkurom

† 2:21 Zowel 3.1-5. † 2:28 Dəmes hay 16.8-11. § 2:30 Dəmes hay 132.11. * 2:31 Dəmes hay 16.10. † 2:35 Dəmes hay 110.1.

ada a wawa kurom hay. A gwad ma vəliye a ndo neheye nətəye mandza eye dəreŋ aye dərma. Ayaw! Bəy Maduweŋ kway Mbəlom ma vəliye Məsəfəre ŋgay a ndo neheye ma zalətəye hərwi ada tā pay bəzay aye.»

⁴⁰ Piyer a tsikatay bazlam mekeləŋ eye hay haladzay hərwi mamatay naha dərəv ada tā dzala ha. A gwadatay: «Dumara abəra mə walaŋ i ndo neheye sewed eye hay. Gərūmay ha bo kurom a Mbəlom mā təma kurom ha.»

⁴¹ Ndo hay haladzay mə walaŋ i ndo niye hay ta təma bazlam i Piyer. Tsa na, ta dzəhuḅ tay ha a yam. Pat eye niye na, ndo hay ta giye gwezem mahkar tə pa madzal gər ka Yesu, ta sakah tay ha ndo məpe madzal gər hay ka Yesu.

Məndze i ndo məpe mədzal gər ka Yesu

⁴² Nətəye niye tebiye tə paway zlam a matətike i ndo i maslaŋ i Yesu neheye ta tətikawatay aye tə metsehe lele. Tə ndzawa ka təv manətə eye, tə ndayawa wu mənday ka təv manətə eye ada ta dūwulaway me a Mbəlom ka təv manətə eye. ⁴³ Kwa way a ndzawa na, tə madzədzere eye hərwi Mbəlom a gawa masuwayaŋ wal wal tə həlay i ndo i maslaŋ i Yesu hay. ⁴⁴ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye, nətəye madzapa eye nətə, wu tay hay tebiye ta ŋgəna wa ha a bo mə walaŋ tay. ⁴⁵ Ta səkəmawa ha wu tay hay ada ta ŋgəna wa ha a bo suloy eye kwa a way da ka mäge wu ŋgay nakə a say aye. ⁴⁶ Tə hayawa gər pat pat a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa tsekweŋ ta tərətəsa wa bay. Tə ndayawa wu mənday ka təv manətə eye mə gay tay hay. Tə ndayawa wu mənday niye na, ta mənğwese eye, maguŋguze kwa tsekweŋ andaya bay. ⁴⁷ Ta zambadaway a Mbəlom ada nətəye niye hay tebiye tə yatay a gər a ndo hay. Andza niye, Bəy Maduweŋ a təmawa tay ha ndo hay pat pat, a səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

3

Piyer ta Yuhana tə mbəl ha ndo matərə eye

¹ Pat wuray Piyer ta Yuhana ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata dūwulay me a Mbəlom. Ti ye ta bərə mahkar i huwa. Ndo hay ti yawa ta dūwulaway naha me a Mbəlom na, ta bərə mahkar eye niye. ² Ndo weye andaya bəse ta maged i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. Maged nakə tə zalay maged nakə a le aye. Ndo weye niye na, matərə eye kwa abəra ka məwe ŋgay. Tə zlawə naha, tə hənawa ha bəse ta maged niye pat pat. A tsətsahawa dala ka ndo neheye ti yawa naha a gay i məvəlay wu a

Mbəlom aye. ³ Pat eye niye na, a ŋgatay a Piyer ta Yuhana ta diye, ta fələkwīye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a tsətsah fataya dala.

⁴ Piyer ta Yuhana ta ndazl na lele. Tsa na, Piyer a gwaday: «Zəba famaya lele.» ⁵ Tsa na, ndo niye a zəba fataya, a zəzur tay ha tə metsehe lele. Nənğeye a dzala na, ta vələŋeye wu. ⁶ Piyer a gwaday: «Dala andaya fagaya bay tebiye, ane tuk na, na vələkeye na, wu nakə andaya fagaya aye. Neŋ faya na gwadakeye ta gədaŋ i Yesu Kəriste i Nazaret lətse, do!»

⁷ Tsa na, Piyer a gəs na abəra mə həlay i mənday hərwi madzəne na ka mələtse ha ka mbəlom. Kwayaŋŋa sik ŋgay hay tə məndərkukwasl ŋgay hay tə huta gədaŋ. ⁸ A ndapa a mbəlom tə sik ŋgay hay lele. Tsa na, a pa bo ka mede. A ye, tə fələkwa ka bo dziye ta ndo i maslaŋ i Yesu niye hay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ndo niye na, a ye lele ta mandepe a mbəlom tsadaw tsadaw ada tə mazambadəy a Mbəlom.

⁹ Ndo hay tebiye tə ŋgatay faya ma diye kuteŋ kuteŋ lele ada faya ma zambadəye a Mbəlom. ¹⁰ Tə sər ha, nənğeye ndo nakə a rəkawa bəse ta maged nakə a le haladzay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, nətəye niye tebiye ta dzədzar ada a gatay hərəbəkkə hərwi wu nakə a ge bo ta ndo niye aye.

¹¹ Piyer ta Yuhana nətəye mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay Mazambal i Salomon aye. Ndo nakə a mbəl abəra mə matərə aye na, a wuda məgərə tay ha sa bay. Ndo hay haladzay ti ye naha mahway mahway hərwi nətəye tebiye a gatay hərəbəkkə. ¹² Piyer a ŋgatay a ndo neheye ti ye naha haladzay aye na, a gwadatay andza nakay: «Nəkurom ndo i İsrayel hay, ndo nakay a mbəl na, a gakum hərəbəkkə na, hərwi mey? Nəkurom faya ka zəbumeye famaya andza niye na, hərwi mey? Nəkurom faya ka dzalumeye mə gər kurom na, maa mbəl ha ndo nakay na, Piyer ta Yuhana hərwi bo tay eye gədaŋ eye. Tə mbəl ha na, nətəye tə pay bəzay a Mbəlom lele. Ane tuk na, a'ay andza niye bay. ¹³ Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak ada Mbəlom i Zakob nakə nətəye neheye ta dūwulay me aye, a bəz ha məzlaḅ i ndo i məsler ŋgay Yesu. Nəkurom eye, ka vələmay ha a həlay i Roma hay hərwi ada tā kəd na ada ka kalum ha kame i Pilat. Pilat na, haḅe a say məgərə ha. ¹⁴ Nəkurom ka kalum ha ndo nakə dāda nənğeye kə ge mənese bay. Nənğeye ndo dedek eye. A yakum a gər dūh matsətsehe tā gərakum ha na, ndo məkəde ndo. ¹⁵ Andza niye, ka kədum na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay. Nəkurom tebiye ka

sərakwa ha. ¹⁶Ndo nakay anan ka ngatumay, ka sərwm ha aye na, maa vəlay gədan na, məzele i Yesu hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu aye. Ayaw! Ndo nakay a mbəl lele ka ngatumay tə dəre kurom aye na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər ka Yesu aye.

¹⁷ «Malamar ga hay, ahəl nakə nəkurom ta bəy kurom hay ka kalum ha Yesu aye na, neŋ na sər ha wu nakə ka gum aye na, ka sərwm bay. ¹⁸Ane tuk na, Mbəlom a ge na, wu nakə a tsik ahəl niye tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay aye. A gwad: Kəriste na, ma ta giye dərətsəh. ¹⁹Anəke na, mbədum ha mede kurom, mbədumaw me ka təv i Mbəlom hərwi ada mā mbatakum ha mənese kurom hay. ²⁰Ka gum andza niye na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ma ta slərakumaweYe Yesu ndo mətəme ha ndo nakə a zla na kurre hərwi kurom aye. ²¹Anəke na, kuton Yesu Kəriste ma ndziye mə mbəlom təmad hus a pat nakə Mbəlom ka tərə ha wu hay tebiye andza nakə a da ha ahəl niye tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay hay aye. ²²Musa, neŋgeye a gwadətay a bəba tətə kway hay: «Bəy Maduweŋ kurom Mbəlom ma ta slərakumaweYe ndo məde ha bazlam ngay andza neŋ na gwad bədaw? Neŋgeye na, slala kurom. Ka ta pumay zlam a wu nakə ma ta tsikakumeye tebiye. ²³NdoweYe kə pay zləm a bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye bay na, ma ndziye mə walaŋ i ndo i Mbəlom hay bay. Ta kədiye na mədahaŋ eye.*»

²⁴ «Siye i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay dərmak ta tsik andza i Musa. Ta tsik ka wu nakə ma giye bo ahəl kway nakay anan aye. Kwa Samuyel ada kwa siye i ndo maslaŋ i Mbəlom neheye ti yaw ma dəba ngay aye. ²⁵Malamar ga hay, Mbəlom a tsik wu neheye tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay hay na, a nəkurom. Andza niye dərmak, ahəl nakə Mbəlom a 6ar dzam ta bəba tətə kurom hay aye na, a gwadətay a Abraham: «Na ta piye ngama ka ndo i məndzibərə hay tebiye tə halay i wawa i hud yak hay. Dzam nakə Mbəlom a 6ar aye na, i kurom.†» ²⁶Andza niye, Mbəlom a sləraw ndo i məsler ngay na, hərwi kurom təday. A sləraw na, hərwi məpe fakuma ngama, ada mətsoya kurom ahaya abərə ka tsəved i mənese.»

4

Piyer ta Yuhana kame i bagwar i Yahuda hay

¹Ahəl nakə Piyer ta Yuhana, nəteye faya ta tsikateye me a ndo hay mba aye na,

ndo məvələy wu a Mbəlom hay, bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Saduke hay ti ye naha ka təv tay. ²Ti ye naha na, tə ge dərev haladzay ka Piyer ta Yuhana hərwi nəteye faya ta tətikiye tay ha ndo hay, tə gwadətay: «Yesu kə lətsəw abərə ma mədahaŋ ada mələtsəw i Yesu niye a lətsəw aye na, ndo hay ta sliye faya mələtsəw abərə ma mədahaŋ.» ³Ndo niye hay tə gəs tay ha Piyer ta Yuhana, ta dərəzl fataya a danğay. Ta dərəzl fataya na, ta gatay sariya zuk bay, hərwi havad ka ge tsiy. ⁴Mə walaŋ i ndo neheye tə tsəne matətiKe i Piyer ta Yuhana aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta səkah, ndo hay tebiye ma giye gwezem zlam.

⁵Tədəe eye i mekedəe na, bəy i Yahuda hay, madugula i Yahuda hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə haya gər a Zerozelem. ⁶Mə walaŋ tay niye hay tə haya gər aye na, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom nakə tə zalay Han aye andaya, Kayif, Yuhana, Aləgəzandər ada tə siye i ndo neheye ma bədğay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom tebiye nəteye andaya. ⁷Tə həlataya ahaya ndo i maslaŋ i Yesu niye hay sulo eye kame tay. Tsa na, ta tsətsah fataya, tə gwadətay: «Ka mbəlum ha ndo nakay na, ma kəkay? Ka hutumaw gədan eye na, məngğay? Ada ka mbəlum ha na, ta məzele i way?»

⁸Ta tsətsah fataya andza niye na, kwayanŋa Piyer a rah ta Məsəfəre Tsədanŋa eye, a gwadətay: «Nəkurom bəy mələve ndo hay ta madugula hay, ⁹ka tsətsahumeye famaya bazlam bəgom na, hərwi nakə nəmaa gay ngwalak a ndo matərə eye, a mbəl ma kəkay ka tsətsahum famaya andza niye na gwad ba? ¹⁰Ayaw lele! Kə ge andza niye na, nəkurom sərwm ha, nəkurom tebiye tə siye i ndo i Israyel hay, sərwm ha na, ndo nakə a lətsə kame kurom neŋgeye zay lele aye na, ta məzele i Yesu Kəriste nakə a yaw abərə na Nazaret aye. Neŋgeye ndo nakə ka darum na ka mayako mazzləmbada eye ada Mbəlom a lətsə ahaya abərə ma mədahaŋ aye na, neŋgeye. ¹¹Derewel i Mbəlom a tsik faya, a gwad:

«Kwar nakə nəkurom ndo mədəzle gay hay ka kalum ha aye na,
ka tərə kwar nakə ma vəleye gədan a gay aye düh.*»

¹²«Ka mbakweye faya mətəme na, tə neŋgeye nəte ngweŋ. Hərwi ka məndzibərə tebiye Mbəlom kə vəl ndo mekeləŋ eye nakə ma təmiye kway ha aye na, andaya bay.»

¹³Ndo niye hay tə haya gər aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ. Hərwi ta zəba ka Piyer

* 3:23 Madayaw abərə ma Ezipt 18.15, 18-19.

† 3:25 Madazlay i wu hay 22.18; 26.4.

* 4:11 Dəmes hay 118.22.

ta Yuhana na, ta dzədzar bay, tə tsik me parakka. A gatay wadəj wadəj wene wene eye na, hərwi nəteye ta tətik wuray kwa tsekwen bay tebiye. Tə sər ha nəteye na, ndo məpay bəzay a Yesu tsa. ¹⁴ Ane tuk na, nəteye faya ta ɲgateye a ndo nakə a mbəl aye dərmaq, nəngeye malətsa eye ka təv tay. Tə sər wu nakə ta mbədətay faya a Piyer ta Yuhana aye bay. ¹⁵ Tsa na, tə gwadatay: «Dum abəra mə gay.» Piyer ta Yuhana ti yaw wu tay abəra mə dəma na, nəteye tə mətsa mə gay tə ma ha ka bo bazlam. ¹⁶ Tə gwad a bo mə walaɲ tay: «Ndo neheye ka gakweye tay ha na, kəkay? Ndo i Zərozelem hay tebiye tə sər ha masuwayaɲ nakə tə ɲgatay aye parakka, maa ge na, Piyer ta Yuhana. Ka slakweye faya məmbedə bay. ¹⁷ Ane tuk na, gakwatay me ada pakwa fataya zluwer na, tə tətikatay bazlam nakay a ndo hay tə məzele i Yesu Kəriste bay hərwi ada siye i ndo hay tə tsəne labara i masuwayaɲ nakə tə ge aye bay.» ¹⁸ Ti ye tə zalatayaw. Piyer ta Yuhana ta mbədə naha gər ka təv tay. Ti ye naha na, tə gatay me, tə gwadatay: «Kā tsikumataɲ kəgəbay kə tətikumataɲ a ndo hay tə məzele i Yesu sa bay.»

¹⁹ Ane tuk na, Piyer ta Yuhana ta mbədətay faya, tə gwadatay: «Nəkurom na, dzalum ha wu nakə dedək eye kame i Mbəlom aye təday. Lele marəhay ha gər na, a nəkurom tsukudu a Mbəlom dəw? ²⁰ Nəmaa sliye faya məgər ha matatike wu nakə nəmaa ɲgatay ada nəmaa tsəne aye bay. Nəmaa tsikiye huya.»

²¹ Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne andza niye na, tə pa fataya zluwer haladzay sa. Tsa na, tə gər tay hay, ti ye wu tay. Tə gər tay ha na, ta huta fataya mənese nakə də məgatay dərətsətseh aye bay, hərwi siye i ndo hay nəteye tebiye faya ta zambadəye a Mbəlom hərwi wu nakə Piyer ta Yuhana tə ge aye. ²² Ndo niye tə mbəl ha ta masuwayaɲ aye na, məve ɲgay ma ziye məve kuro kuro fad.

Maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay

²³ Tə gər tay ha Piyer ta Yuhana. Tə gər tay ha na, ta mbədə gər, ti ye ka təv i ndo məpe mədzal hay ka Yesu. Ti ye naha na, ta təkəratay wu nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay i Yahuda hay tə tsik aye. ²⁴ Tə tsəne bazlam niye na, kwayaɲna nəteye tebiye tə dzapa nəte, tə pa bo ka maduwulay me a Mbəlom. Tə gwaday naha a Mbəlom: «Bəy Maduweɲ, maa ge məgərmbəlom ta dala, ta bəlay ada tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, nəkar. ²⁵ Maa tsik me tə bazlam i bəba tətə may Davit ndo i məsler i yak na, nəkar. Nəngeye a tsik ta gədan i Məsəfəre Tsədanɲa eye, a gwad:

“Ndo hay tebiye tə ge mevel na, kemey?

Tə ma ha ka bo bazlam na, hərwi mey?

²⁶ Bagwar i bəy i dala i məndzibəra hay ta ləva bo məge vəram.

Bəy hay ta haya gər məge vəram ta Bəy Maduweɲ Mbəlom
ada ta ndo nakə a pay dzagwa i bəy a gər aye.†”

²⁷ «Andza niye dedək, ta haya gər ma gəma nakay. Herod tə Poɲos Pilat ta gəma hay ada ndo i Israyel hay ta haya gər məge vəram ka Yesu ndo i məsler yak tsədanɲa eye. Nəngeye nakə ka pay dzagwa i bəy a gər aye. ²⁸ Wu nakə tə ge andza nakay aye na, andza i yak nakə ka tsik kurre a saka məge ta gədan yak aye. ²⁹ Anəke na, Bəy Maduweɲ may, dzəna may abəra ka təv i sewed tay neheye tə gamay aye tey. Vələmay gədan yak ada nəmaə də ha bazlam yak ta dedək. ³⁰ Vələmay gədan hərwi ada nəmaə mbəl tay ha ndo hay, hərwi ada nəmaə ge masuwayaɲ hay wal wal ta məzele i Yesu, ndo i məsler yak tsədanɲa eye.»

³¹ Ta ndəv ha maduwulay me a Mbəlom na, təv nakə nəteye mahaya gər eye mə dəma aye a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ. Nəteye niye tebiye, Məsəfəre Tsədanɲa eye a rahatay a bo. Kwayaɲna tə pa bo ka məde ha bazlam i Mbəlom ze madzədzere.

Məndze nəte i ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom

³² Ndo neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, nəteye tebiye tə ndzawa na, nəte, ta wudə bo lele ada mədzal gər tay nəte. Ndəray kwa nəte mə walaɲ tay mətsike nakay na, wu ga na, andaya bay. Mə walaɲ tay wu tay hay tebiye ta ɲgənawa ha a bo mə walaɲ tay. ³³ Ndo i maslaɲ i Yesu hay tə dəwa ha bazlam i mələtsew i Bəy Maduweɲ Yesu abəra ma mədahan ta gədan haladzay. Tə gwadawa: «Nəmaa ɲgatay kə lətsew abəra ma mədahan.» Ada Mbəlom a pa ɲgama haladzay ka ndo məpe mədzal gər hay. ³⁴ Ndəray mə walaɲ tay kwa tsekwen wu a kətsay bay. Ndo neheye guvah tay hay kəgəbay gay tay andaya na, ta səkamawa ha. Suloy i wu nakə ta səkam ha aye na, ti yawa ahaya ³⁵ ada tə vəlawatay a ndo i maslaɲ i Yesu hay. Ma dəba eye na, ta ɲgənawa ha suloy eye kwa a way də andza nakə a say aye.

³⁶ Andza niye ndoweye andaya tə zalay Yusufa. Ndo i maslaɲ i Yesu hay tə pa faya məzele na, Barnabas, andza məgwədə: Ndo nakə ma gwadiye tete a siye i ndo hay aye. Nəngeye slala ɲgay na, Levit hay. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Sipəre aye. ³⁷ Nəngeye a ye, a səkam ha guvah ɲgay. Tsa na, a zla ahaya suloy eye, a vəlatay a ndo i maslaɲ i Yesu hay.

† 4:26 Dəmes hay 2.1-2.

5

Maraw me i Ananiyas ta Safira

¹ Ane tuk na, ndoweye andaya tə zalay Ananiyas. Tə zalay a ɲgwas ɲgay Safira. Pat wuray na, ta səkəm ha guvah tay tə gwad ayaw mə walaŋ tay. ² Ananiyas a həl faya abəra ka suloy i guvah niye, a ye ha siye a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Suloy nakə a həl faya abəra aye na, ɲgwas ɲgay a sər faya lele. ³ A ye naha na, Piyer a gwaday: «Ananiyas, ka gəray ha dərev yak a Fakalaw na, hərwi mey? Ka gər ha siye i suloy i guvah yak a mətəgay, ka zlaw tsekweŋ, ka raway me a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, hərwi mey? ⁴ Ahəl nakə ka səkəm zuk bay aye na, guvah yak wu yak bəna i ndəray daw? Ada suloy i guvah nakə ka səkəm ha aye na, i yak bədaw? Ka dzala mə gər yak məge wu andza nakay na, ma kəkay? Ka raway me na, a Mbəlom bəna, a ndo hay bay.»

⁵ Ananiyas a tsəne bazlam niye hay na, a dəd abəra ka mbəlom. Kwayaŋŋa a mət tsədək tsədək. Ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, nəteye tebiye ta dzədzar haladzay. ⁶ A mət na, gawla hay ti yaw tə mbəkwa na mədahaŋ. Tsa na, tə zla na, ti ye tə la na.

⁷ Mazlambar ma giye bəre mahkar na, ɲgwas i Ananiyas a yaw a fələkwa a gay. A yaw na, kə sər ka wu nakə a ge bo aye bay. ⁸ A fələkwa naha a gay na, Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Tsikeŋ, suloy i guvah kurom nakə ka səkəmum ha ta zal yak aye na, andza nakay daw?»

ɲgwas niye a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw! Nəmaa səkəm ha na, suloy eye andza nakay.»

⁹ Piyer a gwaday: «Ka mum ha ka bo bazlam mə walaŋ kurom hərwi madzəgur me ka Məsəfəre i Bəy Maduweŋ na, kəkay? Tsəne, ndo neheye tə la zal yak aye, nəteye andaya malətsa eye ka məged tsiy ada ta deyeweye ta zliye kar dərmak.»

¹⁰ Piyer a tsikay andza niye na, kwayaŋŋa a dəd ka sik i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay. Tsa na, a mət. Gawla hay ti yaw, tə fələkwa naha a gay. Ti ye naha na, kə mət. Tə zla na, ti ye ha tə la na ka tsakay i zal ɲgay. ¹¹ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tebiye ada tə siye i ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, ta dzədzar haladzay.

Ndo i maslaŋ hay tə gawa masuwayaŋ wal wal haladzay

¹² Ndo i maslaŋ hay tə gawa masuwayaŋ wal wal haladzay mə walaŋ i ndo hay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə hayawa gər a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, mə Mazambal i Salomon. ¹³ Ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu təbey aye na, zluwer a gatay mede ka təv tay. Ane tuk na, ndo hay tebiye tə dəslatay ha gər. ¹⁴ Ndo

hay haladzay faya ta səkahiye, həsləka hay ta ɲgwas hay tə dzala ha ka Bəy Maduweŋ. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay. ¹⁵ Hərwi masuwayaŋ neheye ndo i maslaŋ hay tə ge aye na, ndo hay tə həlawə naha ndo i dəvats hay. Tə həlawə tay naha ka sləlah kəgəbay ka hubok. Tə pawə tay ha ka tsakay i tsəved hərwi ada ahəl nakə Piyer ma diye tə dəma aye na, kwa kəkay mezek ɲgay kə husa ka ndo nəte mə walaŋ tay ma mbəliye. ¹⁶ Ndo hay haladzay ti yawaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Zerozelem aye. Tə həlawə naha ndo i dəvats ta ndo neheye məsəfare lele bay eye hay mə bo tay aye. Ndo i maslaŋ hay tə mbəl tay ha tebiye.

Tə gəs tay ha ndo i maslaŋ hay

¹⁷ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə paway bəzay aye, andza məgwədə ta Saduke hay, tə tsəne ndo i maslaŋ hay faya ta giye masuwayaŋ haladzay na, a ndalatay, dərev tay a rah ta sələk. Tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Gəsakwa tay ha!» ¹⁸ Tsa na, ti ye tə gəs tay ha. Ti ye tə pa tay a dangay. ¹⁹ Ane tuk na, ta həvad ahəl nakə ndo i maslaŋ hay nəteye ma dangay aye na, gawla i Mbəlom a ye, a həndəkətay na məged i gay i dangay niye. A həlatay ahaya ndo i maslaŋ niye hay abəra mə dəma, a gwadətay: ²⁰ «Dum ta dumatay ha labara i sifa wedeye a ndo hay ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²¹ Ndo i maslaŋ hay ta təma bazlam i gawla i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Pərik i mekedə na, tə həl bo ti ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ti ye naha tə pa bo ka matətikatay a ndo hay.

Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta ndo neheye nəteye dziye, tə zalatay a madugula i Yahuda hay, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tsa na, tə slər ndo hay ka ndo i maslaŋ hay a gay i dangay, tə ye tə həlatay ahaya. ²² Ane tuk na, ndo neheye ti ye, tə husa a dəma na, ta huta tay ha mə gay i dangay bay. Tə maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye, tə matay ha labara eye. ²³ Tə gwadətay: «Nəmaa ye naha, nəmaa ndzay a gər a gay i dangay na, mədəzəzla eye lele ada ndo mətsəpe məged hay nəteye andaya faya ta tsəpiye. Ane tuk na, nəmaa həndək na məged na, nəmaa huta ndəray kwa nəte bay!»

²⁴ Tə tsəne labara niye andza niye na, bəy i ndo mətsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə sər wu naka tə dzaliye bay. Ta tsətsahay a gər tay, tə gwad: «Matəra ta ndo i məslər niye hay na, wuyə mey?»

²⁵ Ahəl nakə nəteye faya ta dzaliye andza niye na, ndoweye a yaw ka təv tay, a gwadətay: «Tsənum! Ndo neheye ka pum tay a dangay aye na, nəteye faya ta tətikateye

a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²⁶ Tə tsəne andza niye na, kwayanña bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ngay hay, ti ye mata ma tay ahaya ndo i maslan niye hay. Ane tuk na, ti ye tə ma tay ahaya na, ta gatay dəretsetseh bay hərwi ta dzədzar ta ndo hay, ta ta kaliye tay ha tə kwar.

Ndo i maslan hay kame i sariya

²⁷ Ti ye tə həlatay ahaya na, ti ye tay ha kame i madugula i Yahuda hay. Bagwar i ndo məvalaway wu a Mbəlom a pa bo ka matsətsehe fataya abəra bazlam. ²⁸ A gwadatay: «Nəmaa gakum me ka matətikatay a ndo hay ta məzele i Yesu bədaw? Ada ka gum na, mey? Nəkurom na, tsəkam matətikatay a ndo hay ma wuzlahgəma i Zerozelem tebiye na, kəkay? Ada a sakum məgwede maa kəf na ndo niye na, nəmay daw?»

²⁹ Piyer tə siye i ndo i maslan hay ta mbədatay faya, tə gwadatay: «Marəhay ha gər na, a Mbəlom bəna a ndo hay bay. ³⁰ Ka darum na Yesu ka mayako mazzəlbəda eye hərwi ada mā mət. Ane tuk na, Mbəlom i bəba tətə kway hay kə lətse ahaya abəra ma mədahan. ³¹ Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahan ta gədan ngay. Kə pa na a bəy, nəngeye ndo mətəme ha ndo hərwi ada İsrəyel hay tə mbəda ha mede tay. Ta huta, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme tay hay. ³² Nəmay na, ndo məhəle mbal i wu neheye a ge bo aye, nəmay ta Məsəfəre Tsədanña eye nakə Mbəlom a vəlatay a ndo neheye ta rəhay ha gər aye.»

³³ Tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. A satay mədəke tay ha ndo i maslan hay. ³⁴ Ane tuk na, Fərisa wuray andaya məzele ngay Gamaliyel. Nəngeye na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ndo hay tebiye ta təmawa bazlam ngay. A lətse mə walañ i ndo niye hay mahaya gər eye, a gwadatay: «Ndo neheye tə ye abəra kənan ştekwəñ təday.»

³⁵ Ndo i maslan hay ti yaw abəra mə dəma na, a gwadatay: «İsrəyel hay, gum metsəhe hərwi wu nakə a sakum məgatay a ndo neheye. ³⁶ Ndo niye məzele ngay Tiyodas aye na, mā makumaw a gər. A yaw ahəl niye a gwad nəngeye na, bagwar i ndo. Ndo hay ta giye temerre fəf ta pay bəzay. Ane tuk na, ta kəf na. Ndo neheye tə pay bəzay aye ta ngəna gər tebiye. Kwa ndəray ka ləkaw bay.

³⁷ «Ma dəba ngay na, ndoweye andaya dərmak, məzele ngay Yudas. Nəngeye ndo i Galile. Nəngeye a ndohwaw ahəl i məpəsele ndo, kə zalatay a ndo hay haladzay ka məpay bəzay. Nəngeye dərmak ta kəf na ada ndo neheye tə pay bəzay aye ta ngəna gər tebiye kweye. ³⁸ Neñ faya na

tsikakumeye anəke, kə mətsum ka ndo neheye bay, gərwm tay ha tə ye wu tay. Hərwi kə ge mədzal gər tay, ta məsler tay, ti yaw ma ndo hay na, ta ndziye bay. Ta dziye. ³⁹ Ane tuk na, kə ge məsler tay a yaw abəra mə həlay i Mbəlom na, ka slumeye faya məmbete ha bay. Gum metsəhe lele, faya ka gumeye vərəm na, ka Mbəlom duh!»

⁴⁰ Ndo niye hay mahaya gər eye ta təma bazlam i Gamaliyel. Tə zalatay a ndo i maslan hay sa. Ti ye naha, tə ndəfa tay ha. Tə gwadatay: «Dada kə tsikumay me a ndəray tə məzele i Yesu sa bay.» Tsa na, tə gər tay ha.

⁴¹ Ndo i maslan i Yesu niye hay ti yaw abəra mə walañ i məhay gər tay niye tə mənğwese hərwi dəretsetseh nakə tə gatay hərwi məzele i Yesu aye. ⁴² Duñ ta tətikawa ada tə dəwa ha mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada mə gay tay hay pat pat tə gərəwa ha bay, Yesu na, Kəriste.

6

Tə pala ndo hay tasəla hərwi madzəne ndo i maslan i Yesu hay

¹ Ahəl niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu faya ta səkahiye haladzay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər neheye tə tsik me i Gərek aye na, tə ge dərev ka ndo məpe mədzal gər neheye nəteye tə tsik bazlam i Yahuda hay aye. Tə ge dərev na, hərwi ahəl nakə ta ngənawatay wu mənday a madakway i ngwas hay aye na, tə vəlawatay a madakway i ngwas tay hay təbey.

² Ndo i maslan neheye kuro gər eye sulo aye, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwadatay: «Nəmaa gəriye ha məde ha bazlam i Mbəlom hərwi məmətəse mənğəne wu mənday bay. ³ Hərwi niye malamar hay, pəlum ndo hay tasəla mə walañ kurom. Ka pəlumeye na, ndo i ngwalak hay, ndo neheye nəteye maraha eye ta Məsəfəre Tsədanña eye ada tə sar gər lele aye. Nəmaa vəliye məsler i mənğəne wu mənday na, a həlay tay. ⁴ Nəmay, nəmaa dıwulay me a Mbəlom ada ta məde ha bazlam ngay a ndo hay.»

⁵ Bazlam tay niye a yatay a gər a ndo hay tebiye. Tsa na, tə pala ndo hay tasəla. Ndo makurre eye na, Etiyen, ndo nakə ta mədzal gər lele ada maraha eye ta Məsəfəre Tsədanña eye, Filip, Pərakor, Nikanor, Timon, Parmenas ada Nikolas ndo i gəma i Anğiyos nəngeye a gawa kule, ane tuk na, ahəl niye na, ka dazlay a məpay bəzay a kule i Yahuda hay. ⁶ Tsa na, ti ye tay ha ka təv i ndo i maslan i Yesu hay. Ndo i maslan i Yesu hay tə pa fataya həlay ada ta dıwulay me a Mbəlom.

⁷ Bazlam i Mbəlom a dā a zləm haladzay. Ndo məpe mədzal gar hay ta səkah haladzay ma Zerozelem ada ndo məvəlay wu a Mbəlom hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

Tə gəs na Etiyen

⁸ Etiyen na, ndo nakə nəte mə walañ i ndo neheye tə pala tay tasəla aye. Nəngeye na, Mbəlom kə pa faya ɲgama haladzay. Ka tsəved i Mbəlom na, nəngeye gədañ eye haladzay. A gawa masuwayañ hay mə walañ i ndo hay. ⁹ Siye i Yahuda hay nəteye andaya, tə haya gar a gay i maɟuwule me nakə tə zalay gay i maɟuwule me i beke neheye tə gər tay ha aye. Ti yaw ma gəma i Siren ada ma gəma i Aləgəzandəri, ti yaw ma dala i Silisi ada ma dala i Azi. Nəteye niye tebiye ta təma bazlam i Etiyen bay, faya ta kədiye wuway ta nəngeye. ¹⁰ Ane tuk na, ndo niye hay tə mba ka Etiyen tə bazlam bay, hərwi maa vəlay ndaraw ka mətsike me na, Məsəfəre i Mbəlom.

¹¹ Tə vəlatay wu a ndo hay, hərwi ada ndo niye hay tə raw me tə gwad na: «Nəmaa tsəne faya abəra bazlam, faya ma tsaleye ka gər a Musa ada faya ma tsaleye ka gər a Mbəlom.»

¹² Tə suta faya ndo hay, madugula hay ada ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ka Etiyen. Tsa na, tə wuya kurah ka Etiyen, tə gəs na. Ti ye ha kame i madugula i Yahuda hay. ¹³ Tə həl naha ndo mədəse faya parasay hay, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka bazlam i Musa mapala eye. ¹⁴ Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: Yesu ndo i Nazaret ma deyeweye, ma mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma mbədiye ha kule kway nakə Musa a vəlakway aye.»

¹⁵ Ndo niye hay tebiye nəteye mandza eye mə gay i məhay gar aye, tə ma ha dəre ka Etiyen. Ta zəba faya, tə ɲgatay na, da'ar ɲgay a dəv andza i gawla i Mbəlom.

7

Bazlam i Etiyen

¹ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsətsah ka Etiyen, a gwaday: «Wu nakə tə tsik fakaya na, dedek daw?»

² Etiyen a mbəday faya, a gwaday: «Malar ga hay ta bəba ga hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye ta məzlaḅ aye a bəzay ha bo a bəba təte kway Abraham ka dala i Mizapotami kurre ahəl nakə ki ye a Haran zük bay aye, ³ ada a gwaday: «Lətse abəra ma gəma yak ada gar ha ndo yak hay, do a gəma nakə na dakeye faya aye.»*

⁴ «Yaw! Abraham a tsəne bazlam i Mbəlom na, a lətse abəra ma Kaladeyen hay, a ye mata ndze ma Haran. Ma dəba eye bəba ɲgay a mət na, Mbəlom a zla na abəra ma Haran, a ye ha a gəma nakay anañ nəkway mandza eye mə dəma aye. ⁵ Mə dəma na, Mbəlom kə vəlay guvah i məda ɲgay kwa tsekweñ bay, kwa dala tsekweñ bəbay na, kə dəsay bay. Ba Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaday: «Gəma nakay na, na ta vəlakeye ha tebiye. Aza nəkar andaya sa bay na, wawa i huɟ yak hay ta ndziye mə dəma, ma təriye i tay.» Ahəl niye Mbəlom a tsikay a Abraham na, wawa ɲgay andaya kwa nəte zük bay. ⁶ Wu nakə Mbəlom a tsikay aye na, a gwaday: «Wawa i huɟ yak hay ta diye, ta ndziye ma gəma i ndo hay. Mə dəma na, ta təriye tay beke eye hay. Ta gateye dəretsətseh. Ta ndziye məve temerre fad mə dəretsətseh. ⁷ Ane tuk na, na ta giye sariya ka ndo i gəma niye hay tə gatay dəretsətseh aye. Ma dəba eye na, ta diye abəra ma gəma nakay, ta diye ta dəsləñ ha gər ma təv nakə ta ndziye mə dəma aye.†» ⁸ Mbəlom a bər dzam ta Abraham, a day ha na, ta mədəse bo. Ma dəba eye, Abraham a wa Izak, a ge məhəne tsamahkar na, a dəs na. Izak a wa Zakob, Izak a dəs na. Zakob dərmak a wa wawa hay kuro gər eye sulo. Nəteye neheye ta təra bəba təte kway hay na, Zakob a dəs tay ha dərmak.

⁹ «Bəba təte kway hay tə nay dəre a malamar tay nakə nəte mə walañ tay tə zalay Yusufa aye. Tə gəs na ta səkam ha beke eye a gəma i Ezipt. Ane tuk na, Mbəlom ka tsəpa na. ¹⁰ Mbəlom kə təma ahaya Yusufa abəra mə dəretsətseh hay tebiye. A vəlay metsəhe ta ɲgwalak i bo ka dəre i bəy nakə a ləva Ezipt tebiye, tə zalay Farawañ aye. Nəngeye a pa na bəy eye ka dala i Ezipt ada a lavay gar a ndo neheye mə gay ɲgay aye tebiye.

¹¹ «Ma dəba eye na, mandərzlañ a ge ka dala i Ezipt tebiye ada ka dala i Kanan. Mandərzlañ niye a ge na, mandərzlañ bagwar eye. Ndo hay ta sa dəretsətseh haladzay. Bəba təte kway hay tə huta wu mənday kwa tsekweñ bay tebiye. ¹² Zakob a tsəne wu mənday andaya ma Ezipt na, a slər wawa ɲgay niye hay ta təra bəba təte kway aye. A slər tay ha makurre eye. ¹³ Ta mbəda gər masulo eye na, Yusufa a datay ha bo ada Farawañ bəy bagwar eye a sər ha nəteye na, gwala i Yusufa hay. ¹⁴ Tsa na, Yusufa a slər ndo hay ka bəba ɲgay Zakob ta ndo i gay ɲgay hay tebiye. Nəteye tebiye na, kuro kuro tasəla gər eye zləm. ¹⁵ Zakob tə həl bo, ti ye a Ezipt ta ndo i gay ɲgay hay. Zakob a mət mə dəma ada bəba təte kway hay dərmak tə mət mə dəma. ¹⁶ Mədahañ tay na, tə həlawə

* 7:3 Madazlay i wu hay 12.1.

† 7:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.13-14 ada mə Madayaw abəra ma Ezipt 3.12.

a gəma nakə tə zalay Sisem aye. Tə pawa a tsəvay nakə Abraham a səkəm abəra ka wawa i Hamor ma gəma i Sisem ta suloy aye.

17 «Wu nakə Mbəlom a tsikay kurre a Abraham aye na, mazlambar həlay eye kə ndislew. Gwala kway hay tə wa bo. Ta sakah məwe bo haladzay ma Ezipt. 18 Bəy nakə a sər Yusufa aye na, andaya sa bay. Tə pa na bəy wedeye nakə faya ma ləviye dala i Ezipt aye. Nəngeye na, a sər Yusufa bay. 19 Bəy niye bagwar eye a vatay gər a bəba tətə kway hay. A gawatay dəretsətseh haladzay ada a gawatay kutoŋ ka məkwetse wawa tay a pesl ada tā mət. 20 Həlay niye na, tə wa na Musa. Musa a le haladzay ada a yay a gər a Mbəlom. Tə wa na na, tə gəl na kiye mahkar mə gay i bəba ŋgay. 21 Ma dəba eye na, tə gər ha. Dem i Farawoŋ a ndzay a gər, a zla na. A ye ha a gəl na andza wawa ŋgay. 22 Andza niye, Musa a gəl bo na, a zla metseha ta ndaraw i Ezipt hay. A tərā ndo ta məzlaḅ eye hərwi bazlam ŋgay neheye a tsikawa aye ta məsler neheye a gawa aye.

23 «Musa a ge məwe kuro kuro fad na, a say mede mata dzəne tay ha gwala ŋgay Israyel hay. 24 A ye na, a ŋgatay a ndo i Ezipt faya ma geye dəretsətseh a ndo nətə mə walaŋ i Israyel hay. Tsa na, a ye naha a dzəna na ndo niye faya ta geye dəretsətseh aye. A kəd na ndo i Ezipt niye mədahaŋ eye. 25 Musa a dzala na, Israyel malamar ŋgay hay tə sər ha Mbəlom ma ta təmiye tay ha abəra mə dəretsətseh tə həlay ŋgay. Ane tuk na, tə sər bay. 26 Tədəc eye Musa a ndzatay a gər a Israyel hay sulo faya ta kədiye bo. A say a Musa mənḡene tay ha ada tā ndza zay mə walaŋ tay. A gwadāy: “Dzam ga, nəkurom ta malamar tuk na, ada ka gumeyə dəretsətseh a bo kurom ta məkədə bo na, hərwi mey?” 27 Ane tuk na, ndo nakə faya ma geye dəretsətseh a malamar ŋgay aye na, a pay həlay a Musa, a gwadāy: “Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way? 28 A saka məkədə ga andza nakə ka kəd ndo i Ezipt məvenəŋ aye sa daw?” 29 Musa a tsəne andza niye na, a hway, a ye ŋgway ka dala i Madiyan. Mə dəma na, a zla ŋgwas. Tə wa wawa hasləka eye hay sulo.

30 «Ma dəba i məwe kuro kuro fad na, Musa nəngeye huya ma gəma niye mə makulkwandah aye. Pat wuray na, nəngeye bəse ta mahamba i Sinay. Gawla i Mbəlom a yaw, a bəzay ha bo. Musa a ŋgatay na, ma ako ka gay i dak nakə faya ma təmiye aye. 31 Musa a ŋgatay andza niye na, a gay hərḅaḅəkkə. Ane tuk na, ahəl nakə nəngeye faya ma həndzədiye naha faya bəse mazəbe faya na, a tsəne mətsike me i Bəy Maduweŋ, a gwadāyaw: 32 “Nəŋ Mbəlom i bəba tətə yak

hay, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, ada Mbəlom i Zakob.” Musa a tsəne andza niye na, a dzədzar, zluwer a gay. Tsa na, a say mazəbe dəre ka ako niye sa bay. 33 Mbəlom a gwadāyaw sa: “Musa, tsok na təhərak abəra mə sik, hərwi təv nakay nəkar mə dəma aye na, təv tsədəŋŋa eye. 34 Faya ta gateye dəretsətseh a ndo ga hay ma Ezipt kəkay na, na ŋgatay. Na tsəne mətuwe tay ada na yaw na, mata mbəle tay ha. Na sləriye kar ha, do anəke a Ezipt.†”

35 «Musa nəngeye nakə Israyel hay tə kal ha, tə gwadāy: “Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way?” aye. Ane tuk na, Mbəlom a slər ka tay təv hərwi ada mā tərā bəy tay ada ndo mətəme tay ha abəra mə dəretsətseh na, nəngeye. Mata slere na ka məsler niye na, gawla i Mbəlom nakə a bəzay ha bo ma ako ka gay i dak aye. 36 Maa ndzatay kame a Israyel hay mənḅohwaw abəra ma Ezipt na, nəngeye. Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə dəma. Kə ge kame i Bəlay Ndozza eye ada mə makulkwandah dərmak hus a məwe kuro kuro fad.

37 «Maa gwadāy a Israyel hay: “Mbəlom ma ta slərakuməweye ndo məde ha bazlam ŋgay andza nəŋ. Ma zliye na, abəra ma gwala kuromŠ” na, Musa. 38 Sa na, ahəl nakə Israyel hay nəteye mahaya gər eye mə makulkwandah aye na, maa lətse mə walaŋ i bəba tətə kway ta gawla nakə a tsikawatayaw me mə mahamba i Sinay aye na, Musa. Gawla i Mbəlom ma tsikataweye bazlam nakə ma vəliye sifa aye ada nəngeye ma makweye ha.

39 «Ane tuk na, bəba tətə kway hay ta kərah mətəme bazlam ŋgay. Ta kal na a pesl. A satay mambədə gər ka dala i Ezipt. 40 Tə gwadāy a Aron: “Lambadāmay mbəlom hay hərwi məzle kame kway. Hərwi ka sərakwa wu nakə a ndzay a gər a Musa, ndo məhəlakway ahaya abəra mə Ezipt na, ka sərakwa bay.*” 41 Tsa na, ta lambad kule andza sla wawa eye andza mbəlom tay. Tə vəlay wu a kule tay niye. Tə ge magurlom tə mənḡwese eye lele hərwi wu nakə bo tay eye ta lambad aye. 42 Ane tuk na, Mbəlom a mbədatay dəba. Ma dəba eye tə dəslay ha gər a wurzla hay. Mbəlom a vəlay tsədəv andza nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, Mbəlom a gwad:

“A nəkurom Israyel hay,
wu neheye hay ka vəlawum wal wal
ada ta gənway hay
məve kuro kuro fad aye na, a nəŋ
bədaw?”

43 Ka zlum madzawadzawa i gay i mbəlom kurom Molok,

† 7:34 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.14–3.10. § 7:37 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. * 7:40 Madayaw abəra ma Ezipt 32.1, 23.

ka zlum mandzəkət bo i wurzla i mbəlom kurom Refam.

Kule kurom neheye ka gum aye na, hərwi mədəslay ha gər.

Hərwi niye na həliye kurom abəra ma gəma nakay, na diye kurom ha dərənj abəra ta gəma i Babilon.[†]»

⁴⁴ Etiyen a gwadatay sa: «Ahəl niye bəba tətə kway hay nətəye mə makulkwandah na, madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom andaya fataya hərwi ada tã sər ha Mbəlom andaya ta nətəye. Gay niye mapa eye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Musa aye. Mbəlom a gwaday a Musa tã ge na gay niye na, andza nakə a ngatay aye. ⁴⁵ Ma dəba eye na, bəba tətə kway hay ta vəlataj ha madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye a wawa i hud tãj hay. Ndo mändzatatay kame a wawa i hud tãj niye hay na, Zozowe. Ti ye a gəma niye na, ta zla na gay i madzawadzawa niye. Mbəlom ka həhar tay ha ndo i gəma niye abəra kame tay. Ta sla fataya. Andza niye gay i madzawadzawa a ndza ma gəma niye hus a həlay i bəy Davit. ⁴⁶ Davit na, a yay a gər a Mbəlom haladzay. A tsətsah tsəved ka Mbəlom ka madəzlay gay nakə wawa i hud i Zakəb hay ta sliye faya mədəslay ha gər a Mbəlom mə dəma aye. ⁴⁷ Maa dəzlay gay na, Salomonj.

⁴⁸ «Ane tuk na, Mbəlom Fetek ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. Andza nakə mawatsa eye mə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwad:

⁴⁹ «Təv mändze i bəy ga na, mbəlom, ada mändzibəra na, təv sik ga.

Gay nakə ka dəzlumenjeye na, slala i gay waray?

Təv nakə ma sliye mändze mə dəma aye na, waray?

⁵⁰ Maa ge wu neheye tebiye na, nejj bədaw?[‡]»

⁵¹ Etiyen a gwadatay sa: «A nəkurom neheye sewed eye hay. Ka dərəzlum na dərəv kurom ta zləm kurom hay a məzele i Mbəlom nakə faya ma zalakumeye. A sakum mahəndəkay na dərəv kurom a Məsəfəre Tsədənjə eye bay. Nəkurom na, andza bəba tətə kurom hay. ⁵² Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom waray nakə bəba tətə kurom hay ta gay dərətsətəsh bay aye? Kwa məkədə ta kəd tay ha ndo neheye ta də ha madayaw i ndo nakə nəngeye ndo i dedək nətə nğwenj aye. Ndo nakə anəke ka gum faya dəf ada ka kədəm na aye na, nəngeye. ⁵³ Mbəlom kə vəlakurom bazlam ngay mapala

eye tə həlay i gawla ngay hay[§], ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay.»

Tə kəd na Etiyen

⁵⁴ Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne bazlam i Etiyen niye na, a ndalatay haladzay, ta həpəd zler ka Etiyen kərav kərav. ⁵⁵ Ane tuk na, Etiyen na, a rah ta Məsəfəre Tsədənjə eye. Tsa na, a zəba dəre a mbəlom. A ngatay naha a dzaydzay i Mbəlom ada a ngatay naha a Yesu malətsa eye tə həlay i mänday i Mbəlom. ⁵⁶ A gwadatay a ndo niye hay: «Tsənum! Nejj faya na ngateye a mbəlom mahəndəka eye ada Wawa i Ndo nəngeye malətsa eye tə həlay i mänday i Mbəlom.»

⁵⁷ Tə tsəne andza niye na, nətəye tebiye ta wuda haladzay ada ta dərəzlj na zləm tay hay. Nətəye tebiye ka manətə eye tə mbəzla ka Etiyen məgəse. ⁵⁸ Tə gəs na, tə vaha na abəra mə wuzlah gay. Ti ye naha, tə pa bo ka məkele na tə kwar hərwi məkədə na. Ndo məhələ mbal hay ta tsok na petekəd tay hay, tə gər ha ka təv i gawla eye andaya tə zalay Sol.

⁵⁹ Ahəl nakə nətəye faya ta kaliye Etiyen tə kwar aye na, Etiyen nəngeye faya ma dūwuleye me a Mbəlom. Mə mədūwule me niye faya ma dūwuliye gay. Ti ye naha, tə gwad: «Bəy Maduwej ga Yesu, zla na məsəfəre ga.» ⁶⁰ Tsa na, a dəkw gurmets, a wuda ta magala, a gwad: «Bəy Maduwej ga, mezeleme nakay tə ge aye na, kã matay ha mənese bay.» A tsik andza niye na, mə dəba eye a mət.

8

¹ Məkədə Etiyen nakə tə kəd aye na, a yay a gər a Sol.

Pat eye niye na, kwayanjə ta dazlay a məgatay dərətsətəsh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma Zerozelem aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta njəna gər, ta hway tebiye. Ta hway a gəma i Yahuda ada siye hay a Samari. Maa ze naha na, ndo i maslanj hay. ² Siye neheye tə pa mədzal gər tay dedək ka Yesu aye, ti ye tə zla na mədahanj i Etiyen, tə la na. Tə tuwa na haladzay. ³ Sol na, a zaka ha məbəbeze tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A yawa ka gay ka gay, a gəsawa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, hasləka hay kwa njəwas. A pawə tay ha a gay i danjay.

Filip a da ha labara wedeye ma Samari

⁴ Ndo neheye ta hway, ta njəna gər aye na, ta həhal ka gəma ka gəma. Tə dəwa ha bazlam i Mbəlom. ⁵ Filip nəngeye na, a ye a wuzlah i dala i Samari. A ye naha, a də

[†] 7:43 Amos 5.25-27. Molok, tə zalay Molek ma Dzam Guram, mbəlom i Kanan hay. Tə dzala, məvələy a mbəlom tay niye na, ndo zezenj. Refam mbəlom zlezle eye i Babilon hay. [‡] 7:50 Ezay 66.1-2. [§] 7:53 Andza nakə kule i Yahuda a tsik aye na, Mbəlom a dəy ha bazlam mapala eye a Musa tə həlay i gawla ngay hay.

ha Yesu ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweये. ⁶ Ndo i gəma niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Filip ada tə ngatay a masuwayaŋ neheye a ge aye na, tə pay zləm a bazlam ngay tə səkeffe eye lele. ⁷ Fakalaw hay tə yawaw abəra mə bo i ndo i dəvats hay. Tə yawaw abəra mə bo tay na, ta wudawa ka bo haladzay. Ndo neheye vərəzl i bo tay maməta eye hay ta ndo neheye ta dzəgədəsla sik tay matəra eye hay aye, ta mbəl. ⁸ Andza niye mənğwese bagwar eye a ge ma gəma niye.

⁹ Ahəl niye na, ndoweये andaya ka dala i Samari eye niye. Ndoweये niye na, tə zalay Simon. Nənğeये na, a gawa maharam zla anake bay ada maharam ngay nakə a gawa aye na, a gawatay a ndo i gəma niye hay hərəbəəkka. Ma mədzal gər ngay na, a gwad nənğeये ngwalak i ndo. ¹⁰ Ndo hay tebiye, gawla hay ta bagwar hay, tə pa zləm na, ka nənğeये. Tə gwad: «Ndo nakay na, gədan i Mbəlom bagwar eye nakə tə zalay Gədan Bagwar eye.»

¹¹ Tə pawa zləm ka wu ngay nakə a gawa aye na, lele. Hərwi maharam ngay nakə a gawatay masuwayaŋ a ndo hay aye na, kə ndza haladzay.

¹² Ane tuk na, Filip a ye naha mata də ha Labara Ngwalak eye ka Bəy i Mbəlom ada ka Yesu Kəriste na, tə dzala ha ka Yesu. Hasləka hay, ngwas hay, Filip a dzəhuə tay ha a yam. ¹³ Simon nənğeये dərmak a dzala ha ka Yesu, ta dzəhuə ha a yam. Nənğeये na, a ndzawa ka təv i Filip. A ngətaway a masuwayaŋ tə wu hay wal wal neheye Filip a gawa aye na, a gay hərəbəəkka.

¹⁴ Ndo i maslaŋ neheye nəteye ma Zerozelem aye tə tsəne ndo i gəma i Samari hay ta pa mədzal gər tay ka bazlam i Mbəlom na, tə sləratay naha Piyer ta Yuhana. ¹⁵ Tə həl bo, ti ye. Tə ndisl naha a dəma na, ta dūwulay me a Mbəlom hərwi ada ndo i gəma i Samari niye hay tə pa gər ka bazlam i Mbəlom aye tā huta Məsəfəre Tsədənŋa eye. ¹⁶ Ahəl nakə ta dzəhuə tay ha a yam aye na, ta dzəhuə tay ha tə məzele i Yesu Bəy Maduweŋ. Ndo kwa nəte mə walaŋ tay Məsəfəre Tsədənŋa eye kə mbəzlaw faya zuk bay. ¹⁷ Hərwi niye, Piyer ta Yuhana tə pa fataya həlay, ta dūwulay me a Mbəlom. Tsa na, tə huta Məsəfəre Tsədənŋa eye.

¹⁸ Simon a ngatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə huta Məsəfəre Tsədənŋa eye hərwi nakə ndo i maslaŋ hay tə pa fataya həlay aye na, a vələtay suloy a Piyer ta Yuhana. ¹⁹ A gwadatay: «Vəluweŋ gədan eye dərmak hərwi ada ndo neheye na piye fataya həlay aye na, tā huta Məsəfəre Tsədənŋa eye.»

²⁰ Ane tuk na, Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Dze ta suloy yak tebiye, hərwi nəkar ka dzala mə gər yak masəkəme gədan

i Mbəlom na, ta suloy! ²¹ Ka məsler nakay nəmay faya nəmaa giye na, ka sliye faya mədzepe tə nəmay bay hərwi dərev yak tsədənŋa kame i Mbəlom bay. ²² Da ha mezeleme yak, dūwulay me a Bəy Maduweŋ ada agəna ma pasakeye ha mədzal gər yak neheye lele bay eye. ²³ Na zəba faya na, dərev yak maraha eye ta bor i bo ada mezeleme kə pa kar a danğay.»

²⁴ Simon a tsəne bazlam niye hay na, a gwadatay a Piyer ta Yuhana: «Bo kurom eye, dūwulumay me a Bəy Maduweŋ hərwi ga hərwi ada wu nakay ka tsikum aye mē tərə tə neŋ bay tey.»

²⁵ Ma dəba eye na, Piyer ta Yuhana tə də ha Yesu ada tə də ha bazlam ngay a ndo hay. Tsa na, tə həl bo, ta mbədə gər a Zerozelem. Nəteye ka tsəved faya ta diye na, tə də ha Labara Ngwalak eye ma gəma hay wal wal ka dala i Samari.

Filip ta ndo i Etiyopi wuray

²⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwaday a Filip: «Do, ka diye na, ka zəŋgaliye tsəved nakə a ye ta diye i tsakay aye, ta tsəved nakə a yaw abəra ma Zerozelem a ye a gəma i Gaza aye. Tsəved eye niye na, a ye tə kəsaf.» ²⁷ Filip a tsəne na, kwayaŋŋa a həl bo, a ye.

A husa ka tsəved, faya ma diye na, a ngatay a ndo wuray, nənğeये bagwar i ndo məge məsler i Bəy i Etiyopi Kandəs. Məsler ngay na, mələvay gər a suloy i bəy. Bəy i Etiyopi niye na, ngwas eye. A ye a Zerozelem mata dəslay ha gər a Mbəlom. ²⁸ Anəke na, faya ma maweये abəra ma Zerozelem, ma diye a mətagay. Nənğeये mandza eye mə muta i pələs ngay faya ma diye ha. Nənğeये faya ma dzaŋgiye dərewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

²⁹ Filip a ngatay a ndo niye na, Məsəfəre Tsədənŋa eye a gwaday: «Hway bəse ka tsakay i muta i pələs təday faya ma diye aye.»

³⁰ Filip a tsəne andza niye na, a hway, a ye a həndzəd naha faya. Nəteye faya ta diye na, a tsəne ndo i Etiyopi niye faya ma dzaŋgiye dərewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Filip a tsətsah faya, a gwaday: «Wu nakə faya ka dzaŋgiye na, ka tsəne ngway daw?»

³¹ Ndo niye a mbəday faya, a gwaday: «Kə ge ndəray kə deŋ ha bay na, na sliye faya mətsəne na, mə kəgay?» Tsa na, a gwaday a Filip: «Tsalaw a muta i pələs ada ndza ka tsakay ga.» ³² Ndo niye faya ma dzaŋgiye mə dərewel niye na, wuyə mey? Təv nakə faya ma dzaŋgiye mə dəma aye na, a gwad:

«Nənğeये a tərə andza təbəŋ nakə tə gəs, ta diye ha ka təv nakə tə kədəwa wu mə dəma aye.

Nənğeये a tərə andza təbəŋ nakə tə dəsiye faya abəra məkwets na,

a tuwa bay aye.

Ka həndək abəra ka bazlam bay tebiye.

³³ Tə pasla na a walaŋ i ndo hay na, kəriye ada ta gay sariya i dedək bay.

Mata tsike me ka wawa ŋgay hay na, way? Ndaray kwa nətə andaya bay!

Nenġeye ta dze ha məsəfəre ŋgay abəra ka məndzibəra.*

³⁴ Ndo məġe məsler niye a tsətsah ka Filip a gwaɗay: «Ambəh, tsikenj tey, ndo məɗe ha bazlam i Mbəlom a tsik niye na, ka way? A tsik na, ka bo ŋgay eye ŋgway tsukudu ka ndo mekeleŋ dāw?»

³⁵ Yawa! Filip a dazlay a məɗay ha ka təv nakə a dzaŋga aye. A dāy ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu. ³⁶ Ahəl nakə nətəye faya ta diye aye na, tə ndisl a təv eye andaya yam mə dəma. Ndo məġe məsler niye a gwaɗay a Filip: «Yam anaŋ, anəke mata geŋ ŋgatay abəra ka madzəhuɓe bo a yam na, mey sa mey?»

[³⁷ Filip a gwaɗay: «Tadə ka pa məɗzal gər yak ka Yesu na, ka sliye faya madzəhuɓe bo a yam.»

Ndo niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na pa məɗzal gər ka Yesu Kəriste. Nenġeye na, Wawa i Mbəlom.»]

³⁸ Tsa na, a lətse ha muta i pələs ŋgay niye, tə mbəzlaw abəra mə dəma ta Filip. Filip ta nenġeye salamay tə mbəzla a yam, Filip a dzəhuɓ ha a yam.

³⁹ Tə tsalaw abəra ma yam na, Məsəfəre i Bəy Maduweŋ a zla na Filip. Ndo məġe məsler niye kə ŋgatay a Filip sa bay. Ane tuk na, nenġeye a ye ŋgway tə mənġwese eye.

⁴⁰ Filip a zəba dərə na, nenġeye ma ġəma i Azot. Tsa na, ahəl bo ma diye a Sezare. Faya ma diye na, a da ha Labara Ŋgwalak eye ka ġəma, ka ġəma hus a həlay nakə a ndisl ka dala i Sezare aye.

9

Bəy Maduweŋ a zalay a Sol

¹ Ahəl niye na, Sol nenġeye a dzala huya ka məzlatay zay a ndo məpe məɗzal gər hay ka Yesu huya hərwi məkəɗe tay ha. A ye ka təv i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. ² A ye naha a tsətsah faya dərəwel nakə ma diye ha ka təv i bagwar i gay i maɗuwule me neheye ma Damas aye hərwi ada tadə ndo hay andaya faya ta pay bəzay a tsəved i Bəy Maduweŋ, hasləka hay kwa ŋgwas hay na, ma ġəsiye tay ha ada ma diye tay ha a Zerozelem.

³ Tə watsay dərəwel niye tə vəlay na, a həl bo a ye a Damas.

Pol faya ma ndisliye bəse ta Damas na, dzaydzay a mbəzlaw abəra mə mbəlom, a dəw ka təv ŋgay niye. A lawara na a wuzlah. ⁴ A dəd ka dala. Tsa na, a tsəne mətsike me,

a gwaɗay: «Sol, Sol, nəkar faya ka ġenġeye dərətsətseh andza niye na, hərwi mey?»

⁵ Sol a mbəɗay faya, a gwaɗay faya: «Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?»

Mətsike me niye a mbəɗayaw faya, a gwaɗay: «Nenj na, Yesu nakə faya ka ġeye dərətsətseh aye. ⁶ Ane tuk na, lətse do a walaŋ gay. Ka ye a dəma na, ta tsikakeye wu nakə ka ġiye.»

⁷ Ndo neheye ti ye naha ka bo dziye tə Sol aye, tə lətse ka təv niye. Kwa mətsike me, ta sla faya mətsike bay tebiye. Mətsike me nakə a tsənew mə mbəlom aye na, tə tsəne. Ane tuk na, nətəye ta ŋgatay a ndaray bay. ⁸ Sol a lətse abəra ka dala. A həndək abəra ka dərə na, a ŋgatay a dərə bay tebiye. Tə ġəsəy həlay, ti ye ha a Damas. ⁹ A ye naha a dəma na, məhəne məhkar nenġeye mandza eye guluf eye, a ŋgatay a dərə kwa tsekweŋ bay. Məhəne məhkar eye niye na, ka nda wu mənday bay ada kə sa yam bay.

¹⁰ Ndo məpe məɗzal gər wuray ka Yesu andaya ma Damas, məzele ŋgay Ananiyas. Bəy Maduweŋ a zalay ma məsine, a gwaɗay: «Ananiyas, Ananiyas!»

Ananiyas a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Nenj anaŋ!»

¹¹ Bəy Maduweŋ a gwaɗay: «Do anəke ka tsəved nakə tə zalay “Məhədzaka eye bay” aye ada kə ye a gay i Yudas. Ka ye naha na, tsətsah ndo i ġəma i Tarsis wuray, tə zalay Sol. Nenġeye faya ma duwuleye me a Mbəlom, ¹² ada a ŋgatay a Ananiyas ma məsine faya ma diye naha ka təv ŋgay ada ma piye faya həlay hərwi ada mə ŋgatay a dərə.»

¹³ Ananiyas a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Bəy Maduweŋ, ndo niye na, ndo haladzay ta təkərəŋ dərətsətseh nakə faya ma ġateye a ndo yak hay ma Zerozelem aye tebiye. ¹⁴ Ada a yaw kənaŋ na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta vəlay tsəved ka məġəse ndo neheye faya ta pakeye bəzay kənaŋ aye tebiye dərma. A yaw na, hərwi niye.»

¹⁵ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwaɗay: «Do, hərwi na zla na ndo niye hərwi məġe məsler ga. Nenġeye na, ma diye ha məzele ga a siye i ġəma hay ada a bəy tay hay. Ada ma ta dətəye ha a ndo i İsrayel hay dərma. ¹⁶ Bo ga eye na ta dətəye ha wu nakə ma ġiye dərətsətseh hərwi ga aye tebiye.»

¹⁷ Ananiyas a tsəne andza niye na, a həl bo a ye. A ye naha a fələkwa a gay nakə Sol mə dəma aye. A ye naha a pa həlay ka Sol, a gwaɗay: «Sol məlamar ga, maa sləra ga ahaya ka təv yak na, Bəy Maduweŋ Yesu. Maa bəzaka ha bo ka tsəved nakə faya ka diye ahaya aye na, nenġeye. A sləra ga ahaya

* 8:33 Ezay 53.7-8.

hərwi ada kâ ngatay a dère andza nakə kurre aye ada kâ rah ta Məsəfəre Tsədənña eye.»

¹⁸ Kwayanña wuye hay tə kutsayaw abəra ka dère i Sol andza dəba i kələf, a ngatay a dère tuk. Tsa na a lətse, a ye ta dzəhuḅ ha a yam. ¹⁹ Ma dəba eye, a nda wu mənday ada gədan ngay a maw tuk.

Sol a ndza məhəne tsakway ta ndo məpay bəzay a Yesu neheye ma Damas aye. ²⁰ Kwayanña a dazlay a mədə ha bazlam i Mbəlom mə gay i maduwule me hay. A da ha parakka Yesu na, Wawa i Mbəlom. ²¹ Ndo neheye tebiye tə tsəne bazlam ngay niye na, a gatay hərəbəkkə. Ta tsətsah, tə gwad: «Maa gatay dərətsətsəh haladzay a ndo məpay bəzay a Yesu hay ma Zerozelem na, ndo nakay bədaw? Ada a yaw kanəñ na, hərwi məgəse tay ha ada mede tay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ba?»

²² Sol nəngeye duh gədan ngay a səkah ka mədə ha bazlam i Mbəlom pat pat. A datay ha a Yahuda neheye ma gəma i Damas aye parakka Yesu na, Kəriste. Nəteye niye tə sər wu naka ta tsikeye faya aye sa bay.

²³ Ma dəba i məhəne tsakway na, Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam ka təv manəte eye hərwi məkədə na Sol. ²⁴ Ane tuk na, Sol a sər tay naha ka wu tay nakə a satay məge aye. Ta tsəpawa na maged i walañ i gay ta həpat kwa ta həvad hərwi ada tadə ta gəs na na, ta kədiye na. ²⁵ Sol ta gawla ngay hay ti ye ta həvad ka bəd i mavavar i zled i walañ gay niye. Tə zla na Sol tə pa na a kəteh. Tə mbəzla ahaya tə mavavar niye dərəñ tə haladzay gay.

Sol ma Zerozelem

²⁶ Sol a ye a Zerozelem. A ndisl naha a dəma na, a say mədzepe ta ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay. Ane tuk na, ndo hay tebiye ta dzədzaray, hərwi tə dzala na, tə gwad nəngeye ka tərə ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta dedek bay. ²⁷ Ane tuk na, Barnabas, nəngeye a zla na, a ye ha ka təv i ndo i maslañ i Yesu hay. Ti ye naha na, a təkəratay kəkay nakə Sol a ngatay a Bəy Maduweñ ka tsəved i mede a Damas ada kəkay nakə Bəy Maduweñ a tsikay me aye, ada Sol a da ha bazlam i Yesu kwa ka dzədər bay ma Damas na, kə tsikatay dərma.

²⁸ Pat eye niye kwayanña Sol a ndza ka təv tay. A yawa ta nəteye a Zerozelem ada tə mawa ka bo dziye, a dawa ha bazlam i Bəy Maduweñ parakka lele. ²⁹ A tsikawatay bazlam i Yesu a Yahuda neheye tə tsik me i Gərek aye dərma. Tə kədawa wuway haladzay. Ane tuk na, tə pəla tsəved a satay məkədə na. ³⁰ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta tərə malamar hay, tə tsəne na, tə zla na Sol abəra ka təv niye. Ti ye ha a gəma i Sezare. Ma dəba eye na, ti ye ha a gəma i Tarsis.

³¹ Yawa! Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Yahuda, ma Galile, ada ma Samari, nəteye tebiye mandza eye zay zay lele. Nəteye faya ta hutiyə gədan pat pat. Ta rəhay ha gər a Bəy Maduweñ lele. Məsəfəre Tsədənña eye a vəlawatay gədan, a səkahawa tay ha haladzay.

Piyer a mbəl ha Ene

³² A həlay niye na, Piyer a yawa a gəma hay tebiye. Pat wuray na, a ye a gəma i Lida. ³³ Mə dəma na, ndoweye andaya tə zalay Ene, nəngeye matəra eye. Məve tsamahkar nəngeye məhəna eye. Ahəl nakə Piyer a ye naha aye na, a ngatay. ³⁴ Piyer a gwaday: «Ene! Yesu Kəriste ma mbəliye kar ha, lətse, zla slələh yak.» Kwayanña Ene a lətse. ³⁵ Ndo i gəma i Lida hay ta ndo neheye ka bərrbar i Saron aye tebiye tə ngatay andza niye na, ta mbədə ha mədzal gər tay. Tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduweñ.

Piyer a mbəl ahaya Tabita abəra ma mədahan

³⁶ Ngwas məpe mədzal gər ka Yesu andaya məzele ngay Tabita. Tə zalay tə bazlam i Gərek na, Dorkas. Andza məgwede: Mawene. A ndzawa i ngay na, ma gəma i Zope. Nəngeye a gawa ngwalak a ndo hay huya ada a dzənawa tay ha mətawak hay. ³⁷ A həlay niye na, a dəd a dəvats ada a mət. A mət na, tə bara na. Tsa na, tə tsal ha a gay nakə ka gər i gay niye aye.

³⁸ Gəma i Lida na, bəse ta gəma i Zope. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zope aye tə tsəne Piyer nəngeye ma Lida na, tə slər ndo hay sulo ka təv i Piyer, mə yaw. Tə gwaday naha: «Nəmaa gaka naha amboh, dara bəse taday.» Ndo neheye sulo aye ti ye ka təv i Piyer. ³⁹ Piyer a tsəne bazlam tay niye na, kwayanña a həlaw bo, ti yaw ta ndo niye hay.

Piyer a husaw na, tə laka ha a gay nakə ka gər i gay nəngey mədahan mə dəma aye. Madakway i ngwas hay tə ngatay na, ta həndəd naha ka təv ngay ta mətuwe eye. Ta bəzay ha peteked neheye Tabita a nğarawa ahəl nakə nəngeye andaya tə dère mba aye. ⁴⁰ Tsa na, Piyer a həhar tay ahaya ndo hay tebiye abəra. A dək w gurmets, a duwulay naha me a Mbəlom. A mbədə me ka təv i mədahan. A gwad: «Tabita lətse!» Tabita a həndək abəra ka dère. A ngatay a Piyer na, a lətse, a ndza. ⁴¹ Piyer a gəs na abəra mə həlay, a dzəna na malətse ha ka mbəlom. Tsa na, a zalatay a madakway i ngwas niye hay ta siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ta ma naha ka təv ngay a gay. Ti ye naha na, a gwadatay: «Anəñ ndo kurom kə mbəl.»

⁴² Masuwayan nakə a ge bo aye na, a da a zləm ma gəma i Zope tebiye. Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Bəy Maduweñ. ⁴³ Piyer

a ndza haladzay ma Zope. A ndza na, mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ngay Simon.

10

Gawla i Mbəlom a bəzay ha bo a Korney

¹ Ndo wuray ma gəma i Sezare, məzele ngay Korney. Nəngəye na, bagwar i sidzew i Roma hay. Sidzew niye hay na, tə zalatay Sidzew i Itali hay. ² Ndo niye na, a paway bəzay a Mbəlom ada a rəhaway naha gər a Mbəlom ta ndo i gay ngay hay tebiye. A dzənawa tay ha Yahuda neheye mətawak eye hay aye ada a dūwulaway me a Mbəlom pat pat.

³ Pat wuray ta huwa ma giye bəre mahkar na, məsine a gay. Ane tuk na, nəngəye tə dəre. A ngatay a gawla i Mbəlom parakka lele faya ma diye naha a gay ka təv ngay. A ye naha a zalay, a gwaday: «Korney!»

⁴ Korney a zəba ka gawla i Mbəlom niye tə madzədzere eye, a gwaday: «Ka yaw na, labara i mey Bəy Maduwen gə?»

Gawla i Mbəlom a mbəday faya, a gwaday: «Mbəlom kə tsəne ma dūwule me yak hay. Wu nakə ka vəlay a mətawak hay aye na, a yay a gər haladzay. Nəngəye faya ma dzaliye ka nəkar, ma mətsiye kar ha gər bay. ⁵ Anəke na, slər ndo hay a gəma i Zope, tə ye tə zalayaw a ndoweye andaya məzele ngay Simon nakə tə zalay Piyer aye. ⁶ Nəngəye mə gay i ndoweye andaya məzele ngay Simon, a lambadawa mbal. Gay ngay na, ka me i dəlov.»

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikay ka bo abəra na, a ye ngay. Korney a zalatay a ndo i məsler ngay hay sulo ada a zalay a sidzew nəte mə walañ i sidzew neheye tə gaway məsler aye. Sidzew eye niye na, ndo məpay naha faya a Mbəlom. ⁸ A ye naha a təkəratay wu nakə a ge bo tebiye aye. Tsa na, a slər tay ha a Zope.

Piyer a ngatay a wuye andza ma məsine

⁹ Yaw! Ndo niye hay tə həl bo, ti ye. Tə dəcə eye na, nəteye huya ka tsəvəd faya ta diye. Magər həpat na, nəteye faya mazlambar ta ndisliye a Zope. Ta magər həpat eye niye Piyer nəngəye dərmak a tsal ka gər i gay wuray fatata mata dūwulay me a Mbəlom. ¹⁰ Tsa na, may a wur faya, a say mənde wu mənday. Ahəl nakə faya ta deye wu mənday aye na, wuye a gay andza məsine. ¹¹ A ngatay a mbəlom mahəndəka eye ada wuye faya ma mbəzlaweye abəra mə dəma. Wuye niye na, andza peteked məfətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fəd, faya ma mbəzlaweye ka dala. ¹² Mə dəma na, wu hay haladzay. Wu i pəsl hay, gənaw hay, wu neheye tə va tə huf aye, ada tə diyen hay.

¹³ Piyer a tsəne mətsike me, a gwaday: «Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kə həpəd!»

¹⁴ Ane tuk na, wu niye hay na, Yahuda hay tə ge faya me mənde. Hərwi niye Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Ah! A'ay Bəy Maduwen gə, wu nakə tə ge faya me, ka tərə tsədanña bay aye na, na nda dədə bay. A señ bay.»

¹⁵ Mətsike me niye a tsikayaw sa, a gwaday: «Wu nakə Mbəlom a gwad tsədanña eye na, kə zəba faya andza mandzədək bay.»

¹⁶ A ma ahaya bazlam niye sik mahkar. Ma dəba eye na, kwayanña wu niye a ma ngway a mbəlom.

¹⁷ Piyer a tsətsahay a gər ngay, a gwad: «Wu nakay na ngatay aye na, a say məgwədə mey?»

Azlakwa ahəl nakə Piyer faya ma dzaliye andza niye na, ndo neheye Korney a slər tay naha aye bə ta tsətsah gay i Simon ada nəteye anəke ka məged i məfaləkwe. ¹⁸ Tə zal ta gədan, ta tsətsah hərwi məsəre ha ta dedək Simon ndo nakə tə zalay Piyer aye nəngəye andaya kanan dāw.

¹⁹ Ane tuk na, Piyer nəngəye faya ma dzaliye ka wu nakə a ngatay aye. Ahəl nakə nəngəye faya ma dzaliye aye na, Məsəfəre i Mbəlom a gwaday: «Piyer, tsəne! Ndo hay anan mahkar faya ta pəliye kar. ²⁰ Lətse, mbəzla ka təv tay. Do ta nəteye. Kə dzala faya gər sulo sulo bay, hərwi maa slərataya ahaya na, neñ.»

²¹ Piyer a tsəne andza niye na, a mbəzlaw ka təv i ndo niye hay. A gwadatay: «Neñ na, ndo nakə faya ka pəlumeye aye. Ka yumaw na, hərwi mey?»

²² Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa yaw, maa sləramaya ahaya na, bəy i sidzew, məzele ngay Korney. Nəngəye na, ndo mədəslay ha gər a Mbəlom. Nəngəye ndo i dedək ada Yahuda hay tebiye tə gwad faya nəngəye na, lele. Gawla i Mbəlom a gwaday: «Slər ndo hay ka təv i Piyer hərwi ada mə yaw a gay yak. Ki yaw na, pay zləm a wu nakə ma tsikiye aye.» ²³ Tsa na, Piyer a ye tay ha a gay, a vəlatay təv məhəne hərwi həvəd kə ge.

Tə dəcə eye na, tə həl bo ti ye ka bo dziye. Siye i ndo neheye ta tərə ta malamar hay ma məpe mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha. ²⁴ Tə dəcə taday eye na, tə ndisil a gəma i Sezare. Korney nəngəye na, kə haya tay gər a ndo ngay hay, ta dzam ngay, nəteye faya ta həbiye. ²⁵ Ahəl nakə tə ndisil, Piyer faya ta fəlakwiye a gay i Korney aye na, Korney a yaw ka təv tay. A gu duk ka dala kame i Piyer ta mədəslay ha gər. ²⁶ Ane tuk na, Piyer a lətse ha ka mbəlom, a gwaday: «Lətse, hərwi neñ na, ndo zezən andza nəkar dərmak.»

²⁷ Tsa na, ti ye ka bo a gay ta Korney nəteye faya ta tsikiye me. Ti ye naha na, ndo hay mahaya gər eye haladzay. ²⁸ A gwadatay: «Sərum ha na, i may Yahuda hay mede a gay

i slala mekeləy eye hay wal kəgəbay məndze ka təv manəte aye na, lele bay a wesl. Ane tuk na, Mbəlom kə deŋ ha mazəbe ka ndo neŋgeye tsədaŋŋa təbey kəgəbay mede a gay ŋgay lele bay na, kə deŋ ha andza niye bay. ²⁹ Hərwi niye, ahəl nakə ka zalumen aye na, na kərah madayaw bay. Na yaw bəse. A seŋ məsəre ha, ka zalumenjəw na, hərwi mey?»

³⁰ Korney a mbəday faya, a gwəday: «Neŋ nakə na zalaka naha aye, anəke kə ge məhəne mahkar ta bəre mahkar andza nakay, faya na dūwuleye me a Mbəlom kənaŋ mə gay ga. Neŋ faya na dūwuliye me na, kwayaŋŋa ndo tə petekəd eye ka bo herre a yaw kame ga. ³¹ Tsa na, a gwədeŋ: «Korney, Mbəlom kə tsəne madūwule me yak ada kə mətsa ha gər tə madzəne yak nakə ka dzənawa tay ha mətəwak hay aye bay. ³² A gwədeŋ slər ndo hay a gəma i Zope mata zalayaw a Simon nakə tə zalay Piyer aye. Neŋgeye mandza eye ma gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simon. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.» ³³ Hərwi niye, na slər naha fakaya ndo hay kwayaŋŋa ada kə yaw. Sisə yak, ka təma ka yaw bəse. Anəke nəkway tebiye kənaŋ kame i Mbəlom hərwi məpay zləm a bazlam i Bəy Maduweŋ nakə a vəlaka, a gwadaka tsik aye.»

Piyer a da ha bazlam i Mbəlom

³⁴ Piyer a dazlay a mətsike me, a gwəday: «Anəke na, na sər tuk. Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte, ka ŋgəna tay ha ka bo bəra bay. ³⁵ Ndo zezeŋ tebiye, kwa neŋgeye na, ndo i gəma wuray wuray ka rəhay ha gər a Mbəlom ada kə ge wu nakə dedək aye na, neŋgeye ka təv i Mbəlom na, lele. ³⁶ Ka sərüm ha Mbəlom a slərəw bazlam ŋgay na, a Is-rayel hay ada tə huta zay i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. Neŋgeye na, Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye. ³⁷ Bazlam nakay a dazlay ma Galile ahəl nakə Yuhana madzəhuəbe ndo a yam a dzəhuəbawa tay ha ndo hay a yam aye. A gwədawətatay a ndo hay: «Dzəhuəbüm bo a yam.» Wu nakə a ge bo ma dəba eye, ma Yahuda ada ma təv mekeləy eye tebiye na, ka sərüm. ³⁸ Ka sərüm ha labara i Yesu ndo i Nazaret. Mbəlom ka dzarif ha faya gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. Ada sa na, Yesu ka həhal gəma ha, kə ge ŋgwalak ada kə mbəl tay ha ndo neheye Fakalaw a dzawa tay ha aye. A ge andza niye na, hərwi Mbəlom andaya tə neŋgeye.

³⁹ «Nəmay na, nəmaa təra ndo məhələ mbal i wu neheye a ge aye tebiye ma gəma i Yahuda ada ka dala i Zerozelem aye. Ta kəd na, ka mayako mazləmbada eye. ⁴⁰ Ane tuk na, a ge məhəne sulo, mamahkar eye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma bəđ. Kə vəlay tsəved mə bazamay ha bo a nəmay ndo i maslaŋ ŋgay hay, ⁴¹ bəna ka bəzatay ha bo a ndo neheye tebiye ta ŋgatay aye bay.

Ane tuk na, a bəz ha bo na, a nəmay neheye Mbəlom a pala may kurre andza ndo məhələ mbal ŋgay hay aye. Ma dəba eye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye na, nəmaa nda wu mənday ada nəmaa sa wu məse ta neŋgeye ka təv manəte eye. ⁴² Neŋgeye a gwədamay: «Dum dumatay ha bazlam ga a ndo hay ada dumatay ha neŋ na, ndo nakə Mbəlom a pa na hərwi məgatay sariya a ndo neheye nəteye andaya tə dəre ada a ndo neheye ta mət aye hay.» ⁴³ Ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye ta tsik faya. Tadə ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay hay hərwi wu nakə Yesu a ge aye.»

Məsəfəre Tsədaŋŋa eye mavəla eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye

⁴⁴ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye faya ta pay zləm a bazlam ŋgay aye tebiye. ⁴⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, neheye nəteye Yahuda hay ti yaw tage Piyer aye a gatay wadəŋ wadəŋ hərwi nakə tə ŋgatay a Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye. ⁴⁶ Hərwi niye tə tsəne nəteye faya ta tsikiye me tə bazlam neheye nəteye tə tsəne bay aye ada faya ta zambadəye a Mbəlom bagwar eye.

Tsa na, Piyer a gwad: ⁴⁷ «Mata sle faya məge me ka madzəhuəbe tay ha ndo neheye anəke tə huta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye andza nəkway na, wuye mey?» ⁴⁸ Tsa na, a gwadətay: «Dzəhuəbüm tay ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste.» Ndo niye hay ta tsətsah faya mə ndza ka təv tay məhəne tsakway tey.

11

Piyer a datay ha wu nakə a ge bo aye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem

¹ Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta malamar tay neheye ma Yuda aye tə tsəne na, ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ta təma bazlam i Mbəlom dərmak. ² Piyer a maw a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nəteye neheye Yahuda hay aye tə gay me a Piyer. ³ Tə gwəday: «Ka ye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ada ka nda wu mənday ta nəteye na, hərwi mey?»

⁴ Piyer a tsəne andza niye na, a təkəratay wu nakə a ge bo aye ka madazlay hus ka mandəve aye. A gwadətay: ⁵ «Kurre eye na, neŋ ma gəma i Zope. Ahəl nakə neŋ faya na dūwuliye me aye na, wuye a geŋ andza məsine. Na ŋgatay a wuye faya ma mbəzlaweye ta təv ga. Wu niye na, andza petekəd mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. A yaw na, bəse ta təv ga. ⁶ Na zəba dəre a dəma ada

na ɲgatay a wu i pesh hay, a ɲanaw hay, wu neheye tə va tə hud aye, ada diyen hay.

⁷ «Tsa na, na tsəne mətsike me, a gweden; «Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kə həpəd!»

⁸ «Na mbəday faya, na gwaday: «Ah! A'ay Bəy Maduwen, dāda na həpəd wu nakə tə ge faya me aye kəgəbay wu nakə tsədanɲa bay aye na, na həpəd dāda bay.»

⁹ «Na tsəne mətsike me sa, a gweden; «Wu nakə Mbəlom a gwəd tsədanɲa aye na, kə zəba faya andza mandzadak bay.» ¹⁰ A mesen ha bazlam sik mahkar. Tsa na, wu niye a ma a mbəlom tebiye.

¹¹ «Azlakwa bay ndo hay mahkar ti ye naha kwayanɲa a həlay niye a gay nakə nəmay mə dəma aye. Tə slərataya ahaya abəra ma Sezare. ¹² Məsəfəre Tsədanɲa eye a gweden; «Ka ge mahonok bay, do bəse.» Malamar neheye məkwa na halataya ahaya kanən aye na, tə laka ga ahaya a Sezare ada nəmaa ye a gay i Korney ta nəteye tebiye. ¹³ Tsa na, a təkəramay kəkay nakə a ɲgatay a gawla i Mbəlom aye. Gawla i Mbəlom a gwaday: «Slər ndo a Zope, tə ye tə zalayaw a Simon naka tə pa faya məzele Piyer aye. ¹⁴ Ki yaw na, ma tsikakeye bazlam i mətəme ada a ndo yak hay tebiye.»

¹⁵ «Na dazlay a mətsike me na, Məsəfəre Tsədanɲa eye a mbəzlaw fataya andza nakə a mbəzlaw fakwaya ahəl niye aye. ¹⁶ Wu nakə Bəy Maduwen a tsik ahəl niye na, a meɲaw a gər: «Yuhana a dzəhuḅ tay ha ndo hay na, a yam dəkdek tsa. Ane tuk na, nəkurom na, ta dzəhuḅiyə kurom a Məsəfəre Tsədanɲa eye.» ¹⁷ Ta dedək, Mbəlom kə vələtay Məsəfəre ɲgay, andza nakə a vələkway ahəl nakə ka dzalakwa ha ka Bəy Maduwen Yesu Kəriste aye. Neɲ dā məgay me a Mbəlom na, neɲ way?»

¹⁸ Tə tsəne bazlam niye na, ta may ha mənɲok a Piyer sa bay. Ta zambaday a Mbəlom, tə gwad: «Mbəlom kə vələtay tsəved a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye mambəde ha mede tay ada tə huta sifa nakə dedək aye.»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Anɲiyos

¹⁹ Ahəl nakə tə kəd Etiyen aye na, ta dazlay məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye, ta dazlay mahway a ɲəma mekelən eye hay. Siye hay mə walaɲ tay, ti ye a Fenisi, a Sipəre, siye hay a ɲəma i Anɲiyos. Ane tuk na, nəteye niye hay tə dəwatay ha bazlam i Mbəlom a Yahuda hay dəkdek. ²⁰ Siye i ndo məpe mədzal gər neheye ma ɲəma i Sipəre ta Siren aye ti ye a Anɲiyos. Ti ye tə dətatay ha labara i Bəy Maduwen Yesu a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye dərmak. ²¹ Gədan i Bəy Maduwen andaya fataya. Hərwi niye ndo hay haladzay ta dzala ha ka Bəy Maduwen.

²² Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tə tsəne labara i malamar neheye ma Anɲiyos aye na, tə slər Barnabas ka təv tay. ²³ Barnabas a həl bo, a ye a dəma, a ye naha a ɲgatay ma kəkay nakə Mbəlom a pa ɲəma ka ndo məpe mədzal gər aye na, a yay a gər haladzay. Tsa na, a vələtay gədan a nəteye niye hay tebiye ta ndza huya ka tsəved i Bəy Maduwen. ²⁴ Andza niye, Barnabas na, ndo lele eye. Neɲgeye maraha eye ta Məsəfəre Tsədanɲa eye ada kə pa mədzal gər peteh ka Yesu. Ndo hay haladzay ta səkah, tə pa mədzal gər ka Bəy Maduwen.

²⁵ Ma dəba eye na, Barnabas a həl bo a ye a ɲəma i Tarsis mata pəlaw Sol. ²⁶ A ndisl naha a dəma na, a huta Sol. Ti yaw ka bo salamay a Anɲiyos. Nəteye salamay tə ndza ma Anɲiyos məve nəte ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta tətik tay ha ndo hay haladzay ka məpe mədzal gər ka Yesu. Tə lah məzele a ndo məpay bəzay a Yesu hay ndo i Kəriste hay na, ma Anɲiyos.

²⁷ Pat wuray na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə həl bo abəra ma Zerozelem, ti ye a Anɲiyos. ²⁸ Ndo nəte mə walaɲ tay məzele ɲgay Agabus, a də ha ta gədan i Məsəfəre Tsədanɲa eye, a gwad: «Məndərzlan ma giye ka məndzibəra tebiye.» Slala i məndərzlan niye na, kə ge ahəl nakə Kəlod neɲgeye bəy i Roma aye. ²⁹ A tsik andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwad: «Kwa way mə vəl wu nakə ma sliye faya məvəle aye hərwi məsləre tay naha mədzəne a malamar neheye ma Yahuda aye.» ³⁰ Tsa na, ta tsakal wu, tə sləratay naha a madugula neheye ma Yahuda aye tə həlay i Barnabas tə Sol.

12

Tə kəd na Yakuba ada tə ɲəs Piyer

¹ A həlay niye na, bəy nakə tə zalay Herod aye a pa bo ka məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ² A kəd na Yakuba malamar i Yuhana ta maslalam. ³ A zəba faya ka məkəde Yakuba nakə a kəd na aye, a yay a gər a Yahuda hay. A ɲəs na Piyer a həlay i magurloom nakə tə zalay magurloom i peɲ nakə tə kwasa ha bay aye. ⁴ Herod a ɲəs na Piyer na, a pa na a dənɲay. A həl sidzew hay fad fad madzəga fad matsəpe na. A dzala mə gər ɲgay na, aza mə ɲəs ahaya kame i ndo hay ma dəba i magurloom ada ma geye sariya. ⁵ Sidzew hay faya ta tsəpiye na Piyer ma dənɲay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom nəteye faya ta dūwuleye me a Mbəlom pat pat hərwi Piyer.

Gawla i Mbəlom a təma ahaya Piyer abəra ma dənɲay

⁶ Tə həvad eye niye dəre ma ta tsadiye na, Herod ma ta geye sariya a Piyer kame i ndo hay. Piyer mandzahəra eye ma wuzlah i

sidzew hay sulo. Nəngeye madzawa eye tə tsalalaw hay sulo ada sidzew mekeleñ eye hay sulo faya ta tsəpiye məged i gay i dañgay niye. ⁷ Kwayanña gawla i Mbəlom a yaw a gay nakə Piyer mə dəma aye, wuye a dəv dzaıdızay mə gay niye. Gawla i Mbəlom a lamay a Piyer, a dañğwazla ha, a pədeke ha. A gwaday: «Lətse bəse!» Tsa na, tsalalaw hay ta ngəzlah ndəruts ndəruts abəra mə həlay. ⁸ Tsa na, gawla i Mbəlom a gwaday: «Pa wu i bəzay i hud yak ada bər tahərak yak a sik.» Piyer a ge andza nakə gawla i Mbəlom a tsikay aye. Gawla i Mbəlom a gwaday sa: «Pa ka bo məkelkabo yak ada dara peñ bəzay.»

⁹ Piyer a zəngal ahaya gawla i Mbəlom, ti yaw abəra mə gay i dañgay. Kə dzala ha wu nakə gawla i Mbəlom faya ma giye dedək na, kə dzala ha bay. A dzala ha mə gər ngay na, masine a gay. ¹⁰ Tə tawadaw abəra ka sidzew neheye ka məged makurre aye, tə ndislew ka masulo eye. Tsa na, tə ndislew ka məged i bəre nakə madayaw a walañ gay aye. Tə ndisl naha faya na, məged niye a həndək bo mahəngəye bətañ kame tay. Tsa na, tə ndohwaw abəra. Ti ye ka tsəved na, kwayanña gawla i Mbəlom a gər ha Piyer.

¹¹ Wu nakə a ge bo aye na, Piyer a sər tuk. Tsa na, a gwad: «Anəke na, na sər ta dedək Mbəlom kə sləraw gawla ngay ka təv ga, kə təma ga ahaya abəra mə həlay i bəy Herod ada mə dəretsətseh i Yahuda neheye tə dzala məgeñ aye.»

¹² Ahəl nakə Piyer a sər ha wu nakə a ge bo aye lele tuk na, a ye a gay i Mari maya i Yuhana nakə tə zalay Markus aye. Mə dəma na, ndo hay mahaya gər eye haladzay, nəteye faya ta dıwuleye me a Mbəlom. ¹³ Tsa na, Piyer a ye naha a fay a məged. Ndo i məsler dem eye, məzele ngay Rodi a tsəne, a həndəd naha ka məged hərwi mahəndəke abəra ma məged. ¹⁴ A tsəne mətsike me i Piyer na, a sər ha bədiday ngay. Dərev ngay a ngwasa haladzay. Ka həndək abəra mə gay sa bay. Duh a hway mata dətatay ha a ndo hay, Piyer ma bəra.

¹⁵ Tə gwaday: «Gər a vuwaka dəw?» Ane tuk na, a gwadatay sa: «Ta dedək Piyer ma bəra, maraw me bay.»

Tə gwad: «Agəla ma giye na, gawla i Mbəlom nakə a həbawa na aye.»

¹⁶ Piyer na, nəngeye faya ma feye a məged huya. Ta həndək abəra ma məged na, tə ngatay a Piyer. Tsa na, a gatay hərbəbəkka. ¹⁷ A gatay kət kət tə həlay, tə bəbəl wuray bay, tə ndza dıkdık. Tsa na, a təkəratay ma kəkay nakə Bəy Maduweñ a laka ahaya abəra mə gay i dañgay aye. A gwadatay sa: «Dumay ha a Yakuba* ada a siye i malamar hay.» Tsa na, a yaw abəra mə gay, a ye a təv eye.

¹⁸ Dəre a tsədə na, sidzew hay ta ngatay a Piyer bay. Wadəñ wadəñ a ge mə walañ tay haladzay. Ta tsətsah ka bo mə walañ tay, tə gwad: «Piyer a təra mey?»

¹⁹ Herod a tsəne Piyer kə təmaw abəra ma dañgay na, a gwadatay a ndo hay: «Dum ta pəlum ahaya.» Ndo hay ti ye ta pəla na, ta huta na bay. A zalatay a ndo matsəpe niye hay, a tsətsah fataya abəra, a gwadatay a ndo hay: «Kədəm tay ha sidzew neheye abəra mə dəma.»

Ma dəba eye na, Herod a lətse abəra ma Yahuda, a ye a Sezare. A ndza mə dəma tsakway.

Məməte i Herod

²⁰ Ndo i wuzlahgəma i Tir ta Sidon tə ndza ta dala i Herod. Tə huta wu mənday tay na, mə dəma. Ahəl niye na, wu a ndalay a Herod ka ndo i gəma i Tir ta Sidon. Ndo hay tə ma ha ka bo bazlam. Tsa na, ti yaw ka təv i ndoweye andaya məzele ngay Bəlastus, nəngeye ndo i sik i bəy. Tə slər na ka təv i Herod, mə ye mə gwaday: «Barakwa məndze zay mə walañ kway.»

²¹ Herod a tsəne bazlam tay niye na, a patay pat hərwi məma ha ka bo bazlam mə walañ tay lele. Məpesle həlay tay kə ndisl a dəma tuk. Pat eye niye na, Herod a pa ka bo peteked i mələve bəy ngay. A ndza ka təv məndze i bəy ngay, kame i ndo hay tebiye. A tsikatay bazlam neheye a ləva ha bo aye. ²² Tsa na, ndo hay ta wuda haladzay, tə gwad: «Maa tsik me na, mbəlom bəna ndo zezəñ bay!» ²³ Herod a tsəne andza niye na, a dəslay ha gər a bo, kə dəslay ha gər a Mbəlom bay. Kwayanña gawla i Mbəlom a yaw a fay a Herod, səñ hay tə way a hud. Tsa na, a mət.

²⁴ Azlakwa dıh, bazlam i Mbəlom a da a zləm kame kame haladzay.

²⁵ Barnabas tə Sol ta ndəv ha məsləre tay nakə tə slər tay ha a Zerozelem aye na, ta mbədə gər a Añtiyos. Tə zla ahaya Yuhana nakə tə zalay Markus aye ka həlay.

13

Məsəfəre Tsədənña eye a zla Barnabas ta Sol

¹ Ahəl niye mə walañ i ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma gəma i Añtiyos aye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta ndo matətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay andaya. Ndo i maslañ eye niye hay na, Barnabas, Simeyən nakə tə zalay Zənzəñ eye aye, Lukiyus ndo i Siren, Manayən ndo nakə tə həhalawa ta Herod bəy i Galile ahəl nakə nəteye wawa eye hay mba aye, ada Sol. Herod a ləvawa na, gəma i Galile. ² Pat wuray nəteye faya ta dəsləye ha gər a

* 12:17 Kanañ a tsik na, ka bəy i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.

Bəy Maduweñ ada faya ta giye daliyam na, Məsəfəre Tsədanña eye a gwadatay: «Pum tay ha Barnabas tə Sol təv tay wal hərwi məge məsler ga nakə na zalatay faya aye.»³ Ta ndəv ha daliyam tə maduwule me na, tə pa həlay ka Barnabas tə Sol. Tsa na, tə gər tay ha, ti ye mata ge məsler i Mbəlom tuk.

Barnabas tə Sol mə Sipəre

⁴ Andza nakə Məsəfəre Tsədanña eye a slər tay ha Barnabas tə Sol aye na, tə həl bo ti ye a gəma i Selosi. Mə dəma na, tə tsal a kwalalan i yam, ti ye ha a gəma i Sipəre gəma nakə ma wuzlah i dəlov aye. ⁵ Tə ndisl a gəma wuray tə zalay Salamin na, tə pa bo ka mədə ha bazlam i Mbəlom mə giye i maduwule me i Yahuda hay. Nəteye dziye ta Yuhana Markus, a dzənawa tay ha.

⁶ Tə tas abəra ma gəma niye ma wuzlah i yam aye na, tə husa a gəma i Pafos. Mə dəma na, tə ndzay a gər a maharam wuray tə zalay Bar-Yesu. Nəweye niye na, nəngeye ndo i Yahuda, ndo nakə a gwad nəngeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye. ⁷ A ndzawa na, ka təv i bəy i gəma niye ma wuzlah i dəlov nakə tə zalay Sipəre aye. Bəy niye tə zalay na, Sergiyos Polus. Nəngeye na, a tsah lele, a sər wu. Barnabas tə Sol tə ndisl naha na, a zalatay hərwi a say tā tsikay bazlam i Mbəlom.

⁸ Ane tuk na, Bar-Yesu maharam nakə tə zalay Elenas dərma aye, a ye a gaw maləved ka təv i bəy. A say bəy mə tərə ndo məpe mədza gər ka Yesu bay. ⁹ Məsəfəre Tsədanña eye a yaw a rah a bo i Sol nakə tə zalay Pol aye dərma. A ndazl na maharam niye. ¹⁰ Tsa na, a gwaday: «Nəkar ndo nakə bəbəkək mə bo yak haladzay aye ada nəkar səwed eye haladzay. Nəkar na, wawa i Fakalaw. Wu nakə lele aye na, ka nay dəre tebiye. Nəkar na, a saka matəra ha bazlam i Bəy Maduweñ maraw me na, hərwi mey? ¹¹ Tsəne, anəke! Bəy Maduweñ ma giye fakaya mevel. Ma təriye kar ha guluf eye, ka ndziye tsakway ka ngateye a pat sa bay.»

Tsa na, kwayanña Elanas a ge guluf dedək tətərgam həvad. A ngatay a dəre bay. A mbədə bo tewelevəle mapəle ndo məgəsay həlay.

¹² Bəy niye a ngatay a wu nakə a ge bo aye na, a dzala ha ka Yesu hərwi matətike i Pol nakə a tətik ka Bəy Maduweñ aye kə gay hərbaəkka.

Barnabas tə Pol ma Anṭiyos i Pizidi

¹³ Pol ta ndo ngay hay, tə həl bo abəra ma Pafos. Tə tsal a kwalalan i yam, ti ye a gəma i Perge ka dala i Pamfeli. Mə dəma na, Yuhana Markus a gər tay ha, a mbədə gər a Zerozelem. ¹⁴ Barnabas tə Pol na, ti ye kame kame. Ti ye abəra mə Perge, ti ye a Anṭiyos ka dala i Pizidi ta tsəved. Pat

i mazəzukw bo na, ti ye a gay i maduwule me. Ti ye naha tə ndza ka dala. ¹⁵ Ti ye naha na, faya ta dzanṭateye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay. Ma dəba eye ta ndəv ha mədzeṅge na, bəy hay i gay i maduwule me niye tə gwadatay: «Malamar ga hay, tadə bazlam kurom andaya məsikətay a ndo hay hərwi məvəlatay gədan na, ka sluməye faya mətsike me anəke tuk.»

¹⁶ Pol a lətse, a zla həlay ka mbəlom, a gatay həlay kət kət, andza məgwədə: «Ndzum dīkdīk.» A gwadatay: «Nəkurom ndo i Israyel hay ada ta nəkurom siye i ndo neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye dərma. Pumay zlam a bazlam nakə na tsikakuməye.

¹⁷ «Mbəlom kway nəkway ndo i Israyel hay kə pala bəba tətə kway hay ahəl niye. Ahəl nakə nəteye tə ndzawa ma gəma i Ezipt aye na, Mbəlom ka səkah tay ha haladzay. Ma dəba eye na, kə həlatay ahaya ta gədan i həlay ngay. ¹⁸ Mbəlom kə gatay gər ma kasaf məve kuro kuro fad. ¹⁹ Ma dəba eye na, ka bəbazl tay ha gəma hay tassala abəra ka dala i Kanan. A vələtay dala niye a ndo ngay Israyel hay andza i tay wu tay. ²⁰ Wu niye tebiye kə ndza ma giye məve kuro kuro fad gər eye zlam. Ma dəba eye na, kə pa tay ndo məge sariya hay a bəba tətə kway hay. A ge andza niye na, hus a həlay nakə Samuyel nəngeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye.

²¹ «Ma dəba eye na, ta tsətsah bəy ka Mbəlom. Mbəlom a vələtay Sayul, wawa i Kis, ma ləver i Bendzamen. Sayul a ndza ma bəy məve kuro kuro fad.

²² «Tsa na, Mbəlom a kal ha Sayul, a patay Davit andza bəy. Mbəlom a gwad: «Na sər ha Davit wawa i Zese, nəngeye na, a yeñ a gər. Ma giye na, wu nakə a señ aye tebiye.»

²³ Pol a gwadatay sa: «Ndo nəte mə walañ i gwala i Davit hay Mbəlom a pa na ndo mətəme tay ha Israyel hay na, Yesu. «Ba kə tsik kurre, a gwad ma vəliye. ²⁴ Ahəl nakə Yesu ki yaw zuk bay aye na, Yuhana madzəhuə ndo a yam kə da ha bazlam i Mbəlom. Kə zalatay a ndo i Israyel hay tebiye tā mbədə ha mede tay ada tā dzəhuə bo a yam. ²⁵ A ndisl a həlay nakə Yuhana madzəhuə ndo a yam ma ndəviye ha məsler ngay aye na, a gwadawa: «Ka dzalum mə gər kurom, neñ na, way? Neñ na, ndo nakə nəkurom faya ka həbuməye bay. Ane tuk na, tsənum: Nəngeye na, ma deyewəye kame ga. Neñ na sla da kwa məpəlay ha ləber i tahərak ngay bay.»

²⁶ «A nəkurom malamar ga hay, nəkurom wawa i Abraham hay ada a nəkurom siye neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye, Mbəlom a slərəw labara nakay na, a nəkway, kəkay nakə a təma kway ha aye. ²⁷ Andza niye, ndo i Zerozelem hay ta bəy tay hay, Yesu nəngeye way na, ta sər ha bay.

Bazlam i ndo mæde ha bazlam i Mbəlom neheye tæ dzanğawa pat i mazəzükw bo aye na, ta tsəne bay. Ahəl nakə tæ kəf Yesu aye na, bazlam i ndo i mæde ha bazlam i Mbəlom hay kə ge bo tuk. ²⁸ Kwa tadə ta huta faya abəra mənese nakə dā məkədə aye bay bəbay na, ta tsətsah ka Pilat mā kəf na ka mayako mazləmbada eye. ²⁹ Tə ge wu nakə Derewel i Mbəlom a dā ha ka gər ngay aye. Ma dāba na, ti ye tæ mbəzla ahaya mədahañ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. Ti ye ha, tə pa na a tsəvay. ³⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə mbəla ahaya abəra ma mədahañ. ³¹ Ma mēhəne haladzay, ka bəzatay ha bo a ndo neheye ti yaw ka bo ma Galile, ti ye ka bo a Zerozelem aye. Anəke nəteye niye ta həhal ka bo dziye na, nəteye ta təra ndo məhəle mbal ngay hay kame i ndo i Israyel hay.

³² «Nəmay eye, nəmaa yakum ahaya Labara Ngwalak eye. Wu nakə Mbəlom a tsik kurre a gwađ ma vəlateye a bəba tətə kway hay aye na, ³³ kə ge na hərwi kway. A ge na, a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahañ. Mawatsa eye mə Derewel i Dəmes hay 2, a gwađ:

“Nəkar wawa ga.

Bəgom neñ na təra Bəba yak.*”

³⁴ «Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahañ. A dā ha kurre, a gwađ ma ziye ma tsəvay bay. Kə tsik andza nakay, a gwađ:

“Na ta vəlakumeye wu nakə tsədañña eye ada dedək eye andza nakə na tsikay a Davit, na gwađay na vəlakeye aye.†”

³⁵ «Hərwi niye, kə tsik ma Dəmes hay sa, a gwađ:

“Nəkar Mbəlom na, ka gəriye ha ndo i məsler yak mā ze ma tsəvay bay.‡”

³⁶ «Davit a həlay i mändze ngay na, kə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma dāba eye Davit a mət. Ta la na ka təv i bəba tətə ngay hay ada kə ze ma tsəvay. ³⁷ Ane tuk na, ndo nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye na, kə ze ma tsəvay təbey.

³⁸ «Malamar hay, sərüm na, nəmay faya nəmaa dākumeye ha Mbəlom a pəsətay ha mezeleme i ndo hay na, hərwi Yesu. ³⁹ Ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəseye ha mənese ngay tebiye. Bazlam i Musa mapala eye, neñgeye na, gədañ ngay andaya məpəsakum ha mənese bay.

⁴⁰ «Gum metsəhe, wu nakə ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye na, mā ndzakum a gər bay. Tə watsa na, tə gwađ:

⁴¹ “A həlay kurom nakay, na giye məsler nakə ka dzalumeye ha faya bay kwa tadə ndaray mā təkərakum aye.

Zəbum, nəkurom neheye ka zəbum ka bazlam ga andza wu lele aye bay aye,

mā gakum hərəfəkkə, dum mətüm.Ş»

⁴² Pol ta Barnabas ta ndəv ha bazlam tay na, ti yaw abəra mə gay i maduwule me. Ti yaw abəra na, ta tsətsah fataya, tə gwađatay: «Mumaw pat i mazəzükw bo mekeleñ eye sa ada ka tsikumameye ka gər i labara nakay sa.» ⁴³ Ahəl nakə ndo hay faya ta ngəniye gər aye na, Yahuda hay haladzay ta ndo neheye tə dəsəlaway ha gər a kule i Yahuda hay aye, tə patay bəzay a Pol ta Barnabas. Pol ta Barnabas tə vəlatay gədañ hərwi ada tā gər ha ngwalak i Mbəlom sa bay.

⁴⁴ Pat i mazəzükw bo mekeleñ eye a slaw na, həlay a vay a ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər hərwi mətsəne bazlam i Bəy Maduweñ. ⁴⁵ Siye i Yahuda hay tə ngatay a ndo neheye hay haladzay tə haya gər aye na, a ndalatay haladzay. Tə ge fataya sələk. Ta dazlay mətsike wu nakə lele bay aye ka Pol ada tə tsədañ pəleslesle.

⁴⁶ Pol ta Barnabas tə tsik me tə zluwer eye bay tebiye, tə gwađatay: «Həfə nəmaa dākumeye ha bazlam i Mbəlom na, a nəkurom təday. Ane tuk na, ka dzalum na, lele bay nakə kə hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. Anəke na, nəmaa diye wu may, nəmaa ta dəteye ha a ndo neheye Yahuda hay bay aye. ⁴⁷ Bəy Maduweñ a gwađamay na, kəkay? A gwađ:

“Nəkar na, na pa kar andza dzaydzay ma dəvateye a ndo i mändzibəra hay tebiye,

hərwi ada kə ye ka təv neheye dəreñ eye ka tsikatay a ndo hay,

neñ Bəy Maduweñ na mbəliye* tay ha na, kəkay?”»

⁴⁸ Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə tsəne bazlam niye na, dərev tay a ngwasa haladzay, a yatay a gər. Ta dazlay a mazambada y a bazlam i Bəy Maduweñ. Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha hərwi məhute sifa nakə ma ndəviye bay aye na, nəteye tebiye tə dzala ha ka Mbəlom.

⁴⁹ Andza niye, bazlam i Mbəlom a ngəna gər ka gəma niye tebiye. ⁵⁰ Ane tuk na, Yahuda hay tə patay me a ngwasa zlele eye neheye tə dəsəlaway ha gər a Mbəlom aye ta ndo neheye bagwar eye, tə gatay dəretsətseh a Pol ta Barnabas. Ta həhar tay ha abəra ka dala niye. ⁵¹ Pol ta Barnabas ta tətəkw ha burhway i gəma tay abəra ka sik tay.† Ti ye a gəma wuray tə zalay İkoniyom. ⁵² Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə zaw ma Anqiyos aye na, dərev tay a rah ta mənğwese ada ta Məsəfəre Tsədañña eye.

* 13:33 Dəmes hay 2.7. † 13:34 Ezay 55.3. ‡ 13:35 Dəmes hay 16.10. § 13:41 Habakuk 1.5. * 13:47

Ezay 49.6. † 13:51 Matətəkw ha burhway abəra ka sik andza məgwede Pol ta Barnabas ta giye wuray hərwi ndo i wuzlahgəma nakay sa bay. Wu i wuzlahgəma niye ma mətsa fataya bay kwa burhway nakə ka sik aye.

14

Pol ta Barnabas ma Ikoniyyom

¹ Pol ta Barnabas tə husa a Ikoniyyom na, ti ye tə fələkwa a gay i maduwule me i Yahuda hay andza nakə ma Anṭiyyos aye dərmak. Ta tətikatay bazlam i Yesu a ndo hay. Yahuda hay haladzay ta ndo neheye Yahuda hay bay aye tə dzala ha ka Yesu. ² Ane tuk na, Yahuda neheye ta təma bazlam i Yesu bay aye na, tə patay me a ndo neheye Yahuda hay bay aye hərwi ada tā dzala wu nakə lele bay aye ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ³ Duh Pol ta Barnabas tə ndza ma Ikoniyyom haladzay. Tə tsikatay me tə zluwer eye bay ka gər i Bəy Maduweñ. Tə dawa ha ngwalak ngay ada bəy Maduweñ na, a vəlawatay gədan ka məge masuwayañ hay hərwi məde ha bazlam tay nakə faya ta tsikiye na, dedek. ⁴ Ndo i gəma niye hay ta ngəna sulo. Ndo siye hay nəteye ta diye i Yahuda hay, siye hay ta diye i ndo i maslañ i Yesu hay.

⁵ Tsa na, Yahuda siye hay ta ndo neh-eye nəteye Yahuda hay bay aye, tə ləva bo hərwi məge dəretsətseh a Pol ta Barnabas ada məkəde tay ha abəra mə dəma tə kwar. ⁶ Pol ta Barnabas tə sar, ta kədiye tay ha na, ta hway. Tə zla tsəvednakə a ye a gəma i Listəre ada a ye a gəma i Derbe. Gəma neheye sulo aye na, ka dala i Likawni salamay. ⁷ Tə dawa ha Labara Ngwalak eye ka dala eye niye.

Pol ta Barnabas mə Listəre

⁸ Ma gəma i Listəre na, ndoweye andaya matəra eye mə sik. Nəngəye matəra eye kwa ka məwe ngay. Kə lətse, ki ye dādā tə sik ngay bay. ⁹ Pat wuray na, nəngəye faya ma pay zləm a bazlam i Pol, Pol a zəba faya. Kwayañña Pol a sər nəngəye na, tsəved andaya məmbəle ha hərwi kə pa mədzal gər ka Yesu. ¹⁰ Pol a tsikay me ta magala, a gwaday: «Lətse tə sik yak dzək lele.» Tsa na, a lətse tsəkwađ, a mbərəzla tə sik ngay. A pa bo ka mede duwak duwak.

¹¹ Ndo hay tə ngatay a wu nakə Pol a ge aye na, ta wuda tə bazlam i gəma tay Likawni, tə gwad: «Mbəlom hay ta tara andza ndo zezəñ, ta mbəzlaw ka təv kway.» ¹² Tə pa məzele ka Barnabas «Zeus», mbəlom tay ada ka Pol «Hermes»^{*} hərwi nəngəye na, ndo i maslañ. ¹³ Gay i məvəlay wu a mbəlom nakə Zeus aye bəse ka tsəved məfələkwe a gəma niye. Tsa na, ndo məvəlay wu a Zeus tay niye a ye a gəsaw sla bagwar eye hay, a pa fataya məvurze i wu neheye lele haladzay aye. A gəsa tay ahaya ka məged i gay i məvəlay wu a mbəlom tay niye. A say na, ndo hay tā vəlatay a Pol ta Barnabas andza wu nakə tə vəlawə kəriye a mbəlom tay aye. ¹⁴ Ane tuk na, Pol ta Barnabas tə tsəne na, a ndalatay haladzay. Ta nguradā ha

petekəd tay, ti ye a walañ i ndo niye hay, ta wuda, tə gwaday: ¹⁵ «Ndo neheye, ka gum wu nakay na, hərwi mey? Nəmay na, ndo zezəñ hay andza nakurom dərmak. Nəmaa yaw na, nəmaa zlakumaw Labara Ngwalak eye ada mədakum ha na, gərum ha kule kurom neheye ngəma andaya mə dəma bay aye. Ada mbəduwaw me ka təv i Mbəlom ma ndziye ka tor eye. Nəngəye nakə a ge magərbəlom, dala, dəlov ada tə wu neheye mə dəma aye tebiye. ¹⁶ Ahəl niye na, kə gər tay ha ndo hay tā pay bəzay a wu tay neheye faya ta paway bəzay aye. ¹⁷ Ane tuk na, kə dətay ha a ndo hay na, nəngəye andaya ta nəteye. A dətay ha na, ta ngwalak ngay nakə faya ma gateye aye. A pakumaw yam ada kə palakumaw wu mənday abəra ma guvah tə həlay eye. Ka hutum wu mənday ada a ngwasakum ha dərev kurom.» ¹⁸ Kwa Pol ta Barnabas tə tsikatay andza niye bəbay na, ta təma bay. A satay məkəde tay sla niye huya.

¹⁹ A həlay niye na, Yahuda hay ti yaw abəra ma Anṭiyyos i Pizidi, siye hay ti yaw ma Ikoniyyom, tə ndislew a gəma i Listəre. Tsa na, tə patay me a ndo hay. Tə kal na Pol tə kwar hərwi mədəke na. Tə vaha na dəreñ abəra mə walañ gay. Tə dzala na, tə gwad mə giye ka mat. ²⁰ Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə haya faya gər, tə lawara na a wuzlah. Pol a lətse, a mbəda gər a walañ gay. Tədə eye na, a həl bo, ti ye ta Barnabas a gəma i Derbe.

Pol ta Barnabas tə ma a Anṭiyyos

²¹ Pol ta Barnabas tə ndisl naha a dəma na, tə da ha Labara Ngwalak eye mə walañ i gəma i Derbe. Ndo hay haladzay tə pa mədzal gər ka Yesu. Ma daba eye na, ta mbəda gər a Listəre, ti ye abəra ma Listəre, ti ye a Ikoniyyom. Ti ye abəra ma Ikoniyyom, ti ye a Anṭiyyos i Pizidi. ²² A gəma nakə ta ndisl a dəma aye na, tə vəlawatay gədan a dərev a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka mədzele ha huya ka Yesu. Tə gwadawatay: «Ka deyəkweye a Bəy i Mbəlom na, kutoñ ka sakweye dəretsətseh haladzay.» ²³ Tə pala ndo hay mə walañ tay, ta təra tay ha madugula hay. Tsa na, tə ndza, tə ge daliyam, ta duwulay me a Mbəlom hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Tə pa tay ha a həlay i Bəy Maduweñ nakə tə dzala ha faya aye. Tsa na, ti ye wu tay.

²⁴ Ti ye, tə tas abəra ma gəma i Pizidi, tə ndisl a gəma i Pamfeli. ²⁵ Ti ye naha tə da ha bazlam i Mbəlom ma Perge. Tsa na, ti ye a gəma i Ataliya. ²⁶ Tə tsal a kwalalañ i yam, ti ye a Anṭiyyos. Anṭiyyos na, gəma nakə tə pa tay a həlay i Mbəlom mə dəma aye hərwi ada mə vəlatay ngwalak ka məge məsler ngay. Anəke tə ge na, məsler eye niye tuk.

* 14:12 Mə kule i Gərek hay na, Zeus nəngəye bəy i mbəlom tay hay ada Hermes na, ndo i maslañ.

²⁷ Tə ndisl naha a Anıtyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge hərwi tay aye tebiye, ada ma kəkay nakə a həndəkətatay tsəved a ndo neheye Yahuda hay bay aye ka məpe mədzal gər ka Yesu aye dərmək. ²⁸ Pol ta Barnabas tə ndza haladzay ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Anıtyos.

15

Məkədə wuway ka mədəse bo

¹ Ma dəba eye na, ndo hay ti yaw abəra ma Yahuda a Anıtyos. Ti yaw na, ta dazlay a matətikətatay a malamar hay. Ta gwadətay: «Ka dəsum bo andza i bazlam i Musa mapala eye nakə a tsik aye bay na, ka slum-eye faya mətəme bay.» ² Pol ta Barnabas, tə gwadətay: «Ka tsikum andza niye na, ka rawum me.» Bazlam niye a zlatayaw məkədə wuway haladzay ta nəteye. Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay, tə gwad: «Anəke na, slərakwa Pol ta Barnabas ada ta siye i ndo i Anıtyos hay a Zerozelem hərwi mətsikaw ka wu nakay ta ndo i maslañ hay ada ta madugula hay.»

³ Tsa na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzana tay ha hərwi mede tay. Tə həl bo, ti ye. Tə tas abəra ma gəma i Fenisi, tə tas a bəra ma Samari. Nəteye faya ta diye na, ta təkəratay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma kəkay nakə ndo neheye Yahuda hay bay ta təma bazlam i Bəy Maduweñ aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə tsəne labara niye na, dərev tay a ɲgwasa, a yatay a gər haladzay.

⁴ Tə ndisl a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu, ndo i maslañ hay ta madugula hay ta təma tay lele. Tsa na, ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge ta nəteye aye. ⁵ Ane tuk na, siye i ndo neheye ta təra nəteye ma bəruk i Farisa hay ta təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu aye na, tə zla bazlam, ta gwad: «Kutoñ ndo neheye Yahuda hay bay aye, ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, tə dəs bo ada tə rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.»

⁶ Ndo i maslañ hay ta madugula hay tə haya gər hərwi məzəbe ka bazlam eye niye. ⁷ Tə kəd wuway ka bazlam eye niye haladzay. Piyer a lətse, a gwadətay: «Malamar ga hay, ka sərüm ha Mbəlom a zla ga na, hərwi ada nə dətay ha Labara ɲgwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye, hərwi ada tə tsəne. Ta tsəne na, ta dzaliye ha ka Yesu bədaw? ⁸ Mbəlom nakə a sər dərev i ndo zezeñ aye kə dətay ha na, ka təma tay ha. Na gwad kə vəlatay Məsəfəre Tsədanıya eye andza nakə a vəlakway ahəl niye aye bədaw? ⁹ Ka ɲgəna ha ka bo abəra nəteye tə nəkway bay. A təra ha dərev tay

tsədanıya na, hərwi nakə tə dzala ha aye. ¹⁰ Anəke a sakum məgatay kutoñ a ndo məpe mədzal gər neheye tə pa mədzal gər ka Yesu marəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye na, hərwi mey? Kwa bəba tətə kway, kwa bo kway eye ka slakwa faya marəhay gər a bazlam i Musa mapala bay tuk na, kəkay? Kā dzum ha Mbəlom bay. ¹¹ Dzalakwa ha dıh na, Bəy Maduweñ a təma kway ha na, ta ɲgwalak ɲgay andza nakə a təma tay nəteye.»

¹² Ndo hay tebiye tə ndza dıkdık. Tsa na, Barnabas tə Pol ta təkəratay masuwayañ ta wu neheye Mbəlom a ge ta nəteye mə walañ i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹³ Ta ndəv ha mətsike me na, Yakuba a zla bazlam, a gwadətay: «Malamar gay hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. ¹⁴ Piyer ka təkər ma kəkay nakə Mbəlom a gatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə bəruk kway a dazlay mba aye na, bə tsiy a say a Mbəlom məpele siye i ndo hay hərwi ada tə təra ndo ɲgay hay. ¹⁵ Bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye na, a ye ka bo tə wu nakə a ge bo aye:

¹⁶ «Aza kame na, gay i Davit ma mbəzliye.

Ane tuk na, aza kame, na ta dəzliye na. Kwa ka nas bəbay na, na lambadiye na.

¹⁷ Hərwi ada siye i ndo hay tebiye tə pəla ga, ada ndo i gəma hay tebiye dərmək.

Nakay na, wu nakə Bəy Maduweñ a tsik aye.*

¹⁸ A dā ha wu neheye na, kurre.»

¹⁹ Hərwi niye, Yakuba a gwadətay sa: «Na dzala na, kə kwasakwatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye ta təma Mbəlom aye bay. ²⁰ Watsakwatay naha hərwi məgwədə tay na, kə həpədum slo nakə ndo hay tə kəday a kule aye bay. Hərwi slo niye na, tsədanıya bay. Tə ge mezeleme bay. Wu nakə ta mburod mamburode aye na, tə həpəd slo eye bay, kə ndayum bambaz bay.† ²¹ Hərwi bazlam i Musa mapala eye na, zla anəke bay, ndo hay faya ta diye ha mə walañ i gay ada mə gay i maduwule me i Yahuda hay pat i mazəzükw bo pat pat.»

Derewel i məvəle gədan

²² Ndo i maslañ hay ta madugula hay ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Palakwa tay hay mə walañ tay ada kə slərakwa tay ha a Anıtyos tə Pol ada ta Barnabas.» Tsa na, tə zla Yuda nakə tə zalay Barsabas aye ada ta Silas. Ndo neheye sulo aye nəteye bagwar eye hay mə walañ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ²³ Tə watsa derewel, tə vəlatay a həlay. Tə watsa derewel eye niye na, tə gwad:

«Nəmay ndo i maslañ hay ta madugula hay, nəmay na, malamar kurom hay.

* 15:17 Amos 9.11-12. † 15:20 Zəba ma Levitik 18.6-18 ada 17.10-16.

Nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ma slala mekelenj eye hay ma Anıtyos ada ma gəma i Siri ta Silisi.

²⁴ «Nəmaa tsəne ndo siye hay mə walañ may ta ye naha ka təv kurom, ta kwasakum ha mədzal gər tə bazlam hay ada bazlam tay niye na, a gakum hiyem hiyem. Kwa tsekweñ nəmaa vəlatay naha tsəved bay. ²⁵ Hərwi niye, nəmaa dzapa ha mədzal gər may ka təv manəte eye, nəmaa pala ndo hay ada məslare tay naha. Ta lakiye naha dzam kurom hay, Pol ta Barnabas. ²⁶ Nəteye neheye ta səkam ha məsəfəre tay hərwi məsler i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste aye. ²⁷ Nəmaa sləriye naha Yuda ta Silas, bo tay eye ta tsikakumeye wu nakə nəmaa watsa a dərewel nakay aye.

²⁸ «Məsəfəre Tsədanña eye ta nəmay, nəmaa ma ha ka bo bazlam na, nəmaa gwad: Nəmaa piye fakuma wu mamba eye bay. A samay na, pumay bəzay a wu neheye dəkdək tsa. ²⁹ Kā həpəđum slo neheye ta tazay a kule aye bay, kā ndayum bambaz bay, kā həpəđum slo i wu neheye ta mburođ mamburođe aye bay, kā gum mezeleme bay†. Ka gum wu neheye bay na, niye na, ka gum lele.

«Nəmay malamar kurom hay, nəmaa tsikakum naha me.»

³⁰ Tə vəlatay dərewel niye a ndo neheye tə slər tay ha aye. Ti ye, tə ndisl a Anıtyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay. Tsa na, tə vəlatay dərewel niye. ³¹ Tə dzanğa na dərewel niye na, a vəlatay gədan haladzay, dərev tay a ngwasa. ³² Yuda ta Silas, nəteye neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye, tə pa bo ka mətsike bazlam i məvəlatay gədan a malamar hay məndze haladzay. Tə vəlatay gədan məndze huya ka məpe mədzal gər ka Yesu.

³³ Tə ndza ma Anıtyos məndze tsakway na, tə ləva bo mede wu tay, malamar hay tə tsikatay me, tə gwadətay: «Dum tə zay hərwi ada tā maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye.» [³⁴ Ane tuk na Silas na, a gwad ma ndziye mə dəma.]

³⁵ Pol ta Barnabas tə ndza ma Anıtyos. Nəteye ta siye i ndo hay haladzay ta tatikawatay a ndo hay ada tə dəwa ha Labara Ngwalak eye i Bəy Maduweñ a ndo hay.

Pol ta Barnabas ta ngəna gər

³⁶ Ma dəba eye na, Pol a gwaday a Barnabas: «Anəke na, mbədama gər ta zəbamatay dəre a malamar hay ma gəma neheye ka dəma ha bazlam i Bəy Maduweñ mə dəma aye hərwi məsəre nəteye andaya zay bəbay daw?» ³⁷ Barnabas a gwaday faya ayaw

a Pol, ada a say məzle Yuhana-Markus ka həlay.

³⁸ Ane tuk na, a say a Pol Barnabas mə zla Yuhana-Markus bay, hərwi kə gər tay ha ahəl niye ma Pamfeli. Mə mahəhele tay neheye faya ta həhaliye na, kə ge məsler ta nəteye sa bay. ³⁹ Tə kəd wuway haladzay. Tsa na, Pol ta Barnabas ta ngəna gər. Barnabas a zla Markus, tə həl bo ti ye a Sipəre. ⁴⁰ Pol na, nengəye a zla Silas. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dūwulay me a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mə gatay ngwalak huya. Tsa na, Pol ta Silas tə həl bo, ti ye. ⁴¹ Ti ye, tə tas ta Siri ada ta Silisi. Tə vəlatay gədan a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

16

Timote a laka ha Pol ta Silas

¹ Pol ta Silas tə ndisl a Derbe ada a Listəre. Mə dəma na, ndoweye andaya kə pa mədzal gər ka Yesu, məzele ngay Timote. May ngay na, dem i Yahuda hay, ka təra ndo məpay bəzay a Kəriste. Ane tuk na, zal ngay, bəba i Timote na, Gərek hay. ² Timote na, malamar neheye ma Listəre aye ada ma Ikoniyyom aye na, tə tsikawa faya wu lele eye haladzay. ³ A say a Pol məzle na ta diye ka bo dziye. A zla na, a dəs na hərwi Yahuda neheye hay ma gəma niye hay aye. Ndo haladzay tə sər ha bəba i Timote na, Gərek hay. ⁴ Ahəl nakə ta diye na, ti ye ka gama ka gəma. Tə datay ha bazlam neheye ndo i maslanj i Yesu hay ta madugula hay ma Zerozelem tə tsik aye. Ta tsətsah fataya, tə gwadətay: «Rəhumay ha gər lele.» ⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta huta gədan ada ndo hay ta səkah pat pat tə dzala ha ka Yesu.

Ndo i Masedowan

⁶ Ma dəba eye na, a satay mede mata də ha bazlam i Mbəlom ka dala i Azi. Ane tuk na, Məsəfəre Tsədanña eye a gwadətay: «Kā yum bay.» Tsa na, tə tas abəra ma gəma i Firigiya ada Galat. ⁷ Ahəl nakə tə ndisl a gama i Mizi aye na, tə dzala mə gər tay mede a Bitini. Ane tuk na, Məsəfəre i Yesu ka vəlatay tsəved mede a dəma bay. ⁸ Tsa na, tə tas abəra ma Mizi ada ti ye a wuzlahgəma i Tərowas.

⁹ Ta həvad na, məsine a gay a Pol. A ngatay a ndo i Masedowan, malətsa eye. Ndo i Masedowan niye a gay amboh, a gwadətay: «Tasaw a Masedowan, ta məmay bo tey!» ¹⁰ Ma dəba i məsine niye na, kwayanña nəmaa pəla tsəved mede a Masedowan. Hərwi nəmaa sər ta dedək Mbəlom a zalamay mata də ha Labara Ngwalak eye a ndo i gəma niye hay.

Lidiya a pa mədzal gər ka Bəy Maduweñ

† 15:29 Zəba mə Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tə watsa ka gər i bazlam eye nakay aye.

¹¹ Tsa na, nəmaa həl bo abəra ma Tərowas, nəmaa ye kwayanña a Samotəras ta wuzlah i yam. Tədə eye na, nəmaa həndzəd a Neyapoli. ¹² Abəra mə dəma na, nəmaa həl bo nəmaa ye a gəma i Filip, wuzlahəma nakə a ze siye hay ka dala i Masəhdowan aye. Maa ndzawa ma gəma eye niye na, Roma hay. Nəmaa ndza məhəne haladzay mə walañ gay niye. ¹³ Pat i mazəzukw bo na, nəmaa yaw abəra mə walañ gay, nəmaa ye ka me i magayam. Nəmaa dzala na, nəmaa hutıye təv mađuwulay me a Mbəlom i Yahuda hay. Ngwas wuray hay andaya mahaya gər eye ka təv niye. Nəmaa ndisl naha a dəma na, nəmaa ndza ka dala hərwi mətsikatay me.

¹⁴ Mə walañ i ngwas niye hay na, ngwas eye andaya tə zalay Lidiya. A yaw abəra ma gəma i Tiyatir. A səkamawa petekəd lele eye hay, ndozza mə luma. Nənğeye na, a dəsławay ha gər a Mbəlom. Bəy Maduweñ a həndəkay ha dərev hərwi ada mə pay zləm a bazlam i Pol. Tsa na, a dzala ha. ¹⁵ Pol a dzəhuə ha a yam ta ndo neheye mə gay ngay aye tebiye. Lidiya a gwađatay: «Tadə ka dzalum, nəmaa dzala ha ka Bəy Maduweñ ta dədək na, dumara ta ndzum mə gay ga.» A gatay kuton, ta təma mändze mə gay ngay.

Tə gəs Pol ta Silas a danğay

¹⁶ Pat wuray nəmay faya nəmaa diye a təv i mađuwule me na, dem wuray a yaw mata dzəgər ta nəmay. Məsəfəre nakə lele bay eye mə bo ngay, a tsikawa wu nakə ma deyeweye kame aye. Ndo neheye a gawatay məsler aye na, tə hutawa suloy haladzay tə wu ngay nakə a tsikawa aye.

¹⁷ A dazlay nəpamay bəzay a Pol ta nəmay. A gwađawa: «Ndo neheye na, ndo i məsler i Mbəlom nakə bagwar eye mə gər eye. Nəteye na, faya ta dəkumeye ha tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.» ¹⁸ A pamay bəzay ma giye məhəne haladzay.

Ka mandəve eye na, a ndalay a Pol. A mbədə bo ta təv i dem niye, a ngərəz ka məsəfəre niye lele bay eye, a gwađay: «Ta məzele i Yesu Kəriste, dara abəra mə bo i dem nakay bəse.» Kwayanña məsəfəre niye a yaw abəra mə bo i dem niye.

¹⁹ Ndo i gay ngay niye hay tə ngatay, məsəfəre niye tə hutawa ha suloy andaya sa bay na, tə gəs tay ha Pol ta Silas, ti ye tay ha kame i bəy i dala hay. ²⁰ Ti ye tay ha kame i sariya. Ti ye naha, tə gwađatay: «Ndo neheye na, nəteye faya ta zlamayaw-eye mawesewes a gəma. Nəteye na, Yahuda hay, ²¹ ada nəteye faya ta tətikiye kule tay nakə nəkway Roma hay tə vəlakway faya tsəved məpay bəzay bay aye.»

²² Ndo hay tebiye ta mbədə fataya me tə bazlam. Bagwar tay hay ta buwa petekəd abəra ka Pol ta Silas, tə gwađatay: «Ndabum

tay ha ta mandalaəa.» ²³ Tə ndəəa tay ha ledədə. Ma dəba eye na, tə gəs tay ha, ti ye tay ha a danğay. Tə gwađay a ndo matsəpe gay i danğay: «Tsəpa tay ha lele.» ²⁴ Ndo matsəpe gay i danğay a tsəne andza niye na, kwayanña a ye a pa tay ha a huf i gay i danğay. A tələkatay ha sik tay hay a səselek hay.

²⁵ Magərhəvad a ge na, Pol ta Silas tə đuwulawa me ada tə gawa dəmes hərwi mazambađay a Mbəlom. Siye i ndo neheye ma danğay aye nəteye faya ta piye fataya zləm. ²⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta giye dəmes aye na, kwayanña dala a bəl. A bəl ha gay i danğay niye hus ka mədok eye. Məged i gay i danğay ta həndək tebiye ada tsalalaw i ndo neheye ma danğay aye ta ngəzlah abəra mə sik tebiye.

²⁷ Tsa na, ndo matsəpe gay i danğay niye a pədəke abəra ka mändzəhəre. A ngatay a məged i gay i danğay hay mahəndəka eye hay tebiye na, a zla məslalam ngay a say məkədə bo ngay abəra mə dəma, hərwi a dzala a gwađ ma giye na, ndo neheye mə gay i danğay aye ta hway. ²⁸ Pol a ngatay na, a wuda ta gədañ ngay peteh, a gwađay: «Kə kəd bo yak bay. Nəmay andaya tebiye kanan, ndəray ka hway bay.»

²⁹ A tsəne bazlam i Pol niye na, a tsətsah ako. Tsa na, a ye ha a huf i gay i danğay tə madzədzere eye haladzay, zluwer a gay. A ye naha, a kal ha bo kame i Pol ta Silas. ³⁰ Tsa na, a həlatay ahaya abəra mə gay i danğay, a tsətsah fataya, a gwađatay: «A nəkurom, na ta təmiye na, na giye kəkay?»

³¹ Ta mbəđay faya, tə gwađay: «Dzala ha ka Bəy Maduweñ Yesu ada ka təmiye ta ndo i gay yak hay tebiye.» ³² Tə tsikay bazlam i Bəy Maduweñ ada a ndo neheye mə gay ngay aye tebiye. ³³ Tsa na, ndo matsəpe gay i danğay niye a həl Pol ta Silas ta həvad eye niye, a ye a baratay na mbəlak i mändəbe tay nakə tə ndəəa tay ha aye. Pol ta Silas ta dzəhuə ha ndo niye a yam ta ndo i gay ngay hay tebiye. ³⁴ Ma dəba eye a həl Pol ta Silas a gay ngay. A valatay wu mənday, tə nda. Ndo niye ta ndo i gay ngay hay tebiye, dərev tay a rah ta mənğwese hərwi nakə tə dzala ha ka Mbəlom aye.

³⁵ Dəre a tsadə na, bagwar i Roma hay tə slər ndo hay ka təv i ndo matsəpe gay i danğay, ta gwađay na, mə gər tay ha Pol ta Silas abəra ma danğay. ³⁶ Ndo matsəpe gay i danğay niye, a ye a tsikay a Pol, a gwađay: «Bagwar i Roma hay ta sləraw ndo hay, tə gwedəñ na, nə gər kurom ha. Anəke na, ka slumeye mədayaw abəra ada dum kurom tə zay.»

³⁷ Ane tuk na, Pol a gwađatay a ndo neheye tə slər tay naha aye: «Ta ndəəa may kame i ndo hay tebiye, ta gamay sariya bay. Ada nəmay na, Roma hay dərmak tuk na, ta

gəriye may ta məkal na, kəkay? Andza niye na, nəmaa wuda bay. Bo tay eye tā yaw tā gər may ha.»

³⁸ Ndo neheye tə slər tay naha aye, ta mbəda gər ka təv i bagwar i Roma hay. Ti ye, ta təkəratay wu nakə Pol a tsik aye. Tə tsəne Pol ta Silas nəteye Roma hay na, ta dzədzar haladzay. ³⁹ Tsa na, ti ye tə gatay amboh. Tə həlatay ahaya abəra mə gay i danğay, tə gwadətay: «Amboh, dum kurom abəra ma walañ i gay.» ⁴⁰ Pol ta Silas ti yaw abəra ma danğay na, ti ye a gay i Lidiya. Ti ye naha, tə ndzatay a gər a malamar hay. Tə vəlatay gədan. Tsa na, ti ye wu tay.

17

Pol ta Silas ma Tesalonik

¹ Ma dəba eye na, Pol ta Silas ti ye ta gəma i Amfipolis ada ta gəma i Apoloni. Tə ndisl a gəma i Tesalonik. Mə dəma na, gay i maduwule me i Yahuda hay andaya. ² Pol a ye a dəma andza nakə a gawa aye. Pol a yawa, a mba ha ka bo pat i mazəzükw bo sik mahkar. Tə kədawa wuway ka Derewel i Mbəlom ta ndo neheye mə dəma aye. ³ A dawa tay ha, a gwadawatay: «Kəriste na, kutoñ ma siye dərətsətəsh, ta kədiye na. Ma lətəweye abəra ma mədahañ. Yesu nakə neñ faya na dəkumeye ha anəke aye na, Kəriste.» ⁴ Tə tsəne bazlam niye na, siye mə walañ i Yahuda hay ta təma bazlam i Pol ta Silas. Tə patay bəzay. Siye i Gərek hay haladzay neheye tə dəsławay ha gər a Mbəlom aye ta ngwas neheye tə da a zləm aye, nəteye haladzay ta təma bazlam niye dərmaç.

⁵ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ta təma təbey aye na, tə ge sələk ka Pol ta Silas. Ti ye ta pələw ndo neheye tə sər wuray bay nəteye faya ta həhaliye ka tsəved kəriye, tə hayatay gər. Tə ma ha ka bo bazlam ka gər i Pol ta Silas. Ta ngəna ha bazlam niye a wuzlahgama tebiye. Tsa na, ndo hay ti ye tə lawara na gay i Zason. Ta pəla Pol ta Silas hərwi məhəla tay ahaya kame i ndo hay. ⁶ Ta pəla tay na, ta huta tay ha bay. Tsa na, tə gəsətay ahaya Zason ta malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. Tə həlatay ahaya kame i ndo i sariya hay. Tə ndislew ka təv tay na, ta wuda, tə gwad: «Ndo neheye na, nəteye faya ta kwasatay gər a ndo hay tebiye ka məndzibəra, ada anəke na, ta ndislew kanañ na, kəkay! ⁷ Zason a təma tay ha ada ndo neheye tebiye faya ta tsikiye na, wu nakə wal tə bazlam i bəy i Roma aye a gay ngay. Nəteye tə gwad: Bəy bagwar eye andaya mekeleñ eye, tə zəlay Yesu.» ⁸ Siye i ndo hay ta ndo məge sariya hay tə tsəne bazlam niye hay na, a ndalatay haladzay. ⁹ Zason tə siye i ndo hay tə hamatay a ndo i sariya hay təday ada tə gər tay ha.

Pol ta Silas ma Bere

¹⁰ Həvad a ge na, malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha Pol ta Silas a gəma i Bere. Tə ndisl a dəma na, ti ye a gay i maduwule me i Yahuda hay. ¹¹ Ndo i gəma i Bere hay na, nəteye ngwalak i ndo hay abəra ka Yahuda neheye ma gəma i Tesalonik aye. Ta təma bazlam i Mbəlom tə dərəv tay pətəh. Tə dzañgawa Derewel i Mbəlom pat pat hərwi məsərə ha wu nakə Pol a tsik aye na, dedək dāw? ¹² Ndo hay haladzay mə walañ tay tə dzala ha ka Yesu ada mə walañ i Gərek hay ta ngwas neheye məzele tay a da a zləm haladzay aye nəteye haladzay tə dzala ha ka Yesu dərmaç.

¹³ Ane tuk na, Yahuda neheye ma Tesalonik aye tə tsəne Pol faya ma diye ha bazlam i Mbəlom ma Bere na, tə həl bo, ti ye mata kwasatay gər a ndo hay ka Pol. ¹⁴ Malamar neheye nəteye mapa mədzal gər eye ka Yesu aye ta zəba faya andza niye na, kwayañña, ti ye ha Pol ta diye i dələv. Silas ta Timote na, tə ndza ma Bere. ¹⁵ Ndo neheye tə laka ha Pol aye, tə tsal a kwalalañ i yam. Ti ye a gəma i Aten. Tsa na, Pol a gwadətay: «Ka mbədum gər a Bere na, gwadumatay a Silas ta Timote na, tə yaw, tə ndza ga ahaya a kanañ bəse.» Tsa na, ndo neheye ta mbəda gər a Bere.

Pol ta Silas ma Aten

¹⁶ Ahəl nakə Pol faya ma həbiye Silas ta Timote aye na, a zəba ka gəma i Aten na, a ndalay haladzay hərwi maraha eye tə kule hay. ¹⁷ Tə kədawa wuway mə gay i maduwule me ta Yahuda hay ada ta ndo neheye Yahuda hay bay, nəteye tə dəsławay ha gər a Mbəlom aye. Ada ka təv məhay gər nakə tə hayawa gər a dəma aye na, tə kədawa wuway pat pat ta ndo neheye ta diye ta təv eye niye aye.

¹⁸ Ndowneye hay andaya tə pawa bəzay a matətike i Epikuriyən hay ta Sətosiyən hay. Pat wuray tə tsik me ta Pəl. Siye hay mə walañ tay, tə gwad: «Ndo nakay faya ma bəbəliye wu andza nakay na, mbədaw bo na, kəkay?» Siye hay tə tsəne Pol faya ma diye ha labara i Yesu ada mədahañ hay ta lətəweye abəra ma mədahañ na, tə gwad: «Ma giye faya ma diye ha na, mbəlom i bərakəzan hay kəla dāw?» ¹⁹ Ma dəba eye na, ti ye ha kame i madugula hay ka təv nakə ta zalay Ayəropaz aye. Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha matətike nakay wədəye nəkar faya ka tsikiye tey. ²⁰ Nəkar faya ka tsikameye wu neheye dāda nəmaa tsəne bay aye. A say məgwədə kəkay na, a samay nəmaa sər tey.» ²¹ Ndo i Aten hay ta madurloñ hay tə dzawa ha həlay i məndze tay tebiye ka məpay zləm a wu neheye wədəye tsa ada ka matəkərə wu wədəye hay.

²² Pol a lətse kame i ndo niye hay, a gwadatay: «Nəkurom Aten hay, na zəba faya nəkurom na, a sakum məpay bəzay a mbəlom hay wal wal haladzay. ²³ Hərwi na həhal ma wuzlahgəma kurom na, na ngatay a təv neheye ka tawalawum kule kurom hay mə dəma aye. Na ngatay a təv eye andaya nəte tə watsa faya: “Təv nakay na, hərwi mbəlom nakə ndo hay tə sər bay aye.” Ayaw! Mbəlom nakə nəkurom faya ka dəslumay ha gər ka sərüm bay aye na, ney na yaw anan mata dakum ha.

²⁴ «Maa ge məndzibəra tə wu neheye mə dəma aye na, neygeye. Neygeye bəy i magermbəlom ta dala. Neygeye na, ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. ²⁵ Ada neygeye na, a say ndo zezeñ m̄ razlay a gər məvəlay wuray bay. Hərwi maa vəl sifa, məsəfəre ada tə siye i wu hay tebiye a ndo hay na, neygeye.

²⁶ «Ta ndo nəte na, a ge slala hay tebiye hərwi ada tə ndza ka məndzibəra tebiye. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na, 6a kə pa na kokway i həlay i təv məndze tay, kə pa na kokway i gəma neheye ta ndziye mə dəma aye. ²⁷ A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tə pəla na. A say tə bəzay naha həlay ada ta hutiyə na. Ta dedek Mbəlom na, neygeye dəreñ ta nəkway bay. ²⁸ Andza ndoweye andaya a gwad:

“Maa vəlakway sifa na, neygeye.

Nəkway kanan, wu nakə faya ka gəkw-eye na, hərwi ngay.”

«Siye i ndo məvədə bazlam kurom hay 6a ta tsik:

“Ayaw, nəmay wawa ngay hay.”

²⁹ «Tədə nəkway tebiye wawa i Mbəlom hay na, kə dzalakwa mə gər kway, Mbəlom na, a ndzəkət bo i kule i gura, i 6ərə kəgəbay i kwar bay. Wu neheye ndo zezeñ a lambad tə metsehe ngay hərwi mətəre ha kule hay. Ane tuk na, wu neheye na, Mbəlom bay. ³⁰ Mbəlom na, kə pa mezeleme niye hay ahəl niye ka məda bay hərwi ahəl niye ndo hay tə sər wuray bay. Ane tuk na, anəke na, neygeye faya ma zalateye kwa mənğay tə yaw, tə mbədə ha mede tay. ³¹ Ba Mbəlom ka mbəram məpe pat i sariya nakə ma giye. Sariya nakə ma giye na, sariya i dedek. Ndo nakə ma gateye sariya a ndo hay aye na, Yesu. A da ha na, ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye.»

³² Tə tsəne bazlam i Pol nakə a tsik ma mələtsew abəra ma mədahañ aye na, siye hay tə ngwasa faya ada siye hay tə gwaday: «A samay na, ka tsikameye wu nakay namaa piye faya zləm pat mekeləñ eye sa.» ³³ Tsa na, Pol a yaw abəra mə walañ tay, a ye ngway. ³⁴ Siye i ndo mekeləñ eye hay ta dzala ha ka bazlam i Pol, tə pay bəzay. Mə walañ tay niye na, Dənis ndo məgawa sariya ka təv i məge sariya tay nakə tə zalay Ayəropaz aye, ngwas

eye andaya tə zalay Damaris ada siye i ndo mekeləñ eye hay sa.

18

Pol ma gəma i Korințe

¹ Ma dəba eye na, Pol a lətse abəra ma gəma i Aten, a ye a gəma i Korințe. ² A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a Yahuda wuray məzele ngay Akelas. Neygeye tə wa na ka dala i Poñtus. A yaw abəra ma gəma i Itali ta ngwas ngay Parisil hərwi Kələd bəy i Roma a gwad: «Yahuda hay tebiye tə lətse, tə ye abəra ka dala i Roma.» Pol a ye ka təv tay mata tsikatay me. ³ Pol na, a ngarawa petekəd i məge ha madzawadzawa. Məsler i Akelas ta ngwas ngay na, mənğere petekəd eye niye dərmak. Hərwi niye Pol a ndza mə gay tay, tə ge məsler dziye. ⁴ Pat i mazəzükw bo na, Pol a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. A tsikawatay a Yahuda hay kwa a Gərek hay dərmak tə dzala ha ka Yesu.

⁵ Ane tuk na, ahəl nakə Silas ta Timote ti yaw abəra ka dala i Masedowan aye na, Pol kə ge məsler i wuray sa bay. A dəwa ha bazlam i Mbəlom dəkdək tsa. A dawatay ha a Yahuda hay Yesu na, Kəriste. ⁶ Ane tuk na, Yahuda hay ta təma bazlam ngay bay. Tə tsadəy pələslesle. Tsa na, Pol a yaw abəra mə walañ tay. A bazlum ha burhway i gəma tay abəra ka petekəd ngay, a gwadatay: «Tədə ka dzum na, mənese ga sa bay. Mənese eye ka gər kurom. Anəke kwayanña na diye na ta datay ha bazlam i Yesu a ndo neheye Yahuda hay bay aye.»

⁷ A lətse, a ye abəra ma təv niye. A ye a gay i ndo wuray tə zalay Titus Zustus. Neygeye na, a dəslaway ha gər a Mbəlom ada gay ngay na, ka tsakay i gay i maduwule me i Yahuda hay. ⁸ Kərispus na, neygeye bəy i gay i maduwule me niye. A dzala ha ka Bəy Maduwulə ta ndo i gay ngay hay tebiye. Korințe hay haladzay, neheye tə pawa zləm ka bazlam i Pol aye tə dzala ha ka Yesu dərmak. Pol a dzəhuə tay ha a yam.

⁹ Pat wuray ta həvad na, Bəy Maduwer a tsikay me a Pol ma məsine, a gwaday: «Pol kə dzədzar bay, da ha bazlam ga huya, kə ndza tete bay. ¹⁰ Neñ andaya tə nəkar, ndəray ma sliye faya məgaka wuray kwa tsekweñ bay, hərwi ma gəma nakay na, ndo ga hay haladzay mə dəma.» ¹¹ Tsa na, Pol a ndza ma Korințe məve nəte ta məzaw. A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay tebiye.

¹² A həlay wuray Gayoñ neygeye a ləva dala i Akay eye na, Yahuda hay tə haya gər ka Pol. Tə gəs na ti ye ha kame i Sariya. ¹³ Tə gwaday a bəy niye: «Ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl tə matətikatay mədəslay ha gər a Mbəlom ta tsəved wedeye wal. Wu nakə faya ma tsikateye na, a ye ka bo tə bazlam mapala eye bay.»

¹⁴ A say haḇe a Pol mətsike me, Gayoŋ a mbədatay naha faya a Yahuda hay, a gwadətay: «Tadə ndo nakay kə tsik wuray ka bəy i dala kəgəbay a ge mənese nakə ka zal naha aye na, nəkurom Yahuda hay na sliye faya məzle həlay eye mətsanakum na. ¹⁵ Ane tuk na, ka kədurom wuway na, ka wu hay, ka məzele hay kəriye ada ka bazlam kurom mapala eye hay. Wu neheye a zəbakum naha dəre aye na, a nəkurom eye kurom bəna, neŋ na giye sariya i wu neheye andza nakay aye bay. A seŋ bay, bazlam ga mə dəma bay.» ¹⁶ Tsa na, a həhar tay ahaya abəra ma təv mäge sariya. ¹⁷ Ti yaw abəra na, tə gəs Sosten bəy i gay i maḁuwule me, tə ndaḁa na kame i sariya. Ane tuk na, a gay mə gər kəset a Gayoŋ bay.

Pol a ma a Aŋtiyos

¹⁸ Pol a ndza məhəne haladzay ma Koriŋte. Ma dəba eye, a lətse abəra ma Koriŋte, a gər ha malamər hay. A ye a gəma i Seŋkəre ta Pərisil ada ta Akelas. Mə dəma na, Pol a həz na gər hərwi 6a kə gwad kurre: «Na vəl ha bo ka mäge məsler i Mbəlom.» Tsa na, tə lətse abəra ma Seŋkəre, tə tsal a kwalalan i yam ti ye ta Akelas ada ta Pərisil a Aŋtiyos ka dala i Siri.

¹⁹ Tə ndisl a Efez na, Pol a gər ha Pərisil ta Akelas. Neŋgeye a ye a gay i maḁuwule me mata kədə wuway ta Yahuda hay. ²⁰ Mə dəma na, Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwadətay: «Ndza ka təv may məhəne haladzay.» Pol a wuda məndze bay.

²¹ A lətse, a gər tay ha, a gwadətay: «Tadə kə say a Mbəlom na, ma maweye ka təv kurom mba.» A tsal a kwalalan i yam ma Efez a ye a Sezere.

²² A lətsew abəra ma Sezere na, a ye a Zerzelem təday. A ye a tsikatayaw me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tsa na, a ye a Aŋtiyos. ²³ A ndza mə dəma məhəne tsakway. A mbəda gər ta dəba, a ye a tas ta Galat ada ta Firigiya. A vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mə dəma.

Apolos a da ha bazlam i Mbəlom ma Efez

²⁴ A həlay niye na, Yahuda wuray andaya məzele ŋgay Apolos, tə wa na ka dala i Aləgəzandəri. Neŋgeye kə ndislew a Efez. Ndowneye niye na, a sər matətike wu a ndo hay lele. A sər Derewel i Mbəlom lele. ²⁵ Neŋgeye ka tətik bazlam i Yesu. A dawətay ha a ndo hay ada a tətikawatay na, ta tsətsuḁ tsətsuḁ eye lele. A dawa ha na, wu nakə a tsik ka Yesu ta dedək aye. Ane tuk na, a sər na, madzəhuḁe nakə Yuhana a dzəhuḁawa ha ndo hay a yam aye tsa. ²⁶ A dazlay a mətsike me parakka mə gay i maḁuwule me i Yahuda hay, zluwer a gay bay. Pərisil tə zal ŋgay Akelas tə tsəne bazlam ŋgay niye na, tə

zla na ka təv tay. Tə dəy ha tsəved i Mbəlom peteh.

²⁷ Ma dəba eye na, a say a Apolos mede a gəma i Akay.* Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə vəlay gədaŋ ada tə watsay derewel a həlay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye tə təma na lele. Tə watsa a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye hərwi məgwadətay naha: «Apolos ki ye naha na, təmum na lele.» Tsa na, Apolos a ye a Akay. A ye naha na, a dzəna tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ŋwalak i Mbəlom. ²⁸ Hərwi niye, a dzəngawatay Derewel i Mbəlom a Yahuda hay, a dawətay ha parakka Yesu na, Kəriste. Andza niye a dərəzlawatay ka bazlam i Yahuda kame i ndo hay tebiye.

19

Pol ma Efez

¹ Ahəl nakə Apolos ma Koriŋte aye na, Pol a ye a Efez. A ye ta mahamba i dala i Galat. A ye naha na, a ndzatay a gər a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. ² A ye naha a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ahəl nakə ka dzalum ha ka Yesu aye na, ka hutum Məsəfəre Tsədaŋŋa eye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Nəmaa tsəne dāda ndaray kə tsikamay ka Məsəfəre Tsədaŋŋa eye bay.»

³ Pol a tsətsah, a gwadətay: «Ka hutum na, madzəhuḁe waray?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Madzəhuḁe nakə Yuhana a datay ha a ndo hay aye.»

⁴ Pol a gwadətay sa: «Yuhana a dzəhuḁawa na, ndo neheye a satay mambəde ha mede tay aye. A gwadətay a İsrayel hay na: “Dzalum ha ka ndo nakə ma deyeweye kame ga aye”, andza məgwede, Yesu.»

⁵ Tə tsəne bazlam ŋgay na, Pol a dzəhuḁ tay ha yam ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu.

⁶ Pol a pa fataya həlay. Kwayaŋŋa kwa way a huta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. Tsa na, tə pa bo ka mətsike me tə bazlam i gəma hay wal wal, tə da ha bazlam i Mbəlom. ⁷ Ndowneye neheye na, ta giye kuro gər eye sulo.

⁸ Ahəl naka Pol neŋgeye ma Efez aye na, a yawa a gay i maḁuwule me i Yahuda hay. Kiyə mahkar na, a tsikawa me mə dəma, zluwer a gay bay. A tsikawatay a ndo hay ka gər i Bay i Mbəlom. A say na, ndo neheye faya ta pay zləm aye tə təma bazlam ŋgay. ⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda hay haladzay ta kula ha dərev tay. Ta təma bazlam i Pol bay. Tə tsik wu nakə lele bay aye ka tsəved i məpay bəzay a Bəy Maduweŋ kame i ndo niye hay tebiye. Tsa na, Pol a gər tay ha, a həl ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a lekwal i ndowneye andaya tə zalay Tiranus.

* 18:27 Məsler hay 18.12.

Nəteye niye tebiye, tə kəfawa wuway ta ndo hay pat pat. ¹⁰ Niye na, kə ndza məve sulo. Ndo neheye nəteye mandza eye ka dala i Azi niye, Yahuda hay ada Gərek hay tə tsəne bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu.

Wawa i Seva hay

¹¹ Mbəlom a gawa masuwayaŋ neheye a gatay hərəbəkka a ndo hay aye tə həlay i Pol. ¹² Tə zlawatay naha a ndo i dəvats petekəd neheye ta lamay a bo i Pol aye. Tə lamawatay ha a ndo i dəvats hay. Ndo i dəvats hay tə mbəlowa ada ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye, ti yawa abəra mə bo tay.

¹³ Siye i Yahuda hay andaya ta həhalawa ka gama ka gəma hərwi mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay. Nəteye dərmak tə dze ha mahəhere fakalaw tə məzele i Bəy Maduweŋ Yesu. Tə gwadawatay a məsəfəre neheye lele bay aye: «Ndohumaw abəra mə bo i ndo nakay tə məzele i Yesu nakə Pol faya ma diye ha bazlam ŋgay aye.» ¹⁴ Tə gawa wu niye na, nəteye təsələ. Nəteye wawa i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, tə zalay Seva.

¹⁵ Pat wuray tə tsikay a məsəfəre nakə lele bay eye andza niye, a gwadatay: «Nəŋ na, na sər Yesu, ada Pol neŋgeye way na, na sər. Nəkurom na, məhey tey?» ¹⁶ Tsa na, ndo niye fakalaw mə bo ŋgay aye a mbəzla fataya dədavdav ta gədaŋ. A ze tay ha ta gədaŋ, a gatay mbəlak ada a buwa fataya abəra petekəd tay hay. Ta hway bo kəriye.

¹⁷ Yahuda hay ta Gərek neheye ma gəma i Efez aye tebiye tə tsəne wu nakə a ge bo aye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a məzele i Bəy Maduweŋ Yesu haladzay. ¹⁸ Ndo hay haladzay ta tərə ndo məpe mədzal gər hay. Ti yawa, tə dəwa ha mənese tay neheye tə gawa aye kame i ndo hay tebiye. ¹⁹ Ndo hay haladzay, nəteye neheye tə gawa maharam aye tə həlaw dərəwel i maharam tay, tə fəka tay ha kame i ndo hay tebiye. Tə pasla na andza ta səkəm ha na, suloy eye ma giye kwar i suloy gwezem kuro kuro zlam. ²⁰ Andza niye bazlam i Bəy Maduweŋ a ye kame kame, a səkah ta gədaŋ.

Magazləga ma Efez

²¹ Ma dəba i wu neheye a ge bo aye na, Pol a dzala mə gər ŋgay mede a Zerozelem. Ma diye ta Masedowan ada ta dala i Akay.* A gwad: «Na ye a Zerozelem na, na diye a Roma dərmak.» ²² Tsa na, a slər ndo madzəne ŋgay hay, Timote ta Erast a Masedowan. Ane tuk na, bo ŋgay eye a ndza ka dala i Azi tsakway sa.

²³ A həlay niye na, magazləga a lətse haladzay ma gama i Efez hərwi bazlam i

Yesu Bəy Maduweŋ. ²⁴ Ndoweye andaya a lambadəwa wu hay ka suloy. Məzele ŋgay na, Demetəriyos. Wu neheye a lambadəwa aye na, wawa i gay hay tsekweŋ tsekweŋ neheye a ndzəkət bo gay bagwar eye nakə ndo hay ta dūwulaway me a mbəlom tay nakə a ndzəkət bo ŋgwas, tə zalay Artemis aye. Andza niye neŋgeye ta ndo i məsler ŋgay hay tə hutawa ha suloy haladzay. ²⁵ A ye, a hayatay gər a ndo i məsler ŋgay hay ta ndo neheye tə gawa slala i məsler niye aye, a gwadatay: «Dzam ga hay sərüm ha, ka hutakweye zlele haladzay na, hərwi məsler nakay. ²⁶ Ane tuk na, nəkurom faya ka ŋgatume ye ada faya ka tsənume ye wu nakə faya ma giye bo aye. Pol faya ma tsikat-eye a ndo hay na, kule neheye nəkway faya ka ŋgarakweye aye nəteye mbəlom hay bay. Ndo hay haladzay ta təma bazlam ŋgay. Kanaŋ ma gama i Efez dəkdək bay, ka dala i Azi tebiye. ²⁷ Tadə kə ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay eye ka məsler kway. Ada ta tsikiye na, ka məsler kway dəkdək bay. Ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka gay i maduwule me i bagwar i mbəlom kway Artemis. Kwa neŋgeye na, ndo hay ta zəbiye faya bagwar eye sa bay. Azlakwa ndo hay tebiye ka dala i Azi ada ka məndzibəra tə dəslay ha gər na, a neŋgeye dūh.»

²⁸ Ndo hay tebiye tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay. Ta wuda, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis mbəlom i Efez hay.» ²⁹ Gəma a ndza na, huğuya, huğuya. Ndo hay tə gəs Gayus ta Aristark. Nəteye neheye sulo aye na, Masedowan hay, tə lakawa ha Pol. Ti ye tay ha a təv i həbad tay nakə tə gawa mə dəma aye. ³⁰ A say a Pol mede a təv i ndo niye hay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə gay me, ta vəlay tsəved mede bay. ³¹ Siye i ndo neheye nəteye ma məsler bagwar eye ka dala i Azi ta tərə dzam i Pol aye, tə slər ndo ka təv i Pol, tə gwad mə ye a təv i həbad tay niye bay.

³² Nəteye niye hay tebiye mahaya gər eye na, nəteye mə wadəŋ wadəŋ hərwi siye hay faya ta wudiye wu mekeleŋ, siye hay ta wuda hərwi wu neŋged. Siye haladzay mə walaŋ tay niye tə haya gər hərwi mey na, tə sər bay. ³³ Ndo Yahuda wuray andaya ka təv eye niye. Məzele ŋgay Aləgəzandər. Siye i Yahuda hay ti ye ha Aləgəzandər kame. Ta təkəray bazlam eye niye. Tsa na, a zla həlay ka mbəlom, a say mətsike me ada mədatay ha. ³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay ta zəba faya neŋgeye ndo i Yahuda na, ta wuda tebiye tay eye, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis i Efez hay.» Tə ndza faya ka mətsike andza niye bəre sulo.

³⁵ Ka məndəve ŋgay eye na, ndo mələve

* 19:21 Məsler hay 18.12.

gəma niye kə sla faya məgwadətay tã ndza tete. Ndo niye hay tebiye tã ndza tete. Tsa na, a gwadətay: «A nəkurom Efez hay, Efez na, gama i mbəlom bagwar eye Artemis, maa sər bay na, way? Ada kwa way ma dəslay ha gər a mandzəkıt bo ngay nakə a kalaw mə mbəlom aye. ³⁶ Kwa way na, a sər. Nəkurom ndzum dıkdık. Kã gum wu neheye lele bay aye bay. ³⁷ Ndo neheye ka gəsumatay ahaya kanəñ aye na, tə gaw məkal mə gay i mbəlom kway bay ada ta tsaday a mbəlom kway wal bay tuk na, kəkay? ³⁸ Tadə Demetəriyos ta ndo i məsler ngay hay bazlam tay andaya mətsıke ka ndo na, tã ge ta tsəved eye. Ndo məge sariya hay andaya, tã ye tã wuda ka təv tay. ³⁹ Tadə wu mekelen eye hay andaya a sakum bəbay na, bagwar neheye anəke kanəñ aye tã ngənakum ha bazlam eye. ⁴⁰ Ka gakwa metsehe bay na, Roma hay ta makway ha mənese, ta gwadəkweye «Ka dazlumay na, a vəräm.» Ka hutakweye gər i bazlam kwa tsekweñ mədatay ha nəmay haya gər hərwi wu nakay na, ka slakweye faya mətsıkatay bay.» Tsa na, a gwadətay a ndo hay: «Ngənum gər.» Ndo hay ta ngəna gər, ti ye wu tay tuk.

20

Pol ma Masedowan ada ma Akay

¹ Haya haya i bazlam niye hay a ndəv na, Pol a hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A vəlatay gədan tə məmatay naha dərev. A gwadətay na: «Ndze gwa.» Tsa na, a ye ngway ka dala i Masedowan. ² A həhal ma gəma niye, a vəlatay gədan a ndo məpe mədzal gər hay ta məmatay naha dərev. Ma dəba eye, a ye a gəma i Garek. ³ Mə dəma na, a ndza kiye məhkar. Həbe a say a Pol mede a gəma i Siri. Ane tuk na, a tsəne a satay a Yahuda hay məkəde na. Hərwi niye a ma ngway ta Masedowan. ⁴ Ndo neheye tə laka ha aye na, Səpater wawa i Pirrus, nəngeye ndo i gəma i Bere, Aristark ta Sekondus, nəteye ndo i gəma i Tesalonik hay, Gayus nəngeye a yaw abəra ma Derbe, Timote ada Tsik ta Tərofime nəteye ka dala i Azi. ⁵ Nəteye neheye na, tə lahamay kame, ti ye a Tərowas mata həbe may mə dəma. ⁶ Ma dəba i magurlom i Pak, nəmay nəmaa tsal a kwalalan i yam, nəmaa ye abəra ma Filipi. Nəmaa ge məhəne zləm ka tsəved na, nəmaa ndisl a gəma i Tərowas tuk. Nəmaa ndza mə dəma luma nəte.

Awtis a lətsew abəra ma mədahan

⁷ Pat i luma i mañgızla ta huwa na, nəmaa haya gər hərwi mände daf i matəkəre məməte i Yesu.* Tədö eye na, Pol ma gəriye tay ha, ma diye ngway. Hərwi

niye, a tsıkatay bazlam i Mbəlom hus a magərhad. ⁸ Nəmay mahaya gər eye na, ka gər i gay nəngeç. Gay nakə nəmay mə dəma aye na, lalam hay haladzay mavata eye. ⁹ Mə gay eye niye na, wawa eye andaya gawla eye, məzele ngay Awtis. Nəngeye mandza eye ka mavavar faya ma piye zləm ka bazlam i Pol niye a tarəts ha bay, faya ma tsikiye huya aye. Tsa na, məndzəhəre a gəs na, a bərazl a məndzəhəre. A sər ka bo sa bay, səkwat a dədəw abəra mə gay ka gər i gay mamahkar eye ka dala. Ndo hay tə mbəzlaw tə lətse ha ka mbəlom na, kə mət tsiy. ¹⁰ Pol a mbəzlaw, a ye ka təv ngay. A gudük naha faya, a zla na a həlay, a gwadətay: «Dərev mə ye fakuma abəra bay, kə mət bay.» ¹¹ Tsa na, Pol a tsal a gay niye sa. A ye naha a zla makwala, a ngəna ha. Tsa na, tə nda. A ma ka mətsıke me haladzay sa hus a mekedö, a ye ngway. ¹² Ndo hay tə laka ahaya gawla nakə meenəñ aye a mətagay. Ndo hay tebiye dərev tay a ngwasa.

¹³ Nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalan i yam hərwi məhəle may a Asos. Pol nəngeye, a say mede tə sik. Nəmay, nəmaa gwad na, nəmaa zliye na ka me i dəlov na dəma. ¹⁴ A ndzamay naha a gər ma Asos na, a tsal a kwalalan i yam, nəmaa zla na ka me i dəlov. Nəmaa ye a gəma i Metilen. ¹⁵ Tədö eye na, nəmaa ndisl a Siyo. Tədö taday eye na, nəmaa ndisl a Samos. Tədö tadəkay eye na, nəmaa ndisl a gəma i Melet. ¹⁶ Niye andza məgwədə na, a say a Pol məndze ma Efez bay hərwi ma ta mətsiye ka dala i Azi, ma ndisliye a Zerozelem bəse bay. Tadə ma giye bo na, a say məndisliye a Zerozelem pat i Penjektok.†

Pol a tsıkatay me a ndo i Efez hay

¹⁷ Ahəl nakə nəmaa ndisl a Melet aye na, Pol a slər ndo ka madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Efez aye ada tã yaw ka təv ngay. Ndo niye a ye, a zalatayaw. ¹⁸ Ndo niye hay tə həlaw bo, tə ndislew ka təv ngay na, a gwadətay: «Kwa i mede naha ga a gay kurom ka dala i Azi na, ka sərüm ha məndze ga mə walan kurom. ¹⁹ Na gay məsler a Bəy Maduwen tə marəhay ha gər, tə mədzal gər eye ada na sa dərətsətseh haladzay hərwi Yahuda hay a satay məkəde ga. ²⁰ Ka sərüm ha, wu nakə ma gakumeye ngəma aye na, na ngəna na bay. Na dəkum ha tebiye. Na tətıkakum kame i ndo hay ada mə gay kurom hay. ²¹ Na tsıkatay a Yahuda hay ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye, tã gər ha mezeleme tay, tã yaw ka təv i Mbəlom. Tã yaw, tã pa mədzal gər tay ka Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste.

²² «Anəke na, na diye a Zerozelem. Maa gəñ kuton mede a dəma na, Məsəfəre

* 20:7 Məsler hay 2.42. † 20:16 Məsler hay 2.1.

Tsədanjña eye ada na sər wu nakə ma ta ndzeñeye a gər mə dəma aye bay. ²³ Wu nakə na sər aye na, gəma nakə na ye a dəma aye na, Məsəfəre Tsədanjña eye faya ma deñeye ha. A gwedəñ: “Məgəse kar a dangay tə dəretsətseh faya ma həbiye kar.” ²⁴ Ane i ga na, na ndziye ma bəra mba, a'ay dūh na mətiye na, wuray andaya a yeñ a gər ka zal bay. Wu nakə a señ aye na, na ndəviye ha məsler i bəy Maduweñ Yesu nakə a vəleñ aye hus ka mandəve ŋgay eye. Məsler nakə a vəleñ aye na, məde ha Labara Ŋgwalak eye i ŋgama i Mbəlom.

²⁵ «Məndze ga nakə na ndza mə walañ kurom aye, na tsikawakum na, labara i Bəy i Mbəlom. Na sər ha anəke na, ka ta ŋgatumeñeye dāda sa bay. ²⁶ Hərwi niye, na tiye mbal abəra ka gər kurom. Tadə ndaray nətə kə dze abəra mə walañ kurom na, mənese ga sa bay. ²⁷ Hərwi na dākum ha wu nakə a say a Mbəlom məge aye tebiye. Na ŋgaha fakuma abəra wuray kwa tsekweñ bay tebiye. ²⁸ Tsəpum gər kurom, ada wene wene eye na, tsəpum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye Məsəfəre Tsədanjña eye a gwadəkum tsəpum aye. Gumatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Wawa i Mbəlom, bo ŋgay eye a mət na, hərwi ada tā təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ²⁹ Hərwi, na sər ha, na ye gwa na, ndo hay ta deyeweye a walañ kurom. Nəteye ta ndzəkət bo na, andza kəra i pesl hay, ta gəriye ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu bay. ³⁰ Ada kwa mə walañ kurom ndo hay ta dazleye a maraw me hərwi məsəpete tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məpatay bəzay. ³¹ Gum metsəhe lele, sərum ha na, məve mahkar, ta həvad ta həpat neñ faya na dāy ha metsəhe kwa a way nətə ta nətə ta mətuwe eye.

³² «Anəke na, na gəriye ha a həlay i Mbəlom. Nəgeye ma gakumeye ŋgwalak andza nakə a tsik aye. Nəgeye na, ma səkahakumeye ha mədzele ka Yesu kame kame ta gədanj ŋgay ada ma vəlakumeye wu neheye a ləva ha bo ma ta vəlateye a ndo neheye ta təra i ŋgay tay aye. ³³ Neñ na, dāda na tsətsah suloy, gura kəgəbay peteked ka ndaray bay. ³⁴ Bo kurom eye ka sərum ha, na ge məsler na, tə həlay ga eye hərwi məhute wu mənday may a neñ ta ndo neheye tə lakawa ga ha aye. ³⁵ Na dākum ha na, ada kə gum məsler nakə ma dzəniye ndo i mətawak hay aye. Bazlam i Bəy Maduweñ kway Yesu nakə a tsik aye na, mā makumaw a gər. A gwad: “Ka vəlay wu a ndo na, ka hutiyə mənğwese a ze ndo nakə a təma aye.”»

³⁶ Pol a ndəv ha bazlam niye na, a dək w gurmets, a dūwulay naha me a Mbəlom ta nəteye tebiye. ³⁷ Ta ndəv ha maduwule me

na, nəteye tebiye tə pa bo ka mətuwe hal-adzay. Ti ye naha, tə gas na ka bo təmbolok təmbolok, tə tsikay me ta mətuwe eye, tə gwaday: «Do tə zay.» ³⁸ Wu nakə a ndalatay wene wene aye na, Pol a gwadatay: «Dāda ka ta ŋgatumeñeye sa bay» aye. Tsa na, tə laka ha Pol hus ka təv i kwalalañ i yam.

21

Pol ma diye a Zerozelem

¹ Nəmaa ŋgəna gər na, nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalañ i yam. Nəmaa ye kwayanjña a gəma i Kos. Tədə eye na, nəmaa ndisl a Rodes. Nəmaa lətse abəra ma Rodes, nəmaa ye a Patara. ² Nəmaa ye naha a dəma na, nəmaa huta kwalalañ i yam nakə ma diye a gəma i Fenisi aye. Tsa na, nəmaa tsal a dəma, nəmaa ye ha. ³ Ahəl nakə nəmay ma wuzlah i dəlow aye na, nəmaa ŋgatay a gəma i Sipare tə həlay i gula. Nəmaa ye a gəma i Siri. Nəmaa ndisl a gəma i Tir. Mə dəma na, tə mbəzla ahaya wu hay abəra mə kwalalañ i yam. ⁴ Nəmaa ndzatay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mə dəma. Nəmaa ndza ka bo dziye luma nətə. Məsəfəre Tsədanjña eye a dətay ha wu nakə ma ta ndzay a gər a Pol aye. Tsa na, tə gwaday: «Pol, kə ye a Zerozelem bay.»

⁵ Ane tuk na, məhəne tasəla ka ndəv tsiy, nəmaa həl bo, nəmaa ye. Tə laka may ha tebiye tay eye, ŋgwas tay hay, ta wawa hay hus ka me i bəlay dəreñ tə walañ gay. Nəmaa ndisl ka me i bəlay na, nəmaa dək w gurmets, nəmaa dūwulay me a Mbəlom. ⁶ Tsa na, nəmaa tsik me a bo nətə nətə. Nəmay nəmaa tsal a kwalalañ i yam, nəteye na, ta mbəda gər a mətagay tay hay.

⁷ Nəmaa ye abəra mə Tir tə kwalalañ i yam, nəmaa ye a Pətəlmayis. Mə dəma na, nəmaa tsikatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəmaa ndza mə dəma məhəne nətə ta nəteye. ⁸ Tədə eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ye ada nəmaa ndisl a Sezere. Mə dəma na, nəmaa ye a gay i Filip. Nəgeye ndo mətətikawa bazlam i Mbəlom. Nəgeye na, nətə mə walañ i ndo neheye tasəla tə pala tay ha ahəl niye ma Zerozelem aye.* ⁹ Dem ŋgay hay andaya fad, ta ye a zal zuk bay. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. ¹⁰ Nəmaa ndza məhəne haladzay na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom wuray tə zalay Agabus a yaw abəra ma Yahuda, a ye naha ka təv may. ¹¹ Tsa na, a zla wu məbere bəzay i huđ i Pol. A dzawa ha sik tə həlay ŋgay. Tsa na, a gwad: «Məsəfəre Tsədanjña eye a gwad na, kəkay? A gwad na: “Ndo nakə na zla wu i bəzay i huđ ŋgay aye na, bəy i Yahuda hay ta dzawiyə na andza nakay ma Zerozelem. Ta dzawa na na, ta vəlateye ha a həlay a ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

* 21:8 Məsler hay 6.5 ada 8.5-40.

¹² Bo may eye ta malamar neheye ma Sezare aye nəmaa tsəne bazlam niye na, nəmaa gay amboh a Pol. Nəmaa gwadāy: «Kâ ye a Zerozelem bay.»

¹³ Ane tuk na, a mbədamay faya, a gwadāmay: «Ka tuwumeye ada faya ka dādūmənəye ha dārev na, hərwi mey? Neŋ na, neŋ maləva bo eye tā gəs ga a daŋgay kə ge dūh bay tā kəd ga, nā mət hərwi Bəy Maduwerŋ Yesu ma Zerozelem.»

¹⁴ Nəmaa zəba faya na, ma gəsiye bazlam may bay. Nəmaa rəzlay a gər mətsikay sa bay. Nəmaa gwad: «Bəy Maduwerŋ mǎ ge wu nakə a say aye.»

¹⁵ Nəmaa ndza məhəne tsakway ma Sezare na, nəmaa həl bo, nəmaa ye a Zerozelem tuk. ¹⁶ Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə lakamay ha. Nəmaa ye a gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Mənasəŋ. Neŋgeye ndo i gəma i Sipare, a pa mədzal gər ka Yesu na, kurre. Nəmaa ndziye na, mə gay ŋgay.

Pol ta Yakuba

¹⁷ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təma may tə mənŋwese eye lele.

¹⁸ Tədəcə eye na, Pol ta nəmay, nəmaa ye a gay i Yakuba. Mə dəma na, madugula neheye tə ndzatatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə haya gər tebiye. ¹⁹ Pol a tsikatay me ada a təkəratay wu nakə Mbəlom a ge tə neŋgeye ma məsler ŋgay nakə a ge mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye tebiye.

²⁰ Tə tsəne andza niye na, ta zambadāy a Mbəlom. Tsa na, tə gwadāy a Pol: «Pol, malamar, zəba Yahuda hay haladzay ma pasliye bo bay, ta dzala ha ka Yesu, nəteye huya faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. ²¹ Azlakwa bay, ta tsəne nəkar na, ka tətikateye a Yahuda neheye tebiye nəteye mandza eye mə walaŋ i bərakəzaŋ hay ta gər ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. Ka gwadateye: “Kâ dəsūm tay ha wawa kurom hay bay ada kâ pumay bəzay a kule i Yahuda hay bay sa.” ²² Ada mǎge kəkay? Ta səriye ha ta dedək nəkar andaya ka ndislew kənaŋ. ²³ Ge wu nakə nəmaa tsikaka anəke aye. Ndo hay anəŋ fad, ta vəl ha bo tay hərwi məsler i Mbəlom. ²⁴ Həlay tay mede hərwi məbere bo tsədəŋŋa ada mahəze gər andza nakə tə gawa aye mazlambar kə sla. Dum ka bo dziye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hərwi məbere bo yak dərma. Səkəməumatay wu hay a həlay. Ka ge andza niye na, wu nakə ndo hay ta təkər ka nəkar aye na, andza dedək andaya mə bazlam tay niye ta təkər aye bay. Ada ta gwadiye nəkar dərma faya ka rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye. ²⁵ Ndo neheye

Yahuda hay bay aye ada ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, 6a nəmaa watsa tay naha bədaw? Nəmaa watsa tay naha, nəmaa gwadāy: “Tâ həpəd slo nakə tə kədāy a kule aye bay. Tâ nda bambaz bay kwa ganaw nakə a mət məməte aye tā həpəd slo eye bay. Tâ tsəpa bo tay abəra ka mezeleme.†”»

²⁶ Tədəcə eye na, Pol a ye ta ndo neheye fad aye, ti ye mata bere bo tsədəŋŋa. Tsa na, Pol a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwadāy a ndo məvəlay wu a Mbəlom: «Məhəne tasala ka ndəv abara mə dəma na, məbere bo kway ma ndəviye, nəmaa maw-eye hərwi ada kwa way mǎ vəlay wu a Mbəlom.»

Tə gəs na Pol

²⁷ Məhəne niye tasala eye ma ta ndəviye kədāyya na, Yahuda neheye ti yaw abəra ka dala i Azi aye tə ŋgatay a Pol mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə patay me a ndo hay ada tā ye tā gəs na. Ti ye faya tə gəs na. ²⁸ Ta wuda, tə gwad: «İsrayel hay, hwayumaw! Ndo nakə a tsikawa wu nakə lele bay ka İsrayel hay, ka bazlam i Musa mapala eye ada ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, neŋgeye anəŋ. Anəke na, neŋgeye faya mə zakiye ha wene wene eye na, kə həlaw ndo neheye Yahuda hay bay aye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Kə nas ha təv nakə tsədəŋŋa eye.» ²⁹ Tə tsik andza niye na, tə ŋgatay a Tərofime ndo i Efez tə Pol mə walaŋ gay. Tə dzala mə gər tay ma giye Pol kə zla ahaya a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

³⁰ Ndo hay tebiye mə walaŋ gay tə tsəne labara niye. Ndo hay ta hwayaw kwa mənŋgay mənŋgay. Tə gəs na Pol, tə vaha na abəra dərən tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, kwayanŋa ta dərəzl na mǎged. ³¹ Ahəl nakə ta pəla tsəved a satay məkədə na Pol aye na, bagwar i bəy i sidzew i Roma a tsəne ndo hay tebiye ma Zerozelem mə wadən wadən. ³² Kwayanŋa, a ye ta bagwar i sidzew ada sidzew siye hay ta hway ka təv i ndo niye hay. Ndo hay tə ŋgatay a bagwar i bəy i sidzew ta sidzew siye hay na, tə gər ha məkədə Pol.

³³ Bagwar i bəy i sidzew niye a həndzəd naha ka təv i Pol, a gəs na. Tsa na, a gwadāy: «Dzawum na lele tə tsalalay sulo.» Tsa na, a tsətsah ka ndo hay, a gwadāy: «Ndo nakay neŋgeye na, way? A ge na, mey?» ³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay tebiye faya ta wudiye ta gədaŋ. Siye hay ta wuda, tə tsik wəl, ada siye hay ta wuda, tə tsik wu mekelen. Bagwar i bəy i sidzew niye a sla faya mətsəne wuray dedək eye bay, hərwi faya ta wudiye haladzay. Tsa na, a gwadāy a sidzew hay: «Dum ha Pol a təv

kway nakə ka ndzawakwa mə dəma aye.» Tsa na, ti ye ha Pol a dəma.

³⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Pol a ndisl ka təv nakə maga madədo aye na, sidzew hay tə zla na hərwı ndo hay faya ta ɲgəɖətsiye na ka zal. ³⁶ Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay bəzay tə mawude eye, tə gwad: «Kəɖum na!»

Pol a tsikatay me a ndo hay

³⁷ Ahəl nakə faya ta fələkwıye ha Pol a gay tay niye na, Pol a gwaday a bagwar i bəy i sidzew niye tə bazlam i Gərek: «Ka vələneye tsəved ka mətsikaka wu ga andaya tədəw?»

Bagwar i bəy i sidzew niye a tsətsah faya, a gwaday: «Nəkar na, ka sər bazlam i Gərek dəw? ³⁸ Na gwad nəkar ndo i Ezipt wuray patakay a zlaw mawesewes a hudgay aye ada a həlaw ndo hay gwezem fad tə wu həlay a patay ha a kəsaf hərwı məbəbazl tay ha ndo hay aye bəɖaw?»

³⁹ Pol a mbəɖay faya, a gwaday: «Neɲ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Neɲ ta dedek wawa i gəma niye lele eye. Amboh vələney tsəved ka mətsike me, na tsikateye me a ndo hay.»

⁴⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a vəlay tsəved ka mətsike me. Pol a lətse ka dakakal i gay, a gatay tə həlay kət kət ada ndo hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, ndo hay tebiye tə ndza tete. Pol a dazlay mətsikatay me tə bazlam i Yahuda hay.

22

¹ «Malamar ga hay ta bəba ga hay, bazlam ga nakə anəke na tsikakumeye, na mbəɖıye ha ka bo abəra me aye na, tsənum təday.»

² Ndo niye hay tə tsəne Pol faya ma tsikat-eye me tə bazlam i Yahuda hay na, ta səkah ha məndze tete sa.

Tsa na, Pol a gwaday: ³ «Neɲ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Na gəl na, kanan ma Zerozelem. Ndo nakə a dzeɲgeɲ aye na, Gamaliyel. Maa tətikeɲ məpay bəzay a bazlam mapala eye i bəba tətə kway hay kəkay na, neɲgeye. Na vəlay ha bo peteh a Mbəlom andza nəkurom neheye anəɲ bəgom aye. ⁴ Na gatay dəretsətseh a ndo neheye tə pay bəzay a Bəy Maduweɲ Yesu aye hus ka məkədə tay ha mədahanɲ. Na gəs tay ha hal-adzay. Kwa ɲgwas hay, na ye tay ha a danɲay. ⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta madugula hay ta sliye faya məhələ mbal ga, na tsik na, dedek. Ta watsa dərewel hay, ta vələɲ a həlay hərwı mede ha ka təv i malamar neheye nəteye Yahuda hay ma gəma i Damas aye. Ada na ye a dəma na, mata gəse ndo neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye hərwı ada nə həlatay ahaya kanan a Zerozelem məgatay dəretsətseh.

⁶ «Ahəl nakə neɲ faya na diye, neɲ bəse na ndisliye a Damas aye na, mazlambar

magərhapət. Kwayanɲa dzaydzay bagwar eye a mbəzlaw abəra mə mbəlom. A lawara ga a wuzlah tuwzik, a dəv dzaydzay hal-adzay. ⁷ Tsa na, na dəd ka dala. Na tsəne mətsike me, a ləvaw mə mbəlom, a gwedeɲew: «Sol, Sol, nəkar faya ka geɲeye dəretsətseh andza niye na, hərwı mey?»

⁸ «Na tsətsah: “Nəkar way, Bəy Maduweɲ?»

«Mətsike me niye a mbədeɲew faya, a gwad: “Neɲ na, Yesu ndo i Nazaret nakə faya ka geye dəretsətseh aye.” ⁹ Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye ta ɲgatay a dzaydzay niye, ane tuk na, ta tsəne mətsike me i ndo nakə a tsikeɲew me aye bay.

¹⁰ «Na tsətsah naha faya, na gwaday: “Na giye na, kəkay, Bəy Maduweɲ?»

«Bəy Maduweɲ a gwedeɲew faya: “Lətse, do a Damas. Ka ndisl naha a dəma na, ta tsikakeye wu nakə Mbəlom ma gwadakeye ge aye.” ¹¹ Na lətse ka mbəlom na, na ɲgatay a dəre bay, hərwı dzaydzay nakə a dəv hal-adzay aye ka gulufeɲ ha dəre. Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye, tə gəsəɲ həlay, ti ye ga ha a Damas.

¹² «Ma Damas na, ndoweɲe andaya məzele ɲgay Ananiyas. Neɲgeye ndo məpay naha faya a Mbəlom lele ada a rəhay ha gər a bazlam kway mapala eye lele. Yahuda neheye ma Damas aye ta rəhay ha gər lele. ¹³ A ye naha ka təv ga, a gwedeɲ: “Sol malamar ga, dəre yak mə həndək!” A tsik andza niye na, kwayanɲa dəre ga a həndək. Na ɲgatay a bo ɲgay eye tuk. ¹⁴ A gwedeɲ sa: “Mbəlom i bəba tətə kway hay kə zla kar kurre hərwı ada kə sər wu nakə a say ka giye aye ada kə ɲgatay a ndo nakə məneɲe andaya faya təbey aye ada kə tsəne mətsike me i ɲgay eye ɲgway andza nakə anəke kə ge bo tsiy aye. ¹⁵ Anəke nəkar ka təra na, ndo məhələ mbal ɲgay. Mbəlom kə slər kar ha məɖatay ha a ndo hay wu nakə ka tsəne aye tə wu nakə ka ɲgatay aye. ¹⁶ Anəke ka həba na, sa mey? Lətse ka mbəlom ta dzəhuɖ kar ha a yam ada tsətsah faya mə dzəna kar hərwı ada Mbəlom mə bara fakaya abəra mezeleme.”

¹⁷ «Ma dəba eye na, na mbəɖa gər a Zerozelem. Na yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na dıwulaway me a Mbəlom. Pat wuray na, na ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Neɲ faya na dıwuleye me na, məsine a geɲ. ¹⁸ Ma məsine ga niye na, na ɲgatay a Bəy Maduweɲ, a gwedeɲ: “Lətse, do abəra ma Zerozelem hərwı ndo neheye na, ta tsəniye bazlam yak nakə ka neɲ aye bay.”

¹⁹ «Na mbəɖay faya a Bəy Maduweɲ, na gwaday: “Dedek Bəy Maduweɲ, tə sər ha lele na yawa a gay i maduwule me hərwı məgəse tay ha ndo neheye tə dzala ha ka nəkar aye a danɲay ada məndeɖe tay ha. ²⁰ Ahəl nakə tə kəd na Etiyen, ndo məde ha bazlam yak aye na, neɲ andaya dərmaɲ, a yeɲ a gər. Na həba

ka petekedi i ndo neheye tə kəf na Etiyen aye.»

²¹ «Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwedeŋ: “Do, na sləriye kar ha a gəma dəreŋ eye hay, ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

Pol kame i bagwar i sidzew i Roma

²² Ndo niye hay tə pay zləm a bazlam i Pol nakə faya ma tsikateye hus a ndisl ka bazlam nakə a gwad «Na sləriye kar ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay» aye. Tsa na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Dzum ha ndo nakay abəra mə dəma! Kədəm na abəra mə dəma mədahaŋ eye! Neŋgeye na, a ye ka bo ma ndziye ka bara bay.»

²³ Ta wuda haladzay, ta kal ha petekedi tay a magərmbəlom. Tə həl bətekwew məkutse a magərmbəlom dadukdukwe. ²⁴ Bəy i sidzew a zəba faya andza niye na, a gwadatay a sidzew hay: «Gəsüm na, ada kə yum ha a gay.» Tə gəs Pol, tə fələkwa ha a gay. Ti ye naha na, a satay məndebe na Pol hərwi məgay kutoŋ ka mətsike me, mə datay ha Yahuda hay ta wuda na, hərwi mey?

²⁵ Tə dzawa Pol mata ndebe tuk na, Pol a gwad ay a bagwar i sidzew niye: «Nəkar na, tsəved yak andaya məndebe ndo i Roma nakə ta gay sariya zuk bay aye ta mandalabə daw?»

²⁶ Bagwar i sidzew a tsəne bazlam i Pol na, a ye ka təv i bəy bagwar eye i sidzew hay, a ye a dəy ha bazlam i Pol nakə a tsik aye. A gwaday: «Ka giye tebiye na, kəkay? Ndo nakay na, ndo i Roma.»

²⁷ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye a ye ka təv i Pol. A ye naha a tsətsah faya, a gwaday: «Tsikeŋ ta dedek, nəkar na, ndo i Roma daw?»

Pol a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw! Neŋ ndo i Roma.»

²⁸ Bəy i bagwar i sidzew niye a gwad: «Neŋ na təra ndo i Roma na, na vəl suloy haladzay.»

Pol a mbəday faya, a gwaday: «Neŋ tə wa ga na, ndo i Roma ŋgway bəna na səkəm ta suloy andza nəkar bay.»

²⁹ Kwayaŋŋa ndo neheye mələva bo eye ta ndəbiye Pol məgay kutoŋ ka mətsike me aye, tə həndzəd faya abəra. Bo i bagwar i bəy i sidzew eye a sər ha Pol neŋgeye ndo, a pay tsalalaw a ndo i Roma na, a dzədzar haladzay.

Pol kame i madugula i Yahuda hay

³⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a say məsəre ha Yahuda hay tə may ha mənese hərwi mey. Hərwi niye, tədœ eye na, a pəla ahaya tsalalaw abəra mə həlay a Pol. Tsa na, a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tebiye. A hayatay gər. Tsa na, tə zla ahaya Pol, a lətse ha kame tay.

23

¹ Pol a ndazl tay ha bagwar i Yahuda hay. Tsa na, a gwadatay: «Malamar ga hay, neŋ na sər ha məndze ga ka tsəvedi Mbəlom na, lele. Mədzal gər ga mapa eye na, ka neŋgeye.»

² Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom məzele ŋgay Ananiyas, a tsəne na, a gwadatay a ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye: «Fumay ka bazlam.»

³ Pol a gwaday: «Mbəlom ma fakeye na, a nəkar. Ka ndza kənaŋ məgeŋ sariya na, andza nakə bazlam mapala eye a tsikaka aye. Ane tuk na, nəkar eye düh faya ka nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi ka vəlateye tsəvedi a ndo hay tə kəf ga.»

⁴ Ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye, tə gwaday a Pol: «Ka tsadəy a bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom na, kəkay!»

⁵ Pol a mbədatay faya, a gwadatay: «Malamar ga hay, na sər ha neŋgeye bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom bay. Hərwi məwatsa eye mə Dərewel i Mbəlom na, tə gwad: “Dada ka tsikiye wuray manasa eye ka bay i gəma yak bay.”»

⁶ Pol a sər ha, ndo neheye məhaya gər aye na, siye hay Saduke hay, siye hay Farisa hay. Hərwi niye a wuda kələrra kame tay, a gwadatay: «Malamar ga hay, neŋ na, ndo Farisa ada gwala ga hay na, Farisa hay. Ka gumeŋgeye sariya anəke na, hərwi nakə na dzala ha ta dedek mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.»

⁷ Pol a ndəv ha bazlam ŋgay niye na, kwayaŋŋa Saduke hay ta Farisa hay tə pa bo ka məma ha ka bo məŋgok mə walaŋ tay. Ma məhay gər tay niye na, mədzal gər tay a ŋgəna. ⁸ Saduke hay nəteye tə gwad na, mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ sa bay, gawla i Mbəlom hay andaya bay ada kwa məsəfəre andaya bay. Farisa hay i tay na, ta pa faya mədzal gər tay. Tə gwad wu neheye tebiye andaya.

⁹ Ta səkah ha məwude haladzay sa. Tsa na, siye i ndo mədzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye ma bəruk i Farisa hay dərmak, hərəm tə lətse, tə gwad: «Nəmay na, nəməa huta mənese kwa tsekweŋ ka ndo nakay təbey. Ma giye maa tsikay me na, a gəna gawla i Mbəlom kəgəbay məsəfəre.»

¹⁰ Ta səkah hay məbetse me huwwa mə walaŋ tay sa. Bagwar i Bəy i sidzew a zəba faya na, tə kədiye na Pol, a vəlay mədzədere haladzay. Tsa na, a gatay wiyaw a sidzew hay, a gwadatay: «Dum, gəsüm ahaya Pol abəra ma wuzlah tay ada kə yum ha a gay nakə a ndzawa mə dəma aye.»

¹¹ Ta həvad eye niye na, Bəy Maduweŋ a yaw a bəzay ha bo a Pol, a gwaday: «Dərev mə ye fakaya abəra bay, tete yak. Ka həl

* 23:5 Madayaw abəra ma Ezipt 22.27.

mbal ga ma Zerozelem. A seŋ kâ hæl mbal ga ma Roma dærmak.»

A satay a Yahuda hay mækæde Pol

¹² Tædæ eye na, siye i Yahuda hay tæ haya gær, tæ ma ha ka bo bazlam. Tæ mbæda, tæ gwad: «Næmaa kæd na Pol bay na, næmaa ndiye daf bay, næmaa siye yam bay. Kuton næmaa kædiye na tæday.» ¹³ Ndo neheye tæ haya gær, tæ ma ha ka bo bazlam aye na, ta ziye kuro kuro fad. ¹⁴ Tæ hæl bo, ti ye ka tæv i bagwar hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye ta madugula hay. Ti ye naha, tæ gwaday: «Næmay na, næmaa mbædaka kame i ndo hay. Næmaa ndiye daf bay, næmaa siye yam bay. Kuton næmaa kædiye na Pol tæday ada næmaa ndiye daf, næmaa siye yam. ¹⁵ Nækurom ta bagwar i ndo mælæve dala kway na, dum tsætsahum ka bagwar i bøy i sidzew, mâ zlakuma ahaya Pol a bæra. Gwadumay na, a samay mazæbe ada mætsæne bazlam nakæ a tsikawa aye lele. Næmay na, næmaa læviye bo lele, ta zla ahaya, ma ta ndisleweye kanan na, næmaa kæd na.»

¹⁶ Ane tuk na, bazlam niye faya ta tsikiye na, wawa i malamar i Pol kæ tsæne. A ye a gay i bagwar i bøy i sidzew nakæ tæ pa a dæma Pol aye. A ye naha, a day ha a Pol.

¹⁷ Pol a tsæne andza niye na, a zalay a bøy i sidzew, a gwaday: «Laka ha wawa nakay ka tæv i bagwar i bøy i sidzew hærwi bazlam ngay andaya a say mæday ha.»

¹⁸ Bøy i sidzew ti ye ta wawa niye. A laka ha ka tæv i bagwar i bøy i sidzew. A ye naha a gwaday: «Næmaa yaw ka tæv yak na, Pol i dangay a zelen. Na ye ka tæv ngay na, a gweden nâ lakaka ahaya wawa nakay hærwi wu andaya a say mædaka ha.»

¹⁹ Tsa na, bagwar i bøy i sidzew niye hay a gæs na wawa niye abæra mæ hæl. A ye ha kætsah abæra ka tæv i ndo hay. A tsætsah faya, a gwaday: «Ka gweden na, kækay?»

²⁰ Wawa niye a gwaday: «Yahuda hay ta haya gær, tæ ma ha ka bo bazlam, tæ gwad ta deyeweye, ta tsætsahiye naha fakaya Pol. Ka zlatay naha tædæ kame i mæhay gær i bagwar i ndo mælæve dala tay andza agæna ta zæbiye ka bazlam ngay nakæ a tsikawa aye. ²¹ Ane tuk na, ta yaw, ta tsætsah na, kâ tæma tay na bay. Hærwi ndo hay mæ walaŋ tay, ta ziye kuro kuro fad ta pay bo a gobö. Næteye na, ta mbæda tsiy. Tæ gwad ta ndiye daf bay, ta siye yam bay. Kuton ta kædiye na Pol tæday. Anæke na, næteye mahaya gær eye tsiy, ta hæba na, bazlam yak næte ngwen.»

²² Bagwar i bøy i sidzew niye hay, a gwaday: «Kâ tækæray bazlam nakay a ndæray sa bay.» Tsa na, a gwaday: «Do wu yak.»

Tæ slær ha Pol ka tæv i Felikus

²³ Ma dæba eye na, bagwar i bøy i sidzew niye a zalatay a bøy i sidzew hay sulo,

a gwadatay: «Hayumay gær a sidzew hay temerre sulo, ndo makukure pæles hay kuro kuro tasæla ada haslæka hay temerre sulo, ta hæl suwal tay a hæl. Nækurom tebiye lævum bo lele ka mede a Sezare. Ka hælumeye bo ta bære tsid i hævad. ²⁴ Lævum ha bo tæ pæles neheye ka zlumeye ha Pol aye. Ka deyumeye na, mâ ndisl ka tæv i Felikus ndo mælæve dala i Sezare na, wuray kwa tsekwenj mâ gay bay.»

²⁵ Tsa na, bagwar i bøy i sidzew niye hay a watsatay dærewel a hæl, a gwad:

²⁶ «Neŋ Kælod Lisiyas, na tsikaka naha me a nakær Felikus.

²⁷ «Ndo nakay na slæraka naha na, Yahuda hay tæ gæs na a satay mækæde na. Neŋ na tsæne neŋgeye ndo i Roma na, na zla na bazlam eye ka gær ga næmay ta sidzew ga hay. Næmaa tæma ha, næmaa gæs na næmaa ye ha a gay may. ²⁸ Hærwi mæsære ha wu nakæ ta kædiye na faya aye na, na zla, na ye ha kame i mæhay gær i ndo mælæve dala tay hay. ²⁹ Na ye ha, na pay zlam a bazlam tay eye na, tæ tsik ka bazlam tay mapala eye. Gær i bazlam eye nakæ da magwedæ kæ nas ada mækæde na faya aye kægæbay magæse na a dangay aye na, andaya bay. ³⁰ Ma dæba eye na, tæ gweden Yahuda hay ta haya gær, ta ma ha ka bo bazlam. Hærwi niye, na ge mahonok bay, na slæraka naha bæse. Na gwadatay a ndo neheye tæ may ha mænese aye na, tæ ye naha tæ wuda ka tæv yak.»

³¹ Sidzew hay tæ ge andza nakæ tæ tsikatay aye. Tæ zla Pol, ti ye ha ta hævad hus a gæma i Antipæris. ³² Tædæ eye na, sidzew neheye tæ laka tay tæ sik aye, tæ gær tay ha. Ta mbæda gær a dæba, tæ ma a tæv nakæ tæ ndzawa mæ dæma aye. Ndo makukure tæ pæles ti ye ha Pol. ³³ Tæ husa a Sezare na, ndo makukure pæles hay tæ væl. dærewel nakæ tæ væl. atay naha a hæl a Felikus ada tæ væl. ay ha Pol a hæl.

³⁴ Bøy a tæma dærewel niye a dzanğa. Tsa na, a tsætsah ka Pol, a gwaday: «Nækar na, ndo i dala waray?»

Pol a day ha, a gwaday: «Neŋ ndo i dala i Silisi.»

³⁵ Bøy a tsæne andza niye na, a gwaday: «Na gakeye na sariya yak na, ndo neheye tæ maka ha mænese aye tæ yaw tæday.» Tsa na, a gwadatay a sidzew hay: «Dum ha Pol a gay nakæ bøy Herod, bøy bagwar eye a ngær ahæl niye aye.»

24

Pol kame i Felikus

¹ Ma dæba i mæhæne zlam na, Ananiyas bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom ta siye i madugula i Yahuda hay ada ndoweye andaya tæ zalay Tertulus, ndo mæsære gær i bazlam i sariya i bøy i Roma, ti ye a Sezare.

Ti ye ka təv i bəy niye tə zalay Felikus aye, ta wuda ka Pol. ² Bəy a slər ndo ka Pol. Ti ye, tə zalay naha. Pol a yaw na, Tertulus a dazlay mənğay naha bazlam a gər a Pol. A gwaday a bəy: «Bəy bagwar eye, zay andaya mändze haladzay ka dala kway na, hərwi yak. Mələve i bəy yak nakə faya ka ləviye na, tə metsəhe lele. Ka lambad tay ha wu hay lele hərwi madzəne dala kway. ³ Hərwi wu neheye tebiye nəmaa huta aye na, nəmaa gaka sisəe kwa ahal waray ada kwa kəday. Nəmaa gaka sisəe haladzay.

⁴ «A sərj məmətse kar ha haladzay bay. Ane tuk na, amboh hərwi ɲgwalak yak, pamay zləm ka bazlam may mändze tsekwerɲ tɛy. ⁵ Nəmaa sər ha, ndo nakay na, ndo mənese ha dala kway. Nənğeyə na, bəy i ndo neheye faya ta pay bəzay a parasay i ndo neheye tə zalatay Nazaret hay aye. Nənğeyə faya makwasatay ha gər a Yahuda hay tebiye ka mändzibəra.* ⁶ Ka pəla tsəved ka mənese ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Hərwi niye, nəmaa gəs na. [A samay məğay sariya andza bazlam may mapala eye, ⁷ ane tuk na, Lisiyas bəy i sidzew a buwa famaya abəra ta gədan a ɲgaha na. ⁸ Tsa na, Lisiyas a gwadamay: “Dum ta wudum faya ka təv i bəy Felikus.” Nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi mawude faya.] Tadə ka tsətsah faya bazlam na, nəkar tə gər yak ka səriye wu nakə nəmaa wuda ha faya aye na, dedək.»

⁹ Yahuda hay darmak tə gwad: «Bazlam niye na, dedək andza niye. Wu neheye tə tsik ka Pol aye na, nəte.»

¹⁰ Ta ndəv ha bazlam tay na, bəy a vəlay tsəved a Pol ka mətsike me. A gay naha a Pol wiyaw tə həlay. Tsa na, Pol a dazlay a mətsike me, a gwad: «Na sər ha, nəkar na, ndo məge sariya ka dala kway ka ndza məve haladzay. Hərwi niye dərev ga kə ɲgwasa haladzay hərwi na huta tsəved məge sariya kame yak. ¹¹ Bəy, nəkar tə gər yak ka sliye faya matsətsehe mändze ga ka ndo hay. Kə ge anəke na, ma ziye məhəne kuro gər eye sulo bay nakə na yaw a Zerozelem mata dəslay naha gər a Mbəlom aye. ¹² Ahəl nakə na ye a dəma aye na, nəmaa ge mahəmba kwa ta ndo hay bay ada kwa na pay me a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Ada kwa mə gay i maduwule me, kwa ma wuzlahgəma na pay me a ndo hay bay. ¹³ Ndo neheye anəke nəteye faya ta ndərɓakiye na, wuray kəriye. Ta sla faya mətsike wu nakə ta dədiye ga ha ta sariya aye bay. ¹⁴ Nəɲ na, na dəkeye ha wu nakə na sər aye. Ta dedək, na pay bəzay a tsəved nakə nəteye tə gwad lele bay aye. Ane tuk na, nəɲ faya na gay məsler na, a Mbəlom i bəba tətə may hay. Ada na dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə dərewel i Musa ada

nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye. ¹⁵ Hərwi na sər ha ta dedək andza nəteye neheye tə sər ta dedək ndo neheye mənese andaya fataya bay aye ta ndo i mezeleme hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ. ¹⁶ Hərwi niye, nəɲ na vəliye ha bo ga mändze tsədanɲa kame i Mbəlom ada kame i ndo hay pat pat.

¹⁷ «Na ndza mə slele məve haladzay, na ye a Zerozelem bay. Na ye a Zerozelem na, na zla madzəne a ndo ga hay ada hərwi məvəlay wu a Mbəlom. ¹⁸ Tə ndzən a gər mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, na ndəv ha məsler i məbere bo tsədanɲa tsiy. Ndo hay andaya bay ada magazləga andaya bay. ¹⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ka dala i Azi aye, nəteye andaya. Həbe tadə ta huta fagaya mənese na, mata dayaw mawude fagaya ka təv yak na, nəteye. ²⁰ Kəgəbay mənese nakə na ge tə gəs ga faya, ti ye ga ha kame i bagwar i Yahuda hay aye na, ta tsikaka. ²¹ Ma giye na, hərwi nakə na gwad ta magala kame tay: “Ka gəsoma ga ahaya kame kurom bəgom na, hərwi nakə nəɲ na dzala ha ta dedək mədahaɲ hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ aye.”»

²² Bəy Felikus na, a sər ha tsəved i məpay bəzay a Yesu lele. Hərwi niye, ka ndəv ha sariya bay, a gwadatay: «Lisiyas bəy i sidzew ki yaw na, na ndəviye ha sariya aye.» ²³ A gwaday a bagwar i sidzew: «Pa na Pol a danğay, kə gay dəretsətseh bay, gəray tsəved a dzam ɲgay hay tə zabay dəre.»

²⁴ A ndza məhəne tsekwerɲ na, Felikus ta ɲgwas ɲgay Duruzel tə ndisl naha. Ngwas ɲgay na, dem i Yahuda hay. A slər ndo ka Pol, mə zalayaw ada mə yaw ka təv tay. Ki yaw, ka təkəratay ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste, ta pay zləm. ²⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay ka mändze nakə ta ndziye mənese andaya fataya bay, ka məğay metsəhe a bo ada ka sariya nakə Mbəlom ma gateye a ndo hay aye. Felikus a tsəne andza niye na, zluwer a gay. Tsa na, a gwaday a Pol: «Anəke na, do wu yak, aza na huta həlay eye na, na zalakeye sa.» ²⁶ Felikus a dzala mə gər ɲgay agəna Pol ma vəleye suloy. Hərwi niye a zalaway a Pol mətsike me.

²⁷ Tə ndza ka bo məve sulo na, ta mbədə ha Felikus ta Porsiyos Festus. Felikus na, nənğeyə a say mayatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye a gər ha Pol ma danğay.

25

Pol kame i bəy Festus

¹ Ahəl nakə tə pa na Festus a bəy, a dazlay a məsler, a ge məhəne mahkar na, a həl bo abəra ma gəma i Sezare, a ye a Zerozelem. ² A ndisl a Zerozelem na, bagwar hay i ndo

* 24:5 Mata 2.23.

neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bag-war i Yahuda hay ti ye ka təv nğay hərwi mawude ka Pol. Ta tsətsah faya, tə gwadəy: ³ «Ambəh, zlamay ahaya Pol a Zerozelem ka mäge sariya may kənan.» Tə tsikay andza niye na, bə ta nda faya me ada a satay mata kədə na ka tsəved.

⁴ Ane tuk na, Festus a mbədatay faya, a gwadəy: «Pol na, nənğeye ma danğay mə gay ma Sezare. Anəke na, na giye mahonok bay, na ndziye məhəne tsekweñ na, na mbədiye gər a mətagay.» ⁵ A gwadəyay sa: «Kə sakum na, bəy kurom hay tə peñ bəzay a Sezare. Tadə ndo nakay ka ge wu nakə lele bay aye na, tə ye naha, tə ge faya sariya.»

⁶ Festus a ndza ma Zerozelem na, məhəne tsamahkar hus a məhəne kuro tsa. Tsa na, a mbədə gər a Sezare. Bəy i Yahuda hay tə pay bəzay. Tədə eye na, a ye a təv mäge sariya. A gwadəyay: «Dum, zlu meñew Pol.»

⁷ Pol a ye ka təv mäge sariya na, kwayarñña Yahuda neheye ti yaw ma Zerozelem aye tə lawara na. Ta raw faya me ka mənese neheye a say a zləm mətsəne bay aye wal wal haladzay, ane tuk na, tə sla faya mətsike dedək nğay eye bay. ⁸ Ta ndəv ha mətsike bazlam tay niye hay na, Pol a ge ka bo abara me, a gwadəyay: «Na ge mənese kwa tsekweñ bay tebiye, kwa ka bazlam mapala eye i Yahuda hay, kwa ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa ka bəy i Roma eye, na ge mənese bay.»

⁹ Festus a say nənğeye mə yatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye, a tsətsah ka Pol, a gwadəy: «Ka deyekweye a Zerozelem na ta gakeye sariya yak mə dəma na, a saka dəw?»

¹⁰ Pol a mbədəy faya, a gwadəy: «Neñ kame i sariya i bəy i Roma, tə nğəneñ ha sariya ga na, kənan. Kwa nəkar tə gər yak ka sər lele, na gatay mənese a Yahuda hay bay. ¹¹ Tadə na ge mənese nakə də məkədə ga faya aye na, na may ha me a məməte wal bay. Ane tuk na, tadə maraw me i ndo neheye ta raw fəgaya me andaya mə dəma bay na, ndəray ma sliye faya məvələtay ga ha bay. Mata ge sariya ga na, bəy i Roma!»

¹² Festus a tsəne bazlam nğay niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay ta ndo nğay hay. Ma dəba eye, Festus a gwadəy: «Ka gwad mata gaka sariya yak na, bəy i Roma ba! Ka diye ka təv nğay dedək.»

¹³ Ma dəba eye andza tsekweñ na, bəy bagwar eye nakə tə zalay Ağəripa aye nənğeye ta malamar nğay nğwas eye, tə zalay Berenis, ti ye a Sezare mata zəbayaw dəre a Festus. ¹⁴ Tə ndza mə dəma məhəne haladzay. Hərwi niye Festus a huta hələy eye məday ha labara i Pol a bəy bagwar eye. A gwadəy: «Ndo wuray andaya kənan Felikus a gər ha a danğay, na yaw na ndzay a gər. ¹⁵ Na ye a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye

ta madugula i Yahuda hay ti ye naha ka təv ga, ta wuda faya, tə gwədəy: «Gəs na ta sariya.» ¹⁶ Ane tuk na, na mbədəy faya, na gwadəyay: «Dada Roma hay ta kədiye ndo ze mədzatay ha gər a ndo neheye ta wuda faya aye bay. Tə dzatay ha gər ta ndo neheye ta raw faya me aye ada nənğeye dərmak tadə dedək, dedək bay na, ma tiye mbəl i gər nğay.» ¹⁷ Tsa na, nəmaa yaw ka bo dziye. Nəmaa yaw na, nəməsa ka wuray bay. Tədə eye na, na ye ka təv mäge sariya. Tsa na, na slər ndo hay, na gwadəyay: «Zalumay naha a Pol mə yaw.» ¹⁸ Pol a yaw na, ndo neheye ta wuda faya aye ti ye naha. Ndo neheye ta wuda faya aye na, tə tsik faya wuray andza nakə na dzala aye bay. ¹⁹ Wu nakə na tsəne aye, tə kəd wuway na, ka kule tay nakə tə paway bəzay aye. Ada sa, ka ndo nakə tə zalay Yesu a mət aye na, Pol a gwadəwa kə lətsew abara ma mədahañ aye. ²⁰ Neñ na, a geñ wadəñ wadəñ, na sər mäge kəkay bay. Hərwi niye, na gwadəy a Pol: «A saka na, takwa mata ge sariya i bazlam nakay ma Zerozelem kəla dəw?» ²¹ Ane tuk na, Pol a wuda andza niye bay. A gwad: «Mata nğəneñ ha sariya ga na, bəy i Roma.» Aya ane, na gwadəyay a sidzew hay: «Pum na a gay i danğay, tsəpum na hus a pat nakə na sləriye ha ka təv i bəy i Roma aye.»

²² Ağəripa a tsəne andza niye na, a gwadəy a Festus: «Neñ dərmak a señ mətsəne bazlam i ndo niye tə zləm ga.»

Festus a mbədəy faya, a gwadəy: «Tədə na, ka tsəniye bazlam nğay.»

²³ Tədə eye na, Ağəripa ta malamar nğay Berenis ti ye naha ta ndo neheye tə patay naha bəzay aye. Bəy i sidzew hay, ndo neheye bagwar eye ma gəma niye aye tə patay naha bəzay. Ti ye naha tə fələkwa a gay i mäge sariya. Ti ye naha na, Festus a gwadəyay a ndo nğay hay: «Dum, zalumayaw a Pol, mə yaw.» Ndo niye hay ti ye, tə zalayaw a Pol. Pol a yaw ka təv tay. ²⁴ Tsa na, Festus a gwad: «A nəkar Ağəripa, bəy bagwar eye ada a nəkurom neheye tebiye kənan aye. Ndo nakə Yahuda neheye ma Zerozelem aye ta Yahuda neheye kənan aye ta wuda faya ka təv ga. Ta wuda faya, tə gwad nənğeye na, mə ndza sa bay, məkədə na. ²⁵ Neñ na, na huta faya mənese nakə də məkədə na aye bay. Ane tuk na, bo nğay eye tə gər nğay a gwad: «Bəy i Roma mə nğəneñ ha sariya ga.» Hərwi niye, na dzala na, na sləriye naha. ²⁶ Neñ na, gər i bazlam eye nakə də na watsay naha a bəy i Roma na, na sər bay. Hərwi niye na slər naha kame kurom tebiye ada wene wene eye kame yak Ağəripa bəy bagwar eye. Tsətsah faya gər i bazlam eye. Ka tsətsah na, ağəna neñ dərmak na hutiyə gər i bazlam nakə na tsikiye aye hərwi ada nə huta wu nakə na watsay naha a bəy i Roma aye. ²⁷ Na zəba

faya məslərə ha ndo i danğay ka təv i bəy i Roma ze məsərə mənese nğay eye na, lele bay.»

26

Pol kame i Agərripa

¹ Agərripa a gwaday a Pol: «Anəke na, na vəlaka tsəved ka mətsike me abəra ka bo yak.»

Tsa na, Pol a zla həlay a mbəlom, andza məgwədə a say ma tsikiye me. A dazlay a mətsike me abəra ka bo nğay. A gwaday a bəy Agərripa: ² «A nəkar bəy Agərripa, dərev ga ka nğwasa haladzay, hərwi na huta tsəved mətsike me abəra ka bo ga bəgom kame yak hərwi bazlam neheye tebiye Yahuda hay tə nğen naha a gər aye. ³ Dərev ga a nğwasa wene wene eye na, hərwi nəkar ka sər mändze i Yahuda hay ada ta məkədə wuway nakə tə kədawa ka kule tay nakə tə paway bəzay tebiye aye na, ka sər. Neñ faya na gakeye ambəh, bazlam ga nakə na tsikiye na, pay zlam tey.

⁴ «Yahuda hay tebiye tə sər mändze ga lele, kwa abəra ma wawa. Mändze ga mə walañ i gwala ga hay ma Tarsis ada ma Zerozelem, na ndza mə walañ tay ahəl niye kəkay na, tə sər. ⁵ Nəteye tə sər ga ha zla anəke bay, ta sliye faya məte mbal i gər ga. Tadə a satay na, ta sliye faya mətsike dedek. Na pay bəzay a kule i Farisa nakə mawura bo aye. ⁶ Ada anəke faya ta geñeye sariya na, hərwi nakə na pa mədzal gər ga ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlatəye a bəba tətə hay həlay nğwalak eye. ⁷ Slala may hay kuro gər eye sulo ta pa mədzal gər tay ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye na, ta məgay məsler a Mbəlom tsekerkerre həvad ta həpat tebiye. Bəy Agərripa, Yahuda hay ta raw fagaya me na, hərwi nakə na pa faya mədzal gər aye dərmak. ⁸ Nəkurom Yahuda hay, Mbəlom ma ta təmiye tay ha ndo hay abəra ma mədahañ na, a sakum mədzele ha faya bay na, hərwi mey?

⁹ «Neñ tə gər ga, na dzala məge vəram ka bazlam i Yesu ndo i Nazaret andza nəkurom neheye ka dzalum aye dərmak. ¹⁰ Wu neheye tebiye na ge na, ma Zerozelem. Na huta gədan na, abəra ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Na gəs ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye haladzay a danğay. Ahəl nakə tə gawatay sariya i məkədə tay ha aye na, na gwadawa faya yawa dərmak. ¹¹ Na yawa a gay i maduwule me hay wal wal, na gawatay dəretsətseh ada a sewen məgatay kutoñ ada tə gər ha məpe mədzal gər ka Yesu. A ndelen fataya turtur haladzay. Na pəlawə tay ha, kwa ma gəma neheye dəren aye. Na yawa fataya mata gatay dəretsətseh.

¹² «Andza niye, na həl bo na ye a Damas ta gədan ada ta məsler nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə slər ga ha aye. ¹³ Bəy bagwar eye, ma giye məgərhapət, neñ faya na diye a Damas nakə na nğatay a dzaydzay faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom aye. A dəv na, a ze madəve i pat. Dzaydzay niye a lawara may ta ndo ga neheye faya ta lakiye ga ha aye. ¹⁴ Nəmay tebiye nəmaa dəf ka dala. Tsa na, na tsəne mətsike me, a tsik tə bazlam i Yahuda hay. A gwad: «Sol, Sol, nəkar faya ka geñeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey? Nəkar faya ka giye gədan kurttsata andza sla nakə faya ma giye gədan ka sakwal i ndo nakə faya ma kədiye na aye.»

¹⁵ «Na mbəday faya, na gwaday: «Nəkar eye na, way, Bəy Maduweñ?»

«Tsa na, Bəy Maduweñ a gwedən: «Neñ na, Yesu nakə faya ka geye dəretsətseh aye. ¹⁶ Ane tuk na, lətse. Lətse dzək tə sik yak lele. Na bəzaka ha bo na, hərwi matərə kar ha ndo i məsler ga ada ka diye ha wu neheye ka nğatay aye ada neheye ka ta nğateye aye. ¹⁷ Na tsəpiye kar abəra ka Yahuda hay ada ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na sləriye kar ha ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye. ¹⁸ Ka diye ka həndəkatay na dəre tay hay hərwi ada tə yaw abəra ma ləvon, tə ye a dzaydzay, tə təmaw abəra ma gədan i Fakalaw, tə maw ka təv i Mbəlom hərwi tə təma məpəse ha mənese tay ada ta hutiye təv mändze ka təv i Mbəlom andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka neñ aye.»

¹⁹ «Hərwi niye, Agərripa bəy bagwar eye, na kərah wu nakə na nğatay a yaw mə mbəlom aye bay. ²⁰ Na da ha bazlam i Bəy Maduweñ ma Damas taday, ma dəba eye ma Zerozelem, ka dala i Yahuda tebiye, ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na tsikatay, tə gər ha mezeleme, tə yaw ka təv i Mbəlom, tə ge məsler nakə ma diye ha ta dedək tə gər ha mezeleme tay aye. ²¹ Anan, hərwi niye Yahuda hay tə gəs ga mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada a satay məkədə ga. ²² Na gay sisə a Mbəlom ka mətsəpe ga, hus ka bəgom neñ andaya faya na diye ha bazlam nğay kame i ndo məkətsa eye hay kwa kame i ndo bagwar eye hay. Wu neheye Musa ta ndo mədə ha bazlam i Mbəlom siye hay tə da ha parakka, ka wu nakə ma giye bo aye, neñ na gər ha faya abəra kwa tsekwən bay. ²³ Tə da ha, tə gwad: «Kəriste ma ta siye dəretsətseh, ma mətiye ada neñgeye ma təriye makurre i ndo mələtsəw abəra ma mədahañ. Ma datay ha dzaydzay i bazlam nğay a İsrayel hay ada a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.»

²⁴ Pol faya ma tsikiye andza niye na, Festus a tsik ta magala, a gwaday: «Gər a wuwaka daw Pol? Məsərə wu yak nakə ka sər

haladzay aye ka sər ha mətsike me ta tsəved eye sa bay dāw?»

²⁵ Pol a gwaday: «Gər a vuweŋ bay ŋgalaka Festus. Na tsik duh na, bazlam neheye dedək aye ada bazlam neheye a tsəne bo aye. ²⁶ Wu neheye na, bəy bagwar eye kə tsəne ada na tsikeye parakka, hərwi na sər ha ta dedək wu nakə neŋgeye a sər bay aye ada kə tsəne bay aye na, andaya bay. Hərwi wu neheye tebiye a ge bo aye na, ta məkal bay. ²⁷ Nəkar, Agərripa bəy bagwar eye, ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə da ha bazlam i Mbəlom aye na, ka dzala ha ka bazlam tay niye tə da ha aye bədaŋw? Na sər ha, ka dzala ha.»

²⁸ Agərripa a gwaday a Pol: «Ka dzala na, na təriye ndo məpe mədzal gər ka Yesu hərwi bazlam nakay anəke aye tsə dāw?»

²⁹ Pol a mbəday faya, a gwaday: «Anəke bəse, kwa aza bay. Faya na duwulay me a Mbəlom hərwi yak ada ta ndo neheye bəgom faya ta peŋeye zləm tebiye aye kə tərüm andza neŋ. Ane tuk na, a seŋ na, tə dzawa kurom a daŋgay andza neŋ bay tey.»

³⁰ Bəy Agərripa, Festus, Berenis ada ta ndo neheye mandza eye ka təv tay aye tebiye tə lətse. ³¹ Ahəl nakə nəteye faya ta deyeweye wu tay aye na, tə gwad nəte nəte mə walaŋ tay: «Ndo nakay na, kə ge wuray nakə da məkəde na kəgəbay məgəse na a daŋgay aye bay.»

³² Tsa na, Agərripa a gwaday a Festus: «Ndo nakay tadə bə ka tsətsah a say bəy i Roma mā ŋgənaŋ ha sariya bəna, ha bə na, məgər ha.»

27

Tə slər ha Pol a Roma

¹ Ma dəba eye na, bəy a pamay pat mede ka dala i Itali ta kwalalaŋ i yam. Ahəl nakə pat eye a ndisl a dəma aye na, tə vələy ha Pol ta ndo i daŋgay siye hay a həlay i bəy i sidzew wuray ada mā ye tay ha a Roma. Məzele i bəy i sidzew niye na, Zuliyus. Neŋgeye nəte mə walaŋ i sidzew neheye ta tsəpawa bəy i Roma aye dərmak. ² Nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma gəma i Adramite aye. Sləlah i yam faya ma diye ta wuzlahgəma i Azi neheye ka me i bələy aye. Tsa na, nəmaa ye tuk. Nəmay ka bo dziye ta ndoweye andaya tə zalay Aristark, ndo i gəma i Tesalonik ka dala i Masedowan.

³ Tədə eye na, nəmaa ndisl a gəma i Sidonj. Nəmaa ndisl naha na, bəy i sidzew niye tə zalay Zuliyus, neŋgeye a gay gər a Pol lele. A vələy tsəved a Pol mā ye, mā zəbatay dərə a dzam ŋgay hay ada tə vələy wu hay, tə gay gər lele. ⁴ Nəmaa həl bo abəra ka təv niye na, tə kwalalaŋ i yam sa. Nəmaa ye tə həlay i gula i Sipəre. Ha bə nəmaa ye tə həlay i mənday, aya ane mətasl a vələmay tsəved bay. ⁵ Nəmaa tas ta dələv nakə bəse ta gəma

i Silisi ada ta gəma i Pamfeli aye ada nəmaa ndisl a gəma i Mira ka dala i Lisiya. ⁶ Nəmaa ndisl naha a dəma na, bəy i sidzew niye a huta kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma Aləgəzandəri aye. Ma diye ka dala i Itali. Nəmaa mbəzlaw abəra ma neŋged, nəmaa tsal a dəma. Tsa na, nəmaa ye kwayaŋŋa.

⁷ Nəmaa ndza ka tsəved məhəne haladzay. Nəmaa ye tsəfetsəfe, nəmaa ndisl a wuzlahgəma i Kinidus na, ta gər eye. Nəmaa sla faya mede deder sa bay, mətasl a ma may ha a diye i həlay i gula. Nəmaa ye tə həlay i gula i Kəret nəmaa ndisl bəse ta gəma i Salmone. Kəret na, malawura eye ta yam. ⁸ Mede kame na, mawura bo eye haladzay. Tsa na, nəmaa ndisl a təv eye andaya tə zalay Təv ŋgwalak Eye Hay neheye ndo hay tə lətsawa ha a dəma kwalalaŋ i yam hay aye, bəse ta wuzlahgəma i Lase.

⁹ Nəmaa ndza ka tsəved haladzay. Ahəl i mede məy nakə faya nəmaa diye na, pat i daliyam i Yahuda hay ka mbərəm mede abəra mə dəma. Hərwi kə ndisl ka kiye niye andza niye na, ndəray ma diye tə kwalalaŋ i yam sa bay. Ta bəriye kwalalaŋ i yam tay hay ka dəkəl hərwi mətasl nakə a gawa haladzay yam a tsalawa ka bo daŋgala aye. Ta həbiye ka təv eye niye haladzay bəna ta dədiye a yam. Ane tuk na, Pol a zəba ka ndo niye hay a satay mələtse bay, ta diye kame na, a gatay daf. ¹⁰ A gwadatay: «Dzam ga hay, na zəba faya na, mede kway nakay faya ka deyekweye tə kwalalaŋ i yam aye na, mədze andaya mə dəma. Kwalalaŋ i yam tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, ta nasiye. Ada nəkway dərmak na, a gəna ka təmakweye bay, ka dzakweye.»

¹¹ Ahəl nakə tə həl bo, ndo məbəle kwalalaŋ i yam ta ndo i kwalalaŋ i yam, tə gwad: «Takwa ha ka bo kame.» Bəy i sidzew niye a tsəne bazlam i Pol nakə a tsik aye na, kwa ka təma bay. A təma na, i ndo neheye tə gwad «Takwa ha ka bo» aye. ¹² Ada sa na, təv niye məndze mə dəma a həlay i mətasl na, lele bay, hərwi mətasl a gawa haladzay. Hərwi niye matsəla ndo hay tebiye na, a satay mede kame. A satay tadə ma giye bo na, ta ndisliye a Fenikis təv məpe bo i kwalalaŋ i yam nakə ma Kəret aye. Bələy andaya na, ta diye i məgəma dəkdek tsa. Ta ndziye mə dəma təmad.

Mətasl bagwar eye

¹³ Mətasl a dazlay a mavəzle farfar. Mətasl nakə a yaw ma diye i Salawa aye. Tə dzala mə gər tay na, ta sliye faya məndisla a təv nakə ta ndisliye a dəma aye. Tə lətse ha bəre eye andaya mə kwalalaŋ i yam. Ti ye bəse ta tsakay i gəma i Kəret. ¹⁴ Ane tuk na, kwayaŋŋa mətasl bagwar eye a vəzl haladzay. Mətasl niye tə zalay na, mətasl nakə a yaw ma bəzay i gəma aye. ¹⁵ A zla

na kwalalanj i yam. Tə dza bo ka məmay ahaya gər a kwalalanj i yam a diye i mətasl nakə a yaw aye na, tə sla faya bay. Nəmaa gər ha, mətasl mâ ye may ha. ¹⁶ Nəmaa ye ta diye i Salawa i gəma wuray tə zalay Koda ma wuzlah i yam. Nəmaa zəzukw bo tsekwenj abəra ka mətasl. Andza niye, nəmaa 6ar na, kwalalanj nakə wawa eye ta gər eye, merəbe gwetsek hərwi mâ dze bay. ¹⁷ Tə zla ahaya kwalalanj i yam niye tsekwenj eye tə pa na ka gər i kwalalanj i yam bagwar eye. Tsa na, ləber andaya maləva bo eye, ta ndewed ka kwalalanj i yam bagwar eye. Ta dzədzar haladzay hərwi hewiyen andaya bəse ka tsakay i Libiya, kwalalanj i yam ma ta ndəfiye faya sik. Ka ndəf faya sik na, ma dziye a yam. Hərwi niye tə kal ha tənjel wuray məbara eye ka kwalalanj i yam hərwi ada kwalalanj i yam mâ ngərzla faya.

¹⁸ Huyə, mətasl niye na, kə gər ha mavəzle bay, faya ma 6əliye may ha ta gədan haladzay. Tədə eye na, tə pa bo ka məkutse tay ha wu hay abəra mə kwalalanj i yam a bəlay. ¹⁹ Tədə eye sa na, tə kuts ha ləber, peked nakə faya ma diye ha kwalalanj i yam. Tə kuts ahaya tə həlay tay eye. ²⁰ Məhəne haladzay nəmaa ngətatay a pat bay, a wurzla bay. Mətasl faya ma vəzliye ta gədan huya. Nəmaa təmiye na, nəmaa pa faya mədzal gər may sa bay.

²¹ Ta nda wu mənday bay məhəne haladzay. Pol a lətse kame tay, a gwadətay: «Dzam ga hay, ka tsənunerj na bazlam ga, ada ka yakwaw abəra ma Kəret bay na, ka sakweye dəretsətseh bay, wu kway hay ta dziye bay. ²² Ane tuk na, anəke na, faya na gwadəkumeye dərev mâ ye fakuma abəra bay. Nəray kwa nətə ma mətiye bay. Kwalalanj i yam kway na, ma dziye. ²³ Ta həvad nakay, gawla i Mbəlom ga nakə faya na geye məsler aye, ki yaw ka təv ga. ²⁴ A gwədenj: “Pol, kə dzədzar bay! Bəy i Roma ma gakeye sariya yak. Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye faya ka deyumeye ka bo dziye hərwi yak.” ²⁵ Dzam ga hay, dərev mâ ye fakuma abəra bay. Na sər ha ta dedək wu nakə Mbəlom a tsikenj aye na, ma giye bo. ²⁶ Ka təmakweye na, a dala eye andaya malawara eye ta yam.»

²⁷ Məhəne kuro gər eye fad, mətasl niye faya ma diye may ha huya ka gər i bəlay i Mediterane. Ta magər həvad na, ndo məbəle kwalalanj i yam, tə sər ha nətəye faya ta həndzədiye base ta dala. ²⁸ Tə kal bəre məbara eye ka ləber a yam mələve ha zəbol i yam. Ta zəba faya na, zəbol ngəy eye miter 40. Ti ye kame tsekwenj sa na, ta dazlay a mələve. Ta zəba faya kwetsetsik yam niye na, miter 30. ²⁹ Ta dzədzar haladzay, tə gwad kwalalanj i yam ka ndəf sik ka hotokom na,

ka dzakweye. Hərwi niye tə həl ləber hay fad, tə 6ar ka tənjel hay fad, tə kal tay ha ta dəba. Tsa na, ta duwulay me a mbəlom tay hay hərwi ada dərə mâ tsada. ³⁰ Ndo məbəle kwalalanj hay a satay mətəmaw abəra mə kwalalanj i yam. Ta pəla tsəved ka məzla ha kwalalanj niye wawa eye a yam ada tə gwad na, ta pəliye ha tənjel hay, ane tuk ta raw me ka məhute gər i bazlam hərwi məzlaw abəra mə kwalalanj ada mətəme. ³¹ Pol a gwadəy a bagwar i sidzew i Roma ta sidzew hay: «Tədə ndo neheye ta ndza ma kwalalanj i yam bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»

³² Tsa na, sidzew hay ta tərəts ha ləber neheye tə 6ar ha kwalalanj i yam nakə wawa aye, tə gər ha a ye ka gər i yam.

³³ Mazlambar dərə ma tsadiye na, Pol a zalətay a ndo hay tebiye ka mənde wu mənday, a gwadətay: «Bəgom, kə ge məhəne kuro gər eye fad, faya ka həbumeye ze mənde wu mənday. ³⁴ Nəj faya na gwadəkumeye, ndayum wu mənday hərwi kwa way a say mətəme. Andza niye, ndəray kwa nətə ma walañ kurom ma dziye bay, kwa məkwets i gər ngəy ma dziye bay.»

³⁵ Ma dəba i bazlam niye hay na, Pol a zla wu mənday, a gay naha sisə a Mbəlom kame i ndo hay tebiye. Tsa na, a ngənatay wu mənday* niye a dazlay a mənde wu mənday. ³⁶ Nətəye tebiye tə ma ha a bo dərəv, tə nda wu mənday. ³⁷ Nəmay tebiye mə kwalalanj i yam na, temerre sulo tə kuro kuro tasəla gər eye məkwa. ³⁸ Ahəl nakə kwa way a nda wu mənday ka mərehe aye na, tə kuts ha siye i wu mənday a yam hərwi kwalalanj mâ mba ka gər i yam sa bay.

Kwalalanj i yam a həb

³⁹ Dərə a tsada na, ndo madzərweđe kwalalanj i yam ta sər ha nətəye ka waray bay. Ane tuk na, tə ngətatay a təv lalañ eye ta hewiyen eye. Tə gwad: «Tədə ma giye bo na, takwa ha a dəma, kwalalanj i yam mâ gərzla a dəma.» ⁴⁰ Tə pəla ha ləber neheye tə 6ar ka 6əre məhud i yam aye. Tə gər ha 6əre niye a yam. Ti ye naha tə pəla ləber neheye məzəva eye ka mayako nakə a may bo a kwalalanj i yam ka məday ha tsəved aye. Tə 6ar peteked ka mbəlom kame ngəy eye ada mətasl mâ təhay lele. Ahəl nakə faya ta diye na, mətasl a təhatay ta gədan, a ye tay ha ka hewiyen niye. ⁴¹ Ane tuk na, tə ndisil na, kwalalanj i yam a husa dənuts ka hewiyen. Kwalalanj i yam a sla faya məbəle sa bay. Me ngəy eye a ye mbəzak a hewiyen, a sla faya madayaw abəra mə dəma sa bay. Tsa na, yam nakə a tsal ka bo aye, a 6əl haladzay a həb ha dəba i kwalalanj niye.

⁴² A satay həbe a sidzew hay məkəde ndo i dangay hay hərwi ada ndəray mâ təma ha bo tə mahuzluve bay. ⁴³ Ane tuk na, a say a bəy

* 27:35 Məsler hay 2.42.

i sidzew i Roma mətəme ha Pol. A gatay me a sidzew hay ka mäge wu nakə tə dzala aye. A gwađatay a ndo neheye tə sər mahuzluve aye, tə lah mambəzle a yam ada tə tas ka dala. ⁴⁴ A gwađatay a siye hay, tə gəs həlay ka mayako kəgəbay ka wu neheye a həbaw abəra ka kwalalan i yam aye, tə patay bəzay. Kwa way a təmaw abəra ma bəlay na, andza nakay.

28

Pol ka dala nakə tə zalay Malta

¹ Nəmaa təmaw abəra ma yam niye na, nəmaa tsal ka dakal na, nəmaa tsəne məzele i dala niye malawara eye ta yam. Tə zalay Malta. ² Ndo neheye mə dəma aye ta təma may lele. Ma dəba eye na, yam a pa, mətəsl a ge tsiyiβeβe haladzay. Tsa na, tə vat ako əngəh. Tə gwađamay: «Dumara, ndzum ka ako.» ³ Pol a ye, a həlaw mayako, a pa ka ako. Azlakwa ma mayako niye na, palas mə dəma. Ako a vəđay na, a mbarzlaw abəra ma ako tsakwalak ka həlay i Pol, a naz na. ⁴ Ndo i dala niye hay tə ıgatay a palas niye məbala eye ka həlay i Pol aye na, tə gwađ mə walaı tay: «Ndo nakay na, ta dedək ndo məkəde ndo hay. Kə təmaw abəra ma bəlay, ane tuk na, ma təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay.»

⁵ Pol a gwatsaka ha palas niye abəra ka həlay a ako. Kwa tsekwenı wıray kə wur faya bay tebiye. ⁶ Ndo hay tə dzala na, həlay i Pol ma dəslıye kəgəbay ma dədıye abəra ka mbəlom, ma mətiye. Ta həba məndze haladzay na, wıray a gay a Pol bay. Tsa na, ta mbəda ha mədzal gər tay, tə gwađ: «Ndo nakay na, mbəlom!»

⁷ Bagwar tay eye andaya ka dala eye niye, məzele ıgay Publiıys. Gay ıgay ta guvah ıgay andaya bəse ta təv nakə nəmay mə dəma aye. Ndo niye a təma may tə məıgwese eye a gay ıgay. Nəmaa həna mə gay ıgay məhəne mahkar. ⁸ Bəba i Publiıys andaya, neıgeye ııgwalak eye bay, marabaraβ ada zay a lohay. Pol a ye ka təv ıgay, a pay həlay ka gər ada a dıwıulay me a Mbəlom. Tsa na, a mbəl. ⁹ Ndo i dəvats neheye ka dala niye tə tsəne na, ti ye ka təv i Pol. Pol a mbəl tay ha. ¹⁰ Ndo hay tebiye ta bəzamay ha ta dedək ta rəhamay ha gər. Ahəl nakə nəmaa diye may aye na, tə vəlamay wu neheye ta gamay ııgama ka tsəved aye.

Pol a ndisl a Roma

¹¹ Nəmaa ndza mə dəma kiye mahkar na, nəmaa həl bo, nəmaa ye tə kwalalan i yam nakə a yaw abəra ka dala i Aləgəzəndəri aye. Məzele i kwalalan i yam niye na, Diyoskur. Kwalalan i yam nakay kə ndza kiye haladzay hərwı həlay niye həlay nakə ııgwalak eye bay mətəsl a gawa haladzay aye. ¹² Nəmaa ndisl a gama i Sirakus na, nəmaa

ndza mə dəma məhəne mahkar. ¹³ Nəmaa lətse abəra mə dəma, nəmaa ye ta tsakay i dəlov, nəmaa ye a gəma i Regiyo. Tədoe eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ndisl a gəma i Pozoles. Nəmaa ndza ka tsəved na, məhəne sulo tsa, mətəsl a təhamay. ¹⁴ Ma gəma niye na, nəmaa ndzay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə zalamay, nəmaa ndza mə gay tay luma nəte. Ada nəmaa ye a Roma na, andza nakay. ¹⁵ Malamar neheye ma Roma aye tə tsəne faya nəmaa diye naha na, ti yaw mədze gər tə nəmay. Ti ye hus a luma i Appiıys ada a təv nakə tə zalay Gay i Mbəlök Mahkar aye. Pol a ııgatay na, a gay sıse a Mbəlom ada dərev a may naha.

¹⁶ Nəmaa ndisl naha a Roma na, tə vəlay tsəved a Pol mə ndza mə gay ııgay wal tə sidzew nakə ma tsəpiye na aye.

Pol a da ha bazlam i Mbəlom

¹⁷ Ma dəba i məhəne mahkar na, Pol a zalatay a mədugula i Yahuda neheye ma Roma aye tə ye ka təv ııgay. Ti ye, tə haya gər ka təv ııgay na, a gwađatay: «Malamar ga hay, tə gəs ga ma Zerozelem, tə vəlatay ga ha a həlay a Roma hay. Tə gəs ga na, na tsik wuray nakə ııgwalak eye bay aye ka slala kway kəgəbay ka bazlam i bəba tətə kway hay mapala eye, na tsik faya wuray bay. ¹⁸ Ndo neheye ti ye ga ha ka təv tay aye ta tsətsah fagaya bazlam na, a satay həbe məgər ga ha. Hərwi ta huta fagaya mənese nakə da məkəde ga faya aye bay. ¹⁹ Ane tuk na, a satay a bəy i Yahuda hay bay. Hərwi niye, na gwađ kutoı na diye ka təv i bəy i Roma. Neıgeye ma geıeye na sariya ga. Wal a seı məme tay ha mənese a gwala ga hay bay. ²⁰ Hərwi niye na zalakum na, a seı məııgatakum ada mətsıke me tə nəkurom. Ka sərum ha neı madzawa eye tə tsalalaw na, hərwı wu nakə İsrayel hay tə pa faya mədzal gər aye.»

²¹ Madugula i Yahuda hay ta mbəday faya, tə gwađay: «Nəmaa huta dərewel nakə a yaw ma Yahuda a tsik ka nəkar aye bay. Ndəray nəte mə walaı i malamar kway hay ki yaw, kə tsikamay labara i wuray kəgəbay wu nakə ııgwalak eye bay aye ka nəkar bay. ²² Ane tuk na, a samay na, bo yak eye dəmay ha wu nakə ka dzala aye. Andza niye, nəmaa sər ha ndo hay kwa məııgay andaya faya ta tsikiye wu nakə ııgwalak eye bay aye ka ndo i Yesu neheye.»

²³ Madugula i Yahuda hay tə pay pat nakə ta dziye gər tə Pol aye, pat eye niye ta maw-eye a gay ııgay. Pat eye a slaw na, ndo hay haladzay ti ye a gay ııgay. Pol a ndza hway ka mədatay ha Bəy i Mbəlom ta gədaı ada a pəla tsəved tə təma bazlam nakə ma tsıkatəye ka gər i Yesu aye mə dərewel i Musa ada mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. ²⁴ Siye i ndo hay na, ta təma bazlam i

Pol nakə a tsik aye, ane tuk na, ndo mekeləŋ eye ta kərah mədzal ha. ²⁵ Ta kəđ wuway haladzay mə walaŋ tay. A həlay nakə ta diye na, Pol a tsikatay bazlam nəte tsa, a gwadətay: «Wu nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a tsikatay a bəba tətə kurom hay tə bazlam i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye na, dedək. ²⁶ Mbəlom a gwad:

“Do zəbaw ka ndo neheye ada gwadətay:

Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərumeeye bay.

Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ŋgatumeeye bay.

²⁷ Ndo neheye ta kula ha gər, a satay mətsəne bay.

Ta dərəzl na zləm,
ta dərəzl na dərə tay.

A satay məŋgatay tə dərə tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsərə tə gər tay bay.

A satay məmaw ka təv ga bay.

Hərwi niye, na mbəliye tay ha bay.*»

²⁸ Pol a gwadətay sa: «Sərur ha na, Mbəlom a sləraw Labara Ŋgwalak eye i mətəme ha ndo neheye Yahuda hay bay aye. Nəteye na, ta tsəniye na bazlam ŋgay.»

[²⁹ Ma dəba i bazlam neheye na, Yahuda hay ti ye wu tay. Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta kədiye wuway mə walaŋ tay.]

³⁰ Pol a ndza məve sulo mə gay nakə a vəlawa faya suloy aye. A təmawa tay ha ndo neheye ti yawa ka təv ŋgay aye tebiye. ³¹ A da ha labara i Bəy i Mbəlom ada a da ha bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a ndo hay. A tsikatay ta gədaŋ tə tsəbtsəb eye, ndaray kə gay faya me bay.

* 28:27 Ezay 6.9-10.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Roma hay aye Məfələkwe

Ahəl nakə Pol a watsatay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Roma aye na, a ndəv ha mamahkar i mahəhele ngay. A say mede hus a Roma, təv nakə ki ye a dəma zuk bay aye. A say mede dərenj a mægəma hus a Espayonj hərwi məde ha Labara Nğwalak eye i Yesu (15.22-24). A watsa derewel ngay hərwi mələve ha bo tə mede ngay a Roma ada ta məde ha matəlike ngay a ndo məpe mədzal gər neheye ma wuzlahgəma aye.

Derewel nakay na, gər i bazlam hay tebiye matsətsala eye ta labara i Pol nakə ma diye ha aye. Gər a gər i bazlam eye na, ananj: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha nğwalak eye ka dəre ngay, ada ma hutiyə sifa» (1.17).

Pol a səkah ha labara nakay ta tsəved wal mahkar:

Madədo 1 ka 8 faya ma tsikiye ka mədzepe mə walañ i marəhay ha gər a bazlam mapala eye ada məpe mədzal gər ka Mbəlom nakə Yesu Kəriste a tərə tsəved eye mawura bo eye bay.

Madədo 9 ka 11 a tsik ka mədzepe mə walañ i Israyel hay slala nakə Mbəlom a zla aye, ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 12 ka 15 faya ma tsikiye ka pendenj i məndze mə walañ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste.

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me haladzay (madədo 16).

¹ Maa watsa derewel nakay na, neñ Pol, ndo məge məsler i Yesu Kəriste. Mbəlom a zelenj, a tərə ga ha ndo i maslanj ngay, a zla ga, a pa ga wal hərwi ada nā dā ha labara ngay nğwalak eye a ndo hay.

² Labara nakay nğwalak eye na, 6a Mbəlom kə tsik ahəl niye kurre tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay hay, a gwad ma slərakwəweye ada ta watsa faya mə Derewel i Mbəlom. ³ Labara nakay nğwalak eye a tsik na, ka wawa ngay, ahəl nakə a tərə ndo zezenj, tə wa na ma gwala i Davit aye. ⁴ Ahəl nakə a ləsew abəra ma mədahanj aye na, Mbəlom a dā ha nengeye wawa ngay ta gədanj, nengeye Yesu Kəriste Bəy Maduwenj kway ada a rah ta gədanj i Məsəfəre Tsədanjja eye tebiye. ⁵ Mbəlom a pa ga ndo i maslanj ngay na, tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, ta nğwalak ngay hərwi ada nā ye, nā dā ha bazlam ngay a ndo i gəma hay wal wal

tebiye hərwi ada tā tərə ndo ngay hay ada tā rəhay ha gər. Andza niye, tā dəslay ha gər a məzele i Yesu Kəriste.

⁶ Nəkurom ndo i Roma hay, nəkurom mə walañ i ndo neheye dərmak, hərwi Mbəlom kə zalakum hərwi ada kā pumay bəzay a Yesu Kəriste. ⁷ Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom neheye ma Roma aye tebiye. Mbəlom a wuda kurom haladzay. A zalakum na, hərwi ada kā tərūm ndo ngay hay.

Mbəlom Bəba kway ada Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngəma ada tā vəlakum zay.

A say a Pol mede a Roma

⁸ Makurre eye na, neñ faya na gay naha sisə a Mbəlom ga hərwi kurom tebiye. Maa vəlenj tsəved məgay naha sisə na, Yesu Kəriste hərwi məpe mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye na, kə dā a zləm ka məndziyəra tebiye. ⁹ Huya ahəl nakə faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na dūwulaway naha me hərwi kurom. Wu nakə na tsik aye na, Mbəlom a sər ha na tsik dedek, nengeye nakə faya na giye məsler ngay tə dərev ga peteh, faya na diye ha Labara Nğwalak eye ka wawa ngay aye.

¹⁰ Faya na dūwulay naha me huya mə vəlenj tsəved anəke ta gədanj ngay hərwi ada nā ye naha a gay kurom tuk. ¹¹ Hərwi a señ haladzay mənğatakum. A señ mədəkum ha wu nakə Məsəfəre a vəlenj aye hərwi ada kā hutum gədanj ka tsəved i Mbəlom. ¹² Kəgəbay nəkway tebiye ka vəlakweye a bo gədanj nəte nəte mə walañ kway. Ka vəlumenjeye gədanj hərwi ka pum mədzal gər ka Kəriste ada na vəlakumeye gədanj hərwi na pa mədzal gər ka Yesu dərmak.

¹³ Malamar ga hay, sərūm ha na, madzəga haladzay na dzala mede naha a gay kurom. Ane tuk na, hus anəke na huta tsəved bay. A señ na diye naha madzəne kurom mede kame kame ada kā gəlum andza faya na giye ta ndo neheye ma gəma siye hay aye. ¹⁴ Mbəlom kə vəlenj məsler. Andza niye, kutoñ na diye ha Labara Nğwalak eye kwa a way tebiye. Na dəteye ha a ndo neheye ma wuzlahgəma aye ada a ndo neheye ma wuzlahgəma bay aye, na dəteye ha a ndo neheye tə sər wu aye ada a ndo neheye tə sər wu bay aye. ¹⁵ Hərwi niye a yenj a gər mede naha məde ha Labara Nğwalak eye a nəkurom Roma hay tebiye dərmak.

¹⁶ Hərwi neñ faya na diye ha Labara Nğwalak eye ta mənğwese lele. Labara nakay na, gədanj i Mbəlom mə dəma mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye. A vəl tsəved i mətəme na, hərwi Yahuda hay təday ada hərwi slala mekelej eye hay dərmak. ¹⁷ Labara nakay nğwalak eye a

dakway ha na, ma kəkay nakə Mbəlom a təra ha ndo hay ngwalak eye ka dərə ngay aye. Ndo hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste dekdek tsa, tsəved mekelən eye andaya bay. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ngwalak eye ka dərə ngay, ada ma hutiyə sifa.*»

Kwa way mezeleme eye

¹⁸ Andza niye, Mbəlom faya ma dā ahaya abara mə mbəlom, nengeye ta mevel eye ka ndo neheye tebiye faya ta giye mezeleme ada tə dəslay ha gər bay aye. Ma gateye sariya hərwi wu tay neheye lele bay faya ta giye aye, ma dərəzlatay na tsəved a ndo hay ka məsərə dedek. ¹⁹ Sariya ma gəsiye tay ha hərwi tsəved nakə ta sliye faya məsərə Mbəlom aye na, parakka manğaha eye bay, bo i Mbəlom eye kə datay ha. Ane tuk na, ta pay bəzay a tsəved eye nakay bay. ²⁰ Ndəray kə ngatay a Mbəlom kwa nətə bay. Ane tuk na, kwa a həlay nakə a ge mändzibəra aye hus anəke na, wu neheye a ge tebiye faya ta dateye ha a ndo hay Mbəlom nengeye na, kəkay. Ta ngatay a wu neheye na, a sər bo parakka gadən ngay ma ndaviye dādā bay ada Mbəlom na, nengeye nətə ngwən. Ta sliye faya məgwədə «Nəmaa sər bay» na, ta sliye faya mətsike bay.

²¹ Kwa tadə tə sər Mbəlom andaya bəbay na, tə dəslay ha gər bay ada tə gay sisə andza nakə ha bə ta dəslay ha gər ada ta geyə sisə aye na, ta ge andza niye bay. Faya ta dzaliye dūh na, ka wu nakə kəriye, nətəye mandza eye mə ləvon, tə sər wu lele eye hay sa bay. ²² Tə dzala mə gər tay na, ta tsah. Duh gər a vuwatay na, tə sər bay. ²³ Mbəlom nakə ta məzla bə eye ada ma mətiye dādā bay aye na, tə rəhay ha gər bay, tə gər ha. Duh ta rəhay ha gər na, a kule hay, a wu neheye ta ngar andza ndo zezen eye kwa tadə ndo hay ta mətiye. Siye hay andza diyen hay, siye hay andza wu i pəsl hay, mekelən eye hay sa andza wu neheye tə va tə hud aye.

²⁴ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tə ge wu neheye lele bay aye andza nakə a yatay a gər mäge haladzay aye. Andza niye faya ta giye wu neheye a ge horoy aye nətə nətə mə walañ tay. ²⁵ Ta gər ha Mbəlom nakə dedek eye, tə pay bəzay a maraw me. I tay na, faya ta dəslay ha gər a Mbəlom nakə a ge wu hay tebiye aye bay, faya ta dəslay ha gər a wu neheye nengeye a ge aye ada ta geyə məsler. Ha bə ta dəslay ha gər dūh na, a Mbəlom, nengeye nakə ha bə ta zambadəye huya aye. Mā ge bo andza niye.

²⁶ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tə ge wu neheye a ge horoy andza nakə a yatay a gər mäge haladzay aye. Ngwas hay ta gər ha mändze ta hasləka hay, tə hənawa tə

siye i ngwas hay. Niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. ²⁷ Hasləka hay dərma k faya ta giye andza niye, tə gər ha ngwas hay, a yatay a gər haladzay məhəne ta hasləka siye hay. Hasləka hay ta hasləka hay faya ta giye wu neheye a ge horoy aye. Faya ta vahiyə ka bo tay dərətsətseh dā ka mənese tay nakə faya ta giye.

²⁸ Ndo neheye ta kərah Mbəlom aye na, a satay məsərə na bay. Andza niye, Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tə dzala andza nakə a ye ka bo aye sa bay. Ta dzala swa. Andza niye ta giye wu neheye ha bə mäge bay aye. ²⁹ Nətəye maraha eye tə wu neheye ngwalak eye bay aye, tə gawa dərə ka wu i ndo hay, ta dzəgurawa me ka ndo hay, tə gawa dərə a ndo hay, tə kədawa ndo hay, tə gawa mag-azləga mə walañ tay, tə vawatay gər a ndo hay ta bəbərək, tə gawa sewed a ndo hay, ta ngəlawatay bəzay a siye i ndo hay. ³⁰ Nətəye tə tsikawa wu neheye ngwalak eye bay aye ka ndo hay, nətəye tə naway dərə a Mbəlom, tə tsadawatay a siye i ndo hay, tə dəsławay ha gər a bo, tə gawa zlapay. Nətəye pat pat tə dzalawa tsəved wədəye hay ka mäge mezeleme, ta rəhawatay ha gər a bəba tay ta may tay hay bay. ³¹ Wu nakə ngwalak eye na, tə sər sa bay, dərneh mə bazlam tay sulo, tə sər mawudə ndo hay bay, ta sakatəye naha a ndo hay bay. ³² Duh nətəye na, tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye. Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye ngwalak eye bay aye huya na, ta vahaweyə ka bo mədahañ ka gər tay. Kwa andza niye bəbay na, huya faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay aye. Sa tsa na, faya ta giye wu nakə a ze neheye aye. Nətəye faya ta zambadəteye a ndo neheye faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay andza nətəye aye. Faya ta vətəteye gədan ka mäge huya!

2

Mbəlom ma giye sariya ngay ta tsəved eye

¹ Ndo nakə a gwad nəkar ndo mamay ha mənese a ndo hay aye, nəkar eye na, way? Sər ha nəkar eye ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay. Tadə faya ka matay ha mənese a ndo hay na, bo yak eye faya ka may ha mənese a gər yak, hərwi wu neheye ngwalak eye bay faya ta giye na, nəkar faya ka giye andza nətəye. ² Nəkway ka sarakwa ha Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ndo neheye faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay aye ada sariya ngay na, ta dedek. ³ Nəkar nakə faya ka matay ha mənese a ndo hay hərwi wu neheye ngwalak eye bay faya ta giye ada bo yak eye faya ka giye andza nətəye na, ka gwad na, ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom wal dāw?

* 1:17 Habakuk 2.4.

⁴ Mbəlom nənɣeye ŋɣwalak eye, faya ma zliye ŋɣatay, a sər mahabe. Faya ka ŋɣwaseye dala mə ɣər a Mbəlom tsukudu? A səmay naha a mezeleme yak na, hərwi məvələka tsəved ka məɣere ha mezeleme yak na, ka sər tabədəw?

⁵ Nəkar na, faya ka kuliye ha ɣər yak, ka kərah mambədə ha dərev yak. Andza niye bo yak eye tə ɣər yak faya ka vahaweye ka bo sariya i Mbəlom. Sariya ma ɣəsiye kar pat nakə Mbəlom ma diye ha, kə ge mevel ka ndo hay ada ma gateye sariya a ndo hay tebiye ta lele eye. ⁶ «Kwa a way ma vəleye wu i merəbe ŋgay.» ⁷ Zəba, ndo neheye faya ta pəliye məɣe ŋɣwalak aye na, a satay Mbəlom mā zambadatay, a satay Mbəlom mā tsik fataya wu ŋɣwalak eye, a satay Mbəlom mā vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, a nəteye. ⁸ Ane tuk na, siye i ndo hay na, ta rəhay ɣər a Mbəlom bay, a satay məpəy bəzay a tsəved dedək eye bay, tə pay bəzay duh na, a wu nakə ŋɣwalak eye bay aye. Nəteye na, Mbəlom ma giye fataya mevel, ma gateye dəretsətseh. ⁹ Ndo neheye tebiye tə gawa mənese aye na, ta siye dəretsətseh, Mbəlom ma gateye dəretsətseh haladzay. Ma lahiye məgatay dəretsətseh na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak. ¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye tebiye faya ta giye ŋɣwalak eye na, Mbəlom ma vəlateye məzlaḅ, ma tsikiye fataya wu ŋɣwalak eye, ma vəlateye zay. Ma vəlateye a ndo neheye tebiye, ane tuk na, ma lahiye ha na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak. ¹¹ Andza niye Mbəlom na, a ŋəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

¹² Ndo neheye Yahuda hay bay aye, nəteye neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay aye, faya ta giye mənese kəriye tsa. Ta mətiye kəriye andza niye tsa dərmak ze bazlam i Musa mapala eye. Yahuda hay, nəteye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye. Ndo neheye faya ta nasiye ha bazlam i Musa mapala eye na, Mbəlom ma gateye sariya tə bazlam i Musa mapala eye. ¹³ Mbəlom ma təriye ha ndo hay ŋɣwalak eye hay kame ŋgay na, hərwi nakə faya ta pay zləm a bazlam i Musa dəkdek aye tsa bay. Ane tuk na, ma təriye tay ha ŋɣwalak eye hay kame ŋgay na, ndo neheye faya ta rəhay ha ɣər a wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. ¹⁴ Hərwi ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Azlakwa bay, siye hay tə gawa tə ɣər tay wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye. Faya ta giye andza niye kwa taday tə sər bazlam i Musa mapala eye bay bəbay na, faya ta diye ha, tə sər məɣe wu ŋɣwalak eye hay.

¹⁵ Ahəl nakə faya ta giye andza niye na, faya ta diye ha na, Mbəlom kə watsa ada kə patay na bazlam i Musa mapala eye a dərev tay hərwi ta giye wu waray na, ta sər ha. Mədzal ɣər tay faya ta diye ha andza niye dərmak. Pat mekeleŋ eye hay na, tə sərawa ta sər wu ŋɣwalak eye. A həlay mekeleŋ eye na, tə sər ta ge mənese. ¹⁶ Wu neheye na tsik faya kənaŋ aye na, ta zəbiye parakka pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay tə həlay i Yesu Kəriste. Ma giye sariya a ndo hay hərwi wu neheye məŋgaha eye mə dərev tay aye. Wu nakə na tsik kənaŋ aye na, Labara ŋɣwalak eye nakə faya na diye ha aye.

Yahuda hay ta rəhay ɣər a bazlam mapala eye bay

¹⁷ Nəkurom Yahuda hay, ka sərum nəkurom Yahuda hay, ka dzalum na, kwa mey faya ma diye lele hərwi nakə ka sərum bazlam i Musa mapala eye, faya ka gumeye zlapay, tə məɣwədə ka sərum Mbəlom. ¹⁸ Ka sərum wu nakə a say a Mbəlom ndo hay tə ge aye, bazlam i Musa mapala eye ka dəkum ha wu nakə ŋɣwalak eye ta wu nakə ŋɣwalak eye bay aye. ¹⁹ Ka dzalum na, dəre andaya fakuma ba! Faya ka dumatəye ha tsəved a guluf hay. Ka dzalum na, nəkurom ka tərüm andza dzaydzay hərwi ndo neheye nəteye ma ləvoŋ aye hərwi ada tə ŋgatay a dəre. ²⁰ Nəkurom ka dzalum na, ka dumatay ha wu a ndo neheye tə sər wuray bay bədəw? Ka dzalum sa na, faya ka tətikuməteye a ndo neheye ta ɣəl ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye. Ka dzalum andza niye na, hərwi nakə ka sərum bazlam i Mbəlom mapala eye ba? Ka gwadum na, bazlam mapala eye kə dəkum ha dedek hərwi ada kə sərum.

²¹ Faya ka tətikuməteye wu hay a ndo hay, bo kurom eye ka tətikumay a ɣər kurom bay na, hərwi mey? Faya ka tsikuməteye a ndo hay «Kə kələm bay», bo kurom eye faya ka kələmeye na, sa kəkay? ²² Nəkurom faya ka guməteye me a ndo hay ka məɣe madama, bo kurom eye faya ka gumeye! Faya ka gwaduməteye a ndo hay «Kə gum kule bay». Ada faya ka kələmeye wu neheye ndo hay tə vəlay a kule aye na, ma kəkay? ²³ Faya ka zlapumeye haladzay hərwi nakə ka sərum bazlam i Mbəlom mapala eye aye, ane tuk na, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom mapala eye ada ndo hay ta tsikiye wu nakə ŋɣwalak eye bay aye ka Mbəlom hərwi kurom sa na, ma kəkay? ²⁴ Andza nakə mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom, a gwad: «Ndo neheye Yahuda hay bay aye faya ta tsəleye ka ɣər a Mbəlom hərwi kurom Yahuda hay.†»

²⁵ Nəkway Yahuda hay faya ka dəsəkweye bo hərwi mədə ha na, nəkway ndo i Mbəlom

* 2:6 Zəba ma Dəmes hay 62.13; Dzeke hay 24.12. † 2:24 Ezay 52.5.

hay. Faya na gwadiye: Tadā faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele na, mādəse bo nakə faya ka dəsūmēye na, ma dzəniye kurom. Ane tuk na, tadā faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay na, mādəse bo nakə faya ka dəsūmēye na, andza faya ka dəsūmēye bay, ma dzəniye kurom sa bay. ²⁶ Tadā ndo neheye nətēye Yahuda hay bay aye tə dəs bo təbey, faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, nətēye ka dərə i Mbəlom na, andza nətēye mādəsa bo eye. ²⁷ Nəkurom Yahuda hay, ta vəlakum bazlam mapala eye a həlay. Ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay ada ka gum mādəse bo. Ndo neheye nətēye Yahuda hay bay aye, kwa tadā nətēye mādəsa bo eye bay bəbay, ta pay bəzay a bazlam mapala eye na, ta gəsīye kurom a sariya.

²⁸ Yahuda nakə dedek eye na, way? Ndo nakə a dā ha nənḡeye Yahuda hay tə slo i bo dedek aye dāw? A'ay! Mādəse bo dedek eye na, wuye mey tuk? Mādəse bo nakə ndo hay ta nḡateye tə dərə aye dedek tsa bay. ²⁹ Duh Yahuda dedek eye na, ndo nakə Mbəlom ka mbəday ha dərəv nḡay aye. Mādəse bo dedek eye na, nakə Məsəfərə i Mbəlom faya ma giye mə dərəv i ndo aye, bəna məsler i bazlam mapala eye andaya mə dəma bay. Slala i ndo nakay, maa zambaday na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

3

¹ Kə ge andza niye na, ndo nakə Yahuda aye na, a ze ndo nakə Yahuda bay aye na, tə mey? Tadā ndowēye kə dəs bo na, nḡama eye mə dəma na, mey? ² Faya na gwadəkumēye: «Ma giye nḡama haladzay ta tsəved mekelerj eye hay wal wal.» Mbəlom a vəl bazlam nḡay na, a Yahuda hay təday.

³ Ane tuk na, tadā siye i Yahuda hay ta kula ha gər tay na, niye na, ma sliye məḡay me a Mbəlom ka məḡe wu nakə a tsik aye dāw?

⁴ A'ay, andza niye bay tebiye, kwa tadā ndo hay tebiye maraw me eye hay na, Mbəlom ma giye wu nakə a tsik aye huya. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar Mbəlom, ka tsik me na, ndo hay tebiye tə sər ha ka tsik na, dedek.

Tadā ta maka ha mənese na, ndəray ma sliye məḡəse kar a sariya bay.*»

⁵ Agəla siye hay ta gwadiye, mənese nakə faya ka gəkweye ma dzəniye tay ha ndo hay ka məsərə ha Mbəlom na, nənḡeye a ge mənese bay. Wu nakə ka mbədəkwatēye faya na, wuye mey? Kə ge andza niye na, ka gwadəkweye Mbəlom faya ma giye mənese bəna faya ma sakweye dərətsətseh bəday?

Wu nakə na tsik aye na, na tsik bazlam i ndo hay. ⁶ A'ay, andza niye bay, Mbəlom nənḡeye nḡwalak eye. Tadā nənḡeye nḡwalak eye bay na, ma giye sariya a ndo i məndzibərə hay na, ma kəkay?

⁷ Agəla siye hay ta gwadiye sa: «Tadā maraw me ga hay faya ta dzəniye ndo hay ka məsərə Mbəlom nənḡeye a tsik dedek na, ta zambadəye hərwiye. Kə ge andza niye na, nəkway ndo məḡe mezeleme hay Mbəlom ma gəsīye kway a sariya na, hərwi mey?»

⁸ Siye hay faya ta gwadiye: «Gakwa mənese hərwi ada tā nḡatay parakka Mbəlom na, nḡwalak eye, ma giye wuray dāw?» Siye hay faya ta tsikiye wu nakə nḡwalak eye bay aye fagaya, tə gwad nənḡeye na tsik andza niye. Nətēye dā nakə Mbəlom mə gəs tay ha a sariya aye.

Ndo hay tebiye mezeleme eye hay

⁹ Andza niye, nəkway Yahuda hay na, ka zakwa tay ha siye i ndo hay dāw? A'ay, kwa tsekwenj bay. Ba na tsik tsiy, Yahuda hay ta siye i ndo hay tebiye mezeleme faya ma ləviye kway. ¹⁰ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad:

«Ndəray nakə nənḡeye nḡwalak eye kame i Mbəlom aye na, andaya bay, kwa nətē.

¹¹ Ndəray nakə a sər dedek aye na, andaya bay,

ndəray nakə faya ma pəliye Mbəlom aye na, andaya bay.

¹² Nətēye tebiye ta mbəday dəba a tsəved i Mbəlom, ta dze tebiye,

ndəray nakə faya ma giye nḡwalak aye na, andaya bay, kwa nətē.†

¹³ Wu nakə ma ndahwawēye abərə mə bazlam tay aye na, nḡwalak eye bay andza wu nakə a zaw ma tsəvay nakə ta həndək faya abərə aye.

Ta dərneh tay na, faya ta vateye ha gər a ndo hay.‡

Ka təbələm tay na, muwar i dədəe.§

¹⁴ Faya ta vəlateye mezeleme a ndo hay huya,

ta tsikiye wu nḡwalak eye bay huya.*

¹⁵ Tə sik tay hay na, ta hwiye ha ka məkədə ndo hay.

¹⁶ Tsəved tay nakə ta ye tə dəma aye na, ta nasiye ha wu hay tebiye, ada ta sateye dərətsətseh a ndo hay.

¹⁷ Tsəved i zay na, tə sər bay.†

¹⁸ Ta dzədzaray a Mbəlom bay tebiye.‡

¹⁹ Na gwad ka sərakwa ha wu neheye tebiye bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma tsikiye aye na, a tsik ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər aye. Andza niye, ndəray

* 3:4 Dəmes hay 51.6. † 3:12 Dəmes hay 14.1-3, 53.2-4; Ekəliziya 7.20. ‡ 3:13 Dəmes hay 5.10. § 3:13 Dəmes hay 140.4. * 3:14 Dəmes hay 10.7. † 3:17 Ezay 59.7-8. ‡ 3:18 Dəmes hay 36.2.

ma sliye mambæde me abæra ka bo bay. Kwa way kə ge mænese kame i Mbəlom. ²⁰ Hərwi niye ka dəre i Mbəlom na, ndəray nakə ngwalak eye hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye andaya bay. Bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma diye ha mezeleme i ndo hay hərwi ada tã sər ha.

Ndo hay ta ndziye dedek eye hay kame i Mbəlom na, kəkay?

²¹ Anəke na, tsəved i ndo hay ta təriye ngwalak eye kame i Mbəlom aye na, kə ndo-hwaw parakka. Tsəved eye a ndohwaw na, abæra mæ derewel i Musa bay. Ane tuk na, derewel i Musa ada ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay ta tsik faya kurre. ²² Tsəved eye na, andza nakay: Ndo neheye tã dzala ha ka Yesu Kəriste, Mbəlom a tæra tay ha dedek eye hay ka dəre ngay aye na, nətəye. Mbəlom a hændək tsəved nakay na, a ndo neheye tã dzala ha ka Yesu Kəriste aye tebiye bəna a Yahuda hay dəkdek bay. Mbəlom a ngəna tay ha ka bo abæra ndo hay bay. ²³ Hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme, ta sliye mændze ma mæzlab i Mbəlom bay. ²⁴ Ane tuk na, Mbəlom kə gatay ngwalak kəriye, ka tæra tay ha dedek eye kame ngay. A ge andza niye na, tæ həlay i Yesu Kəriste nakə ma mbəliye tay ha abæra mæ mezeleme aye. ²⁵ Nengeye na, Mbəlom a zla na ada mæ mæt hərwi ndo hay hərwi ada mæ zla fataya abæra mezeleme tay tæ bambaz ngay. Tsəved eye nakay Mbəlom a hændək na, hərwi ndo neheye tebiye ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye. A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tã zəba nengeye na, dedek. Mezeleme neheye ahəl niye ndo hay tæ gawa aye na, Mbəlom a gawa ha andza a ngataway bay. ²⁶ A tsikawa faya bay, a dəmawa. Ane tuk na, anəke na, faya ma datay ha a ndo hay, nengeye na, dedek. Nengeye a say mæge na, wu nakə dedek eye ada a say matære tay ha ndo neheye tæ pa mædzal gər tay ka Yesu Kəriste aye ndo dedek eye hay.

²⁷ Kə ge andza niye na, wuray andaya nakə ka gəkweye ha zlapay aye daw? A'ay, andaya bay! Mbəlom a tæra kway ha dedek eye hay kame ngay na, hərwi nakə faya ka dzalakweye ha ka Yesu Kəriste aye bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam mapala eye bay. Andza niye, wuray andaya nakə ka gəkweye ha zlapay aye bay. ²⁸ Andza niye, Mbəlom a tæra tay ha ndo hay dedek eye hay kame ngay na, hərwi nakə faya ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye dəkdek tsa bəna hərwi nakə tæ pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye aye bay. ²⁹ Mbəlom na, nengeye Mbəlom i Yahuda hay dəkdek bay, nengeye Mbəlom i ndo hay tebiye, kwa i Yahuda hay ada kwa i siye i ndo hay, ³⁰ hərwi Mbəlom na, nətə ngwəŋ. Tadə

Yahuda hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha dedek eye hay kame ngay. Hərwi ndo siye hay na, andza niye dərma, tadə ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha ndo i dedek eye hay kame ngay dərma. ³¹ Məgwede na, Mbəlom a tæra tay ha ndo dedek eye hay na, hərwi nakə tæ dzala ha ka Yesu Kəriste aye, niye a say məgwede na, ndo hay tã pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye sa bay daw? A'ay, andza niye bay. Duh bazlam i Mbəlom mapala eye na, ka taməkweye na lele andza nakə a ye ka bo aye.

4

Mbəlom a tæra ha Abraham ndo i dedek kame ngay

¹ Dzalakwa ka Abraham bəba tæte kway təday. Ka gwadəkweye ka nengeye na, mey? A huta ka tæv i Mbəlom na, mey? ² Tadə Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ngay hərwi nakə a gawa məsler ngwalak eye hay aye na, Abraham ma sliye faya mæge zlapay. Ane tuk na, Abraham kə sla faya məzlepe kame i Mbəlom bay. ³ Andza nakə tæ watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tæ gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ngay.*»

⁴ Sərum ha na, tadə ndoweye kə ge məsler na, ta vəleye wu hərwi məsler ngay. Wu nakə ta vəleye na, merəbe ngay bəna ta vəleye kəriye bay. ⁵ Tadə duh ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom ada ma dzaliye mə gər ngay a gawa məsler neheye ngwalak eye bay aye na, Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ngay. Andza niye tsəved i Mbəlom andaya matære ha ndo hay dedek eye kame ngay na, kəriye.

⁶ Davit kə tsik andza niye dərma. A gwad ka ndo nakə Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ngay aye na, ka zəba ka məsler ngay hay bay. A gwad ndo neheye na, Mbəlom kə vəlatay mængwese. ⁷ A gwad:

«Ndo neheye Mbəlom a pəsətay ha mezeleme tay na,

maa huta mængwese na, nətəye.

Ndo neheye Mbəlom a mbatatay ha mænese tay aye na,

maa huta mængwese na, nətəye.»

⁸ Ndo neheye Bəy Maduwerŋ Mbəlom a pasla mænese tay bay aye na,

maa huta mængwese na, nətəye.†»

⁹ Ahəl nakə Davit a tsik andza niye na, andza məgwede maa huta mængwese na, ndo neheye tæ dəs bo aye dəkdek tsa daw? A'ay, ndo neheye ta dəs bo bay aye ta hutiyə mængwese dərma. Ta dedek ka tsənəkwa na, Mbəlom a tæra ha Abraham ndo i dedek kame ngay na, hərwi nakə Abraham a pa mædzal gər ka nengeye, na gwad bədaw?

* 4:3 Madazlay i wu hay 15.6. † 4:8 Dəmes hay 32.1-2.

10 Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedək kame ngay na, kəday? Nəngeye madəsa bo eye tsukudu nəngeye madəsa bo eye zuk bay daw? A həlay niye na, nəngeye madəsa bo eye zuk bay! ¹¹ Mbəlom a təra ha ndo i dedək kame ngay na, ahəl nakə kə dəs bo zuk bay aye hərwi kə dzala ha ka Mbəlom. Ma dəba eye na, Mbəlom a gwaɗay «dəs bo». Madəse bo nakə a dəs aye na, ngodgor nakə nəngeye ndo i dedək kame i Mbəlom aye. Andza niye, Abraham nəngeye bəba i ndo neheye ta dəs bo bay ada ta dzala ha ka Mbəlom aye. Mbəlom a pa tay ha nəteye dedək eye hay kame ngay andza nakə a pa Abraham ndo i dedək kame ngay aye. ¹² Sa na, Abraham nəngeye bəba i ndo neheye madəsa bo aye. Ane tuk na, kutoŋ t̄a ge andza Abraham hərwi mədzal ha ka Mbəlom andza nakə nəngeye a dzala ha kwa ahəl nakə kə dəs bo zuk bay aye.

Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye aye

¹³ Mbəlom a gwaɗay ahəl niye a Abraham ada a hulfe ngay na, ma vəlatəye məndzibəra. Mbəlom a tsik andza niye na, hərwi nakə Abraham a pay bəzay a bazlam mapala eye bay, a tsikay andza niye na, hərwi Abraham a dzala ha ka Mbəlom aye ada a təra ndo i dedək kame ngay na, andza niye. ¹⁴ Tadə ahəl niye ndo neheye tə paway bəzay a bazlam mapala eye aye ta hutiyə wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye na, ndo neheye tə dzala ka Mbəlom aye na, tə dzala ha hərwi mey? Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye na, ma təriye wu kəriye. ¹⁵ Andza niye, hərwi bazlam mapala eye a zlaw mevel i Mbəlom ka ndo hay hərwi ta pay bəzay bay. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, ndəray andaya ma nasiye ha bazlam mapala eye bay.

¹⁶ Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye, ma vəliye a ndo neheye tə dzala ha ka nəngeye aye. A ge andza niye na, hərwi məde ha ngwalak ngay ta məvəle wu kəriye. A say məvəle a hulfe i Abraham, a nəteye tebiye. A vəl na, a ndo mədzal gər neheye tə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye dekdək bay, ane tuk na, a siye i ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom andza Abraham nakə a dzala ha aye dərmak, hərwi Abraham na, bəba kway tebiye ma mədzal gər ka Mbəlom. ¹⁷ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwaɗay a Abraham: «Na pa kar bəba i slala hay haladzay.» Nəngeye bəba kway kame i Mbəlom hərwi nakə a dzala ha aye. Mbəlom nakə a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahaŋ aye ada nəngeye nakə a ge wu hay a dazlay ka kəriye, a tsik me na, wuyə hay tə ndohwaw. § ¹⁸ Abraham nəngeye na,

a dzalawa ha huya ka Mbəlom. Kwa m̄a ge andza tsəved eye nakay ada Mbəlom m̄a ge wu nakə a gwaɗ ma vəliye andaya sa bay bəbay na, Abraham a pa faya mədzal gər ngay ka Mbəlom huya. A təra bəba i slala hay haladzay na, andza niye.* Andza nakə Mbəlom a tsikay, a gwaɗay: «Hulfe yak hay ta giye haladzay.» ¹⁹ Ahəl nakə Mbəlom a tsikay andza niye na, məve i Abraham ma giye temerre. A sər bo ngay na, 6a andza maməta eye tsiy, Sara ngwas ngay ma sliye faya məwe sa bay. Ane tuk na, a dzalawa ha ka Mbəlom huya, kə ye gər bay.

²⁰ A sər ha lele ma hutiyə wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəleye. Ka dzadəna ha mədzal gər ngay bay. Duh mədzal gər nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, a vəlay gədaŋ bəŋbəŋ ka tsəved i Mbəlom ada a zambadəway a məzla6 i Mbəlom. ²¹ A sər ha lele gədaŋ i Mbəlom andaya ka məge wu nakə a gwaɗ ma giye aye. ²² Hərwi niye Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedək kame ngay.† ²³ Wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na: «Mbəlom ka zəba faya nəngeye ndo i dedək kame ngay.» Tə watsa na, hərwi ngay dekdək bay, ²⁴ tə watsa hərwi kway dərmak. Tadə ka dzalakwa ha ka Mbəlom nakə a lətse ahaya Yesu Bəy Maduweŋ kway abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay aye na, ma zəbiye fakwaya dedək eye hay kame ngay dərmak. ²⁵ Yesu, nəngeye Mbəlom a vəl a həlay i ndo hay hərwi ada m̄a mət hərwi mezeleme kway. Ma dəba eye Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ada m̄a pa kway dedək eye hay kame ngay.

5

Yesu kə vəlakway məsərə bo ta Mbəlom

¹ Andza niye, Mbəlom ka təra kway ha dedək eye hay kame ngay hərwi faya ka dzalakweye ha ka nəngeye. Anəkə tuk na, nəkway mandza eye ta Mbəlom tə zay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. ² Maa həndəkakway na tsəved eye na, Yesu Kəriste hərwi ada Mbəlom m̄a gakway ngwalak ngay hərwi faya ka dzalakweye ha ka nəngeye. Ka lətsakwa duwirre bəŋbəŋ na, ka ngwalak ngay eye nakay ada ka ngalakakweye hərwi ka sarakwa ha Mbəlom ma ta vəlakweye məzla6 andza nəngeye. ³ Sa na, faya ka sakweye dəretsətseh na, dərev kway faya ma ngwasiyə hərwi ka sarakwa ha dəretsətseh ma dzəniye kway ka məzle ngatay. ⁴ Ka zlakwa ngatay na, ka hutakweye gədaŋ. Tadə ka hutakwa gədaŋ na, ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom, ma giye wu nakə a gwaɗ ma giye. ⁵ Tadə ka pa faya mədzal gər andza niye na, ma təriye wu kəriye bay

† 4:13 Zəba mə Madazlay i wu hay 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18. wu hay 15.5. † 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.6.

§ 4:17 Madazlay i wu hay 17.5. * 4:18 Madazlay i

hərwi 6a Mbəlom kə dəkway ha parakka a wuda kway haladzay. A dəkway ha na, tə həlay i Məsəfəre ɲgay Tsədəɲɲa eye nakə a vəlakway aye.

⁶ Ayaw, ahəl niye gədaɲ kway andaya mətəmə ha gər kway bay. Ane tuk na, həlay eye nakə Mbəlom a pa aye, Kəriste a yaw a mət hərwi mezeleme kway. ⁷ Ka sərakwa ha na, mawura bo eye haladzay nakə ndo ma təmiye məməte hərwi ndo nakə dedək eye, mawura bo eye. Tadə ndoweyə faya ma giye wu ɲgwalak eye na, agəna ma təmiye məməte hərwi ɲgay. ⁸ Ane tuk na, Kəriste, nəngeye kə mət hərwi kway. A mət na, ahəl nakə nəkway huya ma mezeleme aye. Andza niye Mbəlom a dəkway ha ma kəkay nakə a wuda kway aye. ⁹ Ma məməte i Kəriste nakə a mət hərwi kway aye na, Mbəlom ka tərə kway ha dedək eye hay tə bambaz ɲgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha dedək Kəriste ma təmiye kway ha hərwi ada Mbəlom mā gəs kway ta sariya bay. ¹⁰ Ahəl niye nəkway ndo mane dəre i Mbəlom na, nəngeye kə sər kway ha ka bo ta nəngeye tə məməte i wawa ɲgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha ta dedək ma təmiye kway ka tor eye hərwi wawa ɲgay kə lətsəwe abərə ma mədahaɲ. ¹¹ Nəngeye niye dəkdək tsa bay. Sa na, faya ka ɲgalakakweye ta Mbəlom hərwi maa ye kway ha məsərə kway ha ka bo ta Mbəlom na, nəngeye. Wu naka a ge aye na, hərwi Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

Adam tə Yesu Kəriste

¹² Maa zlaw mezeleme ka məndzibərə na, ndo nəte ɲgweɲ, Adam. Hərwi mezeleme, ndo hay faya ta mətiye. Andza niye, mədahaɲ a zəvay a ndo zezeɲ ka məndzibərə tebiye, hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme. ¹³ Mezeleme andaya ka məndzibərə na, kurre kwa ahəl nakə Mbəlom kə vəlay bazlam mapala eye a Musa zuk bay aye. A həlay niye bazlam mapala eye andaya zuk bay na, Mbəlom kə pasla mezeleme i ndo hay bay. ¹⁴ Ane tuk na, kwa kə ge bo andza niye bəbay na, madazlay ka Adam hus a həlay i Musa na, mədahaɲ a kədawa ndo hay tebiye. Kwa tadə ta gəsəy me a Mbəlom andza Adam nakə kə ge bay aye na, tə mətawə huya.

Adam na, andza Yesu, ndo nakə ma deyeweyə kame aye. ¹⁵ Ane tuk na, nəteye niye sulo aye na, məsler tay wal wal. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, wal andza ɲgama nakə Mbəlom a vəl aye bay. Dedək, ndo hay haladzay ta mət hərwi Adam nakə nəngeye nəte a ge mezeleme aye. Ane tuk na, ɲgwalak i Mbəlom gədaɲ eye a ze kwa mey. Kə pa ɲgama haladzay ka ndo hay haladzay kəriye, kə gatay ɲgwalak tə həlay i ndo nəte, Yesu Kəriste. ¹⁶ Wu nakə Mbəlom a vəl aye na, hohway ɲgay eye wal

dərmak. Andza i mezeleme bay. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, Mbəlom kə gəs na faya a sariya. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəliye ɲgwalak ɲgay a ndo hay, kwa tadə ta ge mezeleme haladzay bəbay na, faya ma təriye tay ha dedək eye hay kame ɲgay ada sariya ma gəsiye tay ha bay. ¹⁷ Dedək, ndo nəte kə ge mezeleme ada mədahaɲ ka zəvatay a ndo hay tebiye hərwi ndo nakay nəte eye. Ane tuk na, ndo nəngeɲ, Yesu Kəriste, nəngeye a ge məsler mekeləɲ. Hərwi ɲgay, Mbəlom kə vəl ɲgwalak ɲgay haladzay ada kə vəl məsərə bo, ndo hay ta sər bo ta nəngeye. Andza niye, ta hutiye sifa ka tor eye ada ta giye bəy tə Yesu Kəriste.

¹⁸ Andza niye, sariya kə gəs ndo hay tebiye hərwi mezeleme i Adam. Yesu Kəriste, nəngeye ndo nəte a ge ɲgwalak, andza niye a təmə ahaya ndo hay tebiye abərə ma sariya, a vəlatay sifa. ¹⁹ Zəbum, ndo hay haladzay tə ge mezeleme na, hərwi ndo nəte a kərəh mərahay ha gar a Mbəlom. I ndo nəngeɲ, andza niye. Ndo hay haladzay ta təriye dedək eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə nəngeye a rəhay ha gər a Mbəlom aye.

²⁰ Bazlam i Musa mapala eye a yaw na, hərwi ada mezeleme mə səkah. Ane tuk na, mezeleme a səkah mazəbe na, ɲgwalak i Mbəlom a səkah kame kame. ²¹ Ahəl niye na, mezeleme a kədawa ndo hay ta gədaɲ. Anəke na, ɲgwalak i Mbəlom andaya ta gədaɲ eye matərə ha ndo hay dedək eye hay kame i Mbəlom. Mbəlom a vəlakway ɲgwalak ɲgay niye na, hərwi mede kway ha a sifa nakə ma ndəviye bay aye tə həlay i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

6

Ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye nəteye ma sifa

¹ Ayaw, ka gwədəkweye na, mey tuk? Niye na, andza məgwədə «Gakwa mezeleme hərwi ada Mbəlom mā səkah ha məvələ ɲgwalak kame kame» tsukudu, kəkay?

² Andza niye bay tebiye! Nəkway na, andza ka mətakwa, mezeleme ma sliye faya mələvakway gar sa bay. Ka ndzakweye mə mezeleme sa na, ma kəkay? ³ Ahəl nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam aye na, nəkway ka dzapakwa tə Yesu Kəriste. Andza məgwədə na, ka mətakwa ka bo tə nəngeye. Ka sərur təbədəw? ⁴ Ahəl nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam aye na, ka tərəkwa məməte eye hay tə nəngeye ada ta tələka kway ha a mədahaɲ andza nəngeye hərwi ada Bəba Mbəlom mā lətsakway ahaya abərə ma mədahaɲ andza nakə a lətsəwe ahaya Kəriste abərə ma mədahaɲ ta məzlaɓ i gədaɲ ɲgay aye. Məmbəle kway ahaya nakə a mbəl kway ha aye na, a say kə hutakwa məndze nakə wedeyə aye.

⁵ Ayaw, ka tərakwa maməta eye hay andza nengeye mə madzəhuḅe nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye. Andza niye nəkway ka dzapakwa tə nengeye. Kə ge andza niye na, ka lətsakwaweye abəra ma mədahaŋ andza nengeye nakə a lətsəw aye dərmaḅ hərwi məndze ma məndze wedeye. ⁶ Sərakwa ha na, ahəl nakə Kəriste a mət ka mayako mazləmbada eye na, Mbəlom ka dar mede kway nakə guram eye ka mayako mazləmbada eye dərmaḅ, hərwi ada Mbəlom mā dze ha bo nakə a saway məge mezeleme aye ada kə tərakwa beke i mezeleme sa bay. ⁷ Hərwi ndo nakə kə mət aye na, gədaŋ i mezeleme andaya faya sa bay. ⁸ Ahəl nakə Kəriste a mət aye na, nəkway dərmaḅ ka mətakwa. Kə ge andza niye na, ka dzalakwa ha nəkway tə nengeye ka ndzakweye ma sifa dərmaḅ. ⁹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə lətsəw abəra ma mədahaŋ, ma mətiye sa bay. Gədaŋ i mədahaŋ andaya faya sa bay. ¹⁰ A mət na, a mət mə mezeleme i ndo hay, sik nəte ka ndəv. Anəke nengeye mandza eye tə dəre na, nengeye mandza eye hərwi Mbəlom. ¹¹ Tə nəkurom na, andza niye dərmaḅ. Sərum ha na, ka mətum, gədaŋ i mezeleme andaya fakuma sa bay. Anəke nəkurom mandza eye i Mbəlom hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste.

¹² Kə ge andza niye na, ka təmum mezeleme mā ge fakuma gədaŋ sa bay. Wu neheye ŋwalak eye bay, a say a bəri i bo kurom aye na, kə pumay bəzay bay. Sərum ha na, bo ma ndziye bay, ma mətiye. ¹³ Ka vəlumay ha bo kurom a mezeleme mā gakum wu nakə ŋwalak eye bay aye sa bay. Vəlumay ha bo kurom dūh na, a Mbəlom andza ndo neheye tə lətsəw abəra ma mədahaŋ aye. Vəlumay ha bo kurom peteh hərwi ada mā ge kurom ha məsler ka tsəved ŋwalak eye. ¹⁴ Andza niye, gədaŋ i mezeleme andaya fakuma sa bay hərwi ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay. Faya ka pumeye bəzay a ŋwalak i Mbəlom nakə a gakum aye hərwi ada kə tərūm dedək eye hay kame ŋgay.

Nəkway na, beke i way?

¹⁵ Agala ndaray ma gwadiye, nəmay faya nəmaa pay bəzay a bazlam mapala eye sa bay, nəmaa pay bəzay a ŋwalak i Mbəlom. Kə ge andza niye na, tsəved kway andaya ka məge mezeleme sa daw? A'ay, andaya kwa tsekweŋ sa bay tebiye. ¹⁶ Na gwad'ka sərum ha tadə ka vəlumay ha bo kurom a ndoweye, ka gwadum ka rəhumay ha gər na, ka tərūm beke ŋgay. Tadə gədaŋ i mezeleme fakuma na, nəkurom ka tərūm beke i mezeleme faya ka vahumaweye məməte ka gər kurom. Tadə dūh ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, ka tərūm beke ŋgay hay ada ma təriye kurom

ha dedək eye hay kame ŋgay. ¹⁷ Na gwad'ahəl niye na, nəkurom beke i mezeleme bəda? Sisə a Mbəlom, anəke dūh na, ka rəhumay ha gər a Mbəlom. Ka təmum bazlam neheye ta tətikakum aye. ¹⁸ Mbəlom kə təma kurom ahaya abara ma beke i mezeleme, ka tərūm beke i Mbəlom dūh hərwi ada kə pumay bəzay a tsəved ŋwalak eye. ¹⁹ Na tsikakum ka beke hay na, hərwi ada kə tsənūm lele hərwi wu neheye a wur bo aye ka slum faya mətsəne bay. Ahəl niye ka vəlūmum ha bo kurom peteh ka məge mənese, ka sakahawum ha məge mezeleme hay wal wal haladzay. Andza nakə ka gawum ahəl niye aye na, anəke vəlūmay ha bo kurom peteh a Mbəlom hərwi ada kə gum wu nakə dedək eye. Andza niye mede kurom ma deyeye a gər a Mbəlom.

²⁰ Ahəl nakə nəkurom beke i mezeleme aye na, wuray a gakum kutoŋ ka məge wu nakə a say a Mbəlom aye bay. ²¹ A həlay niye ka gawum wu neheye ŋwalak eye bay a gakum horoy anəke aye na, wu nakə ka hutum mə dəma ma dzəniye kurom aye na, wu waray? Wu neheye dūh na, ta diye ha ndo a mədahaŋ. ²² Anəke na, Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərūm beke i Mbəlom dūh. Magogoy kurom nakə ka hutumeye na, məndze kurom ma təriye tsədəŋŋa ada ka hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ²³ Tadə ndoweye kə ge mezeleme na, mezeleme ma diye ha a məməte hərwi magogoy i mezeleme na, məməte. Anə tuk na, Mbəlom nengeye ma vəlīye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, kəriye. Ma vələkweye hərwi nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

7

Gədaŋ i bazlam mapala eye andaya fakwaya sa bay

¹ Malamara ga hay, faya na tsikiye ka bazlam mapala eye. Na gwad' nəkurom na, ka sərum bazlam mapala eye bədaw? Ka sərum ha bazlam mapala eye a lavay gər a ndo na, ahəl nakə ndoweye tə dəre huya aye dəkdek tsa. ² Na dəkum ha ta ŋwas nakə nengeye tə zal ŋgay aye. Ahəl nakə zal ŋgay andaya tə dəre mba aye na, tsəved ŋgay andaya məgər ha zal ŋgay, məzle zal mekeleŋ eye bay, hərwi bazlam mapala eye a ge me. Tadə zal ŋgay kə mət na, tsəved ŋgay andaya mede a gay i ndo mekeleŋ eye tuk, maga me eye sa bay. ³ Tadə zal ŋgay kə mət zuk bay, a gər ha, a ye a zal mekeleŋ na, kə ge madama. Anə tuk na, tadə zal ŋgay kə mət na, nengeye tsiy barbarra. Kwa tadə ki ye a zal mekeleŋ bəbay na, kə nas ha bazlam mapala eye bay, kə ge madama bay.

⁴ Malamar ga hay, i kurom bəbay andza niye dərmaḱ. Bazlam mapala eye a ləva kurom sa bay, nəkurom kame ḡgay andza maməta eye hay, hərwi ahəl nakə Kəriste a mət aye na, ka mətum dərmaḱ. Andza niye, nəkurom na, i ḡgay, neḡgeye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahanḡ aye. Nəkurom i ḡgay hay hərwi ada kə gəkwə wu ḡgwalak eye hay a neḡgeye.⁵ Andza məḡwede, ahəl niye ka gəkwə wu neheye a yakway a gər aye mba na, bazlam mapala eye a gwadawakway: «Wu nakay na, mezeleme.» Kə dəkway ha mezeleme andza niye na, nəkway a sawakway məḡe wu niye dūh. Wu neheye ḡgwalak eye bay aye a yawa kway ha kame kame ada a yawa kway ha a məməte. ⁶ Ahəl niye na, bazlam mapala eye a təra kway ha beke ḡgay hay, anke na, nəkway kame ḡgay andza maməta eye hay. Mbəlom kə təma kway ahaya abəra mə həlay ḡgay. Anəke faya ka gəkwəye məsler i Mbəlom na, ta tsəved wedeḡe nakə Məsəfəre i Mbəlom a dəkway ha aye. Faya ka gəkwəye məsler ḡgay ta tsəved guram eye tə watsa mə bazlam mapala eye sa bay.

Bazlam mapala eye tə mezeleme

⁷ Nakay na, a say məḡwede mey? Bazlam i Musa mapala eye na, wu nakə ḡgwalak eye bay aye daw? A'ay, andza niye bay. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, na səriye mezeleme bay. Tadə bazlam mapala eye mā gwad: «Kə ge dərə ka wu i ndo bay*» na, na səriye mezeleme niye bay. ⁸ Ane tuk na, ahəl nakə bazlam mapala eye a deḡ ha məḡe dərə ka mezeleme nakay aye na, mezeleme a huta fəḡaya tsəved, na dazlay məḡe dərə ka wu hay wal wal tebiye. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, mezeleme maməta eye. ⁹ Ahəl niye na sər bazlam mapala eye zuk bay na, ka dərə ga na, neḡ mandza eye tə dərə. Ane tuk na, ahəl nakə na sər wu nakə a say a bazlam mapala eye ndo mā ge aye na, mezeleme a mbəl, ¹⁰ ada ka dərə i Mbəlom na, na mət. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ada mā vəlatay sifa a ndo hay. Ane tuk na, neḡ na mət na, neḡgeye a mət ga ha. ¹¹ Ahəl nakə na tsəne bazlam mapala eye na, mezeleme a huta fəḡaya tsəved, a veḡ gər hərwi ada nā ge mənese ada andza niye nā mət hərwi mezeleme a kəd ga.

¹² Andza niye bazlam mapala eye a yaw na, mə həlay i Mbəlom ada bazlam ḡgay hay tebiye na, tsədanḡa. Wu nakə ḡgwalak eye bay aye na, andaya mə dəma bay. ¹³ Yaw! Andza məḡwede na, wu ḡgwalak eye kə kəd ga mədahanḡ eye daw? A'ay, maa kəd ga na, bazlam mapala eye bay. Maa kəd ga dūh na, mezeleme. Mezeleme a gəs ga tə wu nakay ḡgwalak eye a kəd ga ha mədahanḡ

eye. Andza niye hərwi ta sər ha mezeleme na, mezeleme dedək. Mezeleme neḡgeye ḡgwalak eye bay na, ka zəba parakka hərwi bazlam mapala eye.

Lele ta lele bay eye salamay ma ndo

¹⁴ Ka sərakwa ha bazlam mapala eye a yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ane tuk na, neḡ na, ndo zezeḡ tsa, na təra andza beke i mezeleme. ¹⁵ Wu nakə faya na giye na, na sər bay. Wu nakə a seḡ məḡe aye na, na ge bay, faya na giye dūh na, wu nakə a seḡ bay aye. ¹⁶ Azlakwa tadə na wuda wu nakə na giye aye bay na, faya ma diye ha na sər bazlam mapala eye neḡgeye ḡgwalak eye. ¹⁷ Mənese nakə faya na giye na, maa ge na, neḡ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neḡ aye. ¹⁸ Na sər ha wu ḡgwalak eye andaya mə neḡ bay. Na tsik na, mə bo ga nakə a saway məḡe mezeleme aye. A seḡ ta dedək məḡe wu lele eye, ane tuk na, na sla faya məḡe bay. ¹⁹ Wu ḡgwalak eye nakə a seḡ məḡe aye a seḡ na giye bay. Faya na giye dūh na, wu ḡgwalak eye bay nakə a seḡ məḡe bay aye. ²⁰ Tadə na ge wu nakə a seḡ məḡe bay aye na, andza məḡwede maa ge na, neḡ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neḡ aye.

²¹ Andza niye, wu nakə neḡ faya na tsəniye mə bo ga aye na, andza nakay: A seḡ məḡe ḡgwalak, ane tuk na, na sla faya məḡe na, mənese dək dək. ²² Andza məḡwede bazlam i Mbəlom mapala eye a yeḡ a gər ta dedək mə dərəv ga. ²³ Ane tuk na, na zəba faya na, gədanḡ mekeleḡ eye andaya mə neḡ ada faya ma giye vəram tə wu neheye ḡgwalak eye mə neḡ aye. Wu nakay ḡgwalak eye bay aye na, a təra ga ha beke i mezeleme. ²⁴ I ga na, dərətsəseh waray! Na mətiye, hərwi nakə bo ga mezeleme aye. Mata buwa ga ahaya abəra ka tsəved nakay ma diye ga ha a məməte aye na, way? ²⁵ Mata buwa ga ahaya na, Mbəlom tə həlay i Bay Maduweḡ kway Yesu Kəriste. Na gay siḡe tə dərəv ga peteh.

Andza niye, ta mədzal gər ga na, faya na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. Ane tuk na, bo ga a say nā pay bəzay dūh na, a mezeleme.

8

Məndze ta gədanḡ i Məsəfəre Tsədanḡa eye

¹ Andza niye, ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya dāda bay. ² Andza niye hərwi gədanḡ i Məsəfəre Tsədanḡa eye nakə a vəl sifa dedək eye tə həlay i Yesu Kəriste kə təma ga ahaya abəra ma gədanḡ i mezeleme nakə ma diye ga ha a mədahanḡ aye. ³ Bazlam i Musa mapala eye na, kə sla faya məvələ sifa bay hərwi nəkway ndo zezeḡ, nəkway bəle eye hay, ka slakwa faya marəhay ha

* 7:7 Madayaw abəra ma Ezipt 20.17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.21.

gər a bazlam mapala eye bay. Ane tuk na, wu nakə bazlam mapala eye a sla faya bay aye na, Mbəlom kə ge na. A ge na, a sləraw wawa ŋgay ka mändzibəra ada a təra ha andza ndo, a ndzəkit bo ta nəkway ndo i mezeleme hay, hərwi ada m̄ mət hərwi mezeleme kway. Andza niye, Mbəlom a gəs na mezeleme nakə ndo hay faya ta giye a sariya. ⁴ A ge andza niye na, hərwi ada k̄ tarakwa ŋwalak eye tebiye andza i bazlam mapala eye nakə a gwad haḅe ka tərakweye aye. Niye na, ka gakweye t̄ mede ka tsəved i Məsəfəre Tsədanṅa eye bəna ka tsəved nakə a yay a gər a bo kway aye bay. ⁵ Ndo neheye faya ta giye andza niye na, a yay a gər a bo tay. Tə dzala na, huya ka wu nakə a yatay a gər aye. Ndo neheye faya ta ndziye andza nakə Məsəfəre Tsədanṅa eye a tətikatay aye na, nəteye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanṅa eye. ⁶ Ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, tsəved eye niye ma diye tay ha a m̄məte. Ane tuk na, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanṅa eye na, Mbəlom ma vələteye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye ada ta mändze zay. ⁷ Hərwi niye, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, nəteye t̄ nay dəre a Mbəlom. Faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aye bay. Ta sliye faya kwa tsekweṅ marəhay ha gər bay. ⁸ Ndo neheye faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye huya na, ta sliye faya madayay a gər a Mbəlom bay.

⁹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə a yay a gər a bo kurom aye bay. Nəkurom faya ka ndzumeye d̄uh na, ka tsəved i Məsəfəre i Mbəlom, hərwi Məsəfəre i Mbəlom andaya m̄ nəkurom. Tadə ndoweye, Məsəfəre i Yesu Kəriste andaya m̄ neṅgeye bay na, neṅgeye ndo i Kəriste bay. ¹⁰ Tadə Yesu Kəriste andaya m̄ nəkurom na, Məsəfəre ŋgay ma vələkumeye sifa nakə ma ndəviye bay hərwi ka tərūm ŋwalak eye hay ka dəre i Mbəlom. Andza niye, kwa bo kurom hay ta mətiye hərwi mezeleme. ¹¹ Mbəlom, neṅgeye k̄ lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma m̄dahan. Tadə Məsəfəre ŋgay andaya m̄ nəkurom na, ta dedek ma mbəla kurom ahaya abəra ma m̄dahan dərmak. Ma giye wu niye na, ta Məsəfəre ŋgay nakay m̄ nəkurom aye.

¹² Kə ge andza niye na, malamar ga hay, gwedere andaya fakwaya. Slala i gwedere nakay na, m̄ge məsler andza nakə a say a Məsəfəre Tsədanṅa eye, bəna m̄ge wu nakə a say a bo kway aye bay. ¹³ Tadə faya ka pumay bəzay a tsəved nakə a yakum a gər aye na, ta dedek ka mətumeye. Duh ka vələmay ha bo a həlay i Məsəfəre Tsədanṅa

eye hərwi ada m̄ mbatakum ha mezeleme nakə m̄ nəkurom aye na, ka ndzumeye ma sifa dedek eye. ¹⁴ Ndo neheye tebiye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye tay ha aye na, nəteye wawa i Mbəlom hay. ¹⁵ Məsəfəre niye Mbəlom a vələkum aye na, neṅgeye ma təriye kurom ha beke hay bay, ka dzədzarumeye sa bay. Məsəfəre niye ma təriye kurom ha wawa i Mbəlom hay d̄uh. Ada ta Məsəfəre niye na, ka wudakweye, ka gwadəkweye: «*Abba! Bəba!*» ¹⁶ Məsəfəre Tsədanṅa eye, bo ŋgay eye faya ma tsikiye m̄ dərev kway na, ta dedek nəkway wawa i Mbəlom hay. ¹⁷ Kə ge nəkway wawa ŋgay hay na, ka hutakweye wu ŋwalak eye hay neheye a gwad ma vələteye a ndo ŋgay hay aye dərmak. Mata hute na, nəkway t̄ Kəriste tadə ka sakwa dəretsətseh andza neṅgeye dərmak. Andza niye, nəkway ta neṅgeye ka ndzakweye ma t̄v i məzlaḅ ŋgay.

Məzlaḅ nakə kame aye

¹⁸ Na sər ha na, dəretsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anan aye na, neṅgeye andza wu tsekweṅ eye kəriye. Neṅgeye andza məzlaḅ nakə Mbəlom ma vələkweye aye bay. ¹⁹ Wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye faya ta həbiye ndokndok. A satay haladzay m̄ṅgatay a pat eye nakə Mbəlom ma bəziye ha wawa ŋgay hay m̄ dzaydzay aye. ²⁰ Mbəlom ka t̄ra tay ha wu neheye a ge aye wu kəriye. Wu neheye bo tay aye na, a satay andza niye bay. Mbəlom eye a say makate tay ha. Ane tuk na, faya ma həbiye wu nakə ma giye bo aye huya.* ²¹ A sər ha na, pat mekeləṅ eye ma təmiye wu neheye a ge aye tebiye. Wu neheye ta təriye andza beke hay sa bay, ta ziye sa bay, ta hutiyə məzlaḅ andza Wawa i Mbəlom hay, ta ndziye barbarra. ²² Ka sərakwa ka madazlay hus anəke, wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, faya ta siye dəretsətseh. A wur fataya andza ŋgwas nakə ma wiye wawa aye. ²³ Faya ma siye dəretsətseh na, wu neheye d̄ekd̄ek bay. Nəkway dərmak, nəkway neheye Mbəlom a lah məvələkway Məsəfəre ŋgay ada ma vələkweye məzlaḅ sa aye na, faya ka sakweye dəretsətseh m̄ dərev kway hay. Faya ka həbakweye ndokndok Mbəlom m̄ t̄ra kway ha wawa ŋgay hay, andza m̄gwed̄e m̄ mbəl kway ha abəra m̄ dəretsətseh. ²⁴ Mbəlom kə t̄ma kway ha. A t̄ma kway ha na, ka dazlakway a m̄pe m̄dzal gər ka wu nakə ma vələkweye kame aye. Tadə ndoweye k̄ dzala nəkway faya ka ŋgatakweye t̄ dəre kway wu neheye ka pakwa faya m̄dzal gər aye na, niye na, m̄pe faya m̄dzal gər sa bay ḅa wu neheye andaya m̄ həlay kway tsiy. Way nakə faya ma piye m̄dzal gər

* 8:20 Zaba m̄ Madazlay i wu hay 3:17.

ka wu nakə kə huta tsiy aye? Ndəray andaya bay. ²⁵ Ane tuk na, faya ka ngatakway a wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye bay. Andza niye, ka səmakway naha, ka həbakweye ndokndok!

²⁶ Andza niye, Məsəfəre Tsədanña eye ma deyeweye ma dzəniye kway dərmak, hərwi nəkway bəle eye hay ka tsəved i Mbəlom. Ka sərakwa mađuwulay me a Mbəlom ta tsəved aye bay. Məsəfəre tə gər ngay eye faya ma dıwuleye me a Mbəlom a bəram kway, faya ma dıwuleye me a Mbəlom tə dərev ngay peteh andza faya ma siye dəretsətseh, a ze ha wu nakə mətsike tə bazlam aye. ²⁷ Mbəlom a sər wu nakə mə dərev i ndo hay aye. A sər wu nakə Məsəfəre ma tsətsahiye faya aye dərmak hərwi Məsəfəre faya ma dıwulay me a bəram i ndo ngay hay ada wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye nakə faya ma dıwuleye me aye.

²⁸ Ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na, Mbəlom kə zalatay hərwi ada tə ge wu nakə a yay a gər aye. Ka sərakwa ha na, Mbəlom a ge məsler ta nəteye hərwi ada wu hay tebiye kə ndzatay a gər na, mə ge ngwalak eye. ²⁹ Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha ahəl niye aye na, kə pa tay ha wal hərwi ada tə ndzək it bo andza wawa ngay Yesu, hərwi ada Wawa ngay Yesu mə təra malkwara mə walañ i wawa ngay neheye haladzay aye. ³⁰ A pa tay ha wal dəkdek tsa bay, kə zalatay dərmak hərwi ada tə təra ndo ngay hay. A zalatay dəkdek tsa bay, ka təra ha ngwalak eye hay ka dərə ngay. Nəngeye niye dəkdek tsa bay, kə zalatay məzlaḅ dərmak.

Mbəlom ma wudıye kway kame kame

³¹ Andza niye na, ka gwadəkweye faya sa mey? Kə ge Mbəlom nəngeye tə nəkway na, ndəray ma sliye fakwaya bay! ³² Mbəlom, nəngeye kə tama ha wawa ngay dedəñ eye bay. A sləra ahaya hərwi ada mə yaw mə mət hərwi kway tebiye. Mbəlom kə vəlakway wawa niye tuk na, ka dzalum na, ma vəlakweye wu hay tebiye bay daw? Ta dedək, ma vəlakweye siye i wu hay tebiye dərmak. ³³ Way nakə ma sliye məmatay ha mənese a ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, a pa tay ha wal aye na, way? Ndəray andaya bay. Mbəlom eye tə gər ngay ka təra kway ha ngwalak eye hay ka dərə ngay. ³⁴ Way nakə ma sliye məgəse tay a sariya na, way? Ndəray andaya bay. Yesu Kəriste tə gər ngay eye kə mət hərwi kway, sa na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahañ, nəngeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Nəngeye, faya ma dıwuleye me a Mbəlom hərwi kway. ³⁵ Way nakə ma ngəniye kway ha ka bo abəra tə Kəriste hərwi ada mə wudəkway sa bay na, way? Dəretsətseh

daw, mədzal gər daw, madzəgur me nakə ta dzəguriye fakwaya me tsukudu, may daw, mətawak daw, məkədə nakə ta kədiye kway mədahañ eye daw? ³⁶ Andza nakə mawatsa eye me mə Dərewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Hərwi yak Mbəlom, nakə faya ta pəliye tsəved məkədə may kwa a həlay waray aye.

Ka dərə i ndo hay nəmay na, andza tədan neheye ta zlatay day aye.†»

³⁷ Duh nəmaa ngwasa ka dəretsətseh neheye tebiye ta gədan i ndo nakə a wuda may aye. ³⁸ Na sər ha ta dedək wuray andaya nakə ma ngəniye kway ha tə nəngeye hərwi ada mə wuda kway sa bay aye na, andaya bay. Kwa mədahañ, kwa sifa, kwa gawla i Mbəlom hay ada kwa wu neheye ta gədan eye mə mbəlom aye, kwa wu neheye anəke aye, ada kwa wu neheye ta deyeweye kame aye, kwa ndo neheye ta gədan eye ka məndzibəra aye, ³⁹ kwa gədan neheye ka məgərməlom aye, kwa wu neheye ma bəd aye, kwa wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, ta sliye faya məngəne kway ha ka bo abəra ta Mbəlom hərwi ada mə wuda kway sa bay aye na, ta sliye faya bay. Ka sərakwa ha niye na, hərwi Bəy Maduwen Yesu Kəriste.

9

Yahuda hay

¹ Wu nakə na tsikiye aye na, dedək, hərwi neñ i Yesu Kəriste, na rawiye me bay. Məsəfəre Tsədanña eye faya ma dənəye ha bazlam ga na, dedək ada mədzal gər ga bəbay andza niye. ² Mevel a wur fagaya haladzay, faya ma gənəye dəretsətseh huya, ³ hərwi gwala ga Yahuda hay. Nəteye na, malamar ga hay. Tadə tsəved andaya na, Mbəlom mə vələñ mezeleme ada mə mbəl tay ha düh. A señ na, mə vələñ mezeleme, mə ngəna ga ha ka bo abəra tə Yesu Kəriste hərwi madzəne tay. ⁴ Nəteye İsrayel hay, Mbəlom a pala tay hərwi ada tə təra wawa ngay hay. Ka bəzatay ha məzlaḅ ngay. Kə bər dzam ta nəteye, kə vələtay bazlam məpala eye, kə datay ha tsəved i mədəslay ha gər, kə tsikatay wu nakə ma giye hərwi tay aye. ⁵ Nəteye ti yaw ma hulfe i Abraham ta wawa ngay hay. Kəriste dərmak ahəl nakə a təra ndo aye na, nəngeye slala tay. Kəriste nəngeye Mbəlom, a ləva wu tebiye. Zambadəkway ka tor eye! Mə ge bo andza niye.*

⁶ Na gwad na, wu nakə Mbəlom a gwad ma giye hərwi ndo neheye ka təra kəriye na, na tsik bay. Wu nakə a tsik aye na, kə ge bo. Ane tuk na, siye i ndo i İsrayel hay nəteye ndo i Mbəlom hay bay. ⁷ Wawa i Abraham

† 8:36 Dəmes hay 44.23.

* 9:5 Bəba tate niye hay na, Abraham, İzak, Zakob ada wawa tay hay.

hay na, haladzay, ane tuk na, nətəyeyə tebiye wawa ŋgay hay dedek eye andza nakə a Mbəlom a tsik aye bay. Mbəlom a gwadəy a Abraham ahəl niye: «Hulfe yak dedek eye ma deyeweyə na, ma hulfe i wawa yak Izak.†»⁸ Andza mægweđe: Wawa i Abraham hay ta tərə wawa i Mbəlom hay hərwi bəba tətə tay bay. Ta tərə wawa i Mbəlom hay hərwi wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye dekdek.⁹ Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye na: «Aza həlay eye nakə na pa aye kə sla, na diye naha na, Sara kə wa wawa. Ma wiye wawa hasləka eye.‡»

¹⁰ Nəngəyeyə niye dekdek bay. Rebeka andaya dərma. Nəngəyeyə ŋgwas i bəba tətə kway Izak. Kə wa mawsa hay.¹¹⁻¹² Mbəlom a gwadəy: «Wawa bagwar eye ma geyə məsler a məlamar ŋgay wawa eye.» Ahəl nakə Mbəlom a tsik andza niye na, ta ge ŋgwalak bay, ta ge mənəseyə bay. Rebeka kə wa tay zuk bay. Mbəlom a ge andza niye hərwi məde ha, a gawa wu na, andza nakə a say aye. Ma zliye ndo ŋgay mə walaŋ i ndo hay na, ma zliye hərwi məsler tay ŋgwalak eye bay.§¹³ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Na wuda Zakob, ane tuk na, na kal ha Ezayu.*»

¹⁴ Niye na, andza mægweđe: Mbəlom a ge wu hay ta tsəved eye bay daw? A'ay, andza niye bay.¹⁵ A gwadəy a Musa ahəl niye: «Na geyə ŋgwalak a ndo nakə a seŋ məgay ŋgwalak aye.

Na sakay naha a ndo nakə a geŋ mə bo aye.†»

¹⁶ Mbəlom a zla ndo na, a zla na hərwi nakə a say məgay ŋgwalak aye dekdek bəna hərwi nakə a say a ndoweyə kəgəbay hərwi məsler ŋgay bay.¹⁷ Mbəlom kə tsikay a Fara-woŋ dərma ada mawatsa eye mə Derewel ŋgay, a gwad: «Na tərə kar ha bəy na, hərwi ada ahəl nakə ka rəheŋ ha gər bay aye na, na bəziye ha gədaŋ ga a ndo hay tebiye ka nəkar ada məzele ga mə də a zləm kwa ka waray ka məndzibəra.‡»¹⁸ Andza niye Mbəlom na, ma giye ŋgwalak a ndo nakə a say aye. Ma kulay ha dərəv a ndo nakə a say aye.

Mbəlom na, andza ndo mənğere gərwa

¹⁹ Ağa ndaray ma gwadiye: «Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom faya ma matay ha maŋgok a ndo hay na, hərwi mey? Nətəyeyə faya ta giye na, wu nakə bo ŋgay eye a pa hərwi tay aye.»²⁰ Nəkar ndo zezəŋ kəriye! Nəkar nakə faya ka tsətsahiye andza niye, ka may ha maŋgok a Mbəlom andza niye na, nəkar eye na, way? Səŋgəle i dodo ma sliye faya mægwaday a ndo nakə a ŋgar na aye:

«Ka ŋgar ga andza niye hərwi mey?» na, ma tsikiye tətə daw?²¹ Ndo nakə a ŋgar səŋgəle na, gədaŋ ŋgay andaya mäge wu nakə a say aye ta dodo. Ma sliye faya maŋgana ha dodo sulo, ma zliye nəngəd, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler na, pat i mağulom aye. Nəngəd na, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler pat pat aye.

²² Ayaw, tadə kə say a Mbəlom mäge andza ndo mənğere gərwa na me yak andaya mə dəma daw? A say na, ndo hay tā sər ha nəngəyeyə ta mevel eye ada nəngəyeyə gədaŋ eye. Hərwi niye, ma zliye ŋgatay hərwi ndo neheye nəngəyeyə ta mevel eye fataya neh-eye hafe də mədze tay ha abəra mə dəma aye.²³ Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tā sər ha nəngəyeyə məzlaə eye haladzay ada ma ŋgəniye məzlaə ŋgay niye a nətəyeyə, a say məgatay ŋgwalak. Ba kə ləva ha bo kurre hərwi ada tā huta məzlaə ŋgay.²⁴ Nəkway tebiye ndo neheye Mbəlom a pala matəre kway ha i ŋgay aye. A pala na, Yahuda hay dekdek tsa bay. A pala nətəyeyə ta siye i ndo hay dərma. ²⁵ Andza nakə Mbəlom a tsik mə dərəwel i Oze nakə a watsa, a gwad:

«Ndo neheye ahəl niye ndo ga hay bay aye na,

na gwadateye: Nəkurom ndo ga hay,
Sla nakə ahəl niye na wuda bay aye,
na gwadeye: Na wuda kar.»

²⁶ Ada

«Ma təv nakə tə gwadatay a ndo hay:

“Nəkurom ndo ga hay bay”,
ta zalateye Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.§»

²⁷ Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik ka gər tay dərma, kə tsik ta magala, a gwad:

«Tadə Israyel hay kwa ta ge haladzay andza hewiyen ka me i bəlay na,
sərum ha ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye na, nətəyeyə haladzay bay.

²⁸ Bəy Maduweŋ Mbəlom ma giye mahonok bay,

ma deyeweyə ka məndzibəra ma giye wu nakə a tsik aye.*»

²⁹ Andza Ezay nakay eye 6a kə tsik faya, a gwad:

«Tadə Bəy Maduweŋ Mbəlom Gədaŋ eye,
mə gər ha siye i gwala kway hay bay na,
ka dzakweyeyə andza ndo i Sodom hay ta Gomora hay.†»

Yahuda hay ta sər tsəved dedek eye bay

³⁰ Andza mægweđe mey? Andza mægweđe na, ndo neheye nətəyeyə Yahuda hay bay aye

† 9:7 Madazlay i wu hay 21.12. ‡ 9:9 Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10-14. § 9:11-12 Zəba mə Madazlay i wu hay 25.23. * 9:13 Malasi 1.2-3. † 9:15 Madayaw abəra ma Ezipt 33.19. ‡ 9:17 Madayaw abəra ma Ezipt 9.16.

§ 9:26 Oze 2.1-3; 2.25. * 9:28 Ezay 10.22-23. † 9:29 Madazlay i wu hay 19.23-28.

na, nateye ta pəla tsəved matəre ɲɟwalak eye ka dəre i Mbəlom bay, ane tuk na, anəke ta tərə ɲɟwalak eye ka dəre ɲɟay. Andza niye hərwi ta dzala ha ka neŋgeye. ³¹ Ane tuk na, Yahuda hay nateye ta pəla bazlam i Musa mapala eye məpay bəzay hərwi ada tã tərə ɲɟwalak eye hay ka dəre i Mbəlom andza niye, ane tuk na, ta dəd ka tsəved. ³² Tə dəd ka tsəved na, hərwi mey? Hərwi tã dzala na, ta tərīye ɲɟwalak eye hay ka dəre i Mbəlom tã wu nakə bə tay eye tã gawa aye ada tã dzala ha ka Mbəlom bay. Hərwi niye ta kərah Yesu neŋgeye nakə andza kwar nakə ndo hay ta ndəfiye faya sik ta dədiye, ³³ tã tsik faya mə Derewel i Mbəlom aye. Mə dərewel niye na, Mbəlom a gwad:

«Zəbum! Na piye kwar a wuzlahgəma i Zerozelem.

Ndo hay ta ndəfiye faya sik.

Hotokom nakə ndo hay ta dədiye hərwi ɲɟay aye.

Ane tuk na, ndo nakə kə pa faya mədzal gər ɲɟay aye na,

wuray ma dzəmiye na dāda sa bay.†»

10

¹ Malamar ga hay, a seŋ tã dərəv ga peteh, ndo ga hay tã yaw hərwi ada Mbəlom mā mbəl tay ha. Hərwi niye neŋ faya na dūwuleye me a Mbəlom haladzay. ² Na sər ha ta dedek a satay məpay bəzay a Mbəlom peteh. Ane tuk na, tsəved nakə dedek eye məpay bəzay a Mbəlom aye na, tã sər bay. ³ Tsəved nakə Mbəlom ma tərīye ha ndo ɲɟwalak eye kame ɲɟay aye na, tã sər bay. Ta pəla tsəved tay wal. Andza niye, tsəved nakə Mbəlom ma tərīye tay ha ndo hay ɲɟwalak eye kame ɲɟay aye na, a satay bay. ⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ahəl nakə Kəriste a yaw aye na, ka ndəv ha bazlam mapala eye tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋgeye na nateye na, Mbəlom ma tərīye tay ha ɲɟwalak eye hay kame ɲɟay.

Mbəlom ma tərīye tay ha ndo neheye tã dzala ha ka neŋgeye aye

⁵ Musa tã gər ɲɟay kə watsa ka tsəved i məpay bəzay a bazlam mapala eye, ta tsəved eye nakay ndo ma tərīye ɲɟwalak eye kame i Mbəlom. A watsa, a gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutīye sifa dedek eye tã neŋgeye.*»

⁶ Tsəved nakə ndo hay ta tərə ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə tã dzala ha ka neŋgeye aye na, wal. Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad ka tsəved eye niye: «Ka tsətsah mə dərəv: “Mata tsele a mbəlom

way?” bay.†» Andza mægweđe: Mata tsele məzalay naha a Yesu Kəriste hərwi ada mā mbəzlaw na, way? ⁷ «Kā tsik mə dərəv yak: “Mata mbəzle a təv i mədahaŋ hay ka dala way?” sa bay.†» Andza mægweđe: Mata zalayaw a Yesu Kəriste hərwi ada mā yaw na, way? Ba kə lətsəw abərə ma mədahaŋ tsiy. ⁸ Derewel i Mbəlom a gwad dūh na: «Bazlam i Mbəlom neŋgeye bəse tã nəkər, neŋgeye dərəŋ bay, neŋgeye mə bazlam yak, neŋgeye mə dərəv yak.Š» Bazlam eye neŋgeye nətə nakə faya nəmay nəmaa dətay ha a ndo hay aye, nəmay faya nəmaa gwadiye: «Dzalum ha ka Mbəlom.» ⁹ Tadə ka tsik tã bazlam yak «Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ» ada ka təma a dərəv yak Mbəlom kə lətsə ahaya abərə ma mədahaŋ na, Mbəlom ma tərīye kar ha. ¹⁰ Tadə ka dzalakwa ha ka Yesu tã dərəv kway na, ka tərakweye ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom. Tadə ka gwadəkwa tã bazlam kway Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ na, Mbəlom ma tərīye kway ha. ¹¹ Andza tã watsa mə Derewel i Mbəlom na, tã gwad: «Ndo nakə kə pa faya mədzal gər ɲɟay aye na, wuray ma dzəmiye na dāda sa bay.*»

¹² Mbəlom a tsikatay wu niye a nateye tebiye. Wuray ka ɲgəna tay ha ka bə abərə Yahuda hay ta ndo neheye nateye Yahuda hay bay aye bay. Bəy Maduweŋ neŋgeye Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye. Faya ma giye ɲɟwalak a ndo neheye faya ta dūwuleye me aye tebiye. ¹³ Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tã gwad: «Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweŋ mā təma ha na, Bəy Maduweŋ ma tərīye ha.†»

¹⁴ Ane tuk na, ta dzala ha ka neŋgeye bay tuk na, ta dūwulay me na, kəkay? Ta tsəne labara ɲɟay bay tuk na, ta dzaliye ha ka neŋgeye na, kəkay? Ndaray kə tsikatay bazlam ɲɟay bay tuk na, ta tsəniye labara ɲɟay na, kəkay? ¹⁵ Ada tã slər ndo i maslaŋ hay bay tuk na, ndo i maslaŋ hay ta diye ta tsikateye na, kəkay? Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Zəbum ma kəkay nakə ndo hay faya ta ɲɟwasiye ta ndo neheye ti yaw mədə ha Labara ɲɟwalak eye.†»

¹⁶ Ane tuk na, maa təma Labara ɲɟwalak eye na, ndo hay tsekweŋ tsa. Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a gwad: «Bəy Maduweŋ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa dā ha aye na, way? Ndo hay haladzay bay.Š» ¹⁷ Andza niye, ndoweye kə dzala ha na, kə tsəne taday. Ndoweye kə tsəne labara i Yesu Kəriste na, andza mægweđe ndaray kə tsikay taday.

¹⁸ Kə ge andza niye na, na tsətsahiye:

† 9:33 Ezay 28.6. * 10:5 Levitik 18.5. † 10:6 Bazlam mapala eye masulo eye 30.12. † 10:7 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. Š 10:8 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. * 10:11 Ezay 28.16. † 10:13 Zowel 3.5.

† 10:15 Ezay 52.7. Š 10:16 Ezay 53.1.

Ta dedek ndo i Israyel hay ta tsæne labara nakay bədaw? Ta tsæne. Andza mawatsa eye mæ Derewel i Mbəlom, a gwad:

«Ta tsæne bazlam tay ka mændzibəra tebiye, ada bazlam tay kə ndisl ka kokway i mændzibəra?»*

¹⁹ Na tsətsahiye sa: Ta dedek ndo i Israyel hay ta sər ha bədaw? A satay məsəre ha bay. Maa tsik ahəl niye təday na, Musa, a gwad:

«Mbəlom a gwad:
Nəkurom Israyel hay, na təriye kurom ha kə gum dərə ka slala nakə kəriye a dəd dala bay aye.

Ka gumeyə mevel,
hərwi slala i ndo neheye tə sər wuray bay aye.†»

²⁰ Ma dəba eye, Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom kə tsik parakka, a gwad, Mbəlom a gwad:

«Ndo neheye ta pəlawə ga bay aye, ta huta ga.

Na dā tay ha bo a ndo neheye, ta tsətsahawə ga bay aye.‡»

²¹ Ka gər i Israyel hay na, Mbəlom a gwad: «Na bəza ha həlay ga.

Hwapat neŋ faya na gateye wiyaw a ndo ga hay hərwi ada tā yaw.

Ane tuk na, ta rəheŋ ha gər bay, ta kərəh ga.§»

11

Mbəlom ma gəriye tay ha Yahuda hay bay

¹ Yaw, faya na tsikakumeyə: Kə ge andza niye na, andza məgwede Mbəlom kə kal tay ha ndo ŋgay hay daw? A'ay, kə kal tay ha bay. Neŋ tə gər ga, neŋ ndo i Israyel, na yaw abəra ma hulfe i Bendzamen. Neŋ slala i Abraham. ² Mbəlom kə gər tay ha ndo ŋgay hay bay tebiye. A pala tay ha na, zla anəke bay hərwi ada tā təra ndo ŋgay hay. Ka sərüm wu nakə tə watsa ka Eliya ndo mæde ha bazlam i Mbəlom mæ Derewel i Mbəlom aye bədaw? Eliya faya ma wudiye ka Israyel hay kame i Mbəlom. A gwad:

³ «Bəy Maduweŋ, ndo neheye na, ta kəd ndo mæde ha bazlam yak hay, ta mbəzl ha təv məvəlaka wu hay. Maa zəkaw na, neŋ nətə ŋgweŋ ada a satay məkəde ga dərma.‡»
⁴ Mbəlom, neŋgeye a mbəday faya na, kəkay? A gwaday: «A'ay, nakar mehiyekeye bay. Na ləva ha bo ta ndo hay gwezem tasala neheye ta peŋeye bəzay aye. Ta rəhay ha gər a kule i Ba'al təbey.†»
⁵ Kwa ahəl kway nakə anəke aye na, andza niye dərma. Mbəlom a pala mə walaŋ i Israyel hay siye i ŋgal tsa. A pala tay na, hərwi a gatay ŋgwalak a ndo hay. ⁶ Kə ge Mbəlom a gatay ŋgwalak hərwi

məpele tay ha na, andza məgwede a pala tay ha hərwi məsler tay nakə tə ge aye bay. Kə ge Mbəlom a palawa ndo hay hərwi məsler tay na, ŋgwalak ŋgay ka təra ŋgwalak sa bay.

⁷ Niye andza məgwede na, Israyel hay ta huta wu nakə faya ta pəliye bay. Mə walaŋ tay na, ndo ma ŋgal eye nakə Mbəlom a pala tay aye, nətəye na, ta huta na. Siye hay na, Mbəlom kə kula tay ha gər tay təŋgwa təŋgwa. ⁸ Andza nakə mawatsa eye mæ Derewel i Mbəlom aye na, a gwad: «Mbəlom ka təra tay hay ada tā sər wuray bay.

Ka dərəzlatay ka dərə,
kə dəkətay na zləm hus ka bəgom ta ndziye andza niye.‡»

⁹ Davit dərma a gwad:

«Wu mənday tay nakə ta ndiye mā gəs tay andza bəlay nakə a mbəzl wu aye,

tā dəd a dāma,
Mbəlom mā satay dərətsətseh.

¹⁰ Tā ge guluf,
ada tā ŋgatay a dərə sa bay!

Tā huta dərətsətseh huya

hərwi ada dərəv mā ye fataya abəra!§»

¹¹ Yaw! Na tsətsahiye sa: Ahəl nakə matədakweŋ a ndzatay a Yahuda hay aye na, ta dəd mambəŋ daw? A'ay, ta dəd mambəŋ bay! Ane tuk na, Mbəlom a mbəl tay ha slala mekeleŋ eye hay na, hərwi nakə nətəye tə ge mezeleme aye. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada Yahuda hay tā ge sələk ka siye i slala mekeleŋ eye hay ada tā pəla tsəved hərwi gər tay. ¹² Ahəl nakə Israyel hay tə ge mezeleme aye na, Mbəlom a gatay ŋgwalak a siye i ndo hay ka mændzibəra. Ndo siye hay ta huta ŋgama haladzay mə həlay i Mbəlom hərwi Yahuda hay nətəye mətawak eye hay ka tsəved i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a ge ŋgwalak a siye i slala mekeleŋ eye hay a həlay nakə Yahuda hay ta kərəh marəhay ha gər a Mbəlom aye na, ahəl nakə aza Yahuda hay tebiye ta maweye ka təv ŋgay aye ta dedek ma piye fataya ŋgama, ma ziyə.

Bazlam nakə Pol a tsikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye

¹³ Na tsikiye anəke na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ i Yesu. A sləra ga ahaya na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Yaw, hərwi niye neŋ faya na ŋgalakiye ha ta məsler nakə a vələŋ aye. ¹⁴ A seŋ tadə ma giye bo na, gwala ga hay tā zəba faya andza niye, siye hay mə walaŋ tay tā ge sələk ka ndo neheye Yahuda hay bay aye, tā yaw hərwi ada Mbəlom mā təma tay ha ta məsler ga dərma. ¹⁵ Ahəl

* **10:18** Dəmes hay 19.5. † **10:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.21. ‡ **10:20** Ezay 65.1. § **10:21** Ezay 65.2. * **11:3** 1 Bəy hay 19.10, 14. † **11:4** 1 Bəy hay 19.18. ‡ **11:8** Bazlam mapala eye masulo eye 29.3; Ezay 6.10. § **11:10** Dəmes hay 69.23-24.

nakə Mbəlom a gər tay ha Yahuda hay aye na, kə ma ha ka bo ndo i mändzibəra hay tə neŋgeye. Kə ge andza niye na, ahəl nakə aza Mbəlom ma ma tay ahaya Yahuda hay ka təv ŋgay sa aye na, wu eye ma giye na, kəkay? Niye ma vəliye sifa a ndo neheye ta mət aye.

¹⁶ Tadə tə dəs peŋ, tə vəlay a Mbəlom na, andza məgwədə peŋ eye tebiye i ŋgay dərma*. Tadə zləlay i dərizl i gərdaf i ŋgay na, hawal eye hay i ŋgay dərma. ¹⁷ İsrayel na, andza dərizl i gərdaf i tetəddöz nakə Mbəlom a dəs faya abəra hawal eye hay aye. A dəs tay faya abəra na, a tapa† faya nəkar nakə Yahuda bay aye. Andza hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf. Anəke faya ka ŋgasliye ha bo ta məse yam eye nakə a tsalaw ma zləlay i dərizl i gərdaf i tetəddöz aye. ¹⁸ Kə ge andza niye na, kə kəts tay ha bay. Ka dəsrumay ha gər a bo kurom na, hərwi mey? Nəkurom na, hawal hay tsa. Gədanj i hawal hay a yaw na, abəra ma zləlay, bəna gədanj i zləlay a yaw abəra ma hawal hay bay.

¹⁹ Ağələ nəkar ka gwadiye: «Ayaw, Mbəlom kə dəs siye i hawal hay hərwi ada mə tapa ga a dəma.» ²⁰ Ka tsik na, dedək. Mbəlom a dəs tay ha na, hərwi nakə ta dzala ka neŋgeye bay aye. I yak na, hərwi nakə nəkar ka dzala ha ka neŋgeye nakə a vəlaka təv niye aye. Kə ge ha zlapay bay, dzədzaray düh a Mbəlom. ²¹ Tadə Mbəlom ka həhar tay ha Yahuda hay kwa nəteye andza hawal dedək eye bəbay, ka dzala mə gər yak na, ma həhariye kar nəkar nakə a tapa kar mətepe mətepe aye bay na, hərwi mey?

²² Tsəne! Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye ada neŋgeye mevel eye dərma. A ge mevel ka ndo neheye tə dəd abəra ka tsəved aye. Ane tuk na, nəkar na, ma giye ŋgwalak tadə huya faya ka pay bəzay hərwi nakə a gaka ŋgwalak aye dəkdek. Tadə ka gum andza niye bay na, ma dəsiye kar dərma. ²³ Yahuda hay na, tadə ta ma ka tsəved, ta yaw ta dzala ha na, Mbəlom ma miye tay ha, ma tapiye tay ha. Faya na tsikakumeye ta dedək, gədanj ŋgay andaya məme tay ha. ²⁴ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, nəkurom hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf hay neheye tə dəs tay ha abəra ka təv tay aye ada ti ye kurom ha mətepe ka dərizl i gərdaf ŋgwalak eye i guvah nakə a ndzawa ka təv tay bay aye. Tadə Mbəlom kə sla faya məge wu mawura bo eye andza niye na, ka dzalum na, ma miye tay ha Yahuda hay a təv tay nakə ahəl niye aye bay kəkay? Nəteye neheye hawal dedək eye hay aye.

Yahuda hay ta maweye ka tsəved i Mbəlom

* **11:16** Məpesle 15.19-21. † **11:17** Tə bazlam i Sara «greffer» na, mətepe hawal i dərizl i gərdaf mekeləŋ eye ka dərizl i gərdaf neŋged. Dərizl nakə tə tapa faya hawal i dərizl i gərdaf neŋged aye ma wiye hohway ŋgwalak eye. ‡ **11:27** Ezay 59.20-21. § **11:34** Ezay 40.13. * **11:35** Zob 41.11.

²⁵ Andza niye, malamar ga hay, a seŋ na, sərum ha bazlam nakay bagwar eye nakə Mbəlom a da ha parakka, hərwi ada kə dzalumay a gər kurom nəkurom ka tsahum bay. Siye hay mə walaŋ i İsrayel hay ta kula ha gər tay ka Mbəlom. Ayaw! Andza niye, ane tuk na, ta ndziye huya andza niye bay. Ndo neheye Yahuda hay bay aye Mbəlom a pala tay ha aye tə dzala ha təday ada ndo i İsrayel hay ta dzaliye ha. ²⁶ A həlay niye na, ndo i İsrayel hay tebiye ta təmiye, andza nakə mawatsa eye mə Derewel aye na, Mbəlom a gwad:

«Ndo nakə ma təmiye tay ha ndo hay aye na, ma deyeweye abəra ma gəma i Zerozelem.

Ma mbatiye ha mezeleme i gwala i Zakob.

²⁷ Nakay na, dzam nakə na bəriye ta nəteye a həlay niye na pəsataj ha mezeleme tay aye.‡»

²⁸ Yahuda hay ta kərah Labara ŋgwalak eye, ta təra ndo məne dərə i Mbəlom. Andza niye hərwi ada Mbəlom mə mbəl kurom ha, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Ane tuk na, Mbəlom a pala tay ha na, hərwi tə təra i ŋgay ada a wudə tay ha hərwi bə ka tsikatay a bəba tətə tay hay andza niye.

²⁹ Mbəlom kə zla ndoweye na, ada kə pa faya ŋgama na, ma mbədəye həlay a mədzal gər ŋgay bay. ³⁰ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ahəl niye na, nəkurom ka rəhumay ha gər a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo a Mbəlom, hərwi Yahuda hay ta rəhay ha gər bay. ³¹ I tay na, andza niye dərma. A həlay nakay anaŋ eye, ta rəhay ha gər a Mbəlom bay ada ma gat-eye ŋgwalak düh. Ane tuk na, andza niye hərwi ada nəteye dərma tə mbədə gər ka təv i Mbəlom ada tə gay mə bo a Mbəlom. ³² Andza niye, Mbəlom kə gər ha kwa way tebiye hərwi ada tə rəhay ha gər bay. A ge andza niye na, hərwi ada nəteye tə gay mə bo tebiye.

Zambađakway a Mbəlom

³³ Ayaw! Mbəlom na, zlele eye mə wu hay tebiye! Metsehe ŋgay a ze kwa mey tebiye, a sər wu hay tebiye. Wu nakə a dzala mə dərəv ŋgay aye na, a say məgwədə mey na, ndaray ma sliye məme ahaya abəra mə dəma bay, ndaray ma sliye məsərə wu nakə faya ma giye bay. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

³⁴ «Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?

Maa day ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?§»

³⁵ «Maa vəlay wu a Mbəlom nəte

hərwi ada Mbəlom ma vəleye a dāma na, way?*

³⁶ Ndəray andaya bay hərwi maa ge wu hay tebiye na, Mbəlom.

Neŋgeye a tsəpa wu hay tebiye ada wu hay tebiye andaya na,

hərwi ada t̄a t̄ara i ŋgay.

Zambadəkway ka tor eye. M̄a t̄ara andza niye!

12

Mede i ndo m̄gay m̄sler a Mbəlom

¹ Malamar ga hay, na d̄akum ha hadzəgay nak̄a Mbəlom a gəkway ŋgwalak aye. Hərwi niye, faya na gakumeye amboh: Vəlumay ha bo kurom peteh a Mbəlom andza vo'ar nak̄a t̄a kədaway a Mbəlom aye ada ka dayumeye a gər. Ane tuk na, nəkurom ka ndzumeye t̄a d̄are. Nakay na, wu nak̄a a ye ka bo m̄əd̄s̄lay naha gər a Mbəlom aye. ² K̄a pumay bəzay a ndo i m̄əndzib̄əra hay bay. Mbəlom m̄a vəlakum m̄ədzal gər wedeye hərwi ada m̄a mb̄əda ha d̄ərev kurom. Tad̄a ka gum andza niye na, ka s̄ərumeye wu nak̄a a say a Mbəlom aye. Andza m̄əgwede: Ka s̄ərumeye wu nak̄a ŋgwalak eye, wu nak̄a a yay a gər aye, ada wu nak̄a a ye ka bo aye.

³ Mbəlom k̄ə gər ŋgwalak ŋgay k̄əriye, ka pa ga a m̄sler ŋgay. Hərwi niye neŋ faya na gwadəkumeye a nəkurom tebiye: K̄a d̄əslumay ha gər a bo kurom bay, s̄ərum ha d̄uh nəkurom ta dedək na, k̄əkay. Zəbum ka gədaŋ neheye Mbəlom a vəlakum aye, hərwi ada kwa way m̄a gay sariya a gər ŋgay ta ts̄əved eye.

⁴ Kwa way bo ŋgay na, nəte, ane tuk na, v̄ərezl hay faya wal wal haladzay ada v̄ərezl eye niye hay kwa way ta m̄sler ŋgay wal. ⁵ Nəkway neheye madzapa eye t̄a Yesu K̄ariste aye na, andza niye. Nəkway haladzay, ane tuk na, nəkway madzapa eye nəte andza bo nəte. Nəkway tebiye madzapa eye ka bo i ndo nəte andza bo nəte andza v̄ərezl neheye maz̄əva eye ka bo i ndo aye.

⁶ Mbəlom k̄ə vəlakway gədaŋ wal wal, andza nak̄a a say m̄əv̄əlakway aye. K̄ə ge andza niye na, kwa way m̄a ge m̄sler ta gədaŋ nak̄a Mbəlom a vəlay aye. Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ m̄əde ha bazlam ŋgay na, d̄a ha andza nak̄a k̄ə s̄ər Mbəlom a vəlaka gədaŋ aye. ⁷ Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka madz̄əne ndo hay na, dz̄əna andza nak̄a a ye ka bo aye. Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka mat̄ətikatay wu a ndo hay na, t̄ətikatay. ⁸ Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ m̄əmatay naha d̄ərev a ndo hay na, matay naha d̄ərev. Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka vəlatay wu a m̄ətawak hay na, vəlatay

t̄ə d̄ərev yak peteh. Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka m̄əndzətay kame a ndo hay na, ge na m̄əsler eye t̄ə d̄ərev yak peteh. Tad̄a Mbəlom a vəlaka gədaŋ m̄əgatay ŋgwalak a ndo hay na, gatay ta m̄əŋgwese.

⁹ Wudum ndo hay t̄ə d̄ərev kurom peteh, ka wudum tay ha t̄ə bazlam d̄ək̄d̄ək t̄əsa bay. Numay d̄əre a wu nak̄a ŋgwalak eye bay aye. Wudum wu nak̄a ŋgwalak eye. ¹⁰ Wudum bo m̄ə walaŋ kurom nəte nəte, andza nak̄a malamar hay ta wud̄a bo m̄ə walaŋ tay aye. R̄əhumay ha gər a siye i ndo hay m̄a ze bo kurom eye. ¹¹ Vəlum ha bo kurom ka m̄əge m̄əsler. K̄a gum s̄ə bay. Vəlumay ha bo kurom peteh ka m̄əge m̄əsler i Bay Maduweŋ. ¹² Ŋgwasum hərwi m̄əpe m̄ədzal gər nak̄a ka pum ka wu nak̄a Mbəlom a gwad̄ə m̄ə vəlakumeye aye. Ahəl nak̄a faya ka sumeye d̄ərets̄əseh aye na, zlum ŋgatay. Duwulumay me a Mbəlom huya, k̄a ḡərum ha bay. ¹³ Dz̄ənum tay ha ndo m̄əpe m̄ədzal gər hay ka Yesu neheye m̄ətawak aye hay t̄ə zlele kurom. Ndo neheye ti ye naha a gay kurom aye na, t̄ənum tay ha lele.

¹⁴ Ts̄əts̄əhahum ka Mbəlom, m̄a pa ŋgama ka ndo neheye faya ta sakumeye d̄ərets̄əseh aye, k̄a vəlumatay mezeleme bay. ¹⁵ Ŋgwasum ka bo ta ndo neheye faya ta ŋgwasiye. Tuwum ka bo ta ndo neheye faya ta tuwiye. ¹⁶ Ndzum ayaw t̄ə ayaw m̄ə walaŋ kurom. K̄a d̄əslumay gər a bo kurom bay, kwa m̄əsler eye t̄əskweŋ b̄əbay na, k̄a k̄ərahum bay. K̄a dz̄alum m̄ə gər kurom ka s̄ərum wu hay tebiye bay.

¹⁷ K̄a m̄umay ha m̄ənese a ndəray m̄ənese ta m̄ənese bay, p̄əlum d̄uh na, gum wu nak̄a kwa way a s̄ər ŋgwalak eye aye. ¹⁸ Tad̄a ka slumeye m̄əge wu nak̄a ka slumeye aye na, ndzum zay ta ndo hay tebiye. ¹⁹ A nəkurom neheye na wud̄a kurom haladzay aye, ndo k̄ə gakum m̄ənese na, k̄a m̄əmumay ha a d̄əma bay. Ḡərum ha Mbəlom m̄a gay sariya. Andza niye, mawatsa eye m̄ə D̄erewel i Mbəlom na, B̄əy Maduweŋ Mbəlom a gwad̄: «Mata ma ha m̄ənese a ndo na, neŋ!» ²⁰ Ane tuk na, bazlam i Mbəlom a gwad̄: «Tad̄a may a wur ka ndo m̄əne d̄əre yak na, vəlay wu m̄ənday, tad̄a yam a gay na, vəlay yam. Tad̄a ka ge andza niye na, andza faya ka hayiye zler i ako ka gər ŋgay.†» ²¹ Ka ḡərum ha m̄ənese m̄a ŋgwasa f̄akuma bay. Ŋgwasum ka m̄ənese t̄ə m̄əge wu ŋgwalak eye hay d̄uh.

13

R̄əhumatay ha gər a b̄əy i dala hay

¹ Kwa way m̄a r̄əhay ha gər a b̄əy i dala hay hərwi ndo neheye tebiye ma b̄əy aye na, maa vəlatay na, Mbəlom ada maa pa tay ha a b̄əy na, neŋgeye. ² Yaw, ndoweye k̄ə

* 12:19 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35. † 12:20 Dzeke hay 25.21-22.

ge vëram ka bøy i dala hay na, a ge vëram ka wu nakä Mbälom a 6ar aye. Ndo neheye faya ta giye andza niye na, faya ta vahaweyë sariya ka gër tay. ³ Ndo neheye faya ta giye wu ngwalak eye, ta dzædzariye ta bøy i dala hay bay. Mata dzædzere düh na, ndo neheye faya ta giye wu ngwalak eye bay aye. Tadä a saka madzædzaratay a bøy i dala hay bay na, ge wu nakä ngwalak eye hærwi ada kâ yatay a gër lele. ⁴ Andza niye, hærwi bøy i dala hay faya ta giye na, mæsler i Mbälom hærwi ada tâ dzana kurom ka mæge ngwalak. Tadä düh ka ge lele bay na, dzædzaratay a bøy i dala hay hærwi gædan nakä Mbälom a vëlatay na, a vëlatay keriye bay. A vëlatay hærwi mabæz ha mevel i Mbälom hærwi ada mâ gatay dæretsæseh a ndo neheye faya ta giye mænese aye. ⁵ Hærwi niye ræhumatay ha gër a bøy i dala hay. Ka ræhumatay ha gër na, hærwi nakä faya ta gækumeyë dæretsæseh aye dækdek aye bay. Ræhumatay ha gër hærwi ka sërüm ha mæ dærev kurom niye na, tsæved ngwalak eye.

⁶ Ka vëlumeyë dzangal na, hærwi niye dærmak, Mbälom a pa ndo i bøy i dala hay hærwi ada tâ ge mæsler nakay lele. ⁷ Vëlumay a bøy i dala hay wu nakä tæde mævalatay a nateye aye. Vëlumatay dzangal a ndo neheye faya ta tsakaliye. Wu nakä ta tsætsah fakuma mævæle aye na, vëlumatay. Ræhumatay ha gër lele hærwi nateye na, tæde ka ræhumatay ha gër:

Mawudë siye i ndo hay na, marähay gër a Mbälom

⁸ Gwedere i ndo fakuma na, hamumay. Gwedere nakä ma mætsiye fakuma aye na, nate. Gwedere niye na, wudüm ndo hay huya. Ndo nakä a wudä ndo hay aye na, ka rähay ha gër a bazlam i Mbälom mapala eye tebiye. ⁹ Ka sërüm bazlam i Mbälom mapala eye a gwad: «Kâ ge madama bay, kâ kæd ndo bay, kâ kæla bay, kâ ge dære ka wu i ndo hay bay.» Bazlam neheye mapala eye ada ta siye hay tebiye nateye mæ bazlam mapala eye nate. A gwad: «Wudä ndo i mæged yak dærmak andza ka wudä na gër yak.*» ¹⁰ Ndo nakä a wudä ndo aye na, ma geye mænese bay. Yaw, tadä ka wudä ndo hay na, ka pay bæzay a bazlam i Mbälom mapala eye tebiye.

¹¹ Gum andza niye, hærwi ka sërüm hæløy nakay näkway mæ dæma aye. Anæke na, hæløy nakä ka pædekumeyë abëra ka mændzähare aye. Hæløy nakä Mbälom ma vëlakweyë mætæme aye ka hændzædaw. Nærjeyë dærëj andza a hæløy nakä ka dazlakway mædzal ha ka Yesu Kæriste aye sa bay. ¹² Mazlambar hæväd ma ndæviye, dære ma tsædiye, dzaydzay ma deyeweyë. Mbædakway dæba a mæsler i hæväd. Hælakwa

wu hæløy neheye a ye ka bo mæge ha mæsler ta hëpat aye. ¹³ Medë kway mâ ge ngwalak eye andza i ndo neheye faya ta diye mæ dzaydzay aye. Kâ gækwa magurlo m nakä ngwalak eye bay aye bay ada kâ kwayakwa bay. Madama tæ wu neheye ngwalak eye bay aye na, kâ gækwa bay, gærakwa ha magazlæga ta mæge sælek. ¹⁴ Bøy Maduweñ Yesu Kæriste mâ tæra andza wu hæløy kurom. Kâ pumay bæzay a wu neheye ngwalak eye bay a sawakum hærwi mâ yay a gër a bo kurom aye sa bay.

14

Kâ may ha mænese a ndo bay

¹ Tæmum ndo nakä gædan eye bay ka tsæved i Mbälom aye, ada kâ kædüm wuway ka wu nakä a dzala mæ dærev ngay aye bay.

² Agëna ndo mekeleñ eye a dzala na, tsæved andaya mænde wu hay tebiye. Ane tuk na, ndo nakä gædan ngay andaya ka tsæved i Mbälom bay aye na, a nda ala i slambah tsa.

³ Ndo nakä a nda wu hay tebiye aye na, mâ may ha mænese a ndo nakä a nda siye i wu hay bay aye bay. Ada ndo nakä a nda wu hay tebiye bay aye na, mâ may ha mænese a ndo nakä a nda wu hay tebiye aye bay hærwi Mbälom ka tæma na. ⁴ Nækar way nakä ka may ha mænese a ndo i mæsler i ndo aye? Tadä kæ ge mænese na, mata tsikay faya na, ndo nakä a lævay gër aye, ada kæ ge lele na, mata tsikay faya na, huya ndo nakä a læva na aye. Ma dædiye bay hærwi ndo nakä a læva na aye ma sliye faya matsæpe na hærwi ada mâ dædbay.

⁵ Ndo mekeleñ eye hay tæ dzala na, pat siye hay a ze pat siye. Ane tuk na, ndo siye hay i tay na, pat hay nate tæ læva. Kwa way mâ sër wu nakä a dzala mæ dærev ngay aye lele. ⁶ Ndo nakä a dzala pat nate a ze ha siye i pat mekeleñ eye hay na, a ge andza niye hærwi ada mâ dæslay ha gër a Bøy Maduweñ Yesu. Ndo nakä a nda wu hay tebiye aye na, a say mædæslay ha gër a Bøy Maduweñ Yesu hærwi a gay naha sise a Mbälom. Ndo nakä a kæräh mænde siye i wu hay aye na, a ge andza niye hærwi ada mâ dæslay ha gër a Bøy Maduweñ dærmak ada hærwi mægay naha sise a Mbälom.

⁷ Ndæray kwa nate a ndza hærwi mændze ngay bay ada ndæray kwa nate ma mætiye hærwi tæ gër ngay eye bay. ⁸ Ahæl nakä näkway tæ dære aye na, näkway tæ dære hærwi mædæslay hay gër a Bøy Maduweñ. Ahæl nakä ka mætækweyë na, ka mætækweyë hærwi mædæslay ha gër a Bøy Maduweñ. Andza niye, kwa ma mændze tæ dære, kwa ma mæmæte na, näkway i bøy Maduweñ. ⁹ Hærwi Yesu Kæriste kæ mæt ada kæ lætsew abëra ma

* 13:9 Zæba mæ Madayaw abëra mæ Ezipt 20.13-17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17-21; Levitik 19.18.

mədahan̄ h̄arwi ada m̄a t̄era B̄ay Maduweñ i m̄ədahan̄ hay ada i ndo neheye t̄a d̄ere aye.

¹⁰ N̄akar, ka may ha m̄anese a malamar yak na, h̄arwi mey? Ada n̄akar ka z̄əba ka malamar yak andza ndo bay na, h̄arwi mey? N̄akway tebiye ka deyekweye kame i Mb̄əlom, ma gakeweye sariya. ¹¹ Andza nak̄ə mawatsa eye m̄a 'Derewel i Mb̄əlom aye na, B̄ay Maduweñ Mb̄əlom a gwad:

«Ta ded̄ek neñ faya na tsikakumeye,
ndo hay tebiye ta deyewe ye ta
d̄əkweñe ye gurmets.

Kwa way ma tsikiye t̄ə bazlam ka neñ, neñ
Mb̄əlom. * »

¹² Andza niye, kwa way ma diye ha wu nak̄ə a ge aye. Bo ñgay eye t̄ə ḡər ñgay eye ma diye ha kame i Mb̄əlom.

K̄a kal ha malamar yak a mezeleme bay

¹³ K̄ə ge andza niye na, k̄a makwa ha m̄anese m̄ə walañ kway bay. Wu neheye ka pum ka bo t̄ərzleken̄ aye d̄uh na, anañ: K̄a pa wuray ka ts̄əved̄ nak̄ə malamar ma v̄əleye mad̄əfe sik aye, k̄əḡəbay ma d̄ədiye ha a mezeleme aye bay. ¹⁴ Neñ madzapa eye t̄ə Yesu K̄ariste, h̄arwi niye na s̄ər ha ta ded̄ek wu nak̄ə ñgwalak eye bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, tad̄ə ndoweye k̄ə dzala, wu nakay ñgwalak eye bay aye na, m̄a nda bay. Wu neheye i ñgay na, ta ded̄ek ñgwalak eye hay bay. ¹⁵ Tad̄ə ka dziye ha malamar yak t̄ə wu nak̄ə faya ka ndiye na, niye na, ka wud̄a ndo bay. Yesu K̄ariste k̄ə m̄ət h̄arwi malamar yak. H̄arwi niye k̄ə dz̄əḡəd̄ ha malamar ab̄əra ka ts̄əved̄ i Mb̄əlom h̄arwi wu yak nak̄ə ka ndiye bay. ¹⁶ Ka d̄ere yak na, wu ñgwalak eye. Ane tuk na, tad̄ə ka s̄ər ha ndo hay ta tsikiye fakaya wu nak̄ə lele bay aye na, k̄ə ge s̄ə bay. ¹⁷ B̄əy i Mb̄əlom na, wu m̄ənday ta wu m̄əse bay. B̄əy i Mb̄əlom d̄uh na, wu nak̄ə M̄əs̄əf̄ere Ts̄əd̄añña eye faya ma giye m̄ə n̄kway aye. Faya ma dz̄əniye kway ka m̄əge wu ñgwalak eye, faya ma v̄əlakweye zay m̄ə walañ kway, faya ma v̄əlakweye m̄əñgwese. ¹⁸ Ndo nak̄ə faya ma geye m̄əsler andza niye a Yesu K̄ariste aye na, a yay a ḡər a Mb̄əlom ada ndo hay ta r̄əhay ha ḡər d̄ərmak.

¹⁹ K̄ə ge andza niye na, gakwa ḡədan̄ m̄əge wu nak̄ə ma dz̄əniye ndo hay ka m̄əndze zay m̄ə walañ kway aye. Ka gakeweye wu nak̄ə ma dz̄əniye tay siye i ndo ka m̄əḡəle ka ts̄əved̄ i Mb̄əlom aye d̄ərmak. ²⁰ K̄a nas ha m̄əsler i Mb̄əlom t̄ə wu nak̄ə faya ka ndiye aye bay. Ayaw, ded̄ek ts̄əved̄ andaya ka m̄ənde wu hay tebiye, ane tuk na, tad̄ə siye i ndo hay ta d̄ədiye ab̄əra ka ts̄əved̄ i Mb̄əlom h̄arwi yak na, k̄ə nda bay. ²¹ Wu nak̄ə ñgwalak aye na, k̄a mahap̄əd̄e slo, kwa m̄əse guzom, kwa mey nak̄ə ma diye ha malamar yak a m̄anese aye na, k̄ə ge bay.

²² Tad̄ə ka dzala ka s̄liye faya m̄ənde wu hay tebiye, k̄əḡəbay tad̄ə ka dzala ka s̄liye faya bay na, m̄a ndza m̄ə d̄ərev yak. Mata s̄əre ha na, n̄akar ta Mb̄əlom d̄əkdek tsa. Ndo nak̄ə a ge wu ada a ge t̄ə m̄ədzal ḡər eye sulo sulo bay na, d̄ərev ñgay mangwasa eye. ²³ Ndo nak̄ə m̄ədzal ḡər ñgay sulo sulo, k̄ə gwad̄ wu nakay m̄ənde bay ka nda na, Mb̄əlom ma geye sariya h̄arwi k̄ə pa na m̄ədzal ḡər ñgay peteh ka wu nak̄ə ma giye aye bay. Wu nak̄ə ndo a s̄ər ha lele bay m̄ədzal ḡər faya sulo sulo, k̄ə ge ha ka bo na, k̄ə ge mezeleme.

15

Ge wu nak̄ə ma deyete ye a ḡər a siye i ndo hay aye

¹ N̄akway neheye ḡədan̄ eye ka ts̄əved̄ i Mb̄əlom aye na, kutōñ dz̄ənakwa ndo neheye b̄əle eye hay aye. K̄a gakwa wu neheye a yay a ḡər a bo kway aye d̄əkdek bay. ² Kwa way m̄a ge wu nak̄ə ma deyete ye a ḡər a siye i ndo hay aye h̄arwi madz̄əne tay ha h̄arwi ada t̄ə ḡəl ka ts̄əved̄ i Mb̄əlom. ³ Yesu K̄ariste, neñge ye t̄ə ḡər ñgay ka p̄əla madayay a ḡər a bo ñgay eye bay. Duh na, andza nak̄ə t̄ə watsa faya m̄ə 'Derewel i Mb̄əlom aye, t̄ə gwad̄: «Ndo hay ta ts̄əd̄a kar Mb̄əlom, ane tuk na, m̄ətse d̄e tay a d̄əd̄ na, ka neñ. * » ⁴ Wu nak̄ə tebiye t̄ə watsa ah̄əl niye m̄ə 'Derewel i Mb̄əlom aye, t̄ə watsa na, h̄arwi ada m̄a d̄əkway ha ded̄ek, h̄arwi ada k̄ə pakwa m̄ədzal ḡər ka wu nak̄ə Mb̄əlom a gwad̄ ma v̄əlakweye aye. Ka pakweye m̄ədzal ḡər ka neñge ye h̄arwi bazlam neheye m̄ə 'Derewel i Mb̄əlom aye faya ma v̄əlakweye ḡədan̄ ada faya ma dz̄əniye ka m̄əzle ñgatay. ⁵ Maa v̄əl ḡədan̄ ta m̄əzle ñgatay a ndo hay na, Mb̄əlom. M̄a v̄əlakum m̄ədzal ḡər kurom n̄əte ada gum andza i Yesu K̄ariste nak̄ə a t̄ətikakum aye, ⁶ h̄arwi ada n̄əkurom tebiye k̄ə zambad̄umay a Mb̄əlom B̄əba i B̄əy Maduweñ kway Yesu K̄ariste t̄ə d̄ərev kurom peteh ada t̄ə bazlam kurom n̄əte.

T̄ə m̄um bo n̄əte n̄əte m̄ə walañ kurom

⁷ T̄ə m̄um bo n̄əte n̄əte m̄ə walañ kurom andza i Yesu K̄ariste nak̄ə a t̄əma kurom aye. Gum andza niye, h̄arwi ada ndo hay t̄ə zambad̄ay a Mb̄əlom. ⁸ Faya na tsikakum-eye ded̄ek, Yesu K̄ariste a t̄əra ndo i m̄əsler i Yahuda hay na, h̄arwi m̄əd̄atay ha Mb̄əlom a raw m̄ə bay. A yaw na, h̄arwi ada wu neheye Mb̄əlom a gwad̄ ma v̄əlate ye a b̄əba t̄əte ñgay hay aye na, m̄ə ge bo. ⁹ A yaw sa na, h̄arwi ada ndo neheye Yahuda hay bay aye t̄ə zambad̄ay a Mb̄əlom h̄arwi ñgwalak ñgay nak̄ə a gatay aye. Andza nak̄ə mawatsa eye m̄ə 'Derewel i Mb̄əlom aye, a gwad̄:

«H̄arwi niye, na zambad̄ake ye m̄ə walañ i
ndo neheye Yahuda hay bay aye,

* 14:11 Ezay 45.23.

* 15:3 Dames hay 69.10.

† 15:9 2 Samuyel 22.50; Dames hay 18.50.

na zambaɗakeye ta dāmes.†»

¹⁰ Bazlam i Mbəlom a gwad sa:

«Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye,

ngwasum ta ndo i Mbəlom hay.‡»

¹¹ Ma təv mekeleŋ eye a gwad sa:

«Nəkurom neheye tebiye Yahuda hay bay,
zambaɗumay a Bəy Maduweŋ Mbəlom.
Nəkurom ndo hay tebiye,

zambaɗumay.§»

¹² Ezay ndo mādē ha bazlam i Mbəlom a gwad dərmaŋ:

«Ndəray ma deyeweye abəra ma hulfe i Zese.
Ma deyeweye ma təriye bay i ndo neheye
Yahuda hay bay aye.

Ndo neheye Yahuda hay bay aye ta piye
mədzaŋ gər tay ka neŋgeye.*»

¹³ Mbəlom a vəlawatay gədaŋ a ndo hay tə dzala ha ka neŋgeye. Mā rah kurom ha ta məŋgwese ada tə zay hərwi ka dzalum ha ka neŋgeye. Andza niye, kâ dzalakwa ha ka neŋgeye peteh ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.

Pol a tsik ka mäsler ngay

¹⁴ Malamar ga hay, neŋ tə gər ga na sər ta dedek faya ka gumeye wu nakə ngwalak eye, ka sərüm dedek lele ada ka slumeye faya mətsikatay me a zlam a siye i ndo hay,¹⁵ ane tuk na, bazlam mekeleŋ eye na, na tsikakum naha ta məge me eye hərwi ada kâ mətsum ha gər bay. Na tsikakum naha andza niye na, hərwi ngwalak nakə Mbəlom a geŋ aye.¹⁶ A zla ga, a pa ga ndo i mäsler i Yesu Kəriste a walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye. A pa ga wal hərwi mādē ha Labara Ngwalak eye naka a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Na datay ha a ndo neheye Yahuda hay bay hərwi ada tā dzala ha ka neŋgeye ada tā vəl ha bo tay peteh a Mbəlom andza vo'ar nakə tə kəɗaway a Mbəlom a yaway a gər aye. Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a pa tay ha i Mbəlom.

¹⁷ Kə ge andza niye na, na sliye faya maŋgeleke ta mäsler i Mbəlom nakə faya na giye ma mädzepe tə Yesu Kəriste.¹⁸ Taɗə bazlam andaya mətsike na, na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a ge tə neŋ aye dekdək tsa, hərwi ada nâ halatay ahaya ndo neheye Yahuda hay bay aye kame i Mbəlom, ada tā rahay ha gər. A ge andza niye na, tə bazlam neheye na tsik aye ada tə wu neheye na ge aye.¹⁹ Kə ge masuwayaŋ hay wal ada Məsəfəre i Mbəlom kə ɗa ha gədaŋ ngay. Andza niye, na ɗa ha kwa a ngay Labara Ngwalak eye i Yesu Kəriste a ndo hay. Na dazlay ma Zerozelem hus a gəma i Iliyiri.†²⁰ A seŋ mādē ha Labara Ngwalak eye a təv neheye ndo hay ta sər Yesu Kəriste zuk bay

aye. Na ge andza niye na, hərwi a seŋ mādəzle gay ka mädok i ndo mekeleŋ eye bay.²¹ A seŋ ɗuh na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Ndo neheye ta tsikatay ɗaɗa ka neŋgeye bay aye na,

nəteye ta ngateye.

Ndo neheye ta tsəne zuk bay aye na,

nəteye ta tsəniye Labara Ngwalak eye.‡»

A say a Pol mede a Roma

²² Hərwi niye, a sewen haladzay mede naha a təv kurom, aya ane na ye naha bay.

²³ Kə ndza məve haladzay nakə a seŋ mede naha mazəbakumaw ɗəre aye. Na huta halay eye bay hərwi mäsler. Anəke na, ma gəma neheye na, mäsler ga ka ndəv.²⁴ Na diye naha, na ndziye ka təv kurom tsekweŋ hərwi ada kâ vəlumen gədaŋ. Ma ɗəba eye na, na diye a gəma i Espayon ada a seŋ na, ka dzənumeye ga hərwi mede a ɗəma.

²⁵ Ane tuk na, anake na, na diye a Zerozelem, na zlatay naha madzəne i ndo məpe mädzaŋ gər hay ka Yesu təday,²⁶ hərwi ndo məpe mädzaŋ gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan ta Akay§ aye, kə yatay a gər matsekele suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mädzaŋ gər hay ka Yesu neheye matawak eye ma Zerozelem aye.²⁷ Bo tay eye tə dzala lele ada dedek lele nakə tə ge andza niye aye. Yahuda hay ta ngəna tə siye i ndo hay wu neheye ngwalak eye Mbəlom a gwad ma vəlateye aye. Andza niye, ndo neheye Yahuda hay bay aye ta dzəna Yahuda hay tə wu nakə andaya fataya bay aye.²⁸ Ahəl nakə na ndəv ha mäsler nakay ada na ye məvəlatay wu nakə məslaratay naha aye tebiye na, na diye a Espayon. Na diye a ɗəma na, na diye naha a təv kurom təday.²⁹ Na sər ahəl nakə na diye naha aye na, Yesu Kəriste ma rahiye kway ha tsisl tə ngəma hərwi mede naha ga nakə na zəbakumaweye ɗəre aye.

³⁰ Malamar ga hay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, ada hərwi wu nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a ge ada ka wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway aye na, neŋ faya na gakumeye amboh: Duwulumay me a Mbəlom hərwi ga, duwulumay me tə ɗərev kurom peteh³¹ hərwi ada ndo i Yahuda neheye tə sər Mbəlom bay aye tā seŋ ɗəretsətseh bay. Duwulumay me a Mbəlom sa hərwi ada ndo məpe mädzaŋ gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tā təma wu nakə na zlatay naha aye ta məŋgwese.³² Andza niye, taɗə kə yay a gər a Mbəlom na, na diye ta məŋgwese eye. Ka ndzakweye dziye hərwi ada nâ zəzukw bo.

† 15:10 Bazlam mapala eye masulo eye 32.43. § 15:11 Dames hay 117.1. * 15:12 Ezay 11.10. † 15:19 Iliyiri: Neŋgeye dala ta diye i tsakay i Gares. ‡ 15:21 Ezay 52.15. § 15:26 Akay: Məzele guram eye i diye i Salawa i Gares.

³³ Mbəlom, neŋgeye nakə a vəl zay a ndo hay aye, mā ndza tə nəkurom. Mā ge bo andza niye.

16

Mətsike me i Pol a ndo hay

¹ Anəŋ, neŋ faya na tsikakumeye naha ka malamar kway ŋgwas eye Fowebe faya ma diye naha. Neŋgeye faya ma giye məsler i Mbəlom mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Senkəre aye. ² Kə ndisl naha a təv kurom na, təmum na lele hərwi neŋgeye i Bəy Maduweŋ dərmak. Təmum na andza nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu haβe ta giye aye. Dzənum na tə wu nakə hawa eye ma geye tebiye hərwi neŋgeye ka dzəna ndo hay haladzay, ka dzəna ga dərmak.

³ Tsikumətatay ha me a Pərisil tə zal ŋgay Akelas. Nəteye tə neŋ, nəmay faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste aye. ⁴ Ahəl niye nəteye na, ta sər mədze ha məsafəre tay hərwi ga. Na gatay siβe haladzay ada maa gatay siβe na, neŋ mahəgeye bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye Yahuda hay bay aye ta gatay siβe. ⁵ Na tsikatay naha me a ndo neheye tə hayawa gər a gay tay hərwi maduwulay me a Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a dzam ga Epenete. Maa lah mədzal ha ka Yesu Kəriste ka dala i Azi* na, neŋgeye. ⁶ Na tsikay naha me a Mari, neŋgeye a ge məsler haladzay hərwi kurom aye.

⁷ Na tsikatay naha me a Andronikos ta Zuniyas. Nəteye na, ndo ga hay. Neŋ tə nəteye ta gəs may a dangay. Ndo hay tə sər nəteye neheye sulo mə walaŋ i ndo i maslaŋ hay aye na, ta məzlaβ eye. Maa lah məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste na, nəteye bəna neŋ bay.

⁸ Na tsikay naha me a Ampəliyatos, dzam ga, nəmay salamay mə həlay i Bəy Maduweŋ.

⁹ Na tsikay naha me a Urban. Nəkway tə neŋgeye, faya ka gakweye məsler i Yesu Kəriste.

Na tsikay naha me a dzam ga Sitakis.

¹⁰ Na tsikay naha me a Apelles. Neŋgeye kə sa dəretəstəh hərwi Yesu Kəriste ada kə ndza βəŋβəŋ.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Aristobul.

¹¹ Na tsikay naha me a Herodiyon, ndo ga.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Narkise hay, nəteye i Bəy Maduweŋ.

¹² Tsikumənatay ha me a Tirifene ta Tirifoz, nəteye malamar kway ŋgwas eye hay neheye faya ta giye məsler i Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a Perisid malamar kway ŋgwas eye nakə na wudə na aye. Faya ma giye məsler haladzay hərwi Bəy Maduweŋ.

¹³ Tsikumənatay ha me a Rufus, ndo ŋgwalak eye ka tsəved i Bəy Maduweŋ.

Na tsikay ha me a may ŋgay dərmak, neŋgeye andza may ga.

¹⁴ Tsikumənatay ha me a Asinəkərit ta Fəlegon ada a Hermes, a Patrobas ada Hermas ada a ndo mədzal gər neheye ta nəteye aye.

¹⁵ Tsikumənatay ha me a Filologe ada a Zuli, ada a Nere ta malamar ŋgay dem eye.

Na tsikay naha me a Olimpasa ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye ta nəteye aye.

¹⁶ Tsikum a bo me nəte nəte lele mə walaŋ kurom. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste ta tsikakum naha me tebiye.

Mandəve i bazlam i Pol

¹⁷ Malamar ga hay, neŋ faya na gakumeye amboh: Gumay metsehe a ndo neheye faya ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay aye ka wu nakə ka tətikum aye. Andza niye, faya ta ŋganiye tay ha ndo hay ada faya ta diye tay ha ka tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. Ka ndzum ta nəteye bay. ¹⁸ Slala i ndo neheye andza niye tə ge na, ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bay, faya ta giye duh na, wu nakə a yatay a gər aye. Faya ta səpatiyə ndo hay tə bazlam tay neheye lafədəte aye. Andza niye, faya ta vatay gər a ndo neheye tə sər mənese bay aye. ¹⁹ Nəkurom na, ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə sər ma kəkay nakə ka rəhumay ha gər a Bəy Maduweŋ aye. Dərev ga ka ŋgwas haladzay hərwi kurom ada a seŋ na, tərūm metsehe eye hay hərwi ada kə gum wu ŋgwalak eye ada kə gum mənese bay.

²⁰ Mbəlom faya ma vəliye zay huya a ndo hay. Mazlambar ma ndərasliye na gədaŋ i Fakalaw, ma piye na a hud i sik kurom.

Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ŋgama.

²¹ Timote nakə faya ma giye məsler tə neŋ aye kə tsikakum naha me. Ndo gay hay Lukiyus, Zason, ada Sosipater ta tsikakum naha me dərmak.

²² Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Tertiyus† ndo məwetse wu nakə a say a Pol aye. Na tsikakum naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ.

²³ Neŋ Pol faya na gwadəkumeye, Gayus kə tsikakum naha me dərmak. Neŋ mandza eye mə gay ŋgay ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tə yawaw maduwulay naha me a Mbəlom mə gay ŋgay. Erast ndo

* 16:5 Dala i Azi, anəke na, ma Turki. † 16:22 Tertiyus na, ndo məwetse dərewel i Pol.

məgay gər a suloy i wuzlahgəma ada malamar kway Kartus ta tsikakum naha me.

[²⁴ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mǎ pa fakuma ŋgama ka nəkurom tebiye.]

²⁵ Zambadakway a Mbəlom! Neŋgeye nəte ŋgweŋ ta gədaŋ hərəwi ma vəlakumeye gədaŋ bəŋbəŋ ka tsəved ŋgay andza Labara Ŋgwalak eye nakə faya na datay ha a ndo hay ka gər i Yesu Kəriste aye. Labara Ŋgwalak eye nakay kə də ha parakka bazlam nakay mangaha eye ahəl niye aye. ²⁶ Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə də ha parakka ada faya ta diye ha ka gər i wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ka gər i Kəriste aye. Andza niye, bazlam nakay kə də a zləm a slala hay tebiye andza i Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye a gwad tə tsəne hərəwi ndo hay tə dzala ha ada tə rəhay ha gər aye. ²⁷ Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom nəte ŋgweŋ. Neŋgeye tə gər ŋgay a tsah. Zambadakway hərəwi wu neheye a ge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Mǎ ge bo andza niye!

**Makurre i d̄erewel i Pol nakə
a watsatay naha a
Korinthe hay
aye
Məfələkwe**

Pol a pa məhay gər i ndo mədzal gər hay ka Yesu ma Korinthe ahəl i mahəhele ngay masulo eye. Korinthe na, wuzlahgəma nakə ka dala i Gares zlele eye aye, zlele eye hərwi təv məlatse i kwalalanj i yam hay sulo. Beke hay mə dəma haladzay ada ndo i mətawak hay. Ndo haladzay mändze tay na, swa tsa.

Ahəl niye na, Korinthe hay tə pay bəzay a kule kwa waray waray.

Pol a tsəne labara tay (zəba 1.11 ta 7.11). Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Korinthe, mədzal gər tay madzədza eye tə gər i bazlam hay wal wal.

Mə madədo 1 ka 4, Pol a tsik ka ndo məpe mədzal gər neheye ma Korinthe aye ada ka ndo neheye a dətay ha Labara Ngwalak eye i Yesu Kəriste aye.

Ma madədo 5.1 ka 11.16, Pol a dətay naha ka gər i bazlam hay

Ka 11.17 ka 14.40, Pol faya ma tsikiye ka mändze mə walanj i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 15 faya ma tsikiye na, Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahanj, ada pat mekelej eye mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj dərma.

Andza d̄erewel siye neheye Pol a watsa aye, nakay ananj eye a ndəv ta labara hay ada ta mətsike me a ndo hay (madədo 16).

Pol a tsikatay naha me a ndo neheye ma Korinthe aye

¹ Maa watsakum naha d̄erewel nakay na, nejj Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nā tərə ndo i maslanj i Yesu Kəriste aye. A zla ga na, hərwi a yay a gər. Nəmay ta malamar kway Sosten, nəmaa tsikakum naha me. ² Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma gəma i Korinthe aye. Nəkurom na, Mbəlom kə pala kurom, kə pa kurom a həlay i Yesu Kəriste. A zalakum na, hərwi ada kâ tərüm ndo ngay hay, andza a zalatay a ndo neheye tebiye mandza eye kwa ka waray ka waray faya ka d̄uwulumeye me a Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste aye. Nejjeye na, Bəy Maduwej kway tebiye.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngama ada tā vəlakum zay.

Wu neheye lele Yesu a vəlatay aye

⁴ Nejj faya na gay naha sisəe a Mbəlom huya hərwi kurom, hərwi kə pa fakuma ngama hərwi nakə nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. ⁵ Ayaw dedek! Ahəl nakə ka dzapum ta nejjeye na, Mbəlom kə vəlakum wu neheye ngwalak eye hay tebiye. Andza niye, Mbəlom kə vəlakum tsəved ka məsəre wu neheye dedek eye ada ka slum faya məda ha wu neheye a ndo hay. ⁶ Andza niye hərwi ahəl nakə nəmaa d̄akum ha bazlam i Yesu Kəriste aye na, ka tərüm tə d̄ərev kurom bəjjbəjj lele. ⁷ Hərwi niye wu neheye Mbəlom faya ma vəlatəye a ndo ngay hay aye na, wuray kwa tsekwejj a kətsakum bay, a nəkurom neheye faya ka həbum pat nakə Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste ma maweye aye. ⁸ Mbəlom nejjeye, ma dzəniye kurom ta gadanj bəjjbəjj hus ka mändəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekwejj ma d̄ədiye kurom ha a sariya bay. ⁹ Kâ dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ngway hərwi ada kâ tərüm nəkurom madzapa eye ta wawa ngay Yesu Kəriste Bəy Maduwej kway. Ada təd̄ə Mbəlom kə tsik, kə gwad ma giye na, ma giye ta dedek andza nakə a tsik aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Korinthe ta ngəna

¹⁰ Malamar ga hay, nejj faya na gakum-eye naha amboh ta gadanj i Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste, bazlam kurom mā tərə na, nəte. Kâ ngənum ha bo mə walanj kurom bay. D̄ərev kurom mā tərə nəte ada mədzal gər kurom mā tərə nəte dərma. ¹¹ Malamar ga hay, na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye mə gay i Kəlowe aye ta yaw ka təv ga. Ti yaw tə gwedəjj na, məkədə wuway andaya mə walanj kurom haladzay. ¹² A sejj məgwadakum na, mejj? A sejj məgwadakum na, kwa way mə walanj kurom faya ma tsikiye wu mekelej eye hay wal wal. Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Pol.» Siye hay tə gwad: «Nəmay ndo məpay bəzay a Apolos.» Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Piyer.» Ndo mekelej eye tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Kəriste.» ¹³ Tə tsik andza niye na, Kəriste mangəna eye wal wal d̄aw? Ta dar ka mayako mazləmbada eye hərwi kurom na, nejj Pol bay na gwad bəddaw? Ta dzəhuḅ kurom ha a yam na, ta məzele ga bay na gwad bəddaw?

¹⁴ Na gay sisəe a Mbəlom hərwi na dzəhuḅ ndaray a yam kwa nəte mə walanj kurom bay. Ane tuk na, na dzəhuḅ a yam na, Kərispus ta Gayus dekdek tsa. ¹⁵ Andza niye ndəray mə walanj kurom ma sliye faya mətsike ta dzəhuḅ ha a yam ta məzele ga na, andaya bay. ¹⁶ Ayaw dedek ngway! Na dzəhuḅ Sitefanas a yam ta ndo i gay ngay hay

dərmaκ. Tađə ndo mekeləŋ eye andaya na dzəhuó ha a yam na, na sər sa bay. ¹⁷ Kəriste kə slərə ga ahaya madzəhuóe tay ha ndo hay a yam bay. A gwedəŋ: «Do dətay ha Labara Nğwalak eye a ndo hay.» A gwedəŋ sa: «Kā tsik tə metsehe i ndo zezeŋ bay.» Tađə na tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ na, məməte ŋgay nakə a mət ka mayako mazləmbada eye na, ma təriye wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.

Gədaŋ tə metsehe i Mbəlom

¹⁸ Labara i məməte i Yesu nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye a tərə ka ndo neheye faya ta dziye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay. Ane tuk na, nəkway neh-eye Mbəlom ma təmiye kway ha aye na, ka sərakwa bazlam niye na, gədaŋ i Mbəlom. ¹⁹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad:

«Na ta dziye ha metsehe i ndo neheye ta tsah aye.

Na ta kərəhiye ndo neheye tə gwad nəteye ndaraw eye hay aye.* »

²⁰ Kə ge andza niye na, ndo i mändzibəra neheye tə gwad: «Ta tsah aye na, metsehe tay eye məŋgay tuk? Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam mapala eye i Yahuda hay aye na, wu tay neheye tə sər aye na, ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw? Ndo neheye tə sər mətsike me haladzay aye na, məsəre mətsike me tay ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw?» Mbəlom kə da ha, məsəre wu i ndo i mändzibəra hay na, wu nakə kəriye. Ma giye ŋgama bay.

²¹ Ndo i mändzibəra hay ta ŋgatay a wu nakə Mbəlom a ge tə metsehe ŋgay aye. Ane tuk na, ta sər na bay. Hərwi niye, neŋgeye na, faya ma giye məsler tə bazlam neheye faya nəmaa diye ha aye. Nəteye na, tə gwad: «Bazlam neheye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.» Ane tuk na, a yay a gər a Mbəlom mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka bazlam niye hay. ²² Yahuda hay, nəteye a satay məŋgatay a masuwayaŋ hərwi ada nakə ta səriye ha bazlam neh-eye na, dedək aye. Gərek hay na, a satay məsəre Mbəlom tə metsehe tay eye wu tay. ²³ Ane tuk na, nəmay faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste. Nəmaa dawa ha, nəmaa gwadawa: «Kəriste na, ta dar na ka mayako mazləmbada eye.» Yahuda hay tə tsəne na, ta təma bay, a ndalatay, ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tə gwad: «Bazlam niye na, bazlam nakə kəriye. Ma giye ŋgama bay.» ²⁴ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a zalatay, a tərə tay ha ndo ŋgay hay, kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye Yahuda hay bay aye na, ta zəba faya andza wu kəriye təbey. Tə sər ha Yesu Kəriste na, neŋgeye

gədaŋ i Mbəlom ada neŋgeye faya ma diye ha metsehe i Mbəlom. ²⁵ Tađə ndo hay ta dzala, ta gwad: «Wu nakə Mbəlom a ge aye, wu kəriye» na, ta sər ha wu nakə tə gwad: «Wu kəriye na, a ze metsehe tay duh.» Tađə tə dzala ta gwad: «Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya bay» na, ta sər ha məsler ŋgay nakə tə gwad gədaŋ eye bay aye na, a ze gədaŋ tay duh.

²⁶ Malamar ga hay, nəkurom neheye Mbəlom a zalakum aye na, nəkurom wu hay tey? Ka dəre i ndo i mändzibəra hay na, ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom haladzay bay. Ndo i gədaŋ andaya haladzay mə walaŋ kurom bay ada ndo neheye tə da a zləm aye andaya mə walaŋ kurom haladzay bay sa. ²⁷ Mbəlom a pala duh na, ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya ta tsah bay aye hərwi ada tā tərə ndo ŋgay hay. A pala tay ha na, hərwi məpatay horoy a dəre a ndo neheye tə gwad ta tsah aye. Ada Mbəlom a pala ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya nəteye bəle eye hay na, hərwi məpatay horoy a dəre a ndo i gədaŋ hay. ²⁸ Mbəlom a pala na, ndo kəriye hay tsa, ta zəba fataya andza wu kəriye madəva zləm tay andaya bay. A ge andza niye na, hərwi ada mədze tay ha ndo neheye lele tə da a zləm aye. ²⁹ Mbəlom a pala slala i ndo neheye andza niye na, hərwi ada ndəray mə dəslay ha gər a bo kame ŋgay bay. ³⁰ Maa dzapa kway ha tə Yesu Kəriste na, Mbəlom nəte ŋwen. Hərwi niye Mbəlom a dəkway ha metsehe ŋgay tə helay i Yesu. Andza məgwede na, Mbəlom a tərə kway ha ndo ŋğwalak eye hay na, tə helay i Yesu Kəriste. Ada a təmakway ahaya abəra mə mezeleme na, tə helay i Yesu Kəriste ada ka tərakwa ndo ŋgay hay. ³¹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə a say məge zlapay aye na, mə ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweŋ a ge aye.†»

2

Pol a da ha Yesu Kəriste

¹ Malamar ga hay, neŋ eye ahəl niye na ye naha a gay kurom mədakum ha wu i Mbəlom nakə maŋgaha eye na, na tsik bazlam neheye a da me aye bay ada na tsik wuray tə metsehe i ndo hay bay. ² Ahəl nakə na ye naha a gay kurom zuk bay aye na, na gwad: «Na ye naha na tsikiye na, ka Yesu Kəriste dəkdek. Na tsikiye wuray mekeləŋ eye bay. Na tsikiye wene wene eye na, ka məməte ŋgay nakə tə dar na ka mayako mazləmbada eye.» ³ Ahəl nakə neŋ ka təv kurom aye na, gədaŋ ga andaya bay, zluwer a geŋ ada na dzədzar haladzay. ⁴ Ahəl nakə na dəkum ha bazlam i Mbəlom aye na, na tsikakum tə metsehe i ndo neheye tə gwad

* 1:19 Ezay 29.14. † 1:31 Zəba ma Zeremi 9.22-23.

ta tsah aye hərwi məvakum gər bay. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom a dākum ha ta gədan i Mbəlom bazlam ga nakə na tsikakum aye na, dedek. ⁵ Hərwi niye, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu Kəriste na, hərwi ka nğatamay a gədan i Mbəlom bəna, a metsehe i ndo hay bay.

⁶ Ndo neheye ta sara ka tsəved i Mbəlom aye na, nəmaa tətikatay metsehe i Mbəlom. Ane tuk na, metsehe i ndo i mändzibəra hay bay ada metsehe i bəy tay neheye faya ta ləviye mändzibəra aye bay. Nəteye na ta dziye. ⁷ Sadzək bay, metsehe nakə na dākum ha aye na, metsehe i Mbəlom. Ahəl niye na, mangaha eye, ndo hay ta sər bay. Ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye na, bə kə ləva ha bo hərwi mətəme kway ha hərwi ada kə yakwa a təv mändze nğay nakə ta dəslay ha gər aye. ⁸ Metsehe niye na, ndəray kwa nəte mə walañ i ndo neheye tə ləva mändzibəra aye ta sər metsehe niye bay. Tadə ta sər na, ta dariye Bəy Maduweñ kway ka mayako mazlambada eye bay. Nəngəye na, məzlaḅ nğay a ze kwa mey tebiye. ⁹ Wu niye Mbəlom a ge na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ndo neheye ta wudə Mbəlom aye na*, a ze wu neheye ndo hay ta nğatay bay aye tebiye
ada nakə ta tsəne bay kwa wu nakə ta dzala faya bay aye.»

¹⁰ Mbəlom a da ha metsehe niye na, a nəmay ta gədan i Məsəfəre nğay. Məsəfəre na, a sər wu hay tebiye. Kwa wu nakə Mbəlom a dzala mə gər nğay aye na, a sər. ¹¹ Maa sər mədzal gər i ndo mekeleñ eye na, way? Ndo məsəre na andaya bay. Maa sər na, məsəfəre nğay eye nğway. I Mbəlom na, andza niye dərmaç. Maa sər mədzal gər i Mbəlom na, Məsəfəre nğay eye nğway, ndo mekeleñ eye a sər bay. ¹² Məsəfəre nakə Mbəlom a vəlakway a nəkway aye na, a yaw abəra ma ndo i mändzibəra hay bay. Məsəfəre na, i Mbəlom eye nğway. Mbəlom a vəlakway na, hərwi ada kə sərakwa wu neheye a vəlakway ta nğwalak nğay aye tebiye. ¹³ Nəmay, nəmaa tsikawa wu neheye na, nəmaa tsikawa tə metsehe i ndo zezeñ bay. Bazlam may hay ti yaw na, ma Məsəfəre. Andza niye, nəmaa dawa ha na, wu neheye a tsik ka Məsəfəre aye a ndo neheye Məsəfəre niye andaya mə dərev tay aye.

¹⁴ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dərev nğay bay aye na, ma sliye faya matəme dedek neheye Məsəfəre faya ma datay ha a ndo hay aye bay. A tsəne bay, a dzala mə gər nğay na, wu kəriye hay, neheye ma giye nğama bay aye, bəna tadə ndoweye Məsəfəre andaya mə dərev nğay bay na, ma sliye faya

mətsəne bay. ¹⁵ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom mə dərev nğay aye na, a sər tay ha ka bo abəra wu hay tebiye. Tadə nğwalak eye hay kwa nğwalak eye bay na, a sər. Ane tuk na, ndo hay na, ta sliye faya məsəray naha ka wu nakə ma dzaliye aye bay. ¹⁶ Niye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?

Maa day ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?†»

Ane tuk na, nəmay neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev may aye na, nəmaa dzalawa gər na, andza i Yesu Kəriste nakə ma dzaliye dərmaç.

3

Ndo mədzal gər hay na, i Yesu

¹ Malamar ga hay ahəl nakə neñ tə nəkurom aye na, na tsikawakum wu andza nakə na tsikateye a ndo neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev tay aye bay. Na tsikawakum na, andza a ndo i mändzibəra hay hərwi nəkurom ka tsəved i Yesu Kəriste na, andza wawa ndəriz hay. ² Na tətikakum wu neheye a wur bo bay aye bəna, na tətikakum wu neheye a wur bo aye bay. Nəkurom ka tərüm na, andza wawa ndəriz neheye tə vəlatəye wah dəkdek, ta sliye faya mändə daf zuk bay aye. ³ Hərwi nəkurom na, huya andza ndo neheye faya ta dzaliye ka wu i mändzibəra aye. Nəkurom faya ka guməye sələk ka ndo mekeleñ eye hay. Nəkurom faya ka guməye məkədə wuway mə walañ kurom. Kə ge faya ka guməye andza niye na, nəkurom ndo i mändzibəra hay mba huya bədaw? Ta dedek nəkurom na, andza nəteye. ⁴ Siye hay tə gwad tə peñ bəzay na, a neñ Pol, siye hay tə gwad tə pay bəzay na, a Apolos. Kə ge faya ka tsikuməye andza niye na, nəkurom ka tərüm andza ndo i mändzibəra hay!

⁵ Apolos na, way? Ada neñ na, way tey? Nəmay na, ndo i məsler i Mbəlom tsa. A slər naha may ka təv kurom hərwi mədākum ha bazlam nğay hərwi ada kə dzalum ha ka Kəriste. Kwa wu ma giye na, məsler nakə Mbəlom a day ha məge aye. ⁶ Neñ na, na zəv. Apolos nəngəye a mbəday yam. Ane tuk na, ndo məgəle ha na, bo i Mbəlom eye nğway. ⁷ Andza niye, ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, nəteye salamay tə sla wuray bay. Mbəlom nəte nğweñ nəngəye a sla məge wu, hərwi nəngəye a sla faya məgəle ha wu. ⁸ Ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, wuray ka nğəna tay ha ka bo abəra bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəliye kwa a way mərəbe nğay andza nakə ma huttiye aye.

* 2:9 Ezay 64.3. † 2:16 Ezay 40.13.

⁹ Neñ ta Apolos na, nəmay madzapa eye nəte ma məsler i Mbəlom.

Nəkurom na, ka tərūm andza guvah i Mbəlom. Nəkurom andza gay i Mbəlom dərmak. ¹⁰ Mbəlom kə vələñ tsəved ta ŋgalak ŋgay hərwi madazlay a məsler ŋgay tə nəkurom. Neñ na təra andza ndo nakə a sər madəzle gay, a sər məsler ŋgay lele aye. Ahəl nakə na dazlay a məge məsler i Mbəlom mə gay kurom aye na, na pa naha mədok aye andza nakə Mbəlom a vələñ faya tsəved nā ge aye. Anəke ndo siye ha faya ta dəzliye faya. Kwa way mā ge metsehe, mā dəzl faya gay na, lele. ¹¹ Mədok i gay niye na, Yesu Kəriste. Mbəlom a pa na andza mədok. Ndəray ma sliye faya məpe naha mədok mekeləñ eye sa bay. ¹² Ka mədok niye na, ndo siye hay ta dəzliye faya gay ta gura, siye hay ta dəzliye ta bəre, ndo siye hay ta dəzliye tə kwar neheye tsakala eye haladzay aye. Ndo siye hay na, ta dəzliye faya ta mayako, siye hay ta guzer ada siye hay ta dəzliye ta gwavək. ¹³ Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya ŋgay a ndo hay aye na, kwa way məsler ŋgay ma bəziye parakka lele hərwi pat eye niye na, ako ma bəziye ha məsler kwa i way. Kwa way ma ŋgateye a məsler ŋgay, kwa lele kwa lele bay, ma ŋgateye. ¹⁴ Gay i ndo nakə a dəzl aye, ako ka təma na bay na, ma hutiyə merəbe ŋgay. ¹⁵ Ane tuk na, ndo nakə ako ka təma na gay nakə a dəzl aye na, ma hutiyə merəbe ŋgay bay. Mbəlom ma təmiye ha. Ane tuk na, neŋgeye ma təmiye andza ndo nakə a təmaw abəra ma ako i gay aye.

¹⁶ Nəkurom tebiye na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ada Məsəfəre ŋgay mandza eye mə nəkurom na, ka sərūm təbədew? ¹⁷ Tadə ndoweye kə nas ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, Mbəlom ma kədiye na ndoweye dərmak hərwi gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, tsədəñña. Gay eye niye Mbəlom mandza eye mə dəma aye na, nəkurom.

¹⁸ Ndəray mā vay gər a bo ŋgay bay. Tadə ndoweye mə walañ kurom kə dzala neŋgeye a tsah andza ndo i mändzibəra hay na, mā gər ha. Mā təra ka dəre i ndo hay duh na, andza a tsah bay tebiye. Kə ge andza niye na, ma hutiyə metsehe lele eye. ¹⁹ Na tsik andza niye na, hərwi wu neheye ndo i mändzibəra hay tə dzala, tə gwad nətəye ta tsah aye na, ka dəre i Mbəlom na, wu kəriye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Mbəlom ma gəsiye tay ha ndo i metsehe hay ma balay i wewer tay nakə tə ŋga ka bo aye.*» ²⁰ Ma təv mekeləñ eye tə gwad sa: «Bəy Maduwenj a sər madzal gər i ndo i metsehe ha. A sər ha nətəye na, wu kəriye.†» ²¹ Hərwi niye

neñ faya na tsikakumeye, ndəray mā zlapa tə wu nakə ndo mekeləñ eye a ge aye bay. Sərūm ha na, wu hay tebiye na, i kurom duh. ²² Neñ Pol, Apolos ada Piyer, nəmay na, i kurom hay tebiye. Kwa mändzibəra, sifa, məməte i kurom tebiye. Wu neheye anəke ta wu neheye kame aye na, i kurom tebiye dərmak. ²³ Nəkurom na, ndo i Yesu Kəriste hay ada Kəriste, neŋgeye i Mbəlom.

4

Ndo i maslanj i Kəriste hay

¹ Sərūm ha, nəmay na, ndo məge məsler i Yesu Kəriste hay. Mbəlom a vəl wu ŋgay neheye maŋgaha eye ahəl niye na, a nəmay hərwi ada nəmaā datay ha a ndo hay. ² Ndo nakə ndo i gay ŋgay a gəray ha wu ŋgay hay, wu kurre a say ka neŋgeye mā təra na, ndo i dedek. ³ Neñ na, tadə faya ka ŋgalumeneye bəzay ka wu na, kwa tsekwenj wuray a geñ mə bo haladzay bay. Kwa tadə siye i ndo hay faya ta ŋgəleñeye bəzay neñ ndo i dedek tsukudu neñ ndo i dedek bədaw na, niye na, wuray a geñ mə bo bay dərmak. Kwa neñ eye na geye sariya a gər bay. ⁴ Neñ na, na sər wuray nakə mə neñ na may ha mənəse a gər ga aye bay. Ane tuk na, andza məgwədə mənəse andaya fagaya təbey aye bay. Mata ge sariya i gər ga na, Mbəlom bəna ndo hay bay. ⁵ Hərwi niye həlay eye kə ndislew zuk bay na, kə gum sariya ka siye i ndo bay. Pat nakə Bəy Maduwenj Yesu ma maweye na, ma bəziye ha wu neheye anəke ma ləvoñ aye parakka mə dzaydzay. Wu nakə ndo hay tə dzala mə gər tay aye na, ma bəziye dərmak. Pat eye niye na, Mbəlom ma zambadəye kwa a way hərwi məsler nakə a ge aye. Tadə a ge haladzay na, Mbəlom ma zambadəye haladzay. Tadə a ge tsekwenj na, Mbəlom ma zambadəye tsekwenj.

⁶ Malamar ga hay, na dākum ha wu neheye ka neñ ta Apolos aye na, hərwi madzane kurom hərwi ada kə tətikum wu nakə mə dəma aye. A señ na, pumay bəzay a bazlam i Mbəlom lele. Andza niye, kə gum zlapay ta ndo siye hay bay ada kə kətsūm tay ha ndo siye hay bay. ⁷ Nəkar nakə ka dzala mə gər yak, ka ze siye i ndo hay aye na, nəkar way? Maa vəlaka wu hay tebiye na, Mbəlom bədaw? Tadə maa vəlaka Mbəlom na, ka giye ha zlapay andza ka huta wu niye hay ta gədanj yak na, hərwi mey?

⁸ A'əhəñ! Nəkurom na, ka hutum wu hay tebiye ba! Ka tərūm ndo neheye zlele eye tsiy ka tsəved i Mbəlom aye na gwad! Ka gwadum nəkurom na, bəy hay. Nəmay na, bəy eye hay təbey. Tadə nəkurom bəy eye hay ka dəre i Mbəlom ta dedek na, həbe lele hərwi ada nəmay ndo i maslanj i Kəriste hay namaa sliye faya matere bəy hay dərmak.

* 3:19 Zob 5.13. † 3:20 Dəmes hay 94.11.

⁹ Nəmay na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a ge faɣaya ka dəre ga na, andza nəmay ma dəba i siye i ndo hay duk ma təv naka lele bay aye. Nəmay na, ndo neheye tə gəs tay ha tə gatay sariya, ta diye tay hay mata kədə tay ha kame i ndo hay aye. Na tsik andza niye na, hərwi nəmay ka dəre i ndo i mändzibəra hay ada kwa ka dəre i gawla i Mbəlom hay tebiye na, andza ndo məge dəretsətseh hay hərwi ada ndo i mändzibəra ada kwa gawla i Mbəlom hay tā zəba famaya andza wu məge həbaɗ. ¹⁰ Andza niye nəmay na, andza ndo i matərakahaŋ hay. Nəkurom ka dzalum na, ka tsahum hərwi nəkurom madzapa eye tə Kəriste. Ndo hay tə dzala na, nəmay bəle eye hay, ane tuk na, nəkurom ka gwaɗum nəkurom gədaŋ eye hay. Nəmay na, ndo hay tə kəts may, nəkurom na, faya ta rəhakumeye ha gər. ¹¹ Hus anəke bəgom, may a wur famaya, yam a gamay dərmak. Petekəd may manasa eye hay. Faya ta gameye dəretsətseh haladzay, gay may andaya məhəne mə dəma bay, nəmaa təra ndo madzəɗɗa eye hay. ¹² Nəmaa ge məsler ta gədaŋ may hərwi məhute wu mänday.* Ndo hay faya ta tsadəməye na, nəmaa duwulay me a Mbəlom hərwi ada mā pa fataya ŋgama. Ahəl nakə ndo hay faya ta gameye dəretsətseh aye na, nəmaa ndza tete, nəmaa matay ha a dəma bay. ¹³ Ndo hay faya ta tsikiye famaya wu lele bay eye na, nəmaa tsikatay bazlam ləfədəde eye düh. Ndo hay tə dzala nəmay ka dəre i ndo i mändzibəra hay na, andza kwasukwalay kəriye. Hus bəgom tə dzala na, nəmay nəmaa təra andza wu neheye ndəluɓ eye ndo hay ta faɗiye, ta kutsiye ha a pəsl aye.

Pol a tsikatay me a wawa ŋgay hay

¹⁴ Wu nakə na watsa kahaŋ aye na, na watsakum hərwi məpakum horoy a dəre ka wu nakə ka gumeye bay. Na watsa andza nakay na, hərwi nəkurom wawa ga neh-eye na wuɗa kurom haladzay aye. A seŋ məɗakum ha metsehe. ¹⁵ Kwa tədə ndo hay wal wal haladzay ta ɗakum ha məpay bəzay a Yesu Kəriste bəbay na, bəba kurom hay haladzay bay. Bəba kurom na, nəte. Neŋ na təra bəba kurom na, hərwi maa ɗakum ha Labara ŋgwalak eye na, neŋ ada nəkurom ka pum məɗzal gər ka Yesu Kəriste. ¹⁶ Bəba kurom na, neŋ sa, faya na gakumeye ambob, tərūm andza neŋ. ¹⁷ A seŋ na, gum andza niye. Hərwi niye na sləriye naha Timote ka təv kurom hərwi ada mā ye naha mā makum ahaya a gər mede ga ka tsəved i Yesu Kəriste. Wu nakə ma diye naha ma tətikakumeye na, wu naka na tətikawatay a ndo hay kwa ka waray aye. Tsənum! Timote na, neŋgeye wawa ga, na wuɗa na

haladzay. Ada neŋgeye na, ma giye məsler i Bəy Maduweŋ Yesu ta tsəved eye lele.

¹⁸ Na sər ha, siye i ndo hay ta zəba faya na ye naha ka təv kurom zuk bay na, tə dzala na, na diye naha sa bay, hərwi niye faya ta ɗəslay gər a bo tay. ¹⁹ Ane tuk na, tədə Bəy Maduweŋ kway kə vəleŋ tsəved na, na diye naha bəse. Na ndisl naha na, na səriye ha ndo neheye faya ta giye zlapay aye na, na zəbiye fataya təday. Na səriye ha ta tsikawa na, bazlam kəriye tsa tsukuɗu ta huta gədaŋ i Mbəlom ɗaw? ²⁰ Na tsik andza niye na, hərwi mələve i Bəy i Mbəlom nakə ma laviye. A sər bo na, ma gədaŋ bəna mə bazlam hay kəriye ɗəkɗək tsa bay. ²¹ A sakum na, wuye mey? Ahəl nakə aza na diye naha aye na, a sakum nā zla naha mandalaɓa ka həlay hərwi makate kurom ha ɗaw? Kəgəbay ka məbədumeye ha ɗərev kurom ada neŋ na diye naha tə bazlam ləfədəde eye hərwi məɗakum ha na, na wuɗa kurom ɗaw?

5

Wu nakə a ge horoy mə walaŋ i ndo məpe məɗzal gər hay ka Yesu aye

¹ Na tsənawa wu hay ka nəkurom. Ndo hay tə gwaɗ na, faya ka gumeye wu nakə lele bay aye. Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, faya ta giye slala i wu niye bay. Tə gwedeŋ na, ndo ta həna ta ŋgwas i bəba ŋgay.* ² Ada ka ɗəslumay ha gər a bo düh na, kəkay? Tuwum düh hərwi mənese kurom. Ndo nakə faya ma giye andza niye ka gərūm ha na, kəkay? ³ Neŋ na, na ge na sariya eye tsiy andza nəkway ka bo dziye. Neŋ mə walaŋ kurom bay, ane tuk na, ɗərev ga mandza eye tə nəkurom. ⁴ Na ge sariya nakay ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu. Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, hayum gər ada ɗərev ga ma ndziye tə nəkurom. Gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu ma ndziye tə nəkurom ɗərmak. ⁵ Ahəl nakə ka hayum gər aye vəlumay ha ndo niye a həlay i Fakalaw hərwi ada Fakalaw mā nas ha slo i bo ŋgay. Mā nas ha slo i bo ŋgay na, hərwi ada Mbəlom mā təma ha pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu ma maweye.

⁶ Ka ɗəslumay ha gər a bo na, hərwi mey? Mədəslay ha gər a bo na, lele bay. «Gədə tsekweŋ a kwasa ha wu tebiye» na, ka sərūm təbədew? Andza niye mezeleme tsekweŋ na, ma nasiye wu na, ka sərūm təbədew? ⁷ Zlum na mezeleme niye andza gədə abəra mə walaŋ kurom hərwi ada kâ tərūm tsədaŋŋa andza wu nakə gədə faya bay aye. Na sər ha ta dedək, Mbəlom ka təra kurom ha tsədaŋŋa hərwi kə kəd təbaŋ hərwi ada kâ hatsakwa magurlom i Pak ta

* 4:12 Məsler hay 18.3.

* 5:1 Levitik 18:8; Bazlam mapala eye masulo eye 23.1.

† 5:7 Madayaw abəra ma Ezipt

nengeye. Təbaŋ eye niye na, Yesu Kəriste nakə a mət hərwi kway aye.[†] ⁸ Hatsakwa magurlom lele. Ane tuk na, hatsakwa magurlom tə makwala wedeye, gəde mā ge mə dāma bay. Tərakwa ndo neheye tsədaŋŋa eye. Pakway bəzay a tsəved i Mbəlom tə dərev kway peteh.[‡] Gərakwa ha mäge wu neheye lele bay tebiye. Wu niye hay na, andza gəde niye.

⁹ Mə dərəwel ga nakə na watsakum naha ahl niye na, na gwadakum: «Kā ndzum dziye ta ndo neheye faya ta giye madama aye bay.» ¹⁰ Na tsik andza niye na, ka ndo i mändzibəra hay bay. Hərwi ndo mäge madama hay, ndo i bor hay, məkal hay ada ndo mäge kule hay, neheye ndo i mändzibəra hay. Məŋgədatay hərwi mədzepe ta nəteye bay na, haŋe ka deyumeye abəra ma mändzibəra. ¹¹ A'ay! Wu nakə na watsa aye na, na watsa duh na, ka ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste. Tadə ndoweye kə gwad nengeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ada faya ma giye madama, faya ma giye bor ka wu i ndo, faya ma giye kule, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka ndo hay, faya ma kwayiye ta guzom, faya ma kəliye wu hay na, kā ndzum ka təv manəte aye ta nengeye bay. A həlay nakə nəkurom mandza eye ka mändzibəra mba aye na, tsəved andaya ka ŋənumeye ta nəteye aye bay.

¹² Mata ge sariya i ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, neŋ tədew? Nəkurom dərmak na, ka gumateye sariya na, a ndo neheye ka hayawum gər dziye. ¹³ Mata ge sariya a ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, Mbəlom. Gum andza nakə mawatsa eye mə Dərəwel i Mbəlom na, a gwad: «Həharum na ndo nakə faya ma giye wu nakə lele bay aye abəra mə walaŋ kurom. S»

6

Ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay ta wuda ka bo bay

¹ Tadə faya ka tərumeye mə walaŋ kurom na, ka yawum ka təv i ndo mäge sariya neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ka gum andza niye hərwi mey? Mata ŋənakum ha sariya duh na, ndo mäge mədzal gər hay ka Yesu. ² Mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ka sərur təbədew? Kə ge duh mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye nəkurom tuk na, ada ka sərur mäge sariya i wu neheye tsekweŋ tsekweŋ aye bay na, kəkay? ³ Mata gatay sariya kwa a gawla i Mbəlom hay nəkway na, ka sərur təbədew? Kə ge andza niye na, ka ŋənakweye ha sariya a bo ka

mändzibəra bəna kemey? ⁴ Tadə ka tərurum mə walaŋ kurom na, ka diyumeye ha ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, kəkay? Nəteye na, wuray kə dzapa kurom ha kwa tsekweŋ bay. Ane tuk na, a sakum tā ŋənakum ha sariya na, ma kəkay? ⁵ Horoy a gakum təbədew? Ndo nakə a tsah ma tsikakumeye me a zləm aye na, andaya mə walaŋ kurom ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay təbədew? ⁶ Ndo məpay bəzay a Yesu ma wudiye ka malamar nakə faya ma pay bəzay a Yesu andza nengeye na, lele bay. Ada kwa ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ka wudawum.

⁷ Ka wudumeye ka bo mə walaŋ kurom na, lele bay. Ka wudum ka bo mə walaŋ kurom na, ka dədum abəra ka tsəved i Mbəlom. Ka sakumay naha a ndo neheye faya ta gakumeye mənese aye. Tadə ta kəlākum na wu kurom na, gəsüm dərev, kā wudum fataya bay. ⁸ Ane tuk na, ka gəsüm dərev bay, faya ka gumateye wu lele bay eye a siye ndo hay duh. Faya ka kəlumeye wu i ndo hay, kwa nəteye malamar kurom hay ka tsəved i Mbəlom bəbay na, faya ka kəlumeye tay ha. ⁹ Ndo neheye faya ta giye lele bay eye ta diye a Bəy i Mbəlom bay na, ka sərur təbədew? Kā vumay gər a bo kurom bay. Sərur ha na, ndo neheye faya ta giye madama, ta giye kule, faya ta haniye ta ŋgwas i ndo hay ada ndo neheye tə zla haslaka ta təra ha andza ŋgwas eye, ¹⁰ ndo makale wu i ndo hay, ndo mäge dəre ka wu i ndo, ndo məkway eye hay, ndo mətsədatay a ndo hay, ndo mabuwe siye i ndo hay ta gədaŋ, slala i ndo neheye tebiye na, ta diye a Bəy i Mbəlom bay. ¹¹ Ahəl niye na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom tə gawa wu neheye lele bay aye. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom nakə faya ka dəsłakweye ha gər aye kə pəsakum ha mezeleme kurom ada kə bara kurom. Kə pala kurom hərwi ada kə tərurum ndo i Mbəlom hay. Ka təra kurom hay tsədaŋŋa kame i Mbəlom. A ge andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Bo na, hərwi mazambaŋay a Mbəlom

¹² Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu tebiye lele hərwi kurom bay. «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, a seŋ matəre beke i wu bay. ¹³ Ka gwadum sa: «Mbəlom a ge wu mənday na, hərwi hud, a ge hud hərwi wu mənday dərmak.» Ayaw dedek, ane tuk na, Mbəlom ma dziye tay ha sulo tay eye tebiye. Mbəlom a lambad bo na, hərwi mäge ha madama bay. A lambad na, hərwi ada kə dəsłakway ha gər

[†] 5:8 Madayaw abəra ma Ezipt 12.15-20; Bazlam mapala eye masulo eye 16.3. [‡] 5:13 Bazlam mapala eye masulo eye 17.7.

a Bøy Maduwej kway dúh, hærwi nenjeje faya ma tsäpiye bo kway. ¹⁴ Mbälom kə latse ahaya Bøy Maduwej kway Yesu abəra ma mädahañ. Mä latsakway ahaya abəra ma mädahañ ta gədanñ nğay dərma. Ka latsakweye abəra ma mädahañ tə slo i bo kway tebiye. ¹⁵ Nəkurom siye i bo i Yesu Kəriste na, ka sərüm təbədew? Na sliye faya mabuwe siye i bo i Yesu məvəlay ha a nğwas məge madama daw? A'ay, ma giye bo andza niye bay! ¹⁶ Ka sərüm bədaw? Ndowneje kə vəlay ha bo nğay a nğwas məge madama na, nəteye sulo ta təra bo nəte. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbälom, Mbälom a gwad: «Ndo hay sulo na, ta təriye bo nəte. *» ¹⁷ Ane tuk na, ndo nakə kə vəlay ha bo nğay a Bøy Maduwej Yesu aye na, nenjeje ta Bøy Maduwej, dərev tay nəte.

¹⁸ Hærwi niye, kə gum madama bay. Siye i wu neheye ndo hay faya ta giye na, bo tay madzapa eye tə wu niye hay bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye madama aye na, a gay wu nakə lele bay aye a bo nğay. ¹⁹ Bo kurom na, gay i mädəslay ha gər a Məsəfəre Tsədanña eye na, ka sərüm bədaw? Mbälom a vəlakum Məsəfəre Tsədanña eye ada ma ndziye mə dərev kurom. Na ləvay gər a bo kurom hay na, bo kurom eye bay. Maa ləvay gər na, Mbälom. ²⁰ Mbälom a mbəda kurom ahaya tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Hærwi niye dəsłumay ha gər a Mbälom tə bo kurom.

7

Bazlam i məzle bo

¹ Anəke na, na mbədakumeye naha ka bazlam kurom nakə ka watsumenjew a dərewel aye. Ayaw! Tadə hasləka kə zla nğwas bay na, kə ge lele. ² Ane tuk na, lele eye na, hasləka mə zla nğwas ada nğwas mə ye a zal hærwi ada tə ge madama bay. ³ Hasləka mə kərah məhəne ta nğwas nğay bay, nğwas dərma mə kərah məhəne tə zal nğay bay. ⁴ Bo i nğwas na, i nğay eye nğway bay. Bo nğay na, i zal nğay dərma. Bo i hasləka bəbay na, i nğay eye nğway bay. Bo nğay na, i nğwas nğay dərma. ⁵ Andza niye, hasləka ta nğwas nğay na, tə kərah ha a bo məhəne bay. Tadə agəna nəteye salamay ta gwad ayaw na, ta sliye faya məhəne bay mändze tsekweñ tsa hærwi maduwulay me a Mbälom. Kə ndzum wal wal mändze haladzay bay, Fakalaw ma ta vakumeye gər hærwi nakə ka gumay metsehe a bo kurom bay aye.

⁶ Wu nakə na tsikakum ka məzle bo aye na, na tsikakum na, gum tə kuton bay. Tadə ka gum andza nakay na, ka gum mənese bay. ⁷ Tadə neñ na, na gwadiye nğama ndo hay tebiye tə ndza andza neñ ze nğwas. Ane tuk na, ta dedək ma giye lele bay hærwi

Mbälom a vəl nğwalak kwa a way andza nakə a say məge aye. Ndo siye hay a vəlatay gədanñ məpəy bəzay ta nğwas. Ndo mekelən eye hay tə sər mändze ze nğwas ta gədanñ i Mbälom.

⁸ Anəke, neñ faya na tsikakumeye a nəkurom madakway i nğwas ta nəkurom neheje ka zlum nğwas zuk bay aye. Neñ faya na gwadakumeye: Lele na, ndzum andza neñ. Kə zlum nğwas bay, nəkurom nğwas hay bəbay kə yum a zal bay. ⁹ Ane tuk na, kə ge ka mbumeye faya mändze tətə bay na, hasləka mə zla nğwas, nğwas mə ye a zal. Nğama hasləka mə zla nğwas, nğwas dərma mə zla zal tə bəmalə nakə bor i bo ma gəsiye kurom aye.

¹⁰ Anəke faya na tsikateye a ndo neheje nəteye ta nğwas tay hay aye, kəgəbay nəteye tə zal tay hay aye. Maa tsik bazlam nakay na, neñ məhəgeye bay. Maa tsik na, Bøy Maduwej Yesu Kəriste. A gwad: Nğwas mə gər ha zal nğay bay. ¹¹ Kə ge nğwas eye kə gər ha zal nğay na, mə zla zal mekelən eye bay. Tadə kə ge a say zal sa na, mə ma ta dəba ka təv i zal kurre eye tə ma ka bo. Hasləka dərma mə həhar na nğwas nğay bay.

¹² Anəke na tsikateye naha a ndo mekelən eye hay nakə agəna nğwas kə dzala ha ka Yesu bay nəteye mandza eye aye. Maa tsik na, neñ bəna Bøy Maduwej Yesu bay. Faya na tsikiye: Tadə ndoweye nğwas nğay kə dzala ha ka Yesu zuk bay na, tadə ka təma mändze tə nenjeje na, mə həhar na bay. ¹³ Hærwi nğwas nakə kə dzala ha ka Yesu aye na, andza niye dərma. Tadə zal nğay kə dzala ha ka Yesu bay ada tadə a say mändze ta nğwas nğay na, nğwas mə kərah mändze mə gay nğay bay. ¹⁴ Na tsik andza niye na, hærwi zal nğay nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, nenjeje i Mbälom hærwi nğwas nakə a dzala ha ka Yesu aye. Hærwi nğwas nakə kə dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, andza niye dərma. Kə ge zal mapa gər eye ka Yesu na, nğwas nğay na, i Mbälom dərma. Tadə kə ge andza niye bay na, wawa tay ta təriye andza ndo neheje tə sər Mbälom bay aye. Ane tuk na, wawa tay hay nəteye ta təra andza niye bay, Mbälom kə pa tay hay a walañ i ndo nğay hay.

¹⁵ Kə ge ndoweye kə dzala ha ka Yesu bay, tadə a say məgər ha ndo nenjed na, mə ye. Tadə kə gər ha, ki ye nğway na, hasləka kəgəbay nğwas, mə dzala wuray bay. Hærwi nğay na, mənese andaya bay. A yay a gər a Mbälom hærwi ada kə ndzum zay. ¹⁶ A nəkar nğwas mapa gər eye ka Yesu, tadə Mbälom ma təmiye ha zal yak hærwi yak na, ka sər daw? A nəkar zal mapa gər eye ka Yesu, tadə Mbälom ma təmiye ha nğwas yak hærwi yak na, ka sər daw? Ka sər bay tebiye.

* 6:16 Madazlay i wu hay 2.24.

Ndzum andza nakə Mbəlom a zalakum aye

¹⁷ Ane tuk na, kwa way mâ pay bəzay a tsəved nakə Bəy Maduweŋ a vəlay aye ada mâ ndza andza nakə ahl niye a zalayaw hərwi ada mâ pay bəzay aye. Wu nakay na tsikakum aye na, wu nakə neŋ faya na tətikateye a ndo hay ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

¹⁸ Tadə Mbəlom a zalaka nəkar madəsa bo eye na, ndza madəsa bo eye. Kə ge tadə Mbəlom a zalaka nəkar madəsa bo eye bay na, kə gwad «Na dəsiye bo» bay. ¹⁹ Ağna nəkar madəsa bo eye, kəgəbay ağna nəkar madəsa bo eye bay na, kame i Mbəlom na, nəte. Wu nakə ma giye ŋgama mə dəma aye na, andaya bay. Wu nakə ma dzaniye kame i Mbəlom aye na, marəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. ²⁰ Kwa nəkar kəkay, kəkay na, Mbəlom a zalaka ka mändze andza niye.

²¹ Ağna Mbəlom a zalaka ahl niye nəkar beke eye na, mâ dzama kar bay. Ane tuk na, tadə ka hutiye tsəved matəre ndo barbarra eye ka ləviye gər yak aye na, lele dərma ka sa tsa. ²² Na gwad tadə nəkar beke eye kə dzama wuray bay na, hərwi tadə ahl niye Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a zalaka nəkar beke eye na, sər ha Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste kə təma kar ahaya abəra ma beke i mezeleme. Sa na, ndo nakə beke eye bay Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a zalay ka məpay bəzay aye na, ka tara beke i Kəriste. ²³ Nəkurom tebiye, kwa beke kwa beke eye hay bay, Mbəlom a mbədə kurom ahaya na, tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Nəkurom na, ndo ŋgay hay. Hərwi niye kə pumay bəzay a mədzal gər i ndo hay andza nakə beke hay faya ta pay bəzay a ndo i gay tay hay aye bay. ²⁴ Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye. Kwa way mâ ndza andza nakə ahl niye Mbəlom a zalay aye. Mâ ndza kame i Mbəlom na, andza niye.

Ndo neheye ta zla bo zuk bay aye

²⁵ Anəke na, neŋ faya na tsikiye ka hasləka neheye ta zla ŋgwas zuk bay ada tə dem neheye ta ye a zal zuk bay aye. Wu nakə na tsikiye aye na, Bəy Maduweŋ Yesu a tsiken bay. Na tsikiye na, wu nakə na dzala mə gər ga aye tsa. Ane tuk na, ka slumeye məpe faya mədzal gər hərwi neŋ na, ndo dedək eye kame i Mbəlom ta gədan i Bəy Maduweŋ Yesu.

²⁶ Na zəba ka dərətsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anəke aye, na dzala na, lele mändze andza nakə tə ndzawa aye. ²⁷ Kə ge ka zla ŋgwas tsiy na, kə həhar na bay. Tadə ka zla ŋgwas zuk bay na, ndza andza niye, kə pəla tsəved ka məzle ŋgwas bay. ²⁸ Ane tuk na, kwa tadə hasləka kə zla ŋgwas bəbay na, kə ge mənese bay. Tadə dem

kə zla zal na, kə ge mənese bay dərma. Ane tukna, sərma ha na, ndo neheye ta ŋgwas tay hay aye kəgəbay tə zal tay hay aye na, faya ta siye dərətsətseh haladzay ka mändzibəra. Hərwi niye na gwad lele mändze ze məzle ŋgwas kəgəbay ze məzle zal hərwi ada kə hutakwa dərətsətseh bay.

²⁹ Malamar ga hay, gər i bazlam nakə a seŋ mətsikakum aye na, anəŋ: Həlay nakə Mbəlom a vəlakway aye na, mazlambar ma slaweye. Hərwi ma dazlay anəke hus mede kame na, ndo neheye ta zla ŋgwas aye ta ndza ka tsəved i Mbəlom andza i ndo neheye ta zla ŋgwas bay aye. ³⁰ Ndo neheye faya ta tuwiye na, tə gay məsler a Mbəlom andza nəteye faya ta tuwiye bay aye. Ndo neheye faya ta ŋgwasiye na, tə gay məsler a Mbəlom andza nakə nəteye faya ta ŋgwasiye bay aye. Ada ndo neheye faya ta sakəmiye wu hay aye na, tə zəba faya ka wu naka ta səkam aye andza wu kəriye. ³¹ Ndo neheye faya ta giye məsler tə wu i mändzibəra aye na, tə ndza andza nakə nəteye faya ta giye ha məsler tə wu niye hay bay aye, hərwi mändzibəra nakay anəŋ mandza eye anəke na, ma ndəviye.

³² A seŋ na, kə dzalum wuray bay. Ndo nakə ŋgwas andaya faya bay aye na, ma piye mədzal gər ŋgay tebiye ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. Ma giye andza niye na, hərwi neŋgeye mâ yay a gər a Bəy Maduweŋ Yesu. ³³ Ndo naka ta ŋgwas aye neŋgeye, ma dzaliye na, ka wu i mändzibəra. A say məge na, wu naka a yay a gər a ŋgay ŋgay aye. ³⁴ Andza niye mədzal gər ŋgay na, sulo. ŋgwas na, andza niye dərma. ŋgwas nakə zal ŋgay andaya bay aye tə dem nakə ki ye a zla zal zuk bay ta pa mədzal gər tay ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. A satay məvəlay ha dərəv tay tə bo tay a Mbəlom. ŋgwas nakə zal ŋgay andaya neŋgeye a dzala na, ka wu i mändzibəra, a say məge wu nakə a yay a gər a zal ŋgay aye.

³⁵ Na tsikakum andza niye hərwi madzəne kurom düh bəna hərwi məgakum me bay. A seŋ düh na, mede kurom mə ge lele ada kə pumay bəzay a Bəy Maduweŋ tə dərəv kurom peteh.

³⁶ Anəke na tsikiye na, ka gawla ta mədel ŋgay. Tadə gawla a zəba faya a say mədel ŋgay ka zal ada ma geye mənese na, tə zla bo. Tə ge mənese bay. ³⁷ Ane tuk na, tadə gawla kə dzala ta dedək düh ma zliye mədel ŋgay bay na, ada tadə a dzala tə dərəv ŋgay peteh ndəray a gay me ka məzle bay, bo ŋgay eye a dzala ŋgway ada ma sliye mändze tətə na, a ge niye na, lele. ³⁸ Andza niye, ndo nakə kə zla dahəlay aye na, kə ge lele. Ndo nakə kə zla dahəlay bay aye na, kə ge lele haladzay sa tsa.

³⁹ ŋgwas tə zal ŋgay ta ndziye na, huya. Tadə zal ŋgay kə mət na, ma sliye faya məzle

zal mekeleñ eye andza nakə a say aye. Ane tuk na, lele eye ma zliye na, ndo mapa gər eye ka Yesu. ⁴⁰ Neñ na dzala, mā ndza mahəñgeye, hərwi ma ta ndziye ma sifa ta məñgwese eye ma ziye nakə neñgeye tə zal aye dūh. Wu nakə na tsik aye na, sər ha maa deñ ha na, Məsəfəre i Mbəlom.

8

Wu nakə makəday a kule aye

¹ Matsətsehe kurom nakə ka tsətsahum hərwi slo nakə ta tawal ha kule aye na, ta dedək nəmaa sər ha tebiye andza nakə ka tsikum aye. Ane tuk na, məsəre wu na, ndo hay ta dəslay ha gər a bo. Duh wu nakə ma dzəniye ndo hay hərwi ada kə yakwa kame kame aye na, mawudə bo nakə ka wudakweye bo nəte nəte mə walañ kway aye. ² Tadə ndoweye kə dəslay ha gər a bo ada a dzala mə gər ñgay neñgeye, a sər wu hay na, niye a bəz ha na, a sər wu hay andza nakə a say a Mbəlom aye zuk bay. ³ Ane tuk na, ndo nakə ma dəslay ha gər bo ñgay andza niye təbey aye na, a wudə Mbəlom dūh. Mbəlom a sər ha, a gwad: «Ndo nakay na, ndo ga.»

⁴ Slo nakə ta tawal ha kule aye na, ka həpədəkweye bay tsukudu ka həpədəkweye daw? Wu nakə neñ na dzala aye na, anañ: Ka sərakwa ha kule na, wu dedək eye bay. Ka sərakwa ha Mbəlom na, nəte ñgewəñ bəna siye hay andaya bay. ⁵ Dedək, siye i ndo hay tə gwad na, mbəlom hay andaya haladzay ma magərmbəlom ada ka mändzibəra. Ka nətey na, dedək mbəlom hay andaya haladzay ada bəy maduweñ hay andaya haladzay. ⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, nəkway ka sərakwa Mbəlom na, nəte ñgewəñ tsa. Neñgeye Bəba kway. Wu neheye ka mändzibəra aye tebiye a yaw na, mə həlay ñgay. A ge kway na, hərwi ada kə tarakwa ndo ñgay hay. Bəy kway na, nəte tsa dərmak. Neñgeye na, Yesu Kəriste. Wu hay tebiye ti yaw na, mə həlay ñgay, ka hutakwa sifa wedeye na, tə həlay ñgay.

⁷ Ane tuk na, siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta sər ha, sifa andaya mə kule hay bay na, ta sər ha bay. Ahəl nakə nətey faya ta həpədiye slo i kule aye, tə dzala mə gər tay andza huya kule na, mbəlom dedək. Ta huta gədañ ka tsəved i Mbəlom zuk bay. Tə dzala mə gər tay, tadə ta həpəd slo i kule na, ta ge mənese. ⁸ Azlakwa bay, ka sərakwa ha wu mənday na, ma təriye kway ha ndo ñgwalak eye hay kame i Mbəlom bay. Kwa tadə ka ndayakwa, ma dzəniye kway bay. Kwa tadə ka ndayakwa bay, ma giye wuray kwa tsekweñ bay dərmak.

⁹ Nəkurom, ka sərur ha ka slumeye faya mənde wu nakə a sakum aye tebiye. Ane

tuk na, gum metsehe, bəna ndo neheye ta huta gədañ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, ta dziye abəra ka tsəved hərwi kurom. ¹⁰ Zəbum təday, nəkar nakə ka sər dedək aye, tadə ndo nakə gədañ ñgay andaya zuk bay kə ngataka nəkar mandza eye mə gər i matewele kule faya ka həpədiye slo nakə ta tawal ha kule aye, nəkar ka dzala na, ma həpədiye dərmak bədaw? ¹¹ Hərwi niye wu nakə ka ge hərwi ka sər aye na, ma nasiye ha ndo niye gədañ andaya bay aye. Ane tuk na, sər ha neñgeye na, malamar yak nakə Yesu Kəriste a mət hərwi ñgay aye. ¹² Tadə ka ge andza niye na, ka nasay a malamar yak nakə bəle eye, ka nasay ha mədzal gər ñgay. Ka nasay na, a malamar yak dəkdək bay, sər ha mənese nakə ka ge aye na, ka bo i Kəriste eye ñgway. ¹³ Hərwi niye tadə slo nakə na həpədiye ma diye ha malamar ga a mənese na, na həpədiye slo dāda sa bay, hərwi a señ malamar mā dəf abəra ka tsəved bay.

9

Pol a da ha məndze ñgay

¹ Zəbum ka məndze ga təday, neñ na, na ləva gər ga! Neñ, ndo i maslañ i Yesu na, ka sərur bədaw? Neñ na ñgatay a Yesu Bəy Maduweñ kway tə dəre ga! Nəkurom tebiye ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweñ na, hərwi nakə na ge məsler ñgay mə walañ kurom aye bədaw? ² Kwa tadə ka dəre i ndo mekeleñ eye hay neñ ndo i maslañ i Yesu bay bəbay na, nəkurom ka sərur ha. Ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste na, hərwi nakə na dākum ha Labara ñgwalak eye bədaw? Maa bəz ha neñ ndo i maslañ i Bəy Maduweñ kway na, nəkurom.

³ Hərwi ndo neheye ta meñeje ha mənese aye na, na gwadateye faya nəkay? Na tsikateye faya, ⁴ neñ na sla da nəkurom ka vəlumeñeje wu mənday hərwi məsler nakə faya na giye bədaw? ⁵ Neñ na sla məzle ñgwas nakə mapa gər aye ka Yesu, neñ ta ñgwas ga nəmaa həhaliye salamay andza i Piye tə siye i ndo i maslañ i Yesu hay ada andza i malamar i Yesu Kəriste hay təbədəw? ⁶ Sa na, nəkurom ka dzalum mata ge məsler hərwi mahute ha wu mənday a gər may na, nəmay ta Barnabas dəkdək daw? ⁷ Tadə ndoweye neñgeye ma sidzew na, ma pəliye wu mənday a gər ñgay daw? A'ay! Andza niye bay. Ndo məfəte kə fət, hohway eye kə nah na, ma ndiye. Ndo mətsəkure gəraw na, ma ditsiye wah eye ma siye bədaw?

⁸ Wu neheye na tsik aye na, mədzal gər i ndo zezeñ dəkdək tsa bay. Kwa bazlam i Musa mapala eye a tsik faya na, andza niye dərmak. ⁹ Mawətsa eye mə dərrewel i Musa na, a gwad: «Ahəl nakə sla ma giye məsler

* 9:9 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4.

ma guvah aye na, kâ pay wu ka bazlam bay, gər ha mâ hêpəd wu mânday.*⁹ Ka dzalum, Mbəlom a tsik na, ka sla dəkdek dedek dāw?¹⁰ Mbəlom a tsik nakay na, ka nəmay. Ayaw, tə watsa bazlam neheye ahəl niye na, hərwi may. Ndo nakə faya ma fətiye na, mâ pa mədzal gər ta dedek ma hutije madagər ŋgay. Ndo nakə faya ma kəzliye daw aye, mâ pa mədzal gər ta dedek ma hutije wu mânday.¹¹ Ah lele! Nəmay na, nəmaa dākum ha bazlam i Mbəlom andza nakə ta sləga hulfe a guvah aye. Ka dzalum tadə nəmaa hutije wu neheye ka məndzibəra aye abəra mə həlay kurom na, lele bədāw?¹² Tadə ta dedek siye i ndo hay faya ta tsətsahiye fakuma wu neheye ta ndiye na, ka dzalum nəmay nəmaa tsətsah na, lele dərma bədāw? Kwa tadə andza niye bəbay na, nəmaa tsətsah wuray abara mə həlay kurom bay. Dəretsəseh neheye a ndzamay a gər tebiye nəmaa dəma hərwi a say məge wu nakə ma ŋgərəzliye na Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste bay.

¹³ Sərum ha na, ndo neheye faya ta giye məsler mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, faya ta hutije wu mânday tay mə dəma. Ndo neheye təkəday naha wu a Mbəlom ma təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, təkəday wu mânday tay mə dəma dərma.¹⁴ Ndo neheye faya ta diye ha Labara Ŋgwalak eye na, andza niye dərma. Bəy Maduweŋ kway Yesu a gwad ndo hay ta valateye wu a ndo neheye faya ta diye labara ŋgay aye.†

¹⁵ Kwa tadə andza niye bəbay na, neŋ na tsətsah fakuma wuray bay. Wu nakə na watsa aye na, na watsa hərwi ada kâ slərumeŋew wu bay. Tə bəmalə nakə na tsətsahiye fakuma wu aye na, ŋgama nâ mət. Ndəray mâ nesəŋ ha məŋgwesə ga bay.¹⁶ Labara ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye na, ma vələneye tsəved məge ha zlapay bay. Maa geŋ faya kuton na, Yesu. Na dā ha bay na, dərətsəseh ka gər ga.¹⁷ Tadə neŋ eye na dzalay a gər ga na dātay ha labara wedeye a ndo hay na, hābe ta vələneye merəbe ga. Ane tuk na, andza niye bay! Məsler eye nakay na, neŋ na zla təkər ga bay. Na giye na, hərwi Mbəlom a vələŋ hərwi ada nā ge.¹⁸ Kə ge andza niye na, merəbe ga na, wuyə mey? Merəbe ga na, faya na diye ha Labara Ŋgwalak eye kəriye, faya na tsətsahiye tāk vələŋ faya wu bay. Na sliye faya matsətsəhe ndo tāk vələŋ wu hərwi Labara Ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye. Ane tuk na, a seŋ bay.

¹⁹ Na ndziye na, na ləva gər ga, ndəray ma sliye faya mələveŋ gər bay. Ane tuk na, na tərā beke hərwi ndo hay tebiye na, təkər ga eye hərwi ada tāk yaw tāk pa mədzal gər ka Bəy

Maduweŋ Yesu.²⁰ Neŋ mə walaŋ i Yahuda hay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nā həlata ahaya ka təkər i Bəy Maduweŋ Yesu. Bazlam i Musa mapala eye na, gədaŋ ŋgay andaya fagaya bay. Ane tuk na, neŋ mə walaŋ i ndo neheye tərəhay ha gər a bazlam mapala eye na, na giye andza nəteye hərwi ada nā həlata ahaya ka təkər i Bəy Maduweŋ.²¹ Ahəl nakə neŋ mə walaŋ i ndo neheye təkər bazlam i Musa mapala eye bay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nā həlata ahaya ka təkər i Bəy Maduweŋ dərma. Andza məgwədə neŋ na, na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye təkər. A'ay! Neŋ faya na rəhay gər hərwi faya na rəhay ha gər a Kəriste.²² Ahəl nakə neŋ ta ndo neheye ta huta gədaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, na ndziye andza nəteye hərwi ada na dzəniye tay ha tāk huta gədaŋ ka təkər i Bəy Maduweŋ. Ahəl nakə neŋ ta ndo hay tebiye aye na, na ndziye andza nəteye. Na giye wu nakə na sər aye tebiye hərwi ada nā tərā tay ha siye hay.²³ Wu neheye na ge tebiye aye hərwi ada Labara Ŋgwalak eye mâ ye kame kame. Mbəlom mâ pa fagaya ŋgama, ka neŋ ta ndo ŋgay siye hay.

Matstike i ndo mahway hay

²⁴ Sərum ha na, ahəl nakə ndo hay ta hwiye na, ndo mahway nəteye haladzay ta hwiye. Ane tuk na, mata ze ndo siye hay na, ndo nətə tsa, ma hutije merəbe i mahway ŋgay. Neŋ faya na gwadəkumeye: Gum gədaŋ andza ndo mahway hay hərwi ada kâ hutum merəbe kurom dərma.²⁵ Ndo neheye a satay mahway lele aye na, ta gəriye ha wu hay wal wal haladzay. Ta tətikiye, ta ndudiye ha mbəle tay hay lele nakə ada ndo ma sliye faya mazay a ndo nengeŋ aye ada ma hutije merəbe ŋgay aye. Ane tuk na, merəbe ŋgay niye ta vələye ma ndziye bay, ma nasiye bəse. Nəkway na, nəkway ka tətikakweye mahway kame i Mbəlom hərwi ada kâ hutakwa merəbe nakə ma nasiye dāda bay aye.²⁶ Hərwi niye neŋ na, na hwiye andza ndo nakə ma hwiye so tsa bay aye. Neŋ bəbay na, andza ndo nakə faya matətikiye məgay duzl a ndo nakə faya ta tətikiye salamay, həlay ŋgay a ma a zay bay aye. Neŋ na, andza ndo nakə ma feye a mətasl kafats kəriye bay.²⁷ Neŋ eye na geye dərətsəseh a bo ga təkər ha geye ada ma gəsəneye me hərwi ada pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra aye na, neŋ ndo mədə ha bazlam ŋgay a ndo hay nā tərā ndo i dəba bay.

10

Israyel hay mə makukulek

¹ Malamar ga hay, wu nakə a ge bo ahəl niye ta bəba tətə kway hay aye, a seŋ na, mâ

† 9:14 Zəba mə Mata 10.10; Luka 10.7.

makumaw a gær. Mbælom kə dərəzl tay ha nətəye tebiye tə makukulek. Nətəye tebiye ta tas ta bəlay nakə tə zalay Bəlay Ndozza aye.* 2 Nətəye tebiye Mbælom ka dzəhu6 tay ha mə makukulek ada ma dəlov hərwi ada tã tãra nətəye madzapa eye tə Musa. 3 Nətəye tebiye ta nda wu mənday eye nətə nakə a yaw mə mbælom aye†, 4 ada nətəye tebiye ta sa yam eye nətə nakə Mbælom a vəlatay aye dərma. Yam nakay na, yam nakə a gəzaw abəra ma hotokom aye.‡ Maa vəlatay hotokom niye na, Mbælom. Hotokom eye niye na, Kəriste ada a laka tay ha. 5 Kwa tadə ta ngatay a masuwayan nakə Mbælom a ge aye bəbay na, həlay a vay a ndo hay tə gawa wu nakə a yay a gær a Mbælom bay aye. Hərwi niye ndo hay ta mət tolololo mə kəsaf kwa ka waray.§

6 Wu neheye na, ta gakweye daf. Ta vəkəweye matətike hərwi ada bor i bo kway mət ye kway ha ka mæge mənese andza nətəye bay.* 7 Siye hay mə walañ tay tə dəslay ha gær a kule. Andza niye, tə watsa a dərwele i Mbælom na, tə gwad: «Ndo hay tə ndza, tə nda wu mənday ada tə sa wu məsay. Tsa na, tə lətse hərwi mæge həbad tə mədəslay ha gær a kule.†» Nəkurom na, kã tərūm ndo i kule hay andza nətəye təbey. 8 Kã gakwa madama andza siye i ndo neheye mə walañ tay aye bay. Nətəye ta mət ada Mbælom a kəd tay ha pat eye nətə gwezem kuro kuro sulo gær eye mahkar hərwi nakə tə ge madama aye.‡ 9 Nəkway na, kã dzakwa ha Mbælom andza siye i ndo neheye mə walañ tay tə dza ha Mbælom aye bay. Dədcə a dza tay ha ada ta mət hərwi nakə tə ge andza niye aye. 10 Kã guñguzum ka Mbælom andza siye i ndo neheye mə walañ tay, ta guñguzay a Mbælom aye bay. Nətəye niye na, gawla i Mbælom nakə a kədawa ndo hay aye kə kəd tay ha hərwi nakə ta guñguz aye.

11 Wu neheye tebiye a ge bo aye na, mægatay daf a ndo hay hərwi ada tã ge metsehe. Tə watsa na wu neheye a Dərwele i Mbælom na, hərwi ada kã tətikakwa wu neheye, nəkway neheye mandza eye mə həlay nakə mazlambar məndzibəra ma ndəviye aye. 12 Hərwi niye, ndo nakə a dzala mə gær ngay nəngeye maltsa eye duwirre lele aye na, mã ge metsehe bəna ma ta dədīye. 13 Wu neheye Fakalaw ma dziye kurom ha aye na, wu neheye faya a dzawa tay ha ndo hay aye huya. Mbælom na, ma dzəniye kway andza nakə a tsik aye. Tadə Fakalaw kə say ma dziye kurom ha na, tə wu nakə ma ziye gədanj kurom aye na, Mbælom ma vəleye

tsəved bay. Mbælom ma vəkəweye gədanj məsəmay naha a mədze i fakalaw nakə ma dziye kurom ha aye.

14 Malamar ga neheye na wudə kurom haladzay aye, hərwi niye nən faya na gwadəkumeye: Mbədumay dəba a mədəslay ha gær a kule. 15 Na tsik niye na, a nəkurom ndo neheye ka dzalum gær lele aye. Dzalum gær ka wu nakə na tsikakum aye na, dedek tsukudu dedek bədaw? 16 Ahəl nakə nəkway faya ka ndayəkweye wu mənday i Bəy Maduweñ ka təv manəte eye ada ahəl nakə ka gawəkway naha sišə a Mbælom hərwi məsə wu nakə ka sawəkwa ma gəvet aye na, nəkway tə Yesu Kəriste madzapa eye hərwi bambaz ngay bədaw? Ahəl nakə ka ngənəkweye peñ ada faya ka ndayəkweye§ aye na, nəkway madzapa eye tə bo i Yesu Kəriste bədaw? 17 Nəkway haladzay, ane tuk na, ka tərəkwa andza bo nətə hərwi ka ngənəkwa peñ eye nətə.

18 Mum ahaya mədzal gær kurom ka Israyel hay təday. Tə kədawa wu hay ka təv məvəlay wu a Mbælom. Ndo neheye ta həpədawa slo niye na, nətəye madzapa eye ta Mbælom.

19 A señ mægweđe na, mey? Andza mægweđe kule tə slo ngay niye na, wu lele eye hay daw? 20 A'ay, andza niye bay! Ane tuk na, sərūm ha ndo neheye tə sər Mbælom bay tə kəd aye na, tə kədətay a fakalaw hay bəna a Mbælom bay. A señ na, nəkurom ka dzapum tə fakalaw hay dūh bay!

21 Ka zlumeye gəvet i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste ka sumeye ha wu məsəy ada ka mbədumeye bo vərələh ka zlumeye gəvet i fakalaw hay ka sumeye. Sulo sulo na, ma giye bo bay. Ka ndayumeye wu mənday i Bəy Maduweñ i Yesu Kəriste ada ka mbədumeye bo vərələh ka ndayumeye i fakalaw hay dərma na, ma giye bo bay. 22 Ka gakwa andza niye bay bəna mandala eye fakway a Bəy Maduweñ kway. Ka dzalum na, ka zakwa ha nəngeye ta gədanj daw?

Gum wu nakə ma dzəniye siye i ndo hay aye

23 Ndo siye hay mə walañ kurom tə dzala mə gær tay na: «Tsəved andaya ka mæge wu hay tebiye.» Andza niye, ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kurom bay. Ndo neheye tə dzala na: «Tsəved andaya ka mæge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kway mede kame kame ka tsəved i Mbælom bay. 24 Kwa way mã pəla na, wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. Kã pəlum wu nakə ma dzəniye bo kurom eye dəkdek

* 10:1 Madayaw abəra ma Ezipt 13.21-22, 14.22-29. † 10:3 Madayaw abəra ma Ezipt 16.4-35. ‡ 10:4 Məpesle 20.8-11. § 10:5 Məpesle 14.16, 23, 29-30. * 10:6 Məpesle 11.4, 34. † 10:7 Madayaw abəra ma Ezipt 32.6. ‡ 10:8 Zəba mə Məpesle 25.1-9. § 10:16 Luka 22.19; 1 Korinthe hay 11.23-26.

tša bay. Pəlum wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. ²⁵ Tadə a sakum masəkəme slo mə luma na, wuray kwa tsekweŋ m̄a gakum faya me bay, səkəmmum, həpədum. ²⁶ Sərum ha na, tə watsa a Derewel i Mbəlom tə gwad: «Məndzibəra tə wu nakə mə dəma tebiye aye na, i Mbəlom Bəy Maduweŋ.*»

²⁷ Tadə ndo nakə kə dzala ha ka Yesu Kəriste bay aye, kə zalaka a gay ŋgay ka mənđe wu mənđay, kə yaka a gər mede na, do. Ka ye naha ta wəlaka wu mənđay na, nda. Ka ndiye wu mənđay nakay na, faya ka giye mənese tsukudu faya ka giye lele du na, m̄a dzəma kar bay. ²⁸ Ane tuk na, tadə kə tsikaka, a gwadaka «Nakay slo i kule» na, k̄a həpəd bay. Ka həpəd na, ka nasay ha mədžal gər i ndo niye. ²⁹ Na tsik niye na, ka wu nakə nəngeye ma dzaliye m̄ə gər ŋgay aye bəna hərwi mədžal gər yak bay.

Agəna ndoweje ma gwadije: «Nəj na, tsəved ga andaya mənđe wu tebiye. Ka gwedənəje: «K̄a nda bay, ka ta nasay ha mədžal gər i ndo mekelən eye» na, hərwi mey? ³⁰ Tadə na gay naha sišə a Mbəlom hərwi wu mənđay na, na ndiye. Ka mənəje ha mənese na, hərwi mey?»

³¹ Wu nakə a sərj mətsikakum aye na, anəj: Tadə faya ka ndayumeye wu mənđay kwa tadə ka sumeye wu məsay, tadə ka gum-eye kwa wu waray na, gum wu nakə ndo hay ta zambadaj ha a Mbəlom aye. ³² K̄a gum wu nakə ma dadije tay ha siye i ndo hay abəra ka tsəved aye bay. Kwa Yahuda hay, kwa ndo neheje nəteje Yahuda hay bay aye, kwa siye i məhay gər i ndo məpe mədžal gər hay ka Yesu, k̄a dədum ha ndəray kwa nəte abəra ka tsəved bay. ³³ Gum andza nəj nakə faya na giye aye. Wu nakə faya na giye tebiye a sərj na, m̄a yatay a gər a ndo hay tebiye. Na dzala ka wu nakə ma dzəniye nəj eye bay. Duh na dzala ka wu nakə ma dzəniye ndo hay aye təday hərwi ada Mbəlom m̄a təma tay ha.

11

¹ Tərum andza nəj nakə na təra andza Yesu Kəriste aye.

Haslaka hay ta ŋgwas hay kame i Mbəlom

² Nəj faya na zambadakumeye naha hərwi faya ka dzalumeye ka bazlam ga kwa a həlay waray, ada faya ka pumeye bəzay na, andza nakə na tatikakum aye. ³ A sərj na, sərūm ha dərma. Yesu Kəriste na, ka gər i haslaka hay tebiye. Haslaka na, ka gər i ŋgwas ada Mbəlom na, ka gər i Yesu Kəriste.

⁴ Tadə haslaka ma dūwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheje Mbəlom a daj ha aye, kə zla dza-gwa abəra mə gər bay na, kə tsadaj a Yesu

Kəriste nakə bəy ŋgay aye. ⁵ I ŋgwas na, ahəl nakə faya ma dūwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheje Mbəlom a daj ha aye, kə ndza kəriye ze məbere dərkađ a gər na, ka tsadaj a haslaka nakə bəy ŋgay aye. A ge horoy andza i ŋgwas nakə mahəza gər eye. ⁶ Ŋgwas nakə a say məbere dərkađ a gər bay aye na, wal wal tə mədase abəra ka məkwetse bay. Tadə ŋgwas kə dəs abəra ka məkwets ŋgay kəgabay a həz na gər na, ka sərakwa niye na, wu nakə ma geye horoy aye. Kə ge andza niye na, m̄a gər ha gər kəriye bay, m̄a bəra a dəma dərkađ.

⁷ Tadə haslaka ma dūwulay me a Mbəlom na, m̄a zla dzagwa abəra mə gər hərwi Mbəlom a ge na na, ka mandzakit bo ŋgay. Ma bəziye ha məzlađ i Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye aye. Ane tuk na, ŋgwas ma bəziye gədaŋ i haslaka. ⁸ Sərum ha, Mbəlom a ge haslaka na, a ge tə bo i ŋgwas bay. A ge ŋgwas dūh na, tə bo i haslaka. ⁹ Sa na, Mbəlom a ge haslaka hərwi ŋgwas bay. A ge ŋgwas dūh na, hərwi haslaka. ¹⁰ Kə ge andza niye na, ŋgwas hay tā bəra dərkađ a gər hərwi mədə ha na, faya ta rəhay ha gər a zal tay hərwi ada m̄a ndalatay a gawla i Mbəlom ha bay dərma.

¹¹ Kwa ka təra andza niye bəbay na, nəkway neheje madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye na, ka sərakwa ha ŋgwas na, a ndzay ka həlay na, a haslaka. Haslaka bəbay na, a ndzay ka həlay na, a ŋgwas. ¹² Mbəlom a ge ŋgwas na, tə bo i haslaka. Ŋgwas nakə Mbəlom a ge aye bəbay a wa haslaka. K̄a mətsakwa ha gər bay, maa wəl wu tebiye na Mbəlom.*

¹³ Wu nakay na, bo kurom eye tsikumen tey. Tadə ŋgwas ma diye a məhay gər mata dūwulay me a Mbəlom gər kəriye na, lele daw? Kə ge lele na, tsikumen. ¹⁴ Ndo hay tebiye kwa ka waray tə sər tadə haslaka kə gər ha məkwets ŋgay ndzəvawwa, i ŋgay na, horoy. ¹⁵ Ŋgwas na, tadə kə gər ha məkwets ŋgay zəbol eye na, lele haladzay dūh. Mbəlom a wəlay məkwets ŋgay m̄a ge zəbol eye na, hərwi ada m̄a ŋgahay na gər, m̄a ndza ndozlayzlayya bay.

¹⁶ Tadə a say a ndoweje məkədə wuway ka bazlam nakay sa na, sərūm ha nəmay nămaa sər na, andza nakay ada siye i ndo məpe mədžal gər hay ka Yesu tə sər tsəved mekelən eye wal bay.

Dafi Bəy Maduweŋ Yesu

Mata 26.26-29; Markus 14.22-25; Luka 22.15-20

¹⁷ Wu mekelən eye andaya nakə na dākumeye ha aye. Nəngeye na, na gākumeye naha faya sišə bay. Tadə na makum ha mangok na, hərwi ahəl nakə ka hayum gər mədəslay ha gər a Mbəlom

* 10:26 Derewel dāmes hay 24.1.

* 11:12 Zəba mə Madazlay i wu hay 1.26-27 ada 2.18-23.

aye na, wu nakə lele eye na, ka gawum bay. Duh ka gawum na, wu nakə lele bay aye. ¹⁸ Hərwi wu nakə kurre na tsəne, tə tsiken aye na, wuye mey? Tə gwederj: Ka hayum gər hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka ngəna wum bo mə walaŋ kurom tə wal wal. Na dzala na, ma giye andza niye dedək tsukuđu? ¹⁹ Məngəne bo niye na, mə ge andaya dedək ŋgway hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a ndo neheye nətəye faya ta pay bəzay a Yesu tə dərev tay peteh aye.

²⁰ Ane tuk na, ahəl nakə ka hayum gər aye, ka ndayawum na, dəf i Bəy Maduweŋ[†] bay. ²¹ Kwa way a dzalawa na, ka wu mənday ŋgay dədek tsa, a hway faya base ka mənde. Hərwi niye ndo siye hay tə ndzawa tə may ada siye hay nətəye tə kwayawa. ²² Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka ndayum wu mənday kurom eye mətagay kurom eye hay bədaw? A sakum matəre ha siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wu kəriye na, hərwi mey? Ka gumeye tay ha ndo i mətawak hay andza niye na lele daw? Na gwadəkumeye naha tebiye na, mey? Ka dzalom na, na zambadəkumeye daw? A'ay! Duh na zambadəkumeye bay.

²³ Bazlam neheye na tətikakum aye na, maa tətiken na Bəy Maduweŋ Yesu ada na dəkum ha. Ahəl niye ta həvad, ta ta giye faya dəf na, a zla peŋ, ²⁴ a gay naha sisəe a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a gwad: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kə dzalom ha ka neŋ.» ²⁵ Andza niye dərmak, ta ndəv ha mənde wu mənday na, a zla gəvet, a gwad: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye Dzam Wedeye ta ndo hay aye. Ahəl nakə ka sumeye na, gum ha andza nakay anəke aye hərwi ada kə dzalom ha ka neŋ.» ²⁶ Bazlam i Bəy Maduweŋ neheye tə da ha na, pat pat ahəl nakə faya ka ndayum peŋ andza nakay ada faya ka sumeye wu məse na, nəkurom faya ka dumatay ha a ndo hay parakka, Bəy Maduweŋ kə mət hərwi mətəme kway ha.

²⁷ Hərwi niye ndo nakə kə nda peŋ i Bəy Maduweŋ i Yesu ada kə sa wu məse i Bəy Maduweŋ ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwede kə ge mənese ka slo i bo ada ka bambaz i Bəy Maduweŋ Yesu. ²⁸ Andza niye kwa way kə say mənde peŋ ada məse wu məse na, mə tsəsayah a mədzal gər ŋgay lele təday. Tadə wuray andaya bay na, mə nda ada mə sa. ²⁹ Hərwi ndo nakə kə nda peŋ ada kə sa wu məse i Bəy Maduweŋ, tədə ka rəhay ha gər a bo i Bəy Maduweŋ bay, kə ge mənese ada sariya ma gəsiye na. ³⁰ Hərwi niye ndo kurom hay haladzay nətəye dəvats eye hay, siye hay ta ge bəle, ada siye hay ta mət. ³¹ Tadə ka tsəsayakwa ka mədzal

gər kway təday na, həbe Mbəlom ma gəsiye kway a sariya bay. ³² Ane tuk na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma gəkweye sariya ada faya ma vəlakweye dəretsətəh na, hərwi ada pat i sariya nakə ma ta giye sariya ka ndo i məndzibəra hay aye na, nəkway kə dədəkwa a sariya andza siye i ndo hay bay.

³³ Malamar ga hay, ahəl nakə ka hayum-eye gər hərwi mənde wu mənday i Bəy Maduweŋ aye na, həbum siye i ndo kurom hay tā yaw təday. ³⁴ Tadə ndoweye may a wur faya na, mə ndayaw wu mənday mətagay təday bəna, ahəl nakə ka hayum gər ka təv manəte eye na, Mbəlom ma gəsiye kurom a sariya hərwi wu neheye faya ka gumeye aye.

Wu siye hay na, ahəl nakə na ye naha aye na, na tsikakumeye.

12

Gədanj neheye Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma vəlatəye a ndo hay aye

¹ Malamar ga hay, anəke na, na tsikakum-eye naha ka gədanj neheye wal wal Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma vəlatəye a ndo hay aye. A seŋ na, sərum ha lele.

² Sərum ha, ahəl niye ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ka dəslawumay ha gər a kule məndək eye hay. Gədanj i fakalaw a yawa kurom ha ka matewele kule hay. ³ Hərwi niye a seŋ na, sərum ha ndo nakə a tsik me ta gədanj i Məsəfəre i Mbəlom aye na, neŋgeye ma sliye faya məgwede: «Mbəlom mə vəlay mezeleme a Yesu» na, ma tsikiye bay. Ka ge ta gədanj i Məsəfəre Tsədəŋŋa bay na, ndəray ma sliye faya məgwede: «Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ kway» na, ma tsikiye tətə bay.

⁴ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, nətə ŋgeweŋ, ane tuk na, faya ma vəliye gədanj hay a ndo hay wal wal hərwi məge wu hay. ⁵ Məsler neheye Bəy Maduweŋ a vəlatəye a ndo hay hərwi ada tə ge aye na, məsler eye niye hay wal wal haladzay dərmak, ane tuk na, Bəy Maduweŋ Yesu neŋgeye na, nətə ŋgeweŋ. ⁶ Tsəved andaya hərwi məge ha məsler hay wal wal haladzay dərmak, ane tuk na, maa vəl gədanj eye a ndo hay na, Mbəlom nətə ŋgeweŋ. ⁷ Mbəlom faya ma bəziye ha gədanj i Məsəfəre ŋgay kwa mə way tebiye. Faya ma bəziye ha na, ta tsəved wal wal hərwi ada kwa way mə dzəna ndo siye hay.

⁸ Ndo siye hay Məsəfəre a vəlatay gədanj ka mətsike bazlam i metsehe. Ndo siye hay, Məsəfəre a dətat wu hay ada a vəlatay gədanj mətsike parakka. Nətəye tebiye, maa ge məsler mə nətəye na, Məsəfəre eye nətə. ⁹ Ndo mekeləŋ eye na, Məsəfəre a vəlay gədanj ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta dedək eye. Ndo neŋged na, Məsəfəre a

[†] 11:20 Daf i Bəy Maduweŋ: Zaba ka mede 23 hus ka 26, ada Korinthe manate eye 10.16.

vəlay gədan məmbəle ha ndo hay abəra ma dəvats. Maa vəl gədan niye na, Məsəfəre eye nəte ɲgwen.¹⁰ A vəlatay a ndo siye hay gədan i mäge masuwayan. Siye a vəlatay gədan mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Siye hay a vəlatay gədan məsərə ha ka bo abəra Məsəfəre Tsədanɲa eye ta məsəfəre ɲgwalak eye bay aye. Ndo siye hay a vəlatay gədan mətsike bazlam i gəma neheye tə sər bay aye. Ndo mekeleɲ eye hay a vəlatay gədan məma ha bazlam neheye ndo mekeleɲ eye tə tsik aye.¹¹ Maa ge məsler niye na, Məsəfəre eye nəte. Nengeye nəte ɲgwen nakə a vəl wu neheye tebiye aye. A ɲgəna gədan hay wal wal kwa a way andza nakə a say aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo i ndo nəte

¹²Zlakwa mandəkəit bo eye tə bo i ndo. Ka sərakwa ha bo i ndo na, nəte. Ane tuk na, wu siye hay wal wal andaya ka bo ɲgay. Kwa hawal hay haladzay ka bo i ndo bəbay na, bo ɲgay na, nəte ɲgwen. I Yesu Kəriste bəbay na, andza niye dərmak.¹³ Nəkway tebiye Mbəlom ka dzəhuə kway ha na, ta gədan i Məsəfəre ɲgay hərwi matəre kway ha bo nəte. Kwa Yahuda hay, kwa neheye nətəye Yahuda bay aye, kwa beke hay, kwa neheye nətəye beke hay bay aye. Ada nəkway tebiye ka hutakwa na, Məsəfəre eye nəte, a rah kway ha andza ka sakwa wu məse.

¹⁴Hawal hay ka bo i ndo na, nəte tsa bay. Nətəye haladzay.¹⁵ Kwa sik mə gwad: «Neɲ wal abəra ka bo hərwi neɲ na, həlay bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, nengeye huya ka bo.¹⁶ Tadə kwa zləm mə gwad: «Neɲ wal abəra ka bo hərwi neɲ na, dəre bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, nengeye huya ka bo.¹⁷ Tadə bo i ndo na, dəre dekdək tsa na, ma tsəniye wu hay mə kəkay? Tadə bo i ndo na, zləm dekdək tsa na, wu ma zəye mə kəkay? ¹⁸Ane tuk na, Mbəlom a ge bo i ndo na, andza niye bay. Duh a ge wu neheye ka bo aye tebiye ada a pa na ka mēbere ka mēbere andza nakə a say aye.¹⁹ Tadə Mbəlom mə ge ndo sədok nəte tsa, kə ge faya wu mekeleɲ eye bay na, niye na, ka təra bo dəw? ²⁰Ane tuk na, andza niye bay. Hawal hay andaya ka bo haladzay, ane tuk na, bo na, nəte ɲgwen.

²¹Tadə kə ge andza niye na, dəre ma sliye faya məgwadəy a həlay: «A seɲ kar bay» na, ma sliye faya mətsike bay! Gər dərmak ma sliye faya məgwadəy a sik: «A seɲ kar bay» na, ma sliye faya mətsike bay!²² Duh wu nakə ka bo ka dzala mə gər yak bəle eye na, azlakwa bay kutoɲ nətəye andaya.²³ Hawal neheye fakwaya ka dəslakwatay ha gər bay aye na, nəkway faya ka gəkwateye gər lele duh. Hawal neheye faya ka ɲgəhakweye abəra ka dəre i ndo hay aye

na, nətəye na, faya ka gəkwateye metsehe haladzay.²⁴ Hawal neheye ka bo kway dəre a ɲgatay aye na, ɲgama andaya məngehe tay ha aye bay. Mbəlom eye tə gər ɲgay a ge bo i ndo hay na, tə dəslay ha gər a hawal neheye tə dəslaway ha gər bay aye.²⁵ A ge andza niye na, hərwi ada bo mə ɲgəna wal wal bay. A say duh na, hawal neheye ka bo aye tə dzəna bo nəte nəte mə walaɲ tay.²⁶ Tadə hawal nəte ka bo kway faya ma giye dəretsətseh na, nengeye tə siye hay tebiye faya ta giye dəretsətseh dərmak. Tadə faya ka dəslakway ha gər a hawal nengef nəte na, nengeye tə siye hay tebiye dərmak ta ɲgwasiye.

²⁷Nəkurom na, nəkurom tebiye ka manəte eye bo i Yesu Kəriste. Kwa way nengeye hawal i bo i Yesu Kəriste.²⁸ Mə walaɲ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, Mbəlom a pa tay ha ndo hay hərwi ada tə ge məsler ɲgay hay wal wal. A lah məpele təday na, ndo i məslaɲ hay. Masulo eye a pala ndo mədə ha bazlam ɲgay hay. Mamahkar eye a pala siye hay hərwi ada tə tətikatay bazlam ɲgay a ndo hay. A pala ndo mekeleɲ eye hay dərmak hərwi ada tə ge masuwayan. Siye hay ndo məmbəle tay ha ndo hay. Siye hay a vəlatay gədan ka madzəne ndo hay. Siye hay a vəlatay gədan məndze tay kame a ndo hay. Siye hay sa na, mətsike bazlam i gəma hay wal wal neheye tə sər bay aye.²⁹ Andza nakə ka ɲgatamay aye na, Mbəlom a pa tay ha tebiye nətəye ndo i məslaɲ i Yesu dəw? Tebiye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom dəw? Tebiye ndo matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay dəw? Tebiye ta giye masuwayan dəw?³⁰ Tebiye ta mbəliye ha ndo hay abəra ma dəvats dəw? Tebiye ta tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay dəw? Tebiye ta miye ha bazlam dəw? A'ay! Ma giye bo andza niye bay.³¹ Ane tuk na, pəlum wu neheye ɲgwalak eye hay Məsəfəre ma vəlatəye a ndo aye hərwi ada kə hutum.

Anəke na, na dəkuməye ha tsəved lele eye sa, nakə a ze siye hay haladzay hərwi ada kə yum tə dəma.

13

Mawude bo a ze kwa mey

¹Kwa tadə na sər mətsike me tə bazlam i gəma hay tebiye, kwa bazlam i gawla i Mbəlom hay, na wuda ndo hay bay na, na təra andza bəre nakə ta fay na, a ləve ndoy ndoy kəriye tsa aye, kəgabay andza mendeleɲ nakə a gatay zləm a ndo hay aye.² Tadə kwa gədan ga andaya mədə ha bazlam i Mbəlom, tadə kwa na sər wu hay tebiye, tadə kwa gədan ga andaya mətsəne wu i Mbəlom neheye mənəgaha eye, kwa ta mədzal gər ga nakə na dzala ha ka Mbəlom

aye na gwađay ha a mahamba «Lətse, do abəra kanaŋ» ada kə lətse, ki ye, ane tuk na, tađə na wuđa ndo hay bay na, neŋ na, wuray kəriye. ³ Kwa tađə na nğənatay wu ga hay a ndo i mətawak hay, kwa tađə na tərna tā kal ga ha a ako na dül a dəma hərwi mədzal gər, tađə na wuđa ndo hay bay na, wuray ma geŋeye nğama kwa tsekweŋ bay tebiye.

⁴ Ndo nakə a wuđa ndo hay aye na, ma giye nğatay, ma gateye nğwalak a ndo hay, ma giye səlak bay, ma giye zlapay bay, ma dəslay ha gər a bo bay. ⁵ Ndo nakə a wuđa ndo hay aye na, ma giye wu nakə a ge horoy aye bay, a pəlay wu a gər nğay dəkdek bay, wu a ndalay bay, a ge zəgəle ta ndo hay bay. ⁶ Ndo nakə a wuđa ndo hay aye na, mənese a yay a gər bay, ane tuk na, dərev nğay a nğwasa düh na, tə wu neheye nğwalak eye. ⁷ Ndo nakə a wuđa ndo hay aye na, a samay naha a dərətətəseh kwa a həlay waray, kwa kəday a dzala ha ka Mbəlom huya, pat pat a pa mədzal gər nğay na, ka təv i Mbəlom. Neŋgeye mandza eye pat pat bəŋbəŋ.

⁸ Mawuđe bo na, a dze təbey. Bazlam i Mbəlom neheye ndo hay tə dawatay ha a ndo hay aye na, ta ndəviye. Həlay eye ma slaweye, bazlam i gəma neheye faya ka tsikakweye ta ndəviye. Məsəre wu hay neheye ka sərakwa anəke aye ta ndəviye dərma. ⁹ Ma ta giye andza niye hərwi ka sərakwa wu hay tebiye bay. Bazlam i Mbəlom nakə ka dəwakwa tay ha a ndo hay aye bəbay na, ka sərakwa tebiye zuk bay. ¹⁰ Ane tuk na, aza ahəl nakə Mbəlom ma dəkway ha wu neheye nğwalak eye dəkək aye na, wu neheye ka sərakwa tebiye bay aye ta dziye.

¹¹ Tsənum! Ahəl niye neŋ wawa eye mba na, na tsikawa me andza wawa hay. Na tsənawa wu andza wawa hay. Anəke na tərna ndo bagwar eye na, məndze ga andza i wawa hay sa bay. ¹² Anəke na, ka nğatakway a wu hay lele zuk bay andza ka zəbakwa dərə a malam. Pat eye ma slaweye ka nğatakweye parakka tə dərə kway. Anəke na sər wu hay tebiye zuk bay. Pat eye niye na, na səriye wu kwetseh kwetseh andza nakə Mbəlom a sər ga ha kwetseh kwetseh aye dərma.

¹³ Wu neheye ta ndəviye bay aye na, anəŋ nəteye mahkar: Mədzal gər nakə ka dzalakwa ha Mbəlom aye, məpe mədzal gər ka wu nakə ka ta hutakweye ka təv nğay aye ada mawuđe bo nakə ka wudakwa ndo hay aye. Ane tuk na, maa ze wu neheye tebiye na, mawuđe bo.

14

Siye i bazlam neheye a tsik ka gədaŋ neh-eye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye

¹ Rəzlumay a gər matəre təday na, ndo mawuđe ndo hay. Pəlum tə dərev kurom peteh gədaŋ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kə hutum. Gədaŋ nakə kə pəlum aye a ze siye hay tebiye aye na, məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikakum aye. ² Tađə ndoweye a tsik bazlam i gəma neheye a sər bay aye na, a tsikatay na, a ndo hay bay. A tsikay na, a Mbəlom hərwi ndo hay tə tsənay na bay. A tsik ta gədaŋ i Məsəfəre, wu i Mbəlom neheye manğaha eye. ³ Ane tuk na, ndo nakə a dətay ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma nğay aye na, neŋgeye a tsikatay a ndo nğay hay. Bazlam nğay niye hay na, ma vəlateye gədaŋ. Wu nakə faya ma tsikateye, ma mateye naha dərev hərwi ada tā gəl, tā ye kame kame. ⁴ Ndo nakə a tsik bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye na, a dzəna na, bo nğay eye nğway. Ndo nakə a də ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma nğay aye na, neŋgeye düh faya ma vəlateye gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye tebiye.

⁵ A seŋ nəkurom tebiye kə tsikum me tə bazlam i gəma hay. Ane tuk na, kutoŋ ndo məma ha mē ge andaya tə bazlam i gəma nğay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tā gəl ada tā ye kame kame. Kə ge andza niye bay na, ndo nakə ma diye ha bazlam aye a ze ndo nakə ma tsikiye bazlam i gəma neheye a sər bay aye.

⁶ Malamar ga hay, tađə na ye naha a gay kurom, na tsikakum me tə bazlam i gəma neheye ka sərüm bay aye na, na gakumeye nğama na, ma kəkay? Tađə na dəkum ha wu i Mbəlom naka manğaha eye bay, na dəkum hay siye i wu hay bay, na dəkumeye ha bazlam i Mbəlom bay ada na tətikiye kurom ha bay na, na dzəna kurom ka wuray kwa tsekweŋ bay tebiye!

⁷ Dzalum ka wu i məhetse hay təday, andza ndərloy ta gandzaval. Tađə ndo məfe ta fa tədə tədə bay na, ndo hay ta səriye məpaka naha faya bay. ⁸ Məfe fagam bəbay na, andza niye dərma. Tađə agəna gəma ta gəma neŋged ta giye vərəm ada tađə ndo məfe fagam i mede a vərəm kə fa na tə dəma bay na, ndaray ma diye a vərəm niye bay. ⁹ I kurom dərma na, andza niye. Tađə faya ka tsikumeye bazlam i gəma neheye ndəray a sər bay aye na, ndo hay ta tsəniye wu nakə ka tsikum aye na, ma kəkay? ¹⁰ Bazlam i gəma hay wal wal andaya ka məndzibəra. Bazlam i gəma hay tebiye a satay məgwədə wu andaya. ¹¹ Ane tuk na, tađə ndoweye kə tsikəŋ me tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, neŋgeye mbəzlew kame ga ada neŋ dərma andza mbəzlew kame nğay. ¹² Andza niye, neŋ faya na gwadəkumeye pəlum tə dərev kurom peteh gədaŋ neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kə hutum haladzay. Ane tuk na, wu

nöte na, wudum wene wene eye na, wu nakä ma dzeniye tay ha ndo mäpe mädzal gër hay ka Yesu mägalä ada ma ye kame kame aye.

¹³ Härwi niye ndo nakä a sër mätsike bazlam i gäma aye na, mä düwulay me a Mbälom härwi ada Mäsäfare mä välay gëdan mämatay ha a ndo hay tã bazlam nakä ndo hay tã tsäniye aye. ¹⁴ Tadä faya na düwulay me a Mbälom tã bazlam i gäma nakä na sër bay aye na, mäsafäre ga nengeye faya ma düwuliye me a Mbälom. Dedek, ane tuk na, metsehe ga andaya mä däma bay. ¹⁵ Kä ge andza niye na, na giye na, kəkay? Na düwulay me a Mbälom ta mäsfäre ga tã bazlam i gäma neheye na sër bay aye. Ane tuk na, na düwulay me a Mbälom tã metsehe ga tã bazlam neheye na tsäne aye härwi ada nä tsäne. A seŋ mäge dämes ta mäsfäre ga tã bazlam neheye na tsäne bay aye ada a seŋ mäge dämes tã metsehe ga dämes neheye na tsäne aye.

¹⁶ Tadä kã ge andza niye bay, näkar i yak faya ka gay naha sisöe a Mbälom tã bazlam neheye ka sër bay aye tuk na, ada ndo neheye tã sër wu niye hay bay aye na, ta mbädiye faya «amen» na, ma kəkay? Nätäye tã tsäne wu nakä ka tsik aye bay. ¹⁷ Mägay naha sisöe yak niye ka gay naha a Mbälom aye na, lele, ane tuk na, ma giye ŋgama a ndo nenget bay.

¹⁸ Neŋ faya na gay naha sisöe a Mbälom härwi na tsik bazlam neheye na sër bay aye na, na ze kurom ha tebiye. ¹⁹ Ane tuk na, ahäl nakä neŋ ta ndo mäpe mädzal gër hay ka Yesu mahaya gër eye na, ŋgama na tsikatay gër i bazlam hay zlam neheye ta tsäniye andza niye na, na tsikiye tay ha ndo hay tã bämälä nakä na tsikateye gër i bazlam hay gwezem kuro vädväd haladzay tã bazlam neheye tã sër bay aye.

²⁰ Malamar ga hay, ka dzalum gër ka wu hay andza wawa ndäriz hay bay. Duh dzalum gër na, andza näkurom bagwar eye hay. Ta töv i mänese na, türum andza wawa ndäriz hay. Nätäye na, tã sër mäge mänese bay. ²¹ Tã watsa mä Derewel i Mbälom na, Bëy Maduwen a gwad:

«Neŋ na släriye naha ndo i gäma nenget hay ka töv i ndo ga hay.

Ta tsikateye bazlam ga tã bazlam i gäma mekelëj eye.

Kwa na ge andza niye bäbay na,

ndo hay ta peŋeye faya zläm wal bay.* »

²² Härwi niye mätsike me tã bazlam neheye tã sër bay aye na, faya ma bäzatay ha wu a ndo neheye tã pa mädzal gër ka Yesu Käriste bay aye. Ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbälom aye na, faya ma bäzatay ha wu a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbälom andaya ta nätäye bəna a ndo neheye ta pa mädzal gër ka Mbälom bay

aye bay. ²³ Andza niye, ahäl nakä ndo mäpe mädzal gër hay ka Yesu tebiye mahaya gër eye, tadä näkurom tebiye faya ka tsikumeye tã bazlam i gäma neheye ndo hay tã sër bay aye, ndo mäpe mädzal gër ka Yesu neheye tã sër wuray bay aye kägəbay ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta ye naha na, ta gwadiye gër a wuwakum. ²⁴ Ane tuk na, tadä düh näkurom tebiye faya ka dümeye ha bazlam i Mbälom tã bazlam i gäma nakä ndo hay tã sër bay aye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu zuk bay aye ada ndo neheye ta dzala ha ka Yesu tã sër wuray bay aye, ta ye naha na, ta səriye ka mänese tay. Wu nakä ta tsäniye tebiye aye na, ma gateye hiyew mä därev tay. ²⁵ Wu neheye manğaha eye tã dzala mä gër tay aye na, ma ndohwaw-eye parakka. Tsa na, ta dəkweye gurmets a Mbälom, ta däslay ha gër ada ta tsikiye parakka tã bazlam tay, ta gwadiye Mbälom andaya mä walaŋ kurom ta dedek.

²⁶ Malamar ga hay, ka gəkweye na, kəkay? Ka hayum gër na, ndoweye ma giye dämes, ndo nenget ma tsikateye bazlam i Mbälom a ndo hay, ndo nenget ma tsikiye wu nakä manğaha eye Mbälom a day ha aye, ndo nenget nengeye na, ma tsikiye me tã bazlam i gäma neheye ndo hay tã sër bay aye, ada ndo nenget ma miye ha parakka wu nakä a tsik tã bazlam i gäma nakä ndo hay tã sër bay aye. Wu nakä faya ka gumeye tebiye na, gum härwi ada ndo mäpe mädzal gër hay ka Yesu tã gäl.

²⁷ Tadä ndo hay andaya a satay mätsike me tã bazlam i gäma neheye ndo a sër bay aye na, ndo sulo kägəbay mahkar ta tsik tsa, mä ze ndo hay mahkar bay, ada tã tsik na, näte ta näte. Ada ndoweye mä ma ha wu nakä tã tsik aye. ²⁸ Tadä ndäray andaya mäma ha bay na, tã ndza täte. Tã dzala mä gër tay ada tã tsikay a Mbälom.

²⁹ Ndo mäde ha bazlam i Mbälom hay na, ndo hay sulo kägəbay mahkar tã tsik me tsa. Ndo siye hay tã pay zläm a wu nakä ta tsikiye aye, a yaw abərə ka töv i Mbälom dedek tsukudu dedek bädaw? ³⁰ Tadä ndoweye faya ma diye ha bazlam i Mbälom, tsa na, Mbälom a da ha wu wedeye a ndo nenget mä walaŋ kurom na, ndo nakä kurre faya ma tsikiye me aye mä gër ha mätsike härwi ada ndo nenget mä tsik me. ³¹ Näkurom tebiye ka slumeye mäde ha bazlam i Mbälom, ane tuk na, tsikum me näte ta näte härwi ada näkurom tebiye kã tsikum wu ada kã välumatay gëdan a ndo siye hay. ³² Ndo nakä gëdan i Mäsäfare andaya faya mäde ha bazlam i Mbälom aye na, a sër mägay metsehe a gëdan eye niye darmak. ³³ Andza niye härwi wu nakä ma diye ta tsäved eye bay na, a yay a gër a Mbälom bay. Nengeye

* 14:21 Zäba ma Ezay 28.11-12.

a say düh na, ndzakwa ta tsæved eye lele ta zay.

Ngwas hay tâ ge na, andza ngwas neheye ma mähay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye tebiye. ³⁴ Ka hayum gær ka tav manæte eye na, tâ ndza tate, tâ tsik me bay. Næteye na, tsæved tay andaya mætsike me bay. Ngwas hay na, tâ rähay gær a haslæka hay andza nakæ mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom aye. ³⁵ Tadæ wu andaya nakæ ta tsæne bay aye ada a satay matsætsehe aye na, tâ tsætsah ma mähay gær bay, tâ tsætsah ka zal tay hay mættagay. Ngwas ma tsikiye me ma mähay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu na, lele bay.†

³⁶ Ah! Ka dzalum na, bazlam i Mbælom a yaw abæra mæ gay kurom ba! Kægäbay ka dzalum na, maa tsæne bazlam nakay na, nækurom dekdæk ba! ³⁷ Tadæ ndoweye kæ dzala mæ gær ngay kæ huta gædan i mæde ha bazlam i Mbælom kægäbay gædan mekelæn i Mæsæfære, mâ sær ha wu nakæ na watsa kanær aye na, maa tsik gum andza niye na, Bæy Maduwej kway. ³⁸ Tadæ ndoweye kæ sær wu nakæ na watsa aye, bazlam i Bæy Maduwej bay na, næmay dærmak næmaa tama na bay.

³⁹ Malamar ga hay vëlumay ha dærev kurom ka mapæle mæde ha bazlam i Mbælom ada kâ gumatay me a ndo hay mætsike me ta bazlam i gæma hay bay. ⁴⁰ Ane tuk na, gum wu hay tebiye ta lele eye. Gum ta tsæved eye dærmak.

15

Yesu Kæriste kæ lætsew abæra ma mædahan

¹ Malamar ga hay, anæke a sen na, mæmakum ahaya a gær Labara Ngwalak eye nakæ na dækum ha ahæl niye aye. Ka tamum a dærev kurom, ka dzalum ha faya lele. ² Labara niye ngwalak eye na, nakæ Mbælom ma tæmiye kurom ha aye tadæ faya ka dzalumeye huya andza nakæ na tsikakum aye. Tadæ faya ka gumeeye andza niye bay na, ka dzalum ha faya ta dedek bay.

³ Na tætikakum na, wu nakæ Yesu Kæriste a tætiken aye. Wu nakæ a ze kwa me tebiye na lah matætikakum aye na, Yesu Kæriste kæ mæt hærwi mezeleme kway andza nakæ ta watsa mæ Derewel i Mbælom aye. ⁴ A mæt na, ta pa na a tsævay. Mæhæne sulo mamahkar eye na, kæ lætsew abæra ma mædahan andza nakæ ta watsa mæ Derewel i Mbælom aye. ⁵ Ahæl nakæ a lætsew abæra ma mædahan aye na, a bæzay ha bo a Piyer ada a bæzatay ha bo a siye i gawla ngay neheye kuro gær eye sulo aye. ⁶ Ada ka bæzatay ha bo a ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ta ziye temerre zlam, næteye tebiye tæ ngatay a hælly manæte eye. Siye hay ta mæt tsiy, ane tuk na, siye hay haladzay

næteye andaya tæ dære. ⁷ Ma dæba eye a bæzay ha bo a Yakuba ada a bæzay ha bo a ndo i maslan siye hay tebiye dærmak.

⁸ Tsa na, maduk i duk eye a bæzen ha bo a nenj dærmak. Pat eye niye nenj na tæra na, andza wawa nakæ tæ wa na kæ ndisl a kiye i mæwe ngay bay aye. ⁹ Nenj na, wawa eye tsekwededenj mæ walanj i ndo i maslan i Yesu hay. Nenj na sla da tâ zelenj ndo i maslan i Yesu bay hærwi na gatay dæretsætseh a mähay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu. ¹⁰ Ane tuk na, Mbælom kæ genj ngwalak ngay nakæ na tæra ndo i maslanj ngay andza nakay anær ka ngatumenj anæke aye. Ngwalak i wu nakæ a genj aye na, ka tæra kærkiye bay. Duh na ge ha mæsler haladzay a ze siye i ndo i maslanj i Yesu hay. Ane tuk na, gædan nakæ na ge ha mæsler aye na, i ga bay. Maa pa fagaya ngama na, Mbælom. Maa ge mæsler mæ nenj na, nenjeye. ¹¹ Andza niye, kwa tadæ maa tsikakum Labara Ngwalak eye niye na, nenj, kwa maa tsik na, siye i ndo i maslanj i Yesu hay, næmay tebiye næmaa tsikiye labara Ngwalak eye andza nakæ na tsikakum aye ada naka ka dzalum ha aye.

Mbælom ma ta lætsiye tay ahaya ndo hay abæra ma mædahan

¹² Labara Ngwalak eye nakæ næmaa a tsik aye na, Yesu Kæriste kæ lætsew abæra ma mædahanj. Kæ ge andza niye tuk na, ada ndo siye hay mæ walanj kurom tæ gwad, ndo hay ta lætseweye abæra ma mædahanj bay na, ma kækay? ¹³ Tadæ ta dedek ndo hay ta lætseweye abæra ma mædahanj bay na, andza mægwedæ Yesu Kæriste bæbay kæ lætsew abæra ma mædahanj bay bæna mey? ¹⁴ Tadæ nenjeye kæ lætsew abæra ma mædahanj bay na, andza mægwedæ bazlam i Mbælom nakæ næmaa da ha aye na, ka tæra wu kærkiye. Ada mædzal gær kurom nakæ ka dzalum ha Yesu aye na, ma giye ngama bay. ¹⁵ Tadæ kæ ge andza niye na, andza mægwedæ næmay faya næmaa rawiye me ka Mbælom hærwi næmay faya næmaa tsikateye a ndo hay na, Mbælom kæ lætsew ahaya Yesu Kæriste abæra ma mædahanj. Ane tuk na, tadæ ndo hay ta lætseweye abæra ma mædahanj bay na, Mbælom nenjeye kæ lætsew ahaya Yesu Kæriste abæra ma mædahanj bay. ¹⁶ Tadæ Mbælom ma lætsew ahaya ndo hay abæra ma mædahanj bay na, Yesu Kæriste dærmak, Mbælom kæ lætsew ahaya abæra ma mædahanj bay. ¹⁷ Tadæ Yesu Kæriste kæ lætsew abæra ma mædahanj bay na, mædzal gær kurom nakæ ka dzalum ha aye, ma giye ngama bay ada nækurom na, huya mæ mezeleme. ¹⁸ Andza mægwedæ ndo neheye ahæl niye tæ mæt ta dzala ha ka Kæriste aye na, ta dze hele hele. ¹⁹ Tadæ ka pakwa mædzal gær kway ka Yesu Kæriste hærwi ada mâ dzæna kway ka mændzibæra

† 14:35 1 Korinthe hay 11.5.

dëkdek tsa ada wuray andaya kame bay na, ndo hay ta tuwiye fakwaya haladzay ma ziye ha i ndo siye hay.

²⁰ Ane tuk na, ta dedëk Këriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Maa lah mələtsew abəra ma mədahaŋ na, neŋgeye. A dā ha na, siye i ndo neheye tə mət aye, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ dərmaŋ. ²¹ Maa zlaw məməte ka məndzibəra na, ndo nəte. Andza niye, maa həndəkataŋ tsəved a ndo hay mələtsew abəra ma mədahaŋ na, ndo nəte dərmaŋ. ²² Ndo hay tebiye ta mətiye hərwi nəteye gwala i Adam hay. Andza niye, ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Këriste aye na, ta ta hutiiye sifa. ²³ Ane tuk na, ma giye bo na, ka membre ka membre. Maa lah mələtsew kurre na, Yesu Këriste. Pat nakə kə maw aye na, ndo ŋgay hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ tuk. ²⁴ Ma dāba eye na, Yesu Këriste ma bəbazliye tay ha gədaŋ i məsəfəre neheye lele bay eye tebiye ada ta bəy tay hay tebiye ada ta gədaŋ i bəy i dala hay tebiye. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye. Ma dāba eye ma vəlay ha bəy a həlay i Bəba Mbəlom.

²⁵ Andza məgwede na, Këriste ma ləviye təmad hus a pat nakə Mbəlom ma piye tay ha ndo mənə dəre ŋgay a həlay ŋgay aye. ²⁶ Maduk i duk i ndo mənə dəre nakə Mbəlom ma dziye ha aye na, məməte. ²⁷ Ka sər kwa ha na, hərwi tə watsa mə Dərewel i Mbəlom na, tə gwad: «Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i Wawa ŋgay.*» Mbəlom a tsik bazlam niye hay na, bo i Mbəlom eye neŋgeye ma ndziye mə həlay i Wawa ŋgay bay hərwi maa pa siye i wu hay a həlay i Wawa ŋgay na, bo ŋgay eye. ²⁸ Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i wawa ŋgay na, Wawa ma rəhay ha gər a Mbəlom nakə a pa wu hay a həlay ŋgay tebiye aye. Andza niye Bəba Mbəlom ma ləviye wu hay tebiye ada ndo zezen tebiye.

²⁹ Dzalum ka ndo neheye faya ta dzəhuḍiye bo a yam hərwi ndo neheye ta mət tsiy aye. Maa gatay ŋgama mə dāma na, wu ye mey? Tadə ta dedëk ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, ndo niye hay ta dzəhuḍawa bo a yam a bəram tay na, hərwi mey? ³⁰ Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, nəmay nəmaa siye dərətsətseh pat pat na, hərwi mey? ³¹ Malamar ga hay, pat pat neŋ na, na mawa veket veket abəra ma məməte. Wu nakə faya na tsikakumeye dedëk. Na tsikakum na, ta dedëk, neŋ faya na ŋgwasiye hərwi kurom. Məŋgwese ga na, hərwi nəkurom ta nəmay tebiye, nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Këriste. ³² Ma gəma i Efez na, nəmaa ge magazlaga ta ndo hay haladzay andza ta wu i pəsli neheye

sewed hay haladzay aye. Tadə na dzala ka wu i məndzibəra na, dərətsətseh nakay ma giye ŋgama daw? Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, na tsikiye andza ndo wuray a gwad: «Ndayakwa wu mənday haladzay ada sakwa wu məse haladzay hərwi mazlambar ka mətakweye.†»

³³ Kā vumay gər a bo kurom bay. Sərüm ha, tadə faya ka həhalumeye ta ndo neheye faya ta giye mənese aye na, nəkurom dərmaŋ ka gumeye mənese. ³⁴ Kā tərüm ndo i matərakahaŋ hay bay. Kā gum mənese bay. Na zəba faya na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom tə sər Mbəlom bay. Na tsik andza niye na, hərwi ada horoy mā gakum.

Bo nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye

³⁵ Agəla ndoweye ma tsətsahiye, ma gwadiye: «Ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ na, ma kəkay? Ndoweye kə lətsew na, bo ŋgay ma təriye na, kəkay?» ³⁶ Ndoweye ka tsətsah andza niye na, neŋgeye matərakahaŋ eye. Dzala təday! Ka sləga hulfe a guvah ma mətiye ada ma ndzohwiye. ³⁷ Ada ka sləga na, wu ye mey? Ka pa a bəd na, wu mandzohwa eye tsiy ta slambah eye bay. Ka sləga na, wur eye, agəna daw, agəna hulfe i wu mekeleŋ. ³⁸ Dərizl i gərdaf ma ndzohwiye andza nakə a say a Mbəlom aye. Dərizl i gərdaf i hulfe kwa waray waray na, wal wal.

³⁹ I wu neheye tə səfəra eye na, andza niye dərmaŋ. Mbəlom a ge bo tay na, wal wal. Bo i ndo zezen na, wal, bo i wu i pəsli hay wal, bo i diyeŋ hay wal, ada bo i kələf hay wal dərmaŋ.

⁴⁰ Wu neheye ka magərmbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye, nəteye na, wal wal dərmaŋ. Məle tay nakə tə le aye na, wal wal, nəte bay. ⁴¹ Madəve i pat na, wal abəra ka madəve i kiye dərmaŋ. Ada madəve i kiye wal abəra ka madəve i wurzla. Kwa mə walaŋ i wurzla hay bəbay na, madəve tay na, wal wal.

⁴² Ahəl nakə Mbəlom mata lətse ahaya ndo abəra ma mədahaŋ aye na, ma giye na, andza niye dərmaŋ. Bo i ndo na, andza hulfe dərmaŋ. Ta pa mədahaŋ a tsavay na, ma ziye. Mbəlom kə lətse ahaya ndo niye abəra ma mədahaŋ na, bo ŋgay ma ndziye ka tor eye. ⁴³ Tə la na mədahaŋ a bəd na, gədaŋ mə dāma bay, a le bay. Ahəl nakə ma lətseweye na, ma təriye gədaŋ eye, ma liye haladzay. ⁴⁴ Bo nakə tə pa na a bəd andza hulfe aye na, wu i məndzibəra. Ane tuk na, ahəl nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ma hutiiye bo nakə Məsəfəre mavəla eye.

* 15:27 Dəmes hay 110.1. † 15:32 Zəba ma Ezay 22.13.

Bo i mändzibəra andaya na gwad ba! Sərum ha na, ka ta hutakweye bo nakə Məsəfəre ma vəliye dərmak. ⁴⁵ Tə watsa ma Dərewel i Mbəlom na, tə gwad: «Adam na, ndo nakə kurre Mbəlom a vəlay məsəfəre aye.» Ndo nakə a yaw duk ma dəba aye na, Kəriste. Neŋgeye na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay tə həlay i Məsəfəre. ⁴⁶ Wu nakə Məsəfəre a vəl aye na, makurre eye nakə ndo hay tə ŋgatay aye bay. Tə ŋgatay təday na, a bo i mändzibəra ada ma dəba eye ta ŋgateye a bəmalə nakə Məsəfəre a vəl aye. ⁴⁷ Makurre i ndo na, Adam, neŋgeye i mändzibəra. Mbəlom a ge neŋgeye na, ta bətekwey. Ndo neŋgey na, Məsəfəre. A yaw abəra məmbəlom. ⁴⁸ Ndo i mändzibəra hay bo tay na, andza i Adam nakə Mbəlom a ge na ta bətekwey aye. Andza niye dərmak, ndo neheye ta ndziye məmbəlom aye, ta təriye andza ndo nakə a mbəzlaw məmbəlom aye. ⁴⁹ Anəke na, ka ndzakitakwa bo ta ndo nakə Mbəlom a ge ta bətekwey aye. Kame mba na, ka ndzakitakweye bo ta ndo nakə a mbəzlaw məmbəlom aye dərmak.

⁵⁰ Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye, ndo zezeŋ ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom tə slo i bo ŋgay bay. Hərwi wu nakə ma ziye na, ma sliye faya mändze tə wu nakə ma ndziye ka tor eye bay.

⁵¹ Tsənum! Na tsikakumeye wu nakə maŋgaha eye Mbəlom a dəŋ ha aye. Ka mətakweye tebiye kway eye bay. Ane tuk na, nəkway bo kway ma mbədiye. ⁵² Ka mandəve i mändzibəra na, ta fiye tolom. Ta fa na, kwayaŋŋa ka mətsike me niye na, bo kway ka mbađa. Ta fa tolom na, ndo neheye ta mət tsiy aye ta ləseweye abəra ma mədahaŋ tə bo nakə ma ziye bay aye. Nəkway neheye tə dəre aye, Mbəlom ma vəlakweye bo wedeye dərmak. ⁵³ Andza məgwədə, bo kway nakə ma mətiye ada ma ziye na, kutoŋ ma təriye bo nakə ma mətiye bay ada ma ziye bay aye. ⁵⁴ Ahəl nakə bo nakə ma mətiye ada ma ziye ka təra bo nakə ma mətiye sa bay ada ma ziye sa bay aye na, wu nakə tə watsa mə Dərewel i Mbəlom aye ma bəziye tuk. Tə watsa na: «Məməte andaya sa bay. Mbəlom kə dze ha tebiye.»

⁵⁵ «Nəkar məməte, ehey! Gədaŋ yak eye maŋgay tuk?

Səmber yak eye nakə ka mbalawa tay ha ndo hay aye na, maŋgay tuk?»

⁵⁶ Məməte na, a huta gədaŋ maŋgay wu nakə lele bay aye a ndo hay hərwi mezeleme. Mezeleme a huta gədaŋ na, hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye. ⁵⁷ Ane tuk na, gakway sisəe a Mbəlom hərwi kə vəlakway gədaŋ

maŋgwese ka mezeleme kwa ka məməte ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

⁵⁸ Malamar ga hay neheye na wuda kurom haladzay aye, hərwi niye ndzum bəŋbəŋ lele, kə yum gər bay. Rəzlumay a gər a məsler i Bəy Maduweŋ Yesu pat pat tə dərev kurom peteh. Ka sərum ha məsler nakə ka gumeye ta gədaŋ ŋgay aye na, ma təriye kəriye bay.

16

Ta tsakal suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Anəke na, na tsikakumeye naha ka suloy nakə ka tsakalumeye hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye. Gum andza nakə na tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Galat aye. ² Pat i luma i sidzew hay na, kwa way way tsakalum dala andza nakə ka hutum, Mbəlom a vəlakum aye. Pum na hərwi ada pat naka na ye naha aye na, ka tsakalumeye sa bay. ³ Na ye naha na, ka tsikumeneye ndo neheye ka palum tay ha hərwi ada tā ye ha suloy nakə ka tsakalum, ta diye ha a Zerozelem aye na, na watsateye dərrewel a həlay. ⁴ Tadə kə ge lele neŋ nā ye dərmak na, nəmaa diye diye.

Pol ma diye a Korinthe

⁵ Na diye naha ka təv kurom na, na diye ta Masedowan. ⁶ Agəna na ye naha na, na ndziye tsekweŋ ka təv kurom, agəna a həlay i mətasl na, na ndziye ka təv kurom. Ma dəba eye na diye abəra ka təv kurom, na diye kwa ka waray na, ka dzənumeye ga. ⁷ Na diye naha ka təv kurom na ndziye tsekweŋ tsa, na diye gwa na, a seŋ andza niye bay. Tadə kə yay a gər a Bəy Maduweŋ na, a seŋ ka ndzakweye ka təv manəte eye mändze haladzay. ⁸ Ane tuk na, na ndziye kanaŋ ma Efez təmad hus a magurlom i Peŋtekt*, ⁹ hərwi Mbəlom ka händekəŋ na tsəved lele ka məge məsler bagwar eye kanaŋ. Ada ndo mənə dəre ga hay andaya haladzay.

¹⁰ Timote ki ye naha ka təv kurom na, təmum na tə həlay sulo sulo hərwi ada mā ndza ta maŋgwese eye lele mə walaŋ kurom. Hərwi neŋgeye ndo məge məsler i Bəy Maduweŋ andza neŋ nakə faya na giye. ¹¹ Ndəray mā gay wuray bay. Dənum na dūh hərwi ada mā gər kurom ha tə zay ada mā maw ka təv ga. Neŋ ta ndo siye hay faya nəmaa həbiye na kanaŋ.

¹² Malamar kway Apolos na, na tsikay madzəga haladzay, na gwaday na, neŋgeye tə siye i malamar hay tā ye naha ka təv

† 15:45 Madazlay i wu hay 2.7. § 15:55 Zəba ma Ezay 25.8; Oze 13.14. * 16:8 Peŋtekt na, tə bazlam i Garek. Magurlom i gərndzahosl. Tə gawa magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, magurlom i məhute Masəfəre Tsadəŋŋa eye.

kurom tey. Ane tuk na, a say mede naha anake zuk bay. Aza kə huta həlay eye kame mba na, ma diye naha.

Mandəve i bazlam

¹³ Ndzum tsezlezleŋe tə metshe lele. Tərum ndo gədan eye ka tsəved i Mbəlom 6əŋ6əŋ lele. Kā dzədzarum bay. Dərev kurom mā ndza ta gədan eye. ¹⁴ Wu nakə ka gumeye tebiye aye na, gum tə mawudə bo nakə ka wudumeye ha ndo hay aye.

¹⁵ Malamar ga hay, ka sərūm Sitefanas ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Sərūm ha, maa lah məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ma gəma i Akay† na, nəteye. Ta vəl ha gər tay ka məge məsler i Mbəlom hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Neŋ faya na gakumeye naha amboh, ¹⁶ slala i ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye na, rəhumatay ha gər. Rəhumatay ha gər a ndo neheye faya ta rəzleye a gər məge məsler i Mbəlom dziye aye dərmak.

¹⁷ Dərev ga kə ŋgwasə haladzay hərwi nakə Sitefanas ta Fortunatus ada ta Akayəkus ti yaw ka təv ga aye. Na ŋgatəy na, andza na ŋgatakum a nəkurom tebiye. ¹⁸ Ta meŋ naha dərev andza tə makum naha dərev a nəkurom aye dərmak. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, rəhawumatay ha gər.

¹⁹ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər ka təv ga kanaŋ ka dala i Azi‡ aye ta tsikakum naha me. Akelas ta Pərisil tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay tay aye, ta tsikakum naha me lele ta məzele i Yesu Kəriste. ²⁰ Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye kanaŋ aye tebiye ta tsikakum naha me dərmak.

Tsikum me a bo nəte nəte mə walaŋ kurom ta məgəse bo kurop kurop lele.

²¹ Neŋ Pol na tsikakum naha me dərmak. Nakay na, neŋ na watsakum naha tə həlay gay eye.

²² Ndo nakə a wudə Bəy Maduweŋ kway Yesu bay aye na, Mbəlom mā vəlay mezeleme. *Maranata*§, andza məgwədə Bəy Maduweŋ may, dara!

²³ Bəy Maduweŋ kway Yesu mā pa fakuma ŋgama.

²⁴ Nəkurom tebiye na wudə kurom huya hərwi nakə nəkway tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

† 16:15 Akay na, məzele guram i diye i Salawa i Gəres. ‡ 16:19 Dala i Azi anake na, Turki. § 16:22 Maranata: Məzele i wu tə bazlam i Gərek. Yesu ta ndo neheye tə pa mədzal gər kurre eye tə ndzawa ma gəma i Yahuda hay tə tsikawa bazlam eye nakay.

**Masulo i derewel i Pol nakə a
watsatay naha a
Koriñte hay
aye
Məfələkwe**

A gəsaw abəra ka makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriñte hay aye na, labara hay ti yaw abəra ma Koriñte ada ta watsayaw derewel hay a Pol ada Pol dərma kə watsatay naha (2.3). Məndze i Pol ta ndo i Koriñte hay ɲɔwalak eye sa bay. Ma ta diye a dəma na, a watsatay naha hərwi malembede ha wu nakə a ye bay aye.

Mə madədo 1 ka 7 na, Pol faya ma tsikiye me abəra ka bo ɲɔɔay,

Mə madədo 8 ka 9, Pol a tsətsah wu hərwi ndo məpe mədzal gər neheye mətawak eye hay ma Zerozelem aye.

Mə madədo (10 ka 13) na, Pol a tsik ka matəre ndo i maslan ɲi Yesu Kəriste na, kəkay wal wal sulo. Ndo hay andaya faya ta diye ha labara mekelen eye wal abəra ka bəmalə i Pol (11.3-4).

Pol a hənə ha gər tsekwen ɲərwi faya ma həbiye, ma hutiyə gədan ɲɔɔay na, mə həlay i Mbəlom. Pol ka tsətsah tã dəslay gər bay, tã vəlay wu na, ka tsətsah bay. A dā ha Labara ɲɔwalak eye i Yesu na, kəriye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neɲ Pol. Neɲ ndo i maslan ɲi Yesu Kəriste hərwi a say a Mbəlom. Neɲ ta Timote malamar kway nəmaa tsikakum naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Koriñte aye ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Akay* aye. ² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwen ɲi Yesu Kəriste tã pa fakuma ɲɔɔama ada tã vəlakum zay.

Mbəlom ma matay naha dərev a ndo neh-eye faya ta siye dərətsətseh aye

³ Zambadəkway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste. Neɲɔɔeye faya ma gateye ɲɔwalak a ndo hay huya, ma matay naha dərev pat pat aye. ⁴ Kwa kəday ahəl nakə nəmay mə dərətsətseh aye na, a vəlawamay gədan ɲərwi ada nəmay nəmaa sliye faya məmatay naha dərev a siye i ndo neheye faya ta siye dərətsətseh aye andza nakə Mbəlom a dzəna may aye dərma k. ⁵ Andza niye, Yesu Kəriste kə sa dərətsətseh haladzay ada nəmay dərma k nəmaa siye dərətsətseh haladzay. Mbəlom bəbay ma vəlameye gədan haladzay dərma k ɲərwi nəmay madzara eye tã Yesu Kəriste. ⁶ Tadə nəmay faya nəmaa siye dərətsətseh

kəgəbay tadə Mbəlom faya ma vəlameye gədan na, hərwi ada kã tarum gədan eye hay ada Mbəlom mã təma kurom ha. Andza niye ka slumeye faya məsəmay naha a dərətsətseh nakə nəmay faya nəmaa səmay naha aye dərma k. ⁷ Nəmaa sər ha ta dedək ka ndzumeye bəɲbəɲ ka tsəved i Mbəlom. Nəmaa sər ha Mbəlom ma makumeye naha dərev andza nakə neɲɔɔeye faya ma mam-eye naha dərev aye, hərwi faya ka sum-eye dərətsətseh andza nəmay neheye faya nəmaa siye dərətsətseh aye dərma k.

⁸ Ayaw, malamar may hay, a samay na, sərɔm ha dərətsətseh nakə nəmaa sa ka dala i Azi aye. Nəmaa sa dərətsətseh haladzay, a ze may gədan. Nəmaa dzala na, tsiy nəmaa mətiye. ⁹ Ayaw, ta dedək nəmaa dzala mə dərev may na, nəmaa mətiye. Azlakwa Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada nəmaa pa mədzal gər may ka gədan may bay, düh nəmaa pa mədzal gər may na, ka Mbəlom nəte ɲɔɔwen. Neɲɔɔeye na, ma mbəla tay ahaya ndo hay abəra ma mədahan. ¹⁰ Ada ma buwa may ahaya abəra mə dərətsətseh i mədahan nakə haladzay nəmaa mətiye ha həbe aye, ada ma buwa may ahaya abəra mə dərətsətseh siye hay dərma k. Nəmaa piye mədzal gər may, nəmaa sər ha ma buwa may ahaya abəra mə dərətsətseh siye hay sa. ¹¹ Nəkurom dərma k dūwulumay me a Mbəlom. Andza niye, tadə ndo hay haladzay faya ta dūwuliye me a Mbəlom hərwi may na, ndo hay haladzay ta gay naha siwe dərma k hərwi ɲɔwalak ɲɔɔay nakə ma ta gamay aye.

Pol ka mbəda ha wu nakə həbe a say məge aye

¹² Wu nakə nəmaa ɲɔɔalakiye ha aye na, anan: Nəmaa sər ha mə dərev mede may kame i ndo hay tebiye na, dedək, nəmay ndo i dedək hay andza nakə a say a Mbəlom aye. Mede may niye lele wene wene eye na, kame kurom. Gədan may nakə nəmaa ndza ha andza niye aye na, a yaw abəra mə metsehe i ndo i məndzibəra hay bay. Ane tuk na, Mbəlom a dzəna may ta ɲɔɔwalak ɲɔɔay. ¹³ Wu nakə nəmaa watsakum naha aye na, a wur bo bay, ka slumeye faya mətsəne. ¹⁴ Wu andaya nakə ka tsənəm i ɲɔɔal aye. Ane tuk na, ka ta tsənəmaye tebiye. Wu eye na, anan: Ka ta ɲɔɔalakumeye may ha andza nəmay dərma k nəmaa ta ɲɔɔalakiye kurom ha pat i Bəy Maduwen Yesu nakə ma maweye aye.

¹⁵ Na sər ha ta dedək, hərwi niye na gwad həbe a seɲ na diye naha a gay kurom təday ada na həndzədiye kame. Na maweye na, ta təv kurom dərma k ɲərwi ada nã dzəna kurom masulo eye. ¹⁶ Andza məgwede, na dzala na, na diye naha a gay kurom təday

* 1:1 Akay na, məzele guram eye i diye i Salawa i Gares.

ada na diye ka dala i Masedowan ada na maweye ta tɔv kurom. Ada aza na mbadiye gər, nakə na diye ka dala i Yahuda aye na, haɓe ka dzanumeye ga. ¹⁷ Ahəl nakə na gwadakum na giye andza niye aye na, na tsikakum ta dərneh sulo daw? A'ay, tadə na gwad na giye wu nakə na həl faya bo mäge aye na, na giye andza i ndo i mändzibəra hay daw? Na gwadiye ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

¹⁸ Mbəlom, nənɓeye ndo məhəle mbal ga. Wu nakə namaa tsikakum aye na, ayaw ada a'ay sulo sulo bay. ¹⁹ Hərwi nən, Silas ta Timote nəmay namaa da ha mə walaŋ kurom na, Wawa i Mbəlom Yesu Kəriste. Ayaw ta a'ay sulo sulo mə nənɓeye bay. Mə nənɓeye na, ayaw dekdek huya. ²⁰ Ada wu nakə tebiye Mbəlom a gwad ma vələkweye, maa tsikakway ta dedek na, nənɓeye. Hərwi niye ka gwadakwa «amen» na, ta nənɓeye hərwi ada ndo hay tā dəslay ha gər a Mbəlom. ²¹ Sa na, maa vələmay gədan na, Mbəlom eye tə gər ŋgay tə həlay i Yesu Kəriste ada ma vələkumeye gədan dərma. Maa pala kway na, nənɓeye. ²² Kə pakway Məsəfəre ŋgay a dərɛv kway hərwi məde ha na, nəkurom ndo ŋgay hay. Andza niye a da ha na, ma ta vələkweye siye i wu neheye a gwad ma vəliye aye.

²³ Kə ge na raw me na, Mbəlom mə kəd ga. Na ye naha a gay kurom a Korinthe sa bay na, hərwi a seŋ dərɛv mə wur fakuma bay. ²⁴ Nəmay na, namaa gakumeye kutoŋ ka məpe mədzal gər bay. Namaa sər ha ka pum mədzal gər bəŋbəŋ ka Yesu Kəriste tsiy. Duh na, namaa giye məsler ka tɔv manəte eye tə nəkurom hərwi ada dərɛv kurom mə ŋgwasa.

2

¹ Andza niye, na diye naha ka tɔv kurom zuk bay hərwi na dzala na, na ta wurakumeye ha dərɛv sa tsa. ² Tadə na wurakum ha dərɛv na, nən dərma dərɛv ma wuriye fagaya. Ndərɛy andaya ma ŋgwesənɓeye ha dərɛv bay, hərwi nəkurom tebiye dərɛv ma wuriye fakuma. ³ Hərwi niye nakə na watsakum naha dərɛwel nənɓeɗ niye aye na, ada na ye naha ka tɔv kurom sa bay aye. Na watsakum naha na, hərwi ada nɗ ndisl naha na, ka wurumənɓeye ha dərɛv bay. Hərwi mata ŋgwesən ha dərɛv na, nəkurom. Azlakwa duh na sər kurom ha tebiye, na sər tadə dərɛv ga manɓwasa eye na, nəkurom dərma dərɛv kurom manɓwasa eye. ⁴ Ahəl nakə nən na watsakum naha dərɛwel niye na, ta mətuwe eye haladzay. Na watsa ta mədzal gər eye hərwi dərɛv a wur fagaya dɔkdɔk haladzay. Na watsakum naha na, hərwi məwurakum ha dərɛv bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada kə sərɛm ha, na wuda kurom haladzay.

Pol a pəsay mənese a ndo nakə a nasay aye

⁵ Ndo weye kə wurakum ha dərɛv na, a wuren ha dərɛv a nən bay, a nəkurom tebiye, siye hay kə ndalatay haladzay, siye hay tsekwen. Ane tuk na, a seŋ mətsike faya ka zal bay. ⁶ Matsala ndo hay haladzay ta kəta na ndo niye, kə sla da andza niye. ⁷ Anəke duh na, pəsumay ha mənese ŋgay ada vələmay gədan ta məmay naha dərɛv, bəna ma ta mətiye ta mevel. ⁸ Hərwi niye nən faya na gwadakumeye naha amboh, pəsumay ha mənese ŋgay hərwi ada mə sər na, ka wudum na. ⁹ Dərɛwel niye na watsakum naha aye na, hərwi a seŋ məsəre ha faya ka rəhumay ha gər a bazlam ga ŋgway daw? ¹⁰ Ka pəsumay ha mənese a ndo niye na, nən dərma na pəsay ha. Nən na, kə ge wu andaya məpəsay ha na, na pəsay ha. Na pəsay ha na, hərwi kurom, kame i Kəriste. ¹¹ Na ge andza niye na, hərwi ada Fakalaw mə ŋgwasa fakwaya bay. Hərwi wu nakə a say mäge aye na, ka sərakwa ha lele.

Pol ma gəma i Tərowas

¹² Na həl bo, na ye a gəma i Tərowas mata da ha Labara ŋgwalak eye nakə a tsik ka Kəriste aye mə dəma. Na ndisl naha a dəma, na zəba faya na, Bəy Maduwen Yesu kə hənɓeŋ na tsaved vototo lele. ¹³ Ane tuk na, mədzal gər ga mandza eye wadən wadən hərwi na huta na malamar kway Titus mə dəma bay. Hərwi niye, na gər tay ha ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Tərowas aye, na ye ka dala i Masedowan.

Yesu a vələkway gədan ada kə mbakwa ka wu hay

¹⁴ Ane tuk na, zambadəkway a Mbəlom! Maa ye may ha kame kame məsle ka wu hay huya na, nənɓeye, hərwi nəmay madzapa eye tə Kəriste. Andza niye faya ma diye ha Kəriste a ndo hay kwa ka waray ka waray tebiye tə nəmay, ma zatay a ndo hay andza mal nakə a ze huŋŋa aye. ¹⁵ Nəmay na, andza mal nakə a ze huŋŋa lele Kəriste ma vələy naha a Mbəlom aye. Mal eye niye a zatay a ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye ada ndo neheye ta dziye aye. ¹⁶ Hərwi ndo neheye faya Mbəlom ma təmiye tay ha na, a zatay lele ada Mbəlom ma vələteye sifa. Hərwi ndo neheye faya ta dziye, mal niye a zatay i tay na, məməte ada faya ta mətiye hərwiye kame i Mbəlom. Mata sle faya mäge məsler nakay na, way? ¹⁷ Nəmay na, ndo neheye Mbəlom a slər may ha mata ge məsler aye. Nəmay na, andza ndo neheye ta tərə ha bazlam i Mbəlom andza wu i tsakala aye bay. Maa slər may ha na, Mbəlom. Namaa da ha bazlam ŋgay ta dedek kame ŋgay hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu Kəriste.

3

Məsler i ndo i Dzam Wedeye hay

¹ Nəmay faya nəmaa dazleye a mədəslay ha gər a bo may daw? Kəgəbay t̄a watsamay dərəwel a həlay hərwi məbəzakum ha na, nəmay ndo i maslan̄ i Yesu Kəriste hay daw? Kəgəbay nəmaa tsətsah fakuma dərəwel hərwi məbəzatay ha a ndo mekelən̄ eye hay daw? Ndo siye hay na, t̄ə gawa andza niye. Ane tuk na, nəmay andza nəteye t̄əbey. ² Dərəwel may na, nəkurom nak̄ə Kəriste a watsa a dərəv kurom aye. Kwa waw ma sliye məsərə ada mədzenge. ³ Ta dedək nəkurom na, dərəwel nak̄ə Kəriste a watsa ada a slar t̄ə həlay may aye. A watsa na, ta yam i wu nak̄ə t̄ə watsawa ha wu aye bay. A watsa na, ta Məsəfərə i Mbəlom nəngeye nak̄ə ta sifa aye. A watsa na, ka beleler i kwar bay, a watsa a dərəv i ndo zezen̄.*

⁴ Nəmaa gwad̄ nəkurom dərəwel i Kəriste na, hərwi Yesu Kəriste ka d̄a may ha kame i Mbəlom maa ge məsler t̄ə həlay may na, nəngeye. ⁵ Nəmaa sər ha, nəmay t̄ə gər may nəmaa sla mäge məsler ta gədan̄ may bay. Maa vəlamay gədan̄ ka mäge na, Mbəlom. ⁶ Maa vəlamay gədan̄ matərə ndo mäge məsler, hərwi mədatay ha bazlam i Dzam Wedeye na, nəngeye. Dzam nakay wedeye na, andza bazlam mapala eye nak̄ə t̄ə watsa ahəl niye aye bay. Ane tuk na, ka rəhakway ha gər na, a Məsəfərə Tsədan̄ja eye. Bazlam mapala eye nak̄ə t̄ə watsa ahəl niye na, ma diye tay ha ndo hay a mədahan̄. Məsəfərə Tsədan̄ja eye na, ma vəliye sifa ka tor eye.

⁷ Ahəl niye Mbəlom a watsa bazlam ngay mapala eye ka beleler i kwar ada ahəl nak̄ə a gawa aye wu niye na, ndo hay ta ngatay a məzlaḅ ngay.† Da'ar i Musa ka wuzl dərə hərwi məzlaḅ ngay. İsrayel hay ta sla faya mazəbe ka da'ar ngay bay, a dəv haladzay. Ada azlakwa dzaydzay niye na, ma ndziye huya bay. Ada tad̄ə bazlam mapala eye nak̄ə ma diye tay ha ndo hay a mədahan̄ ka bəz ha məzlaḅ i Mbəlom a ndo hay ahəl nak̄ə a yaw aye d̄uh tuk na, ⁸ ada məsler i Məsəfərə Tsədan̄ja eye ma bəziye ha məzlaḅ i Mbəlom ma ziye ha tebiye d̄uh! ⁹ Bazlam mapala eye kə gas tay ha ndo hay a sariya. Ada tad̄ə bazlam mapala eye ma gəsiye kway a sariya, faya ma bəzakway ha məzlaḅ i Mbəlom tuk na, ada Dzam Wedeye nak̄ə ma təriye kway ha ndo i dedək kame i Mbəlom aye, ma bəzakway ha məzlaḅ, ma ziye ha d̄uh. ¹⁰ Ka slakweye faya məgwede na, wu nak̄ə a bəzawa ha məzlaḅ i Mbəlom ahəl niye faya ma mbatiye hərwi Dzam Wedeye a ze Dzam Guram eye haladzay ta məzlaḅ. ¹¹ Ta dedək Dzam Guram eye nak̄ə Mbəlom

a vəl hərwi mändze tsekwen̄, ka bəzakway ha məzlaḅ. Ada tad̄ə andza niye na, Dzam Wedeye nak̄ə ma ndziye huya aye a ze na d̄uh.

¹² Nəmaa tsik parakka kame i ndo hay tebiye na, hərwi nəmaa pa mədzal gər ka wu neheye. ¹³ Musa ahəl niye na, ka tək na dərə ngay t̄ə peteked̄ hərwi məzlaḅ i Mbəlom nak̄ə ka da'ar ngay aye ada a say na, İsrayel hay t̄ə ngatay a məzlaḅ nakay ma ndziye bay, ma mbatiye aye. Ane tuk na, nəmay nəmaa giye andza nəngeye t̄əbey. ¹⁴ İsrayel hay ahəl niye na, t̄ə sla faya mətsəne wu neheye a say məgwede mey na, t̄ə tsəne bay. Bəgom kwa gwala hay tay bəbay andza niye dərmaḅ. Faya ta dzaŋgiye dərəwel i Dzam Guram eye na, t̄ə tsəne bay andza ta mbuza na metsəhe tay t̄ə peteked̄ nak̄ə Musa a mbuzawa ha dərə ngay aye. Peteked̄ niye andaya ka dərə huya. Say ndo nak̄ə nəngeye madzapa eye t̄ə Yesu Kəriste aye. ¹⁵ Ayaw, kwa bəgom, ta dzaŋgiye dərəwel i Musa na, ta tsəniye bay, andza peteked̄ kə mbuzatay na mədzal gər. ¹⁶ Ane tuk na, kwa kəday tad̄ə ndoweye ka mbəda bo ka təv i Bəy Maduwen̄ na, peteked̄ niye ma dziye.‡ ¹⁷ Andza niye hərwi Bəy Maduwen̄ ta Məsəfərə Tsədan̄ja eye nəteye madzapa eye. Təv nak̄ə Məsəfərə i Bəy Maduwen̄ mə d̄ama aye na, ndo hay ta təmaw abərə ma beke. Nəteye beke i bazlam mapala eye sa bay. ¹⁸ Andza niye nəkway neheye ka dzalakwa ka nəngeye na, peteked̄ ka mbuzakway na dərə sa bay, faya ka ngatakweye a məzlaḅ i Bəy Maduwen̄ Yesu ada faya ka tarakweye andza nəngeye kame kame. Andza niye məzlaḅ ngay faya ma səkahiye mə nəkway kame kame. Anan̄ məsler nak̄ə Məsəfərə i Bəy Maduwen̄ faya ma giye aye.

4

Nəkway bəle eye hay, Mbəlom nəngeye gədan̄je

¹ Mbəlom kə gamay ngwalak haladzay. A vəlamay məsler nakay a həlay. Hərwi niye nəmaa zliye faya abara mədzal gər may bay tebiye. ² Nəmaa kərəh məsler neheye ndo hay t̄ə ngahawa faya bo, a ge horoy aye. Nəmaa səpatiye ndo hay bay, nəmaa dzapiye ha bazlam i Mbəlom t̄ə maraw me bay. D̄uh nəmay faya nəmaa diye ha dedək parakka kame i Mbəlom. A samay na, ndo hay tebiye t̄ə sər ha, bazlam nak̄ə faya nəmaa tsikiye na, dedək. ³ Siye hay na, t̄ə tsəne Labara Ngwalak eye nak̄ə faya nəmaa tsikatəye a ndo hay aye bay. A tara fataya na, andza dərə tay mambuza eye t̄ə peteked̄. Kwa andza niye bəbay, surum na, hərwi ndo

* 3:3 Zəba mə Madayaw abara ma Ezipt 24.12; Zeremi 31.29-35; Ezekiyl 11.19; 36.26-27. † 3:7 Zəba mə Madayaw abərə ma Ezipt 34.29-35. ‡ 3:16 Zəba mə Madayaw abərə ma Ezipt 34.34.

nehēye nāteye faya ta dziye dēkdek tsa. ⁴ Tə dzala ha bay na, hārwi Fakalaw nenjeyē ndo mələve mändzibəra ka guluf tay ha mädzal gər hārwi ada tā dzala ha ka Labara Ngwalak eye bay. Hārwi a say tā ngatay a dzaydzay niye faya ma dəviye ka nateye bay. Dzaydzay niye a yaw na, abəra ma Labara Ngwalak eye ada Labara Ngwalak eye faya ma dākweye ha məzlaḅ i Kəriste. Nenjeyē, ka ngatay na, ka ngatay a Mbəlom.

⁵ Ahəl nakə nəmay faya nəmaa diye ha Labara Ngwalak eye na, nəmaa tsik ka bo may eye bay, nəmaa da ha Yesu Kəriste nenjeyē Bəy Maduwen. Nəmay na, nəmay ndo mägakum məsler hārwi Yesu. ⁶ Ahəl niye Mbəlom a ge mändzibəra na, a gwad: «Dzaydzay mā dəv ma ləvoj. *» Maa vəl dzaydzay nakə ma dəviye mə dərev may aye na, Mbəlom eye nate. A ge andza niye na, hārwi ada nəmaa ngatay a məzlaḅ ngay nakə a dəv dzaydzay ka dəre Yesu Kəriste aye.

⁷ Nəmay bəle eye hay andza gah i doḁo. Ane tuk na, Mbəlom a pa zelele nakay ngwalak eye na, a dərev may. Mbəlom a ge andza niye na, hārwi ada ndo hay tā ngatay a gədan bagwar eye i Labara Ngwalak eye a yaw abəra ma nenjeyē bəna, ma nəmay bay. ⁸ Nəmaa sa dərətsətseh hay wal wal. Ane tuk na, ta ndəvamay ha məsəfəre bay. Nəmaa dzala gər ka bo, ane tuk na, həlay kə kədamay bay. ⁹ Ndo hay ta həhar may, ane tuk na, Mbəlom kə gər may ha bay. Ta kal may ha ka dala, ane tuk na, nəmaa mət bay. ¹⁰ Ta pəla tsəved məkədə may mədahan eye andza Yesu nakə ta kəd na aye. Ane tuk na, nəmay andaya ta sifa ada niye a da ha na, Yesu nenjeyē andaya ta sifa. ¹¹ Pat pat ahəl nakə nəkway ka mändzibəra mba aye, ta pəliye tsəved məkədə kway hārwi faya ka pakweye bəzay a Yesu. Andza niye ta sliye faya mənngatay a sifa i Yesu mə bo may. ¹² Andza niye, nəmay na, mə dərətsətseh i mədahan huya. Ada hārwi niye nakə ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹³ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Na dzala ha ka Mbəlom, hārwi niye faya na tsikiye. †» Nəmay dərmaḅ nəmaa dzala ha ka Mbəlom, hārwi niye nəmay dərmaḅ nəmaa tsikiye. ¹⁴ Maa lətse ahaya Yesu abəra ma tsəvay na, Mbəlom. Ka sərakwa ha ma ta lətsakway ahaya abəra ma tsəvay dərmaḅ hārwi mata ndze tə nenjeyē. ¹⁵ Mbəlom a vəlamay məsler nakay na, hārwi madzəne kurom hārwi ada Mbəlom mā təma tay ha ndo hay haladzay ta ngwalak ngay kame kame. Andza niye ndo hay ta səkahiye haladzay hārwi məgay naha sisə a Mbəlom ada mazambaday.

Həbakwa wu nakə ndəray kwa nate kə ngatay daḁa bay aye

¹⁶ Hārwi niye, mädzal gər na, faya huya. Ka sərakwa bo kway faya ma giye bəle tsekweḅ tsekweḅ. Ane tuk na, gədan andaya mə dərev kway. Pat pat Mbəlom faya ma vəlakweye gədan wedeye hārwi məpay bəzay a tsəved ngay. ¹⁷ A seḅ məgwede dərətsətseh nehēye faya ka sakweye anake aye na, ta ndəviye. Hārwi dərətsətseh nehēye na, ka hutakweye məzlaḅ bagwar eye. Məzlaḅ niye na, a ze wu hay tebiye ada ma ndziye ka tor eye. Ka sərakwa ha dərətsətseh nehēye na, tsekweḅ tsa. ¹⁸ Andza niye, ka pakwa mädzal gər kway na, ka wu i Mbəlom bəna ka wu i mändzibəra bay, hārwi wu i mändzibəra hay na, ta ndziye huya bay. Wu nehēye ta ndziye huya aye na, wu nehēye mə mbəlom ka ngatakway bay aye.

5

¹ Ka sərakwa ha bo kway ma ndziye huya bay. Bo kway na, andza madzawadzawa nakə ma nasiye bəse aye. Sa na, kwa tadə madzawadzawa kway nakə kanar aye kə nas bəbay na, Mbəlom ma vəlakweye a dəma mekeləḅ eye mə mbəlom. Na tsik na, ka bo kway. Ka mətakwa na, Mbəlom ma vəlakweye bo mekeləḅ eye mə mbəlom, ma ndziye ka tor eye. ² Bo kway nakə wedeye mə mbəlom aye a yakway a gər haladzay, dərev a ndalakway dəkḁok, a sakway Mbəlom mā pakway ka bo nenjeyē niye wedeye. ³ Tadə ka fələkwakwa a dəma na, ka ndzakweye mə bo niye wedeye ka tor eye, məsəfəre ma həhaliye kəriye ze bo bay. ⁴ Anake nəkway huya mə madzawadzawa na, faya ka sakweye dərətsətseh ada faya ka tuwakweye. Niye na, a sakway Mbəlom mā zla fakway abəra wal bay. Ane tuk na, a sakway mā kalakway nakə bo wedeye ka gər aye. Andza niye sifa wedeye ma mbədiye kway ha ka mətakweye sa bay. ⁵ Maa ge məsler mə nəkway hārwi ada kə hutakwa bo wedeye na, Mbəlom. Kə vəlakway Məsəfəre ngay. Andza niye ka sərakwa ha ma giye wu mekeləḅ eye hārwi kway dərmaḅ.

⁶ Hārwi niye kwa kəḁay ka gasakweye dərev bəḅəḅəḅ lele. Ane tuk na, ka sərakwa ha, ahəl nakə nəkway huya tə bo nakay aye na, nəkway mandza eye dərəḅ tə Yesu Bəy Maduwen. ⁷ Andza məgwede ka ngatakway tə dəre kway zək bay. Ane tuk na, ka ndzakweye andza niye na, hārwi ka dzalakwa ha ka nenjeyē. ⁸ Ta dēdek, ka gasakweye dərev bəḅəḅəḅ lele. A sakway na, kə gərakway ha bo nakay ada kə deyekweye ka təv i Bəy Maduwen.

* 4:6 Madazlay i wu hay 1.3. † 4:13 Dəmes hay 116.10.

⁹ Ada kwa tadə nəkway mandza eye ka təv ŋgay zuk bay, kwa tadə ka deyekweye mata ndze ka təv ŋgay bəbay, a sakway na, mäge wu nakə a yay a gar aye. ¹⁰ Hərwi nəkway tebiye ka deyekweye kame i Yesu Kəriste hərwi ada mā ŋganakway ha sariya. Ma vəkəweye magogoy a nəkway tebiye, kwa way ma hutiyə ka məsler ŋgay nakə a ge ka məndzibəra aye. Tadə ka gəkwa wu ŋgwalak eye na, ma vəkəweye magogoy kway. Tadə ka gəkwa wu lele eye bay na, ma vəkəweye magogoy lele bay aye.

A say a Mbəlom məme kway ha ka bo tə nəngeye tə həlay i Yesu

¹¹ Hərwi niye nəmaa rəhay ha gər hal-adzay a Bəy Maduwenj. Nəmay faya nəmaa giye məsler hərwi ada ndo hay t̄ə təma bazlam i Mbəlom. Mbəlom na, a sər may ha lele ada na dzala na, nəkurom ka sərūm ga ha m̄ə d̄ərev kurom. ¹² A samay mäge zlapay kame kurom bay. Duh nəmay faya nəmaa d̄akumeyə ha tsəved' nakə ka ŋgalakumeyə may ha aye, hərwi ada tadə ndo hay faya ta mamay ha maŋgok na, ka sərūmeyə mambədətay faya. Nətəyē ta ŋgalakiyē na, tə wu neheye d̄əre a ŋgatay aye. Ta zəba d̄əre a d̄ərev tay bay. ¹³ Ka dzalum kə gər kurom na, gər a vuwamay d̄aw? Kə ge ka d̄əre kurom gər a vuwamay na, hərwi nəmaa vələy ha bo may a Mbəlom peteh. Tadə kə ge nəmay tə metsehe may na, sərūm ha niye na, hərwi madzəne kurom.

¹⁴ Məsler neheye tebiye nəmaa ge aye na, hərwi nəmaa sər ha Kəriste a wuda may. Mawudē bo ŋgay nakə a wuda may aye na, a gamay kutoŋ mede kame. Nəmaa sər ha ta dedək nəngeyē kə mət hərwi ndo gədem. Ka d̄əre i Mbəlom na, ndo hay gədem ta mət tə nəngeyē. ¹⁵ Kə mət hərwi ndo hay gədem hərwi ada ndo neheye ta sifa aye t̄ə ge wu nakə a satay a nətəyē bay, ane tuk na, t̄ə ge wu nakə a say aye. A mət na, hərwi tay ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma tsəvay hərwi tay.

¹⁶ Hərwi niye, anəke na, nəmay nəmaa zəbiyē ka ndo hay andza ndo zezəŋ tsa bay. Ahəl niye kwa tadə nəmaa zəba ka Yesu Kəriste andza niye bəbay na, anəke nəmaa giye andza niye sa bay. ¹⁷ Kwa way kə dzapa tə Yesu Kəriste na, ka t̄əra bo wedeyē. Ndo guram eye kə dze, andaya sa bay, ka t̄əra ndo wedeyē. ¹⁸ Maa ge məsler niye tebiye na, Mbəlom. A slaraw Yesu Kəriste na, hərwi ada mā makway ha ka bo tə nəngeyē. Mbəlom a vələmay məsler mede məhəlātay ahaya ndo hay ada t̄ə ma ka bo tage nəngeyē. ¹⁹ Andza m̄əgwedē Mbəlom a ge məsler tə həlay i Yesu Kəriste hərwi a say ndo hay gədem t̄ə ma ka bo tə nəngeyē. Ma paslatay na mənese tay sa bay, ada nəmay a slər may

ha hərwi məhəlāw ndo hay ada t̄ə ma ka bo tə nəngeyē.

²⁰ Maa slər may ha na, Yesu Kəriste ka mādē ha bazlam ŋgay. Maa zalakum tə bazlam may na, Mbəlom eye tə gər ŋgay. Faya nəmaa gakumeyə amboh hərwi Yesu Kəriste, təmum məme ka təv i Mbəlom. ²¹ Yesu Kəriste kə ge mezeleme dāda bay, ane tuk na, Mbəlom a zla mezeleme kway a pa faya. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi kway hərwi ada ka dzapakwa tə Kəriste na, ma t̄əriyē kway ha ndo ŋgwalak eye ka d̄əre ŋgay.

6

Pol a da ha nəngeyē ndo i maslanj i Mbəlom

¹ Anəke nəmay faya nəmaa ge ka bo məsler ta Mbəlom ka t̄əv manətē eye. Andza niye faya nəmaa gakumeyə amboh na, Mbəlom kə pa fakuma ŋgama haladzay, k̄a nasum ha ŋgama niye k̄əriyē bay. ² Mbəlom a gwad na:

«Ahəl nakə həlay i mäge ŋgwalak ada həlay i mətəme tay ha ndo hay aye na, na tsəne amboh yak ada na dzana kar. *»

Malamar ga hay tsənūm! Anəke na, həlay nakə a say Mbəlom m̄əgakway ŋgwalak aye, ada a say mətəme tay ha ndo hay anəke.

³ A samay mäge wu k̄əriyē nakə ma dzəgədiyē tay ha ndo hay abəra ka tsəved' i Mbəlom aye bay, hərwi a samay t̄ə tsadāy a məsler may bay. ⁴ Duh m̄ə wu neheye faya nəmaa giyē tebiyē na, faya nəmaa diyē ha nəmay ndo mäge məsler i Mbəlom hay. Kwa tadə faya nəmaa siyē d̄əretsətseh waray waray, kwa tadə faya ta ŋgədətsey may, nəmaa d̄əma andza niyē. ⁵ Tə ndabawa may, tə gəsawa may a danḡay, tə sutawa famaya ndo hay, madagər a gawamay haladzay, nəmaa hutawa m̄əndzəhəre bay, marazle a gawamay, nəmaa ndzawa hwa-pat ze wu m̄ənday d̄ərmak. ⁶ Nəmaa ndzawa ma m̄əndze may na, tsədanḡa, nəmaa sər dedək, nəmaa zlawā ŋgatay, d̄ərev may lele kame i ndo hay, Məsəfəre Tsədanḡa eye m̄ə d̄ərev may, nəmaa wuda tay ha ndo hay tə d̄ərev may peteh. ⁷ Nəmaa d̄əwatay ha a ndo hay na, bazlam dedək eye, Mbəlom a vələmay gədan. Andza niye nakə nəmaa da ha nəmay ndo i məsler i Mbəlom aye. Nəmay ndo i dedək hay, ada niye andza wu həlay hərwi mäge v̄əram ta ndo m̄əne d̄əre may ada hərwi mäge ka bo abəra d̄ərmak. ⁸ Ndo siyē hay faya ta rəhamay gər, siyē hay faya ta tsikiyē famaya wu nakə lele bay aye. Ndo mekelenj eye faya ta zambadameyē, siyē faya ta tsadameyē. Ta zəba famaya andza ndo i maraw me hay, nəmay ndo i dedək hay d̄uh. ⁹ Ta zəba famaya andza ndəray a sər may ha bay, azlakwa ndo hay tebiyē tə

* 6:2 Ezay 49.8.

sər may ha. Tə dzala mə gər tə gwad faya nəmaa ndziye huya bay, nəmaa mətiye. Ane tuk na, zəba! Nəmay ta sifa may lele. Tə gawamay dəretsətseh, ane tuk na, nəmaa mət bay. ¹⁰ Mə wu neheye a ndalawamay aye bəbay na, dərev may faya ma ɲgwasie huya. Ka dəre i ndo hay na, nəmay mətawak eye hay, ane tuk na, nəmay faya nəmaa təriye tay ha ndo hay zlele eye hay ka tsəved i Mbəlom. Andza nəmay na, wuray andaya kwa tsekweɲ təbey, dɯh ta dedək eye wu hay tebiye na, i may.

¹¹ A nəkurom Korinthe hay, nəmaa tsikawakum wu na, parakka. Wu nakə mə dərev may aye na, nəmaa ɲgaha na bay. ¹² Nəmay na, nəmaa wudə kurom lele. Maa wudə may bay na, nəkurom. ¹³ Faya na tsikakumeye me na, andza na tsikatay me a wawa ga hay. Neɲ faya na gwadəkumeye: Tsikumamay wu nakə mə dərev kurom aye. Wudum may andza nakə nəmaa wudə kurom aye.

Ndo məpe mədzal gər ka Yesu na, mə rəhay ha gər a Mbəlom

¹⁴ Kā dzapum ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye bay. Wu nakə tsədəɲɲa ta wu nakə tsədəɲɲa bay aye ta dzapiye na, ma kəkay? Dzaydzay ta ləvoɲ ta dzapiye na, ma kəkay? ¹⁵ Yesu Kəriste ta Fakalaw ta dzapiye na, ma kəkay? Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta dzapiye na, ma kəkay? ¹⁶ Mata dzepe tay ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta kule na, wuye mey? Gay i məvəlay wu a Mbəlom na, nəkway. Mbəlom neɲgeye ma ndziye ka tor eye. Andza nakə a gwad:

«Na ndziye mə walaɲ i ndo ga hay,
na həhaliye mə walaɲ tay,
ta dəsleɲeye ha gər a neɲ,
ta təriye ndo ga hay.†»

¹⁷ Hərwi niye Bay Maduweɲ a gwadatay a ndo ɲgay hay:

«Dumara abəra mə walaɲ tay,
kā ndzum ka təv manəte eye bay.
Wu nakə tsədəɲɲa bay aye na,
kā tətalum faya bay.

Ka gum andza niye na,
neɲ na təmiye kurom.‡»

¹⁸ «Na təriye bəba kurom
ada nəkurom ka tərumeɲe wawa ga
hasləka eye hay ada wawa ga dem
eye hay.

Maa tsik na, Bay Maduweɲ Mbəlom bagwar
eye.§»

7

¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, wu neheye Mbəlom a tsik ahəl

† 6:16 Levitik 26.12; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 Ezay 52.11.

* 7:8 Zəba ma 2 Korinthe hay 2.3.

niye a gwad ma giye na, i kway. Kə ge andza niye na, bo kway mə ndza tsədəɲɲa ka dəre i Mbəlom. Gərakwa ha wu neheye mə dərev kway lele bay aye. Mede kway mə ge lele, rəhakway ha gər a Mbəlom lele.

Məɲgwese i Pol

² Kā kərəhum mawudə may sa bay. Nəmaa gay mənese a ndəray bay, ndəray kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi may bay, nəmaa zla wu i ndəray tə məvay gər bay.

³ Kā dzalum mə gər kurom na tsik niye na, hərwi məpakum horoy a dəre bay. Niye na, andza nakə na lah mətsike aye, nəmaa wudə kurom haladzay. Wuray andaya nakə ma sliye maɲgəne may ha abəra ta nəkurom aye bay. Kwa tadə mədahaɲ, nəkway dziye, kwa tadə sifa, nəkway dziye. ⁴ Na sər ha nəkurom ndo i dedək hay, dərev ga maɲgwasa eye haladzay hərwi kurom. Na sa dəretsətseh haladzay ane tuk na, dərev kə ye fagaya abəra bay. Dərev ga a ɲgwasa dɯh, dərev ga maraha eye ta məɲgwese.

⁵ Ayaw nəmaa sa dəretsətseh na, haladzay. Kwa ahəl nakə nəmaa ndislew kanaɲ a Masedowan aye na, nəmaa huta tsəved ka mazəzukwe bo kwa tsekweɲ bay tebiye. Wu mawura bo eye a ndzawamay ka tsəved wal wal haladzay. Ndo hay tə wiyawa famaya wu tə magazləga. Mə dərev may bəbay nəmay mandza eye tə mədzal gər eye, nəmaa dzədzar. ⁶ Ane tuk na, ahəl nakə ndo hay ta ge bəle aye na, maa matay naha dərev na, Mbəlom. A mamay naha dərev na, tə madayaw i Titus nakə a yaw aye. ⁷ Maa mamay naha dərev na, madayaw i Titus dəkdek tsa bay. A mamay ha dərev na, tə wu nakə Titus a tsikamay aye. A gwadamay na, ka mumay naha dərev. A gwadamay sa na, a sakum məɲgeteɲ, mevel a wur fakuma hərwi wu neheye lele bay ka gum aye. Ada sa faya ka dzənumeye ga haladzay ta məge fagaya abəra me ka təv i ndo mane dəre ga hay. Na tsəne andza niye na, dərev ga a səkah ta məɲgwese.

⁸ Na sər ha dərəwel nakə na lah məwatsakum naha aye na, kə vəlakum mədzal gər.* Ane tuk na, na watsa andza niye kemey na, kə ndeleɲ bay. Dedək ɲgway, həbe na, ma ndeleɲeye hərwi na sər ha, na vəlakum məge mevel tsakway tə dərəwel ga nakə na watsakum naha aye. ⁹ Anəke dɯh na, dərev ga kə ɲgwasa hərwi dərəwel nakay na watsakum naha aye. Dərev ga a ɲgwas na, hərwi nakə na vəlakum məge mevel aye bay. Dərev ga a ɲgwasa na, hərwi wu kurom neheye ka gawum lele bay aye a ndalakum ada nakə ka gərūm ha mezeleme kurom aye. Wu nakə a ndalakum aye, ka dəre i Mbəlom na, lele hərwi ada kā gərūm ha

§ 6:18 2 Samuyel 7.14; Ezay 43.6; Zeremi 31.9; Oze 2.1.

mezeleme kurom. Andza niye, tã dërewel nakã nãmaa watsakum naha aye na, nãmaa gakum wuray kwa tsekwenj bay tebiye.

¹⁰ Ndowne kã ge mevel hãrwi nakã a say a Mbãlom aye na, mãge mevel ngay niye ma mbãdiye ha mãdzal gër ngay ka wu ngwalak eye ada andza niye Mbãlom ma tãmiye ha abãra ma mãnese. Slala i mãge mevel niye na, ma vãlakweye madzãdzere bay! Slala i mãge mevel nakã ndo i mãndzibãra hay ta giye na, ma kãdiye ndo. ¹¹ Dedek, mevel kurom nakã ka gum aye na, a yay a gër a Mbãlom. Anãke na, zãbum faya ma kãkay nakã a mbãda aye! Anãke na, ka vãlum ha bo kurom ka mãdzal ha andza nakã a ye ka bo aye. Faya ka dũmeye ha na, ka wudum mãnese bay, ka gum mevel ka bo kurom eye hãrwi wu niye. Ka dzãdzarum hãrwi wu nakã ma ta ndzakumeye a gër aye. A sakum mã dãrev kurom mãngetenj haladzay. A sakum mãge wu nakã a say a Mbãlom aye ada tã mãpãray a ndo nakã a ge mãnese aye. Ka dũm ha ta tsãved wal wal parakka hãrwi nakã halay kurom andaya mã wu niye sa bay aye.

¹² Andza niye, dërewel nakay na watsa naha aye na, na watsa naha hãrwi ndo nakã a ge mãnese aye dẽkdek tsa bay. Na watsa naha hãrwi ndo nakã tã gay mãnese aye bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hãrwi ada kã sãrum ha lele kame i Mbãlom na, ka wudum may tã dãrev kurom peteh. ¹³ Hãrwi niye anãke na, dãrev kã mamay naha.

Dãrev kã mamay naha dedek. Wu mekelej eye ma ze nakay na, andaya sa. Dãrev may a ngwasa haladzay na, hãrwi Titus nakã dãrev ngay mãngwasa eye hãrwi nãkurom tebiye kurom eye ka mumay naha dãrev aye. ¹⁴ Dãrev ga a ngwasa na, hãrwi na ngalak kurom ha kame ngay. Na ngalak na, kãriye tsa bay. Wu nakã nãmaa tsikawakum aye na, dedek huya. Andza niye mãngeleke nakã nãmaa ngalak kurom ha kame i Titus aye bãbay na, dedek. A ge bo a dãma andza nakã nãmaa tsikakum aye. ¹⁵ Ahãl nakã a ye naha ka tãv kurom aye na, ka tãnum na tã marãhay ha gër tã madzãdzaray haladzay. Nãkurom tebiye ka rãhumay ha gër. A sãr ha faya, faya ma sãkahiye ha mawudẽ kurom. ¹⁶ Dãrev ga kã ngwasa haladzay hãrwi na sãr ha, nãkurom ndo i dedek hay.

8

Madzãne hãrwi ndo neheye tã pa mãdzal gër ka Yesu ma Zerozelem aye

¹ Malamar ga hay, a samay na, sãrum ha wu nakã ndo mãpe mãdzal gër hay ka Yesu tã ge ka dala i Masedowan aye. Tã ge wu niye hãrwi nakã Mbãlom a ge mãsler ma nãteye aye. ² Ta sa dãretsãtseh haladzay. Ane tuk na, kwa nãteye mã dãretsãtseh ada

kwa nãteye mãtawak eye hay bãbay na, dãrev tay mãngwasa eye haladzay. Ta vl suloy haladzay hãrwi mãsler i Mbãlom dũh. ³ Nej faya na gwadakumeye, ta vl haladzay andza nakã tã sla faya mãvãle aye. Tã vl na, haladzay a ze gãdanj tay tebiye. Ndãray ka tsãtsah fataya bay, ane tuk na, ti yaw ⁴ ta tsãtsah ta amboh. Tã gwadamay: «Vãlumamay tsãved hãrwi ada namaã dzãna ndo mãpe mãdzal gër hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.» ⁵ Wu nakã tã ge aye na, a ze wu nakã nãmaa dzala fataya aye. Tãday na, ta vl ha bo tay a Bãy Maduwej Yesu ada ta vl ha bo tay hãrwi may andza nakã a say a Mbãlom aye.

⁶ Hãrwi niye nãmaa tsãtsah ka Titus, nãmaa gwaday mã mbãda naha gër ka tãv kurom hãrwi ada mãsler i mãvãle wu nakã a dazlay mã walanj kurom aye na, mã ye naha mã ndãv ha. ⁷ Nãkurom ka tsãved i Mbãlom na, zlele eye hay haladzay. Ka pum mãdzal gër kurom ka Kãriste peteh, ka sãrum dedek i Mbãlom, ka vãlumay ha bo a Mbãlom tebiye, ka wudum may haladzay, faya ka dũmeye ha labara i Yesu lele. Hãrwi niye gum mãsler niye lele eye tã dãrev kurom peteh mã ze i siye ndo hay.

⁸ Wu nakã na tsikakum aye na, na gakum kutoj ka mãvãle suloy bay. Andza niye bay, na gwadakum na, ndo siye hay a satay haladzay mãvãle. Na tsikakum andza niye na, hãrwi a sej mãsere ha nãkurom tã gër kurom ka wudum siye i ndo hay ta dedek ngway dãw. ⁹ Nãkurom ka sãrum ha ngwalak i Bãy Maduwej kway Yesu Kãriste nakã a ge hãrwi kurom aye. Nẽngeye na, zlele eye, ane tuk na, kã gër ha zlele, ka tãra ndo i mãtawak hãrwi kurom. Ka tãrum zlele eye hay mã dãrev kurom na, hãrwi nakã a tãra ha bo ndo i mãtawak aye.

¹⁰ Na tsikakumeye wu nakã na dzala hãrwi suloy aye, niye lele hãrwi kurom. Dãz na, nãkurom ka lahum, a sakum matsekele suloy niye ada maa dazlay a mãsler niye kurre na, nãkurom. ¹¹ Anãke hãrwi kurom na, lele nakã ka ndãvumeye ha mãsler niye aye. Gum tã gër kurom andza nakã ka gum ahãl niye ka dazlumay aye ada ndãvum ha mãge. Vãlum andza nakã ka slum faya mãvãle aye. ¹² Hãrwi tadã ka vãlumeye wu a Mbãlom ta mãngwese andza nakã ka hutum aye na, Mbãlom ma tãmiye. Wu nakã andaya fakuma bay aye na, ma tsãtsahiye fakuma bay. ¹³ Kã dzalum mã gër kurom na, na zliye dãretsãtseh abãra ka ndo siye hay ada na piye fakuma ngiyats hãrwi ada nãteye zay zay ada nãkurom ka sumeye dãretsãtseh na, andza niye bay. A sej na, lãvum hãrdẽdẽ. ¹⁴ Anãke na, wu kurom andaya haladzay. Lele na, vãlumatay a ndo neheye i tay andaya bay aye. Tadã pat mekelej eye i kurom kã ge andaya bay na, i tay kã ge

andaya haladzay na, nətəyē ta vələkumeyē. Andza niyē ka ləvumeyē hardədə. ¹⁵ Ma təriyē na, andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Ndo neheye tə həl ka zal aye na, andaya fataya ka zal bay.

Ndo neheye tə həl tsekweŋ aye na, wuray a kətsay bay.* »

Titus tə siyē i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tiyē a Korinthe

¹⁶ Titus na, kə vəl ha bo ŋgay hərwi madzəne kurom andza nəmay neheye a samay madzəne kurom aye. Maa ge andza niyē mə dərev ŋgay na, Mbəlom. Hərwi niyē nəmaa gay naha sisə haladzay a Mbəlom. ¹⁷ Titus ka təma matsəsehe may nakə nəmaa gwaday mā mbədə naha gər a təv kurom aye. Ma mbədiyē naha gər na, hərwi nakə nəmaa gwaday mā ye naha aye dəkdek tsa bay. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay a dzala mede naha a təv kurom hərwi a say madzəne kurom haladzay.

¹⁸ Nəmaa sləriyē tay naha nətəyē sulo ta ndo neŋged. Ndowneyē niyē na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta zambadaway ha haladzay hərwi a dawa ha Labara Ŋwalak eye i Yesu a ndo hay lele. ¹⁹ Nəmaa slər naha neŋgeyē na, hərwi niyē dəkdek tsa bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə zla neŋgeyē hərwi ada nəmaa həhal salamay. Ma dzəniyē may ka matsekele suloy nakə hərwi madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ŋwalak i məsler nakay na, ma səkahiye mədaslay ha gər a Bay Maduweŋ nakə ta dəslay ha gər aye ada ma diyē ha na, a samay madzəne ndo hay. ²⁰ Madzəne niyē ka tsakalakweyē na, haladzay ada nəmaa giyē metsehe a gər bəna aḡəna ndo hay ta ta mamay ha mənese, ta gwadiyē nəmaa gay gər lele bay. ²¹ A samay mäge wu nakə lele ka dərə i Bay Maduweŋ dəkdek tsa bay. Nəmaa giyē lele ka dərə i ndo hay dərma.

²² Nəmaa sləriyē naha malamar mekelən eye ta diyē naha dziyē sa. Neŋgeyē na, nəmaa zəba ka məndzē ŋgay madzəga haladzay. Kə vəl ha bo ŋgay peteh ka məsler i Mbəlom. Anəke na, kə vəl ha bo ŋgay sa tsa, hərwi a sər ha mede kurom ka tsəved i Mbəlom na, lele. ²³ Titus na, nəmaa həhalawa salamay, nəmaa gawa məsler salamay hərwi madzəne kurom. Malamar neheye siyē sulo aye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slər tay naha ka təv kurom. Ndo hay ta dəslay ha gər a Kəriste hərwi tay. ²⁴ Dumatay ha a ndo neheye na, ka wudum tay ha. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye tə slər tay naha ta tsəniyē. Ta tsəne andza

niyē na, ta səriyē ha bazlam neheye ŋwalak eye nəmaa tsik fakuma aye na, dedək.

9

A say a Pol tā hayay gər a madzəne hərwi malamar hay

¹ Hərwi madzəne nakə məslərətay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye na, ma giyē ŋgama bay nakə na watsakumeyē naha dərewel aye. ² Hərwi na sər ha, a sakum madzəne tay ha. Na ŋgalak kurom ha ka təv i Masedowan hay, na gwadətay: «Ndo neheye ka dala i Akay* na, nətəyē maləva bo eye ka məvələ zla dəz dzəy. A satay madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Yahuda aye.» Ndo i Masedowan hay tə tsəne na, ndo siyē hay haladzay mə walaŋ tay ta səkah ha tsuətsuə a dərev tay madzəne tay ha dərma.

³ Na sləriyē malamar neheye məhkar aye ka təv kurom hərwi ada kə ləvum ha bo tə madzəne andza nakə na tsik, na gwad ka gumeyē. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha ka təv kurom aye na, wu nakə na ŋgalak kurom hay aye ma təriyē dedək, nəmaa ndzay naha a gər nəkurom maləva bo eye məvələ. ⁴ Bəna tadə na ye naha ta ndo neheye ka dala i Masedowan aye nəmaa ndzay a gər a madzəne niyē ka ləvum ha bo bay na, horoy ma neŋgeyē kame tay haladzay. Hərwi na mbərəm mängeleke kurom ha, na gwadətay na, na sər ha ta dedək ta hayay gər a madzəne niyē, azlakwa bay. Anə tuk na, horoy ma ta giyē wene wene kame tay na, a nəkurom. ⁵ Hərwi niyē na dzala na, na gwad lele na tsətsahiye ka Titus tə siyē i malamar neheye sulo aye tā leheŋ kame mede naha ka təv kurom. A seŋ na, tā ye naha, tā dzəna kurom ka mäge wu nakay ŋwalak eye ka gwadum ka vələmeyē. Andza niyē, ahəl nakə na ndisl naha aye na, bə nəkurom maləva bo eye tsiy. Niyē ma diyē ha na, ndəray kə gakum kutoŋ ka məvələ bay. Ka vələm na, tə dərev kurom peteh. ⁶ Sərum ha na, tadə ndoweyē kə gay dərə a hulfe ŋgay, ka sləga tsekweŋ na, ma ta dziyē tsekweŋ dərma. Tadə ndoweyē ka sləga hulfe ŋgay haladzay na, ma ta dziyē haladzay dərma.

⁷ Kwa way mā vəl andza nakə a dzala məvələ mə dərev ŋgay aye. Kə vələm tə mədzal gər sulo sulo eye bay ada ndəray mā gakum faya kutoŋ ka məvələ bay. Anə tuk na, vələm tə mənḡwese, hərwi Mbəlom a wudə na, ndo nakə ma vəliyē ta mənḡwese aye. ⁸ Hərwi Mbəlom neŋgeyē na, ma sliyē faya məpe fakuma ŋgama ta tsəved mekelən eye wal wal haladzay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ mā kətsakum bay. Wu ma giyē andaya fakuma haladzay hərwi mäge ha

* 8:15 Madayaw abəra ma Ezipt 16.18.

* 9:2 Zəba ma 2 Korinthe hay 1.1 ada ka bazlam nakə tə watsa faya aye.

mæsler ɲɣwalak eye tebiye. ⁹Ka tərumeɣe na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ndo nakə a vəl həlay lele a ndo i mətawak hay aye na,

ɲɣwalak ma ndziye faya ka tor eye. †»

¹⁰ Maa vəl hulfe a ndo hay ada maa vəlatay wu mənday hərwi ada tã nda na, Mbəlom. Ma vəlakumeye hulfe dərma, ma səkahakumeye ha haladzay hərwi ada ndo siye hay ta hutie haladzay abəra mə həlay kurom. Wu nakə ka vəlumeye na, Mbəlom ma təlakiye a dəma həlay ɲɣay hərwi ada ɲɣwalak i mæsler kurom mâ vəl hohway haladzay ka tsəved ɲɣay. ¹¹ Ma piye fakuma ɲɣama haladzay hərwi ada kã vəlum həlay a ndo siye hay. Andza niye, ndo hay haladzay ta gay naha sişə a Mbəlom haladzay hərwi wu nakə ka vəlumeye na, nəmaa zla tay naha aye. ¹² Sərur ha suloy nakə ka tsakalumeye, ka dzalum mə gər kurom ma dzəniye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dekdək daw? A'ay! Maa vəlateye gədan a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məgay naha sişə a Mbəlom haladzay hərwiye. ¹³ Məvələ wu kurom naka ka vəlumeye kəriye aye ma diye ha ta dedək nəkurom na, ka təmum Labara ɲɣwalak eye i Kəriste ada ka rəhumay ha gər. Ndo hay ta zambadəye a Mbəlom dərma hərwi nakə ka vəlumay wu kurom tə dərev kurom peteh ada ka vəlumay a ndo siye hay dərma. ¹⁴ Madzəne kurom nakə ka slərumatay naha aye na, ma diye ha Mbəlom kə gakum ɲɣwalak ɲɣay haladzay. Ndo hay ta ɲgatay andza niye na, ta wudiye kurom haladzay, ta dūwulay me a Mbəlom hərwi kurom. ¹⁵ Zambadəkway a Mbəlom hərwi wu nakə a vəlakway aye na, andza niye andaya bay, a ze wu hay tebiye.

10

Pol a tsik ka ndo neheye ta ɲɣalaway bəzay a mæsler ɲɣay aye

¹ Neɲ Pol, a seɲ mətsikakum naha ka bo ga. Faya na gwadəkumeye naha amboh hərwi ndo siye hay mə walaɲ kurom nəteye faya ta gwadiye: «Ahəl nakə neɲgeye mandza eye mə walaɲ kway aye na, a hənawa ha gər. Ane tuk na, ahəl nakə ki ye abəra ka təv kway aye na, ma ɲɣəzəwəwe fakwaya tuk, andza a dzəzar tə nəkway sa bay.» Neɲ na, a seɲ na geye ɲɣwalak a ndo dūh, na tsikiye me ləfedede andza Kəriste. ² Na gakumeye naha amboh, məbədum ha mede kurom hərwi ada ahəl nakə na ye naha ka təv kurom aye, kã gumen kutoɲ ka matərakum bay. Ndo hay andaya mə walaɲ kurom ta gwadiye famaya na, nəmay faya nəmaa giye mæsler andza ndo neheye

tə sər Mbəlom bay aye. Slala i ndo niye hay na, na sliye faya mədatay ha gədan ga. ³ Dedək, nəmay na, ndo zezeɲ hay. Ane tuk na, vəram nakə nəmaa giye na, andza i ndo i məndzibəra hay bay. ⁴ Wu i həlay neheye nəmaa giye ha vəram aye na, wu i həlay i ndo i məndzibəra hay bay. Duh maa vəlamay wu i həlay niye hay na, Mbəlom hərwi mambəzl ha lar i ndo mane dəre i Mbəlom neheye tə pawə bo a dəma aye. Wu i həlay niye hay na, gədan eye hay. Nəmaa nasiye ha mədzal gər tay neheye tə dzalawa lele bay aye. ⁵ Nəmaa mbatiye ha bazlam i ndo neheye tə dəslaway ha gər a bo tay aye, faya ta dərezlatay na tsəved a ndo hay hərwi ada tã sər Mbəlom sa bay aye. A samay mambədə ha wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə dərev tay aye hərwi ada tã rəhay ha gər a Kəriste. ⁶ Ka dūmamay ha, nəkurom ka rəhumamay ha gər na, nəmay maləva bo eye məpəratay a siye i ndo neheye tebiye ta rəhamay ha gər bay aye.

⁷ Zəbum na, ka wu nakə parakka aye. Tadə ndoweye kə dzala ta dedək neɲgeye ndo i Kəriste na, mâ sər ha nəmay dərma nəmay ndo i Kəriste hay. ⁸ Gədan nakə Bəy Maduweɲ a vəleɲ aye, kwa faya na ɲɣalakiye ha ka zal na, horoy ma neɲgeye bay, hərwi Bəy Maduweɲ a vəleɲ hərwi ada nã dzəna kurom bəna, nã nas kurom ha bay. ⁹ Ndəray mâ dzala na, a seɲ məpe naha fakuma zluwer tə dərewel nakə na watsakum naha aye. A'ay, andza niye bay. ¹⁰ Hərwi ndo siye tə gwad: «Pol a watsakway dərewel hay na, wu neheye a watsa a dəma aye a wur bo haladzay ada a tsik ta gədan. Ane tuk na, ahəl nakə neɲgeye mə walaɲ kway aye na, neɲgeye bəle eye, bazlam ɲɣay neheye ma tsikiye bəbay na, bazlam kəriye.» ¹¹ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye aye tã sər na, wu nakə nəmaa watsa a dərewel may hay, ahəl nakə aza nəmay mə walaɲ kurom aye nəmaa tsikiye andza nakə nəmaa watsakum naha aye.

¹² Ndo neheye tə gwadəy a gər tay na, nəteye bagwar eye hay, nəmay na, nəmaa sla məgwede nəmaa ləva ta nəteye bay. Nəmaa ləviye ha bo may ta nəteye bay. Ta zəba ka bo tay na, andza ndəray andaya ma dəba tay sa bay. Tə ləva ha bo tay na, ka bo tay eye wu tay. Nəteye matərakahan eye hay. ¹³ Gəma nakə Mbəlom kə vəlamay bay aye na, nəmaa ɲɣalakiye ha bay. Nəmay na, nəmaa ɲɣalakiye ta gəma nakə Mbəlom a vəlamay aye. Ada nəkurom eye na, ma gəma eye nakə Mbəlom a vəlamay aye. ¹⁴ Ahəl nakə nəmaa ye naha ka təv kurom aye na, nəmaa zay ha a təv i mæsler nakə Mbəlom a vəlamay aye bay. Maa lah mede naha hus a gay kurom mədəkum ha Labara

† 9:9 Dəmes hay 112.9.

Ŋgwalak eye i Kariŋte na, nɛmay. ¹⁵ Nɛmay na, nɛmaa giye zlapay ta mɛslɛr nakɛ ndo siye hay tɛ ge aye bay. Mɛslɛr i ndo niye hay na, nɛmay andaya mɛ dɛma bay. Ane tuk na, nɛmaa pa mɛdzal gɛr may na, ka nɛkurom. A samay na, mɛdzal gɛr kurom mɛ sɛkah kame kame hɛrwi ada nɛmaa sla faya masakah ha mɛslɛr may mɛ walaŋ kurom. Ane tuk na, nɛmaa zay ha tɛ gɛr a tɛv i mɛslɛr nakɛ Mbɛlom a gwadamay gum aye bay.* ¹⁶ Ma dɛba eye na, nɛmaa sliye faya mɛhute tsɛved mede mɛdɛ ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsɛne bay aye, a gɛma dɛrɛŋ eye abɛra ka gɛma i Korinthe. Nɛmay na, a samay mɛge zlapay ta tɛv i mɛslɛr nakɛ Mbɛlom a vɛlatay a ndo siye hay ada nɛteye ta giye aye bay. ¹⁷ Ane tuk na, tɛ watsa mɛ Derewel i Mbɛlom, tɛ gwad: «Ndo naka a say mɛge zlapay aye na, mɛ ge zlapay tɛ wu nakɛ Bɛy Maduwerŋ a ge aye.†» ¹⁸ Hɛrwi ndo neheye tɛ dɛslay ha gɛr a bo tay aye na, Mbɛlom ma tɛmiye tay bay. Mbɛlom ma tɛmiye na, ndo neheye bo ŋgay eye faya ma dɛslatay ha gɛr aye.

11

Pol ta ndo neheye tɛ dɛwa ha bazlam i Mbɛlom tɛ maraw me aye

¹ Anɛke na, zlum ŋgatay, na tsikiye me andza gɛr mavuwe. Ta dedɛk zlumenŋ ŋgatay. ² Neŋ faya na giye sɛlɛk hɛrwi kurom andza nakɛ Mbɛlom a ge sɛlɛk hɛrwi kurom neheye a wuda kurom aye. Nɛkurom ka tɛrum na, andza dem nakɛ a seŋ na vɛliye na, a ndo nɛte aye. Andza mɛgwede a Yesu Kariŋte. A seŋ na, mɛ ndza tsɛdɛnŋa nakɛ na vɛleje. ³ Neŋ faya na dzadzariye haladzay hɛrwi agɛna ndɛray ma vakum-eye gɛr hɛrwi ada kɛ pumay bazay a Yesu Kariŋte tɛ dɛrev kurom peteh sa bay. Hɛrwi nɛkurom ka sɛrum dɛdɛ a yaw a sɛpat na Hawa ta bɛbɛrɛk ŋgay. ⁴ Na tsik andza niye na, hɛrwi ndo mɛdɛ ha bazlam i Mbɛlom tɛ maraw me eye ta ye naha a gay kurom, ka vɛlumateye tsɛved tɛ tɛtikakum. Bazlam nakɛ ta tsikiye ka Yesu aye na, wal wal abɛra ka bɛmalɛ may. Mɛsɛfɛre nakɛ tɛ tsik faya aye, Mɛsɛfɛre Tsɛdɛnŋa eye nakɛ ka hutakwa ahɛl niye aye bay, ada faya ta diye ha Labara Ŋgwalak eye nakɛ nɛkurom ka dzalum ha aye bay. Kwa andza niye bɛbay na, faya ka zlumeye ŋgatay.

⁵ Ka dzalum na, ndo neheye nɛteye bagwar i ndo i maslaŋ hay ta dedɛk. Azlakwa dɛh neŋ na ze tay ha. ⁶ Dedɛk, neŋ na, na sɛr mɛtsike me lele nakɛ ma deyeteje a gɛr a ndo hay andza nɛteye tɛbey. Ane tuk na, mɛsɛre wu i Mbɛlom na, nɛmaa dɛkum ha parakka sik haladzay.

⁷ Ahɛl niye na dɛkum ha Labara Ŋgwalak eye i Mbɛlom na, na tsɛtsah fakuma suloy bay. Na hɛna ha gɛr ga ka dala na, hɛrwi kurom hɛrwi ada nɛ dzɛna kurom ka tsɛved i Mbɛlom. Duh na ge andza niye na, mɛnese dɛw? ⁸ Ahɛl nakɛ neŋ faya na giye mɛslɛr mɛ gay kurom aye, na tɛma ndo mɛpe mɛdzal gɛr hay ka Yesu Kariŋte tɛ slɛrɛŋew suloy. Na tɛra tay ha nɛteye dɛh mɛtawak eye hay hɛrwi ada nɛ dzɛna kurom. ⁹ Ahɛl nakɛ neŋ mɛ gay kurom aye na, kwa hawa i wu hay a geŋ bɛbay, na tsɛtsah fakuma wuray bay. Kɛ ge wu andaya fagaya bay na, ndo mɛpe mɛdzal gɛr neheye ka dala i Masedowan ti yaw tɛ vɛlɛŋ. A hɛlay nakɛ hawa i wu a geŋ aye na, na gakum dɛrɛtsɛtseh bay tɛbiye ada dɛdɛ ma seŋeye matsɛtsehe fakuma wu bay. ¹⁰ Na giye zlapay hɛrwi na tama fakuma abɛra suloy dɛdɛ bay, ndɛray ma sliye faya madɛzɛlɛŋ ka bazlam bay. Na giye ha zlapay kwa ka waray ka dala i Akay.* Wu nakɛ na tsik aye, na tsik na, dedɛk ta mɛzele i Yesu Kariŋte nakɛ mɛ neŋ aye. ¹¹ Na ge andza niye na, hɛrwi nakɛ na wudɛ kurom bay aye daw? A'ay, Mbɛlom a sɛr ha na wuda kurom.

¹² Wu nakɛ faya na giye na, na giye andza niye huya hɛrwi ada ndo i maslaŋ i Mbɛlom neheye tɛ dɛwa ha bazlam i Mbɛlom tɛ maraw me aye tɛ huta tsɛved ka mɛge zlapay ta mɛslɛr tay nakɛ tɛ gwad faya ta giye andza nɛmay aye bay. ¹³ Ndo niye hay na, nɛteye ndo i maslaŋ hay ta dedɛk eye bay. Nɛteye faya ta vateje gɛr a ndo hay ta mɛslɛr tay niye, ta mbɛdɛ ha bo tay andza ndo i maslaŋ i Kariŋte. ¹⁴ Wu niye na, mɛ gakum wadɛŋ wadɛŋ bay. Kwa Fakalaw bɛbay a mbɛdɛwa ha bo andza gawla i Mbɛlom nakɛ a dɛv dzaydzay aye. ¹⁵ Tadɛ Fakalaw faya ma giye andza niye na, mɛ gakum wadɛŋ wadɛŋ bay. Ndo i mɛslɛr ŋgay hay ta mbɛdɛ ha bo hɛrwi ada tɛ ndzakit bo ta ndo neheye faya ta tɛtikateye tsɛved nakɛ dedɛk eye a ndo hay aye. Pat nakɛ mɛndzibɛra ma ndɛviye aye na, Mbɛlom ma pɛrateje ka wu tay nakɛ tɛ ge aye.

Pol a zlapa tɛ dɛrɛtsɛtseh ŋgay neheye a sa aye

¹⁶ Na masiye ha, na tsikakumeye sa, ndɛray mɛ dzala neŋ na, gɛr mavuwe bay. Tadɛ ka dzalum mɛ gɛr kurom gɛr a vuwerŋ na, tɛmum andza niye hɛrwi ada neŋ nɛ sla faya mɛge zlapay dɛrmak andza nakɛ ka vɛlawumatay tsɛved a gɛr mavuwe hay aye. ¹⁷ Wu nakɛ na tsikiye na, na tsikiye andza nakɛ a say a Bɛy Maduwerŋ aye bay. Ahɛl nakɛ na giye zlapay aye na, ta dedɛk na tsikiye me andza gɛr mavuwe. ¹⁸ Na zɛba faya na, ndo hay haladzay faya ta giye

* 10:15 Zaba ma Roma hay 15.17-21.

† 10:17 Zaba ma 1 Korinthe hay 1.31.

* 11:10 Zaba ma 2 Korinthe hay 1.1.

zlapay andza ndo neheye tã sãr Mbølom bay aye. Neñ dãrmak na giye andza nãteye. ¹⁹ Ka gwadum nãkurom na, ka tsahum bã? Ka zalumatay a gãr mavuwe hay ta mädzal gãr kurom. ²⁰ Ka vëlumatay tsãved a ndo hay tã tãra kurom ha andza beke hay, ta sãpatiye fakuma abãra wu kurom hay ta bãbãrek, tã vakum gãr, tã zãba fakuma andza wu kãriye ada tã fakum. Ka vëlumatay tsãved andza niye. ²¹ Ah! Neñ na, horoy a geñ haladzay. Neñ bãle eye, na gakum andza niye tãbey.

Anãke na tsikiye me andza gãr mavuwe. Na giye zlapay tã wu nakã ndo siye hay faya ta giye ha zlapay aye dãrmak. ²² Tã gwad nãteye na, Hebrã hay. Neñ dãrmak ndo i Hebrã. Tã gwad nãteye Israyel hay. Neñ dãrmak ndo i Israyel. Nãteye slala i Abraham. Neñ dãrmak slala ngay. ²³ Nãteye ndo mãge mãsler i Yesu Kãriste. Neñ na ze tay ha. Na tsikiye andza neñ ndo i matãrakahan. Na ge mãsler tã mawura bo eye a ze i tay. Tã gãsawa ga a dangay madzãga haladzay, a ze i tay, ta ndãba ga madzãga haladzay, a ze i tay, na sãr mãmãte madzãga haladzay, a ze i tay. ²⁴ Madzãga zãm Yahuda hay ta ndãba ga ta mandalãba, tã ndãbãwa ga na, kuro kuro mahkar gãr eye tsid.† ²⁵ Madzãga mahkar, Roma hay ta kãd ga, sik nãte ta kal ga tã kwar hãrwi mãkãde gay. Madzãga mahkar kwalalan i yam ka bãtuk may ha a hud i yam. Sik nãte ta hãpat kwa ta hãvad, na hãna mã hud i yam. ²⁶ Sik haladzay ahãl nakã faya na hãhaliye na, na sa dãretsãtseh hãrwi mazaw nakã ma zliye ga aye, na sa dãretsãtseh hãrwi mãkal hay ta zlenj zay haladzay, na sa dãretsãtseh hãrwi ndo neheye nãteye Yahuda hay bay kwa tã hãlay i Yahuda gwala ga hay, ta pãrenj haladzay. Na sa dãretsãtseh haladzay kwa ma wuzlahgãma, kwa mã kãsaf, kwa ka gãr i bãlay. Ndo neheye tã gwaday a gãr tay nãteye ndo mãpay bãzay a Yesu Kãriste ta geñ dãretsãtseh haladzay. ²⁷ Na ge mãsler haladzay ta gãdanj ada na sa dãretsãtseh, madzãga haladzay na hutawa tsãved ka mãndzehãre bay, madzãga haladzay na ndzawa ze mãnde wu mãnday ada ze mãse yam, mãtasl a gawenj ada na hutawa peteked mãpe ka bo bay. ²⁸ Dãretsãtseh siye hay andaya, ane tuk na, na tsikiye sa bay. Na tsikiye ka wu mekelej eye dẽkdek. Ma mädzal gãr na, na dzalawa ka ndo mãpe mädzal gãr hay ka Yesu Kãriste huya. Na dzalawa fataya pat pat. ²⁹ Tadã ndoweye kã ge bãle ka tsãved i Mbølom na, a wur fagaya haladzay andza maa ge bãle na, neñ. Tadã ndoweye kã dãd a mezeleme na, a wur fagaya haladzay andza faya ta fãkiye ga ta ako.

³⁰ Tadã na giye zlapay na, na giye zlapay

tã bãle ga. ³¹ Mbølom Bãba i Bãy Maduwenj Yesu Kãriste, mazembede nakã ndo hay ta zambãdeye, tã zambãday. Nenjgeye a sãr ha na raw me bay. ³² Ahãl niye ahãl nakã neñ ma Damas aye na, bãy bagwar eye i gãma niye ta zalay Aretas. A pa bãy hãrwi mãlãve wuzlahgãma. Bãy a pay ndo hay ka tsãved hãrwi mãgãse ga. Gãma niye na, malawara eye ta zled. ³³ Ane tuk na, ndo mãpe mädzal gãr hay ka Yesu tã pa ga a kãteh, tã bãr faya lãber. Tã zla ga ahaya abãra tã mavavar. Tã mbãzla ga ahaya sãrahãhã abãra ma wuzlahgãma niye. Na tamaw abãra mã hãlay i bãy niye.‡

12

Pol a sãr ha gãdanj i Yesu Kãriste

¹ Kuton na giye zlapay huya. Na sãr ha ma giye ngãma kwa tsekwenj bay tebiye. Ane tuk na, anãke na tsikiye ka wu nakã Yesu Kãriste a bãzenj ha ma mãsine aye. ² Na sãr ndoweye andaya madzãpa eye tã Yesu Kãriste. Kã ndza ma giye mãve kuro gãr eye fãd, Mbølom a zla na a mbølom ka tãv ngay. Agãna Mbølom a bãzay ha ma mãsine, agãna ki ye tã slo i bo ngay ta dedek, Mbølom nãte ngwenj a sãr. ³ Ayaw! Mbølom kã zla na ndo niye a mbølom ka tãv ngay. Agãna mãsine a gay, agãna ki ye ta dedek, maa sãr na, Mbølom. ⁴ Ahãl nakã nenjgeye ma dãma aye na, kã tsãne wu nakã ndo zezenj ma sliye mãtsike bay aye. Ta vãl faya tsãved a ndo hay ka mãtsike bay. ⁵ Na giye zlapay na, ta ndo niye, ane tuk na, ka wu neheye tebiye a zãbenj dãre a neñ aye na, na giye zlapay tã bãle ga dẽkdek tsa. ⁶ Tadã a señ mãge zlapay na, na tsikiye me andza gãr mavuwe bay, wu nakã na tsikiye na, ma tãriye dedek. Ane tuk na, na giye zlapay bay hãrwi a señ bay nakã ndo ta rãhenjeye ha gãr hãrwi wu neheye na giye ha zlapay aye. A señ tã rãhenj ha gãr ãuh na, hãrwi bazlam neheye ngwalak eye hay tã tsãne abãra mã bazlam ga aye ada tã ngatay a mede ga.

⁷ Hãbe na, na giye zlapay hãrwi wu nakã Mbølom a bãzenj ha aye. Ane tuk na, Mbølom a vãlenj nakã ma wuriye fagaya mã bo aye hãrwi ada nã ge zlapay sa bay. Mbølom a geñ wu niye na, tã hãlay i ndo i maslanj i Fakalaw nakã a slãraw hãrwi mãndebe ga hãrwi ada nã ge zlapay bay. ⁸ Madzãga mahkar na ãuwulay naha me a Bãy Maduwenj hãrwi ada mã zla fagaya abãra dãretsãtseh nakay. ⁹ Ane tuk na, Bãy Maduwenj a gwedenj: «Ńgwalak ga na, ãã kar. Hãrwi gãdanj ga ma zãbiye na, ahãl nakã nãkar bãle aye.» Kã ge andza niye na, dãrev ga mãngwasa eye haladzay. Neñ faya na ngalakaye hãrwi gãdanj i Kãriste mandza eye

† 11:24 Zãba mã Bazlam mapala eye masulo eye 25.3.

‡ 11:33 Zãba mã Mãsler hay 9.23-25.

mə neŋ. ¹⁰ Hərwi niye dərev ga maŋgwasə eye hərwi nakə neŋ bələ eye. Kwa tadə faya ta tsederəyeye, kwa tadə faya ta pəreŋeyeye, kwa tadə dəretsətseh siye hay faya ta ndzeŋeyeye a gər, kwa tadə wu hay ta zeŋ gədan, na sər ha faya na giye dəretsətseh hərwi Kəriste ada dərev ga maŋgwasə eye hərwi ahəl nakə neŋ bələ eye na, Kəriste ma vəleŋeyeye gədan ŋgay.

Pol a dzala ka ndo mape mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Korinthe aye

¹¹ Na tsik me andza gər mavuwe, ane tuk na, maa geŋ kutoŋ na, nəkurom. Na zambadaj a bo ga na, hərwi nəkurom ka zambadum ga ha bay. Haŋe mata zembeŋe ga ha na, nəkurom na gwad bədaw? Neŋ wuraj kəriye, ane tuk na, ndo i maslaŋ kurom neheye ka gwadum nəteye bagwar eye hay haladzay aye na, ta ze ga ha bay. ¹² Nəkurom ka sərūm ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, na ge məsler ta məzle ŋgatay mə dəretsətseh ada Mbəlom kə ge masuwayaŋ wal wal haladzay tə həlay ga. Masuwayaŋ neheye a da ha na, neŋ ndo i maslaŋ ŋgay ta dedek. ¹³ Na ge wu hay mə gay i ndo mape mədzal gər hay ka Yesu Kəriste siye hay ada na ge mə gay kurom bay na, andaya dāw? Wu andaya nəte tsa nakə na ge mə gay kurom bay aye. Na tsətsah fakuma: «Ndayum ga ha wu mənday» bay. Kə ge na gaku lele bay na, pəsum ga ha!

¹⁴ Anəke na, mazlambər na diye naha a gay kurom mamahkar eye. Na ye naha na, na təmiye ka vəlumen wu wal bay. Wu nakə a seŋ aye na, dərev kurom bəna wu kurom hay bay. Andza i wawa hay ta bəba tay hay. Maa vəlatay wu a bəba hay na, wawa tay hay bay. Duh maa vəlatay wu a wawa hay na, bəba tay hay. ¹⁵ Kwa tadə na dziye ha wu ga tebiye, kwa tadə na valiye ha məsəfəre ga peteh hərwi madzəne kurom na, a yeŋ a gər haladzay. Ass! Ka wudum ga sa bay na, hərwi nakə na wudə kurom ka zal aye dāw?

¹⁶ Na gwad ka sərūm ha na tsətsah fakuma vəlumen wu bay! Ane tuk na, ndo siye hay mə walaŋ kurom tə gwad: «Pol neŋgeye bəbərək eye, faya ma vakweye gər.» ¹⁷ Na vakum gər na, ma kəkay? Na vakum gər na, ta ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye na slər tay naha a gay kurom aye tsukuđu, ma kəkay? ¹⁸ Na tsətsah ka Titus mā ye naha a gay kurom. Na slər naha malamar mekeləŋ eye nakə ka sərūm na aye tā ye naha sala-may.* Ti ye naha na, Titus kə vakum gər hərwi məzle suloy kurom dāw? Titus tə neŋ, nəmay salamay mədzal gər may nəte bədaw ada faya nəmaa zəŋgaliye tsəved eye nəte bədaw?

¹⁹ Wu nakə nəmaa watsa a dərəwel nakay aye na, aɡəna ka dzalumeye na watsakum

naha hərwi məge me abəra ka bo may kame kurom. Nəmaa tsik na, kame i Mbəlom hərwi nəmay ndo i Kəriste hay. Nəkurom malamar may neheye nəmaa wudə kurom haladzay aye, nəmaa tsikakum wu neheye tebiye na, hərwi a samay madzəne kurom hərwi ada kə gəlum ka tsəved i Mbəlom. ²⁰ Dərev faya ma diye faɡaya abara hərwi na dzala aɡəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom aye, na ndzakumeye a gər nəkurom ka tsəved nakə lele bay aye. Mede kurom ma deyeŋeyeye a gər bay. Tadə kə ge andza niye na, mede ga ma deyakumeye a gər bay. Aɡəla na ndzakumeye a gər na, faya ka tərūmeye mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo sələk mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo mevel, faya ka ŋɡənumeye bo, faya ka tsikumeye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, faya ka nasumeye ha məzele i ndo siye hay, faya ka dəsłumeye ha gər a bo kurom ada faya ka gumeye wu neheye a ye ta tsəved nakə ŋɡwalak eye bay aye. ²¹ Aɡəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom sa aye na, dərev ga ma ŋɡwasiyeye kame i Mbəlom sa bay. Na dzədzar hərwi na ye naha na, aɡəna na ndzeyeye a gər a ndo i mezeleme hay haladzay mə walaŋ kurom ta gər ha mezeleme bay. Aɡəla nəteye huya ta giye wu nakə lele bay aye, nəteye faya ta giye madama, faya ta giye wu neheye lele bay aye tebiye. Kə ge andza niye na, na ta tuwiye hərwi tay.

13

Mandəve i bazlam

¹ Aza na diye naha a gay kurom na, mamahkar eye. Nəmaa giye sariya ka ndo neheye faya ta giye mənese aye ada nəmaa giye andza nakə tə watsa mə Dərəwel i Mbəlom, tə gwad: «Ta ŋɡəniye sariya i wu hay tebiye na, ndo məhələ mbal hay sulo kəɡəbay mahkar tā ge andaya bəna sariya ma ŋɡəniye bay.*» ² Mede nakə na ye naha masulo aye na, bəna na tsikatay a ndo neheye faya ta giye mənese ada a ndo siye hay tebiye dərma. Anəke na, na ye naha zuk bay. Na masakumeye naha mətsike wu nakə na tsikakum aye. Aza na ye naha na gəriye ndəray kwa nəte bay tebiye. ³ Maa tsik me tə bazlam ga Kəriste dāw na, na gwad a sakum məsərə ha bədaw? Ka ta sərūmeye ha! Neŋgeye na bələ eye kame kurom bay, ma giye məsler mə walaŋ kurom ta gədan. ⁴ Ahəl nakə ta dar na ka mayako məzłəmbada eye na, dedek neŋgeye bələ eye. Ane tuk na, kə lətsew abara ma mədahaŋ, neŋgeye andaya ta gədan i Mbəlom. Nəmay na, nəmay madzapa eye tə neŋgeye. Nəmaa həniye ha gər hərwi matərə bələ eye hay. Ane tuk na,

* 12:18 Pol kə tsik ka malamar niye tsiy. Zəba 2 Korinthe hay 8.22. 19.15; Mata 18.16; 1 Timote 5.19; Hebrə 10.28.

* 13:1 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye

aza nəmaa ye naha a gay kurom na, nəmaa bəziye ha nəmay ta məsəfəre ta sifa ηgay, nəmaa giye məsler ta gədan̄ i Mbəlom.

⁵ Tsətsahumay a gər kurom, zəbum ka məndze kurom, nəkurom mandza eye andza ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ηgway dāw? Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, ka sərūm ha bədaw? Kə ge andza niye bay na, ka dədumeye abəra ka tsəved. ⁶ Ane tuk na, kwa kəkay kəkay bəbay na, ka sərūmeye ha ta dedək nəmay na, nəmaa dəd abəra ka tsəved bay. Nəmay na, ndo i maslan̄ i Yesu hay ta dedək. ⁷ A samay ndo hay tā gwad̄ famaya, nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay. Wu nakə a samay aye na, nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom hərwi ada kâ gum mənese sa bay. Kwa tadə ndo hay tə gwad̄ nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay na, wu nakə a samay aye na, kâ gum ηgwalak. ⁸ Nəmaa tsik andza niye na, hərwi nəmaa sliye faya mənese ha bazlam dedək eye bay. Nəmaa sliye faya mäge na, wu nakə dedək eye dekdək. ⁹ Tadə nəkurom gədan̄ eye ka tsəved i Mbəlom, kwa tadə nəmay bəle eye hay na, dərev may faya ma ηgwasiye huya. Nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom hərwi ada mâ dzəna kurom ka mägəle ka tsəved ηgay.

¹⁰ Hərwi niye na watsakum naha dərēwel nakay ka bo abəra anəke na, hərwi ada nâ ye naha 6a ka tsətsahum məpəse me tsiy na, na tərakumeye sa bay. Ta dedək Mbəlom kə vələη tsəved ka matərakum hərwi ada nâ nas kurom ha dūh bay, ane tuk na, hərwi ada nâ dzəna kurom ka mägəle kame kame.

¹¹ Malamar ga hay, anəke na, na ndəv ha bazlam ga kanan̄! Pəlum mägəle ka tsəved i Mbəlom, vəlum gədan̄ a bo mə walaη kurom nəte nəte, ndzum ayaw ayaw mə walaη kurom, ndzum ka təv manəte eye tə zay. Ada Mbəlom, nənğeye nakə a wudā ndo hay aye ada faya ma vəlateye zay a ndo hay aye, ma gakumeye gər.

¹² Tsikum me a bo lele mə walaη kurom nəte nəte andza malamar hay. Ndo məpay bəzay a Mbəlom hay tebiye kanan̄ ta tsikakum naha me.

¹³ Bəy Maduweη kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ηgama. Mbəlom mâ rahakum ha dərev kurom tə mawude bo ηgay. Məsəfəre Tsədan̄ηa eye mâ dzapakum ha dərev kurom hay nəte nəte.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Galat hay aye Məfələkwe

Derewel i Pol nakə a watsatay naha a Galat hay aye na, a tsikatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta diye i tsakay i Turki nakə anəke aye. Pol a pa gay i maduwule me a həlay mahəhele ngay masulo eye ta mahkar eye. Ma dəba ngay na, ndo mekelenj eye hay ti yaw tə labara wal abəra ka bəmalə i Pol.

Ma Galat na, slala i ndo hay wal wal: Yahuda neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə siye i ndo neheye ti yaw abəra mə kule mekelenj eye mə dəma andza ma təv siye hay darmak.

Pol faya ma gwadətəye na, ka ta ndziye ta Mbəlom na, məndze yak mā ge lele ada ngwalak eye. A tsik niye na, tə gər i bazlam hay wal wal mahkar.

Ka madədo 1 ta 2 na, a təkər wu nakə a ge bo ka gər ngay aye.

Ka madədo 3 ta 4, Pol a ge me abəra ka labara ngay ta mətsike wu nakə a tsik ma Dzam Guram eye aye.

Ka madədo 5 ta 6. Pol a dā ha ma kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste, nətəye ta təmaw abəra ma beke i bazlam mapala eye.

¹ Maa watsakum naha dərewel nakay na, nejn Pol. Nejn ndo i maslanj i Yesu. Nejn ndo i maslanj i ndo hay bay, maa slər ga ha na, ndo hay bay. Maa slər ga ha na, Yesu Kəriste eye tə gər ngay ta Mbəlom Bəba kway nakə a lətə ahaya abəra ma mədahanj aye. ² Malamar siye hay tə nejn kanənj tebiye nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye mahaya gər eye ka dala i Galat aye. ³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngama ada tā vəlakum zay. ⁴ Bəy Maduwej Yesu Kəriste kə vəl ha gər ngay, a mət na, hərwi ada Mbəlom mā pəsakway ha mezeleme kway hərwi ada wu i məndzibəra neheye lele bay aye tā ge bəy ka gər kway sa bay. A ge na, andza nakə a say a Mbəlom Bəba kway mā ge aye. ⁵ Zambadəkway a Mbəlom ka tor eye. Mā ge bo andza niye!

Labara ngwalak eye na, nətə ngwej

⁶ Wu nakə nəkurom faya ka guməye na, a gejn hərəbəkka! Mbəlom kə zalakum hərwi kə tərūm ndo ngay hay ada kə gakum ngwalak kəriye tə həlay i Yesu Kəriste. Ane tuk na, nəkurom faya ka mbəduməye dəba

ta bəse tsa, ka puməye bəzay a labara mekelenj eye nakə ka dzalum mə gər kurom ngwalak eye, ane tuk na, ngwalak eye bay. ⁷ Labara ngwalak eye na, nakə na tsikakum aye bəna, mekelenj eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom sa aye na, andaya bay. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo hay andaya faya ta kwasakuməye ha mədzal gər, a satay mənese ha ada mambəda ha Labara Ngwalak eye i Kəriste. ⁸ Tadə ndoweye a tsikakum labara mekelenj eye wal abəra ka bəmalə nakə nəmaa tsikakum aye, kwa tadə nəmay, kwa tadə gawla i Mbəlom na, Mbəlom mā vəlay mezeleme. ⁹ Ba nəmaa tsikakum tsij, ada anəke na mas-eye mətsikakum naha sa. Tadə ndoweye kə tsikakum labara mekelenj eye wal abəra ka bəmalə nakə ka tsənəm aye na, Mbəlom mā vəlay mezeleme. ¹⁰ Ka dzalum mə gər kurom na tsik andza niye na, hərwi ada ndo hay tā dəslenj ha gər daw? A'ay! Andza niye bay. A sejn na, Mbəlom nejngeye mā dəslenj ha gər. Ka dzalum mə gər kurom na, a sejn nejn nā yatay a gər a ndo hay daw? A'ay! Tadə a sejn nā yatay a gər a ndo hay sa na, na siyli faya matərə ndo i məsler i Kəriste bay.

Pol a dā ha ma kəkay nakə a təra ndo i maslanj i Yesu Kəriste aye

¹¹ Malamar ga hay, sərūm ha na, Labara Ngwalak eye nakə faya na diye ha aye, a yaw abəra mə bazlam i ndo hay bay. ¹² Na tsəne abəra ka ndo hay bay, ada maa tətikenj na, ndo hay wal bay sa tsa. Yesu Kəriste eye tə gər ngay a dən ha.* ¹³ Medə ga nakə ahəl niye aye na paway bəzay a kule i Yahuda ma kəkay na, ka tsənəm. A həlay niye na, na gawatay dərətsətəh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka zal naha haladzay. Na pəlawə tsəved ka mədze tay ha. ¹⁴ Mə walənj i ndo neheye məve may nətə aye na, na ze tay ha siye i ndo may hay tə məpay bəzay a kule may Yahuda hay. Na vəlaway ha bo ga peteh a kule i bəba tətə may hay.

¹⁵ Ane tuk na, Mbəlom kə zla ga. A zla ga na, kwa ahəl nakə ta wa ga zuk bay aye. Kə gejn ngwalak ngay, a zelenj hərwi ada nā ge məsler ngay a həlay nakə a yay a gər aye. ¹⁶ A bəzejn ha wawa ngay mə nejn hərwi ada nā dā ha Labara Ngwalak eye nakə a tsik ka nejngeye a ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə a bəzejn ha aye na, nəmaa ge faya mahəmba ta ndəray bay. ¹⁷ Na ye a Zerozelem mata tsike me ta ndo neheye nətəye tə lehenj matərə ndo i maslanj i Yesu hay aye na, na ye ka təv tay bay. Na ye dūh kwayənjə, na ye ka dala i Arabi. Ma dəba aye, na maw na ye a Damas.

¹⁸ Məve mahkar a ye abəra mə dəma na, na ye a Zerozelem hərwi ada nā ngatay a

* 1:12 Zəba mə Məsler hay 9.3-6.

Piyer. Nəmaa ndza ta neŋgeye na, məhəne kuro gər eye zlam tsa.[†] ¹⁹ Na ŋgatay na, a Yakuba malamar i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bəna, na ŋgatay a ndo i maslan i Yesu mekeləŋ eye bay. ²⁰ Mbəlom a sər wu nakə na tsik aye na, dedək, na raw me bay. ²¹ Ma dəba eye na ye ka dala i Siri ada a Silisi. ²² Ahəl niye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ka dala i Yahuda aye na, tə sər ga ha zuk bay. ²³ Tə tsənawa wu neheye siye i ndo hay tə tsikawa fağaya, tə gwadawa: «Ndo nakə ahəl niye a gawa kway dəretsətseh aye na, ka mbəda. Duh anəke faya ma diye ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay tuk. Ahəl niye na, a pəlawə tsəved ka mədze ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu aye.» ²⁴ Ta zambaday a Mbəlom hərwi ga.

2

Ta təma Pol ma Zerozelem

¹ Ma dəba i məve kuro gər eye fad na, neŋ ta Barnabas, nəmaa ye a Zerozelem sa. Na zla na Titus ka həlay dərma. ² Na mbəda gər a dəma na, hərwi Mbəlom ka bəzeŋ ha, a gwedeŋ «do». Na ndisl naha a dəma na, nəmaa haya gər ta bagwar i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu əzad abəra ka ndo hay məhəmeye. Na datay ha Labara Ŋgwalak eye nakə faya na datay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Ağəna ta dza-liye na, məsler ga nakə ahəl niye ta məsler ga nakə faya na giye a təra kəriye. ³ Titus nakə nəmaa ye salamay aye na, neŋgeye ndo i Gərek, ane tuk na, ta gay kutəŋ ka mədəse bo hərwi məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ta gay bay. ⁴ Ane tuk na, ndo i maraw me hay tə yaw a walaŋ may ta bəbəkək tay, a satay mā dəs bo. Tə fəlakwaw ta məkal hərwi məzəbe ka tsəved kway nakə ka ləvakwa gər kway hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. A satay na, kə tərakwa beke i bazlam i Musa mapala eye sa. ⁵ Ane tuk na, nəmaa vəlatay tsəved kwa tsekweŋ bay tebiye. A samay na, Labara Ŋgwalak eye mə ye kame huya ta dedək nakə ada ka tsənəmeye dərma aye.

⁶ Ndo neheye tə gwad nəteye bagwar eye hay aye, kwa tadə nəteye bagwar eye hay, kwa tadə nəteye bagwar eye hay bay, məndəre ga meŋ tey. Ka dəre i Mbəlom ndo hay na, tə ləva nəte. Ahəl nakə faya na tsikiye wu nakə na dəwa ha a ndo hay aye na, ndo neheye bagwar eye ta səkheŋ ha faya wuray ka bazlam ga nakə na dəwa ha aye bay. ⁷ Azlakwa bay tə sər ha dūh na, Mbəlom kə vəleŋ Labara Ŋgwalak eye, a gwedeŋ do ta datay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye andza nakə a tsikay ahəl niye a Piyer, a gwaday do ta datay

ha a Yahuda hay aye. ⁸ Tə sər ha Mbəlom nakə a vəlay gədaŋ a Piyer ada a təra ha ndo i maslan i Yahuda hay aye na, neŋgeye Mbəlom nakə a vəleŋ gədaŋ ada a slər ga ha ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, huya neŋgeye. ⁹ Yakuba ta Piyer ta Yuhana na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə sər ha nəteye ndo məndzatay kame, tə sər ha ta dedək Mbəlom kə vəleŋ məsler nakay a həlay. Hərwi niye tə gəseŋ həlay a neŋ ada a Barnabas. Andza məgwede nəmay tebiye bazlam may nəte. Andza niye nakə nəmay tebiye bazlam may a ye ka bo ta nəteye aye. Nəmay nəmaa diye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ada nəteye na, ta giye məsler mə walaŋ i Yahuda hay. ¹⁰ Wu nakə ta tsətsah famaya nəmaa giye na, nəte tsa. Wu niye na, na vəl ha bo ga ka məge dərma. Tə gwadamay nəmaə dzəna ndo i mətəwak neheye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem aye.

Pol a may ha maŋgok a Piyer ma Anŋtiyos

¹¹ Ma dəba eye na, Piyer a yaw a Anŋtiyos, na gay me kame i ndo hay hərwi a ge wu nakə lele bay aye. ¹² Kurre na, neŋgeye ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye Yahuda hay bay aye tə ndayawa wu mənday ka təv manəte aye. Aza ma dəba eye na, Yakuba a sləraw ndo hay a təv may. Ahəl nakə tə ndisləw, Piyer a ŋgatay na, a dazlay madayaw abəra ma walaŋ tay, kə nda wu mənday ta nəteye sa bay. A dzədzar ta ndo neheye tə gwad ndo hay tebiye tā dəs bo aye. ¹³ Siye i Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu andza Piyer aye dərma. Kwa bo i Barnabas eye tə gər ŋgay a ge andza niye dərma. Tə ge ta məvatay gər. ¹⁴ Na zəba faya na, tə pay bəzay a dedək i tsəved i Labara Ŋgwalak eye bay na, na tsikay a Piyer kame tay tebiye, na gwaday: «Nəkar ndo i Yahuda, ane tuk na, məndze yak nakə ka ndza kənaŋ aye na, andza ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Ka ndza andza nəkar Yahuda hay bay. Kə ge andza niye na, a saka ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye tā ndza andza nəteye Yahuda hay na, hərwi meŋ?»

Ka təmakweye na, ta məpe mədzal gər kway ka Yesu Kəriste

¹⁵ Nəkway na, tə wa kway Yahuda hay bəna nəkway ndo i slala i siye i ndo neheye tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye bay aye bay. ¹⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka sərakwa ha ndəray ma sliye mətəre tsədaŋŋa kame i Mbəlom bay, say ndo nakə kə pa mədzal gər ŋgay ka Yesu Kəriste aye. Bəna ndo naka faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ma təriye tsədaŋŋa

[†] 1:18 Sefas na, məzele i Piyer ndo i maslan i Yesu Kəriste.

bay. Nəkway bəbay ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste nakə ada Mbəlom a tama kway andza ndo neheye nəteye ɲɟwalak eye kame ɲɟay aye. Bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay. Ndəray ma sliye faya matəre ɲɟwalak eye kame i Mbəlom hərwi nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay.*

¹⁷ Andza niye, nəmay Yahuda hay a samay matəre ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə namaa pa mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye. Kə ge nəmay andza niye na, nəmaa təra andza ndo neheye ka zalakway ndo i mezeleme hay hərwi faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay aye. Niye na, andza məgweđe Kəriste faya ma diye may ha a mezeleme dāw? Kwa tsekweɲ andza niye dūh bay!¹⁸ Maga eye na, andza nakay dūh: Tadə ndoweye kə gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye hərwi nakə ma təriye ha ɲɟwalak eye bay aye, ada ma dəba eye a mbədə gər məpay bəzay sa, a zəba faya andza wu nakə ɲɟwalak eye sa. Niye a ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. ¹⁹ Neɲ na mət na, hərwi bazlam i Musa mapala eye. Neɲ kame ɲɟay na, andza ndo nakə mamata eye aye. A ge bo andza niye na, hərwi ada nā ge andaya ta sifa kame i Mbəlom. Ahəl nakə ta dar na Kəriste ka mayako mazləmbədə eye na, neɲ madzapa eye tə neɲgeye, namaa mət ka bo salamay.[†] ²⁰ Neɲ na, sifa nakə anəke na ndziye ha aye na, i ga bay, mandza eye mə neɲ na, Kəriste. Məndze ga nakə na ndziye ka məndzibəra anəke aye na, na ndziye hərwi nakə na dzala ha ka neɲgeye Wawa i Mbəlom nakə a wuda ga aye ada a vəl ha gər ɲɟay hərwi ga aye. ²¹ Neɲ na, dāda na kərahiye ɲɟwalak i Mbəlom nakə a geɲ aye ta məme a bazlam i Musa mapala eye bay. Tadə ta dedek ndoweye ma təriye tsədanɲa kame i Mbəlom hərwi faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, niye na, Kəriste a mət kəriye, kə ge ɲɟama bay. Duh andza niye bay!

3

Bazlam i Musa mapala eye ta məpe mədzal gər ka Yesu

¹ Nəkurom Galat hay, maa zla fakuma abəra metsehe na, mey? Maa ndzək kurom way? Na dākum ha parakka lele hərwi ada kā tsənnum ma kəkay nakə Yesu Kəriste a mət ka mayako mazləmbədə eye. ² Na tsəsaɲiye fakuma wu nəte. Məsəfəre

Tsədanɲa eye nakə Mbəlom a vəlakum aye na, a vəlakum na, hərwi nakə faya ka pumay bəzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye dāw? A'ay, Mbəlom a vəlakum Məsəfəre Tsədanɲa eye na, hərwi nakə ka tsənnum Labara ɲɟwalak eye ada ka dzalum ha faya aye, na gwəd ba?³ Metsehe andaya fakuma bay na, hərwi mey? Ka dazlumay ahəl niye na, ta gədanɲ i Məsəfəre Tsədanɲa eye. Anəke a sakum mandəv ha ta gədanɲ kurom eye na, ma kəkay?⁴ Wu neheye tebiye a ndzakum a gər aye ka dzalum na, kəriye tsa dāw? Ta dedek ma təriye kəriye tsa bay. ⁵ Mbəlom a vəlakum Məsəfəre ɲɟay ada a ge masuwayaɲ hay mə walaɲ kurom na, hərwi nakə ka pumay bəzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye dāw? A'ay, a ge na, hərwi nakə ka pumay zləm a Labara ɲɟwalak eye ada ka pum mədzal gər kurom ka Kəriste aye.

⁶ Wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik ka Abraham aye na, məmum ahaya a gər, a gwəd: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ɲɟay.*» ⁷ Niye na, andza məgweđe, wawa i Abraham dedek eye hay na, ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye. ⁸ Tə watsa kurre mə Derewel i Mbəlom, a gwəd: «Mbəlom ma təriye ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, ma piye tay ha nəteye ɲɟwalak eye hay kame ɲɟay. Niye na, hərwi ta dzala ha ka neɲgeye.» Abraham a tsəne Labara ɲɟwalak eye nakay na, kurre. Mbəlom a gwəd: «Na piye ɲɟama ka ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi yak.†» ⁹ Andza nakə ahəl niye Mbəlom a pa ɲɟama ka Abraham hərwi nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma piye ɲɟama ka ndo neheye tebiye tə dzala ha ka neɲgeye andza niye dərmak.

¹⁰ Ndo neheye tə dzala, tə gwəd ta təriye ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom ta məge wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye na, Mbəlom ma vəlateye mezeleme. Andza niye, tə watsa a Derewel i Mbəlom na, a gwəd: «Ndowneye kə pay bəzay a wu neheye mawatsa eye mə Derewel i Musa aye pat pat bay na, Mbəlom ma vəleye mezeleme.‡» ¹¹ Ka sarakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma sliye matəre ha ndo ɲɟwalak eye kame i Mbəlom bay. Ka sarakwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwəd: «Ndo naka kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ɲɟwalak eye ka dəre ɲɟay, ada ma hutieye sifa.§» ¹² Ane tuk na, məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye

* **2:16** Dəmes hay 143.2; Roma hay 3.20, 23. † **2:19** Ahəl niye hərwi madayay a gər a Mbəlom ada matəre ɲɟwalak eye kame ɲɟay na, Pol a paway bəzay a bazlam i Musa mapala eye. A pa mədzal gər ka Yesu Kəriste na, a zəba faya bazlam i Musa mapala eye ma təriye ha ndo ɲɟwalak eye bay. Hərwi niye a gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye.

* **3:6** Madazlay i wu hay 15.6. † **3:8** Madazlay i wu hay 12.3. ‡ **3:10** Bazlam mapala eye masulo eye 27.26.

§ **3:11** Habakuk 2.4.

na, wal ta mæpe mædzal gær ka Mbəlom. Duh andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiiye sifa dedək eye tə nengeye.*»¹³ Andza niye Mbəlom a vələkway mezeleme na, hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye peteh bay aye. Ane tuk na, Kəriste a yaw, a zla təv mändze kway hərwi ada Mbəlom mâ vələy mezeleme a nengeye a bəram kway. A ge andza niye na, a səkəma kway ahaya hərwi ada Mbəlom mâ vələkway mezeleme sa bay. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə ta dar na ka mayako aye na, Mbəlom kə vələy mezeleme.†»¹⁴ Yesu Kəriste a ge andza niye na, hərwi ngama nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwadāy «na ta vələkeye» na, ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye ta hutiiye tə həlay i Yesu Kəriste dərma. A ge andza niye na, hərwi ada nəkway kâ hutakwa Məsəfəre nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vələkweye hərwi nakə ka pakwa mædzal gær kway ka nengeye aye.

Bazlam i Musa mapala eye ma nasiye ha wu nakə Mbəlom a gwad ma vələye aye bay

¹⁵ Malamar ga hay, na dākumeye ha wu nakay tə wu neheye ka ngatawakway pat pat aye. Tadə ndo hay sulo tə ndza ka təv manətə eye, tə ma ha ka bo bazlam ada tə 6ar dzam mə walañ tay na, ndo andaya ma sliye faya mæpala tay ha daw? Ndaray ma sliye faya masəkah ha faya wuray bay dərma. ¹⁶ Dzam nakə Mbəlom a 6ar aye dərma andza niye. Mbəlom a tsik kurre, a gwad ma vələye wu neheye na, a Abraham. Kə tsik, a gwad ma vələye a hulfe ngay dərma. Ta watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom ma vələye wu neheye a Abraham ada a hulfe ngay hay na, andza niye bay. Tə tsik bazlam niye na, ka hulfe nətə tsa. Hulfe niye na, Kəriste.‡¹⁷ Wu nakə a señ mətəsike aye na, anan; Mbəlom a 6ar dzam ta Abraham kurre. Ma dəba i mæve temerre fad tə kuro kuro mahkar na, Mbəlom a vələ bazlam mapala eye a Musa. Andza niye, bazlam i Musa mapala eye ma sliye mæpəle ha dzam nakə Mbəlom a 6ar ta Abraham kurre aye bay, wu nakə a tsik, a gwad ma vələye na, ma sliye faya mənəse ha bay. ¹⁸ Tadə Mbəlom ma vələye wu a ndo hay hərwi nakə faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, andza mægweđe ma vələye hərwi kə gwad ma vələye sa bay. Ane tuk na, Mbəlom a pa ngama ka Abraham na, hərwi nakə a tsikay kurre a gwadāy ma ta giye andza niye aye.

Mbəlom a vələkway bazlam mapala eye na, hərwi mey

¹⁹ Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom a vələ bazlam mapala eye a Yahuda hay na, hərwi mey? Mbəlom a vələmay na, hərwi ada kâ sarakwa ha wu neheye lele bay kame ngay aye. A vələ na, ka təmad eye hus ahəl nakə hulfe i Abraham ki yaw aye, ndo nakə Mbəlom a gwad ma ta vələye wu niye aye. Ma dəba eye na, gədan i bazlam mapala eye andaya sa bay. Mbəlom a vələ bazlam mapala eye a gwala ngay hay na, hərwi ada tā yaw, tā day ha a Musa ada Musa mâ datay ha a Yahuda hay.§²⁰ Ndo məma ha bazlam nengeye na, mə walañ i bəruk hay sulo huya, ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom a gwadāy a Abraham na ta vələkeye wu aye na, a ge nengeye mahəngəye bəna ndaray andaya mə walañ tay bay.*

²¹ Andza mægweđe na, wu nakə Mbəlom a gwad ma vələye na, a say a bazlam mapala eye bədaw? A'ay, andza niye bay. Tadə kə ge bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vələ aye ma vələye sifa a ndo hay na, ha6e ma sliye mæge tay ha ndo hay ngwalak eye hay kame i Mbəlom, ane tuk na, bazlam mapala eye andaya andza niye bay. ²² Azlakwa duh tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Ndo i mändzibəra hay tebiye nətəye mə həlay i mezeleme. A ge andza niye na, hərwi ada Mbəlom mâ vələ wu nakə a gwad ma vələteye a ndo neheye tə pa mædzal gær tay ka Yesu Kəriste aye. A vələtay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tsa.

²³ Ahəl niye na, tsəved andaya hərwi ada ndo hay tā dzala ha ka Yesu zuk bay, bazlam i Musa mapala eye a ləva kway. Bazlam i Musa mapala eye a ləva kway hus a həlay nakə Mbəlom a dəkway ka tsəved i mædzal ha ka Kəriste aye. ²⁴ Andza niye, bazlam i Musa mapala eye a təra andza ndo matsəpe kway hus a həlay nakə Kəriste ma deyeweye aye. Bazlam mapala eye a təra ahəl niye na, andza niye, hərwi ada Kəriste ki yaw na, ka tərakweye ngwalak eye hay kame i Mbəlom. Niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka nengeye. ²⁵ Anəke na, Mbəlom ka həndəkakway tsəved i mædzal ha ka Kəriste, bazlam i Musa mapala eye ma tsəpiye kway sa bay. ²⁶ Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom tebiye wawa i Mbəlom hay hərwi ka dzalum ha ka nengeye. ²⁷ Neheye tebiye tə dzapa tə Kəriste mə madzəhu6e tay ha nakə ta dzəhu6 tay ha aye na, ta mbada, mändze tay a ndzakit bo i Kəriste. ²⁸ Tadə agəna nəkar Yahuda,

* **3:12** Levitik 18.5; Roma hay 10.5. † **3:13** Bazlam mapala eye masulo eye 21.23. ‡ **3:16** Madazlay i wu hay

12.7. § **3:19** Ka kule i Yahuda hay na, Mbəlom a day ha bazlam ngay mapala eye a Musa ta həlay i gawla ngay hay.

Musa nengeye ndo məme ha mə walañ i gawla i Mbəlom hay ta Yahuda hay. * **3:20** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 6.4.

kəgəbay nəkar Yahuda bay na, ma giye wuray bay. Tadə nəkar beke, kəgəbay beke bay na, ma giye wuray bay. Kwa tadə nəkar haslaka eye, kwa tadə nəkar ŋwas eye, ma giye wuray bay. Nəkurom tebiye nēte hārwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. ²⁹ Kə ge nəkurom madzapa eye tə Kəriste na, andza məgwedə nəkurom dərmak ma hulfe i Abraham. Ka ta hutumeye wu neheye tebiye Mbəlom a tsik ahal niye a gwad ma vəleye a Abraham ada a hulfe ŋgay hay aye.

4

¹ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anan: Maga eye na, andza wawa nakə ma ndiye gay i bəba ŋgay aye. Ahəl nakə neŋgeye wawa eye mba kwa tadə wu i bəba ŋgay tebiye i ŋgay bəbay na, neŋgeye andza beke. ² Ahəl nakə neŋgeye wawa eye mba aye na, ndo hay ta geye gər, ta geye gər a wu ŋgay hay dərmak hus a məpesle həlay i bəba ŋgay nakə ma ndisliye a dāma aye. ³ I kway andza niye dərmak. Ahəl nakə nəkway andza wawa hay mba aye na, nəkway beke i məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay neheye faya ta ləviye məndzibəra aye. ⁴ Ane tuk na, ahəl nakə məpesle i həlay i Mbəlom a ndisl a dāma aye na, a sləraw wawa ŋgay. Ŋwas a wa na. A pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele, ⁵ hārwi ada mā tēma tay ha ndo neheye nətēye beke i bazlam i Musa mapala eye ada kə tərakwa wawa i Mbəlom hay. ⁶ Wu nakə ka sarakweye ha ta dedek nəkway wawa ŋgay hay aye na, anan: Mbəlom a sləraw Məsəfəre i wawa ŋgay a dārev kway. Məsəfəre niye faya ma zəleye a Mbəlom mə dārev kway, «Abba, Bəba ga.» ⁷ Andza niye, nəkurom beke i fakalaw hay sa bay, nəkurom wawa i Mbəlom hay dūh. Sa tsa na, ka hutumeye wu neheye ma vəlateye a wawa ŋgay hay aye dərmak hārwi nəkurom wawa ŋgay hay.

A say a Pol na, Galat hay t̄a ma ka tsəved ŋgwalak eye

⁸ Ahəl niye Mbəlom neŋgeye way ta dākum ha zuk bay na, nəkurom beke i wu hay wal wal ada wu niye hay na, Mbəlom nakə dedek aye bay. ⁹ Anəke na, ka sərūm Mbəlom, a seŋ məgwedə dūh na, Mbəlom a sər kurom. Ass! Ka mbədumeye gər məpay bəzay a wu neheye kəriye gədan andaya mə dāma bay aye sa na, ma kəkay? A sakum matere beke i wu neheye sa na, hārwi mey? ¹⁰ Ka pum mədzal gər kurom na, ka məhəne hay, ka kiye hay, məve hay, neheye tebiye həlay eye kə sla a dāma na, ka gawum magurlom. ¹¹ Məndze kurom na, a dʒədzar ga ha. Agəna məsler ga nakə na ge mə walaŋ kurom aye na, a təra kəriye.

¹² Malamar ga hay, neŋ na təra andza nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ faya na gakumeye amboh, tərūm andza neŋ. Ka gumeŋ mənese kwa tsekweŋ bay. ¹³ Nəkurom ka sərūm ma makurre eye bo a geŋ naka na ndza mə walaŋ kurom hārwi mədākum ha Labara Ŋgwalak eye aye. ¹⁴ Dəvats ga kə sakum dəretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka zəbum fagaya andza wu kəriye wal bay, ka həharum ga bay. Duh ka təmum ga lele andza neŋ na, gawla i Mbəlom, ada ka təmum ga sa na, andza neŋ na, Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay. ¹⁵ A halay niye na, dārev kurom kə ŋgwasa haladzay. Ada dārev kurom a ŋgwasa anəke sa bay na, hārwi mey? Ahəl niye neŋ tə gər ga na sər ha tadə tsəved andaya məŋgwedə na dāre kurom na, atay na, ka ŋgwadum ka vəlumen. ¹⁶ Anəke ka zlum ga andza ndo mənə dāre kurom na, hārwi nakə na tsikakum dedek aye dāw?

¹⁷ Ndo neheye tə tsik me ada ta mbada ha Labara Ŋgwalak eye na, tə ge məsler ta tsəbtsəb eye mə walaŋ kurom. Ane tuk na, wu nakə tə dzala faya mäge aye na, lele bay. Faya ta giye andza niye na, hārwi ada kə gərūm ga ha ada kə gum tsəbtsəb ka məpatay bəzay a nətēye. ¹⁸ Lele haladzay nakə ndo hay ta giye tsəbtsəb hārwi ndo siye hay aye. Tadə ta giye andza niye huya na, lele. Tadə nəkway dziye kəgəbay neŋ dāren tə nəkurom na, a seŋ ndzum tə neŋ huya. ¹⁹ Nəkurom na, wawa ga neheye na wuda kurom haladzay aye. Neŋ andza ŋwas nakə faya ma wiye wawa aye. Faya na siye dəretsətseh ada ma wuriye fagaya andza niye hus ka təv nakə mədzal gər kurom ka təra andza i Kəriste aye. ²⁰ A seŋ tə dārev ga peteh mede naha ka təv kurom anəke hārwi ada nā sər mətsikakum wu neheye. Dərev faya ma diye fagaya abəra hārwi kurom.

Agar ta Sara

²¹ A nəkurom neheye a sakum məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye, tsikumen: Ka tsənūm wu nakə Derewel i Musa a tsik aye təbadew. ²² Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Abraham na, wawa ŋgay hay sulo. Neŋged na, beke a wa, wawa neŋged ŋwas nakə beke eye bay aye a wa. Ŋwas nakə beke eye aye na, tə zalay Agar. Ŋwas nakə beke eye bay aye na, tə zalay Sara.* ²³ Wawa i beke na, tə wa ta mədzal gər i slo i bo tay, ane tuk na, wawa i ŋwas nakə beke eye bay aye a wa na, hārwi wu nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre, a gwaday na vəlakeye aye.† ²⁴ Bazlam nakay na, a say mədākway ha wu andaya. Ŋwas neheye sulo aye na, a ndzəkhit ha bo ta dzam neheye Mbəlom a bar aye. Agar, ŋwas beke

* 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 16.15; 21.2. † 4:23 Zəba mə Madazlay i wu hay 17.16.

eye na, a ndzakit bo ta dzam nakə Mbəlom a bar tə Musa mə mahamba i Sinay aye. Wawa neheye ta wiye tay ma dzam niye na, nətəye beke i bazlam i Musa mapala eye. ²⁵ Agar na, nenjeyə andza mahamba i Sinay nakə ka dala i Arabi aye. Nenjeyə na, andza gama i Zerozelem nakə anəkə aye dərma hərwi gama niye ta ndo neheye tebiye nətəye mə dəma aye na, nətəye beke i bazlam i Musa mapala eye.† ²⁶ Ane tuk na, Zerozelem nakə mə mbalom aye na, nenjeyə andza ngwas nakə beke eye bay aye. Maa təra andza may kway na, nenjeyə. ²⁷ Maga eye na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar ngwas dəlay eye,
ka wa wawa nətə bay aye,
dərəv yak mā ngwas,
nəkar nakə dərətsətseh i məwe wawa kə
złakazay nətə bay aye,
wuda ta mənğwese eye,
hərwi ngwas nakə zal ngay a gər ha aye na,
ma ta hutiyə wawa hay haladzay
abəra ka ngwas nakə mandza eye tə zal
ngay aye.»

²⁸ Malamar ga hay, nəkurom na, wawa dedək eye hay andza i Mbəlom nakə a tsik kurre aye. Nenjeyə na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaday nakə Sara ma ta wiye Izak aye.‡ ²⁹ A həlay niye na, wawa nakə tə wa ta mədzal gər i slo i bo aye na, a saway dərətsətseh a wawa nakə tə wa ta gədanj i Məsəfəre Tsədənğa eye. A həlay nakay anəkə eye na, huya andza niye dərma. ³⁰ Ane tuk na, tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad kəkay? «Həhar na ngwas nakə beke eye ta wawa ngay hərwi wawa i beke ma ndiyə wu i bəba ngay bay. Mata nde na, wawa i ngwas nakə beke eye bay aye.*» ³¹ Malamar ga hay, nəkway na, wawa i beke bay, nəkway wawa i ngwas nakə beke eye bay aye.

5

Kā tərūm beke i bazlam i Musa mapala eye bay

¹ Kəriste kə təma kway ahaya abəra mə bazlam i Musa mapala eye hərwi ada kə tarakwa beke i wuray sa bay. Ndzum bənbənj, kə vəlumay tsəved a ndəray tā təra kurom ha beke i wuray bay.

² Neñ Pol, faya na tsikakumeye: Tadə a sakum ndo hay tā dəs kurom na, niye na, andza məgwədə wu nakə Kəriste a ge hərwi kurom aye ma giye ngama bay. ³ Neñ faya na masakumeye ha sa, tadə ndoweyə kə dəs bo na, kutoñ mā pay bəzay a bazlam i Musa

mapala eye tebiye. ⁴ Nəkurom ndo neheye ka dzalum mə gər kurom ka tərūmeye ngwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə faya ka pumeyə bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ka ngənum, ka zum a bo tə Kəriste dərənj. Ka hutumeyə ngwalak i Mbəlom sa bay. ⁵ Nəmay na, nəmaa pa faya mədzal gər may, Mbəlom ma ta tərīyē may ha ngwalak eye hay hərwi nəmaa vəl ha dərəv may a Kəriste. Nakay na, wu nakə faya nəmaa həbiye ta gədanj i Məsəfəre Tsədənğa aye. ⁶ Tadə ndoweyə madzapa eye tə Yesu Kəriste, tadə agəna nenjeyə madəsa bo eye, agəna madəsa bo eye bay na, ma giye wuray bay. Wu bagwar eye na, nakə ka dzalakw-eye ka nenjeyə aye. Məpe mədzal gər kway ka nenjeyə ma vəlakweyə gədanj mawudə siye i ndo hay.

⁷ Ahəl niye na, ka yawum kame kame ta məge wu nakə lele aye. Maa gakum me ka məge wu neheye dedək aye na, way? ⁸ Ndo nakə a səpat kurom, a say gum andza niye na, Mbəlom nakə a zalakum kə tərūm ndo ngay hay aye bay. ⁹ Ndo hay tə gwadawa na: «Ka kuts gədə ka wu tsekweñ na, ma kwasiyē ha wu niye tebiye.*» ¹⁰ Hərwi nəkway na, madzapa eye ta Bəy Maduweñ Yesu Kəriste. Neñ na sər ta dedək ka tərūmeye andza i ga, ka dzalumeye andza neñ. Na sər ha ndo faya ma zlakumeye naha mawesewes aye na, kwa way Mbəlom ma gəsiye na a sariya.

¹¹ Malamar ga hay, neñ na, tadə na dawa ha bazlam i Mbəlom huya, ada na gwadawatay a ndo hay dəsūm bo na, Yahuda hay ta geñeyə dərətsətseh bay. Ada bazlam nakə na tsikiye ka madere i Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye aye na, ma ndalateyē bay. Ane tuk na, na tsikawa andza niye bay. ¹² Ndo neheye faya ta kwasakumeye ha gər aye na, a señ na, tā ye tā təra andza vo'ar neheye mahəla kudəs aye.

¹³ Malamar ga hay, nəkurom na, Mbəlom a zalakum hərwi ada kə tərūmaw abəra ma beke i bazlam i Musa mapala eye. Ka ləvumeyə gər kurom andza niye, kə gwadumay a gər kurom ka gumeyə wu nakə a say a bor i bo kurom aye bay. Duh na, dzənum bo nətə nətə tə mawudə bo. ¹⁴ Wu nakə bagwar eye mə bazlam i Musa mapala eye na, andza nakay: «Wudə ndo i maged yak dərma andza ka wuda na gər yak.†» ¹⁵ Tadə duh faya ka gumeyə andza wu i pesl hay, ka dzumeyə bo ada ka gumeyə mbəlak a bo na, gum metsehe bəna, ka nasumeyə ha bo nətə nətə kurom eye.

Məsəfəre Tsədənğa eye tə dərəv i ndo zezēñ

† 4:25 Kananj Zerozelem na, andza məpay bəzay a kule i Yahuda hay. § 4:28 Ezay 54.1. * 4:30 Zəba mə Madazlay i wu hay 21.10. * 5:9 Wu nakə tə zalay gədə kananj aye, mandzakit bo i ndo neheye ta səpat tay ha Galat hay aye.

† 5:14 Levitik 19.18.

¹⁶ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anan; Valumay tsəved a Məsəfəre Tsədanŋa eye mǎ dākum ha tsəved. Tadə ka gum andza niye na, ka pumay bəzay a tsəved neheye lele bay bo kurom a wudə aye sa bay. ¹⁷ Məsəfəre Tsədanŋa eye a wudə wu neheye lele bay a say a bo i ndo mäge aye bay, ada bo i ndo nakə a kula ha gər ka Məsəfəre Tsədanŋa eye. Nəteye neheye sulo aye faya ta giye varam. Hərwi niye ka slum-eye mäge wu nakə a sakum mäge aye bay. ¹⁸ Ane tuk na, tadə Məsəfəre Tsədanŋa eye faya ma dākumeye ha tsəved na, bazlam i Musa mapala eye a ləva kurom sa bay.

¹⁹ Ka sərakwa wu neheye a say a bor i bo kway aye. A say mäge na, wu neheye anan aye: Mäge madama, mäge wu nakə lele bay aye ada mäge wu nakə a ge horoy aye. ²⁰ Ta tawal kule, tə ge madan, ndo hay tə nəy dərə bo nate nate mə walaŋ tay, faya ta təriye a bo, ta sələk, wu a ndalatay, tə dzala na, bo tay dəkdek, ta ŋəna ka bo abəra ndo hay, me a ye tay ka bo bay. ²¹ Tə ge dərə ka wu i ndo hay, tə kwaya, tə ge wu nakə a ye ka bo mäge bay aye, ada faya ta giye wu siye andza nakay haladzay. Ba na gakum daf, anake na maseye sa. Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye na, ta fələkwiye a Bəy i Mbəlom bay.

²² Wu nakə a yaw ma Məsəfəre Tsədanŋa eye andza hohway i gərdaf aye anan; Məsəfəre a vəl mawudə bo, mənŋwese, zay, məsəmay naha, ŋwalak, lele, dedək, ²³ mändze lafedede, mäge metsehe a bo. Ndo neheye faya ta giye andza nakay aye na, sariya ma gəsiye tay ha bay. ²⁴ Ndo neheye nəteye i Yesu Kəriste aye na, ta kərah bor i bo tay ada ta mədzal gər nakə lele bay aye, andza ta dar tay ha wu niye hay ka mayako mازلəmbada eye. ²⁵ Məsəfəre Tsədanŋa eye kə vələkway sifa. Kutoŋ mata ləve kway na, neŋgeye. ²⁶ Kā dəsələkway ha gər a bo kway bay, kā ndalakway ha dərəv a siye i ndo hay bay, kā gakwa sələk ka siye i ndo hay bay.

6

Dzənakwa bo

¹ Malamar ga hay, tadə ka ndzumay a gər a ndo faya ma giye mənese, mata may bo mǎ maw ka tsəved na, nəkurom neheye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye kurom ha aye. Ane tuk na, gum na, ta lafedede eye. Neŋ faya na tsikiye kwa a way kurom eye: Ge metsehe hərwi ada kǎ dād a mənese bay dərma. ² Dzənum bo nate nate mə walaŋ kurom ka wu nakə ma mbiye kurom haladzay aye. Tadə ka gum andza niye na, ka gumeye wu nakə Kəriste a gwadākum gum aye.

³ Hərwi tadə ndoweye ka zəba ka bo ŋgay andza bagwar eye azlakwa bay neŋgeye wuray kəriye na, niye neŋgeye faya ma səpatiye gər ŋgay. ⁴ Kwa way mǎ zəba ka mede ŋgay, neŋgeye lele tsukudu lele bədaw na, mǎ zəba faya. Tadə ka zəba ka mede ŋgay lele na, dərəv ŋgay mǎ ŋgwasa ta məsler nakə faya ma giye aye bəna ma ŋgwasiye hərwi nakə a ze ndo ŋged aye bay. ⁵ Kwa way mǎ ge tə həlay ŋgay eye məsler nakə Mbəlom a vəlay aye.

⁶ Ndo nakə faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, a ye ka bo na, ndo niye hay tǎ vəlay wu tsakway abəra mə wu tay hay dərma.

⁷ Sarum ha lele, Mbəlom ma gəriye ha ndo nakə ma ŋgwasiye faya aye bay. Wu nakə ndo a sləga aye na, ma dziye na, neŋgeye. ⁸ Tadə ndoweye kə ge wu nakə a yay a gər a bor i bo ŋgay aye na, magogoy ŋgay nakə ma hutiye na, mādahan. Ane tuk na, tadə dūh a ge wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanŋa eye na, ma hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye mǎ həlay i Məsəfəre Tsədanŋa eye. ⁹ Kə ge andza niye na, gakwa ŋwalak huya, kǎ gərakwa ha bay hərwi tadə ka gərakwa ha bay na, həlay eye ma ndisleweye ka hutakweye wu ŋwalak eye. ¹⁰ Hərwi niye anake na, həlay eye andaya, gakwatay ŋwalak a ndo hay tebiye. Wene wene eye na, a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste aye.

Mandəve i bazlam

¹¹ Zəbum ka wu nakə faya na watsakum-eye naha anake aye, faya na watsakumeye naha dogolum eye vərzləzla tə həlay ga eye.

¹² Ndo neheye a satay mægakum kutoŋ ka mədəse bo aye na, a satay ndo hay tǎ zambadatay hərwi məsler tay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada dərətsətseh mǎ ndzatay a gər bay dəkdek tsa. Ndo hay faya ta satəye dərətsətseh na, a ndo neheye faya ta rəzleye a gər a mədə ha məmäte i Yesu Kəriste aye. ¹³ Kwa ndo neheye mādəsa bo eye hay aye na, faya ta rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye bay. Ane tuk na, a satay na, dəsəm bo hərwi ada ta giye ha zlapay tə nəkurom. ¹⁴ Neŋ na, na giye zlapay tə wuray bay, na giye zlapay dūh na, ta məmäte i Bəy Maduwen Yesu Kəriste nakə ta dar na ka mayako mازلəmbada eye dəkdek tsa. Hərwi məmäte ŋgay na, wu i mändzibəra hay ta təra ka dərə ga wu kəriye. Wu neheye na, andza ta dar tay ha ka mayako mازلəmbada eye. Neŋ dərma na, andza ndo nakə a mət ka mayako mازلəmbada eye ada a gər ha wu i mändzibəra hay aye. ¹⁵ Hərwi kwa tadə ndoweye mādəsa bo eye, kwa mādəsa eye bay na, ma giye wuray bay. Wu nakə bagwar eye na, Mbəlom kə vələkway sifa wedeye. ¹⁶ Ndo neheye tebiye faya ta pay bəzay a tsəved wedeye, andza məgwede ndo neheye nəteye ndo i Mbəlom

hay ta dedek aye, Mbəlom mâ vəlatay zay
ada mâ gatay ŋgwalak.

¹⁷Kame na, ndaray mâ kweseŋ gər sa bay,
hərwi neŋ na, vavay ka bo ga, a da ha neŋ
na, i Yesu. ¹⁸Malamar ga hay, Bəy Maduweŋ
kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama. Mâ
ge bo andza niye.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Efez hay aye Məfələkwe

Derewel nakay tə watsatay naha a Efez hay aye na, mawatsa eye hərwi ndo hay haladzay ka dala i Azi, nakə anəke tə zalay Turki aye. Pol a watsa ahəl nakə neŋgeye ma danğay aye (3.1; 4.1). Derewel eye a hayay gər ada a dzapa ha maduk i duk i məsənəke i Pol nakə a sənəkətatay a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. A watsa na, a ndo məpe mədzal gər neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Mədzal gər nakə ŋgwalak eye wene wene aye mə dereweli i Pol nakay a watsatay a Efez hay aye na, wu nakə a say a Mbəlom məge aye.

Ma madədo 1 ka 3, Pol a rəzlay a gər mətsike ka mədzepe nəte kə ge bo, hərwi Yesu kə vəl ha məsəfəre ŋgay ka mayako mazləmbada eye. Ndo məpe mədzal gər hay neheye Yahuda hay bay aye ta Yahuda hay tə dzapa nəte.

Ma madədo 4 ka 6, Pol faya ma mataya ahaya a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, mədzepe nəte, ada zay nakə Mbəlom a vəlatay aye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha dereweli nakay na, neŋ Pol ndo nakə Mbəlom a zla hərwi ada nā tərə ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Na watsa naha dereweli nakay na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste tə dərev kurom lele ada nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə pa fakuma ŋgama ada tə vəlakum zay.

Ŋgama i Mbəlom a ze wu hay tebiye

³ Zambadəkway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste! Ka zambadəkweye na, hərwi kə pa fakwaya ŋgama ta ŋgwalak i wu neheye tebiye ta ndziye ka tor eye mə mbəlom aye. A vəlakway na, hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste. ⁴ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, 6a Mbəlom kə pala kway. A pala kway na, hərwi ada kə tərəkwa ndo ŋgay hay tsədəŋŋa eye hay ada kə tərəkwa kame ŋgay na, mənese mə ge andaya fakwaya bay.

⁵ Neŋgeye a wudə kway haladzay. Ba kə tsik kurre, a gwad ma tərīye kway ha wawa ŋgay hay tə həlay i Yesu Kəriste. Niye na, a yay a gər a neŋgeye məge andza niye.

⁶ Zambadəkway a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay nakə a gəkway aye na, a ze wu hay tebiye aye. Ŋgwalak ŋgay nakə a gəkway haladzay aye tə həlay i felik i wawa ŋgay niye a wudə na haladzay aye. ⁷ Kə təməkway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw tə bambaz* i wawa ŋgay niye nəkway madzapa eye tə neŋgeye. Andza məgwədə na, kə pəsəkway ha mezeleme kway. Andza niye, a dəkway ha na, kə gəkway ŋgwalak haladzay. ⁸ Kə rah kway ha ta ŋgwalak ŋgay na, haladzay. Andza məgwədə na, kə dəkway ha metsehe ŋgay. A dəkway ha na, hərwi ada kə sərəkwa wu nakə a say aye. ⁹ Kə dəkway ha wu nakə məŋgaha eye kurre a say məge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Wu neheye a ge na, ta ŋgwalak ŋgay, anəke na, kə da ha. ¹⁰ Wu niye Mbəlom ma ta ndəviye ha aye na, pat nakə həlay ŋgay eye ma ndisliye a dəma aye. Ma hayatay gər a wu hay tebiye. Wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ma piye tay ha a həlay i Yesu Kəriste hərwi ada mə tərə bay.

¹¹ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, andza nakə a say məge aye. Kə pala kway kurre andza nakə a yay a gər aye hərwi ada kə dzapakwa tə Kəriste. Kə vəlakway wu nakə a tsik kurre a gwad ma vəlakweye.

¹² A vəlakway na, hərwi ada ndo hay tə zambadəy a neŋgeye nakə bagwar eye ta məzla6 eye hərwi may neheye nəma lah məpe mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye. ¹³ Nəkurom dərmak na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Ka tsənum bazlam dedek eye. Ka tsənum na, Labara Ŋgwalak eye i mətəme nakə Mbəlom a təma kurom ha aye, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste. Ma mədzepe nakə ka dzapum tə Yesu aye na, Mbəlom kə vəlakum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye andza nakə a tsik kurre, a gwad ma vəlakumeye. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye niye a vəlakum aye na, andza ŋgodgor nakə tə ge ka da'ar ma diye ha na, nəkurom ndo ŋgay hay. ¹⁴ A vəlakum Məsəfəre ŋgay niye ka bo abəra təmad na, hərwi ada kə sərəkwa ha ta dedek ma ta vəlakweye siye i wu neheye ŋgwalak eye hay kame mba. Ka hutakweye wu niye hay na, ahəl nakə Mbəlom ma ta təmiye kway ha ka tor eye. Zambadəkway a neŋgeye, Mbəlom nakə bagwar eye ta məzla6 eye.

Pol a dūwulay me a Mbəlom hərwi ndo i Efez hay

¹⁵ Hərwi niye neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom hərwi kurom. Neŋ faya na

* 1:7 «Tə bambaz ŋgay», andza məgwədə ta məməte ŋgay nakə tə kəd na ka mayako mazləmbada eye aye.

gay naha siſce a Mbəlom na, hərwi mey? Hərwi na tsəne kəkay nakə nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Bəy Maduweŋ Yesu kame kame ada kəkay nakə ka wudum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye dərma. Ayaw! Na tsəne wu niye hay andza niye na, ¹⁶ ahəl nakə neŋ faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na gaway naha siſce a Mbəlom pat pat hərwi kurom. ¹⁷ Na dūwulay naha me na, a Mbəlom Bəba kway nakə ta məzlaḅ eye haladzay aye. Neŋgeye Mbəlom nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste faya ma geye məsler aye. Na dūwulay naha me sa na, hərwi ada mā dākum ha metsehe ŋgay hərwi ada mā bəzakum ha bo, kə səkahum ha məsəre na lele. ¹⁸ Faya na dūwulay naha me sa na, mā həndakakum na mədzal gər kurom lele ada ka dzalumeye ka wu nakə a zalakum faya ma vəlakumeye aye lele. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kə sərur ha kəkay wu nakə ma ta vəlakumeye na, ŋgwalak eye haladzay a ze wu hay tebiye. Wu niye ma vəlakumeye na, ma vəlakumeye tə siye i ndo ŋgay hay tebiye.

¹⁹ Neŋ faya na tsətsahiye faya na, ka sərur gədan ŋgay nakə a ze ha gədan i wu hay tebiye aye ada ka sərur ha gədan ŋgay niye faya ma giye məsler ma nəkway neh-eye ka dzalakwa ha ka neŋgeye na, kəkay. ²⁰ Gədan ŋgay niye na, nəte tə bəmalə nakə a ge məsler tə Yesu Kəriste ahəl nakə a ləse ahaya abəra ma mədahan aye. Yesu a ləsew abəra ma mədahan na, Mbəlom Bəba a gwaday: «Ndza ka təv lele eye tə həlay i mənday ga.» ²¹ Ma təv niye Yesu a ndza a dəma aye na, neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ta bəy tay eye hay tebiye, ada ka gər i siye i wu neheye gədan tay andaya mə mbəlom aye tebiye. Neŋgeye ka gər i ndo neheye kwa məzele tay kəkay kəkay eye tebiye. Mədə a zləm ŋgay na, a ze məzele neheye ka məndzibəra nakay anəke aye ada tə bəmalə nakə ma deyeweye kame aye. ²² Mbəlom a həl wu hay tebiye, a pa na a huf i sik ŋgay. A zla, a pa na neŋgeye bəy ka gər i wu hay tebiye, a gwaday: «Nəkar na, bəy i ndo ga hay tebiye.» ²³ Ndo ŋgay hay na, ta tər andza bo i Yesu. ŋgwalak i wu neheye lele eye hay tebiye aye na, faya ma vəlateye a ndo ŋgay hay ada neŋgeye na, ŋgwalak i wu i Mbəlom tebiye andaya mə neŋgeye.

2

Mbəlom a vəl sifa tə həlay i Kəriste

¹ Ahəl niye nəkurom kame i Mbəlom na, andza maməta eye hay hərwi mənese ta mezeleme kurom neheye ka gawum aye. ² Ka pawumay bəzay huya na, a mede i ndo i məndzibəra hay. Ka pawumay zləm a bəy i fakalaw nakə neŋgeye mandza eye ma

magərmbəlom aye. Maa ge məsler ma ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom bay hus anəke aye na, neŋgeye. ³ Nəkway tebiye ahəl niye na, nəkway andza nəteye dərma. Ka gawakwa wu neheye lele bay a say a bor i bo kway aye hay. Bor i bo kway a yawa kway ha ka məge wu neheye lele bay aye hay kame kame. Ka dzalawakwa na, ka məge wu neheye a say a bor i bo kway aye. Həbe sariya i Mbəlom ma gəsiye kway andza ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste təbey aye na, hərwi bor i bo kway.

⁴ Ane tuk na, anəke na, andza niye sa bay. Mbəlom, neŋgeye na, ka gakway mə bo haladzay. A wuda kway haladzay. ⁵ Kwa nəkway andza maməta eye hay hərwi nakə faya ka gəkweye wu neheye lele bay aye hay na, kə vəlakway sifa wedeye. Kə dzapa kway ha tə Yesu Kəriste hərwi nakə a wuda kway haladzay aye. A təma kway ha na, kəriye. ⁶ Sa na, a lətsakway ahaya abəra ma mədahan dziye tə Yesu Kəriste hərwi nakə nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Ada ka vəlakway təv məndze a nəkway tage Yesu Kəriste mə mbəlom. ⁷ Andza niye, kə gəkway wu lele eye haladzay tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, hərwi a say mədatay ha a ndo neheye ta deyeweye kame mba aye. Nəteye ta sər ha dərma ŋgwalak ŋgay nakə a vəl haladzay aye na, kəriye. ⁸ Mbəlom a təma kurom ha abəra mə mezeleme na, kəriye ta mədzal gər nakə a vəlakum ka dzalum ha ka neŋgeye. A gakum ŋgwalak ŋgay na, kəriye ⁹ bəna, hərwi məsler neheye faya ka gumeye lele eye hay bay. A gakum ŋgwalak ŋgay kəriye na, hərwi ada ndəray mə dəslay ha gər a bo ŋgay bay. ¹⁰ Hərwi niye maa gəkway na, neŋgeye. A vəlakway sifa wedeye na, tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kə gəkwa wu lele eye hay huya. Mbəlom a ləva ha bo tə wu niye lele eye hay na, kurre hərwi ada kə pakway bəzay a tsəved lele eye.

Ka tərakwa nəte na, tə Kəriste

¹¹ Hərwi niye nəkurom ahəl niye kəkay na, mā makumaw a gər. Nəkurom na, Yahuda hay bay, slala kurom wal. Yahuda hay tə zalawakum na, ndo neheye ta dəs bo təbey aye. Nəteye tə gwadaway a gər tay na, nəteye mədəsa eye hay. Ane tuk na, tə tsik na, ka wu nakə ndo hay faya ta geye a bo tay, dərə a ŋgatay aye dəkdek tsa. ¹² Məmur ahaya a mədzal gər kurom, ahəl niye na, ka sərur Kəriste bay. Mə walaŋ i Yahuda hay na, nəkurom mbəlok eye hay. Mbəlom na, kə 6ar dzam ta ndo ŋgay hay. Ma dzam niye a 6ar ta ndo ŋgay hay eye na, a tsik a gwad ma vəlateye wu na, kurre. Ane tuk na, nəkurom mə dəma bay, nəkurom mbəlok eye hay. Wuray andaya nakə ka pum faya mədzal gər kurom aye

bay. Nəkurom ka mändzibəra nakay, ane tuk na, nəkurom dəreñ ta Mbəlom. ¹³ Ahəl niye na, nəkurom dəreñ ta Mbəlom. Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Nəkurom bəse ta Mbəlom tuk hərwi Yesu Kəriste. Neñgeye ka mbəda ha bambaz ngay hərwi kurom.

¹⁴ Neñgeye ndo i zay. Ka hutakwa mändze zay mə walañ kway na, hərwi ngay. Bəna, ahəl niye na, Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye na, nəteye mañgəna eye. Ane tuk na, neñgeye kə gaw ngwalak ngay, ka təra kway ha nəte. Ahəl niye na, mənə dəre a bo andaya mə walañ kway, a ngəna kway ha ka bo abara andza dzal. Ahəl nakə a mət aye na, ka mbəzl ha dzal aye niye. ¹⁵ Kə mbata ha bazlam mapala eye i Yahuda hay naka a gwadawa: «Kə ge nakay bay» kəgəbay «Ge nakay» aye. A ge andza niye na, hərwi mədzepe tay ha Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Nəteye mañgəna eye sulo sa bay, nəteye nəte hərwi nəteye madzapa eye nəte ta neñgeye. Nəteye tebiye ta tara slala wedeye. A vəlatay mändze zay a walañ tay na, andza niye. ¹⁶ Mənə dəre nakə mə walañ tay aye na, kə mbata ha ta məməte ngay. Mənə dəre andaya sa bay. Ta təra slala nəte na, hərwi ngay. Kə sər tay ha ka bo nəteye tebiye tage Mbəlom. ¹⁷ Kəriste ki yaw ka mändzibəra, kə da ha labara wedeye ka gər i mändze zay mə walañ i ndo hay ta Mbəlom. Mändze zay niye na, i kurom neheye dəreñ ta Mbəlom aye ada i may neheye namay bəse ta Mbəlom aye. ¹⁸ Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, nəkway sulo kway eye tebiye ka hutakwa tsəved mahəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste ta gədañ i Məsəfəre Tsədañña eye nəte ngweñ.

¹⁹ Kə ge andza niye na, nəkurom mbəlok eye hay sa bay. Nəkurom madurloñ hay sa bay. Nəkurom na, wawa i dala niye hay nəkurom andza siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəkurom mə gay i Mbəlom andza nəteye. ²⁰ Nəkurom na, ka tərüm kwar neheye ta dəzliye ha gay aye. Matəra mədok eye na, ndo i maslañ hay ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. Kəriste na, neñgeye kwar nakə mə vəleye gədañ a gay aye. ²¹ Gay niye a gəl kame kame, a mbəzl bay na, hərwi ngay. Gay niye a təra na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Mbəlom ma ndziye na, mə dəma. ²² Nəkurom neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, kə həl kurom ta siye i ndo hay, ka təra kway hay tebiye andza kwar i mədəzle gay. Gay niye na, Məsəfəre i Mbəlom ma ndziye mə dəma.

3

A say a Mbəlom na, Pol mə datay ha

labara ngay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye

¹ Hərwi niye neñ Pol, neñ faya na dūwulay naha me a Mbəlom pat pat hərwi kurom. Neñ ma dāngay na, hərwi məsler i Yesu Kəriste nakə faya na giye hərwi madzane nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. ² Ka tsənum Mbəlom kə vəleñ məsler hərwi ada nə ge hərwi kurom bədaw? Na huta na, hərwi ngwalak ngay. ³ Mbəlom kə deñ ha wu nakə mañgaha eye kurre aye andza nakə na lah məwatsakum naha faya tsekweñ aye. ⁴ Ka dzangum na, ka sərumeye ha kəkay nakə neñ na sər wu naka mañgaha eye ka gər i Kəriste kurre aye lele tuk. ⁵ Ahəl niye na, Mbəlom kə datay ha wu nakə mañgaha eye andza nakə anəke aye bay. Ane tuk na, anəke na, a sləraw Məsəfəre ngay hərwi ada mə datay ha wu niye mañgaha eye parakka. A da ha na, a ndo i maslañ ngay hay, ada a ndo məde ha bazlam ngay neheye a pala tay ha aye. ⁶ Wu niye Mbəlom a da ha aye na, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, Mbəlom ma vəlakumeye dziye ta Yahuda hay. Nəkurom ta Yahuda hay nəkurom ka tərüm slala nəte. Wu nakə Mbəlom a gwaf ma ta vəliye a ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye ma vəlakumeye na, dziye ta Yahuda hay. Wu neheye tebiye na, maa da ha Labara Ngwalak eye.

⁷ Mbəlom a geñ ngwalak ngay, a zla ga məge məsler ngay hərwi ada nə da ha labara ngay ngwalak eye a ndo hay. A ge andza niye na, ta gədañ ngay. ⁸ Neñ mə walañ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, na sla wuray kwa tsekweñ bay tebiye. Kwa andza niye bəbay na, Mbəlom kə geñ ngwalak ngay a neñ hərwi ada nə datay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ngama nakə a yaw mə həlay i Yesu Kəriste aye. Ngama niye na, haladzay. Ndo hay ta sliye faya məsere tebiye bay, hərwi ka zal naha. ⁹ Mbəlom a vəleñ tsəved ka mədatay ha a ndo hay wu nakə a tsik ahəl niye mañgaha eye, ma ta giye bo na, kəkay. Mbəlom neñgeye ndo məge wu hay tebiye kə pa na wu niye mañgaha eye hus ahəl nakay anañ aye. Anəke na, kə ndohwaw a dzaydzay parakka tuk. ¹⁰ Anəke na, Mbəlom kə da ha mə walañ i ndo ngay hay hərwi ada gawla ngay hay ta bəy tay hay mə mbəlom tə zəba fataya tə sər ha metsehe ngay ka gər i wu hay wal wal tebiye. ¹¹ Andza niye, a ge na, andza nakə a tsik a gwaf ma giye na, ahəl nakə mändzibəra andaya zuk bay aye. A ge na, tə həlay i Yesu Kəriste Bay Maduweñ kway. ¹² Anəke nəkway na, nəkway madzapa eye tə Kəriste. Faya ka dzalakweye ha faya. Ka dzədzarakweye sa bay, ka hutakwa tsəved mahəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. ¹³ Hərwi niye neñ faya na gakumeye amboh. Dərev mə ye fakuma

abæra hærwi dæretsæteh nakæ neŋ faya na siye hærwi kurom aye bay. Duh dæretsæteh nakay faya na siye na, ma dzæniye kurom haladzay.

Mawudê bo i Kæriste nakæ a wudå kway aye

¹⁴ Hærwi niye neŋ faya na dækweye naha gurmets a Mbælom Bæba kway. ¹⁵ Neŋgeye na, Bæba i slala hay tebiye mæ mbælom ada ka mændzibæra ta dedek. ¹⁶ Neŋ faya na dūwulay naha me hærwi ada Mæsæfære ŋgay mâ vèlakum gædan. Ta gædan i Mæsæfære ŋgay nakæ ma vèlakumeye aye na, ka ŋgælumeye ha bo lele ka tsæved ŋgay. Hærwi neŋgeye na, gædan aye haladzay, wu hay tebiye mæ hælai ŋgay. ¹⁷ Neŋ faya na dūwulay naha me sa na, hærwi ada Yesu Kæriste mâ ndæ ma dærev kurom hay ta mædzal gær kurom nakæ ka dzalum ha faya aye. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hærwi ada kâ wudum bo næte næte mæ walaŋ kurom na, ka hutumeye gædan andza dærizl i gærdaf nakæ mapa zlalay eye lele aye ada andza gay nakæ ta dæzl ka mædok nakæ mapa eye lele aye. ¹⁸ Andza niye, nækurom ta ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu siye hay ka mbumeye faya mæsære ha kækay nakæ Yesu Kæriste a wudå kurom aye. Kwa ka yum na, a ŋgay, kwa ka tsalum na, a gæma, kwa ka mbæzlumaw ka dala, kokway i mawudê bo ŋgay andaya tæbey. ¹⁹ Neŋ faya na dūwulay naha me na, hærwi ada kâ særum ha neŋgeye a wudå kurom. Mawudê bo ŋgay nakæ a wudå kway aye na, ka slumeye mæsære tebiye bay. Andza niye, Mbælom na, wuray a kætsay bay. Ma rahiye kurom ha ta wu neheye neŋgeye maraha eye.

²⁰ Neŋgeye na, ma sliye faya mæge wu hay tebiye a ze wu nakæ ka tsætsahakwa faya mâ gakway aye haladzay. Kwa wu nakæ ka dzalakwa mâ gakway aye na, a ze. Faya ma giye na, ta gædan ŋgay nakæ faya ma giye mæsler mæ nækway aye. ²¹ Tå zambaday a Mbælom hærwi wu nakæ a ge ta ndo ŋgay hay ada tæ Yesu Kæriste aye kame kame ka tor eye. Må tæra andza niye!

4

Dzapakwa næte

¹ Neŋ nakæ ma dangay hærwi mæsler i Bæy Maduweŋ kway Yesu Kæriste aye, faya na gakumeye naha amboh hærwi ada mede kurom mâ tæra na, andza i Mbælom nakæ a zalakum ka mæge aye. ² Andza mægwede ræhumay ha gær a ndo hay kwa kæday. Mæsære me mâ ge mæ walaŋ kurom. Zlum ŋgatay ka tæv i wu hay tebiye. Wudum

bo næte næte mæ walaŋ kurom ada saku-may naha a bo næte næte mæ walaŋ kurom. ³ Ræzlumay a gær, mændze kurom mâ ge næte, metsehe næte andza nakæ Mæsæfære Tsædanŋa eye a dzapa kurom ha aye. Ndzum tæ zay mæ walaŋ kurom hærwi ada kâ ndzum nækurom madzapa eye næte. ⁴ Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ta tæra na, bo i Yesu Kæriste næte. Mæsæfære i Mbælom bæbay na, næte. Wu neheye Mbælom a zalakum faya aye na, næte dærmak. ⁵ Bæy Maduweŋ kway na, næte. Mæpe mædzal gær kway nakæ ka pakwa ka Mbælom aye næte. Madzæhuæ nakæ ta dzæhuæ kway ha a yam aye na, næte. ⁶ Mbælom na, neŋgeye næte ŋgweŋ. Neŋgeye na, Bæba i ndo hay tebiye. Neŋgeye a lava wu hay tebiye. Faya ma giye mæsler mæ walaŋ kway tebiye. Neŋgeye mæ walaŋ i ndo ŋgay hay.

⁷ Nækway tebiye Kæriste kæ vèlakway gædan wal wal ka mæge mæsler ŋgay. ⁸ Andza nakæ mawatsa eye mæ bazlam i Mbælom aye na, a gwad:

«Ahæl nakæ a ŋgwasa ka ndo mæne dære ŋgay hay aye na,

kæ tsal a mbælom,

kæ hæl tay ha ndo neheye magæsa eye hay.

Tsa na, a vèlatay ndaraw a ndo hay ka mændzibæra.*»

⁹ A gwad: «Kæ tsal a mbælom» na, andza mægwede mey? A tsal a mbælom na, duh a lahaw mambæzlaw hus ka dala tæday. ¹⁰ Ndo niye a mbæzlaw aye na, neŋgeye ndo nakæ a tsal a mbælom a gær eye dæren hærwi ada mâ tæra ha wu hay tebiye lele.

¹¹ Maa vèl ndaraw a ndo hay na, neŋgeye. Siye hay a vèlatay ndaraw matære ndo i maslaŋ ŋgay hay, siye hay ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay, siye ndo mæde ha labara wedeye a ndo hay ada ndo mekelen eye hay ndo matsækure tæ matætikatay bazlam i Mbælom a ndo hay. ¹² A ge andza niye na, hærwi ada tå dzæna tay ha siye i ndo ŋgay neheye tæ dzala ha aye ka mæge mæsler i Mbælom ada ndo niye hay ta tæra bo ŋgay aye na, tå gæl. ¹³ A ge andza niye na, nækway tebiye ka dzapakwa næte hærwi mædzal gær kway nakæ ka dzalakwa ha ka Yesu Kæriste Wawa i Mbælom aye na, næte. Ada ka sækawa na sa. Andza niye ka gælakweye, ka tækweye ndo neheye masæra eye ka tsæved i Mbælom aye. Ka tækweye ndo lele hay andza Kæriste.

¹⁴ Ka tækawa andza niye na, nækway wawa hay sa bay. Ndo mævay gær a ndo hay tæ maraw me tay ta dziye kway ha abæra ka tsæved i Mbælom tæ matætike tay niye hay andza mætasl nakæ ma bæliye ka kwalalan i yam ka gær i yam vuv afæn vuv afæn aye

* 4:8 Matsika eye andza mæ Dæmes hay 68.19.

sa bay. ¹⁵ Duh na, tsikakwatay dedek a ndo hay. Gakwa wu hay tebiye ta mawude bo nate nate ma walan kway. Ka gakwa andza niye na, ka galakweye hus ka matere andza Kariste, nengeye nakə ka gər i ndo neheye tebiye aye. ¹⁶ Maa hayay gər a ndo hay tebiye na, nengeye hərwi ada ta dzapa nate andza verezl i bo i ndo nakə a zəv ha bo ka təv manəte aye. Tadə siye faya ta giye məsler tebiye na, bo ma gəliye. Andza niye, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta wuda bo nate nate ma walan tay na, ta diye kame kame.

Sifa wedeye ka təv i Yesu

¹⁷ Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, ta mazole i Bəy Maduweŋ kway. Na tsikakumeye naha na, wuye mey? Neŋ faya na gwadəkumeye naha amboh ta amboh, kə pumay bəzay a mede i ndo neheye ta sər Mbəlom bay aye sa bay. Nəteye ta dzala na, ka wu nakə ma giye ŋgama bay aye. ¹⁸ Mədzal gər tay na, ləvon. Nəteye kame i Mbəlom na, mbəlok eye hay. Sifa nakə ma ndəviye bay ka tor aye na, ta huta bay hərwi ta kula ha gər tay tonŋwa tonŋwa andza kwar. Tə sər tsəved i Mbəlom bay. ¹⁹ Horoy a gatay sa bay. Tə vəlay ha bo tay na, ka mäge wu neheye lele bay aye hay. Wu neheye a ge horoy aye na, faya ta giye ta mənŋwese.

²⁰ Nəkurom, ka tətikum ka gər Kəriste na, andza niye bay. ²¹ Ka rəhumay ha gər na, a nengeye bədaw? Nəkurom neheye madzapa eye ta nengeye na, ta tətikakum dedek. Dedek niye ta tətikakum aye na, Yesu. ²² Ta tətikakum na, gərüm ha mədzal gər kurom neheye kurre aye. Gərüm ha mede kurom nakə ahəl niye aye. Mede kurom niye na, ma nasiye kurom ha hərwi bor i wu neheye lele bay aye ta vakumeye gər. ²³ Məsəfəre i Mbəlom mā mbədəkum ha dərev kurom ada dzalum ka wu lele eye hay. ²⁴ Pumay bəzay na, a mede wedeye. Mede wedeye niye na, maa mbədə ha mə nəkurom na, Mbəlom hərwi ada mā təra andza i ŋgay. Mede niye na, dedek eye, a yay a gər a Mbəlom. Mənese andaya kwa tsekweŋ mə dəma bay.

²⁵ Hərwi niye kə rawum me bay. Kwa way mā tsikay a ndo na, dedek hərwi nəkway madzapa eye na, nate andza hawal i bo neheye wal wal madzapa eye ka bo eye nate aye. ²⁶ Wuray kə ndalakum na, kə gum mezeleme bay. Pat mā dəd ka wu nakə a ndalakum aye bay, səfum ha dərev kurom. ²⁷ Kə vəlumay tsəved a Fakalaw bay. ²⁸ Məkə hay ta kəla sa bay. Duh na, ta ge məsler lele ta həlay tay hərwi ada ta huta wu hərwi məvəlatay a mətawək hay dərək. ²⁹ Bazlam nakə ma nasiye ha ndo

hay aye na, mā ndohwaw abəra ma təbəlem kurom bay. Tsikum duh na, bazlam nakə ma dzəniye siye i ndo hay mägele ka tsəved i Mbəlom aye. Tsikum na, wu neheye a ye ka bo mətsike, ma dzəniye tay ha ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam kurom aye. ³⁰ Kə gumay dəretsətseh a Məsəfəre i Mbəlom Tsədəŋŋa eye kwa tsekweŋ bay tebiye. Mbəlom a ge fakuma ŋgodgor na, ta Məsəfəre† niye. Andza məgwede na, nəkurom ndo ŋgay hay. A dukum ha sa na, pat nakə həlay aye kə slaw na, ma təmiye kurom ha ka tor eye tuk. ³¹ Zlum na dəgun abəra mə dərev kurom. Kə gum mevel bay, wu mā ndalakum bay. Gərüm ha mətsal bo, kə tsadum a bo bay. Kə gum sewed kwa tsekweŋ bay tebiye. ³² Tərüm duh na, kwakwad eye hay kame i ndo hay. Gumatay ŋgwalak a ndo hay. Pəsum ha a bo mənese mə walan kurom nate nate andza nakə Mbəlom a pəsakum ha tə Kəriste aye.

5

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, mə dzaydzay

¹ Nəkurom na, wawa i Mbəlom hay. Mbəlom a wuda kurom haladzay. Kə ge andza niye na, tərüm andza nengeye. ² Ma mənđe kurom tebiye na, wudum ndo hay andza Kəriste nakə a wuda kway, a mət hərwi kway aye. Məməte nakə a mət aye andza wu nakə a tsəhən ada a ze hunŋa lele tə vəlay a Mbəlom, a yay a gər haladzay aye.

³ Anəke na, nəkurom na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Kə gum madama kwa tsekweŋ bay. Wu neheye a ge horoy mäge aye na, kə gum bay. Kə gum dəre ka wu i ndo hay bay. Ka gər i wu neheye na, kwa tsekweŋ kə tsikum bay. ⁴ Bazlam neheye a ge horoy aye ada ta bazlam neheye mətərakahan aye na, a ye ka bo mətsike mə walan kurom bay. Kwa mäge mahamba neheye lele bay aye na, kə gum bay. Duh na, gumay naha sisə a Mbəlom hərwi wu nakə a ge aye. ⁵ Sərüm ha na, ndo neheye faya ta giye madama aye ta ndo neheye faya ta giye siye i wu neheye lele bay aye na, ta hutiyə mede a Bəy i Mbəlom ta Kəriste bay. Ndo neheye faya ta giye dəre ka wu i ndo hay aye ta hutiyə mede a bay i Mbəlom bay hərwi wu neheye a yatay a gər a ze Mbəlom. Niye andza nəteye faya ta dəslyay ha gər na, a kule.

⁶ Ndo hay ta vakum gər tə bazlam neheye kəriye bay. Dərev ma ta ndəleye a Mbəlom hərwi bazlam niye hay lele bay aye. Mbəlom ma ta giye mevel ka ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. ⁷ Kə dzapum ta ndo niye hay bay tebiye. ⁸ Ahəl niye na, nəkurom ma ləvon. Anəke na, nəkurom mə

† 4:30 Zəba ma Efez hay 1.13.

dzaydzay hərwi nəkurom madzapa eye ta Bəy Maduweñ Yesu. Ndzum na, andza ndo neheye nəteye mandza eye mə dzaydzay aye. ⁹Na tsik andza niye na, hərwi dzaydzay faya ma vəliye wu neheye ngwalak eye ta wu neheye mənese mə dəma bay aye ada dedək eye. ¹⁰Gum gədanj məsərə na, wu neheye a yay a gər a Bəy Maduweñ aye. Ada gum na, wu niye hay. ¹¹Məsler i ndo neheye faya ta giye ma ləvonj aye na, kâ tələkum a dəma həlay kurom bay. Wu nakə faya ta giye na, ngwalak eye andaya mə dəma kwa tsekweñ bay tebiye. Duh na, wu tay neheye lele bay faya ta giye na, dumatay ha parakka. ¹²Wu neheye faya ta giye ta məkal aye na, a ge horoy mətsike faya. ¹³Tadə ta də ha wu niye hay parakka na, nəteye kəkay na, ndo hay ta ngateye, ¹⁴hərwi wu nakə a bəz parakka ta həpat aye na, ma təriye dzaydzay. Hərwi niye tə gwad:

«Nəkar nakə mandzahərə eye, pədəke abərə ka mändzəhərə, lətse abərə mə walañ i mədahañ hay, hərwi ada Kəriste mə vəlaka dzaydzay.»

¹⁵Kə ge andza niye na, gumay metsehe a mede kurom. Ndo neheye tə sər wu-ray bay aye na, kâ pumay bəzay a mede tay bay. Duh pumay bəzay na, andza ndo neheye ta tsah aye. ¹⁶Həlay nakay ananj aye na, həlay nakə lele bay aye. Kâ dzum ha həlay kəriye bay, gum ngwalak huya. ¹⁷Hərwi niye kâ tərüm andza ndo neheye ta tsah təbey aye bay, duh pumay zləm na, a wu nakə Bəy Maduweñ kway a say kâ gum aye. ¹⁸Kâ kwayum ta guzum bay. Məkweye na, ma nasiye ha sifa kurom. Duh na, Məsəfərə i Mbəlom mə rahakum a dərev pat pat. ¹⁹Zambadumay a Mbəlom ta dəmes nəte nəte mə walañ kurom. Gum dəmes kwa waray waray neheye Məsəfərə i Mbəlom a vəlakum aye. Gum dəmes niye hay mə walañ kurom. Zambadumay a Bəy Maduweñ tə dərev kurom tebiye. ²⁰Gumay naha sisə a Bəba Mbəlom hərwi wu hay tebiye. Gumay naha sisə na, tə məzele i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste. Gumay naha sisə pat pat.

Məndze i ngwas hay tə zal tay hay

²¹Rəhumay ha gər kwa a way nəte nəte mə walañ kurom hərwi nəkurom faya ka pumay naha faya a Kəriste.

²²Nəkurom ngwas hay, rəhumay gər a zal kurom hay andza nakə a say a Bəy Maduweñ kway Yesu aye. ²³Hərwi zal na, neñgeye bəy eye ka gər i ngwas andza nakə Yesu Kəriste neñgeye bəy ka gər i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Neñgeye ma mbəliye tay ha məhay gər i ndo

məpe mədzal gər hay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay na, bo ngay. ²⁴Kə ge andza niye na, ngwas hay tə rəhatay ha gər a zal tay hay lele andza nakə məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ta rəhay ha gər a Yesu Kəriste aye.

²⁵Nəkurom zal hay, wudum ngwas kurom hay haladzay andza nakə Yesu Kəriste a wudə məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ada a mət hərwi tay aye. ²⁶A ge andza niye na, hərwi mə tərə tay ha tsədəñña kame i Mbəlom. Neñgeye a təd yam, a bara tay ha hərwi ada tə tərə tsədəñña ta labara ngay.* Andza niye, a pala tay ha wal, nəteye ta tərə i Mbəlom. ²⁷A say ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə yaw kame ngay na, ta mədəslatay ha gər nakə ta dəslatay ha gər aye. Tə tərə na, tsədəñña, ndəluḅ kwa tsekweñ mə ge andaya fataya bay. Tə tərə ka dəre i ndo na, lele. Mənese mə ge andaya fataya bay, ada kwa vavay mə ge andaya fataya bay. ²⁸Andza niye nəkurom zal hay dərmak wudum ngwas kurom hay andza nakə ka wudum bo kurom aye. Ndoweye ka wudə ngwas na, a wudə bo ngay. ²⁹Ndəray andaya nakə ma geye dəretsətseh a bo ngay aye na, andaya bay. Kwa way na, ma geye gər a bo ngay ta wu mənday lele andza Yesu Kəriste nakə faya ma gateye gər a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay aye. ³⁰Neñgeye faya ma gəkweye gər hərwi nəkway na, hawal i bo ngay. ³¹Hərwi niye bazlam i Mbəlom a gwad na: «Hərwi niye haslaka ma gəriye ha bəba ngay ta may ngay, ta ndziye ta ngwas ngay. Nəteye sulo tə təriye bo nəte.†» ³²Bazlam nakay na, kə dəkway ha wu nakə ngwalak eye lele haladzay. Neñ na tsik na, ka gər i Kəriste ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. ³³Bazlam neheye na, hərwi kurom dərmak. Kwa way mə wudə ngwas ngay andza nake a wudə bo ngay aye. Ngwas hay rəhumatay gər a zal kurom hay.

6

Məndze i wawa hay ta bəba tay hay

¹Wawa hay, nəkurom ka tərüm madzapa eye ta Bəy Maduweñ Yesu. Gəsumatay me a bəba ta may kurom hay hərwi andza niye na, lele. ²Bazlam i Mbəlom mapala eye nəte a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.» Niye na, makurre i bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik ahəl niye a gwad ma ta vəliye wu aye. ³Wu nakə a gwad: «Ma ta vəliye, tədə ka rəhay ha gər aye na, wu tebiye ma giye lele hərwi yak. Ka ndziye ka mändzibərə haladzay.*»

⁴Nəkurom bəba i wawa hay, kâ gumatay wu mandala eye a wawa kurom hay bay.

* 5:26 Məbere tsədəñña ta yam: Zəba ma Ezekiyel 36.25; Titus 3.5, ada labara: Zəba ma Yuhana 15.3. † 5:31 Madazlay i wu hay 2.24. * 6:3 Zəba ma mə Madayaw abərə mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16.

Duh na, gumatay gær lele. Tətikumatay ada katum tay andza nakə Bəy Maduweŋ Yesu a da ha aye.

Beke ta ndo i gay tay hay

⁵ Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gær a ndo i gay kurom hay ka mändzibara nakay. Gəsumatay me ada dzədzarumatay. Gum məsler tə dərev kurom nətə. Niye na, ka rəhumay ha gær na, a Kəriste. ⁶ Kā gum məsler ka təv dəre tay dekdək tsa bay. Kā gum məsler hərwi ada tã dəsłakum ha gær dekdək tsa bay. Duh na, gum wu neheye a yay a gær a Mbəłom aye tə dərev kurom nətə hərwi nəkurom na, ndo i məsler i Kəriste. ⁷ Gumatay məsler na, ta ŋwalak andza nakə faya ka gumeye məsler na, a Bəy Maduweŋ aye bəna andza nakə ka gumeye a ndo hay aye bay. ⁸ Kwa nəkar na, beke, kwa nəkar beke eye bay, sər ha na, tadə faya ka giye məsler lele eye na, Bəy Maduweŋ ma ta hamakeye a dəma.

⁹ Nəkurom ndo i gay i beke hay, gumatay ŋwalak a beke kurom hay dərma. Kā gumatay dərətətəseh bay. Sər um ha nəkurom ta beke kurom hay na, nəkurom i Mbəłom nətə bəna wal wal bay. Neŋgeye na, a ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey.

Məhəle wu həlay i Mbəłom

¹⁰ Wu nakə na ndəvakumeye naha mətsikakum aye na, ndzum madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Tər um gədaŋ eye hay hərwi gədaŋ ŋgay na, a ze kwa mey tebiye. ¹¹ Dzəwudum bo ta wu həlay i Mbəłom neheye a pakum aye tebiye hərwi ada Fakalaw mā sla fakuma məvakum gær bay. Ka ndzumeye duwirre, ma sliye fakuma bay. ¹² Vəram nakə ka gəkweye na, ka gəkweye ka ndo hay bay. Ka gəkweye na, ta məsəfəre neheye lele bay aye hay ada ta bəy tay hay, ta neheye nəteye faya ta ləviye mändzibara nakay manasa eye tə mezeleme aye. Ada ka gəkweye vəram sa na, tə wu neheye lele bay aye, nəteye ta gədaŋ eye ma magərmbəłom aye. ¹³ Hərwi niye, həlum wu i həlay i Mbəłom neheye a pakum a həlay aye tebiye hərwi ada pat i vəram kə ndislew na, kã hwayum bay, ka gumeye vəram hus ka mandəve ŋgay eye. Andza niye, ta sliye fakuma bay. ¹⁴ Hərwi niye, ləvum bo. Tər um ndo dedək eye hay. Wu neheye dedək eye hay aye na, andza peteked nakə ka bərumeye ha bəzihud aye. Pumay bəzay a tsəved i Mbəłom hərwi tadə ka gum andza niye na, a təra andza peteked i bəre nakə ka pumeye ka bo aye. Ma təkiye kurom abəra ka wu neheye lele bay aye hay. ¹⁵ Ləvum bo pat pat ka mədə ha Labara ŋwalak eye nakə ma vəlateye zay a ndo hay aye. Niye na, andza taharak neheye ka pumeye a sik aye, hərwi ada ka ndzumeye ka tsəved i Mbəłom bəŋbəŋ lele. ¹⁶ Ma məsler kurom

nakə ka gumeye tebiye aye na, pum mədzal gær kurom ka Bəy Maduweŋ Yesu. Niye na, andza ka zlum ŋgaram a həlay. Səmber i Fakalaw neheye ma mbaliye kurom ha aye ta ndziye fakuma bay. Kwa tadə səmber niye hay ta ako eye faya bəbay na, ŋgaram ma mbatiye ha. ¹⁷ Mətəme nakə Mbəłom a təma kurom ha aye na, andza mbəramdaw nakə ka pumiye a gær aye hərwi matəke na gær. Pum a gær ada zlum bazlam i Mbəłom. Neŋgeye na, andza məslalam nakə Məsəfəre ma vəlakumeye, ka gumeye ha vəram aye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbəłom tə dərev kurom tebiye pat pat. Gumay ambəh ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. Kā ndzaharum bay, kã gər um ha maduwulay me a Mbəłom bay. Duwulumay me a Mbəłom pat pat hərwi ndo məpe mədzal gær hay ka Yesu tebiye. ¹⁹ Duwulumay naha me a Mbəłom hərwi ga dərma hərwi ada Mbəłom mā vələŋ wu nakə na tsikiye ada nã da ha Labara ŋwalak eye nakə Mbəłom a dərŋ ha aye. Nã da ha na, tə madzədar eye bay. ²⁰ Kwa neŋ ma dərŋgay bəbay na, neŋ ndo məsləre i Kəriste hərwi bazlam wədeye nakə faya na diye ha aye. Duwulumay me a Mbəłom hərwi ada nã dzədzar bay, nã da ha labara wədeye parakka andza nakə a say a Mbəłom nã da ha aye.

Mandəve i bazlam

²¹ Tsik malamar kway nakə na wudə aye na, neŋgeye tə neŋ faya nəmaa giye məsler i Bəy Maduweŋ salamay. Faya ma giye məsler i Bəy Maduweŋ tə marəhay ha gær ta dedək eye. Neŋ mandza eye kənaŋ kəkay na, ma diye naha ma tsikakumeye. ²² Neŋ faya na sləriye naha ka təv kurom na, hərwi ada kã sər um ha nəmay mandza eye kənaŋ na, kəkay, ada mā makum ha dərev.

²³ Mbəłom Bəba ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste tã vəlatay zay a malamar hay tebiye. Tã vəlatay mawudə bo, hərwi ada tã wudə bo nətə nətə mə walaŋ tay ada tã pa mədzal gær ka Yesu Kəriste huya.

²⁴ Mbəłom mā pa ŋgama ka ndo neheye ta wudə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ka tor eye.

**Derewel nakə Pol a watsatay
naha a
Filipi hay
aye
Məfələkwe**

Pol a pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a gəma i Filipi na, ahəl i mahəhele ngay masulo eye. Məhay gər niye na, makurre i məhay gər nakə Pol a pa ka dala i Erop aye.

Derewel i Pol faya ma diye ha ndo i Filipi hay tə Pol, mändze tay a ye lele. A say a Pol masəkah ha, mâ ge gədan eye lele. Ane tuk na, nengeye ma dangay. Faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə kə gatay a gər a Filipi hay bay aye. A tsikatay mawudə bo ngay nakə a wuda tay ha aye.

A tsikatay sa na, wu nakə faya ma dzəmiye na aye. Hərwi ndo siye hay faya ta diye ha Kəriste ta tsəved nakə ngwalak eye bay aye. A satay masəpete tay ha (1.15-17; 2.21, 18). Pol faya ma dzaliye məsləre ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye a Filipi hərwi tâ ye, tâ vələtay gədan ada mətsəne labara tay (2.19-30).

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Filipi ta slər wu kəriye a Pol (4.10-20).

Pol a tsikatay a Filipi hay ka sifa ta məməte i Yesu (2.6-11). Pol a gər ha wu nakə həbe ma hutiiye (3.3-10). Pol a təma məse dəretsətseh hərwi məpay bəzay a Yesu Kəriste. Nengeye ma dangay, ada maləva bo eye hərwi məvələ ha sifa ngay. Pol a tsikatay a Filipi hay tâ pay bəzay a mede ngay (3.17; 4.9).

Pol a vələtay gədan a Filipi hay tâ ndza huya ma mənğwese.

¹ Maa watsa naha derewel nakay na, neñ Pol ta Timote, namay ndo i məsler i Yesu Kəriste hay. Nəmaa tsikatay naha me a bagwar hay, a ndo madzəne kurom hay ada a ndo məpe mədzal gər hay tebiye hay ka Yesu Kəriste ma Filipi. ² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ngama ada tâ vələlum zay.

Pol a gaway naha sisə a Mbəlom

³ Kwa kəday na dzalawa fakuma na, na gaway naha sisə a Mbəlom. Na gaway naha sisə pat pat hərwi kurom. ⁴ Ahəl niye na duwulaway me pat pat hərwi kurom na, dərev ga manğwasa eye haladzay. ⁵ Na gaway naha sisə a Mbəlom na, hərwi ka dzapakwa nəte ka mədə ha Labara Ngwalak eye. Ka dazlumay madzəne ga na, pat niye kurre ka tərüm ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu hus anəke aye. ⁶ Maa dazlay mäge məsler lele eye mə dərev kurom hay na, Mbəlom. Na sər ta dedək, nengeye na,

ma gəriye ha ka manawa eye bay. Ma ndəviye ha məsler eye niye na, a pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye. ⁷ Wu nakə na dzala andza niye hərwi kurom aye na, lele. Hərwi ka yumenə a gər haladzay. Sa na, hərwi nəkurom tebiye tage neñ Mbəlom kə gakway ngwalak hərwi ada kâ dzənum ga, kwa anəke neñ ma dangay. Ada ahəl nakə na tsikawa labara i Yesu Kəriste kame i ndo mäge sariya hay ada na dəwatay ha labara nakay na, Labara Ngwalak eye dedək. ⁸ Mbəlom a sər na tsik na, na wuda kurom tə dərev nəte. Na raw me bay, na tsik na, dedək. Mawudə bo aye niye na wuda kurom haladzay eye a yaw na, mənğay? A yaw na, ka təv i Yesu Kəriste.

⁹ Na duwulaway naha me a Mbəlom hərwi kurom na, hərwi ada mawudə bo i Mbəlom nakə ka wudum bo mə walañ kurom aye, mâ səkah kame kame. Andza niye ka sərumeye dedək i Mbəlom, ada ka sərumeye ha ka bo bəra wu lele eye hay ta leləbay eye hay, ¹⁰ hərwi ada ka slumeye faya məzle wu neheye ngwalak eye hay. Andza niye pat nakə Kəriste ma maweye na, ka ndzumeye tsədanña, mənəse fakuma bay. ¹¹ Nəkurom na, ka tərumeye ndo mäge wu neheye ngwalak eye ta gədan i Yesu Kəriste. Ka gum andza niye na, ndo hay ta zambadəye a Mbəlom ada ta dəslyay ha gər.

Yesu na, a ze wu hay tebiye

¹² Malamar ga hay, a señ na, sərüm ha lele wu neheye tə ndzeñ a gər kənan aye na, düh ta dzəna mədə ha Labara Ngwalak eye. ¹³ Hərwi niye sidzew neheye tebiye faya ta tsəpiye gay i bəy bagwar eye ta siye i ndo hay tebiye tə sər hay neñ ma dangay na, hərwi nakə faya na giye məsler i Yesu Kəriste aye. ¹⁴ Sa na, məgəse nakə tə gəs ga a dangay aye na, ka səkahatay ha mədzal gər ka Bəy Maduweñ kway. Madzədzere kwa tsekweñ andaya mə dərev tay sa bay. Faya ta diye ha bazlam i Mbəlom a ndo hay kame kame düh.

¹⁵ Ane tuk na, siye hay mə walañ tay faya ta diye ha bazlam i Kəriste na, hərwi faya ta giye fəgaya sələk. A satay maze ga ha. Ndo mekeleñ eye hay na, tə dā ha bazlam i Kəriste na, tə dərev nəte. ¹⁶ Nəteye tə ge andza niye na, hərwi ta wuda ga. Tə sər ha maa sləra ga ahaya kənan na, Mbəlom. A sləra ga ahaya na, hərwi ada nâ tsikatay, nâ datay ha Labara Ngwalak eye i Yesu na, Labara ngwalak eye dedək. ¹⁷ Siye i ndo niye hay na, faya ta diye ha bazlam i Yesu Kəriste a ndo hay dərmak. Ayaw dedək ngway, ane tuk na, tə ge andza niye na, a satay maze ga, tə tsikawa tə dərev nəte eye dedək bay. A satay masəkeheñ ha dəretsətseh kənan ma dangay.

¹⁸ Ane tuk na, niye na, ma ndeleñeye dāw? Ma ndeleñeye bay. Kwa tadə tə tsik

na, tã dærev nãte eye bay, kwa tã tsik na, tã dærev lele eye sadzak, na sãr tã dã ha na, bazlam i Kãriste. Neŋ na, dærev ga ma ŋwasiye. Ayaw, ta dedek na ŋwasiye huya kame kame andza nakay. ¹⁹ Hãrwi na sãr ha na, wu neheye ta dzãniye ga mãmãte ga ha hãrwi faya ka dũwulumeye me hãrwi ga ada Mãsãfãre i Yesu Kãriste ma dzãniye ga.

²⁰ Wu nakã na wudã haladzay aye ada na pa faya mãdzal gãr aye, faya na hãbiye na, horoy ma ta geŋeye dãdã bay. Dærev ga ta gãdãŋ eye lele. Ada a seŋ na, kwa anãke, kwa kãdãŋ ndo hay tã dãslay gãr a Yesu Kãriste hãrwi ga. Kwa tadã neŋ andaya tã dãre, kwa tadã na mãt na, tã dãslay gãr andza niye. ²¹ Hãrwi tadã neŋ tã dãre mba na, na zambãdeye a Yesu Kãriste. Tadã kwa na mãt bãbay na, na hutiye magogoy ga. ²² Ane tuk na, tadã kã ge andza niye, neŋ andaya tã dãre mba na, na giye mãsler nakã ma dzãniye ndo hay aye. Mã walaŋ i bazlam neheye sulo aye na, a geŋ gãrãŋ gãrãŋ. Na zliye mã walaŋ eye wuray na, na sãr bay.

²³ Wu neheye sulo aye na, ta ŋgãneŋ ha mãdzal gãr. A seŋ hãbe na, nã gãr ha mãndzibãra nakay. Na diye mata ndze tã Kãriste mã mbãlom. Andza niye ka neŋ na, ŋgwalak eye haladzay. A ze ha mãndze nakã ka mãndzibãra aye. ²⁴ Ane tuk na, mãndze ga nakã na ndziye tã dãre aye na, ma giye ŋgama haladzay hãrwi mãdzane kurom. ²⁵ Ada na zãba faya na, ŋgwalak eye na, andza niye dũh. Hãrwi na sãr ta dedek na ndziye ka mãndzibãra mba. Ka ta ndzakweye ka tãv manãte eye tage nãkurom. Ka ndzakweye ka tãv manãte eye na, na dzãniye kurom ka mede kame kame ka tsãved i Mbãlom, hãrwi ada dærev kurom mã ge laŋlaŋ ka tsãved i Mbãlom. ²⁶ Andza niye, ta gãr ga ha abãra ma daŋgay, na ye naha ka tãv kurom na, ka zambãdũmeye a Yesu Kãriste hãrwi ga.

Mãge dãretsãtseh hãrwi Yesu

²⁷ ŋgwalak eye na, mede kurom mã ge lele hãrwi ada ndo hay tã zãba fakuma, faya ka pũmeye bãzay na, a bazlam i Kãriste dedek. Ayaw! A seŋ kwa tadã na ye naha ka tãv kurom kãgãbay kwa na ye naha bay na, nã tsãne nãkurom mandza eye na, bazlam kurom nãte. Ada sa na, faya ka gumeye gãdãŋ tã dærev kurom nãte andza ndo mãge vãram hay hãrwi ada Labara ŋgwalak eye i Yesu mã ye kame kame. ²⁸ Kã dzãdzãrumatay a ndo mãne dãre kurom bay tebiye. Tadã ka dzãdzãrumatay bay na, ta sãriye ha lele nãteye kame i Mbãlom na, ta dze. Ane tuk na, nãkurom na, Mbãlom kã mbãl kurom ha. Mata bãzatay ha niye na, Mbãlom. ²⁹ Hãrwi Mbãlom a gakum ŋgwalak na, ada kã dzalum ha ka Kãriste dẽkdẽk tsa bay. A gakum ŋgwalak na, hãrwi ada kã gum

dãretsãtseh hãrwi ŋgay dãrmak. ³⁰ Nãkurom ka ŋgatũmay a vãram nakã na ge ahal niye aye. Anãke na, faya ka tsãnumeye neŋ faya na giye andza niye huya. Aya! Nãkurom dãrmak ka gumeye vãram nakã neŋ faya na giye.

2

Tãrum na, andza Yesu

¹ Nãkurom ka sãrum ha nãkurom madzapa eye nãte tã Yesu Kãriste. Andza niye neŋgeye ma vãlakũmeye gãdãŋ ka dærev kurom hay. Mawudẽ bo ŋgay nakã a wudã kurom aye na, ma makũmeye naha dærev segey. Sãrum ha nãkurom madzapa eye nãte ta Mãsãfãre Tsãdãŋŋã eye. Ada ka wudũm bo mã walaŋ kurom nãte nãte bãdãw? Ndo hay tã gakum mã bo, na gwãd ba? ² Kã ge andza niye na, wudũm bo mã walaŋ kurom nãte nãte. Mãdzal gãr kurom mã ge nãte. Mãndze kurom mã ge nãte, ada bazlam kurom mã ge nãte mã ye ka bo ayaw ayaw. Tadã ka gum andza niye na, dærev ga ma ŋwasiye, ma deyeŋeye a gãr kurah kurah. ³ Kã dzalum ka bo kurom dẽkdẽk tsa bay. Kã dãsllumay ha gãr a bo bay. Dũh na, hãnum ha gãr kurom. Zãbum ka siye i ndo hay na, ndo neheye lele ta ze kurom aye. ⁴ Kwa way mã gay ŋgwalak a ndo hay. Kã pãlumay wu lele eye a gãr kurom dẽkdẽk tsa bay. Ka gum wu neheye tebiye andza nakay na, dærev ga ma rahiye tã mãŋgwese.

⁵ Dærev kurom mã tãra na, andza i Yesu Kãriste.

⁶ Kwa Yesu nãteye nãte ta Mbãlom bãbay na, kã lãva ha gãr ŋgay ta Mbãlom bay.

⁷ Dũh na, kã gãr ha tãv mãndze nakã lele eye, ka tãra ndo i mãsler.

Tã wa na andza ndo zezeŋ nakã tã wa na aye dãrmak.

Ahãl nakã a tãra ndo zezeŋ aye na,

⁸ a hãna ha gãr ŋgay.

A gãsay me a Mbãlom hus ka mãmãte sa!

Mãmãte ŋgay niye a mãt aye na, ta dar na ka mayako mazlãmbãdã eye.

⁹ Hãrwi niye, Mbãlom a pa na ka gãr i wu hay tebiye.

Kã pa faya mãzele nakã a dã zlãm a ze mãzele i wu hay tebiye aye.

¹⁰ A ge andza niye na, hãrwi ada wu hay tebiye kwa mã mbãlom, kwa kãnaŋ ka mãndzibãra, kwa mã bãd ta tsãne mãzele i Yesu na, nãteye tebiye tã yaw tã dãkway gurmets.

¹¹ Kwa way ma tsikiye tã bazlam ŋgay Yesu Kãriste na,

Bãy Maduwẽŋ ka gãr i wu hay tebiye.

Andza niye ta zambãdeye a Bãba ŋgay Mbãlom dãrmak.

Mede i ndo mãpe mãdzal gãr hay a Yesu ka mãndzibãra

¹² Nəkurom dzam ga neheye na wuɗa kurom haladzay aye, Yesu Kəriste a gasay me a Mbəlom kəkay na, nəkurom ka sərūm ha lele. Andza niye, nəkurom dərmaḱ gəsūmay me a Mbəlom. Ahəl niye neḱ ka təv kurom na, ka rəhawūmay ha gər. Kwa anəke neḱ andaya ka təv kurom sa bay bəbay na, səkahum ha marəhay ha gər kame kame. Andza məgwede na, mətəme nakə Mbəlom a təma kurom ha aye na, gum məsler eye tə həlay kurom eye dərmaḱ. Ka gumeye na, tə madzədzere i Mbəlom. ¹³ Hərwi Mbəlom faya ma giye məsler mə dərev kurom hərwi ada kə wudum wu neheye a yay a gər aye ada ma vəlakumeye gədanḱ hərwi ada kə gum wu neheye a yay a gər aye dərmaḱ.

¹⁴ Ma məsler kurom nakə ka gumeye tebiye na, kə sum me bay, kə tərūm a bo bay, ¹⁵ hərwi ada ka ndzumeye tsədanḱna mənese fakuma bay, ada ka tərūmeye wawa i Mbəlom neheye ta giye mənese bay aye. Nəkurom mandza eye na, mə waləḱ i ndo neheye faya ta səpatiyē ndo hay aye. Tə pay bəzay i tay na, a tsəved nakə lelebay aye. Nəkurom ka ndzumeye mə waləḱ tay na, andza wurzla neheye ta dəv dzaydzay ka magərmbəlom aye. ¹⁶ Ada sa na, ka tsikumatēye bazlam nakə ma vəliye məsəfərə a ndo hay aye. Tadə ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ma maweye na, na ta zlapiyē haladzay kame ḱgay hərwi kurom. Na ta zlapiyē hərwi kurom na, hərwi na ta səriye ha məsler nakə na ge mawura bo eye na, ka tərə kəriye bay. ¹⁷ Mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye na, a tərə wu nakə ka kədawūmay a Mbəlom kəriye aye. Agəla ta kədīye ga na, ma təriye mambədə ha bambaz andza wu kəriye niye ka kədawūmay a Mbəlom aye dərmaḱ. Kə ge andza niye na, ma deyeneye a gər haladzay, na ḱgwasiye tage nəkurom tebiye. ¹⁸ Nəkurom dərmaḱ na, mə yakum a gər, ḱgwaskwa ka bo tage neḱ.

Pol a slər Timote ta Epafrodit

¹⁹ Tadə kə say a Bəy Maduweḱ kway Yesu na, na sər ha mazlambar na slərakum naha Timote, hərwi ada kə maw ka təv ga na, nəkurom mandza eye kəkay na, ma deḱeye ha, ada ma meḱeye ha dərev andza nakə ma diye naha ma makumeye naha dərev aye dərmaḱ. ²⁰ Kanaḱ na, ndo andaya mədzal gər may nəte andza neḱeye na, andaya bay, say neḱeye nəte ḱgeweḱ. Ta dedek neḱeye na, a say madzəne kurom. ²¹ Ndo siye hay tebiye tə dzala na, ka bo tay deḱdeḱ tsa bəna, tə dzala ka məsler i Yesu Kəriste bay. ²² Ka sərūm ha Timote na, ka bəz ha neḱeye da kə sla. Neḱ tə neḱeye, nəmay salamay nəmaa dawa ha Labara ḱgwalak eye. Faya ma dzəniye ga ka məge məsler andza wawa nakə faya ma dzəniye bəba ḱgay aye.

²³ Andza niye a seḱ na slərakumeye naha. Ane tuk na, na həbiye ta ḱḱəneḱ ha sariya ga təday. ²⁴ Neḱ dərmaḱ, na sər ha ta dedek Bəy Maduweḱ ma vəleḱeye tsəved hərwi mede naha ka təv kurom.

²⁵ Nəkurom ka sərūm ha malamar kway Epafrodit, ndo məslere kurom nakə ka slərūmeye hərwi ada mə dzəna ga tə wu neheye andaya fagaya bay aye na, neḱ tə neḱeye nəmaa ge məsler salamay. Nəmaa ge məsler ta gədanḱ tə neḱeye salamay hərwi bazlam i Mbəlom. Na dzala anəke na, ḱgama mə ma naha ka təv kurom. ²⁶ Kə gay wadəḱ wadəḱ haladzay hərwi a tsəne tə gwad ka tsənum neḱeye kə dəd a dəvats. Hərwi niye hawa kurom eye a gay haladzay, a say mede naha mənḱatakum. ²⁷ Andza nakə ka tsənum aye na, dedek kə dəd a dəvats, ka bəreḱl. Ane tuk na, a gay mə bo a Mbəlom. Mbəlom kə mbəl ha. Maa gay mə bo a Mbəlom na, neḱ dərmaḱ. Mbəlom a mbəl ha na, andza a mbəl ha na, neḱ, hərwi ada dərətsətsəh mekelen eye mə yaw fagaya bay.

²⁸ Hərwi niye, a seḱ mə ma naha ta bəse ka təv kurom, hərwi ada ahəl nakə ka ḱgatūmay na, ka ḱgwasmūmay, ada neḱ nā dzala wuray sa bay. ²⁹ Ayaw! Ki ye naha na, təmum na lele. Təmum na tə mənḱwese, hərwi neḱeye na, malamar kurom ka tsəved i Bəy Maduweḱ. Slala i ndo andza nakay na, dəsulumay ha gər. ³⁰ Na tsik andza niye na, hərwi neḱeye na, a zəkaw tseḱweḱ ma mətiye hərwi məsler i Kəriste. Neḱeye a zla na, təv məndze kurom. Kə sər məndze ha məsəfərə ḱgay hərwi ada mə dzəna ga andza nakə tadə nəkurom kanaḱ na, ka dzənumeye ga aye.

3

Matərə tsədanḱna kame i Mbəlom na, kəkay?

¹ Malamar ga hay wu nakə na ndəvakumeye naha mətsike aye na, anaḱ: ḱgwasum hərwi nəkurom na, ndo i Bəy Maduweḱ hay. Na diye gər məwatsakum naha wu nakə ba na watsakum naha tsiy aye bay. Na masakumeye naha məwətse sa, ma dzəniye kurom hərwi ada wuray mə gakum bay.

² Gum metsehe kame i ndo neheye faya ta giye məsler ḱgwalak eye bay aye. Nəteye faya ta kwasatay ha gər a ndo hay ta məgwede dəsūm bo. ³ Ta dedek madəsa bo eye na, nəḱway bəna, nəteye bay. Maa tərə ndo i Mbəlom hay na, nəḱway. Nəḱway sa na, ka dūwulakway naha me a Mbəlom ta gədanḱ i Məsəfərə Tsədanḱna eye, ada ka zambadawakway a Yesu Kəriste. Nəḱway na, ka pakway zləm a wu nakə ndo zəzeḱ ma giye bay.

⁴ Tadə kə ge wu i ndo zezeŋ faya ma giye lele na, haḅe neŋ dərmaŋ ka piye faya zlam. Tadə ndoweye kə gwadaŋ a gər ŋgay lele məpay zlam a wu i ndo zezeŋ nakə ma giye na, neŋ na sər ha, i ga nakə na tsikiye na, ma ziye i ŋgay. ⁵ Hərwi neŋ na, ndo i Yahuda dədəŋ eye. Mawa ga na, Yahuda hay. Sa na, neŋ wawa i Israyel hay, ada tə wa ga ma gwala i Bendzamen. Ahəl nakə tə wa ga, na həna məhəne təsələ matsamahkar eye na, tə dəs bo ga. Tadə ta tsətsahiye faŋaya ka gər i bazlam i Yahuda hay mapala eye na, neŋ mə walaŋ i Farisa hay. ⁶ Neŋ na, na pay bəzay a kule i Yahuda hay lele. Na təkay dərə tə tsətsəḅ eye hus ka məgatay dərətsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste. Tadə bazlam i Yahuda hay mapala eye mə tərə ha ndo lele kame i Mbəlom na, na sliye faya haḅe məgwadaŋum neŋ na, məneḅe andaya kwa tsekweŋ faŋaya bay.

⁷ Wu niye hay na zəbawa faya ahəl niye na, andza magogoy ga. Ane tuk na, na sər ha wu niye ŋgama andaya mə dəma bay hərwi ada nā huta mədzepe tə Yesu Kəriste duh. ⁸ Ayaw! Na mbədəŋ dəba a wu niye hay tebiye na, hərwi na sər ha Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ ga. Niye na, a ze wu hay tebiye. Na mbədəŋ dəba a wu hay tebiye na, hərwi Yesu Kəriste. Na zəba ka wu niye hay na, andza mandzak hərwi ada namaḅ dzapa tə Yesu Kəriste ⁹ ada nā ndza mə həlay ŋgay. Na gwadiye neŋ lele kame i Mbəlom hərwi nakə na rəhay ha gər a bazlam i Yahuda hay mapala eye na, dədə na tsikiye bay. Wu nakə a tərə ga ha lele kame i Mbəlom aye na, nakə na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste aye. Maa tərə ga ha ndo lele eye na, Mbəlom hərwi na dzala ha ka neŋgeye. ¹⁰ Wu nakə a yeŋ a gər haladzay aye na, nəte ŋgweŋ tsa. A seŋ na, məsərə Yesu ta gədaŋ ŋgay nakə a lətse ahaya abərə ma mədahaŋ aye. A seŋ sa na, məse dərətsətseh andza neŋgeye nakə a sa dərətsətseh aye, na mətiye andza neŋgeye nakə a mət aye dərmaŋ. ¹¹ Andza niye hərwi ada tadə kəkay kəkay bəbay na, Mbəlom ma ta mbəla ga ahaya abərə ma mədahaŋ.

Mahway hərwi məhute wu nakə kame aye

¹² Kwa wu neheye na tsik tebiye aye na, na gwadiye na huta tsiy na, na tsikiye bay. Ada məgwədə neŋ lele na sla tsiy na, na tsikiye bay. Duh na, na giye gədaŋ mede kame kame hərwi ada nā huta tay ha wu niye hay a həlay ga. Na giye andza niye na, hərwi Yesu Kəriste kə zla ga a huḅ i həlay ŋgay. Na tərə ndo ŋgay.

¹³ Ayaw malamar ga hay, wu niye hay na tsik aye ta tərə i ga tsiy na, na tsikiye zuk bay. Ane tuk na, wu nakə na giye na, nəte ŋgweŋ tsa. Na gər ha wu neheye ma dəba ga aye tebiye. Duh na giye gədaŋ na, mede kame kame hərwi ada nā huta wu nakə kame aye.

¹⁴ Andza niye neŋ faya na hwiye ndirndir ka məndisle ka kəkway naka na ndisliye a dəma aye. Na hwiye na, mata hute magogoy ga nakə Mbəlom a zezeŋ faya ma ta vəleŋ aye. Magogoy aye niye ma ta vəleŋ aye na, mede mata ndze tage neŋgeye hərwi Yesu Kəriste.

¹⁵ Nəkway neheye masara eye hay ka tsəved i Mbəlom aye na, mədzal gər kway mə ge na, andza niye. Tadə ndoweye kə dzala wu mekeleŋ eye wal na, Mbəlom ma bəzakumeye ha parakka. ¹⁶ Wu nakə bagwar eye ka gəkweye na, zəŋgalakwa tsəved nakə ka zəŋgalakwa hus anəke aye. Kā gərakwa ha bay.

¹⁷ Nəkurom malamar ga hay, nəkurom tebiye zəŋgalum na, təv sik ga. Zəbum ka mede i ndo neheye mede tay lele andza mede may nakə namaḅ dəkum ha aye.

¹⁸ Hərwi ndo siye hay haladzay mede tay faya ma bəziye ha, nəteye na, faya ta neye dərə a Kəriste nakə a mət ka mayako məzləmbada eye. Wu neheye na, ḅa na tsikakum madzəga haladzay. Na masakum-eye ha mətsikakum sa. Faya na tsikakum-eye naha anəke na, tə mətuwe eye. ¹⁹ Pat nakə məndzibərə ma ndəviye na, Mbəlom ma dziye tay ha. Mbəlom ma dziye tay ha, hərwi ta wuda məpay bəzay a Mbəlom təbey. Tə pay bəzay i tay na, a wu neheye mevel tay a wuda aye. Faya ta giye wu nakə a ge horoy aye, bo tay aye na, a ye tay a gər haladzay. Tə dzala na, ka wu i məndzibərə dəkdek tsa.

²⁰ Nəkway na, ka pəlakweye məge wu niye hay təbey. Nəkway gay kway na, mə mbəlom. Nəkway faya ka həbakweye ndo mətəme ha ndo, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste nakə ma mbəzlaweye mə mbəlom mata dzəgər tage nəkway aye. ²¹ Ki yaw na, ma mbədəkweye ha bo kway nakay bəle eye hərwi ada bo kway mə tərə gədaŋ eye andza bo ŋgay. Ma giye wu nakay ta gədaŋ nakə ma giye ha məsler hərwi məpe tay ha wu hay tebiye a huvo ŋgay.

4

Mətsikatay me a zlam a ndo hay

¹ Kə ge andza niye na, malamar ga hay, ndzum ta gədaŋ eye bəŋbəŋ lele mə həlay i Bəy Maduweŋ kway. Nəkurom na, ka yumeŋ a gər haladzay. Hawa kurom a geŋ, a seŋ məŋgatakum. Dərev ga faya ma ŋgwasiye haladzay tə nəkurom. Nəkurom ka tərəm na, magogoy i məsler ga nakə na ge aye.

² A nəkurom Evodi ta Siŋtis neŋ faya na gwadaŋumeye amboh, ndzum na, ayaw ayaw, bazlam kurom mə ge nəte, hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweŋ kway. ³ A nəkar dzam ga nakə faya ka gameye məsler i Mbəlom nəte aye. Neŋ faya na gwadaŋeye naha dərmaŋ,

dzəna tay ha ŋgwas niye hay, tã ndza ayaw ayaw ma walaŋ tay. Hərwi neŋ tage nətəye na, nəmaa ge vərəm haladzay hərwi ada Labara Ŋgwalak eye mǎ ye kame kame, ndo hay tã tsəne. Məsler niye nəmaa ge aye na, nəmay tebiye tage ŋgwas niye hay tage Kələneŋ ada ta ndo siye hay, nəmaa ge ka bo məsler dziye. Nətəye tebiye tay aye, Mbəlom kə watsa mǎzele tay a dərəwel ŋgay nakə a watsa a dəma mǎzele i ndo neheye ta huta sifa aye.

⁴ Ŋgwasum pat pat hərwi nəkurom mandza eye na, mǎ həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋ faya na gwadəkumeye sa: Ŋgwasum. ⁵ Ndo i mǎndzibəra hay tebiye ta zəba ka mede kurom na, faya ka təmum ndo hay lele ada faya ka gumateye ŋgwalak. Sərum ha na, mazlambar Bəy Maduweŋ kway kə ndzew. Mǎ mətsakum gər bay. ⁶ Wuray kwa tsekweŋ mǎ dzəma kurom bay tebiye. Duh na, tsətsahum wu nakə a sakum ada andaya fakuma bay aye ka Mbəlom. Tsətsahum na, ta məgay naha amboh, mǎ dzəna kurom ada gumay naha sisə dərmak. ⁷ Yawa! Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vələkumeye mǎndze zay mǎ dərəv kurom hay. Zay niye ma vələkumeye na, a ze wu nakə ndo hay tə sər aye. Neŋgeye na, ma tsəpiye dərəv kurom ta mǎdzal gər kurom hay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ mǎ gakum bay. Hərwi nəkurom na, mandza eye mǎ həlay i Yesu Kəriste.

⁸ Malamar ga hay, wu nakə a zəkaw na ndəvakumeye naha mətsike aye na, anan: Dzalum na, ka wu neheye ŋgwalak aye hay, nakə ndo hay ta dəslay gər aye, wu neheye dedək eye, a wu neheye ka rəhakway ha gər aye, a wu neheye maraw me andaya mǎ dəma bay aye, a wu neheye tsədanŋa aye, a wu neheye a yatay a gər a ndo hay aye ada a wu neheye ta zambadaway aye. Gumatay metsəse na, a wu neheye anan aye. ⁹ Gum məsler na, tə wu neheye na tətikakum aye, wu neheye ka təmum aye, wu neheye ka tsənum mǎ bazlam ga na tsikakum aye, ada wu neheye kə ŋgatumay tə dərə kurom neŋ na ge aye. Ka pumay bəzay na, Mbəlom nakə ma vələkweye mǎndze zay aye na, mǎ ndziye tə nəkurom.

Pol a gatay sisə a Filipi hay hərwi mǎdzəne nakə tə sləray naha aye

¹⁰ Na gay sisə a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ada dərəv ga kə ŋgwasa haladzay hərwi ka dzalumaw fagaya sa. Haḃe kurre na, ka dzalum fagaya ŋgway. Ane tuk na, ka hutum həlay eye mǎdzəne ga ada kə ndza haladzay nakə ka dzənum ga bay aye.

¹¹ Na tsik andza niye na, hərwi nakə wu andaya fagaya bay aye na, bay. Hərwi kwa tadə wu andaya, kwa andaya bay na, na

tətik mǎndze tə məŋgwese eye. ¹² Na sər mǎndze ma mətawak, na sər mǎndze mǎ wu nakə ndasassa aye. Na sənəka mǎndze ta məŋgwese eye kwa mǎ dərətsətəseh waray waray. Na sənəka mərəhe ta wu mǎnday ada na sənəka mǎndze tə may. Na sənəka mǎndze tə wu haladzay ada tə wu tsekweŋ eye. ¹³ Na sliye faya madəme wu neheye tebiye na, ta gədan i Yesu Kəriste nakə a vələŋ aye. ¹⁴ Kwa tadə andza niye bəbay na, mǎdzəne nakə ka dzənum ga anəke ahlə nakay anan neŋ mǎ dərətsətəseh aye na, ka gum lele.

¹⁵ Nəkurom ndo i Filipi hay, sərum ha na, ahlə nakə na dazlay mǎdakum ha Labara Ŋgwalak eye kurre hus ahlə naka na lətse, na ye abəra ma Masedowan aye na, maa dzəna ga na, nəkurom dəkdek bəna, siye i ndo mǎpe mǎdzal gər hay ka Yesu na, ta vələŋ wuray bay. ¹⁶ Ahəl nakə neŋ ma wuzlahgəma i Tesalonik aye na, 6a sik haladzay ka slərumeŋ naha wu nakə andaya fagaya bay aye. ¹⁷ Neŋ faya na pəliye tsəvedə ada ka vələmeŋ wu bay. Na tsik andza niye düh na, dərəv kə ŋgwasa hərwi na sər ha Mbəlom ma piye fakuma ŋgama hərwi mǎdzəne nakə ka vələmeŋ aye. ¹⁸ Na ŋgatay a wu nakə ka sləruma ahaya Epafrodit aye. Ka vələmeŋew na, haladzay, wuray a kətsəŋ sa bay. Wu neheye ka vələmeŋew aye na, lele andza wu kəriye nakə tə fəkaway naha a Mbəlom a ze huŋŋa a yay a gər haladzay aye. ¹⁹ Mbəlom na, mǎzlaḃ eye, a ləva wu hay tebiye, wuray a kətsay bay. Neŋgeye ma vələkumeye wu nakə a kətsakumeye tebiye. Ma vələkumeye na, tə həlay i Yesu Kəriste. ²⁰ Ndo hay tã zambaday a Mbəlom Bəba kway ka tor eye. Mǎ təra andza niye.

²¹ Tsikumataŋ me a ndo mǎpe mǎdzal gər hay ka Yesu tebiye tə mǎzele i Yesu Kəriste. Malamar neheye ka təv ga kanan aye ta tsikakum naha me dərmak. ²² Siye i ndo mǎpe mǎdzal gər hay ka Yesu tebiye ta tsikakum naha me dərmak. Maa tsikakum naha me wene wene eye na, ndo neheye ma bədgay i bəy i Roma aye.

²³ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mǎ pa fakuma ŋgama.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Kolosi hay aye Məfələkwe

Kolosi na, wuzlahgəma nakə ta diye i mægəma i Azi aye, bəgom na, tə zalay Turki. Pol ki ye a dəma, mata zəbatayaw dəre a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dādā bay. Maa pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a dəma na, Epafəras nəte mə walaŋ i ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye (1.7; 4.12).

Pol a tsəne ndo hay faya ta səpatiye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Kolosi, a watsa tay naha derewel.

Gər i bazlam eye anar: Kəriste ma təmiye tay ha ndo hay abəra ma gədaŋ i ndo mənə dəre.

Pol a dazlay kərəh mə derewel ŋgay (1.1–2.5), dəmes mazambaday a Kəriste hərwi andza neŋgeye Bəy Maduweŋ i məndzibəra ada i ndo məpe mədzal gər hay (1.15–20). Ka ndzay a gər a dəmes na, mađuwule me andaya ka gər i Kolosi hay (1.3–14). Ma dəba i dəmes na, Pol a ma ahaya a zləm vərəm ŋgay nakə a ge hərwi ndo məpe mədzal gər hay aye (1.24–2.5).

Ma dəba eye, Pol a gwađatay a Kolosi hay tā ge metsehe (2.6–23).

Ka mandəve eye na, derewel nakay faya ma vəlatəye gədaŋ ka məndze ma sifa wədeye mə walaŋ i ndo hay, ma bəđgay tay hay ada ma mədzepe ta ndo hay (3.1–4.6).

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me (4.7–18).

¹ Neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nā təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Neŋ ta Timote malamar kway, nəmaa watsakum naha derewel nakay. ² Nəmaa watsa naha na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Kolosi aye. Nəkurom malamar may neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom faya ka puməye bəzay a neŋgeye aye. Mbəlom Bəba kway mā pa fakuma ŋgama ada mā vəlakum zay.

³ Nəmaa dūwulaway naha me a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi kurom. Pat pat nəmaa dūwulaway naha me andza niye, nəmaa gaway naha sisə hərwi kurom. ⁴ Nəmaa gaway naha sisə hərwi nəmaa tsəne na, nəkurom faya ka dzaluməye ha ka Yesu Kəriste ada ka wudum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye dərmak. ⁵ Ka gum andza niye na,

hərwi ka pum mədzal gər kurom ka wu neheye Mbəlom a ləva ha bo, ma ta vəlakuməye mə mbəlom aye. Tə dəkum ha wu nakə Mbəlom a gwađ ma ləviye ha bo hərwi kurom aye na, ahəl nakə ka tsənum Labara ŋgwalak eye niye dedək aye. ⁶ Labara nakay ŋgwalak eye faya ma diye a zləm ka məndzibəra tebiye, faya ma vəliye hohway andza gərđaf nakə a wa hohway aye ada a gəl kame kame aye. Andza niye, faya ma diye kame kame mə walaŋ kurom kwa a pat nakə ka tsənum kurre aye, nakə Mbəlom kə pa fakuma ŋgama ta dedək aye hus bəgom.

Mətsike me

⁷ Maa lah mədəkum ha Labara ŋgwalak eye nakay na, Epafəras. Neŋgeye na, dzam may, nəmay ta neŋgeye faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste ka bo dziye. Neŋgeye faya ma giye məsler i Yesu Kəriste tə dərev ŋgay peteh, faya ma giye məsler mə gay kurom na, a bəram may. ⁸ Maa tsikamay ma kəkay nakə Məsəfəre i Mbəlom a vəlakum gədaŋ ka mawudə siye i ndo kurom hay aye na, neŋgeye.

⁹ Hərwi niye kwa a pat nakə nəmaa tsəne labara kurom aye na, nəmaa gər ha mađuwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom bay. Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom na, mā dəkum ha wu nakə a yay a gər aye parakka ada kə sərum, kə hutum metsehe nakə Məsəfəre ŋgay ma vəliye aye, ada kə tsənum wu neheye ka tsəved ŋgay aye. ¹⁰ Tə metsehe niye na, ka sluməye məndze andza nakə a say a Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye ada ka guməye wu neheye tebiye a yay a gər aye. Ka guməye wu neheye ŋgwalak eye wal wal tebiye ada ka səkahuməye məsəre Mbəlom kame kame. ¹¹ Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me sa na, hərwi ada mā vəlakum gədaŋ ŋgay nakə a ze kwa mey aye hərwi ada kə ndzum bəŋbəŋ lele, hərwi ada ka sənuməye naha tə zayzay nakə mə dərev kurom aye ada dərev kurom ma ŋgwasiye dərmak. ¹² Gumay sisə a Mbəlom nakə a vəlakum gədaŋ aye hərwi ada kə hutum wu nakə a ləva ha bo hərwi ndo ŋgay hay ka təv nakə dzaydzay ŋgay a dəv aye. ¹³ Mbəlom bəba kway kə mbəl kway ha hərwi ada kə təmakwaw abəra ma bəy i ləvon, a pa kway a təv i mələve bəy i mandərkwasla i wawa ŋgay. ¹⁴ A mbədəkway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw na, tə həlay i wawa ŋgay niye ada a pasakway ha mənese kway hay dərmak.

Dəmes i mazambaday a Kəriste Bəy Maduweŋ i məndzibəra

¹⁵ Ndəray andaya kə ŋgatay a Mbəlom bay, ane tuk na, Yesu Kəriste nakə ndo hay tə ŋgatay aye na, a ndzəkət bo Mbəlom, Mbəlom neŋgeye kəkay na, faya ma dəkweye ha.

Nenġeje bagwar eye ka ġar i wawa i Mbəlom hay tebiye.

A ze wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye.

¹⁶ Hərwi Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay nġay,

wu neheye mə mbəlom aye ta wu neh-eye ka dala aye,

wu neheye dəre a nġatay aye

ta wu neheye dəre a nġatay bay aye.

Wu neheye ta ġadaŋ eye hay mə mbəlom aye,

kwa bəy i gawla i Mbəlom hay ada bag-war tay dərmak

Mbəlom a ge tə həlay nġay.

Wu neheye tebiye na, Mbəlom a ge tay ha tə həlay i wawa nġay

ada wu neheye a ge tebiye aye na, i nġay hay.

¹⁷ Nenġeje na, andaya kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge mändzibəra zuk bay aye,

wu hay tebiye na, mə həlay nġay ada maa ġəs tay ha ka təv manəte eye na, nenġeje.

¹⁸ Nenġeje bəy i məhay ġar i ndo məpe mədzał ġar hay.

Maa ləva tay na, nenġeje andza ġar nakə a ləvay ġar a bo aye.

Ndo məpe mədzał ġar hay ka Yesu na, andza bo nġay.

Makurre na, nenġeje,

maa ləsew abəra ma mədahaŋ kurre na, nenġeje,

nakay na, andza məġwedə nenġeje ka ġar i ndo hay tebiye ada ka ġar i wu hay tebiye.

¹⁹ Wu neheye tebiye mə dərev i Mbəlom aye na,

mə dərev i Kəriste tebiye dərmak,

hərwi a yay a ġar andza niye.

²⁰ A say a Mbəlom na, wu hay tebiye tə sər bo ta nenġeje tə həlay i wawa nġay,

wu neheye ka dala aye ada wu neheye mə mbəlom aye,

ada mändze zay andaya ma wuzlah i ndo hay tə nenġeje.

A ge niye na, tə bambaz i wawa nġay nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye.

²¹ Ahəl niye nəkurom na, dəreŋ ta Mbəlom, nəkurom ndo mənə dəre nġay hay, hərwi ka dzalawum ka wu neheye lele bay aye, ka gawum wu neheye lele bay aye.

²² Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə ma kurom ahaya ka təv nġay ta məməte i wawa nakə a tərə ndo zezeŋ a mət aye. A ge andza niye na, hərwi ada kə ndzum tsədaŋŋa, ka slumeye faya mələtse kame i Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya fakuma bay. Ndəray ma sliye faya məməakum ha mənese bay.

²³ Lele na, dzalum ka Yesu huya ada ndzum bəŋbəŋ, kə dagwarum bay, pum mədzał ġar kurom ka wu neheye ka tsənum ma Labara Nġwalak eye. Labara Nġwalak eye nakay na, ta tsikay kwa a way ka mändzibəra nakay. Neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom hərwi mədatay ha a ndo hay dərmak.

Məsler nakə Mbəlom a vələy a Pol aye

²⁴ Anəke na, dərev faya ma nġwasiye hərwi dəreŋtsəseh nakə faya na siye hərwi kurom aye. Andza nakə Yesu Kəriste a sa dəreŋtsəseh ahəl niye aye na, bo ga faya ma siye dəreŋtsəseh dərmak hərwi məhay ġar i ndo məpe mədzał ġar hay ka Yesu. Nəteye na, andza bo ga. Na siye dəreŋtsəseh andza niye na, hərwi ada məsler nġay mə ndəv.

²⁵ Mbəlom a zla ga, a pa ga ndo i məsler kurom na, a ġwedeŋ nə tsik bazlam nġay tebiye a nəkurom. ²⁶ Ahəl niye na, bazlam nakay mənġaha eye, ndo hay tə sər bay, anəke na, kə ndohwa ahaya parakka a ndo nġay hay. ²⁷ A say a Mbəlom mədatay ha a ndo nġay hay na, wu nakə a say məge aye na, nġwalak eye haladzay, ma dzəniye ndo hay tebiye. Bazlam nakay a ndzawa mənġaha eye nakə anəke a ndohwaw parakka a dzaydzay aye na, Yesu Kəriste mə dərev kurom. Hərwi niye, pum mədzał ġar kurom ka mändze ta Mbəlom ma təv nakə ta dəsłay ha ġar aye.

²⁸ Faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste eye nakay. Faya nəmaa gatay dəf a ndo hay, ada faya nəmaa tətikateye wu hay tə metsehe nakə Mbəlom a vələ aye. A samay na, ndo neheye tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, tə tara masara ġar eye hay. ²⁹ Hərwi niye neŋ faya na nġaliye ha bo haladzay ka məge məsler ta ġadaŋ i Yesu Kəriste nakə a vələŋ hərwi ada nə ndəv ha məge məsler.

2

¹ A seŋ na, sərüm ha na ge məsler haladzay hərwi kurom Kolosi hay, hərwi ndo i Lawdise hay ada hərwi siye i ndo neheye ta nġeteŋ zuk bay aye. ² Faya na giye andza niye na, hərwi məməakum naha dərev ada kə wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom ada kə dzapum nəte. A seŋ sa na, sərüm wu nakə Mbəlom a bəzakway ha parakka aye hərwi ada kə ndzum bəŋbəŋ mə dəma. Sa na, ada kə tərüm ndo i zlele hay ka tsəved nġay. Wu nakə Mbəlom a dākum ha aye na, Yesu Kəriste. ³ Nenġeje na, ma həndəkakweye tsəved hərwi ada kə hutakwa metsehe ada kə sərakwa wu hay. Metsehe nakay na, lele haladzay, ma səkəmiye bo ta suloy bay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ada ndəray mə vakum ġar tə bazlam ləfedede eye bay. ⁵ Sərüm ha na, kwa neŋ dəreŋ tə nəkurom bəbay na, faya na dzaliye huya ka nəkurom.

Dærev ga faya ma ngwasiye hærwi faya ka gumeye wu hay ta tsæved eye ada hærwi nakæ ka dzalum ha ka Kæriste aye, nækurom mandza eye 6æŋ6æŋ lele.

Gum metsehe ta ndo masæpete ndo hay

⁶ Ka tæmum Yesu Kæriste ka tæra Bæy Maduweŋ kurom. Hærwi niye mede kurom mâ ge na, andza nakæ a yay a gær a neŋgeye aye. ⁷ Ndzum mæ hælaj ngay andza dærizl i gærdaf nakæ a pa zlælaj ngay a bæd haladzay aye. Dum kame kame, dzalum ha peteh ka neŋgeye huya andza nakæ ta tætikakum aye. Gumay naha sisæ haladzay a Mbælom huya.

⁸ Gum metsehe, ndæray mâ vakum gær tæ metsehe nakæ ma giye ngama bay aye bay. Metsehe niye na, a yaw abæra ma ndo hay ada ma mæsæfære neheye lele bay ka mændzibæra aye bæna abæra mæ Kæriste bay. ⁹ Ka pumateye zlæm a næteye bay na, hærwi mede i Mbælom na, tebiye mæ bo i Yesu Kæriste. ¹⁰ Tadæ nækurom madzapa eye tæ Kæriste na, Mbælom kæ rah kurom ha tæ Mæsæfære ngay. Kæriste na, bæy ka gær i wu hay tebiye ada ka gær i bæy tay hay.

¹¹ Ka hutum mædæse bo na, hærwi nakæ ka dzapum tæ Kæriste aye. Mædæse bo niye na, mædæse bo nakæ tæ hælaj i ndo zezenj aye bay. A yaw na, mæ Yesu Kæriste. A zla fakuma abæra wu nakæ ma diye kurom ha a mænese aye na, ta neŋgeye. ¹² Ahæl nakæ ta dzæhu6 kurom ha a yam aye na, andza nakæ tæ la kurom ka bo tæ Kæriste aye. A hælaj niye ka tsalumaw abæra ma yam na, andza nakæ nækurom tæ Kæriste ka lætsumaw abæra ma mædahaŋ aye hærwi ka dzalum ha Mbælom na, gædaŋ ngay andaya mælætte kurom ahaya abæra ma mædahaŋ andza nakæ a lætse ahaya Yesu Kæriste abæra ma mædahaŋ aye.

¹³ Ahæl niye nækurom na, andza mædahaŋ hay hærwi ka gawum mezeleme ada hærwi nakæ Yesu Kæriste kæ dæs kurom bay aye. Anæke na, Mbælom kæ lætse kurom ahaya abæra ma mædahaŋ tæ Yesu Kæriste ada kæ pæsakway ha mezeleme kway. ¹⁴ Ahæl niye na, sariya kæ gæs kway hærwi wu nakæ Mbælom a tsik aye na, ka gakwa bay. Ane tuk na, Mbælom kæ zla fakwaya abæra mezeleme nakæ ka gær kway aye, kæ hama gwedere nakæ fakwaya aye, andza a dar na ka mayako mazlæmbada eye. ¹⁵ Ahæl nakæ Yesu Kæriste a mæt ka mayako mazlæmbada eye na, a zla gædaŋ abæra ka fakalaw hay ada ta bæy tay hay tebiye. A hæhal tay ha kame i ndo hay tebiye, a patay horoy a dære.

¹⁶ Tadæ kæ ge andza niye na, ndæray kwa næte mâ gækum me hærwi wu mændaŋ kægæbay hærwi wu mæse na, ndæray mâ gækum me bay. Ndæray kæ gwadækum gum magurlom i mæhæne siye hay, i wur kiye kægæbay i pat i mazæzukw bo na, kâ tæmum bay. ¹⁷ Wu neheye na, andza mezek, a datay

ha a ndo hay wu nakæ ma deyeweye kame aye. Wu dedek eye nakæ a dæ ha na, bo i Yesu Kæriste eye. ¹⁸ Kâ gærumatay tsæved a ndo hay tâ sæpat kurom tæ bazlam kærige abæra ka magogoy kurom bay. Ndo niye hay faya ta gwadiye kutoŋ magay dæretsæseh a bo, ada mædæslatay ha gær a gawla i Mbælom hay. Næteye faya ta tsikiye na, ka wu nakæ tæ ngatay ma mæsine aye. Slala i ndo neheye na, faya ta dæslay ha gær a bo kærige tsa, tæ dzala i tay na, ka wu neheye ka mændzibæra aye. ¹⁹ Næteye madzapa eye tæ Kæriste bæy tay sa bay. Matæra andza gær na, neŋgeye ada ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu na, bo ngay. Ndo neheye madzapa eye tæ neŋgeye na, ta hutibe gædaŋ mæ hælaj ngay, maa dzapa tay ha ka tæv manæte eye na, neŋgeye. Ta gæliye, ka tsæved ngay andza nakæ a yay a gær a Mbælom aye. Ma piye tay ha ndo ngay hay ka tæv manæte eye hærwi ada næteye tebiye tâ dzapa andza bo i ndo næte a zæv ka tæv manæte eye tæ mbale hay ada ta slo i bo hay.

²⁰ Nækurom ka særum ha, ka mætum ka bo tæ Kæriste. Andza niye, fakalaw hay ta læviye kurom sa bay. Tadæ kæ ge andza niye tuk na, ada ka ndzum andza nækurom ndo i mændzibæra hay sa kækay? Faya ka pumay bæzay a wu neheye tæ gwad: ²¹ «Kâ zla wu nakay bay», «kâ ndzaka wu nakay bay», «kâ tætal ka wu nakay bay» aye na, ma kækay? ²² Maa tætik bazlam neheye mapala eye na, ndo hay dekdæk tsa. Wu neheye tebiye na, ta dziye ahæl nakæ ndo hay ta giye ha mæsler aye. ²³ Ka madazlay, ndo hay tæ dzala mæ gær tay bazlam neheye mapala eye na, ta væliye metsehe hærwi tæ gwad, tæ ge kutoŋ hærwi mæpay bæzay a kule tay, maræhay gær ka dala ada magay dæretsæseh a bo. Ane tuk na, neŋj na ngatay na, kule tay ma dzæniye ndo hærwi ada mâ gay metsehe a bor i bo ngay kwa tsekweŋ bay tebiye.

3

Yesu Kæriste ka tæra kway ha wedeye hay

¹ Nækurom ka særum ha na, ka mbælumaw abæra ma mædahaŋ tæ Kæriste. Yesu Kæriste mandza eye tæ hælaj i mændaŋ i Mbælom anæke. Hærwi niye, pum mædzal gær kurom ka wu neheye mæ mbælom aye. ² Dzalum ka wu nakæ mæ mbælom aye huya, kâ dzalum ka wu neheye ka mændzibæra aye bay. ³ Nækurom ka særum ha ka mætum, Mbælom kæ lætse kurom ahaya abæra ma mædahaŋ. Sifa kurom wedeye mæ hælaj i Kæriste, Mbælom kæ pa na ka tæv ngay. ⁴ Sifa kurom dedek eye na, Kæriste. Ahæl nakæ ma maweye na, nækurom tæ neŋgeye ka mu-maweye dærmak ta mæzla6 ngay.

⁵ Hærwi niye gærum ha mæge wu neheye lele bay ka mændzibæra aye. Gærum ha mæge madama, mede nakæ lele bay aye na, gærum

ha, bor i bo kurom mâ ge bøy ka gær kurom bay, wu neheye lele bay aye na, kâ pælum bay, kâ gum dære ka wu hay bay hærwi tadæ faya ka gumeye dære ka wu hay na, ka dæslumatay ha gær a ze Mbælom. ⁶ Mbælom ma ta gasiye ndo neheye ta rähay ha gær bay aye a sariya na, hærwi wu neheye anañ aye. ⁷ Ahæl niye na, näkurom ka gawum andza niye, wu neheye lele bay eye tæ læwawakum gær.

⁸ Anäke na, gærum ha wu neheye tebiye. Kâ gum mevel bay, dærev mâ ndalakum bay, kâ gumatay sewed a siye i ndo hay bay, kâ tsikum wu neheye lele bay aye ka ndo hay bay, bazlam neheye a ye ka bo matsike bay aye na, kâ tsikum bay. ⁹ Kâ rawum mæ ka bo mä walañ kurom bay, hærwi ka gærum ha mede kurom nakæ ahæl niye aye ada ta wu neheye ka gawum ahæl niye aye. ¹⁰ Ka hutum mede nakæ wedeeye duh. Maa wælakum mede nakay wedeeye na, Mbælom. Nængeye faya ma तरीये ha wedeeye pat pat hærwi ada mâ tara andza nængeye, hærwi ada kâ særum na lele. ¹¹ Hærwi niye wuray andaya ma ngæniye kurom ha wal wal bay. Yahuda hay ta slala mekelen eye hay næteye næte, ndo neheye madæsa bo eye hay ta ndo neheye madæsa bo eye bay aye næteye næte, ndo neheye mæ kasaf hay aye ta ndo neheye matarakahan aye hay næteye næte, beke hay ta ndo neheye beke hay bay aye wuray ka ngæna tay ha ka bo abæra bay. Næteye tebiye næte hærwi Kæriste a læwa tay ha ada nængeye mæ dærev i ndo hay tebiye.

¹² Mbælom a pala kurom na, hærwi ada kâ tærum ndo ngay hay, a wudæ kurom. Hærwi niye, gum wu neheye anañ aye: Sakumay naha a ndo hay, gumatay ngwalak a ndo hay, ræhum ha gær kurom, tærum ndo læfedede eye hay, ada tærum ndo mæzle ngatay dærmak. ¹³ Sakumay a bo næte næte mæ walañ kurom. Tadæ ndoweeye kæ gakum mænese na, pæsumay ha. Pæsum ha bo næte næte mæ walañ kurom andza nakæ Bøy Maduweñ a pæsakum ha aye. ¹⁴ Wene wene eye na, wudum bo næte næte mæ walañ kurom hærwi tadæ ka gum andza niye na, ka ndzumeye ka tæv manæte eye tæ dærev næte.

¹⁵ Zay nakæ Kæriste ma wælakumeye mâ gæs dærev kurom bæñbæñ. Mbælom a zalakum na, hærwi ada kâ tærum næte ada kâ hutum zay. Gumay sisœ huya. ¹⁶ Pum bazlam i Kæriste a dærev kurom lele. Dzalum ka bazlam i Kæriste huya. Tætikum a bo næte næte mæ walañ kurom. Dum ha a bo næte næte mæ walañ kurom. Zambadumay a Mbælom ta dæmes hay wal wal ada ta dæmes nakæ Mæsafære Tsædanña eye a wælakum aye. Gumay dæmes a Mbælom, gumay naha sisœ ta mænngwese. ¹⁷ Wu nakæ ka gumeye ada ka tsikumeye tebiye na, gum andza nakæ ndo i

Bøy Maduweñ Yesu hay ta giye aye. Gumay sisœ a Bæba kway Mbælom ta mæzele ngay.

Ndo mæpe madzal gær hay ka Yesu ta ndziye mä walañ i ndo hay na, kækay

¹⁸ Näkurom ngwas hay, ræhumatay gær a zal kurom hay lele, hærwi a yay a gær a Bøy Maduweñ kway andza nakay.

¹⁹ Näkurom haslæka hay wudum ngwas kurom hay, kâ ngæræzum fataya bay.

²⁰ Näkurom wawa hay, ræhumatay gær a bæba kurom tæ may kurom mä wu hay tebiye hærwi a yay a gær a Bøy Maduweñ kâ gum andza niye.

²¹ Näkurom bæba i wawa hay, kâ ndalumtay ha dærev a wawa kurom hay bay. Ka gumatay andza niye na, dærev ma diye fataya abæra.

²² Näkurom beke hay, ræhumatay ha gær a ndo i gay kurom hay ka mændzibæra mä wu hay tebiye. Kâ ræhumatay ha gær ka dære tay dækdæk tsa hærwi ada tå zambadækum bay. Duh gum mæsler tæ dærev kurom peteh andza ndo neheye faya ta dæslay ha gær a Mbælom aye. ²³ Mæsler neheye ta wælakumeye tebiye aye na, gum tæ dærev kurom peteh andza nakæ ka gumay mæsler a Bøy Maduweñ Yesu aye, bæna mæsler i ndo hay dækdæk bay. ²⁴ Særum ha na, mata wælakum magogoy i mæsler kurom na, Bøy Maduweñ. Ma wælakumeye wu nakæ a pa na mä mbælom hærwi ndo ngay hay aye. Ndo i gay kurom nakæ faya ka gumeye mæsler aye na, Yesu Kæriste. ²⁵ Ndo neheye faya ta giye mænese aye na, Mbælom ma ta pærateye hærwi mænese nakæ faya ta giye. Nængeye a ngæna tay ha ka bo abæra ndo hay bay.

4

¹ Näkurom ndo i gay hay bæbay, gumatay gær a beke kurom hay lele, kâ zæbum fataya andza wu kæriye bay. Særum ha näkurom bæbay ndo i gay kurom andaya mä mbælom.

Duwulumay me a Mbælom pat pat ada tærum ndo metsehe eye hay

² Duwulumay me a Mbælom huya. Kâ gum bæle mä maduwule me bay, gumay sisœ a Mbælom. ³ Duwulumay me a Mbælom hærwi may dærmak hærwi ada Mbælom mâ hændækamay na tsæved lele ka mæde ha bazlam ngay a ndo hay, ada næmaâ da tay ha wu i Kæriste neheye manğaha eye mä zæba dzaydzay. Ka særum ha neñ ma danğay na, hærwi wu nakay. ⁴ Duwulumay me a Mbælom hærwi ada nâ da ha parakka andza nakæ kutoñ na giye aye.

⁵ Gumay metsehe a mede kurom, mede kurom mâ ge kame i ndo neheye ta tæma Yesu Kæriste bay aye na, ngwalak eye. Kâ nasum ha hælaj eye bay, kwa kæday dzænum tay ha. ⁶ Bazlam kurom mâ ge na, læfedede. Må ge na, andza sluwal. Særum ha tadæ ka

mbədufume ye ka bazlam tay na, mbədufatay faya ta tsəved eye lele.

Mətsike me

⁷ Tisik, malamar kway nakə ka wudum na haladzay ma mədzepe tə Kəriste aye, neŋgeye faya ma giye məsler i Kəriste tə dərev ŋgay peteh, neŋ tə neŋgeye nəmay faya nəmaa giye məsler pat pat hərwi Bəy Maduweŋ. Neŋ mandza eye kəkay na, ma dəkumeye ha. ⁸ Na sləriye naha na, hərwi ada kâ sərüm ha nəmay mandza eye na, kəkay. Ki ye naha na, ma makumeye naha dərev dərma. ⁹ Na sləriye tay naha neŋgeye ta Onezim malamar kway. Neŋgeye dərma faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste tə dərev ŋgay peteh. Neŋgeye a yaw ma təv kurom. Ta ye naha na, ta tsikakumeye wu nakə faya ma giye bo kanaŋ aye tebiye.

¹⁰ Aristark nakə nəmay salamay ma daŋgay aye, kə tsikakum naha me. Markus, wawa i malamar i Barnabas kə tsikakum naha me dərma. Ta də ki ye naha ka təv kurom na, təmum na lele. Ba na tətikakum wu nakə ka gumeye tsiy. ¹¹ Yesu ndo nakə tə zalay Zustus aye kə tsikakum naha me dərma. Mə walaŋ i ndo neheye faya ta giye məsler hərwi Bəy i Mbəlom tə neŋ kanaŋ aye na, Yahuda mekeleŋ eye hay bay, say ndo neheye mahkar aye. Nəteye faya ta dzəniye ga haladzay.

¹² Epafaras nakə a yaw abəra ka təv kurom aye, kə tsikakum naha me. Neŋgeye ndo i məsler i Yesu Kəriste. Pat pat, neŋgeye faya ma rəzlay a gər ma duwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom. Neŋgeye faya ma duwulay naha me a Mbəlom na, hərwi ada kâ ndzum bəŋbəŋ lele, kâ tərüm ndo masəra eye hay ka tsəved i Mbəlom, ada kâ sərüm wu nakə a yay a gər a Mbəlom kâ gum aye tebiye. ¹³ Ta dedək na sər neŋgeye faya ma giye məsler haladzay hərwi kurom ada hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise ada neheye ma Hiyerapolis* aye dərma. ¹⁴ Luka, doktor kway nakə ka wudakwa na haladzay aye ada Demas, ta tsikakum naha me dərma.

¹⁵ Tsikumenjatay ha me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye. Tsikumay me a Nimfa ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye. ¹⁶ Ka dzaŋgum na dərəwel nakay na, slərumatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye hərwi ada tâ dzaŋga dərma. Nəkurom dərma, dərəwel nakə na sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye na, tâ slərakum naha hərwi ada kâ dzaŋgum dərma. ¹⁷ Gwadumay a

Arsip na, mâ ŋgəla ha bo ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə a vəlay aye, mâ ndəv ha.

¹⁸ Neŋ Pol, bo ga eye na watsakum naha mətsike me ga nakay tə həlay ga eye. Na tsikakum naha me. Mâ mətsakum gər bay, neŋ na, ma daŋgay.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama.

* 4:13 Lawdise ta Hiyerapolis na, hudgay neheye tə mbay naha a Kolosi.

Makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye Məfələkwe

Pol a pa gay i maduwule me a Tesalonik na, a həlay i mahəhele ngay masulo eye. A ye a Tesalonik na, a yaw abəra ma Filipi. Tesalonik na, ta diye bəzay i Gəres ka dala i Masedowan. Tesalonik na, wuzlahgəma, ta səkamawa ha wu hay mə dəma. Mbəzlew hay mə dəma haladzay, wene wene eye na, Yahuda hay. Yahuda siye hay ta təma məsənəke i Pol bay, ta həhar na. Pol a watsa tay a Tesalonik neheye ta təma məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste aye.

Madədo 1 ka 3 faya ma tsikakweye ka məndze i Tesalonik hay tə Pol.

Madədo 4 ada 5, Pol faya ma vələteye gədanj mede kame kame ma məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A mbədatay naha ka metsehe nakə ma kwasatay ha mədzal gər aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, ney ta Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye. Nəkurom na, ndo i Mbəlom Bəba kway ada ndo i Bəy Maduwey Yesu Kəriste hay. Mbəlom mə pa fakuma ngama ada mə vələkum zay.

Pol a gay sisce a Mbəlom hərwi mede i ndo məpe mədzal gər ha ka Yesu

² Nəmay faya nəmaa gay naha sisce a Mbəlom pat pat hərwi kurom kwa a həlay waray. Ahəl nakə nəmaa dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dūwulaway naha me hərwi kurom tebiye. ³ Ahəl nakə nəmaa dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dzalawa ka məsler kurom nakə faya ka gumeye hərwi ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. Faya nəmaa dzaliye sa na, nəkurom faya ka ngəlumeye ha bo ka məsler ta gədanj hərwi nakə ka wudum Yesu Kəriste ada nəkurom mandza eye bənbənj lele hərwi nakə faya ka təkumeye dəre a Bəy Maduwey kway Yesu Kəriste aye. ⁴ Malamar ga hay, nəmaa sər ha, Mbəlom a wuda kurom. A pala kurom na, hərwi ada kə tərūm ndo ngay hay. ⁵ Nəmaa sər ha hərwi ahəl nakə nəmaa dəkum ha Labara Ngwalak eye na, nəmaa tsik tə bazlam dəkdek tsa bay, nəmaa tsik ta gədanj i Məsəfəre Tsədanjja eye. Nəmaa sər ha lele wu nakə nəmaa tsik aye na, dəkdek. Ahəl nakə nəmay

mə gay kurom aye na, ka sərūm ha mede may. Nəmay faya nəmaa giye andza niye na, hərwi madzəne kurom.

⁶ Nəkurom na, ka dazlumay a məpay bəzay a mede may ada a bəmalə i Bəy Maduwey kway. Ahəl nakə ka təmum bəzlam i Mbəlom aye na, ka sum dəretsətseh haladzay hərwiye, ane tuk na, dūh dərev kurom kə ngwasa hərwi bəzlam nakay ta gədanj i Məsəfəre Tsədanjja eye. ⁷ Andza niye faya ka bəzumatay ha tsəved lele eye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tebiye ka dala i Masedowan ada ma Akay* aye, ta sər ha ma kəkay məndze tay nakə ta ndziye aye. ⁸ Hərwi kurom, ndo hay haladzay ma Masedowan ada ma Akay ta tsəne labara i Bəy Maduwey kway, ane tuk na, nəteye dəkdek bay. Sa na, ndo hay kwa ka waray ta tsəne ka mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye. Wuray andaya nakə nəmay nəmaa səkahiye ha faya aye bay. ⁹ Nəteye tə bazlam tay faya ta tsikiye fakuma, ma kəkay nakə ka təmum may lele ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye. Faya ta tsikiye sa, ka məgər ha kule hay, ka pumay bəzay a Mbəlom nakə dedek eye, nəngeye ta sifa aye. ¹⁰ Tə sər ha nəkurom faya ka həbumeye wawa ngay nakə ma deyeweye mə mbəlom aye. Wawa niye na, Yesu nakə Mbəlom a mbəl ahaya abəra ma mədahanj aye. Nəngeye ma buwiye kway abəra ma mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka ndo i mezeleme hay aye. Ma giye na, pat i sariya ngay nakə ma slaweye aye.

2

Məsler i Mbəlom nakə Pol a ge ma Tesalonik aye

¹ Malamar ga hay, nəkurom ka sərūm ha tə gər kurom mede may nakə nəmaa ye naha a gay kurom aye na, kəriye tsa bay. ² Ka sərūm ha nəmaa sa dəretsətseh haladzay ma Filipi təday, ta tsadəmay. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha a gay kurom aye na, ndo mənə dəre may hay ta samay dəretsətseh huya ane tuk na, Mbəlom kə mamay naha dərev hərwi ada nəmaā dəkum ha Labara Ngwalak eye nakə a yaw abəra ka təv ngay aye. ³ Ahəl nakə nəmaa gatay amboh a ndo hay ka matəme bazlam i Mbəlom aye na, nəmaa raw me bay, wu nakə lele bay aye na, andaya ma mədzal gər may bay, nəmaa vay gər a ndəray bay. ⁴ Dūh nəmaa tsik na, wu neheye Mbəlom a gwadəmay dūm ha aye hərwi a zəba famaya na, nəmaa a yay a gər. A vəl Labara Ngwalak eye a həlay may na, hərwi ada nəmaā dətay ha a ndo hay. Nəmaa diye ha na, hərwi ada nəmaā wətay a gər a ndo hay bay. Ane tuk na, hərwi ada nəmaā yay a gər a Mbəlom nəngeye

* 1:7 Akay: Məzele i Gəres nakə tə zalaway ha guram eye.

nakə a sər dərev may aye. ⁵ Nəkurom ka sərūm ha lele dāda nəmaa tsikakum wu hərwi məvakum gər bay ada dāda ki ya-mayaw a mədzal gər nəmaa tsikakum wu hərwi ada kə vəlumamay bay. Wu nakə na watsa kanan aye na, Mbəlom a sər ha dedək. ⁶ Nəmaa pəla ndo hay tā zambadamay bay, kwa nəkurom, kwa siye i ndo hay, a samay andza niye bay.

⁷ Həbe na, nəmaa ləvakum gər hərwi nəmay na, ndo i maslan i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a samay andza niye bay. Duh nəmaa ndza mə walaŋ kurom ta ləfedede eye andza may i wawa hay nakə ma gatay gər a wawa ŋgay hay aye. ⁸ Nəmaa wuda kurom haladzay. Hərwi niye, ahəl nakə nəmay ka təv kurom aye na, a samay mədākum ha Labara Ŋwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Ada neŋgeye niye dəkdek bay, a samay məvəle ha məsafəre may hərwi kurom, hərwi ka yumamay a gər haladzay. ⁹ Malamar ga hay, kə məsum ha gər ta məsler nakə nəmaa ge mawura bo eye mə gay kurom aye bay. Nəmaa ge məsler kwa ta həvad, kwa ta həpat hərwi ada nəmaā tsətsah fakuma wu mənday bay. Andza niye, nəmaa dā ha Labara Ŋwalak eye i Mbəlom ze matsətsəhe fakuma wuray.

¹⁰ Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ka sərūm ha mede may ahəl nakə nəmay mə walaŋ kurom aye na, lele ada dedək eye ada Mbəlom a sər ha dərmak. Nəray ma sliye mətsike famaya wuray bay. ¹¹ Ka sərūm ha, nəmay ta nəkurom andza bəba ta wawa ŋgay hay. ¹² Nəmaa vəlakum gədaŋ. Nəmaa gawakum amboh hərwi ada mede kurom mā yay a gər a Mbəlom, neŋgeye nakə a zalakum hərwi ada kə fələkum a bəy ŋgay, ma təv nakə ŋwalak eye haladzay aye.

¹³ Nəmay faya nəmaa gay naha sişə a Mbəlom huya sa na, hərwi ahəl nakə nəmaa dākum ha bazlam i Mbəlom aye na, ka pum faya zləm. Ka təmum, ka sərūm ha ta dedək bazlam nakay a yaw abəra ka təv i Mbəlom bəna bazlam i ndo zezeŋ bay. Ayaw ta dedək bazlam nakay a yaw na, mə həlay i Mbəlom. Faya ma giye məsler mə nəkurom neheye ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. ¹⁴ Malamar hay nəkurom ka tərūm andza məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma dala i Yahuda nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Yahuda hay ta satay dəretsətseh ada anəke ndo i gəma kurom hay ta sakum dəretsətseh dərmak andza i tay. ¹⁵ Yahuda neheye na, ta kəf ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye, ta kəf Bəy Maduweŋ kway sa. Ta həharawa may dərmak. Nəteye na, tə yay a gər a

Mbəlom bay tebiye, nəteye ndo mənay dəre a ndo hay tebiye. ¹⁶ Andza niye, nəmaa dātay ha bazlam i Mbəlom a ndo siye neheye nəteye Yahuda hay bay aye hərwi ada Mbəlom mā təma tay ha na, a satay bay. Anəke na, ta rah ha ka mənese tay nakə tə gawa aye tebiye, ada kə ndalay a Mbəlom fataya, sariya ŋgay ma gəsiye tay ha.*

A say a Pol mambəde gər a Tesalonik

¹⁷ Malamar hay, nəmay na, ahəl nakə nəmaa ye abəra ka təv kurom, nəmaa gər kurom ha aye na, hawa kurom a gawamay haladzay, a samay məŋgatakum. Tə dəre na, nəmay dəreŋ ta nəkurom. Ane tuk na, dərev may mandza eye na, tə nəkurom huya. Nəmaa pəla tsəved mədzəga haladzay mede naha məŋgatakum. ¹⁸ A samay mambəde naha gər ka təv kurom. Neŋ Pol tə gər ga, na tsik sik haladzay nakə a seŋ mede naha aye. Ane tuk na, Fakalaw ka dərazlamay na tsəved. ¹⁹ Ayaw, məpe mədzal gər may ta məŋgwese may na, hərwi kurom. Nəkurom magogoy may nakə nəmaa ŋgalakiye kurom ha kame i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste pat nakə ma maweye aye. ²⁰ Ayaw, ta dedək nəmaa ŋgalakiye kurom ha ada dərev may ma ŋgwasiye hərwi kurom.

3

¹ Ahəl nakə nəmaa tsəne labara kurom sa bay aye na, nəmaa slə faya məgəse dərev sa bay. Nəmaa gwad nəmaa sləriye naha Timote ka təv kurom. Nəmay na, nəmaa ndziye ma Aten mahəmeye təmad. ² Ka sərūm ha Timote neŋgeye malamar kway. Neŋgeye ta nəmay faya nəmaa giye məsler i Mbəlom. Nəmay ta neŋgeye faya nəmaa diye ha Labara Ŋwalak eye i Yesu Kəriste. Nəmaa slər naha ka təv kurom hərwi ada mā dzəna kurom ada mā makum naha dərev ada nakə kə ndzum bəŋbəŋ ka tsəved i Mbəlom aye, ³ hərwi ada dəretsətseh nakə faya ma ndzakumeye a gər aye mā dze kurom ha ta dəba bay. Ba ka sərūm ha a ye ka bo ka sakweye dəretsətseh andza niye. ⁴ Ahəl nakə nəmay ka təv kurom, dəretsətseh ka ndzakway a gər zuk bay aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadəkum aza dəretsətseh ma deyeyeye ada kə ndislew andza nakə ka sərūm aye. ⁵ Hərwi niye na slə faya madəme sa bay. Na slər naha Timote ka təv kurom hərwi ada nā tsəne labara kurom. Agəna nəkurom faya ka dzalumeye ha huya ka Yesu Kəriste kəgəbay agəna Fakalaw kə vakum gər. Tadə kə ge andza niye na, məsler nakə nəmaa ge mə walaŋ kurom aye na, ka tara kəriye.

⁶ Ane tuk na, anəke Timote nakə a ye naha ka təv kurom aye, kə maw ka təv may. Kə tsikamay labara hay ŋwalak eye ka nəkurom. A gwad na, nəkurom faya

* 2:16 Zəba ma Roma hay 11.28-32.

ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya ada ka wudum bo nate nate. A gwad sa na, ka pum may a mədzal gər kurom, a sakum mənğatamay andza nəmay nakə a samay mənğatakum aye dərma. ⁷ Andza niye malamar may hay, dərətsəseh faya ma ndzameye a gər haladzay ada ndo hay faya ta kwasameye gər haladzay. Ane tuk na, ahəl nakə Timote a maw a tsikamay labara kurom aye na, kə mamay naha dərēv hərwi nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya. ⁸ Anəke na, dərēv may kə nğwasa hərwi nəkurom mandza eye bənjənj mə həlay i Bəy Maduwej. ⁹ Kwa nəmaa gay naha sisə a Mbəlom ma kəkay na, kə sla bay, hərwi dərēv may kə nğwasa haladzay hərwi kurom. ¹⁰ Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me ta həpat ta həvad hərwi ada mə vəlamay tsəved nəmaā ye naha mazəbakumaw dərə ada matatikakum wu nakə ka sərūm zuk bay aye hərwi ada kə səkahum ha mədzal gər ka Yesu Kəriste.

¹¹ Mbəlom Bəba kway tə gər nğay eye ta Bəy Maduwej kway Yesu tā vəlamay tsəved mede naha ka təv kurom. ¹² Bəy Maduwej mā gal ha mawudə bo kurom nakə ka wudum bo mə walañ kurom aye kame kame ada kə wudum ndo hay tebiye kame kame andza nakə nəmay nəmaa wudə kurom aye. ¹³ Andza niye, ma vəleye gədan a dərēv kurom hay hərwi ada mənese mā ge andaya mə nəkurom bay ada kə tərūm tsədanña kame i Bəba kway Mbəlom pat nakə Bəy Maduwej Yesu ma maweye aye. Mata maw na, nənğeye ta ndo nğay hay tebiye.

4

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Malamar ga hay, wu nakə nəmaa ndəvakumeyə naha matsike aye na anan; Ahəl niye nəmaa tətikakum mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Nəmaa sər ha mede kurom na, andza niye. Anəke nəmay, nəmaa gəkumeyə amboh ta məzele i Bəy Maduwej kway Yesu, pumay bəzay a mede kurom niye kame kame. ² Ka sərūm ha mede nakə nəmaa gwadakum pumay bəzay ta gədan i Bəy Maduwej kway Yesu aye. ³ Wu nakə a say a Mbəlom aye na, tərūm tsədanña. Andza məgwədə na, kə gum madama bay. ⁴ Kwa way mə walañ kurom tā ndza ta nğwas nğay salamay ka tsəved nakə a yay a gər a Mbəlom aye, ndo hay tā nğalakum bəzay bay. ⁵ Kə gərūmay ha bo a bor i bo kurom bay. Maa ge andza niye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. ⁶ Ndəray mā gay mənese a ndo ta təv i nğwas bay, mā vay gər kwa tsekweñ bay. Sərūm ha na, Bəy Maduwej kway ma vəlatēye dərətsəseh a ndo neheye ta giye slala i

mənese nakay aye. Nəmaa gəkum daf, 6a nəmaa tsikakum. ⁷ Mbəlom kə zalakway. Ane tuk na, a zalakway na, hərwi ada kə gəkwa madama bay. Nənğeye a zalakway hərwi ada kə ndzakwa tsədanña. ⁸ Hərwi niye, ndoweyə ka kərah bazlam neheye na, a kərah bazlam i ndo hay bay. A kərah na, Mbəlom, nənğeye nakə a vəlakum Məsəfərə Tsədanña eye.

⁹ Malamar ga hay, wuray andaya nakə na watsakumeyə naha sa ka mawudə siye i ndo i Yesu hay aye na, andaya bay, hərwi bo i Mbəlom eye tə gər nğay ka tətikakum, wudum bo nate nate mə walañ kurom. ¹⁰ Ayaw, ta dedək ka wudum ndo məpə mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan aye tebiye. Ane tuk na, faya nəmaa gəkumeyə amboh, gum andza niye kame kame. ¹¹ Pəlum na, məndze nakə səkeffe aye. Kə tələkum me kurom a wu i ndo siye hay bay. Gum məsler tə həlay kurom eye andza nakə 6a nəmaa tsikakum aye. ¹² Tadə ka gum andza niye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ta rəhakumeyə ha gər ada ka rəkumeyə wu mənday wal bay.

Bəy Maduwej Yesu ma maweye

¹³ Malamar ga hay, a samay məgərə kurom ha ze məsərə wu ka bazlam i ndo neheye ta mət aye bay. Hərwi a samay na, dərēv mā ye fakuma abəra bay andza ndo neheye faya ta həbiye madayaw i Yesu təbey aye. ¹⁴ Tadə azlakwa ka sərəkwa ha Yesu kə mət ada kə lətsəw abəra ma mədahañ, sərūm ha ndo neheye tə mət 6a ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom ma lətsə tay ahaya abəra ma mədahañ, ma hayatay gər ka təv i Yesu. ¹⁵ Wu nakə nəmaa tsikakumeyə anəke aye na, Bəy Maduwej kway kə da ha. Pat nakə ma maweye na, nəkway neheye tə dərə ka məndzibəra aye ka lahakwatēye kame a ndo neheye ta mət aye bay. ¹⁶ Pat eye niye na, Mbəlom ma vəlatēye tsəved a gawla nğay hay, bəy i gawla i Mbəlom hay ma zaliye ta magala. Tsa na, tolom i Mbəlom ma ləviye ada Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste, bo nğay eye ma mbəzlaweyə abəra mə mbəlom. Ndo neheye tə mət 6a ta dzala ha ka nənğeye na, nətēye ta lahiye mələtsəw abəra ma mədahañ, ¹⁷ tsa na, Mbəlom ma hayakweye gər a nəkway neheye huya tə dərə aye hərwi ada nəkway təge nətēye kə hayakwa gər ma pazlay. Nəkway tebiye ka dzakweye gər ta Bəy Maduwej kway ka məgər mbəlom. Ka ndzakweye huya ta Bəy Maduwej kway ka təv manəte eye. ¹⁸ Hərwi niye, mum ha dərēv a bo tə bazlam neheye nəte nəte mə walañ kurom.

5

Ndəray a sər pat i məmaw i Yesu bay

¹ Malamar hay, ka bazlam i pat kəgəbay həlay i məmaw i Bəy Maduweŋ na, nəmaa watsakumeye naha na, ma dzəniye kurom bay, ² hərwi bo kurom eye ka sərūm ha ma maweye andza məkal ndəray ma səriye faya bay. ³ A həlay nakə ndo hay ta gwadiye: «Gəma may mandza eye zay, wuray andaya ma gameye bay.» A həlay niye na, dəretsətseh ma dazleye tuk, ta dzaliye faya bay. Tsəved andaya mətəme abəra mə dəma bay. Ma giye na, andza ŋgwas nakə məwe wawa a dazlay, məwure ŋgay eye a dazlay kwayaŋŋa aye.

⁴ Malamar ga hay, nəkurom na, andza ndo neheye nəteye ma ləvoŋ aye bay. Pat eye niye mə ndzakum a gər andza məkal bay. ⁵ Hərwi nəkurom tebiye ndo neheye tə yawa mə dzaydzay ta həpat aye. Nəkway na, andza ndo neheye tə yawa ta həvad ma ləvoŋ aye bay. ⁶ Hərwi niye, kə ndzahərakwa andza siye hay bay. Nəkway dūh ndzakwa tsezlezleŋŋe ada gəkway metsehe a bo kway. ⁷ Ndo neheye tə ndzaharawa aye na, tə ndzaharawa ta həvad ada tə kwayawa na, ta həvad dərmak. ⁸ Nəkway na, ndo neheye mandza eye mə dzaydzay aye, nəkway ka həhalakwa ma ləvoŋ bay. Hərwi niye, gəkway metsehe a bo, dzalakwa ha ka Yesu Kəriste huya ada wudakwa bo nəte nəte. Niye na, andza ka pakwa ka bo peteked i bəre hərwi ada wuray mə gəkway bay. Həbakwa pat nakə Mbəlom ma təniye kway ha hərwi məpe faya mədzal gər kway na, andza mbəramdaw i bəre nakə tə pawa a gər a həlay i vərəm aye. ⁹ Mbəlom a pala kway na, hərwi ada mə vəlakway dəretsətseh bay. A pala kway dūh na, hərwi ada mə təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. ¹⁰ A mət na, hərwi kway hərwi ada nəkway ta neŋgeye kə ndzakwa ka təv manəte eye. Kwa tadə ka mətakwa tsiy, kwa tadə nəkway tə dəre mba, pat nakə ma maweye na, nəkway tə neŋgeye, ka ndzakweye ka təv manəte eye. ¹¹ Hərwi niye, mum ha dərev a bo mə walaŋ kurom ada dzənum bo hərwi ada kə hutum gədan andza nakə 6a faya ka gumeye anəke aye.

Mandəve i bazlam

¹² Malamar hay, faya nəmaa gəkumeye amboh, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye. Bəy Maduweŋ a pa tay ha kame kurom hərwi ada tə tətikakum tsəved ŋgay. ¹³ Rəhumatay ha gər lele ada wudum tay ha haladzay hərwi faya ta giye məsler i Mbəlom. Ndzum zay mə walaŋ kurom.

¹⁴ Malamar hay, faya nəmaa gəkumeye amboh, tsikumatay faya a ndo i sə hay, mumatay naha dərev a ndo neheye zluwer a gatay aye ada məmatay bo a ndo neheye bəle aye hay, zlum ŋgatay kwa ka

way tebiye. ¹⁵ Gum metsehe, ndəray mə ma ha sewed tə sewed bay. Gum gədan kwa kəday hərwi ada kə gum dūh na, wu ŋgwalak eye hay mə walaŋ kurom ada a ndo hay tebiye. ¹⁶ Ndzum na, pat pat ma məŋgwese. ¹⁷ Duwulumay me a Mbəlom pat pat. ¹⁸ Kwa a həlay waray, gumay naha sisə a Mbəlom. Anəŋ wu nakə nəkurom ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste a say a Mbəlom kə gum aye. ¹⁹ Kə kərahumay ha tsəved a Məsəfəre Tsədəŋŋa ka mətsike me bay. ²⁰ Ka ta rəsūm na bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay bay. ²¹ Dzədzamum tay ha wu neheye ta tsikiye tebiye təday ada pum wu nakə lele eye a dərev kurom. ²² Kə gum mənese bay tebiye.

²³ Mbəlom tə gər ŋgay neŋgeye nakə a vəl zay aye, mə təra kurom ha tsədəŋŋa eye hay. Mə tsəpa məsəfəre kurom ta mədzal gər kurom tə bo kurom tebiye hərwi ada a həlay nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, ndəray mə ŋgalakum bəzay ta təv i wuray kwa tsekweŋ bay. ²⁴ Mbəlom a zalakum na, hərwi ada kə tərūm ndo ŋgay hay. Neŋgeye ma giye andza niye hərwi wu nakə kə tsik aye na, ma giye.

²⁵ Malamar hay, duwulumay me a Mbəlom hərwi may dərmak. ²⁶ Tsikumatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye lele. ²⁷ Na gakum amboh ta məzele i Bəy Maduweŋ kway: Dzaŋgum dərewel nakay kame i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye.

²⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mə pa fakuma ŋgama.

**Masulo i derewel i Pol nakə a
watsatay naha a
Tesalonik hay
aye
Məfələkwe**

Derewel nakay masulo eye a masay a gər i bazlam nakə a tsik mə derewel nakə makurre eye. Həlay eye faya ma diye a dəba, gər faya ma kwasateye a ndo məpe mədzal gər hay hərwi Bəy Maduwej Yesu kə maw zuk bay. Ma Tesalonik na, siye hay tə gwad pat i məmaw i Bəy Maduwej kə ndislew (2.2). Siye hay ta kərah məge məsler (3.6-12).

Mə derewel nakay na, Pol faya ma səkahiye ha məsənəke ngay. Məpe mədzal gər ka Yesu ma mbatiye ha labara i ndo zezej bay. Ma mbatiye ha wu mawura bo eye ta dəretsətseh wal bay. Pat nakə Yesu ma maweye na, mənese ma dziye (1.5-9). Anəke na, mənese faya ma giye məsler ta məkal (2.1-12). Pol a tsik faya andza ndo nakə tə zalay «ndo i sewed» aye. Neŋgeye na, gədanj nakə a hayay gər a gədanj sewed eye hay tebiye aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol, Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye, nəkurom i Mbəlom Bəba kway ada i Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste tə pa fakuma ngama ada tə vəlakum zay.

Bəy Maduwej ma gateye sariya a ndo i məndzibəra hay

³ Malamar ga hay, a ye ka bo nəmaā gay naha sisə a Mbəlom hərwi kurom pat pat. A ye ka bo nəmaā ge andza niye hərwi faya ka səkahumeye ha məpe mədzal gər kurom ka neŋgeye ada nəkurom tebiye, kwa way a wuda siye i ndo hay kame kame dərmak. ⁴ Hərwi niye ahəl nakə nəmay ta siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, nəmaa tsikawa fakuma ta məŋgwese hərwi ndo hay faya ta gakumeye dəretsətseh, faya ta nakumeye dəre, ane tuk na, ka hwayum bay. Ka səmumay ha, faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste. Nəmay faya nəmaa ŋgalakiye kurom ha.

⁵ Wu nakay faya ma diye ha parakka Mbəlom ma giye sariya ada sariya ngay na dedək. Ka gum dəretsətseh andza niye na, hərwi ada kə tərur ndo məfələkwe a Bəy i Mbəlom. Hərwi niye nakə faya ka sumeye dəretsətseh aye. ⁶ Dedək, Mbəlom

ma giye na, wu nakə dedək eye, ma gateye dəretsətseh a ndo neheye ta gakumeye dəretsətseh aye. ⁷ Nəkurom ndo neheye anəke faya ka sumeye dəretsətseh aye na, Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ta nəmay dərmak. Ma giye andza niye na, a həlay nakə Bəy Maduwej kway ma məbzəlaweye mə mbəlom aye. Gawla ngay gədanj eye hay ta laka ahaya. ⁸ Bəy Maduwej kway ma deyeweye ma dərneħ i ako, ma gateye dəretsətseh a ndo neheye tə sər Mbəlom bay ada ta kərah Labara Ngwalak eye i Bəy Maduwej Yesu kway aye. ⁹ Ta siye dəretsətseh. Ta dziye ka tor eye, Mbəlom ma dərəzlateye a tsəved hərwi ada tā yaw ka təv i Bəy Maduwej bay. Ta sliye mändze ma məzlaḅ nakə a ze kwa mey aye bay. ¹⁰ Wu nakay ma giye bo na, pat nakə Bəy Maduwej ma maweye. Ndo ngay hay ta zambadəye. Ndo neheye ta dzala ha ka neŋgeye tebiye ta dəslay ha gər. Ka dəslumeye ha gər dərmak hərwi ka təmum bazlam nakə nəmaa dəkum ha aye.

¹¹ Hərwi niye, nəmay faya nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom huya hərwi kurom. Nəmaa dūwulay naha me na, hərwi ada kə ndzum andza neheye a zalatay aye. Nəmaa dūwulay naha me hərwi ada mə dzəna kurom ka məge wu neheye ngwalak eye tebiye a sakum həbe məge aye ada məsler nakə ka gumeye hərwi mədzal gər ka Yesu aye. Nəmaa gwadəye: Mə dzəna kurom ta gədanj ngay. ¹² Andza nakay, ndo hay ta zambadəye a məzele i Bəy Maduwej kway Yesu hərwi kurom ada ndo hay ta zambadəkumeye hərwi ngay dərmak. Wu nakay ma giye na, hərwi Mbəlom ta Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste ta piye fakuma ngama.

2

Wu nakə ma lahiye məge kame aza Yesu ma maweye aye

¹ Malamar hay, a seŋ mətsike ka pat i məmaw i Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste ada i məhay gər kway kame ngay. Faya nəmaa gwadəkumeye naha, ² kə dzədzum ha mədzal gər kurom bəse tə wu nakə siye hay tə gwad pat nakə Bəy Maduwej ma maweye kə husaw aye bay. Kwa tadə ndo i maslaŋ hay ta tsik, kwa tadə ka tsənum abəra ka ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay tə gwad maa watsa andza niye na, neŋ, kə dzədzarum bay. ³ Ndəray mə vakum gər kwa tsekweŋ bay tebiye. Pat eye kə husaw zuk bay hərwi ma husaweye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha tsəved i Mbəlom təday, ndo i sewed nakə Mbəlom ma kaliye ha a ako aye ma deyeweye təday. Tsa na, pat eye ma husaweye tuk. ⁴ Ndo i sewed niye ma gateye me a ndo hay ka

mædæslay ha gær kwa tadæ a Mbælom, kwa a mey, ma gwadateye kâ dæslumay ha gær bay. Ma gwadateye nenjeyey na, a ze kwa mey tebiye. Ma fælækwiye kwa a gay i madæslay ha gær a Mbælom, ma ndziye mæ dæma, ma gwadiye nenjeyey Mbælom.*

⁵ Ahël nakæ nenj mæ gay kurom aye na, na tsikakum wu neheye, kæ mætsakum gær dæw? ⁶ Anæke wu ka dæræzlay na tsæved ada ka særum wu nakæ a dæræzlay na tsæved aye. Aza hælaj eye kæ sla na, ndo i sewed niye ma ndohwaweyey parakka. ⁷ Sewed nakay faya ma giye mæsler mæ walanj i ndo hay, ane tuk na, nenjeyey manjaha eye, ada ma ndziye manjaha eye hus a hælaj nakæ ndo madæræzlay na tsæved ma gæriye ha madæræzlay na tsæved aye. ⁸ Tsa na, ndo i sewed ma ndohwaweyey parakka. Ma dæba i wu nakay na, Bæy Maduwej Yesu ma maweyey ta gædanj ngay. Ma kædiye na abara mæ dæma ta gædanj i mæsæfære ngay nakæ ma væzlaweyey mæ bazlam ngay aye. ⁹ Ndo i sewed niye ma deyeweyey na, ta gædanj i Fakalaw. Ma giye masuwayanj hay wal wal, ma gateyey hæræbæbækka a ndo hay. Ma vateyey gær a ndo hay tæ wu niye ma giye. ¹⁰ Ma giyey wu neheye ngwalak eye bay aye wal wal tebiye ada ma vateyey gær a ndo neheye ta kutsiye tay ha a ako nakæ dæda ma mbatiyey bay aye. Ta dziyey andza niyey hærwi ta wuda dedek bay, ta kæræh. Tadæ ta tæma na, Mbælom ma tæmiyey tay ha hæbe. ¹¹ Hærwi niyey, Mbælom ma slæriyey fataya ndo mævatay gær gædanj eye hærwi ada tæ vælaj ha mædzal gær tay a maraw me. ¹² Mbælom a ge andza niyey na, hærwi ada sariya mæ gæs tay ha ndo neheye ta tæma dedek bay aye ada ta wuda mæge mænese aye.

Ndzum ka tsæved i Mbælom bænjænj

¹³ Nækurom malamar may hay nakæ Mbælom a wudæ kurom aye, kutonj næmaa gay naha sisæ a Mbælom pat pat hærwi kurom, bæna Mbælom a pala kurom kwa ahël nakæ mændzibæra andaya zuk bay aye hærwi mætæme kurom ha. A tæma kway ha ta gædanj i Mæsæfære Tsædanjja eye naka a tæra kurom ha ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye. Mbælom a tæma kurom ha na, hærwi ka dzalum ha ka wu nakæ dedek aye. ¹⁴ Mbælom a zalakum na, ahël nakæ næmaa dækum ha Labara Ngwalak eye i Yesu Kæriste aye. A say na, kâ hutum mæzlæb i Bæy Maduwej kway Yesu Kæriste dærmak.

¹⁵ Hærwi niyey malamar ga hay, ndzum dæwerwerre bænjænj lele, dzalum ka wu neheye næmaa tætikakum aye huya, kwa tadæ næmaa tætikakum tæ bazlam kwa tadæ næmaa watsakum naha a derewel, pum na a mædzal gær kurom.

¹⁶ Faya na duwulay naha me a Bæy Maduwej kway Yesu Kæriste tæ gær ngay eye ada a Mbælom Bæba kway nakæ a wudæ kway aye. Ta ngwalak ngay, faya ma makweyey naha dærev huya ada faya ma dzæniyey kway ka mædzal gær kway, ka wu nakæ ngwalak eye ma deyeweyey kame aye. ¹⁷ Mæ makum naha dærev ada mæ vælakum gædanj ka mæge wu neheye ngwalak eye hay huya ada ka mætsike wu neheye ngwalak eye hay huya.

3

Duwulumay me a Mbælom hærwi may

¹ Malamar hay, nakay na, wu nakæ næmaa ndæviyey ha mætsikakum aye. Duwulumay me a Mbælom hærwi may hærwi ada bazlam i Bæy Maduwej Yesu mæ ye kame bæse bæse ada ndo hay tæ ræhay ha gær andza nækurom neheye ka ræhumay ha gær aye dærmak. ² Duwulumay me a Mbælom hærwi may hærwi ada mæ tsæpa may abæra ka ndo i sewed hay, hærwi a say a siyey hay matæme bazlam i Mbælom nakæ næmaa tsikiyey bay.

³ Ane tuk na, Bæy Maduwej na, a mbæday hælaj a bazlam ngay bay. Ma dzæniyey kurom ada kâ tærum gædanj eye hay ada ma tsæpiyey kurom abæra ka Fakalaw.* ⁴ Bæy Maduwej kway faya ma dzæniyey may ka mæge fakuma mædzal gær. Næmaa sær ha na, faya ka gumeyey wu nakæ næmaa tsikakum aye ada ka gumeyey huya. ⁵ Bæy Maduwej kway mæ dzæna kurom hærwi ada kâ særum ha ma kækay nakæ Mbælom a wudæ kurom aye ada kâ sæmumay naha a dæretsætseh andza Yesu Kæriste nakæ a sæmay naha aye.

Kwa way mæ ge mæsler

⁶ Malamar hay, faya næmaa tsikakumeyey ta mæzele i Bæy Maduwej kway Yesu Kæriste, faya næmaa gwadækumeyey na, kâ ndzum ka tæv i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye sæ eye bay, hærwi ta kæræh wu neheye næmaa tætikakum aye. ⁷ Nækurom ka særum ha tæ gær kurom eye wu nakæ ka gumeyey hærwi mæpay bæzay a mede may aye. Hærwi ahël nakæ næmay mæ gay kurom aye na, næmay sæ eye hay dæw? ⁸ Næmaa nda wu mænday i ndo mekelenj eye hay kæriyey bay, næmaa sækæm mæsækæme. Næmaa ge mæsler tæ madagær eye havæd ta hæpat hærwi wu mænday may hærwi ada næmaa vælakum dæretsætseh hærwi wu mænday bay. ⁹ Næmaa ge mæsler andza niyey na, nakæ tsæved may andaya matsætsehe fakuma wu mænday bay aye bay. Ane tuk na, næmaa ge düh na, hærwi mædækum ha wu nakæ kâ gumeyey. ¹⁰ Ahël nakæ næmay mæ gay kurom aye na, næmaa tsikakum, næmaa gwadækum: Tadæ ndoweyey kæ ge mæsler bay na, kâ vælumay wu mænday bay.

* 2:4 Zæba ma Daniyel 11.36; Ezekiyel 28.2.

* 3:3 2 Tesalonik hay 2.3.

¹¹ Nəmaa tsikakum naha andza niye na, hərwi nəmaa tsəne tə gwad ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ kurom na, sə aye hay. A satay məge məsler bay, ane tuk na, faya ta ndapiye a bazlam i ndo hay. ¹² Faya nəmaa tsikateye naha a ndo niye hay, faya nəmaa gatay naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Gum məsler ta tsəved eye hərwi məhute wu mənday tə həlay kurom aye.

¹³ Malamar hay, nəkurom na, gum wu ŋgwalak eye andza niye, kâ yum gər bay. ¹⁴ Tadə ndoweŋe ka rəhay ha gər a wu nakə nəmaa watsa a dərewel nakay aye bay na, zəbum faya, nəkurom ta neŋgeye kâ dzapum ka məge wu hay dziye bay hərwi ada horoy mâ gay. ¹⁵ Ane tuk na, kâ zəbum faya andza ndo mənə dəre kurom bay. Tsikumay me duh ta tsəved eye hərwi neŋgeye malamar kurom huya.

Mandəve i bazlam

¹⁶ Bəy Maduweŋ Yesu bo ŋgay eye ndo məvəle zay, mâ vələkum zay huya pat pat kwa həlay waray waray. Bəy Maduweŋ Yesu mâ ndza tə nəkurom tebiye.

¹⁷ Neŋ Pol na tsikakum naha me, neŋ na watsa tə həlay ga eye. Na pawa ŋgodgor ka dərewel ga hay tebiye na, andza nakay. Nakay na, məwetse ga.

¹⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama tebiye.

Makurre i derewel i Pol nakə a watsay naha a

Timote aye Məfələkwe

Məzele i Timote ka ndzeyə a gər ka derewel i ndo i maslan hay ada mə derewel hay i Pol. Timote a lakawa ha Pol ka mäge məsler. Kə laka ha Pol a mahəhele hay haladzay. Pol kə slər ha a təv mawura bo haladzay, a Tesalonik ada Korinje.

Pol a watsay derewel a Timote sulo. Pol a watsa derewel neheye na 6a mədok i məpe mədzal gər ka Yesu mapa eye tsiy. A zəkaw anəke na, məpe tay ha gay i maduwule me hay lele ada matəra ha məpe mədzal gər gədan eye.

Makurre i derewel a vəlatay gədan a ndo mədzal gər hay ka Yesu, a ndo neheye tə kalatay kame a ndo hay aye, ada a Timote.

Siye i ndo məpe mədzal gər ka Yesu faya ta sənəkateye wu lele bay aye a ndo hay (1.3-7; 4.1-4; 6.3-5).

Pol faya ma tsikateye me a zləm hərwi mədəslay ha gər a Yesu ada tə maduwule me (madədo 2). A da ha dərmak, ndo neheye tə kalay kame a gay i maduwule me hay ta ndziye na, ma kəkay (madədo 3).

Bəba i Timote na, ndo Gərek ada may ngay dem i Yahuda hay. Faya ma day ha a Timote ma kəkay nakə ma gateye gər a ndo hay aye (madədo 4 ka 6).

¹ Maa watsa derewel nakay na, ney Pol, ney ndo i maslan i Yesu Kəriste. Ndo nakə a pa ga ndo i maslan aye na, Mbəlom ndo mətəme kway ha tə Yesu Kəriste nakə a ge wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, andza wawa ga dedek eye hərwi ka dzala ha ka Yesu Kəriste.

Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduwey kway tā pa fakaya ngama, tā gaka ngwalak ada tā vəlaka zay.

Ndo i parasay hay

³ A sey na, ndza ma Efez andza nakə na tsikaka kurre ahəl nakə na gər kar ha, na ye ka dala i Masedowan aye. Ndza mə dəma hərwi ada kə gatay me a ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay aye, tā gər ha. ⁴ Gwadətay na, tā vəlay ha bo tay a wurmbez hay ada a məkədə wuway ka bəba tətə tay hay bay. Niye na, ma gəliye ha məkədə wuway kəriye, ma dzəniye wu nakə a say a Mbəlom aye bay. Wu nakay ka sərakwa ha na, hərwi ka dzalakwa ha ka nengeye. ⁵ Ka tsikakwatəye andza niye na, hərwi ada tā wudə ndo hay. Kə sətay mawudə ndo hay na, dərev tay mē təra

tsədanja lele, tā ge wu ngwalak eye dəkdek ada tā dzala ha ka Mbəlom lele. Niye na, ta wudə ndo hay.

⁶ Ndo mekeləy eye hay na, ta dze abəra ka tsəved, ta gər ha wu ngwalak eye. Duh faya ta tsikiye wu neheye ma giye ngama bay aye.

⁷ A satay matətikatay bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay, faya ta tətikiye ta gədan. Ane tuk na, bo tay eye tə tsəne wu nakə faya ta tsikiye bay ada faya ta tətikateye a ndo hay aye bay.

⁸ Tadə ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsəved eye na, ka sərakwa ha na, lele. ⁹ Tsənəkwa wu nakə na tsikiye: Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye ngwalak aye bay. Mbəlom a vəl duh na, hərwi ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye, ndo neheye ta rəhay gər a Mbəlom bay aye, ada hərwi ndo neheye tə kəts na Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye mənəse aye, ndo neheye tə yay a gər a Mbəlom bay aye, ndo neheye tə kərah wu hay i Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye sa na, hərwi ndo neheye tə kədiye bəba tay ta may hay aye, ada ndo neheye ta kədiye siye i ndo hay aye dərmak, ¹⁰ ada ndo mäge madama hay, ndo neheye tə zlawə siye i hasləka hay ta tərəwa ha andza ngwas tay aye, ndo neheye tə səkəməwa ndo hay hərwi matəre tay ha beke aye, ndo neheye tə dəsəwa parasay aye, ndo neheye tə mbadəwa tə maraw me aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi siye i wu neheye lele bay ta nasiye ha wu nakə lele faya ma tətikakweye aye. ¹¹ Matətike nakay a yaw na, abəra ma Labara Ngwalak eye nakə Mbəlom, ndo i məzlaə, a vələy a həlay aye. Labara ngwalak eye niye a da ha Mbəlom bagwar eye, nengeye nakə ma ndziye ma təv ngwalak eye huya aye.

Pol a zambadaya a Mbəlom hərwi ngwalak ngay

¹² Na gay sisə a Yesu Kəriste Bəy Maduwey kway hərwi nakə a zla ga andza ndo i dedek. Na gay sisə sa hərwi ka tərə ga ha ndo i məsler ngay. Maa vələy gədan ka mäge məsler na, nengeye. ¹³ Ahəl niye na, na tsalaway ka gər a Mbəlom, ada ta zlapay ga na, na gawatay dərətsətəsh a ndo ngay hay haladzay hərwi nakə na dzala ha ka nengeye bay aye. Ane tuk na, Yesu nengeye na, kə gej ngwalak hərwi wu nakə na gawa aye na, na sər bay. ¹⁴ Bəy Maduwey kway Yesu Kəriste kə pa fagaya ngama haladzay. Anəke na dzala ha ka nengeye ada kə vələy gədan ka mawudə siye i ndo hay.

¹⁵ Mezeleme nakə ney na ge aye na, a ze i ndo siye hay tebiye. Yesu Kəriste a yaw ka mändzibəra na, hərwi ada mē təma

tay ha ndo i mezeleme hay. Anan bazlam nakay na, dedek, ndo hay gadem tâ tama a dærev tay. ¹⁶ Ane tuk na, Yesu Kæriste a geŋ ŋgwalak na, hærwi ada mâ datay ha a ndo hay nenŋeye ndo mæzle ŋgatay. A da ha na, a geŋ ŋgwalak a neŋ nakæ na ze ndo hay ta mezeleme aye. A bætayat ha niye hærwi mævalatay gadan a ndo neheye ta dzaliye ha faya aye ada ta hutiiye sifa nakæ ma ndæviye bay aye. ¹⁷ Ndo hay tâ dæslay gær a Bøy Mbælom nakæ ma ndziye ka tor eye. Nenŋeye Mbælom nate ŋgweŋ. Ndaray a ŋgatay bay. Zambadumay ka tor eye. Amen!

Pol a velay gædan a Timote

¹⁸ Timote, nækar na, andza wawa ga, na gæraka ha bazlam nakay a hælai yak andza nakæ ndo i maslan hay tæ tsik fakaya aye. Bazlam neheye tæ tsik aye tâ tæra i yak na, andza wu hælai hærwi ada kâ ge vëram nakæ ŋgwalak aye. ¹⁹ Vælai dærev yak a Mbælom huya ada ge na, wu nakæ ŋgwalak eye. Siye i ndo mekelen eye hay ta kærak tsæved nakay ŋgwalak eye. Hærwi niye ta dzala ha ka wu neheye dedek aye sa bay. ²⁰ Mæ walan i ndo niye hay na, Himene ta Alægæzandær. Næteye na, na velay tay ha a halay a Fakalaw* hærwi ada tâ tætik metsehe lele eye ada tâ tsalay ka gær a Mbælom sa bay.

2

Maduwulay me a Mbælom na, kækay?

¹ Makurre i wu nakæ a seŋ matsikatay a ndo hay aye na, anan: Tsætsahum ka Mbælom, duwulumay me, gumay amboh tæ mægay naha sisæ hærwi ndo hay tebiye. ² Duwulumay me a Mbælom hærwi bøy hay ada hærwi ndo neheye faya ta læviye ndo hay aye tebiye hærwi ada kâ ndzakwa zay madzædzere kwa tsekweŋ mâ ge andaya bay, ada kâ ræhakway ha gær a Mbælom, ada mede kway mâ tæra ŋgwalak eye kame ŋgay. ³ Maduwulay me a Mbælom hærwi ndo hay na, lele ada a yay a gær a Mbælom ndo mætæme kway ha. ⁴ A yay a gær haladzay hærwi a say na, ndo hay tebiye tâ tæma ada a say tâ sær dedek. ⁵ Bazlam nakay na, hærwi ndo hay tebiye. Hærwi Mbælom na, nate ŋgweŋ ada ndo mæ walan i Mbælom ta ndo hay na, nate ŋgweŋ. Nenŋeye ndo zezen, ndo zezen eye niye na, Yesu Kæriste. ⁶ A yaw na, kæ vøl ha mæsæfære ŋgay masækamatay ahaya ndo hay. A da ha na, a hælai nakæ ŋgwalak eye, a say a Mbælom ndo hay tebiye tâ tæma aye. ⁷ Mbælom a slær ga ha, na tæra ndo i maslan ŋgay hærwi ada nâ da ha wu nakay a ndo hay. A gwedeŋ tætikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye bazlam ŋgay nakæ dedek eye ada tâ dzala ha. Na tsik na, dedek, na dæs parasay bay.

⁸ A seŋ na, haslæka hay kwa ka waray tâ duwulay me a Mbælom, tâ duwulay naha me a Mbælom tæ dærev tsædanŋa eye. Tâ ge mevel ka ndo bay, tâ kæd wuway ka wu bay.

⁹ A seŋ na, ŋgwas hay tâ pa ka bo peteked andza nakæ a ye ka bo mæpe aye. Peteked nakæ ndo hay ta giye faya dære aye na, tâ pa ka bo bay. Tâ gay metsehe bo tay. Tâ mætsa ka matærde gær lele hærwi ada tâ zæba fataya bay. Tâ pa ka bo wu i maslawa neheye tsakala eye haladzay aye bay, kwa peteked neheye tsakala eye haladzay aye tâ pa ka bo bay. ¹⁰ Mæsler nakæ lele aye mâ tæra malembede bo tay düh. ŋgwas neheye tæ gwad faya ta ræhay gær a Mbælom aye na, tâ ge andza niye. ¹¹ Ahæl nakæ faya ta tætikiiye mæ gay i maduwule me aye na, ŋgwas hay tâ tsik me bay, tâ ndza dikdik. Tâ dæslay ha gær a ndo matætiye ndo hay. ¹² Na vælai tæved a ŋgwas hay ka matætikatay a haslæka hay bay ada tâ lævai gær a haslæka hay bay. Tâ ndza dikdik, ¹³ hærwi Mbælom a lah mæge na, Adam tæday, ada ma dæba eye a ge Hawa. ¹⁴ Sa na, Fakalaw ka sæpat Adam bay. Ane tuk na, a sæpat na, ŋgwas. Maa kærak marahay ha gær a Mbælom na, ŋgwas. ¹⁵ Kwa mâ ge andza niye bæbay, ŋgwas ta wiye wawa ada Mbælom ma tæmiye tay ha. Ane tuk na, tâ dzala ha ka Mbælom huya, tâ wuda ndo hay, tâ tara ŋgwalak eye ka dære i Mbælom, tâ gay metsehe a bo tay.

3

Madugula hay i ndo i Kæriste hay

¹ Bazlam nakæ na tsikiye na, dedek. Ndo nakæ ka pæla matære madugula i ndo i Kæriste hay aye na, a say mæge mæsler ŋgwalak eye. ² Madugula i ndo i Kæriste na, mede ŋgay mâ ge ŋgwalak eye, hærwi ada ndo hay tâ may ha mænese ka gær wuray kwa tsekweŋ bay. ŋgwas ŋgay mâ ge nate ŋgweŋ. Mâ kwaya ta guzom bay. Mâ gay metsehe a bo ŋgay, mâ ge wu neheye ŋgwalak eye, mâ tæma mbælok hay a gay ŋgay ada mâ sær matætikatay wu a ndo hay dærmak. ³ Mâ tæra beke i guzom bay, mâ tæra ndo i terenŋez bay, mâ tara düh na, ndo læfedede, mâ tsala bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay. ⁴ Mâ sær magay gær a ŋgwas ŋgay ta wawa ŋgay hay, mâ gal tay ha wawa ŋgay hay lele, wawa ŋgay hay tâ ræhay ha gær. ⁵ Tadæ ndoweŋe kæ sær mægay gær a ndo i gay ŋgay hay bay na, ma særiye magatay gær a mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu na, ma kækay?

⁶ Ahæl nakæ ka pumeye ndo mâ tæra madugula aye na, kâ pum ndo nakæ a dzala ha ka Yesu Kæriste anæke aye bay. Ma ta dæslay ha gær a bo. Kæ ge andza niye na, sariya ma gæsiye na andza nakæ ma

* 1:20 A say mægweðe a ndo mæwetse dærewel nakay na: «Na hæhar tay abara mæ walan i ndo hay.»

gəsiye Fakalaw aye. ⁷ Ndo nakə ma təriye madugula i ndo i Kəriste hay aye na, mede ngay mâ yatay gər a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye dərma. Kə ge andza niye bay na, horoy ma geye kame tay ada Fakalaw ma mbəzliye na a ɓalay ngay.

Ndo mæge mæsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay

⁸ Mede i ndo hay mæge mæsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay na, mâ ge lele. Dərneh mâ ge mə bazlam tay sulo bay, tâ tərə beke i guzom bay, tâ ge mavaha i dala bay. ⁹ Tâ tərə bazlam nakə Mbəlom a da ha aye tə dərēv tay peteh. ¹⁰ Ka pumeye tay ha a mæsler na, zəbum ka mede tay lele təday. Kə ge mede tay lele na, pum tay ha tâ tərə ndo mæge mæsler hay.

¹¹ Mede i ngwas tay hay mâ ge lele dərma. Tâ tsik wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay, tâ kwaya ta guzom bay, tâ ge na, wu neheye dedek aye huya.

¹² Ndo mæge mæsler mâ tərə na, zal i ngwas nətə, mâ gatay gər a wawa ngay hay ta ndo i gay hay lele. ¹³ Tadə ndo mæge mæsler ta ge mæsler lele na, ndo hay ta dəslatay ha gər. Ta sliye faya mədə ha bazlam i Yesu Kəriste parakka hərwi ta dzala ha faya lele.

Wu bagwar eye nakə Mbəlom a da ha aye

¹⁴ Na dzala na, na miye naha ka təv yak bəse. Ane tuk na, na watsaka naha wu neheye na, ¹⁵ hərwi kwa tadə na ye naha bay na, dərēwel nakay ma dakeye ha ndo i gay i Mbəlom hay ta ndziye kəkay na, ka səriye ha. Ndo i gay i Mbəlom na, ndo neheye tə dzala ha faya aye, neŋgeye tə dərə eye. Bazlam dedek eye malətsa eye faya andza mədok i gay. ¹⁶ Ta dedek, bazlam nakay na, bagwar eye haladzay. Maŋgaha eye ahəl niye, ane tuk na, Mbəlom kə dakway ha. Faya ma dakway ha kəkay nakə ka ndzakw-eye ka tsəved i Mbəlom aye. Ndəray ma sliye faya mahəmbər na bay. A tsik na, ka Yesu Kəriste:

A tərə ndo zezən aye.

Məsəfərə Tsədəŋŋa eye kə da ha, neŋgeye mənese andaya faya bay.

Gawla i Mbəlom hay ta ngatay.

Ndo hay ta da ha bazlam ngay a ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye.

Ndo hay kwa waray ka mändzibərə ta dzala ha,

Mbəlom kə zla a gəma, ka vəlay məzlaɓ.

4

Ndo neheye ta tətikatəye maraw me a ndo hay aye

¹ Məsəfərə Tsədəŋŋa eye kə tsik parakka, a gwad: Aza kame na, ndo mekeleŋ eye hay ta gəriye ha mədzele ha ka Yesu. Ta rəhatay

ha gər a məsəfərə neheye ngwalak eye bay ta rawiye me aye. Ta pay bəzay a matətike neheye tə yaw abərə ka fakalaw hay aye.

² Ndo neheye faya ta tətikatəye wu neheye a ndo hay aye na, dərneh mə bazlam tay sulo, faya ta dəsiye parasay. Mədzal gər tay kə nas andza wu nakə ako a fəka na aye.

³ Ndo neheye na, faya ta gwadətəye a ndo hay məzle ngwas na, lele bay. Faya ta giye me ka mände wu siye hay sa dərma. Ane tuk na, Mbəlom, neŋgeye a ge wu neheye na, hərwi ada ndo neheye ta dzala ha ka Kəriste ada tə sər dedek aye, tâ nda ada tâ gay sisce.

⁴ Andza niye, hərwi wu naka Mbəlom a ge tebiye aye na, lele. Wu mənday kwa waray ka kərəhum mände bay, ndayum tsa ada kə gumay naha sisce a Mbəlom. ⁵ Wu mənday tebiye na, lele hərwi bazlam i Mbəlom ada hərwi maɗuwule me kway nakə faya ka dūwulakweye me aye.

Ndo mæge mæsler i Yesu Kəriste lele eye

⁶ Tadə ka tətikatay wu neheye a ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste na, ka təriye ndo mæge mæsler i Yesu Kəriste lele eye ada ka hutiyə gədaŋ hərwi bazlam i Mbəlom nakə ka dzalakwa ha aye ada hərwi matətike nakə faya ka pay bəzay lele aye.

⁷ Wurmbez neheye kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kə pay zləm bay. Mede yak mâ səkah matərə kame kame andza nakə a say a Mbəlom aye. ⁸ Tadə ndoweye ma giye həbaɗ hərwi matətədə ha mbəle ngay aye na, ma geye ngama tsekweŋ a bo ngay. Ane tuk na, tadə mede ngay lele andza nakə a say a Mbəlom aye na, ma geye ngama na, haladzay, hərwi a sər ma dzeŋniye na anəke ma sifa nakə ka mändzibərə aye ada ma sifa nakə ma hutiyə ka tor eye. ⁹ Bazlam nakay na, bazlam dedek eye. Lele na, kwa way mâ tərə tə dərēv ngay peteh. ¹⁰ Hərwi niye ka vəlakway ha gədaŋ kway ka mæge mæsler, ka ngəlakwa ha faya bo sah lele na, hərwi ka pakwa faya mədzal gər kway ka Mbəlom, neŋgeye nakə ta sifa aye. Neŋgeye ndo matəme tay ha ndo hay tebiye, ma təmiye ha wene wene eye na, ndo neheye tə dzala ha ka Kəriste aye.

¹¹ Datay ha ada kə tətikatay wu nakay a ndo hay. ¹² Ndəray mâ kəts kar hərwi nəkar wawa eye segey bay. Duh nəkar na, bəzatay ha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, kəkay. Bazlam yak nakə ka tsikiye na, mâ tərə bazlam lele eye, mede yak mâ ge lele, wudə ndo hay, dzala ha ka Yesu ada ndza na, tsədəŋŋa. ¹³ Dzaŋga Dərēwel i Mbəlom pat pat kame i ndo hay. Datay ha ada kə tətikatay hus a pat nakə aza na ye naha aye. ¹⁴ Kə gay məsəfərə a gədaŋ nakə Mbəlom a vəlaka aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə ndo hay tə da ha wu nakə Mbəlom

* 4:14 Məpe halay ka ndo: Məzle ndo ka mæge mæsler mə walaŋ i ndo.

a tsik ka nàkar aye ada madugula hay tã pa faya hálay tay aye.*

¹⁵ Pay gër na, a mäsler neheye anañ aye. Válay ha bo yak tebiye hërwi ada ndo hay tã ñgatay faya ka diye kame kame ka tsæved i Mbälom. ¹⁶ Gay metsehe a mede yak, gay metsehe a wu nakã faya ka tãtikateye a ndo hay aye ada ndza bəñbəñ lele. Tadã ka ge andza niye na, ka tãmiye ha bo yak eye ada ndo neheye faya ta pay zläm a bazlam yak aye därmak.

5

Mede i ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu

¹ Ahäl nakã nàkuroom ka tøv manäte eye ta ndo guram aye na, kã may ha mænese bay, tsikay ta tsäfetsäfe eye andza neñgeye na, bəba yak. Tsikatay me a gawla hay andza nətəye malamar yak hay. ² Tsikatay me a mama hay andza nətəye may yak hay. Ada a dem hay bəbay andza nətəye malamar yak hay. Dərev yak mã ge kame tay na, tsədanñja.

³ Gatay gër a madakway i ñgwas neheye nətəye madakway i ñgwas hay ta dedek, ndo məgatay gër andaya bay aye. ⁴ Tadã madakway i ñgwas wawa ñgay kəgəbay wawa i wawa ñgay andaya na, gër ha wawa hay tã tətik marəhatay ha gër a ndo tay hay taday. Andza məgwədə tã gay gër a may tay andza nakã bəba tay hay tã gawatay gër ahäl niye aye. Andza niye na, a yay a gër a Mbälom. ⁵ Madakway i ñgwas nakã neñgeye mahəñgeye, ndaray ñgay andaya məgay gër bay ada neñgeye kə pa mædzal gër ka Mbälom, faya ma dūwulay naha me a Mbälom huya ta həpat kwa ta həvad hërwi ada mã dzana na. ⁶ Ane tuk na, madakway i ñgwas nakã a gër ha bo ñgay kwa a way tsa aye na, neñgeye mandza eye ma sifa, ane tuk na, andza neñgeye maməta eye. ⁷ Datay ha a ndo hay na, tã gatay gër a bəba tay hay hërwi ada ndaray mã matay ha mænese bay.

⁸ Tadã ndoweye kə gay gër a ndo ñgay hay bay, na tsik wene wene eye na, ka ndo i gay ñgay hay, kə gër ha tsæved i Yesu Käriste. Neñgeye lele bay a ze ndo nakã kə dzala ha ka Yesu bay aye.

⁹ Watsa a dərewel na, mæzele i madakway i ñgwas nakã mæve ñgay kə ndisl a mæve kuro kuro məkwa aye dəkdek ada nakã a zla zal nətə aye. ¹⁰ Ndo hay tã sər ha mäsler ñgay neheye a gawa aye na, ñgwalak eye. Kə gatay gër a wawa hay lele ada ka tãma mbəlok hay a gay ñgay lele. Sa na, kə baratay na sik i ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu* ada ka dzana ndo neheye mə daretatsəh aye. Kə ge mäsler lele huya. Kə ge andza niye na, watsa mæzele ñgay.

¹¹ Madakway i ñgwas neheye dahälay aye na, kã watsa mæzele tay a dərewel bay. Hërwi ka watsa mæzele tay agəna ma sateye mede a zal sa, ta gəriye ha məpay bəzay a Yesu Käriste. ¹² Ta ge andza niye na, sariya ma kəriye tay ha hërwi ta nas wu nakã tã tsik, tã gwad: Ta ndziye mahətəye aye. ¹³ Kwa tadã ta zla zal bay, ka watsa mæzele tay na, ta giye mäsler sa bay, ta hähaliye ka gay ka gay. Ta dzəguriye me, ta bəbalətəye wuray a ndo hay. Ta tsikiye bazlam nakã ka zəbatay naha bay aye. ¹⁴ Hërwi niye a señ na, madakway i ñgwas neheye dahälay eye hay aye na, tã ye a zal sa, tã wa wawa hay, tã gay gër a bədgay tay hërwi ada ndo neheye tã nakway däre aye tã huta wuray mätəsike fakwaya bay. ¹⁵ Na tsik andza niye na, hërwi siye i madakway i ñgwas hay ta gër ha tsæved i Mbälom, tã pay bəzay a Fakalaw.

¹⁶ Tadã ñgwas nakã faya ma pay bəzay a Yesu Käriste, madakway i ñgwas andaya mə gay na, neñgeye mã dzana na. Madakway i ñgwas niye andza niye na, məhay gër i ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu ta dzəniye na bay. Məhay gër i ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu ta dzəniye na, madakway i ñgwas neheye ndaray tay andaya bay aye.

¹⁷ Madugula neheye nətəye faya ta gateye gër lele a ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu aye na, rəhumatay ha gër lele. Rəhumatay ha gër wene wene eye a ndo neheye faya ta vəliye ha gədan tay ka mæde ha bazlam i Mbälom ada ka matatikatay a ndo hay aye. ¹⁸ Hërwi mawatsa eye mə Dərewel i Mbälom, a gwad: «Ahäl naka sla ma giye mäsler ma guvah aye na, kã pay wu ka bazlam bay, gër ha mã həpəf wu mənday.†». A gwad sa: «Ndo mæge mäsler na, lele tã vəlāy wu i madagar ñgay.‡»

¹⁹ Tadã ndoweye ki yaw ka tøv yak mätəsikaka wu nakã lele bay aye ka madugula i ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu na, kã pay zläm bay. Ka ta pay zläm na, tsəne abəra ka ndo hay sulo kəgəbay ka ndo mamahkar eye taday ada ka pətəye zläm. ²⁰ Tsikatay faya a ndo neheye faya ta giye mænese aye kame i ndo hay tebiye hërwi ada ndo siye hay tã dzədzar mæge mænese därmak.

²¹ Neñ faya na gakeye amboh kame i Mbälom, kame i Yesu Käriste ada kame i gawla i Mbälom neheye a pala aye, amboh rəhay ha gër a wu nakã na tsikaka aye. Kã ñgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay, kã matay bo a ndo siye hërwi agəna nətəye ndo yak hay aye bay. ²² Tadã a saka mæzle ndo ka mæge mäsler mə gay i mađuwule me na, zəba ka mede ñgay lele taday naka ada ka

* 5:10 Məbere sik na, andza məgwədə: Matəme mbəlok.

† 5:18 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4. ‡ 5:18 1

Korinthe hay 9.9; Mata 10.10; Luka 10.7. § 5:22 Zəba ma 1 Timote 4.14.

piye hălaj ka gər ɲgay aye. Kâ täläka hălaj yak a mezeleme i ndo siye hay bay. Ndza na tsədanɲa.⁸

²³ Kâ sa yam dəkdeƙ bay, sa guzom tsekwenj hărwi huƒ yak nakə a wurawa fakaya aye hărwi ada huƒ mâ wur fakaya sa bay.

²⁴ Ndo siye hay kwa taɗə ta ye kame i sariya zuk bay na, mezeleme tay a zəba parakka mə dzaydzay. Ka ndo siye hay, ta səriye ha mezeleme tay na, ma dəba i sariya. ²⁵ Məsler ɲgwalak eye hay na, nəteye mə dzaydzay dərmak. Taɗə ta ndohwaw bəse a dzaydzay zuk bay na, ta sliye mändze huya maɲgaha eye bay.

6

¹ Ndo neheye nəteye beke aye hay na, tâ rəhatay ha gər a ndo i gay tay hay hărwi ada ndo hay tâ tsik wu nakə lele bay aye ka məzele i Mbəlom bay ada ka wu neheye faya ka tətikakwateye a ndo hay aye bay. ² Taɗə ndo i gay i beke hay nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Kəriste, kwa taɗə nəteye malamər hay ma məpe mədzal gər ka Kəriste bəbay na, tâ kərəh marəhatay ha gər a ndo i gay tay hay bay. Kwa nəteye tebiye tə ləwa kame i Mbəlom na, ta giye məsler tay lele düh ma ziye nakə kurre aye hărwi ndo neheye faya ta gateye məsler aye na, nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada Mbəlom a wuda tay.

Ndo neheye zlele eye hay dedək aye

Tətikatay wu neheye a ndo hay, vəlatay gədan. ³ Taɗə ndoweƳe ka tətik wu mekeləɲ eye, ada ka təma bazlam neheye dedək aye i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste bay, ada a təma wu nakə faya ka tətikakwateye a ndo hay ka mede nakə lele eye kame i Mbəlom aye bay sa na, ⁴ nengeƳe ndo mədəsłay ha gər a bo, a sər wuray bay tebiye. A sər na, məkədə wuway dekdək tsa, ma giye mag-azłəga ka wu hay. Hărwi niye ndo neheye faya ta pay złəm aye na, ta giye sələk, ta wudiye məkədə wuway a bo, ta tsadiye a bo, ta dzalateye naha wu neheye lele bay aye a gər a ndo hay. ⁵ Ta kədiye wuway huya hărwi mədzal gər hay lele bay, ada hărwi tə sər dedək sa bay. Tə dzala mə gər tay aɡəna, taɗə ta pay bəzay a tsəved i Mbəlom na, ta hutiyə suloy.

⁶ Ta dedək taɗə ka pay bəzay a tsəved i Mbəlom na, nəkar zlele eye, dərev yak ma ɲgwasiyə tə wu nakə andaya fakaya aye. ⁷ Ka yakwaw ka mändzibəra na, ka zlakwaw wuray ka hălaj bay, ka makweye na, ka zlakweye wuray ka hălaj bay dərmak. ⁸ Taɗə wu mänday kway tə petekəd kway andaya na, niye na, da kway. ⁹ Ndo neheye a satay matəre ndo i zlele hay aye na, ta dadiye a masəpete i Fakalaw andza tə dəd a 6alay. Ta wuda wu neheye kəriye ma nasiye tay ha

ndo hay aye ada neheye ta dziye tebiye aye. ¹⁰ Mawude suloy na, ma zlaweye slala i wu neheye lele bay aye tebiye. Siye i ndo hay ta gər ha tsəved i Mbəlom hărwi a satay suloy ka zal, ada hărwi niye ta huta dəretsətseh mə dərev.

Mandəve i bazlam

¹¹ Ane tuk na, nəkar na, ndo i Mbəlom, wu neheye tebiye lele bay aye na, kâ täläka hălaj yak a dəma bay. Ge gədan, hărwi ada kâ təra lele kame i Mbəlom, pay bəzay a tsəved ɲgay, dzala ha huya ka nengeƳe, wuda siye i ndo hay lele, səmay naha a wu hay ada tara ndo ləfedede eye. ¹² Ge vərəm ɲgwalak eye ka tsəved i Mbəlom. Gəs sifa i Mbəlom nakə ma ndəviye bay aye hărwi Mbəlom a zalaka na, ka nengeƳe ada ka da ha parakka ahəl niye kame i ndo hay haladzay wu nakə ɲgwalak eye ka dzala ha aye. ¹³ Neɲ faya na tsikakeƳe kame i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a wu hay tebiye aye ada kame i Yesu Kəriste nakə a da ha wu ɲgwalak eye parakka kame i Poɲos Pilat aye, ¹⁴ neɲ faya na tsikakeƳe, rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye, kâ nas ha bay, gay metsəhe a mändze yak hărwi ada ndo hay tâ maka ha mənese bay hus a pat nakə Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste ma maweye aye. ¹⁵ Ma maweye na, a hălaj ɲgwalak eye. Maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom na, gədan tebiye mə hălaj ɲgay, nengeƳe Mbəlom nəte ɲgwenj, nengeƳe mandza eye ma məɲgwese, nengeƳe Bəy ka gər i bay hay, nengeƳe Bəy Maduweɲ ka gər i bəy maduweɲ hay, ¹⁶ nengeƳe nəte ɲgwenj nakə ta sifa huya aye, nengeƳe mandza eye mə dzaydzay. Dzaydzay ɲgay a dəv haladzay, ndəray ma sliye mahəndzədə naha faya bay. Ndəray daɗa kə ɲgatay bay, ndəray ma sliye məɲgatay bay sa. Ndo hay tâ dəsłay ha gər. Ma ndziye huya. Mâ ge andza niye.

Mətsike me a złəm a ndo i zlele hay

¹⁷ Ndo neheye zlele eye hay ka mändzibəra nakay aye na, gwadatay ta dəsłay ha gər a bo bay, zlele ma ziye kəriye. Tâ pa faya mədzal gər tay bay. Tâ pa mədzal gər tay düh na, ka Mbəlom nakə ma vəlakweye wu hay tebiye hărwi ada kâ ɲgwasakwa aye. ¹⁸ Gwadatay na, tâ ge wu ɲgwalak eye hay, tâ ge wu ɲgwalak eye hay haladzay. Gwadatay na, tâ vəl wu ta məɲgwese eye, tâ vəl wu a siye i ndo hay. ¹⁹ Taɗə faya ta giye andza niye na, ta hayay gər a wu tay hay a təv ɲgwalak eye hărwi ada tâ huta sifa dedək eye. Maga eye na, andza ndo nakə a pa naha mədok i gay ɲgay kurre aye.

²⁰ Timote, gay gər a wu nakə Mbəlom a pa a hălaj yak aye. Bazlam neheye ndo hay ta tsikiye kəriye na, kâ tsik a dəma bay. Wu nakə nəteye tə zalay ndaraw aye, ane tuk

na, ndaraw dedek eye bay. ²¹Na tsik andza niye hærwi siye hay ta dzala ha ka wu nakə faya ka dzalakweye faya aye sa bay, hærwi ta gwad tã huta ndaraw eye nakay.

Mbəlom mâ pa fakuma ngama.

Masulo i derewel i Pol nakə a watsay naha a Timote aye Məfələkwe

Masulo i derewel nakay Pol a watsay a Timote aye, maraha eye tə maduk i duk i bazlam neheye Pol a tsikay a Timote aye. Pol neŋgeye ma daŋgay (2.9), ndo hay haladzay ta mbəday dəba (1.15; 4.10-16). A sər ha mazlambar ma mətiye (4.6). A gwaday a Timote ndo məleke ha ma məsler, a wudə na andza wawa, ka dzameye gər dāda sa.

Derewel nakay faya ma makweye ahaya a zləm mändze i Pol: Məsler ŋgay, məsənəke ŋgay, dəretətseh ŋgay hay hərwi Labara Ŋgwalak eye. A vəlay gədaŋ a Timote ka məsəmay naha a dəretətseh ma məsler i Kəriste (2.1-13). A gwaday mā dā ha bazlam i Mbəlom ta tsəved eye lele (2.14-15). Hərwi niye, Timote mā ŋgəday a məkədə wuway, mā mbəday dəba a ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye, mā pay bəzay na, a mede i Pol. Mā hənəy gər ada mā ge na, wu nakə Pol ta ndo siye hay tə sənəkəkatay a ndo hay aye.

Wu neheye mawatsa eye na, ta dzəniye kway ka matətike wu dedək eye (3.16).

Mətsike me i Pol

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste andza nakə a say a Mbəlom aye. A slər ga ha hərwi ada nā dā ha bazlam i sifa nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye a ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, na wudə kar haladzay andza wawa ga. Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway tə pa fakaya ŋgama, tə gaka ŋgwalak ada tə vəlaka zay.

Pol a may naha dərev a Timote

³ Neŋ faya na gay naha sişə a Mbəlom hərwi yak. Neŋ faya na geye məsler tə dərev tsədaŋŋa eye andza i bəba tətə ga neheye tə gaway məsler aye. Ahəl nakə na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na dūwulaway naha me hərwi yak huya ta həvad kwa ta həpat. ⁴ Həlay nakə ka tuwa aye na, kə mətsen gər bay.* A seŋ haladzay mənəgataka hərwi ada dərev ga mā rah ta mənəgwese. ⁵ Na mətsa ha gər ta məpe mədzal gər yak nakə ka pa peteh ka Yesu Kəriste aye bay. Təday na, mama yak Lowis nakə a dzala ha ka Yesu

Kəriste ada may yak Enise. Ayaw! Na sər ha ta dedək ka dzala ha ka Yesu dərmak.

⁶ Hərwi niye, neŋ faya na gwadakeye sa: Kā gay masəfaya a wu nakə Mbəlom a vəlaka gədaŋ məge aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə na pa fakaya həlay aye. Vəlay ha dərev yak peteh ka məge.[†] ⁷ Kā dzadzər bay hərwi Məsəfəre Tsədaŋŋa eye nakə Mbəlom a vəlakway aye na, ma təriye kway ha ndo i zluwer hay bay. Duh ma vəlakweye gədaŋ məge məsler i Mbəlom ada tə mawudə siye i ndo hay ada tə məgay metsehe a bo kway.

⁸ Hərwi niye zluwer mā gaka məde ha bazlam i Bəy Maduweŋ kway bay. Neŋ ma daŋgay na, hərwi ŋgay, ane tuk na, kə ge horoy tə neŋ kame i ndo hay bay. Duh təma məse dəretətseh hərwi məde ha Labara Ŋgwalak eye andza neŋ dərmak. Ge andza niye ta gədaŋ nakə Mbəlom ma vəlakeye. ⁹ Mbəlom na, kə təma kway ha, a zalakway hərwi ada kə tərakwa ndo ŋgay hay. A zalakway na, hərwi nakə ka gakwa məsler ŋgwalak eye bay, a təma kway ha hərwi a say məpe faya ŋgama. Andza məgwede na, kwa ahəl nakə mändzibara andaya zuk bay aye bə kə ləva ha bo məvəle kway ŋgama tə həlay Yesu Kəriste. ¹⁰ Anake na, ka bəz ha ŋgama nakə a vəlakway aye parakka hərwi Yesu Kəriste ndo mətəme ha ndo ki yaw. Neŋgeye na, kə zla na gədaŋ i mədahaŋ, a dā ha na, tadə ka təmakwa Labara Ŋgwalak eye na, ka hutakweye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ I ga na, Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ hərwi ada nā dā ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay ada nā tətikatay. ¹² Hərwi niye nakə neŋ faya na siye dəretətseh ma daŋgay aye. Ane tuk na, horoy a geŋ bay hərwi na sər Yesu Kəriste. Na dzala ha ka neŋgeye ada na sər ha ta dedək ma sliye faya matsape Labara Ŋgwalak eye nakə a vəleŋ aye. Ma tsəpiye na hus a pat bagwar eye nakə ma deyeweye aye.

¹³ Tsikatay a siye i ndo hay bazlam dedək eye nakə na tsikaka aye, kwa tsekweŋ kə mbəday həlay bay. Ka tsikiye na, dzala ha ka Yesu Kəriste ada wudə ndo hay. Ge andza niye ta gədaŋ nakə a yaw mə Yesu Kəriste aye. ¹⁴ Kā vəlay tsəved a ndəray mā mbəday həlay a labara ŋgwalak eye nakə Mbəlom a vəlaka aye bay, tsəpa na ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye naka mə dərev kway aye.

¹⁵ Nəkar ka sər ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Azi aye nəteye ta gər ga ha ŋgwedek. Figelas ta Hermogenas nəteye mə waləŋ tay dərmak.[‡] ¹⁶ Ane tuk na, Onezifor na, a mawəŋ naha dərev, horoy kə gay kame i ndo hay hərwi nakə neŋ ma

* 1:4 Timote a tuwa ahəl nakə Pol a ye faya abəra a gər ha ma Efez aye. Zəba ma 1 Timote 1.3. † 1:6 Zəba ma 1 Timote 4.14; 5.22. ‡ 1:15 Dala nakə Roma hay tə zalay Azi aye na, neŋgeye bəgom ka dala nakə tə zalay Turki aye.

danğay aye bay. Bəy Maduweñ kway mâ gay ñgwalak a ndo i gay ñgay hay. ¹⁷ Ahəl nakə a ndislew kanan a wuzlah gay i Roma aye na, kə pala təv nakə neñ ma dəma aye puk puk lele hus a huta ga. ¹⁸ Bəy Maduweñ kway Yesu mâ gay ñgwalak pat nakə ma ta gateye sariya a ndo hay aye. Ka sər ha dərma ak ahəl nakə neñ ma Efez aye na, ka dzəna ga haladzay.

2

Sidzew i Yesu Kəriste

¹ Wawa ga, nəkar na, vəlay tsəved a ñgwalak nakə Yesu Kəriste a vəlaka aye mâ tara kar ha gədan aye. ² Ahəl niye ka tətik bazlam i Mbəlom na, abəra ka neñ. Bazlam nakə na da ha kame i ndo hay haladzay aye na, zla na tətikatay a siye i ndo neheye dedək aye dərma ak hərwi ada nəteye tã sla faya matatikatay a ndo siye hay kame sa.

³ Tadə dərətsətseh kə ndzaka a gər hərwi Yesu Kəriste na, səmay naha andza sidzew nakə lele eye a səmay naha a dərətsətseh aye. ⁴ Tadə ndoweye ma diye a vəram, tadə a say neñgeye mâ yay a gər a bəy ñgay na, ma kərahiye məsler i ndo neheye kəriye. I yak na, mâ tara andza niye dərma ak. ⁵ Sər ha dərma ak na, tadə ndoweye faya ma hwiye mahway i mata ndisle kame na, tadə ka hway ta tsəved eye bay na, ta vəleye wu i merəbe ñgay bay. ⁶ Ndo i məfate hay bəbay, mata lehe məhute hohway eye na, ndo nakə a ge məsler haladzay aye təday. ⁷ Dzala ka wu neheye faya na tsikakeye kanan aye, hərwi tadə ka dzala ha faya na, Bəy Maduweñ ma vəlakeye gədan ka mətsəne wu nakə faya na tsikakeye tebiye.

⁸ Yesu Kəriste mâ makaw a gər. Neñgeye a yaw na, abəra ma gwala i Davit. Kə lətsəw abəra ma mədahañ. Anañ Labara Ñgwalak eye nakə faya na datay ha a ndo hay aye. ⁹ Neñ faya na siye dərətsətseh ada tə gəs ga a danğay na, hərwi labara nakay ñgwalak eye. Ayaw, neñ na, ta peñ tsalalaw andza ndo məge zləwək. Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ta pay tsalalaw bay. Faya ma diye kame kame huya. ¹⁰ Hərwi niye neñ faya na səmay naha a dərətsətseh tebiye. Neñ faya na səmay naha hərwi ndo neheye Mbəlom a pala tay ha aye hərwi ada nəteye tã huta tsəved nakə Yesu Kəriste ma mbəliye tay ha aye ada tã ye a bəy ñgay nakə a le haladzay aye ada tã ndza mə dəma ka tor eye. ¹¹ Sa tsa na, kutoñ kã səmay naha hərwi bazlam neheye na tsikakeye naha na, bazlam dedək eye hay:

Tadə ka mətakwa tə neñgeye na,*
ka ta ndzakweye ma sifa tə neñgeye
dərma ak.

¹² Tadə ka səmakwa naha a dərətsətseh na,
ka ta tərakweye bagwar i bəy tə neñgeye.
Ane tuk na, tadə ka gwadəkwa ka sərakwa
na bay na,
ma ta gwadiye a sər kway bay dərma ak.
¹³ Tadə ka tərakwa kame ñgay ndo dedək eye
hay bay na,
neñgeye na, ma ndziye ndo i dedək
hərwi bo ñgay eye ma sliye faya mənese
ha bo ñgay bay.

Ndo məge məsler i Mbəlom dedək eye

¹⁴ Matay ha wu neheye na tsik aye a zləm a siye i ndo hay tebiye hərwi ada tã dzala ha faya. Tsikatay ta gədan kame i Mbəlom, tã tər a bo ka gər i bazlam hay bay, tã gər ha hərwi bazlam niye hay na, ta gateye ñgama kwa tsekweñ bay. Duh ma nasiye ha dərəv i ndo neheye faya ta pay zləm aye. ¹⁵ Nəkar na, ñgala ha bo ka məndze andza nakə a say a Mbəlom aye. Təra ndo məge məsler nakə a ge horoy ta məsler ñgay bay aye, andza məgwədə a da ha bazlam dedək eye a ndo hay ta tsəved eye. ¹⁶ Bazlam neheye i məkədə wuway kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kã tsik a dəma bay. Ndo neheye faya ta kədiye wuway andza niye aye na, faya ta dziye abara ka tsəved i Mbəlom kame kame duh. ¹⁷ Bazlam tay faya ma səka hiye andza mbəlak nakə faya ma goñgobiye. Himene ta Filete nəteye mə walañ i ndo niye hay. ¹⁸ Ta gər ha tsəved dedək eye, tə gwad na, 6a Mbəlom kə lətsa tay ahaya ndo hay abəra ma mədahañ. Andza niye ndo siye hay ta gər ha tsəved i Mbəlom hərwi tay. ¹⁹ Ane tuk na, dedək i Mbəlom ma mbədiye bay. Neñgeye andza mədok i gay nakə ma ndziye bəñbəñ aye. Tə watsa ka mədok niye, tə gwad: «Bəy Maduweñ a sər ndo ñgay hay.†» Tə watsa dərma ak, tə gwad: «Kwa way kə gwad neñgeye ndo i Bay Maduweñ na, mâ ge mənese sa bay.»

²⁰ Ka sər ha ma gay i ndo i zlele na, wu mañgara eye wal wal andaya. Siye hay tə ñgar ta gura kəgəbay ta bəre. Siye hay na, ta tsətsad ma yako ada siye hay tə ñgar ta dođo i gərwa. Tə ge ha məsler ta wu neheye na, ta tsəved wal wal. Neheye tə ñgar ta gura aye kəgəbay ta bəre aye na, tə ge ha məsler pat i magurlom dəkdek. Siye hay tə ge ha məsler kwa waray waray pat pat. ²¹ A tsik nakay na, ka nəkway. Tadə ndoweye kə gər ha məge mənese tebiye na, Mbəlom ma vəleye məsler ñgay wal ma təriye andza wu nakə tə ñgar ta gura kəgəbay ta bəre aye. Ndo i gay ñgay ma piye na wal hərwi a sər məge məsler i ndo i gay ñgay tebiye.

²² Bor i wu neheye lele bay a satay a gawla hay məge aye na, kã ge bay, hway wu yak abəra mə wu niye hay. Ge wu nakə ñgwalak

* 2:11 Zaba ma Roma hay 6.5, 8. † 2:19 Zaba ma Məpesle 16.5.

eye tã dærev yak peteh, pa mædzal gær yak bəŋbəŋ ka Yesu, wudã ndo hay, ndza tã zay ta ndo neheye dærev tay tsædanŋa eye ada faya ta dũwulay naha me a Bəy Maduweŋ aye. ²³ Tadã ndo hay faya ta kædiye wuway ka wu nakã ma giye ŋgama bay ada ka wu i matarakahan na, kã tsik a dæma tæbey hærwi ka sər mækæde wuway niye hay ma ndæviye na, tã matære. ²⁴ Ane tuk na, ndo nakã faya ma giye mæsler i Bəy Maduweŋ aye na, kutoŋ mã tæra ta ndo hay bay. Mã gatay ŋgwalak a ndo hay tebiye, mã sla faya matætike a ndo hay lele, mã sëmays naha a wu nakã ndo hay ta tsikiye faya aye. ²⁵ Tadã agæna ndo mæne dære yak hay ta tæma wu nakã ŋgwalak eye bay na, dætay ha ta læfedede eye. Agæna Mbælom ma vælateye tsæved ka mægare ha mezeleme tay hærwi ada tã sər bazlam dedek eye. ²⁶ Kwa tadã Fakalaw kã gas tay andza a mbæzl tay ha a 6alay hærwi ada tã ge wu nakã a say aye bəbay na, agæna ta maweye ka mædzal gær ŋgwalak eye hærwi mætæmaw abæra mæ hælays ŋgay.

3

Ndo hay ta gæriye ha Mbælom ka mandæve i mændzibæra

¹ Sər ha wu nakã faya na tsikakeye kanan aye: Ka maduk i duk i mæhæne hay na, dæretsæseh ma giye andaya haladzay. ² A hælays niye ndo hay ta wudiyeye bo tay eye dækdek, ta wudiyeye suloy, ta giye zlapay, ta dæslay ha gær a bo tay, ta tsadiye Mbælom, ta tsænateye zlam a bæba tay hay bay, ta gateye sisæ a ndo neheye faya ta dzæniye tay ha aye bay, ta rəhay ha gær a wu i Mbælom hay bay, ³ ta wudiyeye siye i ndo neheye mæ gay tay aye bay, ta sakatay naha a ndo hay bay, ta tsikiye wu nakã lele bay aye ka ndo hay, ta særiye i tay na, magay dæretsæseh a ndo hay, ta wudiyeye wu lele eye bay, ⁴ ta giye daf ka ndo siye hay, ta giye wu hay ze mædzele faya, ta dæslay ha gær a bo tay haladzay, ta wudiyeye na, wu nakã a yatay a gær a bo tay aye a ze Mbælom. ⁵ Ta ndzækitiye bo ndo i Mbælom hay ane tuk na, ta tæmiye gædan i Mbælom hærwi ada tã huta mede ŋgwalak eye na, ta wudiyeye bay. Nækar na, kã ndza ka tæv tay bay.

⁶ Siye hay mæ walaŋ tay anæke faya ta fælækwiye a gay i ndo hay. Faya ta fælækwiye ta tsæfetsæfe eye, ta vateye gær a ŋgwas neheye bæle eye hay aye hærwi ada tã tæma bazlam tay. ŋgwas neheye ta ge mezeleme haladzay, faya ta pay bəzay a wu neheye wal wal a yatay a gær aye. ⁷ Ta wudã matætike wu hay ane tuk na, tã sər mætsæne wu nakã dedek eye bay. ⁸ Ndo neheye na, faya ta kæræhiye bazlam dedek eye andza Zanes ta

Zambæres ahæl niye ta kæræh bazlam i Musa* aye. Mædzal gær tay kã nas, tã dzala ka Mbælom ta dedek bay. ⁹ Ane tuk na, ta diye kame sa bay hærwi mæge wu i matarakahan tay niye hay ma zæbiye mæ dzaydzay kame i ndo hay haladzay parakka andza i Zanes ta Zambæres nakã ahæl niye ndo hay tã sər ka matarakahan tay nakã tã gawa aye.

Ndza bəŋbəŋ mæ wu nakã ka tætik aye

¹⁰ Nækar na, ka sər wu nakã na tætikawatay a ndo hay aye lele, mede ga kækay na, ka ŋgatay, ka sər wu nakã a seŋ mæge ma mæsler ga aye, ada ma kækay na pa mædzal gær ga ka Mbælom aye ka sər ha. Ka sər dærmak kækay nakã faya na zliye ŋgatay ada ma kækay na wudã ndo hay aye, ada ma kækay neŋ mandza eye bəŋbəŋ aye, ka sər. ¹¹ Ka sər kækay nakã ndo hay tã geŋ dæretsæseh ada ma kækay na sa dæretsæseh ma wuzlahgæma i Anŋtiyos, ma wuzlahgæma i Ikoniom ada ma wuzlahgæma i Listære aye. Ayaw! Ndo hay ta seŋ dæretsæseh haladzay, ane tuk na, Bəy Maduweŋ kway kã tæma ga ha abæra mæ wu neheye tebiye. ¹² Ta dedek ndo neheye tebiye a satay mædzepe tã Yesu Kæriste ada mændze andza nakã a say a Mbælom aye na, ndo hay ta sateye dæretsæseh. ¹³ Ndo i sewed hay ta ndo neheye faya ta vatay gær a ndo hay aye mændze tay ma nasiye kame kame, ta vay gær a bo tay ada ta vatay gær a siye i ndo hay dærmak.

¹⁴ Nækar na, ndza bəŋbəŋ mæ wu nakã ka tætik aye ada nakã ka tæma tã dærev yak peteh aye. Ndza bəŋbəŋ lele hærwi matætikaka way na, ka sər. ¹⁵ Sər ha na, ka sər Derewel i Mbælom kwa ahæl nakã nækar wawa eye mba aye. Derewel i Mbælom niye na, ma vælakeye tsæved ka mæhute metsehe hærwi ada tadã ka dzala ha ka Yesu Kæriste na, Mbælom ma mbæliye kar ha. ¹⁶ Wu nakã tebiye tã watsa a Derewel i Mbælom aye na, a yaw mæ bazlam i Mbælom. Derewel nakay ma dzæniye kway ka matætike wu nakã dedek aye, tadã faya ka gakweye mænese na, ma dækweye ha, ma kætiye kway, ma tætikakweye hærwi ada kã gakwa wu lele eye. ¹⁷ Mæsæfære i Mbælom a ge andza niye na, hærwi ada ndo i Mbælom mã tæra neŋgeye malæva bo eye hærwi ka tæma a dærev ŋgay wu nakã tebiye a say mede mata ge ha mæsler ŋgwalak eye aye.

4

Mæde ha bazlam i Mbælom

¹ Neŋ faya na tsætsæhiye fakaya, dã ha Labara ŋgwalak eye. Na tsætsah fakaya kame i Mbælom tã Yesu Kæriste. Neŋgeye ma gateye sariya a ndo neheye ta mæt aye ada a ndo neheye næteye tã dære aye tebiye. Na tsætsah

* 3:8 Zanes ta Zambæres: Mæ kule i Yahuda hay tã zalawatay a maharam i Ezipt hay andza niye. Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 7.11, 22.

fakaya andza niye na, hærwi ma maweye ada ma tæriye bay. ² Da ha bazlam i Mbælom, ræzlay a gær huya kwa a hælai lele eye ada kwa a hælai nakæ lele bay aye. Tadæ ndo hay faya ta giye mænese na, tsikatay faya, tsikatay tâ gær ha mænese, matay naha dærev, tætikatay ta læfedede eye, ³ hærwi hælai eye ma ndisleweye ndo hay ta pay zlam a ndo neheye ta tætikateye wu neheye dedek eye bay aye. Duh ta wudïye na, mæge wu neheye lele bay aye ada andza niye ta pæliye ndo matatike hay haladzay ada ta tsikateye wu nakæ a yatay a gær a zlam tay mætsæne aye. ⁴ Ta peye zlam a wu nakæ dedek eye sa bay, ta peye zlam duh na, a ndo i maraw me hay. ⁵ Ane tuk na, nækar na, gay metshe a bo yak huya, sæmay naha a dæretsæseh, datay ha Labara Ngwalak eye a ndo hay, ge mæsler nakæ Mbælom a valaka a hælai aye tebiye.

⁶ Neñ na, na tara andza wu kæriye nakæ ta væleye a Mbælom aye. Hælai nakæ ta kædiye ga, na gæriye ha mændzibæra aye mazlambar kæ ndislew. ⁷ Na gay mæsler a Yesu Kæriste ta dærev ga peteh andza ndo nakæ a ngæla ha bo ka mabæbazl bo seh lele aye. Na ndæv ha wu nakæ Mbælom a vælæn a gwedenj ge aye andza ndo nakæ a ndæv ha mahway aye. Wu neheye ka dzalakwa ha faya na, na gær ha kwa tsekwenj bay tebiye. ⁸ Anæke na, Mbælom kæ læva ha bo ta magogoy ga mæ mbælom hærwi neñ kame ngay mænese kwa tsekwenj andaya fagaya bay. Bæy Maduwenj kway, nenjgeye nakæ ma gateye sariya dedek eye a ndo hay ma ta vælænjeje magogoy ga pat nakæ ma ta gakeye sariya aye. Ma ta vælænjeje a neñ dekdæk bay, ma ta vælæteye a ndo neheye tebiye faya ta hæbiye na aye.

A say a Pol Timote mâ ye ka tæv ngay

⁹ Ge gædanj hærwi ada kâ yaw ka tæv ga bæse, ¹⁰ hærwi Demas kæ gær ga ha. A wudæ wu neheye ka mændzibæra aye, hærwi niye ki ye ngway a Tesalonik. Kæreskenes nenjgeye na, ki ye a Galat ada Titus na, ki ye a Dalmatiya. ¹¹ Maa zækaw ka tæv ga na, Luka mahænjeje. Aza ka deyeweye na, dumara ta Markus salamay hærwi ma sliye faya madzæne ga ka mæsler. ¹² Tisik i ngay na, na slær ha a gæma i Efez. ¹³ Ahæl nakæ ka deyeweye na, do a gæma i Tærowas, zlenj ahaya peteked i mætasl ga nakæ na garay ha a hælai i Karpus aye. Hæl ahaya dærewel hay dærmak, ane tuk na, a señ wene wene eye na, neheye tæ ge ta mbal aye.

¹⁴ Alægæzandar ndo mævæde wu kæ geñ sewed haladzay. Bæy Maduwenj kway ma ta may ha a dæma magogoy i mæsler ngay. ¹⁵ Nækar na, ge metshe bæna agæna ma pæliye fakaya tsæved mægaka sewed dærmak hærwi kwa tsekwenj a wudæ bazlam kway bay.

¹⁶ Pat makurre eye nakæ ti ye ga ha kame i sariya, na ge me abæra ka bo na, ndæray ki ye naha mata meñ bo bay, tæ gær ga ha. Mbælom mâ pæsatay ha. ¹⁷ Ane tuk na, Bæy Maduwenj kway, nenjgeye na, kæ gær ga ha bay, kæ vælæn gædanj hærwi ada nâ da ha bazlam ngay parakka, nâ hæmbær faya abæra kwa tsekwenj bay. Ada ndo i gæma hay wal wal haladzay ta tsæne. Bæy Maduwenj kæ tæma ga ahaya abæra mæ bazlam i zil.* ¹⁸ Ada na sær na, Bæy Maduwenj ma ta tæmiye ga ha abæra mæ wu neheye tebiye lele bay aye, ada ma tsæpiye ga hærwi ada nâ ye a bæy ngay a mbælom. Zambadækway ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Mætsike me

¹⁹ Tsikatay ha me a Pærisil ta Akelas. Tsikay ha me a ngwas i Onezifor ta wawa ngay hay. ²⁰ Erast, nenjgeye na, ma ndziye ma gæma i Korinje. Tærofime na, na gær ha ma gæma i Melet hærwi nenjgeye dævats eye.

²¹ Ge gædanj madayaw ka tæv ga kananj ta bæse, ahæl nakæ hælai i mætasl ka dzalay zuk bay aye. Ebulus, Pudenes, Kolodiya, Linus ada tæ siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye kananj aye ta tsikaka naha me.

²² Bæy Maduwenj mâ tsæpa kar huya. Mâ pa fakuma ngama tebiye!

* 4:17 Zaba ma Dæmes hay 22.22.

**Derewel nakə Pol a watsay
naha a
Titus
aye
Məfələkwe**

Titus neŋgeye ndo məleke ha Pol ma məsler. Ahəl nakə Pol mə həlay nakə mawura bo ta ndo i Korinje hay aye na, Titus kə ge məsler ŋgwalak eye haladzay. Pol a watsay naha derewel nakay na, neŋgeye ma Kəret, dala nakə malawara eye ta yam aye. Mə dəma na, a matay bo a ndo məpe mədzal gər hay ka mändze lele.

Pol a may ha a zləm a Titus ka lele i mändze i ndo makalay kame a ndo məpe mədzal gər hay (1.5-16). A tsikay me a zləm ka gər i mändze ta slala i ndo hay wal wal: Ta ndo neheye guram eye hay, dahəlay hay, gawla hay, beke hay (2.1-15). Yesu Kəriste a vəl ha sifa ŋgay na, hərwi mətəme tay ha ndo hay abara ma mənese kwa waray waray (2.14). Mədok i sifa wedeye i ndo məpe mədzal gər hay mapa eye na, ka neŋgeye.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom, ada ndo i maslan i Yesu Kəriste. Mbəlom a zla ga, hərwi ada nā tsikatay bazlam ŋgay a ndo ŋgay neheye a pala tay ha aye. Na tsikatəye na, ada tā dzala ha ka Mbəlom, tā sər dedək. Hərwi dedək na, ma dəkweye ha mede naka a yay a gər a Mbəlom aye. ² Na giye andza niye na, hərwi ada ndo hay tā sər ha ta huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom neŋgeye na, a raw me təbey. A gwad ma vəlakweye na, kwa ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye. ³ A da ha na, ahəl ŋgay nakə a ndisl a dəma aye. A dəkway ha wu nakə a gwad ma vəlakweye na, tə bazlam i ndo neheye a slər tay ha hərwi ada tā da ha bazlam ŋgay aye. Mbəlom neŋgeye ndo mətəme kway ha kə vələŋ bazlam nakay a həlay, a gwedəŋ: «Tsikatay a ndo hay dərma.»

⁴ Titus, na watsaka naha derewel nakay na, a nəkar. Nəkar na, andza wawa ga, hərwi mədzal gər may nəte ka Yesu.

Mbəlom Bəba kway, tə Yesu Kəriste, ndo mətəme kway, tā pa fakaya ŋgama ada tā vəlaka zay.

Məsler nakə Titus faya ma giye ka dala i Kəret aye

⁵ Na gər kar ha ka dala i Kəret na, hərwi ada kə lambad tay ha wu neheye a ze naha malembede aye. Sa na, ada kə ye a walaŋ i gəma hay, kə pala ndo hay ada tā tərə madugula hay, nəte nəte, tā dzəna ndo

mədzal gər hay aye. Ge na, andza nakə na tsikaka aye.

⁶ Madugula na, tā ŋgalatay bəzay bay. Mā ge na, zal i ŋgwas nəte. Wawa ŋgay hay tā dzala ha ka Yesu. Mede tay mā ge lele, hərwi ada ndo hay tebiye tā zəba fataya na, ta ge mənese bay. Tā gəsay me a bəba tay lele.

⁷ Andza niye madugula na, ndo hay tā ŋgalay bəzay bay. Hərwi məsler nakə ma giye na, məsler i Mbəlom. Neŋgeye na, mā dəslay ha gər a bo ŋgay bay. Mā ge mevel bay, mā kwaya bay, mā kəd bo ta ndo hay bay, mā ge bər i dala bay. ⁸ Duh neŋgeye na, mā təma ndo hay a gay ŋgay lele, mā wudə na, mage wu lele eye, mā tərə ndo masəra gər eye lele, mā tərə ndo i ŋgwalak, mā tərə ndo mə pay naha faya a Mbəlom, mā gay metsehe a bo ŋgay lele. ⁹ Mā pa a dərəv ŋgay na, bazlam dedək eye, andza nakə ka tətikakwatay a ndo hay aye. Tadə kə ge andza niye na, ma sliye faya məvələtay gədaŋ a ndo hay tə bazlam nakay. Sa na, ma sliye faya mədatay ha mənese i ndo neheye tə gwad bazlam nakay lele bay aye parakka.

¹⁰ Na tsik andza niye na, hərwi ndo hay andaya haladzay mə walaŋ i ndo mədzal gər hay ta təma bazlam i ndo təbey. Nəteye faya ta tsikiye na, bazlam nakə ma dzəniye ndo hay bay aye. Faya ta vateye gər a ndo hay. Ndo mäge wu niye hay wene wene eye na, Yahuda hay. ¹¹ Madugula hay, tā gatay me, tā ŋgərəz ka ndo niye hay. Hərwi nəteye na, faya ta nasiye ha bədgay i ndo siye hay. Faya ta tətikiye a ndo hay na, wu neheye a ye ka bo matətike bay aye. Faya ta giye andza niye na, məhute ha dala tsa.

¹² Ndo andaya mə walaŋ i Kəret hay, neŋgeye na, kəlin tay. A gwad: «Kəret hay na, maraw me eye hay, səwed eye hay andza wu i pəsl hay. Nəteye sə eye hay. Tə dzala i tay na, ka wu mənday tsa.» ¹³ Kəlin tay niye a tsik na, dedək.

Hərwi niye, tsikatay faya lele hərwi ada tā dzala ha ka Yesu. ¹⁴ Tsikatay faya dərma hərwi ada tā pay zləm a wurmbez i Yahuda hay sa bay. Tā pay bəzay a bazlam i ndo neheye ta kərah məpay bəzay a dedək i Mbəlom aye bay.

¹⁵ Tadə ndoweye tsədaŋŋa ka təv i Mbəlom na, wu hay tebiye tsədaŋŋa hərwi ŋgay dərma. Ndo neheye dərəv tay lelebay ada ta dzala ha ka Mbəlom bay aye na, wu tebiye ta giye na, lelebay, hərwi mədzal gər tay na, kə nas. Ada faya ta giye wu nakə lelebay aye na, horoy a gatay bay. ¹⁶ Nəteye tə gwaday a gər tay na, tə sər Mbəlom. Azlakwa duh wu neheye faya ta giye na, faya ma bəziye ha na, tə sər Mbəlom bay. Nəteye na, tə pay naha faya a Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom bay aye. Wu nakə lele aye na, tə mba faya mäge bay.

2

Məpəy naha faya a Mbəlom na, kəkay?

¹ Titus, nəkar na, tsikatay dedək i Mbəlom a ndo hay. ² Gwadətatay a bagwar hay na, tã kwaya bay. Tã ge na, wu neheye dã ndo hay ta rəhay ha gər aye. Tã gay metsehe a bo tay lele, tã dzala ha ka Mbəlom ta dedək, tã wudã ndo hay tã dərev tay peteh. Dəretsətseh kã ndzatay a gər na, tã zla ngatay.

³ Tsikatay a ngwas bagwar eye hay andza niye dərma, hərwi ada tã ge na, wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye. Tã ngəlay bəzay a ndo bay, tã tərã beke i guzom bay. Gwadətatay na, tã tətikatay wu nakə lele aye a ndo hay.

⁴ Tadə tã ge andza niye na, ta tətikiye tay ha ngwas neheye dahəlay aye hay, ta wudiye zal tay hay ta wawa tay hay na, kəkay. ⁵ Ta tətikiye tay ha hərwi ada tã gay metsehe a bo tay dərma, tã ge madama bay, tã ge məsler mə gay tay hay lele, tã ge na, məsler lele eye, tã gəsətay me a zal tay hay. Tadə ta ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wuray ka bazlam i Mbəlom bay.

Gawla hay

⁶ Tsikatay a gawla hay andza niye dərma, gwadətatay tã gay metsehe a bo tay. ⁷ Nəkar dərma na, ge wu neheye lele eye dəkdek, hərwi ada gawla hay tã tətik mede yak. Ka tətikateye wu na, tətikatay tã dərev nəte. Tətikatay na, wu nakə ada ndo hay ta rəhakeye ha gər aye. ⁸ Tətikatay na, wu nakə dedək aye, ada ndərny ma sliye faya məmaka ha mənəse bay. Andza niye, horoy ma gateye a ndo mənə dərə yak hay, hərwi ta huta bazlam neheye lelebay aye bay.

Beke hay

⁹ Beke hay na, gwadətatay tã gəsətay me a ndo i gay tay hay huya. Tã mbatsatay me a ndo i gay tay hay bay, ada wu neheye ta giye na, mã yatay a gər a ndo i gay tay hay. ¹⁰ Tã ge mavaha bay dərma. Duh tã ge na, wu lele eye hay, hərwi ada ndo i gay tay hay tã sər ha na, nəteye dedək eye. Tadə tã ge andza niye na, bazlam neheye faya ka tətikakweye ka gər i Mbəlom ndo mətəme kway ha aye na, ndo hay ta zambadəye.

Mahəbe məmaw i Yesu

¹¹ Ndo hay tã ge na, wu nakə na tsik aye hərwi Mbəlom ka bəzatay ha a ndo hay neŋgeye na, a wudã ndo hay hərwi ada tã tãma. ¹² Mbəlom a tətikakway andza niye na, kã gərakwa ha mede kway nakə a yay a gər bay aye, ada kã pakway bəzay a wu i mändzibəra neheye faya ta səpatiyə kway aye bay. Duh ahəl nakə nəkway mandza eye ka mändzibəra mba na, gakway metsehe a bo kway. Gakwa na, wu dedək eye ada nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ¹³ Gakwa andza niye ada təkakway dərə a pat lele eye nakə ndo mətəme kway Yesu Kəriste

ma deyeweये ta məzlaḅ i Mbəlom kway. Neŋgeye na, Mbəlom bagwar eye. ¹⁴ A vəl ha gər ngay hərwi ada kã təkakway abəra mə mezeleme, ada kã tərakwa tsədanŋa kame ngay. Andza niye ka tərakwa ndo ngay hay, ada ka wudakwa məge wu neheye ngwalak aye pat pat.

¹⁵ Anəŋ andza nakay, nəkar na, tətikatay wu nakə na watsa aye. Vəlatay gədan, tsikatay faya a ndo neheye tã pay zləm a bazlam yak bay aye. Tətikatay ta məzlaḅ nakə Mbəlom ma vəlakeye. Ndo hay tã tərã kar ha bay.

3

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, tã rəhatay ha gər a hay i dala hay tebiye. Tã ge wu nakə bəy hay ta tsikateye. Tã wudã na, məge ngwalak huya. ² Gwadətatay na, tã ngəlay bəzay a ndo bay, tã tərã a bo bay. Duh na, tã tərã ndo məsəra me eye hay, tã dəslatay ha gər a ndo hay tebiye dərma.

³ Tsikatay andza niye hərwi ahəl niye nəkway dərma na, ka sərakwa gər bay, ka rəhakwatay ha gər a ndo hay bay, ka dzakwa tsəved, ka gawakwa na, wu neheye a yawakway a gər aye ta wu neheye ka wudakwa aye. Ahəl niye na, nəkway lele eye hay bay tebiye. Ka gawakwa dərə ka wu i ndo hay. Ndo hay tã nawakway dərə ada nəkway dərma ka nawakwatay dərə.

⁴ Kwa ka gawakwa andza niye bəbay na, Mbəlom ndo mətəme kway ha, ka bəzakway ha neŋgeye ndo məgay ngwalak a ndo hay ada a wudã tay ha haladzay. ⁵ Andza məgwedə, a tãma kway ha na, kəriye. A tãma kway ha na, hərwi ngwalak kway hay dāw? A'ay! A tãma kway ha na, hərwi ka gakway mə bo. A barakway na mezeleme kway na, hərwi ada kã wakwa bo masusulo eye ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye ada kã hutakwa məsəfəre wedeye. ⁶ Mbəlom kə rah kway ha ta Məsəfəre Tsədanŋa eye tã həlay i Yesu Kəriste ndo məmbəle kway. ⁷ A ge andza niye na, hərwi ada kã hutakwa sifa nakə ma ndəviye bay aye, ka sərakwa Mbəlom ma vəlakweye. Kə vəlakway ha ngwalak ngay, hərwi ada kã tərakwa tsədanŋa eye hay kame ngay.

Mətsikay me a zləm a Titus

⁸ Bazlam nakay na tsikaka aye na, ta dedək eye. A sən na, ka tətikateye a ndo hay huya, hərwi ada ndo neheye tã dzala ha ka Mbəlom aye, tã ge məsler lele eye hay. Anəŋ wu nakə ngwalak aye ada lele ma dzaniye tay ha ndo hay aye. ⁹ Məkədə wuway nakə ma giye ngama bay aye na, kã həndzəd faya bay. Tadə faya ta kədiye wuway ka bəba tətə may hay na, kã ye a dəma bay. Kã tərã ta nəteye bay. Kwa faya ta kədiye wuway ka

bazlam i Musa mapala eye na, kâ tsik a dâma bay hârwi wu niye hay na, kâriye, ta dzaniye ndo hay bay. ¹⁰ Ndo nakâ ma nganiye tay ha ndo mape mædzal gær hay ka Yesu na, tsikay faya. Tada kâ gær ha bay na, tsikay faya masulo eye sa. Kâ tsane bay na, mâ ndza mæ walaŋ i ndo mape mædzal gær hay ka Yesu sa bay. ¹¹ Nakar, ka sær ha, slala i ndo niye hay na, kâ dze a bæra ka tsæved. Næteye na, ndo i mezeleme hay. Ada faya ta bæziye ha tæ hælai tay eye næteye ndo i mezeleme hay.

¹² Anan na slæriye naha Artemas kægæbay Tisik ka tæv yak mba. Kâ ndisl naha ka ngatay na, pæla tsæved madayaw mædzægær tæ neŋ a gæma i Nikopolis. Na dzala na, na ta ndziye mæ dâma hus a mandæve i hælai i mætasl. ¹³ Dzæna Zenas ndo mæge sariya, ta Apolos. Dzæna tay ha, lele. Ahæl nakâ ta hændzædiye ta diye kame aye na, dzæna tay ha, wu mâ kætsatay bay. ¹⁴ Ndo neheye tæ dzala ka Yesu andza nækway na, tâ tætik mæge ngwalak dærmak hærwi ada tâ dzæna ndo neheye wu a kætsatay aye. Tada ta ge andza niye na, mede tay ma tæriye kæriye bay.

¹⁵ Ndo neheye næmay dziye na, ta tsikaka naha me. Tsikatay me a dzam kway neheye tæ dzala ha ka Mbælom aye dærmak.

Mbælom mâ pa fakuma ngama tebiye.

**Derewel nakə Pol a watsay
naha a
Filimonj
aye
Məfələkwe**

Filimonj na, dzam i Pol. Pol a day ha Labara Ngwalak eye, a tərā ndo məpe mədzal gər ka Yesu. Filimonj neŋgeye zlele eye. Beke hay andaya mə gay ɲgay. Ndo nakə tə zalay Onezim aye na, beke i Filimonj. A hway ɲgay abara mə gay i Filimonj. A ndzay a gər a Pol ma dangay. Neŋgeye dərmaƙ a tərā ndo məpe mədzal gər ka Yesu. Pol a maya ahaya Onezim a Filimonj, a watsayaw dərewel a həlay. Filimonj ma təmiye na Onezim na, ma kəkay?

Derewel nakə Pol a watsay a Filimonj aye na, hərwi ndo neheye tə hayawa gər a gay ɲgay aye dərmaƙ (mede 2).

Mə dərewel na, Pol a gwaɗay a Filimonj mā tərā na Onezim andza malamar ɲgay nakə a wuɗa na haladzay aye. Andza niye, ndo neheye beke hay bay aye, beke hay, nəteye malamar hay mə Kəriste. Ane tuk na, Pol kə gay kutoŋ a Filimonj bay. A say na, Filimonj mā dzala tə gər ka wu nakə ma giye aye.

Labara i mawuɗe bo a ge məsler ka mändze i ndo nəte ada ka mändze i ndo hay tebiye.

Mətsike me

¹ Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ma dangay hərwi məge məsler i Yesu Kəriste. Maa watsa na, nəmay ta malamar kway Timote. Nəmaa watsa naha a nəkar dzam may Filimonj. Hərwi nəkar na, ka dzapakwa nəte ka məsler i Bəy maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Tsikatay me a Afiya ta Arsip neŋgeye nakə sidzew i Yesu tə neŋ ka tsəved i Mbəlom aye. Ada kə tsikatay ha me a siye i ndo neheye ti yawa naha a gay yak mata dūwulay me a Mbəlom aye tebiye dərmaƙ. ³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ɲgama ada tā vəlakum zay.

⁴ Ahəl nakə faya na giye amboh a Mbəlom aye na, na gaway naha sisə a Mbəlom hərwi yak huya. ⁵ Hərwi na tsəne na, nəkar ka wuɗa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dedek ada ka pa mədzal gər yak na, ka Bəy Maduweŋ kway Yesu. ⁶ Neŋ faya na dūwuleye me a Mbəlom hərwi ada mədzepe kway nakə ka dzapakwa ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye hərwi nakə ka dzala ha ka Yesu aye ma dzəniye kway. Ma dzəniye kway hərwi ada kə sərakwa ha wu neheye Mbəlom a vəlakway lele aye hay tebiye. A vəlakway tə həlay i

Yesu Kəriste. ⁷ Malamar ga Filimonj! Dərev ga kə ɲgawa haladzay ada ka vəleŋ gədaŋ haladzay dərmaƙ hərwi ka wuɗa siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada faya ka vələteye gədaŋ sa tsə.

Pol a gay amboh a Filimonj hərwi Onezim

⁸ Hərwi niye, neŋ faya na gwadaƙeye amboh ka məge wu nakə na tsikakeye anəke aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Na sliye faya mətsikaka ta gədaŋ ka wu nakə ka giye. ⁹ Ane tuk na, na tsikakeye andza niye bay. Na dzala dūh na, məgaka amboh hərwi ka wuɗa ndo hay. Neŋ Pol na, neŋ guram eye ada neŋ anəke madərəzla eye ma dangay hərwi məsler i Yesu Kəriste nakay faya na giye aye. ¹⁰ Neŋ faya na gakeye amboh hərwi Onezim. Neŋgeye na, kə dzala ka Yesu, ka tərā andza wawa ga kanaŋ ma dangay. Neŋ na tərā bəba ɲgay. ¹¹ Ahəl niye na, kə gaka məsler sa bay. Ane tuk na, anəke na, ma gakeye məsler sa, a nəkar ada a neŋ dərmaƙ.

¹² Anəke na, na slərakeye naha ka təv sa. Ma diye naha andza maa ye naha ka təv yak na, neŋ.

¹³ Haɓe a seŋ na, mā ndza ka təv ga kanaŋ ma dangay hərwi ada mā dzəna ga a bəram yak nakə tadə nəkar ka təv ga na, ka dzəniye ga aye. ¹⁴ Ane tuk na, na sliye faya məge andza niye ze nəkar məgwede faya ayaw bay na, na sliye faya bay. Na sliye faya məgaka kutoŋ məgwadaka geŋ ɲgwalak bay. A seŋ na, dzəna ga tə mədzal gər yak. ¹⁵ Agəna a say a Mbəlom Onezim mā ye a təv aye mā ndzaw tsekweŋ andza nakay hərwi ada mā ma naha ka təv yak ada ka ndzawumeye salamay ka tor eye. ¹⁶ Anəke na, neŋgeye andza beke sa bay. A ze beke. Neŋgeye malamar may nakə dedek eye ma mədzepe tə Yesu Kəriste. Neŋ na, na wuɗa na haladzay. Nəkar dərmaƙ ka wuɗiye na ma ziye i ga ada neŋgeye malamar yak ka tsəved i Bəy Maduweŋ andza nəkar.

¹⁷ Tadə ka zəba faƣaya neŋ dzam yak dedek na, tərā na Onezim tə həlay sulo sulo eye a gay yak andza ka tərā na, neŋ. ¹⁸ Tadə kə nasaka ha wu yak ada agəna wu yak andaya faya a saka mā maka ha na, tsikeŋ, neŋ eye na hamakeye na. ¹⁹ Maa watsa bazlam neheye na, neŋ Pol tə həlay ga aye: Na hamakeye. Ane tuk na, na hamakeye sa bay hərwi sər ha, maa tsikaka bazlam i Mbəlom nakə ka huta ha məsəfəre aye na, neŋ. ²⁰ Amboh malamar ga, neŋ faya na gakeye amboh tə məzele i Bəy Maduweŋ. Geŋ wu nakə lele eye, meŋ ha dərev tey hərwi nəmay tebiye may aye ka dzapakwa ka Yesu Kəriste. ²¹ Derewel nakay na watsaka naha na, na sər ha wu nakə na tsətsah naha fakaya aye na, ka giye ma ziye nakə na tsətsah aye. ²² Onezim ki ye naha ka tərā

na na, ləva ha bo tə gay nakə na ta həniye
mə dəma aye dərmak hərwi na dzala na,
Mbəlom kə tsəne amboh kurom nakə faya
ka gumeye. Ma vələjeye tsəved mede naha
ka təv kurom sa.

Mandəve i mətsike me i Pol

²³ Epafəras neŋgeye nakə tə neŋ sala-
may kanarj ma dangay hərwi məsler i Yesu
Kəriste aye kə tsikaka naha me. ²⁴ Markus,
Aristark, Demas ta Luka nəteye neheye ti
yawaw ka təv ga ada faya nəmaa giye məsler
i Mbəlom dziye, ta tsikaka naha me dərmak.

²⁵ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mǎ pa
fakuma ŋgama.

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye Məfələkwe

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye na, məzele i ndo məwetse andaya faya bay. A tsikatay me a way hay na, kə da ha bay. Ndo məwetse eye na, ndo Gərek, a sər Dzam Guram eye lele. A watsatay naha na, a Yahuda neheye tə dzala ha ka Yesu aye. Nəteye ta ge bəle məpe mədzal gər ka Yesu, a gatay tsəbtsəb sa bay. Siye hay a satay mægəre ha məpe mədzal gər. Hərwi niye, ndo məwetse dərewel nakay a say masəkahatay ha matətike nakə tə huta ada məvəlatay gədan.

Tə Kəriste nakə Mbəlom a sləraw aye, ndo hay ta dzapa ta Mbəlom (1.1–2.18).

Ndo hay ta sliye faya mahəndzəde ka Mbəlom hərwi ngwalak nakə Kəriste a ge aye (3.1–5.10).

Ndo məwetse dərewel nakay kə da ha haladzay ma kəkay nakə Yesu nengəye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom i ndo məpe mədzal gər hay ka tor eye andza Melkisedek.

Məpe mədzal gər i bəba tətə hay məvəla eye hərwi məde ha a ndo məpe mədzal gər hay nakay na, ma vəlateye gədan ka mətese abəra mə dəretsetseh hay ada tə masəpete neheye anəke aye (11–12.13). Ma dazlay ka 12.14, məndəve i dərewel nakay faya ma diye ha kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ta sliye faya məndze ta Mbəlom aye, ta ndo siye, ada məge məhay gər i ndo neheye dedek aye.

Mbəlom a tsikatay me a ndo hay tə bədiday i Wawa ngay

¹ Ahəl niye na, Mbəlom kə tsikatay me a bəba tətə kway hay madzəga haladzay ada ta tsəved mekelen eye wal wal haladzay tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay hay. ² Mbəlom a tsikawa andza niye hus a həlay kway nakay maduk i duk eye. Anəke a tsik bazlam ngay düh na, ta bədiday i Wawa ngay. Mbəlom a ge məndzibəra ahəl niye tə həlay i Wawa ngay, a zla nengəye hərwi ada mā ləva wu hay tebiye. ³ Ta ngəteye a məzlaḅ i Mbəlom na, mə nengəye. Nengəye a ndzəkət bo Bəba Mbəlom. Wu hay tebiye andaya hərwi ngay. Kə ta tsəved nakə Mbəlom ma bariye mezeleme abəra ka ndo hay aye hərwi ada tā huta tsəved matəre tsədanḅa. Ma dəba eye na, a tsal a mbəlom, a ye naha a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom nengəye

nakə a ləva wu hay tebiye aye hərwi ada tā ləva tə nengəye.

⁴ Andza nakay, Mbəlom a da ha Wawa ngay na, bagwar eye, a ze gawla i Mbəlom hay, andza nakə məzele niye Mbəlom a vəlay a ze i gawla i Mbəlom hay aye.

⁵ Mbəlom kə tsikay dāda a gawla ngay nətə: «Nəkar wawa ga.

Bəgom neḅ na təra Bəba yak.»

Kə tsik ka gawla ngay nətə:

«Neḅ na təriye bəba ngay,

nengəye ma təriye wawa ga * » bay.

⁶ Ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom faya ma sləraweye Wawa ngay felik eye ka məndzibəra na, a gwad:

«Gawla i Mbəlom hay tebiye tā dəslay ha gər.»

⁷ Ka gər i gawla i Mbəlom hay na, Dərewel i Mbəlom a gwad:

«Nəteye na, ndo i maslan ngay hay.

A təra tay ha andza mətasl, nəteye andza dərneh i ako.»

⁸ Ane tuk na, ka gər i Wawa i Mbəlom na, mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom a gwad:

«Nəkar na, Mbəlom, ka ləviye bəy yak ka tor eye.

Ka ləviye ndo yak hay ta ngwalak.

⁹ Wu nakə ngwalak eye na, ka wuda.

Wu nakə ngwalak eye bay aye na, a yaka a gər bay tebiye.

Hərwi niye Mbəlom, Bəba yak Mbəlom, kə zla kar

ada kə pa kar bagwar eye ka ze ndo neheye nəkurom ka bo dziye aye ada kə vəlakway mənḅwese.»

¹⁰ Dərewel i Mbəlom a gwad sa:

«Bəy Maduweḅ, ka madazlay i wu tebiye maa ge məndzibəra na, nəkar.

Nəkar tə həlay yak eye ka ge magərmbəlom.

¹¹ Wu neheye tebiye ka ge aye ta dziye.

Ane tuk na, nəkar na, ka ndziye ka tor eye.

Wu neheye tebiye ta giye guram andza peteked.

¹² Ka paḅiye tay ha andza ta paḅiye peteked guram eye.

Nəteye ta mbədiye andza peteked a mbəda, ane tuk na, nəkar na, ka mbədiye bay, sifa yak ma ndəviye dāda bay.†»

¹³ Dāda Mbəlom kə tsikay a gawla ngay:

«Dara, ndza tə həlay i mənday ga, hus a pat nakə neḅ, na piye tay ha ndo mənə dərə yak hay a huḅ i sik yak aye‡» na,

kə tsikay nətə bay.

¹⁴ Gawla i Mbəlom hay nəteye na, way hay? Nəteye masəfəre neheye faya ta geye məsler a Mbəlom aye, ma sləriye tay ha

* 1:5 2 Samuyel 7.14. † 1:12 Dəmes hay 102.26-28. ‡ 1:13 Dəmes hay 110.1.

məmatay bo a ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

2

Kā gākway masəfaya a wu nakə Mbəlom a tsik aye bay

¹ Hərwi niye, gākway metsehe a bazlam neheye ka tsanakwa aye lele huya hərwi ada kâ dzakwa tsəved bay. ² Bazlam neheye gawla i Mbəlom hay tə yaw tə tsik aye na, gədan eye haladzay.* Ndo neheye tə nas ha ada ta rahay gər bay aye na, Mbəlom kə gatay sariya da ka mənese tay. ³ Kə ge Mbəlom kə gatay sariya na, ka gwadum na, tadə ka gākway masəfaya a tsəved ngwalak eye nakə ka təmakweye ha aye na, ma gākweye sariya bədaw? Tadə ka gākway masəfaya na, ta dedək ka təmakweye bay. Maa lah mədə ha Mbəlom ma təmiye kway ha ma kakay na, Bəy Maduwey. Ndo neheye tə tsəne aye na, maa tsikakway bazlam neheye dedək na, nəteye. ⁴ Bo i Mbəlom eye tə gər ngay, kə da ha bazlam neheye na, dedək ta masuwayar wal wal tebiye ada Məsəfəre Tsədanja eye a vəl gədan a ndo hay ka mäge wu hay wal wal andza nakə a say aye.

Yesu kə da ha tsəved nakə ma təmiye kway ha aye

⁵ Mbəlom a pa hərwi mələve məndzibəra wədəye nakə ma deyewe na, gawla i Mbəlom hay bay. ⁶ Azlakwa bay, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, ndowe na, ndowe na, ndowe na, gwad:

«Ndo neŋgeye na, way tey Mbəlom, nakə ka dzaliye ka neŋgeye aye? Ndo zezen way nakə ka dzaliye faya, ka geyə gər aye?»

⁷ Hərwi həlay tsekwey, ka pa tay ha ndo zezen hay a huvo i gawla i Mbəlom hay.

Ma dəba eye na, ka vəlay məzla6 ta mədəslay ha gər.

⁸ Ka pa wu hay tebiye a hud i sik ngay mə ləva.†»

Kə ge Mbəlom kə pay wu hay tebiye mə ləva na, niye na, andza məgwədə wuray andaya nakə kə pay bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, anəke faya ka ngatakweye faya ma ləviye wu hay tebiye zuk bay. ⁹ Ane tuk na, ka ngatakway a Mbəlom kə kəts ha Yesu abəra ka gawla i Mbəlom hay həlay tsekwey. Anəke na, Mbəlom kə vəlay məzla6 ada ta mədəslay ha gər hərwi nakə kə sa dəretsətseh ada kə mət aye. Niye na, ta ngwalak i Mbəlom nakə Yesu a mət hərwi ndo hay tebiye aye. ¹⁰ Mbəlom a ge wu hay tebiye. A ge tay ha na, hərwi ngay eye ngway. A say məhələ ndo hay haladzay a təv ngay nakə ta məzla6

aye, nəteye na, wawa ngay hay. Andza niye kə yay a gər matəre ha Yesu ngwalak eye hərwi mətəme tay ha tə dəretsətseh ngay ada ta məmətə ngay, hərwi mata de kame tay mətəme tay ha na, Yesu.

¹¹ Maa təra ha ndo hay ngwalak eye kame i Mbəlom na, Yesu ada nəteye neheye a təra tay ha ngwalak eye hay aye na, bəba tay nəte. Hərwi niye horoy ma geyə məzalatay malamar ga hay bay. ¹² A gwad:

«Na dətay ha məzele yak a malamar ga hay Na zambadakeye mə walaŋ i ndo hay mahaya gər eye.‡»

¹³ A gwad sa:

«Neŋ, na dzaliye ha ka Mbəlom.»

A gwad sa:

«Neŋ kanaŋ ta wawa neheye Mbəlom a peŋ tay aye.§»

¹⁴ Wawa neheye a tsik fataya aye na, nəteye tebiye slo ada bambaz. Neŋgeye dərmak ka təra ndo zezen andza nəteye hərwi ada mə mət ada andza niye ma giye ha bəle ta ndo nakə gədan i məmətə mə həlay ngay aye, andza məgwədə Fakalaw. ¹⁵ Yesu a ge andza niye na, hərwi zluwer mə gəs tay ha ndo hay hərwi məmətə bay. Ahəl niye tə ndzawa huya andza beke hay hərwi zluwer a gawatay, ane tuk na, anəke Yesu kə təma tay ha.

¹⁶ Ka sarakwa ha a yaw məmatay bo a gawla i Mbəlom hay bay, a yaw məmatay bo na, a wawa i hud i Abraham hay. ¹⁷ Andza niye, kutoŋ ka təra andza malamar ngay hay mə wu hay tebiye. A ge niye na, hərwi ada mə təra bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom nakə ma gateye ngwalak a ndo hay ada ma pay naha faya a Mbəlom aye, hərwi ada mə vəl ha gər ngay hərwi məheme mezeleme i ndo hay ada məsəre tay ka bo ndo hay ta Mbəlom. ¹⁸ Anəke na, ma sliye məmatay bo a ndo neheye Fakalaw faya ma səpatiye tay aye hərwi ahəl niye Fakalaw ka səpat na ada kə say dəretsətseh.

3

Yesu bagwar eye a ze ha Musa

¹ Malamar ga hay, Mbəlom a pala kurom na, ada kâ tərüm ndo ngay hay. Hərwi niye pum mədzal gər kurom ka Yesu. Neŋgeye ndo nakə Mbəlom a sləraw aye hərwi ada mə təra bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ka wu neheye ka pakwa faya mədzal gər aye. ² Maa pa na ka mäge məsler nakay na, Mbəlom ada kə pay naha faya a Mbəlom mə wu nakə a ge aye, andza Musa nakə a pay naha faya a Mbəlom ma məsler nakə a gawa aye hərwi ndo i gay i Mbəlom hay tebiye.* ³ Ngwalak eye mədəslay ha

* 2:2 A tsik ka bazlam mapala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel hay mə məhəmba i Sinay aye. † 2:8 Dames hay 8.5-7.

‡ 2:12 Dames hay 22.23. § 2:13 Ezay 8.17-18. * 3:2 Məpəsele 12.7.

gər haladzay a Yesu abəra ka Musa andza naka ta dəslay ha gər haladzay na, a ndo nakə a dəzl gay aye bəna a gay bay. ⁴ Gay tebiye madəzl na, ndo. Ane tuk na, ndo nakə a dəzl wu hay tebiye na, Mbəlom. ⁵ Aya Musa neŋgeye kə pay naha faya a Mbəlom ma məsler nakə a ge tebiye mə gay i Mbəlom aye. Ane tuk na, neŋgeye na, ndo i məsler i Mbəlom dəkdek tsa. Məsler ŋgay na, mədatay ha a ndo hay wu neheye Mbəlom ma tsikiye mba kame aye. ⁶ Kəriste na, neŋgeye wawa nakə ma ləvay gər a gay i Bəba ŋgay Mbəlom aye. Nəkway na, ndo ŋgay hay. Tadə ka pakwa faya mədzal gər kway bəŋbəŋ ada ka pakwa mədzal gər kway ka wu neheye ta məŋgwese hus ka mandəve aye na, nəkway dərmaḡ gay ŋgay.

Mbəlom faya ma ləviye ha bo ta təv mazəzukw bo hərwi ndo neheye ta pa faya mədzal gər aye

⁷ Hərwi niye Məsəfəre Tsədanŋa eye a gwad:

«Bəgom tadə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,

⁸ kâ kulum ha gər kurom,
andza i bəba tətə kurom neheye ahəl
niye təkula ha gər tay ka Mbəlom aye
bay.

A həlay niye na, nəteye mə makulkwandah
məve kuro kuro fad,

tə ge vərəm ka Mbəlom ada ta dza ha
Mbəlom.

⁹ Mbəlom a gwad: «Kwa ta ŋgatay lele a wu
neheye na ge aye bəbay na,
ta dza ga ha məve kuro kuro fad.

¹⁰ Hərwi niye na ge mevel ka nəteye.
Na gwad: Mədzal gər tay ka dzədza,
ta tsəne wu nakə a seŋ aye bay.

¹¹ Kə ndeleŋ ada na mbada:

Ta fəlakwiye dāda a təv ga nakə na
ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə
dəma aye bay.†»

¹² Malamar ga hay, gum metsehe! Ndo
nakə mədzal gər ŋgay ŋgwalak eye bay aye, a
dzala ha ka Yesu bay aye na, mə ge andaya
mə walaŋ kurom bay. Ndo nakə a dzala ha
ka Yesu sa bay aye ma gəriye ha Mbəlom
nakə a sifa aye. ¹³ Ane tuk na, bəgom a say
a Mbəlom mətsikakum me sa. Valum a bo
gədan pat pat mə walaŋ kurom hərwi ada
Fakalaw mə səpat kurom ka məge mənese
bay, ada kâ kulum ha gər kurom bay. ¹⁴ Tadə
nəkway huya faya ka gəkweye gər a wu
neheye ka pakwa faya mədzal gər ka mada-
zlay hus ka mandəve i məsəfəre kway na, ta
dədək nəkway ndo i Kəriste hay. ¹⁵ Andza
nakə tək gwad:

«Bəgom, tadə ka tsənum mətsike me i
Mbəlom na,

kâ kulum ha gər kurom bay
andza ahəl nakə bəba tətə kurom hay ta
ge vərəm ka Mbəlom aye bay.»

¹⁶ Ndo neheye tək tsəne mətsike me i
Mbəlom ada tək ge faya vərəm aye na, way
hay? Na gwad ndo neheye tək yaw abəra
mə Ezipt tək pay bəzay a Musa aye bədaw?

¹⁷ Mbəlom a ge mevel məve kuro kuro fad
ahəl niye na, hərwi way hay? A ge mevel
ka ndo neheye tək ge mənese aye na gwad
ba? Hərwi niye tək mət mə makulkwandah.

¹⁸ Mbəlom a mbada a gwad: «Ta fəlakwiye
dāda a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta
zəzukwiye bo mə dəma aye bay.» A tsik
andza niye na, ka way hay? Na gwad ka ndo

neheye ta kərəh marəhay ha gər aye ba?‡

¹⁹ Andza niye, nəmaa zəba faya Mbəlom a
ləvatay tsəved məfələkwe a dəma bay na,
hərwi nakə ta dzala ha ka Mbəlom bay aye.

4

¹ Ba Mbəlom kək tsik a gwad ka
fəlakwakweye a mazəzukw bo ŋgay. Ane
tuk na, dzədzarakwa hərwi ada ndəray mə
walaŋ kurom mə mətsa abəra ka məfələkwe
a dəma bay. Wu nakə Mbəlom a gwad ma
giye na, ma giye huya. ² Nəkway na, ka
tsənəkwa Labara ŋgwalak eye nakay andza
nakə ahəl niye bəba tətə kway hay tək tsəne
aye dərmaḡ. Ane tuk na, labara nakay kək
gatay ŋgama bay hərwi ta dzala ha faya bay.

³ Mata fələkwe a mazəzukw bo i Mbəlom
niye na, nəkway neheye ka dzalakwa ha
aye. Mbəlom a gwad:

«Kə ndeleŋ ada na mbada,
ta fəlakwiye dāda a təv ga nakə na
ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə
dəma aye bay.»

Azłakwabay Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay
kwa a həlay nakə a ge məndzibara aye.

⁴ Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, tək
tsik ka məhəne matasəla eye: «Məhəne
məkwa na, Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay,
məhəne matasəla eye a zəzukw bo.*» ⁵ Ma
təv mekeleŋ eye Mbəlom a gwad sa: «Ta
fəlakwiye dāda a təv ga nakə na ləvatay ha
bo ta zəzukwiye bo mə dəma aye bay.»

⁶ Ndo neheye tək tsəne Labara ŋgwalak eye
kurre aye ta fələkwa a mazəzukw bo bay na,
hərwi ta kərəh marəhay ha gər a Mbəlom.
Ta dədək tək mazəzukw bo andaya anaj,
ndo mekeleŋ eye hay ta fəlakwiye a dəma.

⁷ Hərwi niye Mbəlom a pa pat mekeleŋ eye,
a zalay «bəgom». A tsik ka pat eye nakay
na, məve haladzay tək bazlam i Davit, bazlam
neheye bəka watsakwa tsiy aye, a gwad:

«Bəgom tadə ka tsənum mətsike me i
Mbəlom na,
kâ kulum ha gər kurom bay.»

† 3:11 Dəmes hay 95.7-11.

‡ 3:18 Zəba mə Məpesle 14.1-35; Dəmes hay 95.11.

* 4:4 Madazlay i wu hay 2.2.

⁸ Tađ Zozowe kə ndisl tay ha bəba təte kway hay a mazəzukw bo naka dedek aye na, hađe Mbəlom ma tsikiye ka pat mekeleŋ eye bay. ⁹ Andza mægweđe mazəzukw bo mekeleŋ eye andaya hərwi ndo i Mbəlom hay. A ndzəkut bo mazəzukw bo i məhəne matasəla eye. ¹⁰ Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay na, a zəzukw bo. I kway bəbay andza niye dərma. Ndo kə huta tsəved məfələkwe a mazəzukw bo i Mbəlom na, ma giye məsler sa bay, məsler ŋgay ka ndəv. ¹¹ Hərwi niye, ŋgəlakwa ha bo ka məhute tsəved məfələkwe a mazəzukw bo niye. Kə ge andza niye na, gəkwa mətsəhe lele ndəray mǎ dəd hərwi a kərəh marəhay ha gər a Mbəlom andza bəba tətə kway hay aye bay.

¹² Bazlam i Mbəlom na, ma vəliye sifa a ndo hay, gədaŋ eye haladzay. A dəs wu a ze ha maslalam nakə a dəs diye sulo sulo aye. Bazlam i Mbəlom a ye a bo kway hus a huđ eye. A dəs ndo hus ka mənɡene ha sifa i məsəfəre ada hus ka mənɡane ha təv mazəve ta dözoz. Faya ma diye ha wu nakə ma mədzal gər i ndo aye. ¹³ Wurray andaya mənɡaha eye ka dərə i Mbəlom bay. Wu neheye a ge tebiye aye na, a ŋgatay, a sər tay ha nəte ta nəte tebiye. Kə dəkway ha wu hay tebiye na, kame ŋgay.

Mbəlom a pa Yesu bagwar i ndo məvələy wu a Mbəlom

¹⁴ Andza niye, nəkway na, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom kway andaya ka gər i wu hay tebiye. Neŋgeye na, Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom. Kə tsal ka təv i Mbəlom. Hərwi niye ndzakwa tə wu nakə ka dza-lakwa ha faya aye bəŋbəŋ lele. ¹⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom kway na, a sər ha bəle kway. Neŋgeye na, kə ŋgatay a dərətsətseh wal wal andza nəkway ada ta dza ha. Anə tuk na, kə ge mezeleme bay. ¹⁶ Hərwi niye həndzədəkwa ka təv i Mbəlom, zluwer mǎ gəkway bay. Neŋgeye ma gateye ŋgwalak a ndo hay. Həndzədəkwa ka təv ŋgay hərwi ada kǎ gəkway mǎ bo ada mǎ gəkway ŋgwalak ŋgay. Niye na, ma makweye bo ahəl i dərətsətseh.

5

¹ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom tebiye Mbəlom a pala tay ha na, mə walaŋ i ndo hay. A pa tay ha hərwi ada tǎ gay məsler hərwi ndo hay ada tǎ vəlay naha wu kəriye ada tǎ kəday naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme nakə ndo hay tə ge aye. ² Ndo neheye tə sər tsəved ŋgwalak eye bay aye ada faya ta giye mezeleme aye na, bagwar i ndo məvələy wu a Mbəlom tə sər mäge ŋgwalak hərwi tay hərwi bo tay eye bəle eye andza nəteye dərma. ³ Hərwi niye kutoŋ mǎ kəday naha wu a Mbəlom hərwi

mezeleme ŋgay eye dərma, ma kədiye hərwi mezeleme i siye i ndo hay dekdek bay. ⁴ Ndəray ma sliye mədəslay ha gər a bo, məzle bo ŋgay matəre ha bagwar i ndo məvələy wu a Mbəlom bay. Maa zal na, Mbəlom andza nakə ahəl niye a zalay Aron aye. ⁵ Tə Yesu Kəriste na, andza niye dərma. Kə zla bo ŋgay eye kə dəslay ha gər a bo matere bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom bay. Maa zalay na, Mbəlom, a gwaday:

«Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na təra Bəba yak.*»

⁶ Ma təv mekeleŋ eye a gwaday:

«Ka ndziye ndo məvələy wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.†»

⁷ Ahəl nakə Yesu ka məndzibəra aye na, a sər ha Mbəlom ma sliye faya mələtse ahaya abəra ma mədahəŋ. Ka dūwulay naha me a Mbəlom ta matuwe eye ada ta mawude eye ta magala hərwi a say marəhay ha gər dərma. Mbəlom kə tsənay na kə lətse ahaya abəra ma mədahəŋ hərwi ka rəhay ha gər. ⁸ Neŋgeye na, Wawa i Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, tə dərətsətseh nakə a sa aye kə tətik marəhay ha gər a Mbəlom. ⁹ Ahəl nakə məsler ŋgay a ndəv aye na, a təra ndo nakə ma təmiye tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər aye hərwi ada tǎ huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye aye. ¹⁰ Mbəlom a pa na bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom andza Melkisedek.

Marava i mager ha məpe mədzal ka gər Yesu

¹¹ Ka gər i wu nakay na, wu hay andaya haladzay a samay mətsike. Anə tuk na, a wur bo mədəkum ha hərwi zləm kurom dərəŋ mətsəne. ¹² Nəkurom i kurom na, həlay eye kə sla dǎ hərwi ada bo kurom eye kǎ tətikumətatay wu a siye i ndo hay aye hərwi nəkurom ka tətikum wu hay zla anəke bay. Anə tuk na, a sakum tǎ tətikumum wu neheye ka tətikum kurre ka bazlam i Mbəlom aye sa. Ka sərūm mǎnde daf andza bagwar hay zuk bay, nəkurom andza wawa ndəriz neheye a satay məse wah aye. ¹³ Ndo nakə faya ma siye wah huya aye na, neŋgeye wawa ndəriz huya. Mbəlom a təra kway ha ŋgwalak eye kame ŋgay ma kəkay na, a sər zuk bay. ¹⁴ Daf nakə dedek aye na, i bagwar hay. Nəteye na, ta ŋgəliye ha bo ka matətike hərwi mənɡəne tay ha ka bo abəra wu ŋgwalak eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye.

6

¹ Kə ge andza niye na, takwa kame, zakwa ha wu neheye kurre ka gər i Kəriste aye, pakway bəzay a wu neheye bagwar eye.

* 5:5 Dames hay 2.7. † 5:6 Dames hay 110.4.

Ba ka pakwa mædok i gay tsiy, ka pakwa wedeye sa bay. Bazlam i matsætsehe mæpæse ha mezeleme hærwi wu neheye ngwalak eye bay ta diye ha ndo a mæmæte aye, bazlam i mædzele ha ka Mbælom, ² bazlam i madzæhæbe ndo a yam, bazlam mæpe hælaj ka gær i ndo hay,* bazlam i mælætsew abæra ma mædahanj ada bazlam i sariya, wu neheye tebiye na, næmaa dzaliye faya matatikakum sa bay. ³ Gærakwa ha wu neheye, takwa kame. Ta gædanj i Mbælom na, ka gækweye.

⁴ Ndo neheye tæ ma ta dæba aye, ta maweye ka matsætsehe mæpæse ha mezeleme na, ma giye bo sa dæw? Næteye na, ta ngatay a dzaydzay i Mbælom, wu nakæ Mbælom a vælatay a ndo hay aye, kæ vælatay dærmak, ta huta Mæsæfære Tsædanjja eye a dærev tay dærmak. ⁵ Ta ndzaka metsæhæne i bazlam i Mbælom, ta sær ha gædanj i mændzibæra nakæ ma deyeweye kame aye. ⁶ Ada düh tæ dæd abæra ka tsæved i Mbælom na, tsæved tay andaya mæmatay ahaya ka matsætsehe mæpæse ha mezeleme sa bay hærwi a tæra andza ta dar Wawa i Mbælom ka mayako mazlæmbaða eye sa ada tæ vælatay tsæved a siye i ndo hay mætsadaj.

⁷ Guvah nakæ yam faya ma piye a dæma aye tadæ wu mændaj kæ ge bo lele hærwi madzæne ndo neheye tæ fæt aye na, niye na, andza mægweðe Mbælom kæ pa ngama ka guvah nakay. ⁸ Tadæ düh maa ndzohw a dæma guzer ta dak na, guvah niye ma giye ngama bay. Mazlambar Mbælom ma væleye mezeleme. Ma dziye ha abæra mæ dæma ta ako.

⁹ Dzam ga neheye na wudæ kurom haladzay aye, kwa tadæ næmaa tsik andza niye bæbay na, næmaa sær ta dedek nækurom faya ka pumeye bæzay a tsæved ngwalak eye, tsæved nakæ Mbælom ma tæmiye kurom ha aye. ¹⁰ Mbælom na, nængeye ngwalak eye, ma mætsiye ha gær ta mæslær nakæ ka gum aye bay. Andza mægweðe, ka mumatay bo a siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu, ka mawumatay bo andza niye huya. Ka gum niye na, hærwi nakæ ka wudum Mbælom aye ada ma mætsiye ha gær bay. ¹¹ A samay na, kwa way mã ge andza niye huya hus ka mandæve eye, kæ gærum ha bay hærwi ada kæ hutum wu nakæ ka pum faya mædzal gær aye. ¹² A samay na, kæ tærum ndo i sœ hay bay. Düh tærum andza ndo neheye tæ pa mædzal gær tay bænbænj ka Mbælom aye. Mata hute wu nakæ Mbælom a gwad ma væliye na, næteye.

Wu nakæ Mbælom kæ tsik aye na, ma giye bo

¹³ Ahæl nakæ Mbælom a gwadaj a Abraham na vælakeye wu aye na, kæ mbaða ma giye andza nakæ a tsik aye. Ndæray andaya nakæ a ze Mbælom aye nakæ ma mbaðiye kame ngay aye bay. A mbaða ta mæzele ngay.† ¹⁴ A gwad: «Ta dedek, na piye fakaya ngama, ta dedek na vælakeye wawa hay haladzay.» ¹⁵ Abraham kæ zla ngatay, ka hæba, hærwi niye kæ huta wu nakæ Mbælom a gwad ma væleye aye.

¹⁶ Ndo hay tæ mbaðawa na, ta mbaðiye ta mæzele i ndo nakæ bagwar eye a ze tay aye, mæmbede niye ma ndæviye ha wu nakæ mæ walanj i ndo hay aye. ¹⁷ Hærwi niye Mbælom kæ mbaða dærmak. A say na, ndo neheye a gwad ma vælateye wu aye na, tæ sær ha ma mbaðeye hælaj dæda a wu nakæ a gwad ma væliye aye bay, ma pæliye ha bay. ¹⁸ Andza niye, wu hay sulo neheye ma pæliye bo bay aye. Wu nakæ Mbælom a gwad ma væliye ada wu nakæ a mbaða aye, Mbælom ma sliye maraw me kwa tsekweñ bay. Nækway neheye ka hwayakwa ka tæv i Mbælom mængehe bo ka tæv ngay aye na, kæ vælakway gædanj haladzay hærwi ada kæ pakwa mædzal gær kway huya ka wu nakæ Mbælom a gwad ma vælakweye aye. ¹⁹ Wu nakæ ka pakwa faya mædzal gær kway aye na, a gæs kway bænbænj lele ka dagwarakweye abæra kame i Mbælom bay andza bære nakæ tæ lætsawa ha kwalalanj i yam aye. Hærwi niye, ka deyekweye ta peteked nakæ a tæk na tæv tsædanjja eye aye, ka fælækwakweye a huf eye. ²⁰ Maa lah mæfælækwe a dæma na, Yesu. A ye kame i Mbælom na, hærwi kway. Ka tæra bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom andza Melkisedek ka tor eye.

7

¹ Melkisedek nakay, nængeye bæy i Salem. Nængeye bæbay i ndo mævalay wu a Mbælom bagwar eye. A hælaj eye andaya Abraham a ye a væram. A sla ka bæy hay haladzay. Ahæl nakæ faya ma maweye na, Melkisedek a ye mædzægær ta Abraham. A pa ngama ka Abraham. ² Abraham a vælaj wu hay a Melkisedek. Wu neheye kuro a huta ma væram aye na, a zla næte a vælaj. Melkisedek eye nakay na, andza mægweðe bæy nakæ ma giye ngwalak aye. Nængeye bæy nakæ a wudæ mændze zay* ta ndo hay aye hærwi nængeye bæy i Salem. Salem na, andza mægweðe «zay». ³ Ndæray a sær wuray ka gær i bæba ngay bay. Kwa may ngay hay ta bæba tæte ngay hay dærmak andza niye. Madazlay ngay eye andaya bay, mandæve ngay aye andaya bay. A ndzæk it bo Wawa i Mbælom hærwi nængeye ndo mævalay wu a Mbælom ka tor eye.

⁴ Zæbum ka Melkisedek, nængeye bagwar eye. Abraham bæba tæte kway a zla wu nakæ

* 6:2 Zaba ma 1 Timote 4.14. † 6:13 Madazlay i wu hay 22.16-17. * 7:2 Madazlay i wu hay 14.17-20.

a hutaw ma vëram aye, a ngëna ha kuro. A zla nôte a vëlay. ⁵ Wawa i hud i Levi na, siye hay ndo mävëlay wu a Mbëlom. Bazlam i Musa mapala eye a gwadatay: «Dum ka tæv i ndo hay hërwi ada tâ vëlakum wu nôte mæ wu tay neheye kuro aye.†» Sërum ha na, ndo neheye tæ huta wu neheye na, mæ hëlay i malamar tay hay, ada nôteye tebiye na, wawa i hud i Abraham. ⁶ Melkisedek nengeye na, slala i Levi bay, ane tuk na, ahël nakæ Abraham a vëlay wu nôte mæ wu hay kuro aye, Abraham nakæ Mbëlom a gwadäy ma piye faya ngama aye na, Melkisedek a pa faya ngama bëna Abraham a pa ngama ka Melkisedek bay. ⁷ Azlakwa bay ka sërakwa ha lele, maa pa ngama ka ndo na, ndo bagwar eye.

⁸ Ndo neheye ma slala i Levi ta tæma wu nôte mæ wu hay kuro abëra ka malamar tay hay, nôteye na, ta mëtiye. Melkisedek na, ma ndziye huya andza nakæ bazlam i Mbëlom a tsik aye. ⁹ Ka slakweye faya mægwedë na, Levi ka tæma abëra ka siye i ndo hay wu nôte mæ wu hay kuro, kæ vëlay a Melkisedek dërmak tæ hëlay i Abraham. ¹⁰ Andza mægwedë Abraham a vëlay wu nôte mæ wu hay kuro a Melkisedek na, hulfe i Levi na, andaya mæ hud ngay tsiy. Andza niye, ka slakweye faya mægwedë Levi nengeye dërmak kæ vëlay wu nôte mæ wu hay kuro a Melkisedek.

Bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom mekelenj eye andza Melkisedek

¹¹ Mbëlom a vël bazlam mapala eye na, a hëlay a hulfe i Levi, nôteye neheye ndo mävëlay wu a Mbëlom aye. Ane tuk na, mëslër tay i mävëlay wu a Mbëlom ma sliye mandëve ha wu nakæ a say aye bay. Tadë mëslër tay ma sliye matëre ha ndo hay ngwalak eye ka dëre i Mbëlom na, hæbe ndo mävëlay wu a Mbëlom nengey andza Melkisedek ma deyeweye sa bay. Ndo mävëlay wu a Mbëlom andza Aronj hæbe ma sliye. ¹² Tadë Mbëlom ka mbädäy hëlay a slala i ndo mävëlay wu a Mbëlom, ka sërakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma mbädäy dërmak. ¹³ Azlakwa anæke na, slala i ndo mävëlay wu a Mbëlom a mbäda. Bay Maduwej kway Yesu nakæ faya ka tsikakweye faya kananj aye na, a yaw abëra ma slala mekelenj eye wal. Ndëray nôte ma slala ngay andaya ndo mävëlay wu a Mbëlom bay. ¹⁴ Ka sërakwa ha Bëy Maduwej kway, nengeye ma slala i Yahuda. Ahël nakæ Musa a tsik ka ndo neheye tæ vëlaway wu a Mbëlom aye na, kæ tsik ka gër i slala nakay tæbey. ¹⁵ Wu nakæ a dä ha bazlam nakay parakka aye ananj: Ndo mävëlay wu a Mbëlom mekelenj eye ki yaw, nengeye na,

andza Melkisedek. ¹⁶ Nengeye a tëra bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom na, hërwi slala nakæ nôteye ndo neheye tæ vëlaway wu a Mbëlom aye bay. Nengeye na, bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom ta gëdanj i sifa nakæ ma ndäviye bay aye. ¹⁷ Andza nakæ mawatsa eye mæ Derewel i Mbëlom, Mbëlom a gwad:

«Ka ndziye ndo mävëlay wu a Mbëlom huya andza Melkisedek.‡»

¹⁸ Mbëlom kæ mbata ha bazlam mapala eye nakæ ahël niye aye hërwi bële eye, ma dzëniye ndo hay bay. ¹⁹ Bazlam i Musa mapala eye na, a sla matëre ha ndo hay ngwalak eye ka dëre i Mbëlom bay. Ane tuk na, anæke na, wu mekelenj eye andaya a ze ha bazlam neheye mapala eye. Wu andaya nakæ ma vëlakweye tsëved lele eye hërwi mëndisle ka tæv Mbëlom aye. Wu eye niye na, Yesu. Ka pakwa faya mëdzal gër na, ka nengeye.

²⁰ Wu mekelenj eye na, ahël nakæ Mbëlom ma piye Yesu bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom aye na, a mbäda tädäy. Ahël nakæ slala i Levi hay ta tëra ndo mävëlay wu a Mbëlom aye na, tæ mbäda andza niye bay. ²¹ Ane tuk na, i Yesu na, Mbëlom kæ mbäda, a gwad:

«Nëj Mbëlom na mbädëye hëlay bay, na mbäda ka ndziye ndo mävëlay wu a Mbëlom huya.§»

²² Nakay andza mægwedë na, dzam nakæ Mbëlom a bër tæ näkway aye na, lele a ze ha dzam nakæ a bër ahël niye aye. Andza niye, maa däkway ha ta dedek Mbëlom kæ bër dzam tæ näkway na, Yesu.

²³ Wu mekelenj eye andaya wal sa. Ndo neheye tæ vëlaway wu a Mbëlom ma slala i Levi aye na, nôteye haladzay hërwi tæ mëtawa, tæ gërawa ha mëslër tay. ²⁴ Ane tuk na, i Yesu na, andza niye tæbey, nengeye ma ndziye ka tor eye, ma ndziye ndo mävëlay wu a Mbëlom huya ka tor eye. ²⁵ Hërwi niye, nengeye na, gëdanj andaya mëtëme ha ndo neheye faya ta diye kame i Mbëlom tæ hëlay ngay aye kwa këdäy hërwi nengeye ma ndziye ka tor eye. Faya ma düwuleye naha me a Mbëlom huya hërwi tay.

²⁶ Nengeye na, bagwar i ndo mävëlay wu a Mbëlom nakæ dedënj eye gëdanj ngay andaya madzëne kway aye. Nengeye na, tsädänja, mënese andaya mæ nengeye bay, kæ ge mezeleme tæbey. Nengeye andza ndo mëge mezeleme hay bay, Mbëlom a pa na wal. Mbëlom a pa na mæ mbëlom ka gër i wu hay tebiye. ²⁷ Siye i bagwar hay i ndo mävëlaway wu a Mbëlom, nôteye nehëye na, ta këdäway wu a Mbëlom pat pat. Tæ këdäway naha hërwi mezeleme tay eye

† 7:5 Zäba ma Mäpesle 18.21. ‡ 7:17 Dämes hay 110.4.

§ 7:21 Dämes hay 110.4.

taday ada ta kæday naha hærwi mezeleme i ndo siye hay. Yesu na, nenjeyey a ge andza niye tæbey. Nenjeyey a velay naha wu a Mbælom hærwi ndo hay sik næte tsa tæ mævæle ha gær ngay. I ngay na, da andza niye. ²⁸ Bagwar i ndo neheye tæ velay wu a Mbælom aye neheye bazlam i Musa mapala eye a pa aye, ndo hay tsa, næteye tæ gawa mezeleme. Ane tuk na, ahæl nakæ Mbælom a mbada aye, bazlam nakay kæ zla tæv i bazlam i Musa mapala eye, a pa bagwar i ndo mævalaway wu a Mbælom na, Wawa ngay. Nenjeyey na, ka tæra ngwalak eye peteh ka tor eye.

8

Yesu nenjeyey bagwar i ndo mævelay wu a Mbælom dedek eye

¹ Bazlam nakæ ta dedek bagwar eye a sakway mætsike aye na, ananj: Bagwar i ndo mævelay wu a Mbælom andaya andza nakay. Nenjeyey na, i kway. Nenjeyey mandza eye ka tæv mændze i Bøy mæ mbælom, tæ hælai i mænday i Mbælom Bøy Maduweñ ka gær i wu hay tebiye mæ mbælom. ² Nenjeyey bagwar i ndo mævelay wu a Mbælom a ge mæsler na, ma tæv nakæ tsædænja Mbælom mandza eye mæ dæma aye. Ahæl niye ndo neheye tæ velay wu a Mbælom aye tæ gawa mæsler na, mæ madzawadzawa i mædæslay ha gær a Mbælom naka ndo a lambad aye. Ane tuk na, tæv nakæ Yesu faya ma giye mæsler mæ dæma aye na, mæ mbælom, tæv nakæ dedæn eye. Maa ge na, Bøy Maduweñ bænna ndo zezen bay.

³ Bagwar i ndo mævelay wu a Mbælom tebiye, kwa way tæ pa na hærwi mævelay naha wu kæriye ada mækaday naha wu a Mbælom. Bagwar i ndo mævelay wu a Mbælom kway bæbay na, wu andaya nakæ mâ velay naha a Mbælom aye dærmak. ⁴ Kæ ge nenjeyey ka mændzibæra na, ma tæriye ndo mævelay wu a Mbælom bay hærwi neheye ka mændzibæra aye 6a faya ta væleye wu a Mbælom aye næteye andaya tsiy andza nakæ bazlam i Musa mapala eye a tsik aye. ⁵ Ahæl nakæ Musa ma lambadiye madzawadzawa niye aye, Mbælom a gwaday: «Zæba faya lele, do lambad gay nakæ ka lambadiye na, andza nakæ na bæzaka ha mæ mahæmba aye.» Ndo mævelay wu a Mbælom neheye na, ta ge mæsler mæ gay eye nakay. Ane tuk na, gay nakay na, mændzækit bo i bæmalæ nakæ dedæn eye mæ mbælom aye.* ⁶ Andza nakay ka zæbakwa ka mæsler i Kæriste na, a ze ha mæsler i ndo mævelay wu a Mbælom neheye. Nenjeyey ma miye tay ha ka bo ndo hay ta Mbælom hærwi ada Mbælom mâ 6ar dzam nakæ a ze dzam nakæ ahæl niye hærwi wu

nakæ Mbælom a gwad ma væliye ma mæbere dzam nakay aye na, a ze wu neheye ahæl niye aye haladzay.

⁷ Tadæ mæbere dzam† nakæ makurre eye mænese andaya faya bay aye na, Mbælom ma bæriye dzam masulo eye bay. ⁸ Ane tuk na, ka zæbakwa faya na, a sla wuray bay hærwi Mbælom faya ma matay ha mænese a ndo hay. A gwadatay:

«Tsænum, maa tsik me na, nenj Bøy Maduweñ.

Hælai eye ma deyeweye
na bæriye dzam wedeye
ta slala i Israyel hay ada ta slala i
Yahuda hay.

⁹ Dzam nakæ na bæriye aye na,
andza nakæ na 6ar ta bæba tæte tay hay
bay.

A hælai nakæ na hæla tay ahaya tæ hælai ga
eye abæra mæ Ezipt aye na,
bo tay eye tæ gær tay ta nas ha Dzam
Guram eye nakæ na 6ar ta næteye aye.

Hærwi niye na gær tay ha.
Maa tsik bazlam andza nakay na, nenj Bøy
Maduweñ.

¹⁰ Bøy Maduweñ Mbælom a gwad:
Dzam nakæ na bæriye ta ndo i Israyel hay aye
a hælai niye na, ananj:

Na piye bazlam ga mapala eye a dærev tay,
na watsiye bazlam ga mapala eye a
mædzal gær tay,
na tæriye Mbælom tay

ada næteye ta tæriye ndo ga hay.
¹¹ Ndæray andaya ma diye ma tætikateye a
ndo siye aye, ma gwadiye:

“Dumara, særum Bøy Maduweñ eye”,
andaya bay,
hærwi ndo hay tebiye ta særiye ga,
kwa bagwar hay, kwa neheye makætsa
eye hay aye.

¹² Na pæsatay ha mænese tay,
tæ mezeleme tay, ma menjæweye a gær sa
bay.‡»

¹³ Mbælom a tsik ka mæbere Dzam Wedeye
na, andza mægwede Dzam Guram eye gædan
ngay andaya sa bay. Ka særakwa ha wu nakæ
ka tæra guram eye ada ma dzæniye ka wuray
sa bay aye na, mazlambar ma dziye.

9

Tsæved dedek eye hærwi mædæslay ha gær a Mbælom

¹ Ma dzam nakæ kurre aye na, bazlam mapala eye hay andaya, neheye ta datay ha a ndo hay tsæved i mædæslay ha gær a Mbælom aye. Tæv andaya dærmak nakæ ndo hay ta lambad hærwi maduwulay me a Mbælom mæ dæma aye. ² Gay niye ta lambad na, tæ peteked. Gay kurre eye na, tæ zalay tæv

* 8:5 Madayaw abæra ma Ezipt 25.40. † 8:7 Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 24.3-8. ‡ 8:12 Zeremi 31.31-34.

tsədanña eye. Tə pa a dəma lalam bagwar eye ta hawal eye hay tasəla ta ako eye fa-taya ada tabal tə peñ mapa eye faya nakə tə vəlaway faya wu a Mbəlom aye. ³ Peteked a ngəna ha tsəlak niye ta tsəlak nenğed nakə kame aye. Tə zalay a tsəlak niye na, təv nakə a ze siye hay tebiye tə tsədanña aye. ⁴ Tə pa a təv niye na, wu nakə tə ngar ta gura tə fəkawa faya wu nakə a ze huñña aye. Tə pa a dəma zlanğatsa dərma. Zlanğatsa niye na, mambuza eye tebiye ta gura, tə zalay zlanğatsa i məbere dzam. Ma zlanğatsa niye sərə i gura andaya mə dəma dərma. Ma sərə eye niye na, makwala nakə tə zalay *man** aye mə dəma. Sakwal i Aron nakə a dūda, a pa slambah aye mə dəma dərma, tə beleler hay sulo neheye Mbəlom a watsa faya bazlam mapala eye hay ahəl nakə a ɓar dzam ta ndo ngay hay aye. ⁵ Ka gər i zlanğatsa niye na, ta lambad wu hay sulo, tə pa faya. Tə zalatay a wu niye hay na, *kerubiy* hay, faya ta datay ha məzlaɓ i Mbəlom a ndo hay. Ta həndak ha gwezleviyek tay hərwi madərəzle na təv nakə tə vəlaway naha faya wu a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā pəsətay ha mezeleme i ndo neheye tə ge aye. Ane tuk na, na diye ha wu neheye pendek pendek anəke bay.

⁶ Wu niye hay malambada eye tsiy na, ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ti yawa pat pat a gay makurre, tə gawa məsler tay pat pat mə dəma. ⁷ Tsəlak masulo eye maa yawa a dəma na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nətə ngweñ. A yawa a dəma na sik nətə ka məve. Ma diye a dəma na, kutoñ ma zliye bambaz i gənow a halay ma vəleye a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā pəsay ha mənese nakə a ge aye ada naka siye i ndo hay tə ge ta madzal gər tay bay aye. ⁸ Məsəfəre Tsədanña eye faya ma dakway ha tə wu neheye na, ka ge tsəlak makurre andaya huya na, tsəved nakə ndo hay ta diye ha a təv nakə a ze siye i təv hay tə tsədanña aye na, mahəndəka eye bay. ⁹ Mandəkkit bo i wu neheye a da ha na, wu neheye ti yaw anəke aye. Faya ma dakway ha na, wu neheye ta vəleye a Mbəlom aye, tə bambaz i gənow nakə ta vəleye aye ta sliye faya matara ha dərəv i ndo hay ngwalak eye hay ka dərə i Mbəlom bay. ¹⁰ Wu neheye faya ta tətikakweye na, ka gər i wu mənday, wu məsay ada ka gər i məbere wu hay na, kəkay dəkdek tsa. Wu neheye na, wu i ndo i məndzibəra dəkdek, ma ndziye tsekwen tsa hus a pat naka Mbəlom ma mbədiye ha wu hay tebiye aye.

¹¹ Anəke na, Kəriste ki yaw tsiy. Nenğeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Wu neheye ngwalak eye faya ka hutakweye

na, ka hutakwa mə həlay ngay. Nenğeye ki ye a təv nakə bagwar eye a ze madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ahəl niye aye, təv niye na, lele haladzay. Ma lambad təv niye na, ndo hay bay, andaya ka məndzibəra bay. ¹² Kəriste ki ye a təv niye, kə fələkwa a təv nakə a ze siye hay tə tsədanña aye. Kə zla bambaz i vo'ar tə bambaz i wawa i sla ka həlay bay. Duh a fələkwa a dəma na, a zla bambaz ngay eye nakə a mbəda ha aye, a ye sik nətə ka ndəv. Andza niye kə tama kway ahaya abəra mə mezeleme ka tor eye.

¹³ Ahəl niye na, tə kədawa vo'ar hay, merisla hay, ta gwatsakawa bambaz eye ka ndo neheye nətəye tsədanña kame i Mbəlom bay aye. Tə kədawa sla wawa eye dərma, tə dulawa na, ada bətekwev mələməts eye na, tə fadawa ka ndo hay. Andza niye, ndo neheye tə ge mənese aye na, bo tay ka təra tsədanña andza nakə a say a bazlam tay mapala eye. ¹⁴ Kə ge andza niye na, bambaz i Yesu Kəriste a ze ha ta gədan bədaw? Kəriste, nenğeye na, kə ge mezeleme bay, kə zla bo ngay, kə vəlay a Mbəlom ta gədan i Məsəfəre Tsədanña eye. Məsəfəre niye ma ndziye na, ka tor eye. Bambaz ngay a təra ha dərəv kway tsədanña hərwi ada wu neheye ngwalak eye bay ta diye kway ha a mədahañ aye na, kə gakwa sa bay. Ane tuk na, kə gakwa duh na, məsler i Mbəlom, nenğeye nakə ma ndziye ka tor eye aye.

¹⁵ Hərwi niye Kəriste, nenğeye ndo məsərə tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi Mbəlom kə ɓar Dzam Wedeye ta nətəye. Hərwi niye, ndo neheye Mbəlom a zalatay aye na, ta hutiyə wu neheye ngwalak eye Mbəlom a gwad ma vəlatəye aye. Ta hutiyə ka tor eye. Ma giye bo na, hərwi Kəriste kə mət hərwi ndo neheye tebiye ta nas ha Dzam Guram eye tə mezeleme tay aye. Ahəl nakə a mət aye kə tama tay ahaya abəra mə mezeleme.

¹⁶ Tadə ndoweye a gwad: «Na mət na, ngənum ha wu ga hay» na, ndo niye mā mət təday ada ta ngəniye ha. ¹⁷ Ahəl nakə kə mət aye na, bazlam ngay ma hutiyə gədan. Tadə ndoweye andaya tə dərə na, wu naka a gwad aza ka ngənumeye ha aye na, ta ngəniye ha zuk bay. ¹⁸ Hərwi niye, kwa dzam makurre a ge bo na, ta mbəda ha bambaz təday bana ma giye bo bay. ¹⁹ Ahəl niye na, Musa a datay ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay aye a ndo hay aye təday. Tsa na, a zla bambaz i sla wawa eye, i vo'ar a dzapa ha ta yam. A zla hawal ta gugumañ ndozza eye a tələka ha a bambaz, a gwatsaka ka dərəwel i bazlam mapala eye ada a gwatsaka ka ndo hay tebiye. ²⁰ Ahəl nakə faya ma

* 9:4 *Man* na, makwala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel mə makulkwandah aye. Zəba ma Madayaw abəra ma Ezipt 16.13-15; 31. † 9:20 Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8.

gwatsakiye na, a gwad: «Nakay na, bambaz nakə Mbəlom a ɓar ha dzam ta nakurum aye. A gwadakum rəhumay ha gər.[†]» ²¹ Musa ka gwatsaka bambaz ka madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye ta lambad tə peteked aye dərmaƙ ada ka gwatsaka ka wu neheye tə gawa ha məsler hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom aye tebiye. ²² Andza nakə bazlam mapala eye a tsik aye na, matsəla wu hay tebiye ta gwatsakawa faya bambaz ada mā tərə tsədanŋa. Ta mbəda ha bambaz bay na, Mbəlom ma pəsiye ha mezeleme bay.

Bambaz i Kəriste ma bariye ha mezeleme i ndo hay

²³ Tsəved nakə Musa a tətikawatay a ndo hay ahəl niye na, mandzəkkit bo i wu neheye dedek eye mə mbəlom aye. Kutoŋ lele mā tərə ha wu hay tebiye tsədanŋa andza nakə bazlam i Musa a tsik aye. Ane tuk na, hərwi matərə wu neheye dedek eye mə mbəlom aye tsədanŋa na, kutoŋ məvələ wu nakə a ze bambaz i gənow aye. ²⁴ Siye i ndo məvələway wu a Mbəlom ti yawa a gay i gugumanj nakə ndo hay ta lambad aye ada gay niye na, mandzəkkit bo i təv nakə Mbəlom mə dəma aye dəkdek tsa. Ane tuk na, Kəriste, neŋgeye na, ki ye a təv nakə Mbəlom mandza eye mə dəma aye, neŋgeye kame i Mbəlom hərwi kway. ²⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a yawa a təv nakə a ze siye hay tə tsədanŋa aye na, ka məve, ka məve, a yawa a zlawə bambaz i gənow ka həlay bəna bambaz ŋgay eye bay. Kəriste na, a vəl ha bo ŋgay, neŋgeye a vəl ha bo ŋgay sik nətə bəna ka məve ka məve andza bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom bay. ²⁶ Tadə mā ge andza niye, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge məndzibərə aye na, həbe atay ma siye dərətsətsəh haladzay. A yaw a həlay nakay ka mandəve eye sik nətə, a vəlay ha bo ŋgay a Mbəlom hərwi ada mā zla mezeleme abərə ka ndo hay ka tor eye. ²⁷ Kwa way ma mətiye sik nətə, ma dəba aye na, Mbəlom ma geyə sariya. ²⁸ Andza niye, Kəriste bəbay a mət sik nətə. A vəlay ha bo ŋgay a Mbəlom hərwi məzle mezeleme abərə ka ndo hay. Ma maweyə sik nətə. Ma maweyə na, hərwi məzle mezeleme abərə ka ndo hay sa bay. Ane tuk na, ma maweyə hərwi mətəme tay ha ndo neheye faya ta həbiye na aye.

10

¹ Bazlam i Musa mapala eye na, mezek i wu neheye ŋgwalak eye faya ka hutakweye aye. Nətəye na, wu niye hay bay. Ndo hay tə kədaway wu a Mbəlom hərwi mahəndzədə tə neŋgeye, tə kədaway wu a Mbəlom ka məve ka məve, ane tuk na, a sla faya matərə tay tsədanŋa kame i Mbəlom bay. ² Tadə ndo

hay ta tərə tsədanŋa hərwi nakə tə kədaway wu a Mbəlom ta dedek aye na, həbe ta gəriye ha məkədəy wu a Mbəlom. Hərwi atay mezeleme tay kə bara sik nətə ka ndəv, mezeleme tay a matayaw a gər bay. ³ Ane tuk na, duh məkədə wu neheye tə kədaway a Mbəlom aye na, mezeleme tay a matayaw a gər ka məve ka məve, ⁴ hərwi bambaz i merisla ta vo'ar a sla məbere mezeleme bay.

⁵ Hərwi niye, ahəl nakə Kəriste mazlambar ma deyeweyə ka məndzibərə aye na, a gwadəy a Mbəlom:

«A saka tə kədaka gənow hay bay,
tə vəlaka wu mekeləŋ eye bay.

Ane tuk na, ka vələŋ bo hərwi ada nā vəlaka.

⁶ Məkədə gənow hərwi məfəkaka naha
ada məkədə wu hərwi məpəse ha
mezeleme na,
a yaka a gər bay.

⁷ Aya, na gwadaka:

Neŋ anaj Mbəlom, na yaw ka məndzibərə
na, hərwi ada nā ge wu nakə a saka
aye,
andza nakə mawatsa eye ka gər ga mə
dərəwel i bazlam mapala eye aye.*»

⁸ Wu nakə Kəriste a lah mətsike aye na, a gwad: «A saka tə kədaka gənow hay bay, tə vəlaka wu mekeləŋ eye bay. Məkədə gənow hərwi məfəkaka naha ada məkədə wu hərwi məpəse ha mezeleme na, a yaka a gər bay.» Kwa wu neheye a pay bəzay a bazlam mapala eye bəbay na, a yay a gər a Mbəlom bay. ⁹ Kəriste a gwad sa: «Neŋ anaj na yaw ka məndzibərə na, hərwi ada nā ge wu nakə a saka aye.» Andza niye, a mbata ha Dzam Guram eye, a vəl a dəma tsəved wədeye. ¹⁰ Ka tərakwa tsədanŋa kame i Mbəlom hərwi Yesu Kəriste a ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye ada a vəl ha bo sik nətə dā ka tor eye.

¹¹ Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, nətəye tebiye malətsa eye pat pat ka məge məsler tay pat pat. Tə kədaway wu huya a Mbəlom. Ane tuk na, wu neheye tə kədawa aye na, tə sla məmbətə ha mezeleme i ndo hay bay. ¹² Yesu Kəriste na, a vəl bo ŋgay eye sik nətə hərwi məzle mezeleme abərə ka ndo hay ka tor eye. Tsa na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom. ¹³ Anəke na, neŋgeye faya ma həbiye Mbəlom mā pa ndo mane dərə ŋgay hay a hud i sik ŋgay. ¹⁴ Andza niye, a vəl ha bo ŋgay sik nətə ka tor eye, a tərə ha ndo ŋgay hay tsədanŋa kame i Mbəlom. A pa tay ha wal hərwi ŋgay. A tərə tay ha ŋgwalak eye hay ka tor eye.

¹⁵ Məsəfərə Tsədanŋa eye faya ma dəkweye ha dərmaƙ parakka wu neheye na, dedek. A gwad tədāy na:

¹⁶ «Bay Maduweŋ Mbəlom a gwad:

* 10:7 Dəməs hay 40.7-9.

“Dzam nakê na bariye ta ndo ga hay a hălây niye aye na, anañ:

Na piye bazlam ga mapala eye a dærev tay, na watsiye bazlam ga mapala eye a mædzal gær tay.”»

¹⁷ Tsa na, a gwad sa:

«Na ma ahaya mezeleme tay a mædzal gær ga sa bay, kwa mæsler neheye tæ ge ngwalak eye bay aye.†»

¹⁸ Mbəlom kə pəsatay ha mezeleme i ndo hay tsiy na, mævəlay wu hay a Mbəlom ma dzəniye hærwi mæzle mezeleme abəra ka ndo hay sa bay.

Hændædakwa ka tæv i Mbəlom

¹⁹ A nəkurom malamar ga hay, ka hutakwa tsəved mæfələkwe a tæv nakə a ze siye hay tæ tsədanŋa aye na, hærwi bambaz i Yesu nakə a mbəda ha aye. ²⁰ Yesu ka nguradā ha peteked nakə kame kway aye. Ka hændəkakway tsəved wedeye, nakə ka slakweye mæfələkwe a dæma aye. Tsəved nakay wedeye na, ka hutakweye ha sifa. Peteked nakə a nguradā ha aye na, andza mægweđe bo nakə ta dar na ka mayako mazləmbadā eye aye. ²¹ Andza niye, i kway na, bagwar i ndo mævəlay wu a Mbəlom andaya a ləvay gær a gay i Mbəlom. ²² Kə ge andza niye na, hændædakwa ka tæv i Mbəlom tæ dærev dedek eye, ta mæpe mædzal gær gədan eye ka Mbəlom, hærwi Yesu ka tæra kway ha tsədanŋa tæ bambaz ngay ada kə bara kway ta yam tsədanŋa eye. ²³ Tsikakwa parakka huya nakway ka pakwa mædzal gær ka wu nakə Mbəlom a tsik aye, kă dzædzakwa ha mædzal gær kway bay, hærwi wu nakə a gwad ma giye na, huya ma giye andza nakə a tsik aye. ²⁴ Pələkwa tsəved nakə ka vələkweye ha gədan a bo næte næte mæ walaŋ kway aye hærwi ada kă wudakwa bo kame kame ada kă gakwa wu neheye ngwalak eye. ²⁵ Kă gærakwa ha mæhay gær andza ndo siye hay bay. Duh na, vələkwa a bo gədan næte næte mæ walaŋ kway, wene wene eye hærwi ka sərurum ha pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye na, mazlambar bəse.

²⁶ Ka sərakwa dedek i Mbəlom. Hærwi niye tadə faya ka gakweye mezeleme huya ada ka sərakwa lele ngwalak eye bay na, sərakwa ha wu mekeleŋ eye andaya neheye ta sliye faya mævəle hærwi mæmbete ha mezeleme aye na, andaya sa bay tebiye. ²⁷ Tadə ndoweye kə ge mənese andza niye na, mādædzar hærwi Mbəlom ma geye sariya. Sariya niye na, a ge zluwer haladzay, ako gədan eye ma fəkiye ndo neheye ta rəhay ha gær a Mbəlom bay aye. ²⁸ Ka sərurum ha tadə ndoweye ka

rəhay gær a bazlam i Musa mapala eye bay, tadə ndo hay sulo kəgəbay mahkar ta tsik ta dedek kə ge mənese na, ta kədiye na ta sakay naha bay.† ²⁹ Tadə kə ge tæ bazlam i Musa andza niye na, dæretsəseh i ndo nakə a zəba ka Wawa i Mbəlom andza wuray kəriye aye na, ma ziye nakay bədaw? Nengeye na, kə nas ha bambaz i mæbere dzam nakə a təma ahaya abəra mæ mezeleme aye dærmak. Faya ma tsədəye a Məsəfəre Tsədanŋa nakə faya ma dəkweye ha ngwalak i Mbəlom aye.

³⁰ Ka sərakwa ndo nakə a gwad:

«Mata gatay dæretsəseh a ndo neheye ta kərah marəheŋ ha gær aye na, neŋ.

Na hamateye a dæma wu tay neheye ngwalak eye bay tæ ge aye.»

A gwad sa:

«Neŋ, Bəy Maduweŋ na gateye sariya a ndo ga hay.‡»

³¹ Mbəlom na, a vəl sifa. Andza niye, tadə sariya kə gəs ndoweye kame i Mbəlom na, dæretsəseh i ndo niye ma ziye wu hay tebiye.

³² Mum ahaya a gær ma kəkay wu nakə a ge bo tæ nəkurom ahəl niye ka ngatamay makurre eye a dzaydzay i Mbəlom aye. A hălây niye na, ta sakum dæretsəseh haladzay. Ane tuk na, ka səmumay naha a wu hay tebiye. ³³ A hălây siye na, ta tsadakum kame i ndo hay, ta sakum dæretsəseh. A hălây siye ka yum a dæretsəseh i ndo neheye tæ satay dæretsəseh aye dærmak. ³⁴ Ka sum ka bo dæretsəseh dziye ta ndo neheye tæ gas ha tay a dangay aye. Ahəl nakə ndo hay ta buwa fakuma abəra wu kurom hay aye na, ka səmumay naha ta məngwese eye, hærwi ka sərurum ha wu kurom hay ngwalak eye andaya a ze siye i wu hay tebiye, ta ndziye ka tor eye.

³⁵ Hærwi niye, kă gərurum ha mæpe mædzal gær kurom abəra ka Mbəlom bay, hærwi tadə ka rəzlumay a gær huya na, Mbəlom ma vələkumeye magogoy haladzay. ³⁶ Wu nakə a ye ka bo aye na, səmumay naha ada kă gum wu nakə a yay a gær a Mbəlom aye, hærwi ada kă hutum wu nakə a gwad ma vələkumeye aye. ³⁷ Hærwi niye, Mbəlom a gwad:

«A zəkaw hălây tekweŋ ndo nakə ma deyeweye na, ma deyeweye, ma gaweye mahonok bay.

³⁸ Ndo naka nengeye ngwalak eye ka dære ga aye, kə dzala ha ka neŋ na, ma ndziye ma sifa ka tor eye.

Ane tuk na, tadə kə ma ta dəba na, nengeye a yeŋ a gær sa bay.*»

³⁹ Nəkway na, ndo neheye tæ ma ta dəba ada tæ dze aye bay. Duh nəkway na, ndo

† 10:17 Hebrœ hay 8.8-12. ‡ 10:28 Zəba mæ Bazlam mapala eye masulo eye 19.15. § 10:30 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35-35. * 10:38 Habakuk 2.3-4.

neheye tã pa mædzal gær tay ka Mbælom aye. Andza niye, ka hutakweye sifa ka tor eye.

11

Ndo neheye ahël niye tã pa mædzal gær ka Mbælom aye

¹ Mæpe mædzal gær ka Mbælom na, mæsær ha ta dedék wu neheye faya ka tækakweye dære aye na, ka hutakweye. Kwa tadã ka ngatakway tã dære kway bay bæbay na, ka sarakwa ha ta dedék andaya. ² Ndo neheye ahël niye ta dzala ha ka Mbælom andza niye. Hærwi niye ta yay a gær a Mbælom.

³ Hærwi mæpe mædzal gær kway ka Mbælom na, ka sarakwa ha kwetseh kwetseh Mbælom a ge wu hay tebiye tã bazlam ngay nakã a tsik aye. Andza mægwedé wu neheye tebiye faya ka ngatakweye ka mændzibæra aye na, tã yaw abæra mæ wu neheye dære i ndo zezenj a ngatay bay aye.

⁴ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, Abel a kæday wu a Mbælom a ze ha wu i Kayin nakã a vælay a Mbælom aye. Mbælom ka zambadáy. A gwad nenggeye ndo ngwalak eye kame ngay, hærwi Mbælom ka tæma wu nakã a kæday aye. Kwa Abel kã mæt bæbay, faya ta tsikakweye labara ngay huya hærwi nakã a dzala ha ka Mbælom aye.*

⁵ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, Henok kã mæt bay, Mbælom a zla na a mbælom. Ndæray kã ngatay a Henok sa bay hærwi Mbælom kã zla na. Bazlam i Mbælom a gwad na, ahël nakã Mbælom kã zla na Henok zuk bay aye na, Henok a yay a gær a Mbælom.†

⁶ Ze mædzal ha ka Mbælom na, ndæray ma sliye madayay a gær a Mbælom bay. Ndo nakã a say mahændzadé ka tæv i Mbælom aye mã dzala ha faya nenggeye andaya. Mã sær ha na, nenggeye faya ma vælatete magogoy a ndo neheye tã pæliye na aye.

⁷ Hærwi mædzele ha ka Mbælom na, Nuhu a ræhay ha a gær a bazlam i Mbælom. Mbælom kã tsikay kurre ka wu neheye ta giye bo aye kurre. Ndæray kã ngatay dádã a wu niye hay bay, ane tuk na, ka ræhay ha gær a wu nakã Mbælom a tsikay aye. A lambad kwalalanj i yam bagwar eye andza nakã Mbælom a tsikay aye, a fælækwa a dæma ta ndo i gay ngay hay tebiye, ta tæma Mæpe mædzal gær nakã a pa ka Mbælom aye a dá ha mede i siye i ndo hay na, ngwalak eye bay hærwi ta pa mædzal gær ka Mbælom bay.‡

⁸ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, Abraham a ræhay ha gær a Mbælom aye, a lætse a ye a gæma nakã Mbælom a gwad

ma væleye, ma tæriye i ngay aye. Kwa kã ngatay a gæma eye bay bæbay na, ki ye a dæma.§ ⁹ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, a ndza ma gæma nakã Mbælom a gwad ma væleye aye. A ndza mã dæma na, nenggeye madurlonj eye, a ndzawa mæ gay nakã ta lambad ta gugumanj aye. Hulfe ngay Izak ta Zakob næteye neheye Mbælom a gwad ma vælatete gæma niye aye dærmak tã ndzawa mã dæma na, mã gay nakã ta lambad ta gugumanj aye dærmak. ¹⁰ Abraham a ge andza niye na, a tækay dære a gæma nakã ma ndziye bængbænj* ma dædiye bay aye. Maa læva ha bo ta gæma niye na, bo i Mbælom eye ngway, maa dæzl na, nenggeye.

¹¹ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, Sara kwa nenggeye guram eye tsiy bæbay na, kã huta gædanj mæwe wawa. A sær ha ta dedék wu nakã Mbælom a gwad ma væleye na, ma væleye.† ¹² Hærwi niye Abraham, nenggeye guram eye tsiy kã wa wawa ada wawa i hudj ngay hay ta wa bo haladzay andza wurzla neheye ka magærmælom aye ada andza hewiyenj mã magayam a pasla bo bay.

¹³ Ndo neheye tebiye tã mæt ma mæpe mædzal gær ka Mbælom aye, næteye na, ta huta wu nakã Mbælom a gwad ma væliye bay. Ane tuk na, tã sær wu neheye Mbælom a gwad ma giye aye na, ma giye bo. Hærwi niye dærev tay a ngwasa. Tã tsik parakka næteye na, madurlonj eye hay, gay tay andaya ka mændzibæra bay.‡ ¹⁴ Ndo neheye tã tsik andza niye na, tã dá ha næteye faya ta hæbiye gæma tay a næteye. ¹⁵ Ta dzala ka tæv nakã ti yaw abæra mã dæma aye bay. Tadã ta dzala andza niye na, ta pæliye tsæved mæme a tæv nakã ti yaw abæra mã dæma aye. ¹⁶ Ane tuk na, andza niye bay, dúh ta pæla na, tæv nakã a ze ha nenggeye nakã ma dæba aye, andza mægwedé nakã mã mbælom aye. Hærwi niye a yay a gær a Mbælom tã zalay Mbælom tay. Andza niye, kã lævatay ha bo ta gæma.

¹⁷ Hærwi mæpe mædzal gær ngay ka Mbælom na, Abraham a vælay Izak a Mbælom. A say a Mbælom mazæbe ka mædzal gær i Abraham. Hærwi niye a tsætsah faya mã vælay Izak. Abraham a tæma mæge andza niye. Ane tuk na, bæ Mbælom kã gwaday ma hutiye wu. ¹⁸ Mbælom a gwaday: «Hulfe yak dedék eye ma deweweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.§» ¹⁹ Abraham a dzala: «Mbælom na, gædanj ngay andaya mælætse ahaya Izak abæra ma mædahanj.» Ta dedék a tæra andza Izak kã mæt ada kã lætsew abæra ma mædahanj.

* **11:4** Zæba mã Madazlay i wu hay 4. 3-10. † **11:5** Zæba mã Madazlay i wu hay 5.18-14. ‡ **11:7** Zæba mã Madazlay i wu hay 6.9-9.29. § **11:8** Zæba mã Madazlay i wu hay 12.1. * **11:10** A tsik na, Zerozelem wedeye, zæba ka mede

16 ada ma Hebræ hay 12.22. † **11:11** Zæba mã Madazlay i wu hay 18.10. ‡ **11:13** Zæba mã Madazlay i wu hay 23.4.

§ **11:18** Zæba mã Madazlay i wu hay 21.12; 22.1-14. * **11:20** Zæba mã Madazlay i wu hay 27.1-40.

²⁰ Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Izak a pa ŋgama ka Zakob ta Ezayu. A tsik ka wu nakə ma giye bo ta nətəye kame aye.*

²¹ Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Zakob ma mətəye na, a pa ŋgama ka wawa i Yusufa hay, nətə ta nətə. A lətse ta doŋgwar, a dəslay naha gər a Mbəlom.†

²² Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Yusufa ma mətəye na, a tsikatay a Israyel hay, a gwadatay kame na: «Ka deyumeye abəra mə Ezipt.» Ada aza ta giye ha ta mətəsl ŋgay hay kəkay na, kə tsikatay.†

²³ Hərwi mæpe mædzal gər tay ka Mbəlom na, bəba i Musa hay ahl nakə tə wa na Musa aye na, tə ŋgaha na kiye mahkar. Ta zəba faya na, wawa tay a le haladzay. Ta dzədzaray a bazlam i bəy nakə a tsik aye bay.§

²⁴ Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, ahl nakə Musa a ge gawla aye na, a say ta gwadāy: «Musa nəngeye wawa i dem i bəy i Ezipt» na, a say bay. ²⁵ A zay ha mæse dərətsətseh ta ndo i Mbəlom hay tə bəmalə nakə ma ndziye ma mənəgwe tsekwen ada ka rəhay gər a Mbəlom bay aye.* ²⁶ A sər ha, a zay ha ndo hay tə tsadāy andza nakə tə tsadāy a Kəriste aye tə bəmalə nakə ma hutiyə zlele i gəma i Ezipt aye. A dzala andza niye na, hərwi faya ma təkay dərə a wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye.

²⁷ Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Musa a ye abəra ma Ezipt. Ka dzədzaray a mevel i bəy bay. Kə ndza bəŋbəŋ andza ma ŋgateye a Mbəlom, ndo nakə ndəray a ŋgatay dāda tə dərə bay aye.

²⁸ Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, a dazlay a mæge magurloim i Pak aye. A gwadatay a ndo i Israyel hay tə gwatsaka bambaz ka mæged tay hərwi ada gawla i Mbəlom ki yaw ma kədiye malkwara i wawa haslaka eye i ndo i Ezipt hay na, mē kəd malkwara tay haslaka eye hay bay.†

²⁹ Hərwi mæpe mædzal gər tay ka Mbəlom na, Israyel hay tə tas abəra mə Bəlay Ndozza eye. Ahl nakə ndo i Ezipt hay a satay mətəse dərma aye na, bəlay a ma ka bo a həl tay ha tebiye.‡

³⁰ Hərwi mæpe mædzal gər i Israyel hay ka Mbəlom na, zled i gəma i Zeriko a mbəzl. Ndo i Israyel hay tə tawa na gəma niye məhəne məkwa matasəla eye na, zled niye a mbəzl.§

³¹ Hərwi mæpe mædzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Rahab ŋgwas nakə a gawa madama, ta kəd na bay andza ndo i Zeriko neheye ta rəhay gər a Mbəlom təbey aye hərwi ka təma tay ha Israyel neheye ti ye mata zəbaw Zeriko ta məkal aye.*

³² Na tsikiye na, sa mey? Hələy eye a sla mətsikakum ka gər i Zedeyon†, Barak‡, Somson§, Zefte*, Davit, Samuyel ada ta ndo mədə ha bazlam i Mbəlom na, həlay eye andaya bay. ³³ Nətəye dərma, hərwi mæpe mædzal gər tay ka Mbəlom na, tə ge vəram ta gəma siye hay, ada ta sla ka gəma niye hay aye. Ta ge wu nakə dedək eye, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye aye, ta dərəzlay ka bazlam a zil hay hərwi ada tə gatay wuray bay. ³⁴ Ta mbata ha ako nakə faya ma fəkiye ta gədan haladzay aye. Ahl nakə a satay a ndo hay məkədə tay ha ta maslalam aye na, ta təma fataya abəra. Ta ge bəle, ane tuk na, Mbəlom kə vəlatay gədan. Nətəye slagama eye hay, ta həhar sidzew i barakəzan hay. ³⁵ Ŋgwas hay ta ŋgatay a ndo tay neheye tə mət aye sa, nətəye ta sifa aye. Ndo siye hay tə satay dərətsətseh. Həbe ta gwad nəmaa gəriye ha məpəy bəzay a Mbəlom. Ane tuk na, a satay mətəme bay, a satay mətəme mə dərətsətseh hərwi ada Mbəlom mə lətəsa tay ahaya abəra ma mədahan ada tə huta sifa ŋgwalak eye a ze nakay.†

³⁶ Ndo siye hay sa na, tə ŋgwas fataya, tə ndaḡa tay ha ta mandalaḡa, tə dzawa tay ha tə tsalalaw, ta dərəz tay ha a gay i danəy. Andza niye, ta səmay naha bəŋbəŋ. ³⁷ Siye i ndo mekeləŋ eye hay tə kəd tay ha tə kwar: Siye hay ta dəs tay ha ka bo abəra morkot-sok. Siye hay tə kəd tay ha ta maslalam. Siye hay gay tay andaya bay, ta dzədzawa so, nətəye mətawak eye hay. Tə pawə ka bo mbal i təbən hay ta məkwets i wak hay. Ndo hay ta harawatay ha, tə gawatay dərətsətseh. ³⁸ Ta dzədzawa mə makulkwandah, ada mə mahamba hay, tə hənawa ma lar hay ada ma bəd hay. Ndo neheye na, ta ye ka bo ta məndzibəra nakay bay.

³⁹ Ndo neheye tebiye nətəye ta pa mædzal gər ka Mbəlom ada andza niye nətəye tə yay a gər a Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye a ndo hay aye bay, ⁴⁰ hərwi Mbəlom kə dzala ada kə pa hərwi kway wu ŋgwalak eye a ze i siye i ndo neheye tə huta aye. A say a Mbəlom tə təra ŋgwalak eye ka bo dziye tə

† 11:21 Zəba mə Madazlay i wu hay 47.29-31. ‡ 11:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 50.24. § 11:23 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.1-2. * 11:25 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.19-23. † 11:28 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 12.21. ‡ 11:29 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 14.21-31. § 11:30 Zəba mə Zozowe 6.12-21. * 11:31 Zozowe 6.12-21. † 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 6.11. ‡ 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 4.6. § 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 13. * 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 11.1. † 11:35 Zəba ma 1 Bay hay 17.17-24; 2 Bay hay 4.18-37.

nækway.

12

Melkisedek ndo māvəlaway wu a Mbəlom

¹ Nækway na, ndo neheye tebiye tə pawa mədzal gər ka Mbəlom ta lawara kway, faya ta dəkway ha ma kəkay nakə nækway bəbay ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom aye. Hərwi niye, kalakwa ha ka bo abəra wu neheye tebiye faya ta gəkweye me ka mede kame aye ada ta mezeleme nakə ma miye kway ha ta dəba aye, ada hwayakwa mahway nakə Mbəlom a gwadakway hwayum aye, madagər mǎ gəkway bay. ² Zəbakwa kame ka Yesu. Nengeye nakə a vəkway tsəved ka pakwa faya mədzal gər ka nengeye aye, mata laka kway ha hus ka mandəve eye na, nengeye. Ka təma məməte ka mayako mازلmbada eye. Horoy kə gay məməte ka mayako mازلmbada eye bay hərwi a sər ha dərēv ma ŋgwasiye ta məŋgwese nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ŋgay aye. Anəke nengeye mandza eye tə həlay i mənday i təv məndze i bəy i Mbəlom. ³ Dzalum ka nengeye lele ma kəkay nakə ndo i mezeleme hay tə nay dərə aye ada ma kəkay nakə a səmay naha a dərətsətseh nakə tə say aye. Dzalum ka nengeye hərwi ada dərēv mǎ ye fakuma abəra bay, ada kǎ gum bəle bay.

⁴ Ka gumeye vərəm tə mezeleme, ane tuk na, hus ka məməte bay. Aya ane dərēv mǎ ye fakuma abəra bay. ⁵ Ka mətsum ha gər tə bazlam neheye Mbəlom a tsikakum hərwi məmakum naha dərēv aye daw? A tsikakum me andza bəba ma tsikeye me a wawa ŋgay, a gwad:

«Wawa ga, Bəy Maduweŋ Mbəlom kə tsikaka ka makəte na,

kǎ zəba faya andza wu kəriye bay.

Kə maka ha mangok na,

dərēv mǎ ye faka abəra bay,

⁶ hərwi faya ma tsikateye ka makəte na, a ndo neheye a wudǎ tay aye.

Ma ndəbiye na,

ndo neheye tebiye ta təra wawa ŋgay hay aye.*»

⁷ Andza niye, səmumay naha a dərətsətseh bəŋbəŋ hərwi ada kǎ sərūm wu nakə Mbəlom a kəta kurom ha aye. Dərətsətseh nakay a dǎ ha na, Mbəlom kə həl kurom hərwi ada kǎ tərūm wawa ŋgay hay. Wawa andaya nakə bəba ŋgay ma tsikeye ka makəte bay aye na, andaya daw? Andaya bay! ⁸ Mbəlom faya ma kətiye wawa ŋgay hay tebiye. Tadə kə tsikakum ka makəte bay na, nəkurom wawa ŋgay hay bay, nəkurom madazla hay. ⁹ Bəba hay ka məndzibəra nakay, ta kəta kway ada ka rəhakwa tay ha gər. Ada sadzək ka rəhakway ha gər a Bəba

kway nakə mə mbəlom aye bədaw? Tadə ka rəhakway ha gər na, ka hutakweye sifa.

¹⁰ Bəba kway hay ka məndzibəra, nəteye ta kətiye kway na, həlay tsəkweŋ tsa andza nakə ta zəba faya lele aye. Ane tuk na, Bəba kway nakə mə mbəlom aye, nengeye ma kətiye kway hərwi ada mǎ dzəna kway ada ka tərakwa tsədanŋa andza nengeye huya. ¹¹ A həlay nakə faya ta kətiye kway aye na, a wur fakwaya, məŋgwese andaya mǎ dərēv kway bay. Aza kame, ndo neheye ta təma makəte aye na, ta giye wu naka a yay a gər a Mbəlom aye ada dərēv tay ma ndziye zay.

Matətike ta məge daf

¹² Kə ge andza niye na, ndudum ha həlay kurom neheye madagər eye hay aye, gurmets kurom tǎ ge bəle bay. ¹³ Lambadum tsəved fehe lele hərwi sik kurom hay hərwi ada ndo neheye faya ta dzəgədasliye na, sik tay mǎ səkah mənese bay, ane tuk na, tǎ mbəl.

¹⁴ Gum gədanj məndze zay ta ndo hay tebiye, gum gədanj ada mede kurom mǎ yay a gər a Mbəlom. Kə ge andza niye bay na, ndərāy ma ŋgateye a Bəy Maduweŋ bay. ¹⁵ Gum metsehe, ndərāy mǎ kərəh ŋwalak i Mbəlom bay. Gum metsehe, ndərāy mə walaŋ kurom mǎ tərā andza dərīzl i gərdaf nakə tələnje, a ndzohw faya ma gəliye, ma kwasateye gər a ndo hay aye bay. Slala i ndo niye ma nasiye ha siye i ndo hay mə walaŋ kurom. ¹⁶ Gum metsehe, ndərāy mə walaŋ kurom mǎ ge wu nakə ŋwalak eye bay aye bay. Rəhumay ha gər a wu i Mbəlom. Kǎ tərūm andza Ezayu nakə hərwi daf sik nate na, a səkam ha magedze ŋgay aye bay. ¹⁷ Ka sərūm ha ma dəba eye na, a say mambədə ha mədzal gər i bəba ŋgay ada mǎ pa faya ŋgama. Ane tuk na, bəba ŋgay a kərəh. Ezayu a pəla tsəved kwa ta mətuwe bəbay na, wewer mekeləŋ eye andaya hərwi mambədə ha wu nakə a ge aye bay.†

¹⁸ Sərūm ha təv nakə nəkurom malətse faya kame i Mbəlom aye na, andza mahəmba nakə ahal niye Israyel hay tə lətse faya tə lamay tə həlay aye bay. Ta ŋgatay a ako faya ma tamiye zləkəd zləkəd, ta ŋgatay a ləvəŋ, dərə a zəba bay, ta ŋgatay a matasl nakə a vəzl ta gədanj aye. ¹⁹ Ta tsəne maləve i toloom, ta tsəne maləve i mətəsike me i Mbəlom. Tə tsəne maləve i mətəsike me niye na, tə ge amboh mətəsike me niye mǎ tsikatayaw sa bay, ²⁰ hərwi wu nakə a tsikatay aye na, tə sla faya məsəmay naha bay. Mbəlom a gwadatay: «Ndoweye kə lamay a mahəmba nakay, kwa maa lamay gəna, kwa way kalum na tə kwar ada kədum na.‡» ²¹ Wu neheye

* 12:6 Dzeke hay 3.11-12. † 12:17 Zəba mə Madazlay i wu hay 25.29-34. ‡ 12:20 Madayaw abəra ma Ezipt 19.12-13.

Mbəlom a bəzatay ha aye na, ka dzədzar tay ha. Kwa Musa, a gwad: «Zluwer a geŋ, na dzədzariye.Š»

²² I kurom na, andza niye bay! Nəkurom i kurom ka həndzədum na, ka mahamba i Siyoŋ, gəma i Mbəlom nakə ma vəliye sifa aye, Zerozelem nakə mə mbəlom aye. Gawla i Mbəlom hay haladzay mahaya gər eye mə dəma mäge magurlom, ma pasliye bo bay. ²³ Nəkurom ka hayum gər ta siye i malkwara hay*, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərəwel mə mbəlom. Ka həndzədum ka təv i Mbəlom, nəngeye ndo məgatay sariya a ndo hay tebiye. Ka həndzədum ta ndo neheye nəteye ŋgwalak eye ka dərə i Mbəlom ada Mbəlom a təra tay ha tsədanŋa aye. ²⁴ Nəkurom ka həndzədum ka Yesu. Nəngeye ka həndzədum tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā ɓar Dzam Wedeye ta nəteye. Ka həndzədum ka bambaz i Yesu nakə a gwatsaka fakuma aye. Bambaz eye niye faya ma tsikakweye ka wu nakə a ze ha bambaz i Abel faya ma tsikakweye aye.

²⁵ Kə ge andza niye na, gum metsehe. Kə kərəhum məpay zləm a bazlam i ndo nakə ma tsikakumeye aye bay. Ahəl niye na, ta kərəh məpay zləm a ndo nakə a dawatay ha bazlam i Mbəlom ka məndzibəra aye. Nəteye niye ta təma abəra mə dərətsətseh bay. Nəkway neheye faya ka pəkway zləm a mətsike me nakə a yaw mə mbəlom aye, ka kərəhakwa na, ka slakweye faya mətəme abəra mə dərətsətseh sa bay. ²⁶ Ahəl niye mətsike me i Mbəlom a ɓəlawə ha dala. Ane tuk na, anəke kə tsik, a gwad: «Sik nəte sa na, ma ɓəliye ha dala dekdək sa bay ta magərmbəlom aye dzay.†» ²⁷ Bazlam neh-eye a gwad «sik nəte sa» aye na, a dəkway ha parakka wu neheye tə ge aye tebiye ta ɓəliye, ta dziye hərwi ada wu neheye ta ɓəliye təbey aye na, ta ndziye.

²⁸ Kə ge andza niye na, gakway sisə a Mbəlom hərwi ka hutakweye ɓəy ŋgay nakə ndəray ma ɓəliye ha dāda bay aye. Zambadəkway andza nakə a yay a gər aye, dəsłakway ha gər ada rəhakway ha gər. ²⁹ Hərwi ta dedək Mbəlom na, nəngeye andza ako nakə ma təmiye wu hereyew hereyew aye.

13

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, wudum bo nəte nəte mə waləŋ kurom huya. ² Təmum mbəlok hay a gay kurom lele, kə mətsum ha gər bay. Siye hay ta

təma mbəlok hay a gay tay ze məsəre ha, mbəlok niye hay na, gawla i Mbəlom hay. ³ Dzalum ka ndo neheye ma danŋay aye andza nəkurom ka bo dziye ma danŋay. Dzalum ka ndo neheye ndo hay faya ta sat-eye dərətsətseh aye andza nəkurom dərmaƙ faya ka sumeye dərətsətseh.

⁴ Dəslumay ha gər a məzle bo i zal ta ŋgwas. Zal ta ŋgwas ŋgay tā ge madama bay. Sərūm ha na, Mbəlom ma gateye sariya a ndo mäge madama hay ada a ndo neheye ta zla ŋgwas zuk bay kwa a ndo neheye ta zla zal zuk bay faya ta giye madama aye.

⁵ Kə gum bor i suloy bay, dərəv kurom mā ŋgwasa tə ɓəmalə nakə andaya fakuma aye. Hərwi Mbəlom a gwad:

«Na gakeye masəfaya dāda bay,
na gəriye kar ha dāda bay.*»

⁶ Hərwi niye, ka slakweye faya mətsike tə dərəv kway peteh:

«Bəy Maduwerŋ Mbəlom ma dzəniye ga huya,
na dzədzareye a wuray kwa tsekwerŋ bay.

Ndəray ma sliye məgeŋ wuray bay.†»

⁷ Dzalum ka bagwar kurom neheye tə dəkum ha bazlam i Mbəlom kurre aye. Zəbum ka mede tay ada ka məməte tay nakə tə mət aye. Pum mədzal gər kurom ka Mbəlom andza nəteye tə pa mədzal gər ka Mbəlom aye dərmaƙ.

⁸ Yesu Kəriste ka mbəda bay. Nəngeye kurre eye, anəke, ada kame, Yesu a mbəda təbey. ⁹ Kə təmum ndo siye hay tā səpat kurom abəra ka tsəvedi i dedək ta matətike wu wedeye hay wal wal bay. Kə təmum wu nakə ta tsikakumeye bay hərwi maa vəlay gədan a dərəv i ndo na, ŋgwalak i Mbəlom ɓəna wu mənday ma vəleye gədan a dərəv i ndo bay. Ndo neheye ta pay ɓəzay a bazlam mapala eye nakə a tsik ka wu mənday aye na, bazlam eye neheye mapala eye ka dzana tay ha kwa tsekwerŋ bay.

¹⁰ Ndo məvəlaway wu a Mbəlom neheye tə kədaway wu a Mbəlom mə madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ta lambad ta guguman aye na, ta sliye faya mände wu nakə nəkway ka vəlakway a Mbəlom ma təv kway naka ka vəlawakway faya wu a Mbəlom aye bay. ¹¹ Hərwi i tay na, ahəl nakə ta kədaway naha wu a Mbəlom aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ma zliye bambaz eye, ma diye ha a təv nakə a ze siye hay tə tsədanŋa aye, ma vəleye a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā pəsatay ha mezeleme tay. Slo eye na, ti ye ha abəra mə wuzlahgəma tə dul na.‡ ¹² Hərwi

Š 12:21 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 19.12; Bazlam mapala eye masulo eye 9.19. * 12:23 Malkwara hay na, a da ha gawla i Yesu Kəriste hay. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.22. † 12:26 Aze 2.6. * 13:5 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 31.6, 8; Zozowe 1.5. † 13:6 Dəmes hay 118.6. ‡ 13:11 Zəba Levitik 16.27. § 13:12 Zəba Yuhana 19.17-20.

niye Yesu bəbay a mət na, ti ye abəra mə wuzlahgəma. [§] Ka mbəda ha bambaz ngay hərwi məbere mezeleme i ndo hay. ¹³ Kə ge andza niye na, kə pakway bəzay a kule i Yahuda hay bay, takwa abəra mə wuzlahgəma, takwa ka təv ngay. Təmakwa ndo hay ta tsadakway andza nakə tə tsaday aye dərma. ¹⁴ Ka mändzibəra nakay na, gəma kway andaya ka ndzakweye mə dəma ka tor eye bay. Faya ka təkakweye dərə a gəma nakə ka ndzakweye mə dəma ka tor eye.

¹⁵ Zambadakway a Mbəlom huya hərwi wu nakə Yesu a ge aye. Ka zambadakweye ta mətsike me tə bazlam kway. Kwa kəday, da ha neŋgeye bagwar eye. Niye na, wu nakə faya ka vəkakweye aye. Andza məgwede ka zambadakweye a məzele ngay. ¹⁶ Sa na, kə mətsum ha gər ta məgatay ngwalak a siye i ndo hay bay, ngənum a bo wu kurom hay ta nəteye. Kə mətsum ha gər bay hərwi məvəle wu neheye andza wu kəriye na, a yay a gər a Mbəlom.

¹⁷ Rəhumatay ha gər a bagwar kurom hay, gum wu nakə tə gwadəkum gum aye. Nəteye na, ta gəkumeye gər hərwi Mbəlom ma tsətsahiye fataya ma kəkay nakə faya ta gəkumeye gər aye. Ka rəhumatay ha gər na, ta giye məsler tay ta məngwese eye, mevel ma gateye bay. Mevel kə gatay na, niye na, ma dzəniye kurom sa bay tebiye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbəlom hərwi may huya. Nəmaa sər ha ta dedək dərəv may tsədəŋja, a samay məge wu ngwalak eye huya. ¹⁹ Neŋ faya na tsətsahiye naha fakuma wene wene eye na, duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nā ma naha a təv kurom ta bəse.

Mandəve i bazlam

²⁰ Maa vəkakway zay a dərəv na, Mbəlom. Maa lətse ahaya Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma mədahan na, neŋgeye. Ka təra ha Yesu ndo mətsəkure bagwar eye, kə mət hərwi kway təbaŋ ngay hay. Mbəlom kə zla bambaz ngay, kə bər ha dzam ta nəkway ka tor eye. ²¹ Mbəlom mə vəkakum gədan mə wu ngwalak eye hay tebiye hərwi ada kə gum wu nakə a yay a gər aye. Mə ge məsler ngay mə nəkway tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kə gəkwa wu nakə a yay a gər aye. Ndo hay tə zambaday a Mbəlom ka tor eye! Mə ge andza niye!

Mətsike me

²² Malamar ga hay, na watsakum naha dərəwel nakay hərwi məvəkakum gədan. Neŋ faya na gəkumeye naha amboh, pum bazlam neheye a dərəv kurom hərwi na watsakum naha na, tsekweŋ tsa. ²³ Sərum ha, malamar kway Timote neŋgeye ma danŋay sa bay. Tadə kə ndislew ka təv ga bəse, ahəl nakə na diye mazəbakumaw dərə aye na, nəmaa diye naha salamay.

²⁴ Tsikumatay ha me a ndo neheye bagwar kurom aye ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ti yaw ma Itali aye ta tsikakum naha me dərma. ²⁵ Mbəlom mə pa ngama ka nəkurom tebiye.

Derewel nakə Yakuba a watsa aye Məfələkwe

Mə derewel i Yakuba na, matətike ta məvələ gədan̄ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye man̄gəna gər eye ka mändzibəra tebiye aye. Yakuba a watsa derewel nakay na, a Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye.

Derewel i Yakuba faya ma tsikateye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka metsehe (1.2-8; 3.13-18). Andza niye, ta sliye faya mändze bəŋbəŋ kame i wu nakə ma dziye ha ndo zezən̄ aye: Dəretsətseh i mändzibəra (1.2-4), mawudə matəre zlele eye (1.9-11; 5.1-6); mawudə məge mənese (1.2-18; 4.1-9), mədāslay ha gər a bo (4.13-16). Derewel nakay faya ma gwadiye: Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, faya ma diye ha ndo ka məge metsehe (2.14-26), məgay metsehe a bo ada mändze bəŋbəŋ kame i mənese (zəba ma 3.1-12).

Yakuba a watsa derewel nakay na, a ndo neheye zlele eye bay aye (zəba ma 2.6). Derewel nakay faya ma gwadətəye ta kəts ndo i mətawak hay bay (2.1-13). A gwad zlele na, lele bay hərwi nakə ndo i zlele hay tə ge ha məsler tə dəma bay aye (5.1-6).

Mətsike me

¹ Neŋ Yakuba, ndo i məsler i Mbəlom ta Bər Maduwer̄ Yesu Kəriste.

Na tsikakum naha me a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka mändzibəra tebiye aye.

Mbəlom ma vəliye metsehe a ndo neheye tə dzala ha faya aye

² Malamar ga hay, dəretsətseh hay waray waray i mədze nakə ta dziye kurom ha, ta ndzakum a gər na, dərev kurom mā ŋgwasa haladzay, ³ hərwi ka sərūm ha na, tadə ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom huya ada faya ka səmumay naha a mədze nakə ta dziye kurom ha aye na, ka ndzum-eye bəŋbəŋ lele. ⁴ Ndzum bəŋbəŋ hus ka mandəve eye hərwi ada ka təruməye masəra gər eye hay mə wu hay tebiye ada wuray mā katsakum bay, wu nakə lele bay aye mə ge andaya mə dərev kurom bay.

⁵ Tadə ndoweye mə walaŋ kurom metsehe ŋgay andaya hala bay na, mā tsətsah ka Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā vəlay. Mbəlom a vəlawə kwa a way tə dərev ŋgay peteh, ma kərahiye ha a ndo bay, ta dedək ma vəliye metsehe a ndo nakə ka tsətsah faya aye. ⁶ Ane tuk na, tadə ndoweye ma tsətsahiye wu ka Mbəlom na, mā sər ha ta dedək Mbəlom ma vəleye, mā dzala gər faya sulo sulo bay hərwi ndo nakə mədzal

gər ŋgay sulo sulo aye na, neŋgeye andza dəlov nakə wekit wekit mətasl a bəl kwa a diye wuray wuray tebiye aye. ⁷ Slala i ndo nakay andza niye mā dzala mə gər ŋgay Bəy Maduwer̄ ma vəleye wu bay, ⁸ hərwi mədzal gər ŋgay sulo sulo ka Mbəlom, mədzele gər ŋgay ka wu nəte bay.

Ndo i mətawak hay ta ndo i zlele hay

⁹ Ndo nakə mətawak eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, dərev ŋgay mā ŋgwasa hərwi Mbəlom ka səkah ha. ¹⁰ Ndo nakə zlele eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, dərev ŋgay mā ŋgwasa dərmak hərwi Mbəlom kə ma ha ka dala. A sər ha na, ma dziye andza məvurze i guzer nakə a bəta bəse aye. ¹¹ Pat kə zla faya abəra ŋgulak na, ma kuliye ha guzer, məvurze hay ta kutsiye ada məle tay kə nas. Andza niye, ndo i zlele ma dziye tə məsler ŋgay hay tebiye andza guzer neheye tə bəta kəriye tsa aye.

Mbəlom ma dziye ha ndo bay

¹² Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə a səmay naha a mədze neheye tə dza ha aye. Kə səmay a mədze neheye na, Mbəlom ma vəleye magogoy ŋgay, andza məgwədə sifa nakə a gwad mə vəliye a ndo neheye a wudə tay ha aye.

¹³ Tadə masəpete kə ndzay a gər a ndoweye na, mā gwad «Maa səpat ga na Mbəlom» bay hərwi ndəray ma sliye masəpete Mbəlom ka məge mənese bay, ada Mbəlom a səpat ndo a mənese bay dərmak. ¹⁴ Kwa way a ge mənese na, ta bər i bo ŋgay nakə lele bay a səpat na ka məge mənese aye. ¹⁵ Wu neheye lele bay a dzala mə gər ŋgay aye, ma dəba i mändze tsekwer̄ na, ma giye parakka. Mezeleme niye ka səkah haladzay na, ma diye ha a məməte. ¹⁶ Malamar ga neheye na wudə kurom haladzay aye, ndəray mā vakum gər bay. ¹⁷ Wu neheye ŋwalak eye tebiye ti yaw abəra ka təv i Mbəlom, wu neheye lele eye na, i Mbəlom Bəba kway nakə a ge pat tə wurzla hay aye. Mbəlom na, a mbəda bay, a mbəda andza pat nakə a mbəda ma gəriye kurom ha a ləvon̄ aye bay. ¹⁸ A vəlakway sifa tə bazlam ŋgay dedək eye. A ge niye na, tə dərev hərwi ada kə tərakwa kurre eye hay mə walaŋ i wu neheye a ge aye.

Pumay zləm a bazlam i Mbəlom ada gum wu nakə a tsik aye

¹⁹ Malamar ga neheye na wudə kurom haladzay aye, dzalum ka wu nakay anaŋ aye: Ndzum tsezlezlən̄je ka məpay zləm a wu neheye siye i ndo hay ta tsikiye aye, ane tuk na, kə tsik me bəse tsa bay, zla həlay eye təday ada kə ge mevel bəse bay dərmak, ²⁰ hərwi ndo nakə ma giye mevel aye na, ma sliye faya məge wu nakə a yay a gər a

Mbəlom aye bay. ²¹ Hərwi niye, zlum na wu neheye lele bay tebiye abəra mə dərev kurom, kâ gum mezeleme sa bay. Rəhum ha gər kurom ka dala kame i Mbəlom, ada pumay zləm a bazlam nakə a pa a dərev kurom aye. Bazlam nakay na, gədan̄ ŋgay andaya mətəme ha məsafəre kurom.

²² Kâ tarum ndo məpay zləm a wu nakə Mbəlom a tsik aye dəkdək bay, gum wu nakə a tsik aye dərmak. Ndo nakə a pay zləm dəkdək tsa kə ge na faya məsler eye bay na, a vay gər a bo ŋgay. ²³ Tadə ndoweye a pay zləm a bazlam nakay ada kə ge wu nakə a tsik aye bay na, neŋgeye andza ndo nakə a zəba ka dəre ŋgay mə malam, neŋgeye kəkay na, a ŋgatay. ²⁴ A zəba ka dəre ŋgay lele na, a ye ŋgway. Neŋgeye kəkay na, a mətsa ha gər tə mazəbe ŋgay. ²⁵ Ndowneye ka zəba dəre a bazlam i Mbəlom mapala eye, kə ge ha məsler tə wu nakə a tsik aye na, Mbəlom ma piye faya ŋgama. Mâ pay zləm dəkdək tsa ada mâ mətsa ha gər bay. Ane tuk na, düh mâ rəhay ha gər. Mbəlom ma piye faya ŋgama hərwi bazlam nakay mapala eye ŋgwalak eye, neŋgeye gədan̄ eye hərwi mətəme kway ha abəra mə mezeleme.

²⁶ Tadə ndoweye kə dzala neŋgeye ndo məpay bəzay a Mbəlom, kə gay metsehe a dərneh ŋgay bay faya ma tsikiye wu neheye lele bay aye huya na, a vay gər a bo ŋgay, məpay bəzay a Mbəlom ŋgay niye ma giye ŋgama kwa tsekweŋ bay. Bazlam ŋgay neh-eye faya ma tsikiye ta tara kəriye. ²⁷ Məpay bəzay a Mbəlom ta lele eye nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, məgatay gər a wur mətawak hay, a madakway i ŋgwas neheye faya ta siye dəretsətseh aye. Mâ gay metsehe a bo ŋgay hərwi ada wu i mändzibəra neheye lele bay aye tā ye ha a mezeleme bay.

2

Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte

¹ Malamar ga hay, nakurom na, ka dzalum ha ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋgeye bagwar eye a ze wu hay tebiye ta məzlaḅ, ka ŋgatakway a Mbəlom na, ma neŋgeye. Hərwi niye, kâ ŋganum ha ka bo abəra ndo hay bay. ² Ağəna ndo andaya, a pa ka bo peteked̄ neheye tə le aye, a pa wu a wur həlay neheye tə vəd̄ ta gura eye, a ye naha a məhay gər kurom. Ndo ŋged̄ na, mətawak eye peteked̄ ŋgay neheye ka bo aye lele bay. ³ Nəkurom ka dəsulumay ha gər na, a ndo nakə a pa ka bo peteked̄ neheye tə le aye, ka gwadumay: «Amboh, dara, ndza ka dzaŋga ŋgwalak eye.» Ndo nakə mətawak eye na, ka gwadumeye: «Lətse mələtse» kəgəbay ka gwadumeye «Ndza kanan̄ ka dala.» ⁴ Tadə ka gum andza niye na, ka

ŋganum tay hay ka bo abəra ndo hay bədaw? Ka gumay sariya a ndo nəte mə walaŋ i ndo niye hay bədaw? Wu neheye ka dzalum aye na, lele bay.

⁵ Malamar ga neheye na wud̄a kurom haladzay aye, tsanum lele, ka sərum təbədew Mbəlom a pala ndo neheye mətawak eye ka mändzibəra aye na, hərwi ada tā pa mədzal gər ka Yesu Kəriste ada tā huta zlele nakə dedək eye, a pala tay hərwi ada tā fələkwa a Bəy i Mbəlom nakə a gwad̄ ma zliye, ma vəliye a ndo neheye ta wud̄a na aye. ⁶ Ane tuk na, nəkurom düh faya ka kəsumeye tay ha ndo i mətawak hay. Maa gawakum dəretsətseh na, ndo i zlele hay na gwad̄ düh ba? Maa vahawa kurom kame i sariya na, nəteye. ⁷ Maa tsik wu nakə lele bay aye ka məzele ŋgwalak eye i Yesu Kəriste nakə tə zalakum ha aye na, ndo i zlele hay.

⁸ Tadə ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, ka gum lele. Bazlam nakay mapala eye a gwad̄: «Wud̄a ndo i məged̄ yak dərmak andza ka wud̄a na gər yak.» ⁹ Ane tuk na, tadə ka ŋganum tay ha ka bo abəra ndo hay na, ka gum mənese, bazlam mapala eye ma gəsiye kurom hərwi nakə ka rəhumay ha gər bay aye.

¹⁰ Kwa tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye, ane tuk na, kə nas ha nəte ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwed̄e kə nas tebiye. ¹¹ Hərwi Mbəlom nakə a gwad̄: «Kâ ge madama bay†» aye na, a gwad̄, «Kâ kad̄ gər i ndo bay‡» dərmak, ane tuk na, tadə ka kad̄ ndo na, kwa ka ge madama bay na, ka nas ha bazlam i Mbəlom mapala eye. ¹² Hərwi niye faya na gwad̄akumeye, sərum ha, mə wu neheye ka tsikumeye ada mə wu neheye ka gumeye na, Mbəlom ma gakumeye sariya, ma tsətsahiye tadə nəkurom ka rəhumay ha gər a bazlam nakay gədan̄ ŋgay andaya mətəme kurom ha aye. ¹³ Tadə ndoweye kə sakay naha a siye i ndo hay bay na, ahəl nakə Mbəlom ma giye sariya aye ma sakay naha bay dərmak. Ane tuk na, tadə ka sakay naha a ndo hay na, Mbəlom ma gəsiye kar a sariya bay.

Məpe mədzal gər ka Yesu ta məge məsler

¹⁴ Malamar ga hay, tadə ndoweye kə tsik tə bazlam kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge wu nakə Mbəlom a tsik aye bay na, ma dzəniye na ma kəkay? Mədzal ha andza nakay na, ma təmiye ha bay. ¹⁵ Ağəna siye i ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay andaya, peteked̄ andaya fataya bay, may a wur fataya dərmak. ¹⁶ Tadə ndo mə walaŋ kurom a gwad̄atay: «Dum tə zay. Mbəlom mâ

* 2:8 Levitik 19.18. † 2:11 Madayaw abəra ma Ezipt 20.14, Bazlam mapala eye masulo eye 5.18. ‡ 2:11 Madayaw abəra ma Ezipt 20.13, Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

vəlakum petekəd ta wu mənday», ane tuk na, kə vəlatay wu bay na, ɲgama eye mey? ¹⁷ Mədzal ha ka Mbəlom na, andza niye dərma. Tadə ndoweye kə gwad kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge məsler ɲgwalak eye bay na, mədzal gər ɲgay ka Mbəlom kə mət.

¹⁸ Agəla ndoweye ma gwadiye «Ndo ɲged faya ma dzaliye ha ka Mbəlom, ndo ɲged faya ma giye məsler ɲgwalak eye.» Na mbədeye faya na, bəzeɲ ha ma kəkay nakə faya ka dzaliye ha ka Mbəlom aye ada faya ka giye məsler ɲgwalak eye bay. Ada neɲ na bəzakeye ha məsler ga neheye ɲgwalak eye hərwi ada kə ɲgatay neɲ faya na dzaliye ha ka Mbəlom. ¹⁹ Ka dzala ha Mbəlom andaya nəte ɲgeweɲ. Ka ge lele. Kwa məsəfəre neheye lele bay aye ta dzala ha dərma, ada hərwi niye faya ta dzədzariye. ²⁰ Nəkar ndo i matərahə! A saka t̄a d̄aka ha mədzal gər ka Mbəlom ze məge məsler ɲgwalak eye na, ma giye ɲgama bay na, ka sər təbədew? ²¹ Bəba t̄ete kway Abraham a t̄era tsədəɲɲa kame i Mbəlom na, ta tsəved waray? A t̄era tsədəɲɲa na, t̄e wu nakə a ge aye bədaw? A zla wawa ɲgay Izak məkaday naha a Mbəlom. ²² Anəke ka sər ha mədzal ha ka Mbəlom ada ta məge məsler ɲgwalak eye hay ti ye ka bo salamay. A ge ha andza niye na, kə vəlay ha dərev ɲgay peteh a Mbəlom. ²³ Wu nakay a ge bo na, andza nakə t̄e watsa mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a t̄era ha ndo i dedek kame ɲgay. §» T̄e zalay «dzam i Mbəlom.» ²⁴ Ka sər ha na, ndo a t̄era tsədəɲɲa kame i Mbəlom na, hərwi nakə a ge məsler ɲgwalak eye hay aye dərma kə bəna ta mədzal gər d̄ekd̄ek bay.

²⁵ Ta Rahab ɲgas məge madama bəbay andza niye. Ndo məsləre i Yahuda ti ye a gay ɲgay na, ka dzana tay ha. Kə datay ha tsəved mekelen eye hərwi ada t̄a t̄ama. Hərwi məsler ɲgay nakə a ge andza niye aye na, ka t̄era ndo tsədəɲɲa eye kame i Mbəlom.*

²⁶ Andza niye, tadə məsəfəre ki yaw abəra ma ndo na, ndoweye niye kə mət. Mədzal ha ka Mbəlom na, andza niye dərma. Tadə ndoweye kə ge məsler ɲgwalak eye hay bay na, mədzal gər ɲgay ka Mbəlom kə mət.

3

Gumay metsehe a dərneh kurom

¹ Malamar ga hay, k̄a t̄ərūm tebiye kurom eye ndo mat̄atike tay ha ndo hay bay. Sarum ha nəmay neheye nəmaa t̄atikateye a ndo hay aye ta gameye sariya ma ziye i ndo siye hay.

² Nəkway tebiye faya ka gəkweye mənese. Tadə ndoweye faya ma tsikiye me ze məge

mənese na, neɲgeye ndo i dedek. Kə sla d̄a məgay metsehe a bo ɲgay. ³ Dzalum ka p̄ales t̄eday. Ka pakway b̄ere a bazlam a p̄ales na hərwi ada m̄a r̄əhakway ha gər ada ma zəɲgaliye tsəved nakə a sakway aye. ⁴ Zəbum ka kwalalan i yam bagwar eye. Kwa tadə bagwar eye hay bəbay ada mətasl faya ma vəzliye ta gədan ma diye ha bəbay na, ndo faya ma geye metsehe t̄e wuye andaya tsekweɲ hərwi ada m̄a ye a t̄əv nakə a say aye. ⁵ Dərneh i ndo na, andza niye dərma. Kwa neɲgeye tsekweɲ bəbay na, ma sliye mədəslay ha gər a bo t̄e wu bagwar eye hay.

Zəbum! Ako tsekweɲ na, ma təmiye kəsaf bagwar eye tebiye t̄əlməd t̄əlməd. ⁶ Dərneh i ndo bəbay andza ako. Mənese i məndzibəra na, mə d̄əma, mə bo kway. Faya ma nasiye ha bo tebiye. Ma vatiye ako nakə ma dzaliye ha məsəfəre i ndo tebiye. Ako niye a yaw na ma ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye.

⁷ Ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a wu hay tebiye, ta sliye faya ka wu i p̄esl hay, diyeɲ hay, d̄əd̄e hay ada t̄e k̄ələf dərma. ⁸ Ane tuk na, ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a dərneh bay. Neɲgeye na, wu nakə lele bay aye. A sla faya nakə mə s̄əkeffe bay. Neɲgeye maraha eye ta muwar nakə ma k̄adiye ndo aye. ⁹ Ta dərneh na, ka zambadəkweye ha a Mbəlom Bəba kway, ada ka vəlakweye tay ha mezeleme a ndo neheye a ge ka mandzakit bo ɲgay aye dərma. ¹⁰ Bazlam i mazambaday a Mbəlom ta məvələ mezeleme a ndo a yaw mə huf i bazlam eye nəte. Malamar ga hay, m̄a t̄era andza niye bay. ¹¹ Yam nakə a tsəhən aye ta yam nakə hərwak hərwak aye ta ɲgəzaweye ma b̄ədiyem eye nəte d̄aw? ¹² Malamar ga hay, s̄ərūm gurov ma sliye faya məwe tet̄əd̄əz d̄aw? Werepezl ma sliye faya məwe gurov d̄aw? Yam nakə a tsəhən aye na, ma ɲgəzaweye yam nakə a tsəhən bay aye bay.

Metsehe nakə a yaw abəra ka t̄əv i Mbəlom aye

¹³ Ndo i metsehe andaya mə walan kurom d̄aw? Ndo i ndaraw andaya d̄aw? M̄a b̄əzay ha metsehe ɲgay ta məge məsler ɲgwalak eye hay ada m̄a h̄əna ha gər ɲgay ka d̄ala. ¹⁴ Agəna nəkurom s̄ələk eye, ada dərev kurom d̄uwekeke, ada faya k̄a dzalumeye ka bo kurom eye d̄ekd̄ek tsa dərma. Tadə k̄a ge andza niye na, k̄a ɲgalakum bay ada k̄a rawum me ka dedek bay. ¹⁵ Slala i metsehe niye na, a yaw abəra ka t̄əv i Mbəlom bay, nakay na, i məndzibəra. Məsəfəre i Mbəlom andaya mə d̄əma bay, wu i ndo zezey hay, a yaw mə həlay i Fakalaw. ¹⁶ Tadə ndo hay s̄ələk eye hay ada faya ta dzaliye ka bo tay eye d̄ekd̄ek na, wu hay ta diye ka bo ta tsəved

eye sa bay ada slala i wu neheye lele bay aye ta ndohwaweye dærmak.

¹⁷ Ane tuk na, metsehe nakæ a yaw abæra ka tæv i Mbælom aye na, wal. Nengeye na, tsædænna, a vël mændze zay ma walañ i ndo hay, nengeye læfedede, a sara ha gær tonjwa tonjwa bay, a sakay naha a ndo hay, a ge na, mæsler ngwalak eye huya, a ngæna tay ha ka bo abæra ndo bay, dærneh mæ bazlam ngay sulo tæbey. ¹⁸ Ndo neheye ta wudæ mændze zay aye na, faya ta dzæniye siye i ndo hay ka mæhute mændze zay. Wu nakæ faya ta giye na, ma giye lele. Ma giye andza ta slæga wu a guvah ada tæ dza wu nakæ a ndzohw aye.

4

Kâ gum dzam ta mændzibæra bay

¹ Mætsal bo tæ matære mæ walañ kurom na, a yaw mængay? Na gwad hærwi nakæ bor i bo kurom hay faya ta tsaliye bo mæ nækurom aye.

² A sakum wu hay, ada ka hutum bay na, nækurom malæva bo eye ka mækæde ndo hay. Ka gumeye dære ka wu hay ane tuk na, ka slumeye faya mæhute bay. Hærwi niye faya ka tærumeye ada faya ka tsalumeye bo mæ walañ kurom aye. Ka hutumeye wu nakæ a sakum aye bay hærwi ka tsatsahum ka Mbælom hærwi ada mâ vëlakum bay. ³ Kwa tadæ ka dũwulumay me a Mbælom hærwi ada mâ vëlakum, ma vëlakumeye bay hærwi ka dũwulumay me ta tsaved lele aye bay, ka tsætsahum wu neheye ka gum faya dære aye.

⁴ Nækurom ka tærum andza ngwas neh-eye faya ta giye madama aye. Særum ha, tadæ ndoweye ka wudæ wu i mændzibæra na, nengeye ndo mæne dære i Mbælom. Ndo nakæ a say mæpay bæzay a wu i mændzibæra aye na, ka tæra ndo mæne dære i Mbælom. ⁵ Nækurom ka dzalum wu nakæ tæ watsa a Derewel i Mbælom aye na, ka tæra wu kærkiye daw? A gwad: «Mæsæfære nakæ Mbælom a pa a bo kway aye na, sælak eye.» ⁶ Sa na, ma vëlakweye ngama nakæ a ze wu tebiye aye. Andza nakæ tæ watsa a Derewel i Mbælom aye na, «Mbælom ma kærhiye ndo neheye ta dæslay ha gær a bo aye, ane tuk na, ma væliye ngama a ndo neheye tæ hæna ha gær aye.*»

⁷ Hærwi niye, ræhumay gær a Mbælom. Sæmumay naha a Fakalaw, ma hwayakumeye. ⁸ Hændzædum ka tæv i Mbælom, ma hændzædiye tæ nækurom dærmak. Nækurom neheye faya ka gumeye mezeleme aye, barum na hælai kurom. Nækurom neheye mædzal gær sulo sulo aye, zlum na mezeleme abara mæ dærev. ⁹ Ndzum tsokodokkwa hærwi mezeleme kurom hay, ada tuwum. Kâ ngwasum dũh bay, tuwum. Dærev kurom mâ ngwasa sa bay, ane tuk ndzum

tsokodokkwa. ¹⁰ Hænum ha gær kurom kame i Mbælom hærwi ada mâ sækah kurom ha.

Kâ gum sariya ka ndo bay

¹¹ Malamar ga hay, kâ tsikum wu nakæ lele bay aye ka ndo hay bay. Ndo faya ma tsikiye wu nakæ lele bay ka ndo aye ada faya ma giye faya sariya aye na, a tsik wu nakæ lele bay ka bazlam mapala eye ada faya ma giye faya sariya dærmak. Azlakwa tadæ faya ka giye sariya ka bazlam mapala eye na, faya ka ræhay ha gær, faya ka giye faya sariya dækdæk tsa. ¹² Maa vël bazlam mapala eye a ndo hay na, Mbælom næte ngweñ. Ndo mæge sariya na, nengeye næte ngweñ. Maa sla mætæme tay ha ndo hay na, nengeye næte ngweñ. A nækær, ka dzala nækær na, way naka ka gateye sariya a ndo hay aye.

Kâ dæslumay gær a bo bay

¹³ Pumay zlæm a wu nakæ na tsikiye, nækurom neheye faya ka gwadumeye: «Bægom kægabay tædæ na, næmaa diye a wuzlah gay, næmaa ndziye mæ dæma mæve næte hærwi mæhute suloy haladzay.» ¹⁴ Ane tuk na, nækurom na, ka særum wu nakæ ma giye bo tædæ aye bay. Mæsæfære kurom na, andza makukulek nakæ mændze tsekweñ ka ngateye, tsa na, ma dziye sa aye. ¹⁵ Ka gwadumeye dũh na: «Tadæ kæ yay a gær a Mbælom na, næmaa ndziye tæ dære, næmaa giye wu nakay kægabay wu taday.» ¹⁶ Ane tuk na, faya ka ngalakumeye, ka ngalakumeye tæ bazlam kurom neheye faya ka tsikumeye aye. Mæge andza niye lele bay.

¹⁷ Andza niye særum ha na, ndoweye a sær mæge ngwalak ada kæ ge na bay na, kæ ge mænese.

5

Nækurom ndo i zlele hay, gum metsehe

¹ Gum metsehe nækurom ndo i zlele hay, tuwum bo kurom ta magala hærwi dæretsæteh neheye faya ta hæbiye kurom aye. ² Zlele kurom hay ta ze, peteked kurom hay bæbay mætul hay ta nda. ³ Gura kurom hay ta suloy kurom na, rengez kæ nas tay ha, rengez ma makumeye ha mænese hærwi nækurom hæzay eye. Bo kurom ma ta nasiye dærmak, andza ta fækiye ta ako. Ka hayumay gær a zlele a hælai nakay anañ mændzibæra mazlambar ma ndæviye aye. ⁴ Ka vumatay gær a ndo neheye tæ ge mæsler ma guvah kurom aye, ka vælumatay wu i mæraþe tay bay. Tsænum kækay nakæ faya ta tuweye naha bo a Mbælom hærwi ada mâ dzæna tay ha aye. Ndowneye neheye tæ gækum mæsler aye na faya ta tuwiye ada Bæy Maduweñ Mbælom Gædan eye faya ma tsæniye.

⁵ Ka ndayum bæra tæ zlele kurom ka mændzibæra, ka pumay bæzay na, wu neheye

* 4:6 Dzeke hay 3.34.

tə yakum a gər aye. Ka ndawum wu mənday haladzay, ka gəlawum tetəp tetəp andza sla nakə ta kədiye. ⁶ Ka gəsüm tay ha ndo neheye ta gakum wuray bay aye a sariya, ka kəduum tay ha. Nəteye na, ta ge fakuma gadan bay.

Zlum ngatay ada duwulum me

⁷ Malamar ga hay, zlum ngatay hus a həlay nakə Bəy Maduweŋ ma maweye fakwaya aye. Zəbum ka ndo məfəte hay təday. Ndo məfəte na, ma həbiye wu i guvah ngay hay ta məzle ngatay. Ma həbiye na, ka mada-zlay i makurre i yam nəpe hus ka maduk i duk i yam nakə tsiy ma piye sa bay aye. ⁸ Nəkurom dərmak, zlum ngatay. Ndzum 6əŋ6əŋ hərwi pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kway mazlambar faya ma ndisleweye.

⁹ Malamar ga hay, kə guŋguzum wuray a bo bay hərwi ada Mbəlom mə gəs kurom a sariya bay. Tsənum, ndo nakə ma giye sariya aye mazlambar faya ma ndisleweye, nengeye malətsa eye ka həlay məged.

¹⁰ Malamar ga hay, dzalum ka ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə tsik me ta məzele i Mbəlom aye. Ta sa dəretsətseh ada ta zla ngatay. Nəkurom dərmak, zlum ngatay andza nəteye. ¹¹ Zəbum, ndo neheye Mbəlom a pa fataya ngama hərwi nakə tə səmay naha a dəretsətseh aye. Ka tsənum labara i Zob nakə a səmay naha a wu hay ahəl nakə dəretsətseh a ndzay a gər aye.* Ma dəba eye na, ka sərum ha wu nakə Mbəlom a vəlay aye.† Ta dedek Mbəlom na, a sakay naha a ndo hay, ma gateye ngwalak.

¹² Malamar ga hay, bazlam bagwar eye anəŋ: Mə wu hay tebiye na, kə mbađum bay. Kə mbađum ta magərmbəlom bay, kə mbađum ta dala bay, kə mbađum tə wu mekeleŋ eye bay. Lele na, ayaw kurom mə ndza ayaw. A'ay kurom mə ndza a'ay. Tsikum andza niye hərwi ada Mbəlom mə gəs kurom a sariya bay.

¹³ Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom faya ma siye dəretsətseh na, mə duwulay me a Mbəlom. Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom dərev ngay faya ma ngwasiye na, mə gay naha dəmes a Mbəlom, mə zambađay.

¹⁴ Tadə ndo andaya dəvats eye mə walaŋ kurom na, mə zalatay a madugula i ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay hərwi ada tə fada faya mal ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu ada tə duwulay me a Mbəlom hərwi ngay. ¹⁵ Tadə ka duwulay me a Mbəlom ada kə dzala ha Mbəlom kə tsəne mađuwule me ngay na, ma dzəniye na. Bəy Maduweŋ ma mbəliye ha. Tadə kə ge mezeleme na, Mbəlom ma pəsay ha dərmak.

¹⁶ Hərwi wu nakay, neŋ faya na gwadumeye, düm ha a bo mezeleme kurom hay mə walaŋ kurom nəte nəte, ada duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo siye hay dərmak hərwi ada Mbəlom mə təma kurom ha. Mađuwule me i ndo nakə tsədanŋa kame i Mbəlom aye na, gədan eye haladzay. ¹⁷ Dzalum ka Eliya nakə ahəl niye aye. Nengeye na, ndo andza nəkway. Ka duwulay me a Mbəlom tə dərev ngay peteh hərwi ada yam mə pa bay.‡ Yam kə pa ka dala niye bay məve mahkar ta kiye məkwa. ¹⁸ Ma dəba eye na, a duwulay me a Mbəlom hərwi ada yam mə pa sa. Mbəlom a paw yam ada wu hay ta ndzohwaw dərmak.§

¹⁹ Malamar ga hay, tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom, tsa na, ndo ki ye kə ma ahaya ka tsəved na, ²⁰ sərum ha ndoweye nakə ka dzəna ndo i mezeleme hərwi ada mə gər ha mezeleme aye na, ma təniye ha ndo i mezeleme niye abəra ma mədahan. Kwa tadə mezeleme ngay haladzay bəbay na, Mbəlom ma pəsay ha.

* 5:11 Zob 1.1–1.20. † 5:11 Zob 42.10–17. ‡ 5:17 Zəba mə 1 Bəy hay 17.1. § 5:18 Zəba mə 1 Bəy hay 18.1, 41–46.

Makurre i derewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwe

Piyer a watsa derewel na, a ndo məpe mədzał gər neheye ma gəma zlam ka dala i Roma ta diye i tsakay ada ta diye i bəzay i mbəlom i Azi nakə tə zalay anəke Turki aye. Nəteye mandza eye mə dəma andza mbəzlew hay hərwi nəteye ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu (1.1; 2.11). Ta zəba fataya andza ndo hay bay, tə dəsawa fataya parasay kəriye ada tə gawatay dərətsətseh.

Piyer a watsa hərwi məvəlatay gədanj ka məpe mədzał gər ada ka wu nakə tə pa faya mədzał gər aye, a vəlatay gədanj ka məndze andza ndo neheye Mbəlom a pala tay aye.

Piyer a watsa a ndo neheye mede tay andza i bəba tətə tay hay sa bay ada andza i ndo tay hay sa bay (1.13–2.4). A dətay ha a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu (2.4–10). Ta sliye məsəmay naha a wu neheye mawura bə aye (1.3, 13, 21; 3.15).

Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahañ. Mədok i ndo məpe mədzał gər hay na, neñgeye (4.12–19). Ma məndze mə walañ i ndo hay na, mawudə bə, məhəne ha gər nəte ta nəte a bə, faya ma lakiye tay ha ndo məkalay kame a ndo hay, gawla hay ada ta hawali i ndo siye hay ka tsəved ngwalak eye (5.1–7; 1.22–2.3). Slala i məndze andza nakay na, faya ma dətəye ha a ndo i bəra hay ta sliye faya mətsədə tay a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu bay.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neñ Piyer, ndo i maslañ i Yesu Kəriste. Na watsakum naha a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka ngənum gər kuye kuye, nəkurom anəke mandza eye madurləñ eye hay ka dala i Poyntus, ka dala i Galat, ka dala i Kapados, ka dala i Azi ada ka dala i Bitini aye. ² Kurre ahəl niye bə Mbəlom a sər wu nakə ma giye hərwi kurom aye. A pala kurom na, mata tərə ndo ngay hay ta gədanj i Məsəfəre ngay hərwi ada kə rəhumay ha gər a Yesu Kəriste hərwi ada tə gwatsaka fakuma bəmbəz ngay. Niye na, ka tərume ye tsədanñja kame i Mbəlom.

Mbəlom mə sakah ha məpe fakuma ngama haladzay ada mə vələkum zay kame kame.

Mbəlom ma vələkweye sifa nakə ma ndəviye bay aye

³ Zambadəkway a Mbəlom, Bəba i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste hərwi ka gakway mə bə. Hərwi niye a vələkway sifa wədəye tə həlay i Yesu Kəriste hərwi nakə Yesu Kəriste a lətsew abəra ma

mədahañ aye. Hərwi niye ka sərakwa ha ka lətsəkwa weye abəra ma mədahañ dərma. ⁴ Ka sərakwa ha ka hutakweye wu nakə ngwalak eye Mbəlom ma vələkweye a nəkway ndo ngay hay aye mə mbəlom. Wu niye ma ndziye na, huya. Ma nasiye bay, ma kuliye andza guzer bay. ⁵ Nəkurom neheye ka pum mədzał gər kurom ka Mbəlom aye na, Mbəlom faya ma tsəpiye kurom ta gədanj ngay hərwi ada ndo hay tebiye tə sər ha parakka, ahəl nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom ma təmiye kurom ha.

⁶ Hərwi niye ngwasum haladzay. Kwa tadə faya ka sumeye dərətsətseh ta tsəved wal wal a həlay tsekweñ bəbay na, ngwasum haladzay. ⁷ Kwa gura nakə ma nasiye bəbay aye na, ndo hay tə zlawə, tə pawə na a ako hərwi mədze ha neñgeye lele dāv. Andza niye dərma məpe mədzał gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, a ze gura ada ta dziye ha dərma. Mədze niye faya ta dziye kurom ha aye na, hərwi ada tə ngatay a mədzał gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, ka dzalum ha tə dərəv kurom pe-təh. Hərwi niye, ahəl nakə Yesu Kəriste ma mawəye na, ndo hay ta dəsakuməye ha gər, ta zambadəkuməye, ta vələkuməye məzlaḃ. ⁸ Kwa ka ngatamay a Yesu Kəriste tə dərə kurom zuk bay bəbay na, ka wudum na tsiy. Kwa ka ngatamay anəke bay bəbay na, ka dzalum ha faya. Hərwi niye dərəv kurom maraha eye ta məngwese haladzay, ndo ma sliye faya matakərə bay tebiye. ⁹ Ka hutum məngwese niye na, hərwi Mbəlom ma təmiye kurom ha. Nakay na, magogoy i mədzał gər kurom nakə ka pum ka Yesu aye.

¹⁰ Ahəl niye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta rəzlay a gər a mapəle ma kəkay nakə Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay aye. Wu niye lele eye Mbəlom a gwad ma vələkuməye na, ta dətay ha a ndo hay kurre. ¹¹ Məsəfəre i Kəriste nakə mə dərəv tay aye kə dətay ha kurre, a gwadatay: Kəriste ma siye dərətsətseh, ma dəba eye na, ma hutiye mədəslay ha gər nakə ndo hay ta dəslay gər aye. Ndo i maslañ i Mbəlom neheye ta pəla hərwi ada tə sər ha wu neheye ma giye bə na, ahəl waray ada ma təriye na, ma kəkay. ¹² Mbəlom a dətay ha ka bə abəra, mata ngatay a wu neheye na, nəteye bay. Ane tuk na, wu niye hay na, i kurom. Anəke ndo neheye faya ta dəkuməye ha Labara Ngwalak eye na, ta tsikakum wu neheye. Tə tsikakum na, ta gədanj i Məsəfəre Tsədanñja eye nakə Mbəlom a sləraw mə mbəlom aye. Kwa gawla i Mbəlom hay bəbay a satay məsərə wu neheye hay dərma.

Ndo hay ta ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹³ Hərwi niye, ləvum ha bo ta mədzal gər kurom na, ka məge məsler i Mbəlom. Gumay metsehe a bo kurom lele, pum mədzal gər kurom ka ngwalak i wu nakə Mbəlom ma vəlakumeye pat nakə Yesu Kəriste ma maw-eye aye. ¹⁴ Gəsumay me a Mbəlom huya andza wawa neheye tə gəsawatay me a bəba tay hay aye. Ahəl niye, ka sərüm bazlam i Mbəlom zuk bay na, ka pumay bəzay a wu nakə lele bay aye. Anəke kə mum a dəma sa bay. ¹⁵ Mbəlom nakə a zalakum kə tərüm ndo ngay hay aye na, neŋgeye tsədəŋŋa. Nəkurom dərmak tərüm tsədəŋŋa mə wu nakə faya ka gumeye tebiye. ¹⁶ Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Tərüm tsədəŋŋa, hərwi neŋ tsədəŋŋa.*»

¹⁷ Ahəl nakə faya ka dūwulumay me a Mbəlom aye na, ka zalawumay Bəba. Kə ge andza niye na, rəhumay ha gər. Mede kurom mə ge lele a həlay nakə nəkurom ka məndzibəra aye hərwi neŋgeye a ge sariya a ndo na, ka wu ngay nakə a ge aye. ¹⁸ Ka sərüm ha Yesu kə mbəda kurom ahaya tsələk abəra mə kule i bəba kurom neheye a ge ngama bay ta tətikakum aye. A mbəda kurom ahaya abəra mə kule niye na, tə wu nakə andza suloy ma nasiye aye bay. ¹⁹ Ane tuk na, a təma kurom ahaya na, tə bambaz i Yesu Kəriste nakə a ze wu hay tebiye aye. Neŋgeye a ndzəkət bo na, andza vo'ar i təbəŋ wawa eye nakə tə kəday a Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya faya bay tebiye. ²⁰ Kurre ahəl niye Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, 6a kə zla na. Ka mandəvi i məndzibəra nakə anəke ma ndəviye aye na, Mbəlom a dəkum ha parakka, hərwi ada mə təma kurom ha. ²¹ Ka dzalum ha ka Mbəlom na, hərwi ngay nakə a təma ahaya abəra ma madahaŋ ada a vəlay məzla6 aye. Andza niye, ka pum mədzal gər kurom na, ka Mbəlom ada ka sərüm ha neŋgeye ma təmiye kurom ha.

Wudum bo

²² Ka tərüm tsədəŋŋa na, hərwi nakə ka rəhumay ha gər a wu neheye dedek Mbəlom a da ha aye ada ka wudum siye i ndo neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom aye. Faya na gwadəkumeye: Wudum bo huya tə dərev kurom tsədəŋŋa peteh. ²³ Sərüm ha, ka wum bo wedeye na, ta gədaŋ i bazlam i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a ndo hay ada ma nasiye dāda bay aye. Ka tərüm Wawa i Mbəlom nakə dāda neŋgeye ma mətiye bay aye. Neŋgeye na, andza nəkway neheye ka mətakweye aye bay. ²⁴ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, a gwad:

«Ndo hay tebiye ta ndzəkət bo na, andza guzer.

Məle tay a ndzəkət bo andza məvurze.

Guzer kə kula na, məvurze ngay eye a kalawa.

²⁵ Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye.†»

Bazlam i Mbəlom niye na, Labara Ngwalak eye nakə tə dəkum ha aye.

2

Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kə tərüm i ngay

¹ Hərwi niye zlum na mənese abəra mə dərev kurom, kə vumatay gər a ndo hay bay, dərneħ mə ge mə bazlam kurom sulo bay, kə gum dəre ka wu i ndo hay bay, kə ngəlumay bəzay a ndo bay. ² Tərüm na, andza wawa ndəriz. Nəteye na, ta wuda məse wah pat pat. Andza niye, nəkurom dərmak wudum bazlam i Mbəlom pat pat hərwi ada kə gəlüm ada Mbəlom mə təma kurom ha tebiye. ³ Andza niye dedek, hərwi tə watsa, tə gwad: «Ka ndzakum Bəy Maduweŋ Mbəlom na, neŋgeye lele.*»

Ndo məpe mədzal gər hay na, nəteye i Mbəlom

⁴ Həndzədum ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Neŋgeye na, kwar nakə ma vəliye sifa aye. Ndo hay tə kal ha, tə gwad mə gər tay neŋgeye wu nakə ma giye ngama bay aye. Duh neŋgeye na, kwar lele eye nakə Mbəlom a zla, a ze kwar hay tebiye. ⁵ Nəkurom dərmak, tərüm andza kwar neheye ta sifa aye hərwi ada Mbəlom mə həl kurom, mə dəzl ha gay nakə Məsəfəre ma ndziye mə dəma aye. Ma təriye kurom ha ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hərwi ada kə gumay məsler tə dərev kurom peteh. A yay a gər andza niye hərwi Yesu Kəriste. ⁶ Hərwi niye tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

«Tsənum! Na zla ngwalak i kwar nakə ta dəzliye ha gay aye,

na piye na a gəma i Siyon.

Na dəzliye faya gay ga.

Ndo nakə kə dzala ha aye na,

wuray ma dzəmiye na dāda sa bay.†»

⁷ Nəkurom neheye ka dzalum ha aye, i kurom na, wu ngwalak eye. Ane tuk na, hərwi ndo neheye ta dzala ha bay aye na, andza niye təbey. Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad:

«Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə zla, tə kal ha aye na,
azlakwa ngwalak i kwar nakə ta dəzliye ha aye duh.»

⁸ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom sa na, tə gwad:

«Kwar niye na, ndo hay ta ndəfiye faya sik.

* 1:16 Levitik 19.2. † 1:25 Ezay 40.6-8. * 2:3 Dəmes hay 34.9. † 2:6 Ezay 28.16.

Hotokom nakə ndo ta dədiye hərwi ɲgay aye.†»

Ta ndəfiye faya sik na, hərwi nakə ta kərah bazlam i Mbəlom aye. A ge bo andza nakay na, hərwi ka madazlay na, a say a Mbəlom andza niye.

⁹ Nəkurom na, slala nakə Mbəlom a zla aye. Nəkurom ka tərūm ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom neheye ta geyə məsler a Bəy bagwar aye, nəkurom na, slala nakə Mbəlom a pa na hərwi ɲgay aye. Nəkurom na, slala i Mbəlom i ɲgay eye ɲgway. A zalakum, a həla kurom ahaya abəra ma ləvonj, a pa kurom a dzaydzay ɲgay naka a ze kwa wu hay tebiye aye hərwi ada kâ dūm ha wu neheye bagwar eye a ge aye. ¹⁰ Ahəl niye na, nəkurom ndo i Mbəlom hay bay. Ane tuk na, anəke nəkurom ka tərūm ndo ɲgay hay. Ahəl niye na, ka gumay mə bo a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo, ka təmum na tuk.

Tərūm ndo məgay məsler a Mbəlom

¹¹ Dzam ga neheye na wudə kurom hal-adzay aye, mā matsakum gər bay, nəkurom ka məndzibəra na, mbəlok hay, gay kurom andaya kanəɲ bay. Hərwi niye neɲ faya na gakumeye amboh, wu neheye lele bay a say a bər i bo kurom aye na, kâ gum sa bay. Hərwi slala i wu neheye aye na, ta nasiye ha məsəfəre kurom. ¹² Anəke nəkurom na, mandza eye mə waləɲ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Gumay metsəse a məndze kurom lele huya hərwi ada kwa tadə ta tsik fākuma wu nakə lele bay aye na, ta ɲgateye a wu neheye lele faya ka gumeye pat pat aye ada ta zambadəye a Mbəlom pat nakə ma deyeweye ka təv tay aye.

¹³ Nəkurom neheye ka wudum Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste aye na, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta ləviye məndzibəra aye. Rəhumay ha gər a bəy bagwar eye nakə a ləva ndo hay tebiye aye. ¹⁴ Rəhumatay ha gər a bəy i dala neheye bəy bagwar eye a pa tay ha aye. A pa tay ha na, hərwi ada tã gatay dəretsətəsh a ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye ada ta zambadəteye a ndo neheye faya ta giye ɲgwalak aye. ¹⁵ A say a Mbəlom na, gum wu nakə ɲgwalak aye hərwi ada ndo i matərakahaɲ hay, nəteye neheye tə sər wuray bay faya ta ɲgalakumeye bəzay aye, tã dərəzl ka bazlam. ¹⁶ Tərūm na, andza ndo neheye nəteye tə ləva gər tay aye. Ane tuk na, ka dzalum anəke nəkurom ka ləvum gər kurom, ka slumeye faya məge mənese na, andza niye bay. Ndzum məndze i ndo məgay məsler a Mbəlom hay. ¹⁷ Rəhumatay ha gər a ndo hay tebiye, wudum siye i malamar kurom neheye faya ta pəy bəzay

a Yesu aye. Dəslumay ha gər a Mbəlom, rəhumay ha gər a bəy bagwar eye dərmak.

Pumay bəzay a mede i Yesu Kəriste

¹⁸ Neɲ faya na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka gumeye məsler i ndo siye hay aye, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay. Rəhumatay ha gər tə dərev kurom peteh. Kâ rəhumatay ha gər na, a ndo neheye faya ta gakumeye ɲgwalak aye dəkdək tsa bay. Rəhumatay ha gər kwa a ndo neheye faya ta gakumeye wu nakə lele bay aye. ¹⁹ Hərwi niye tadə ka səmumay naha a dəretsətəsh nakə faya ta gakumeye kəriye hərwi ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom aye na, lele. Kwa tadə ka gum wuray bay na, niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ²⁰ Tadə ka gum mənese, ada tə ndadə kurom faya na, kwa tadə ka səmumay naha a dəretsətəsh na, mata zambadakum na, way? Ane tuk na, tadə tə gakum dəretsətəsh hərwi ɲgwalak nakə ka gum aye ada ka səmumay naha na, ka gum niye na wu nakə lele a yay a gər a Mbəlom aye.

²¹ Mbəlom a zalakum hərwi məge andza nakay. Hərwi bo i Yesu Kəriste eye tə gər ɲgay kə sa dəretsətəsh hərwi kurom. Neɲgeye a dākum ha tsəved hərwi ada kâ pumay bəzay andza i ɲgay. ²² Neɲgeye na, kə ge mənese dādā bay tebiye, kə vay gər a ndəray dādā bay. ²³ Ndo hay ta tsaday, ane tuk na, neɲgeye kə tsadatay a dāma bay. Tə gay dəretsətəsh na, kə gwad ma gateye a dāma sewed a ndo hay bay. Duh a vələy ha bo ɲgay a həlay a Mbəlom nakə ma ɲgəniye ha sariya ta dedek aye. ²⁴ Yesu Kəriste, bo ɲgay eye kə zla na mezeleme kway ka gər ɲgay, ta dar na ka mayako mازلəmbada eye hərwi ada mezeleme mā ləva kway sa bay andza nakə a sla faya mələvay gər a mədahaɲ hay sa bay aye. A ge andza niye na, ada kâ ndzakwa ma məndze nakə a yay a gər a Mbəlom. Mbəlak neheye tə gay aye na, kə təma kurom ha. ²⁵ Ahəl niye nəkurom ka tərūm andza təbaj neheye faya ta dzədziye aye. Ane tuk na, anəke na, ka mumaw, faya ka pumay bəzay a ndo naka ma tsəkuriye kurom ada ma tsəpiye məsəfəre kurom aye.

3

Məndze i haslaka hay ta ɲgwas tay hay

¹ Andza niye, nəkurom ɲgwas hay dərmak kwa way mā rəhay ha gər a zal ɲgay. Tadə ka gum andza niye na, zal kurom neheye ta dzala ha ka bazlam i Mbəlom bay aye na, ta mbədiye ha dərev tay. Kwa ka tsikumatay bazlam i Mbəlom bay bəbay na, ta dzaliye ha ka Mbəlom hərwi mede i ɲgwas tay nakə lele aye. ² Zal kurom hay ta zəbiye ka mede

† 2:8 Zəba mə Dəmes hay 118.22; Ezay 8.14. Ndo hay ta dədiye faya hərwi ta kərah mədzal ha ka bazlam i Mbəlom, ada ma ta ndzatay a gər nakay.

kurom na, lele tsədan̄ŋa mənese andaya bay ada faya ka rəhumatay ha gər lele. ³ Kā ndədikum gər ka malembede bo tsa bay: Andza matərdə gər, kəgəbay malembede bo ta zele, ta dasay hay məpe a həlay, kəgəbay məpe ka bo peteked neheye tə le haladzay aye. ⁴ Duh məle kurom mā zəbaw na, abəra mā dərev kurom hay. Zlum ngatay ada rəhum ha gər kurom, hərwi slala i məle niye na, ma nasiye dāda bay, a yay a gər a Mbəlom haladzay.

⁵ Ahəl niye ngwas məpe mədzał gər hay ka Mbəlom ta lambad bo tay na, andza niye. Nəteye na, ta rəhawatay ha gər a zal tay hay. ⁶ Sara a gawa na, andza niye, a rəhaway ha gər a zal ngay Abraham. A zalaway «bəy maduweŋ ga.» Tadə faya ka gumeyə wu lele, ka dzəzarumeyə a wuray kwa tsekweŋ bay na, anəke nəkurom ka tərūm dem ngay hay.

⁷ Nəkurom haslaka hay dərmał ndzum ta ngwas kurom ta mədzele fataya. Sərūm ha, nəteye na, bəle eye hay. Rəhumatay ha gər hərwi sifa nakə Mbəlom ma vəliye kəriye na, ma vəliye a nəkurom ta nəteye dziye. Ka gum andza niye na, ahəl nakə ka dūwulumay naha me a Mbəlom aye na, ma tsənakumeyə na.

Ləvum bo hərwi dərətsətseh

⁸ Mandəve i bazlam ga anan̄ na ndəvakumeyə naha: Nəkurom tebiye ndzum na, mədzał gər kurom nəte, sakumay naha a bo mə walaŋ kurom nəte nəte, wudum bo mə walaŋ kurom nəte nəte hərwi nəkurom ta malamar hay. Gumatay ngwalak a ndo mekeleŋ eye dərmał, rəhumatay ha gər dərmał. ⁹ Kā mum ha sewed tə sewed bay. Tadə ndoweyə kə tsadəkum na, kə tsadəkumay a dəma bay. Duh gwadəkumay: «Mbəlom mā pa fakaya ngama.» Hərwi Mbəlom a zalakum na, ka məge andza niye hərwi ada kə hutum ngama ngay. ¹⁰ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Tadə ndoweyə a say məndze nakə lele aye
ada a say məndze ma məngwese na,
kutoŋ mā gər ha mətsike wu nakə lele bay
aye

ada mā gər ha mədəse parasay ka ndo.

¹¹ Mā gər ha məge mənese tebiye, mā ge ngwalak dūh,
mā pəla tsəved nakə ma vəliye məndze
zay mə walaŋ i ndo mekeleŋ eye hay
aye.

¹² Hərwi Mbəlom faya ma tsəpiye ndo neheye faya ta giye ngwalak aye.

Faya ma tsənatay na madūwule me tay.
Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, a
say məngatay bay.* »

¹³ Tadə nəkurom faya ka pələmeyə məge ngwalak tə dərev kurom peteh na, ndoweyə nakə ma gakumeyə sewed aye na, way?

¹⁴ Kwa tadə faya ta gakumeyə dərətsətseh hərwi wu neheye ngwalak aye faya ka gumeyə na, Mbəlom ma piye fakuma ngama hərwi niye. Kā dzədzarumatay a ndo neheye faya ta gakumeyə sewed aye bay, dərev mā ye fakuma abəra bay. ¹⁵ Duh pum mədzał gər kurom na, ka Kəriste nəte ngweŋ, neŋgeye Bəy Maduweŋ kurom. Ndzum nəkurom maləva bo eye huya məmbədətay faya a ndo neheye ta tsətsah fakuma, ka pum mədzał gər kurom ka Yesu Kəriste hərwi meye aye. ¹⁶ Dumatay ha na, ta ləfedede eye, rəhumatay ha gər dərmał. Dərev kurom mā ndza na, tsədan̄ŋa huya, hərwi ada, kwa tadə ndo hay faya ta tsikiye wu nakə lele bay aye fakuma, horoy ma gateye hərwi faya ta tsadəkumeyə ka mede kurom ka tsəvedi i Kəriste ngwalak eye.

¹⁷ Tadə a yay a gər a Mbəlom andza niye na, sum dərətsətseh hərwi wu neheye lele faya ka gumeyə dūh tə bəmalə nakə ka sumeye dərətsətseh hərwi wu neheye ka gumeyə lele bay aye.

¹⁸ Yesu Kəriste, bo ngay eye tə gər kə mət sik nəte hərwi mezeleme kurom hay. Neŋgeye nakə mənese andaya faya bay aye, kə mət hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme aye hərwi ada mā həl kway ka təv i Mbəlom. Ta kəd na, ane tuk na, Məsəfəre Tsədan̄ŋa eye kə mbəl ha. ¹⁹ Ta gədan̄ i Məsəfəre Tsədan̄ŋa eye niye na, a ye a dətay ha bazlam i Mbəlom a məsəfəre neheye nəteye ma dangay aye. ²⁰ Məsəfəre niye hay na, neheye ahəl niye ta təma bazlam i Mbəlom bay aye. Mbəlom ka həba tay ha haladzay, kə gas dərev ahəl nakə Nuhu a lambad kwalalaŋ i yam aye. Ndo neheye ti ye a dəma aye na, nəteye hala bay. Mbəlom a təma tay ha abəra ma yam na, nəteye tsamahkar tsa.

²¹ Yam niye a dā ha na, madzəhuḅe ndo hay nakə ta dzəhuḅiye tay ha a yam aye. Mata təme kurom ha na, madzəhuḅe niye, ma təmiye kurom ha abəra mə mezeleme. Ta dzəhuḅiye kurom ha na, andza nakə ka barawum ka bo abəra ndəluḅ aye bay. Ka tsətsahakweye ka Mbəlom na, mā barakway na mezeleme abəra mə dərev. Madzəhuḅe nakə ta dzəhuḅiye kway a yam ma təmiye kway ha aye na, hərwi Yesu Kəriste nakə a ləsew abəra ma mədahan̄ aye. ²² Yesu Kəriste kə tsal ka təv i Mbəlom, neŋgeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ada ka gər i wu neheye ta gədan̄ eye tebiye.

4

Mbəlom mā təra bəy kurom

¹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə sa dərətsətseh haladzay. Hərwi niye

* 3:12 Dames hay 34.13-17.

nəkurom dərmak ndzum maləva bo eye məse dəretsətseh, hərwi ndo nakə kə sa dəretsətseh haladzay aye na, ma giye mezeleme sa bay. ² Madazlay anəke a həlay nakay nəkurom mandza eye ka məndzibəra na, mede kurom mā yay a gər a Mbəlom. Bor i bo mā ge bəy ka gər kurom bay. ³ Ka ndzum ahəl niye haladzay ka məge wu neheye ndo neheye tə sər Mbəlom bay, ta wuda məge aye. Anəke na, də kə gum sa bay. Ahəl niye na, ka gawumay metsehe a bo kurom bay, nəkurom sələk eye hay, ka kwayum, ka gawum magurlom haladzay mənde ha wu mənday, ka sawum guzum, ka dəslawumay gər a kule nakə ma nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye.

⁴ Anəke na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tə gawa wu neheye na, kə ndzawum ta nəteye sa bay. Tə ngatakum andza niye na, a gatay hərbaəakka, tə tsadakum. ⁵ Ane tuk na, pat mekeleñ Mbəlom ma lətsiye tay ha kame ngay hərwi ada tā da ha wu nakə tə ge aye. Hərwi neñgeye maləva bo eye məgatay sariya a ndo neheye nəteye tə dəre aye ada a ndo neheye tə mət aye dərmak. ⁶ Hərwi ndo neheye tə mət, ahəl niye nəteye ka məndzibəra aye na, Mbəlom kə gatay sariya andza i ndo neheye tebiye a gatay aye. Ahəl nakə tə mət aye na, Kəriste kə ye kə dətay ha Labara Ngwalak eye hərwi ada tā ndza andza Mbəlom.

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay ma walañ tay

⁷ A zaw hala sa bay məndzibəra ma ndəviye. Hərwi niye ndzum tsezlezleñe, gumay metsehe a bo kurom hərwi ada kə slum faya mađuwulay me a Mbəlom. ⁸ Wu nakə bagwar eye a ze wu hay tebiye aye na, mawude bo. Wudum bo nəte nəte mə walañ kurom huya tə dərev kurom peteh, hərwi kwa tadə «mezeleme andaya mə walañ kurom haladzay bəbay na, ka pəsumeye ha a bo.» ⁹ Ndo hay ta ye naha a gay kurom na, təmmum tay ha ta mənğwese lele, kə gum fataya magum bay. ¹⁰ Mbəlom kə gakum ngwalak tə wu hay wal wal. Kə vəlay kwa a way gədan ka məge wu hay wal wal, ka madzəne ha siye i ndo hay. Kwa way mā ge ta tsəved eye lele. ¹¹ Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədan i mətsike bazlam na, mā tsik bazlam nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədan i madzəne ndo hay na, mā dzəna ndo hay ta gədan i Mbəlom. Gum andza niye hərwi ada ndo hay tā zambadaya a Mbəlom ka gər i wu hay tebiye hərwi Yesu Kəriste. Neñgeye na, məzlaə eye ada gədan eye ka tor eye. Amen!

Məse dəretsətseh hərwi məpe mədzal gər ka Yesu

¹² Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, dəretsətseh neheye faya ka sumeye na, mā gakum walañ walañ bay. Wu neheye tə ndzakum a gər hərwi məde ha ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom ta dedek. Ka dzalum andza a yaw fakuma wedeye bay. ¹³ A həlay nakə nəkurom mə dəretsətseh aye na, ngwasum hərwi ka təmmum dəretsətseh i Kəriste. Ngwasum andza niye, hərwi ada pat nakə ka ngatumay a məzlaə ngay tə dəre kurom aye na, ka hutumeye mənğwese bagwar eye a ze wu hay tebiye. ¹⁴ Tadə ndo hay faya ta tsadakumeye hərwi nəkurom ndo i Kəriste hay na, Mbəlom ma piye fakuma ngama. Tadə faya ka sumeye dəretsətseh andza niye na, Məsəfəre i Mbəlom nakə gədan eye a ze wu hay tebiye aye ma ndziye tə nəkurom. ¹⁵ Tadə ndoweye mə walañ kurom faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə a ge mənese, agəna a kəd ndo, agəna a kəla, agəna a pa tay ha ka bo ndo hay na, slala i dəretsətseh niye na, lele bay. Mā ge andaya andza niye mə walañ kurom bay. ¹⁶ Ane tuk na, tadə faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə neñgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste aye na, horoy mā gay bay. Mā gay naha sisəe a Mbəlom düh hərwi ndo hay tə zalay ta məzele i Kəriste aye.

¹⁷ Həlay nakə Mbəlom ma ngəniye ha sariya a ndo hay aye na, kə husaw. Ma lahiye məgatay sariya na, a ndo ngay hay təday. Kə ge ma lahiye məgakway sariya a nəkway ndo ngay hay təday na, ada i ndo neheye ta dzala ha ka Labara Ngwalak eye bay aye na, kəkay? ¹⁸ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Tadə ndo məpe mədzal gər ta təmiye tə mawura bo eye na,

ada mata ndzatay a gər a ndo i mezeleme hay na, mey?†»

¹⁹ Kə ge andza niye na, ndo neheye faya ta siye dəretsətseh hərwi a yay a gər a Mbəlom aye na, tā ge ngwalak huya. Ta gəray ha məsəfəre tay tebiye a həlay i Mbəlom nakə a ge tay ha aye ada ma giye wu nakə a tsik aye huya.

5

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Anəke na, neñ na tsikatay naha a madugula neheye mə walañ kurom aye. Neñ dərmak na, madugula eye andza nəkurom. Na ngatay a dəretsətseh i Yesu Kəriste. Neñ tə nəkurom ka hutakweye mede a təv i məzlaə i Kəriste nakə Mbəlom ma bəziye ha aye. Hərwi niye faya na gakumeye amboh: ² Gumatay gər a ndo i

* 4:8 Zaba ma Dzeke hay 10.12; Yakuba 5.20. † 4:18 Dzeke hay 11.31.

Mbəlom neheye a pakum a həlay aye lele. Gumatay gər lele andza nakə ndo mətsəkure gənaw ma gatay gər a təbən ɲgay hay aye. Gumatay gər tə dərev kurom peteh andza nakə a say a Mbəlom aye bəna andza nakə ndo hay tə gakum faya kutoŋ aye bay. Vəlum ha dərev kurom ka mäge məsler nakay tebiye, kâ gum hərwi nakə faya ta vəlakumeye faya suloy aye bay. ³ Kâ ləvum tay ha ndo neheye Mbəlom a pa tay ha a həlay kurom aye ta gədaŋ bay. Duh na, pumay bəzay a mede nakə lele aye ada mâ datay ha tsəved nakə ta pakumeye bəzay lele aye. ⁴ Tadə ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ndo mægakway gər tebiye, ma deyeweye na, ma vəlakumeye magogoy nakə ma ndziye ka tor eye, a ze wu hay tebiye aye.

Mətsike me a zlam a ndo məpe mədzal gər hay tebiye

⁵ Nəkurom gawla hay, rəhumatay ha gər a madugula hay. Neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom tebiye, rəhumay ha gər a bo nətə nətə mə walaŋ kurom. Dzənum bo nətə nətə mə walaŋ kurom hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Mbəlom ma kərahiye ndo neheye ta dəslay ha gər a bo aye, ane tuk na, ma vəliye ɲgama a ndo neheye tə həna ha gər aye.»^{*}

⁶ Hərwi niye rəhum ha gər kurom kame i Mbəlom hərwi neŋgeye gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye. Ka gum andza niye na, ma səkahiye kurom ha a həlay nakə a say aye.

⁷ Gərumay ha mədzal gər kurom tebiye a həlay ɲgay hərwi neŋgeye ma gakumeye gər lele.

⁸ Tsəpum bo kurom, ndzum tsezlezleŋhe lele. Hərwi Fakalaw ndo mənə dəre kurom faya ma həhaliye andza zil nakə ma ɲgərəziye, faya ma pəliye wu məndaŋ aye. ⁹ Kâ dzədzarumay bay, ndzum bəŋbəŋ ma məpe mədzal gər nakə ka pum ka Mbəlom aye. Sərum ha kwa ka waray ka məndzibəra, malamar kurom hay faya ta siye slala i dəretsətseh nakay. ¹⁰ Dədək nəkurom faya ka sumeye dəretsətseh anəke. Məndze tsekweŋ ma dəba eye na, Mbəlom nakə faya ma gakweye ɲgwalak huya aye ma lambadiye kurom ha, ma vəlakumeye gədaŋ. Ma vəlakumeye gədaŋ ka məndze bəŋbəŋ ka gər i wu hay tebiye. A zalakum na, hərwi ada kâ yum mata ndze tə Kəriste ma mədəslay gər ɲgay nakə ta dəslay ka tor eye. ¹¹ Neŋgeye na, gədaŋ ɲgay ma ndziye ka tor eye. Mâ təra andza niye!

Məndəve i bazlam

* 5:5 Dzeke hay 3.34. † 5:13 Ka Piyer Babilon na, wuzlahgəma i Roma. Wawa ga: Andza məgwede Markus gawla i Piyer, a wudə na andza wawa ɲgay.

¹² Madzəna ga ka məwatsakum naha dərewel nakay na, Silas. I ga na, neŋgeye malamar dədək eye ka tsəved i Mbəlom. Na watsakum naha dərewel nakay na, məvəlakum gədaŋ ada hərwi məgwədəkum na, ta dədək Mbəlom kə gakway ɲgwalak andza nakə na tsikakum aye. Kâ gərum ha ɲgwalak i Mbəlom niye bay.

¹³ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye kənaŋ ma Babilon, Mbəlom a pala tay ha andza nəkurom aye, ta tsikakum naha me. Markus wawa ga, kə tsikakum naha me dərmak.† ¹⁴ Gəsum həlay a bo nətə nətə mə walaŋ kurom ta məgəse bo təmbolok təmbolok lele, madə ha na, ka wudum bo.

Mbəlom mâ vəlakum zay a nəkurom neheye mə həlay i Kəriste aye tebiye.

Masulo i derewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwe

Piyer a watsa derewel nakay na, a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Mə dəma na, Piyer a tsik andza ma gəriye tay ha. A gwad həlay i məməte ɲgay məzlambar (1.13). A watsa na, hərwi ada ndo məpe mədzal gər ka Yesu tə ma ahaya məsənəke ɲgay nakə a sənəkətay aye a gər.

Derewel nakay faya ma tsətsahiye fataya, tə pa na wu ɲwalak eye nakə a yaw ma məpe mədzal gər aye (madədo 1). Faya ma giye vərəm ta ndo neheye faya ta sənəkəteye maraw me a ndo hay (madədo 2). Faya ma tsikiye ka gər i pat i Yesu nakə ma maweye aye (madədo 3).

Hərwi məvələtay gədanj ma məpe mədzal gər na, derewel i ndo məde ha bəzlam i Mbəlom hay i Dzam Guram eye andaya ka ndo məpe mədzal gər hay. Ta huta məsənəke i ndo məhəle mbal i Yesu Kəriste (3.2). A həlay nakə Piyer a watsa derewel ɲgay masulo eye na, ndo hay tə sər siye i derewel i Pol neheye a watsa aye (3.15). Tə dazlay mətsəne ada tə məma ahaya wu nakə ta tsəne mə derewel nakay mahəyak eye tsa bay (1.20) ada tə dzala faya lele (3.16). Madzane i ndo məpe mədzal gər ta Məsəfəre Tsədanjja eye na, lele haladzay.

Mətsike me i Piyer

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neɲ Simonj Piyer ndo i məsler ada ndo i maslanj i Yesu Kəriste. Maa slər ga ha na, neɲgeye. Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom neheye ka pum mədzal gər ka Yesu andza nakə nəmay nəmaa dzala ha faya aye. Niye na, ma dzəniye kurom andza nəmay. Yesu Kəriste a ge wu niye na, i kway tebiye hərwi neɲgeye ndo i dedek. Neɲgeye na, Mbəlom, neɲgeye ndo mətəme kway ha dərmak. ² Mbəlom mə pa fakuma ɲgama ada mə vələkum zay kame kame andza nakə kə sərur Mbəlom ta Bəy Maduweɲ kway Yesu kame kame.

Hutum gədanj ada mede kurom mə ge lele

³ Yesu a vələkway tsəved ka məsəre Mbəlom nakə a zalakway aye, hərwi ada kə ndzakwa tə neɲgeye ma təv ɲgay nakə ta dəslay ha gər ada kə pakway bəzay a mede ɲgay aye. Neɲgeye ta məzlaɓ eye haladzay, kə vələkway wu neheye a sakway aye tebiye hərwi ada kə hutakwa sifa wedeye ada kə pakway bəzay a mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ⁴ Andza niye, a vələkway wu bagwar eye neheye a tsik ahəl niye, a gwad ma vələkumeye aye. Nəteye na, lele

haladzay wuray andaya andza niye bay tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada tə wu neheye a gwad ma vəliye na, kə təmum abəra ka bor i bo neheye ka məndzibəra ta dziye ha ndo hay aye, ada kə ndzum andza neɲgeye tsədanjja.

⁵ Hərwi niye neɲ faya na gwadumeye: Pələm tsəved ta gədanj, məpe mədzal gər kurom nakə ka pum ka Yesu Kəriste aye na, sakahum ha mede nakə lele aye dərmak. Mede kurom ki ye lele na, tərum ndo neheye tə sər wu neheye a say a Mbəlom aye. ⁶ Ka sərur wu neheye a say a Mbəlom aye na, gum metsehe a bo kurom na. Ka gumay metsehe a bo kurom na, ndzum bəɲbəɲ ta gədanj. Ka ndzum bəɲbəɲ ta gədanj na, rəhumay ha gər a Mbəlom. ⁷ Ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, wudum bo nəte nəte mə walaɲ kurom andza nəkurom ta malamar hay. Ka wudum bo mə walaɲ kurom andza malamar hay na, wudum ndo hay tebiye dərmak. ⁸ Tadə faya ka gumeye wu neheye haladzay na, məsəre kurom nakə ka sərur Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste aye na, ma təriye kəriye bay ada məndze kurom nakə ka ndzumeye na, ma bəziye ha wu lele aye hay. ⁹ Ane tuk na, ndo neheye nəteye faya ta giye wu neheye təbey aye na, ta ndzakit bo andza guluf hay. Mbəlom kə pəsətay ha mezeleme tay neheye tə gawa ahəl niye na, ta mətsa ha gər.

¹⁰ Malamar ga hay Mbəlom kə pala kurom ada kə zalakum. Gum gədanj hərwi ada kə pumay bəzay a Yesu lele huya. Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka dədumeye abəra ka tsəved i Mbəlom dāda bay. ¹¹ Andza niye ta dedek, Mbəlom ma həndakakumeye abəra ma məged hərwi ada kə fələkum a təv mələve i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway. Bəy ɲgay ma ndziye ka tor eye.

¹² Hərwi niye, kwa wu neheye ka sərur bəbay na, na makum ahaya a gər pat pat ada kə ndzum bəɲbəɲ ma dedek nakə ta tətikakum aye. ¹³ Ane tuk na, tadə neɲ andaya tə dərə ka məndzibəra mba na, lele haladzay nakə na makum ahaya wu neheye a gər hərwi ada kə ndzum tsezlezleɲje. ¹⁴ Na sər ha i ga na, a zəkəɲaw hala sa bay, na gəriye ha məndzibəra nakay, andza nakə Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste a deɲ ha ahəl niye aye. ¹⁵ Na pəliye tsəved eye tebiye hərwi ada pat nakə neɲ andaya sa bay aza na mət aye ka hutumeye tsəved ka məma ahaya wu neheye a gər.

Mbəlom kə dəkway ha Yesu na, wawa ɲgay

¹⁶ Ahəl niye na, nəmaa dəkum ha kəkay nakə Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste a yaw ta gədanj aye. Wu neheye nəmaa tsikakum aye na, andza neheye wurmbez kəriye a

yaw abëra ma mædzal gër i ndo zezen aye bay. Ane tuk na, nëmay 6a nëmaa ngatay a gëdanj ngay tã dëre may. ¹⁷ Ahël nakë Mbëlom a vëlay mæzla6 nakë a ze wu hay tebiye aye na, nëmay andaya ka tæv eye dërmak. Mbëlom, nëngëye ndo i gëdanj, a ze kwa mey tebiye, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wudã na haladzay, a yëj a gër haladzay.» ¹⁸ Mëtsike me niye a tsënew mæ mbëlom aye na, nëmaa tsëne. Nëmaa tsëne na, hërwi nëmay tage Bëy Maduwerj Yesu dziye mæ mahëmba tsëdanjja eye.*

¹⁹ Andza niye, sækahakwa ha mædzal ha ka bazlam i ndo mæde ha bazlam i Mbëlom nakë tã tsik aye. Hëdzakumay zlëm ka mætsëne bazlam tay hërwi bazlam tay niye na, andza lalam nakë a dæv ma lëvonj dza-ydzay aye. Pumay zlëm huya hus a hëlay nakë pat eye ma slälaweye aye. Hëlay niye na, bamta, andza mægwede Këriste ma maweye. Tsa na, ka ngatumeye a wu hay parakka.

²⁰ Lele na, sërüm ha wu nakay lele. Wu neheye ahël niye ndo mæde ha bazlam i Mbëlom hay tã tsik ada tã watsa a Derewel i Mbëlom aye na, ndëray ma sliye faya mætsëne tã metsehe ngay bay, Mësëfëre Tsëdanjja eye mã dzëna na ka mætsëne. ²¹ Bazlam neheye ndo i maslanj hay tã tsikawa aye na, ta tsik dädã tã metsehe tay bay. Maa vëlawatay gëdanj na, Mësëfëre Tsëdanjja eye hërwi ada tã diye ha wu neheye tã tsënew abëra ka tæv i Mbëlom aye.

2

Mäge metsehe hërwi ndo i maraw me hay

¹ Ahël niye na, ndo neheye tã gwad nëtëye ndo mæde ha bazlam i Mbëlom aye nëtëye andaya mæ walanj i ndo mæpe mædzal gër hay ka Yesu. Anake ma tæriye andza niye dërmak, ndo mæde ha bazlam i Mbëlom ta parasay eye ta ndohwaweye mæ walanj kurom, ta tætikakumeye matælike neheye lele bay aye, ta nasiye ha sifa i ndo hay aye. Tã matælike tay niye hay na, ndo hay ta kërãhiye mæpe mædzal gër ka Yesu Këriste nakë nëngëye Bëy Maduwerj kway nakë ahël niye a tãma tay ha abëra mæ mezeleme tay aye. Ta mäge andza niye na, nëtëye faya ta vahaweye ka bo dæretsæteh mã gës tay ha. Ma bëbazliye tay ha bësë. ² Ndo hay haladzay ta ta pëye bëzay a tsævëd tay nakë lele bay aye. Hërwi niye ndo hay ta tsikiye wu nakë lele bay aye ka tsævëd i Mbëlom hërwi tay. ³ Hërwi niye na, wu i siye i ndo hay a gatay dëre haladzay. Ta vakumeye gër ada ta zliye fakuma abëra wu kurom hay tã maraw me tay. Ba kwa ahël niye Mbëlom ndo mægatay sariya a ndo hay faya

ma hëbiye tay ha ta sariya hërwi mædze tay ha. Pat mædze tay ha abëra mæ dëma helele na, mazlambar.

⁴ Ahël niye gawla i Mbëlom neheye tã gawa mezeleme aye na, Mbëlom kã gër tay ha tã ge andza niye tsa bay. Kã gës tay ha, kã kuts tay ha a bëd nakë kutsik bagwar eye. Ta ndziye ma lëvonj nakë zënzëj aye hus a pat i mäge sariya. ⁵ Ndo neheye ahël niye tã gawa mezeleme aye na, Mbëlom kã gër tay ha andza niye bay, kã pa yam nakë a rah ka mændzibëra aye. A dze tay ha ndo neheye ta rëhay ha gër bay aye. A tãma ha na, Nuhu nakë a dëwa ha tsævëd dedek i Mbëlom nakë a tsëtsah aye tã siye i ndo hay tasëla.*

⁶ Gëma neheye tã zalay Sodom ta Gomora aye na, Mbëlom kã gës tay ha ndo neheye mæ dëma aye a sariya. Kã fëka tay ha hurdëk hurdëk ta ako. Andza niye, a dã ha na, ma gateye sariya a ndo neheye ta rëhay ha gër bay aye andza niye dërmak.† ⁷ Lot nëngëye na, ndo ngwalak eye, Mbëlom kã tãma ahaya abëra ma Sodom. Wu neheye lele bay ndo neheye tã gawa aye na, Lot kã sa dæretsæteh mæ dærev ngay haladzay hërwi tay. ⁸ Lot, nëngëye nakë ndo ngwalak eye a ndzawa mæ walanj tay pat pat. A ngataway a wu neheye ngwalak eye bay tã gawa aye, a tsënwawa bazlam tay neheye ngwalak eye bay aye. Wu neheye a ndalaway mæ dærev ngay hërwi nëngëye na, ndo ngwalak eye.

⁹ Wu neheye ahël niye, faya ta dækway ha na, Mbëlom a sër tsævëd nakë ma tæmiye tay ha ndo ngay hay hërwi ada tã tãma abëra ka dæretsæteh aye. Faya ma dækway ha sa, a sër tsævëd nakë ma piye tay ha ndo neheye ngwalak eye bay aye hërwi ada mã gatay dæretsæteh pat i sariya. ¹⁰ Mbëlom ma gateye dæretsæteh wene wene eye na, a ndo neheye faya tã gawa wu neheye ngwalak eye bay huya a say a dærev tay ada ta kërãhawa gëdanj i Mbëlom aye.

Ndo neheye faya ta tætikateye maraw me a ndo hay ta dzëdzaray a wuray bay, ta pã zlëm a bazlam i ndo kwa tsekwerj bay, ta rëhay ha gër a gawla i Mbëlom hay neheye ta mæzla6 aye bay, faya ta tsadateye. ¹¹ Kwa gawla i Mbëlom eye neheye ta ze ndo i maraw me neheye ta gëdanj, ta tsadateye a ndo i maraw me hay kame i Mbëlom bay, ta ngwasa fataya bay. ¹² Ndo neheye faya ta giye na, wu nakë ma giye ngama bay aye. Nëtëye na, andza wu i pesl neheye ta gësiye ada ta kædiye tay ha aye. Nëtëye faya ta tsadateye kæriye a wu neheye bo tay eye tã sër bay aye. Ta dedek ta mætiye andza wu i pesl hay. ¹³ Mbëlom ma vëlateye dæretsæteh hërwi nakë tã satay dæretsæteh a siye i ndo hay aye. A satay na, mäge wu

* 1:18 Zaba mæ Mata 17.1-5; Markus 9.2-7; Luka 9.28-35. mæ Madazlay i wu hay 19.24.

* 2:5 Zaba mæ Madazlay i wu hay 6.1-7.24. † 2:6 Zaba

neheye ngwalak eye bay aye ada tã gawa na, kwa ta hapat ngaray ngaray. Ahel nakã nãkurom mandza eye dziye na, nãkurom ta nãteye ka ndayawum wu hay dziye, mede tay a gakum horoy. Faya ta vakumeye gër ada niye na, a yatay a gër. ¹⁴ Dãre tay nduzla maraha eye ta mãge madama, mãge mezeleme a yatay a gër haladzay, dadã tã ye gër ka mãge mezeleme bay. Tadã ta ngatay a ndo neheye bãle eye ka tsãved i Mbãlom aye na, ta vateye gër hãrwi ada tã ge mezeleme. I tay na, huya mãge dãre ka wu hay. Mbãlom bã kã vëlatay mezeleme. ¹⁵ Ta gër ha tsãved i Mbãlom, faya ta pay bãzay na, a tsãved tay, faya ta giye na, wu nakã Balam wawa i Bosor a gawa aye, a wudã mãge mãnese hãrwi ada mã huta suloy. ¹⁶ Balam, ndo mãde ha bazlam i Mbãlom a ge mezeleme, ada Mbãlom a tsikay me tã bazlam i zunjo. Zunjo na, a tsikawa me bay. A tsik me ta bãdãday i ndo zezen, a gay me a ndo mãde ha bazlam i Mbãlom niye ada a ndzay ka tsãved hãrwi ada mã ge wu i gër mavuwe ngay niye sa bay.†

¹⁷ Ndo i maraw me neheye faya ta vateye gër a ndo hay aye, nãteye andza bãdãiyem neheye ta sakwa aye, nãteye andza pazlay neheye mãtasl faya ma hãliye tay ha tsekeke a paw yam bay aye. Mbãlom kã lõva ha bo ta tãv tay ma lõvoj zãnjãnj eye dãre a zãba mã dãma bay. ¹⁸ Faya ta giye zlapay tã mawude ha ta magala tã bazlam neheye ta ge ngama bay aye, nãteye faya ta dziye bo ka masãpete ndo neheye ti yaw abãra mã walan i ndo neheye tã sãr tsãved i Mbãlom bay aye, a satay tã yaw ka tãv tay tã ge andza nãteye neheye faya ta giye andza nakã a say a bo tay aye. ¹⁹ Faya ta gwadateye a ndo neheye na, ka ndzumeye barbarra, ka lõvumeye gër kurom. Ane tuk na, ndo i maraw me neheye nãteye na, beke i mezeleme, tã lõva gër tay bay hãrwi wu nakã a lõvay gër a ndo aye na, ndo niye nenjeye beke i wu niye. ²⁰ Tadã ndoweye ki yaw kã sãr Yesu Kãriste Bãy Maduwejã ada ndo mãtãme kway ha ada kã gër ha wu neheye ngwalak eye bay ma nasiye ha ndo hay aye ada mãndze tsekwenj a mã faya ka mãge wu neheye ngwalak eye bay aye, wu neheye ta lõvay gër sa na, i tay a hãlay i mãndãve mãndze ngay lele bay ma ziye nakã kurre aye. ²¹ Ta sãr tsãved nakã a ye a dedek aye. Ane tuk na, ta gër i bazlam i Mbãlom mapala eye nakã ta tãtikatay aye. Hãbe meenenj ngama tã sãr tsãved niye bay. ²² Wu nakã a ndzatay a gër a ndo neheye na, andza dzeke kway nakã a tsik, a gwad: «Kãra a vãnaha wu nakã a nda aye, tsa na, a mã faya a nda sa.» Tã gwad dãrmak: «Tã bara gadaraw ada ndãlũb mã ge faya bay, tsa na,

a mã mãkele ha bo a ndãlũb sa.Š»

3

Yesu Kãriste ma maweye

¹ Dzam ga hay, nakay na, masulo i dẽrewel nakã na watsakum naha aye. Na watsakum naha na, hãrwi mãmakum ahaya a gër wu nakã ka sãrum tsiy aye, hãrwi ada kã dzalum ka wu neheye ka tsãved ngwalak eye. ² A sãr na, kã mãtsum ha gër tã bazlam neheye ndo mãde ha bazlam i Mbãlom hay tã tsikawa ahel niye aye bay. Mumawa ahaya a gër bazlam i Bãy Maduwejã kway Yesu Kãriste ndo mãtãme kway ha nakã a tsikakum ka gumeye ha mãsler aye. A tsik na, tã bazlam i ndo i mãslejã ngay neheye a slãrakum naha aye. ³ Wu bagwar eye nakã na tsikakumeye na, a hãlay mãndzibãra mã ndãviye na, ndo hay ta deyeweye, ta ngwasiye fakuma. Ta ndziye na, mãpay bãzay a bor i bo tay neheye ngwalak eye bay aye dẽkdẽk. ⁴ Ta gwadiye: «Yesu Kãriste a gwad mã maweye bãdaw? Nenjeye mãngay anãke? Bãba kway hay ta mãt, kã mãw bay. Wu hay tebiye ka mãndzibãra andaya andza ahel nakã Mbãlom a ge mãndzibãra aye. Wuray tsa ka mãbãda bay.» ⁵ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye na, a satay mãtsãne Mbãlom kã tsik ahel niye, a ge mãgãrmbãlom ta dala tã bazlam ngay, a ge dala ta yam a ngãna ha ka bo abãra ta dala ta yam na, a satay mãtsãne bay.* ⁶ A bãbazl tay ha ndo hay ahel niye na, ta yam nakã a rah ka mãndzibãra aye.† ⁷ Mbãlom a gwad sa na, mãgãrmbãlom ta dala neheye anãke aye, mã ndãviye tay ha tebiye ta ako, a gër tay ha na, ka tãmad. Mã ndãviye tay ha na, pat nakã mã giye sariya a ndo hay ada mã dziye tay ha ndo i mezeleme hay aye.

⁸ Dzam ga neheye na wudã kurom haladzay aye. Wu andaya nãte kã mãtsum ha gër bay. Ka dãre i Mbãlom na, mãhãne nãte na, andza mãve gwẽzem, mãve gwẽzem na, andza mãhãne nãte. ⁹ Ndo siye hay tã dzala, Mbãlom na, mãhonok eye, wu nakã a tsik kurre a gwad mã giye na, mã giye na bay. Mã giye andza niye bay, ãuh faya mã hãbiye kurom. Faya mã vãlakumeye hãlay eye hãrwi ada kã gãrum ha mezeleme kurom hãrwi a say ndãray mã dze bay. A say ãuh na, ndo hay tebiye tã mãbãda ha mede tay. ¹⁰ Pat i Bãy Maduwejã Yesu Kãriste ma deyeweye na, andza mãkal ndaray mã sãriye ka bo bay. Pat eye niye na, mãgãrmbãlom mã lõviye haladzay nguyats nguyats nguyats, mã dziye. Ako mã tãmiye tay ha wu neheye ka mãgãrmbãlom aye tebiye hereyew hereyew, dala tã wu neheye mã dãma aye tebiye ta dziye.

† 2:16 Zaba mã Mãpesle 31.16. Š 2:22 Dzeke hay 26.11. Madazlay i wu hay 7.11.

* 3:5 Zaba mã Madazlay i wu hay 1.6-9; 7.11. † 3:6

¹¹ Kə ge wu niye hay tebiye ta dziye andza niye na, gumay metsehe a mede kurom, ndzum tsədaŋŋa ada rəhumay gər a Mbəlom mə wu hay tebiye. ¹² Faya ka həbumeye pat nakə Mbəlom ma deyeweye. Gum wu nakə ka slumeye faya məge aye hərwi ada pat eye niye mâ ndislew bəse. Pat eye niye na, magərmbəlom ma təmiye ada ma dziye hele hele. Ako ma təmiye tay ha wu hay tebiye, wuray kwa tsekweŋ ma zəkaweye bay. ¹³ Ane tuk na, Mbəlom a gwaɗ ma giye magərmbəlom wedeye ta dala wedeye. Mə dəma na, ndo hay tebiye ta giye wu ŋgwalak eye. Nakay na, wu nakə faya ka həbakweye aye.†

¹⁴ Hərwi niye dzam gay hay, neŋ faya na gwadaƙumeye faya ka həbumeye madaɣaw i Bəy Maduweŋ sa na, gum gədaŋ hərwi ada mede kurom mâ ge ŋgwalak eye. Andza niye, ki yaw na, ma ŋgatakumeye mənese andaya fakuma bay ada ka ndzumeye zay tə neŋgeye. ¹⁵ Sərūm ha na, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste a maw bəse bay na, hərwi a say ndo hay tâ huta tsəved ka məde ha mənese tay hərwi ada tâ təma. Malamar kway Pol nakə ka wuɗakwa na aye, mə derewel ŋgay nakə a watsakum naha, ka tətikakum wu neheye dərmaƙ. A watsa na tə metsehe nakə Mbəlom a vəlay aye. ¹⁶ Mə derewel ŋgay neheye a watsa aye tebiye faya ma watsiye ka bazlam nakay andza niye. Mə derewel ŋgay neheye a watsa aye na, wu hay andaya mə dəma neheye a wur bo mətsəne aye. Ndo neheye ta tsah bay, mədzal gər a kətsatay na, faya ta mbədaɣ həlay a bazlam neheye. Faya ta mbədaɣ həlay andza nakə ta mbədaɣway a siye i bazlam neheye mə Derewel i Mbəlom aye. Tə məge andza niye na, faya ta vahaweye sariya i Mbəlom ka gər tay.

¹⁷ Dzam ga hay, nəkurom na, ka sərūm wu neheye tsiy. Hərwi niye, neŋ faya na gwadaƙumeye, gum metsehe hərwi ada ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye na, tâ vakum gər abəra ka təv nakə nəkurom mandza eye faya bəŋbəŋ aye mede kurom ha a mənese tay bay. ¹⁸ Səkahum ha məsəre Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha ada məsəre ŋgwalak nakə a vəlakway aye ada ŋgama nakə a vəlakway aye.

Kwa way mâ dəslay ha gər, kwa anəke hus ka tor eye. Amen!

† 3:13 Zəba ma Ezay 65.17; 66.22.

Makurre i d̄erewel nak̄a Yuhana a watsa aye M̄af̄al̄akwe

D̄erewel neheye mahkar ma Dzam Wedeye, ndo hay t̄a s̄ar maa watsa na, Yuhana. Makurre i d̄erewel neheye mahkar aye na, k̄a d̄a ha ndo nak̄a a watsa aye bay. Ndo m̄awetse d̄erewel masulo eye ta mamahkar eye a d̄a ha bo andza «madugula». Neŋgeye ndo m̄akalay kame a gay i mad̄uwule me, ndo hay ta h̄anay ha ḡar lele. A watsa d̄erewel nakay na, a n̄oteye.

Makurre i d̄erewel t̄a watsay a way na, k̄a d̄a ha bay. Masulo eye i ŋgay a watsay a «m̄ohay ḡar i ndo m̄ape madzal ḡar hay ka Yesu nak̄a ka t̄ara may i wawa hay, Mb̄alom a zla kar aye», andza m̄agwede a b̄aruk i ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu ada ta hawal ŋgay hay. A watsa mamahkar eye a ndo m̄ape m̄adzal ḡar nak̄a t̄a zalay Gayus aye. Neŋgeye ma b̄aruk i ndo neheye bazlam andaya m̄a walaŋ tay aye. D̄erewel neheye mahkar aye t̄a watsa h̄arwi ndo neheye t̄a s̄ar Labara Ŋgwalak eye nak̄a Yuhana a watsa aye.

Bazlam nak̄a a tsik ka ndo nak̄a ma v̄aliye sifa aye

¹ Ndo nak̄a n̄amaa watsakum naha ka ḡar ŋgay aye na, kwa ah̄el niye m̄andzib̄ara andaya zuk bay aye na, neŋgeye andaya. N̄amay na, n̄amaa ts̄ane t̄a z̄l̄m may, n̄amaa ŋgatay t̄a d̄ere may, n̄amaa ndazl na ada n̄amaa lamay t̄a h̄alay may hay. Neŋgeye na, ndo nak̄a t̄a zalay bazlam i Mb̄alom aye. Maa v̄al sifa a ndo hay na, neŋgeye. ² Ndowne niye t̄a zalay bazlam i Mb̄alom ma v̄aliye sifa a ndo hay aye na, ka b̄az ha bo parakka, n̄amaa ŋgatay. N̄amaa tsikakum na, wu nak̄a n̄amay n̄amaa ŋgatay aye, ada n̄amaa d̄akum ha na, bazlam niye ma v̄aliye sifa nak̄a ma nd̄aviye bay aye. Ah̄el niye na, neŋgeye ka t̄av i B̄aba Mb̄alom. An̄ake na, Mb̄alom ka b̄azakway ha. ³ Wu nak̄a n̄amaa ŋgatay t̄a d̄ere may ada n̄amaa ts̄ane t̄a z̄l̄m may aye na, n̄amaa d̄akumeye naha a n̄akurom d̄ermak h̄arwi ada n̄amay t̄a n̄akurom k̄a dzapakwa n̄ate. M̄adzep̄e nak̄a ka dzapakwa n̄ate aye na, ka dzapakwa na, ta B̄aba kway Mb̄alom ada t̄a Yesu K̄ariste wawa ŋgay. ⁴ N̄amaa watsakum naha wu neheye na, h̄arwi ada m̄a yay a ḡar a d̄erev kway kurah kurah lele.

Ndo nak̄a faya ma giye mezeleme aye na, ma ndziye ka t̄av i Mb̄alom bay

⁵ Bazlam nak̄a n̄amaa ts̄ane, Yesu K̄ariste a tsikamay aye ada n̄amaa d̄akum ha aye na,

Mb̄alom na, neŋgeye dzaydzay. L̄avon̄j andaya ma neŋgeye t̄abey. ⁶ Tad̄a ka gwadakwa n̄akway madzapa eye n̄ate ta Mb̄alom. Ane tuk na, faya ka gakweye m̄anese huya na, niye na, andza m̄agwede faya ka rawakweye me. Sa tsa na, faya ka z̄angalakweye ts̄aved̄ nak̄a lele bay aye. ⁷ Tad̄a d̄uh n̄akway ma dzaydzay andza Mb̄alom nak̄a neŋgeye m̄a dzaydzay aye na, niye na, andza m̄agwede n̄akway n̄ate n̄ate madzapa eye. Bambaz i Yesu Wawa i Mb̄alom k̄a barakway na mezeleme h̄arwi ada k̄a t̄arakwa ts̄ad̄an̄ja.

⁸ Tad̄a ka gwadakwa n̄akway faya ka gakweye mezeleme t̄abey na, niye na, faya ka vakweye ḡar a bo kway. K̄a ge andza niye na, ded̄ek andaya m̄a d̄erev kway bay. ⁹ Duh na, d̄akway ha mezeleme kway a Mb̄alom. Neŋgeye na, Mb̄alom nak̄a ded̄ek aye. Wu nak̄a a tsik a gwad̄ ma giye na, ma giye na. Andza niye, ma p̄esakway ha mezeleme kway, ma t̄ariye kway ha ts̄ad̄an̄ja kame ŋgay. ¹⁰ Tad̄a ka gwadakwa d̄ada ka gakwa mezeleme bay na, niye na, ka t̄arakwa ha Mb̄alom andza neŋgeye ndo i maraw me. Bazlam ŋgay na, d̄ada ka pakwa a m̄adzal ḡar kway bay.

2

¹ A n̄akurom wawa ga hay, wu neheye na watsakum naha aye na, h̄arwi ada k̄a gum mezeleme bay. Ane tuk na, tad̄a nd̄aray k̄a ge mezeleme na, s̄erum ha ndo m̄amakway bo andaya ka t̄av i B̄aba kway Mb̄alom. Ndowne niye na, Yesu K̄ariste. Neŋgeye d̄ada ma giye mezeleme bay. ² Neŋgeye na, a m̄at andza wu nak̄a t̄a v̄alawa k̄ariye h̄arwi ada Mb̄alom m̄a p̄esakway ha mezeleme kway aye. Mb̄alom ma p̄esakway ha na, mezeleme kway d̄ekd̄ek bay. Ma p̄esatay ha mezeleme i ndo hay ka m̄andzib̄ara tebiye d̄ermak.

Bazlam mapala eye wedeye

³ Tad̄a ka gakwa wu nak̄a Mb̄alom a tsikakway aye na, niye na, faya ma b̄azakway ha, ka s̄arakwa na ta ded̄ek. ⁴ Tad̄a ndowne k̄a gwad̄ na s̄ar Mb̄alom, ane tuk na, ka r̄ahay ha ḡar a bazlam i Mb̄alom mapala eye bay na, neŋgeye ndo i maraw me. Ded̄ek andaya m̄a neŋgeye bay. ⁵ Duh ndo nak̄a faya ma r̄ahay ha ḡar a bazlam i Mb̄alom mapala eye na, maa wud̄a Mb̄alom peteh na, neŋgeye. Andza niye ka s̄arakweye ha na, nakway m̄a h̄alay ŋgay. ⁶ Tad̄a ndowne k̄a gwad̄ neŋgeye mandza eye m̄a h̄alay i Mb̄alom na, m̄andze ŋgay m̄a t̄ara andza i Yesu.

⁷ Dzam ga neheye na wud̄a kurom haladzay aye, wu nak̄a na watsakum naha aye na, wu nak̄a wedeye d̄ada ka ts̄anum bay aye bay. Duh wu nak̄a na watsakum naha aye na, neŋgeye n̄ate b̄ana, wal bay. Ka ts̄anum

na, kurre ahəl niye ka tɛmum bazlam i Yesu aye. Ayaw! Wu nakay guram eye na, bazlam nakə ɓa ka tsɛnum tsiy aye. ⁸ Kwa andza niye ɓɓay na, wu nakə na watsakum naha aye na, andza bazlam wedeye. Maa ɓazakway ha mede niye wedeye na, Yesu. Nəkurom dərmaḱ mede kurom na, wedeye. Andza niye ləvonj faya ma ndəviye. Dzaydzay naka dedək eye ka dazlay a mandəve.*

⁹ Tadə ndoweye kə gwad nənḱeye mandza eye mə dzaydzay ada nənḱeye faya ma nay dərə a malamar nḱay ndo məpe mədzal ḱar ka Mbəlom na, sərɛm ha nənḱeye na, mandza eye ma ləvonj huya. ¹⁰ Ane tuk na, tadə ndoweye ka wudə malamar nḱay na, nənḱeye mandza eye mə dzaydzay. Wu nakə ma dədiye ha ndo abərə ka tsəved i Mbəlom aye na, andaya mə dərəv nḱay kwa tsekwenj bay tebiye. ¹¹ Ane tuk na, ndo nakə faya ma nay dərə a ndo aye na, nənḱeye hus anəke ma ləvonj. Wu nakə faya ma giye tebiye, faya ma giye na, ma ləvonj. Faya ma diye a nḱay na, a sər bay. A nḱatay a dərə bay hərwi nənḱeye ma ləvonj.

Kā gum dərə ka wu i mändzibəra bay

¹² A nəkurom wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom:

Na watsakum naha na, hərwi Mbəlom kə pəsakum ha mezeleme kurom.
A pəsakum ha na, hərwi Yesu Kəriste.

¹³ A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, ndo nakə andaya kwa mändzibəra andaya zuk bay na, ka sərɛm na.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom dərmaḱ.

Nəkurom na, ka nḱwasum ka Fakalaw.

¹⁴ Ayaw! Wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, ka sərɛm Bəba kway Mbəlom.

A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, nəkurom ka sərɛm ndo nakə kwa ahəl niye mändzibəra andaya zuk bay aye na, nənḱeye andaya.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, bazlam i Mbəlom mə dərəv kurom.

Ka hutum ḱadanj, ka nḱwasum ka Fakalaw dərmaḱ.

¹⁵ Kā pumay ɓəzay a mede i ndo i mändzibəra hay bay. Kā wudum wu i mändzibəra bay. Tadə ndoweye ka wudə wu neheye ka mändzibəra aye na, sərɛm ha nənḱeye na, a wudə Bəba kway Mbəlom

bay. ¹⁶ Ndo neheye faya ta giye wu i mändzibəra aye, nətəye na, kəkay? Nətəye na, faya ta giye wu nakə a yay a ḱar a bo tay aye. Wu nakə dərə tay kə nḱatay aye na, a satay məhute. Sa na, faya ta giye ha zlapay tə wu tay niye hay. Wu niye hay mäge andza niye na, Mbəlom ka tətikakway bay. Mäge wu niye hay andza niye na, i mändzibəra. ¹⁷ Sərɛm ha na, mändzibəra faya ma ndəviye ada tə wu neheye ndo hay ta wudə aye tebiye ta ndəviye dərmaḱ. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, nənḱeye ma ndziye ka tor eye.

Gum metsehe ta ndo neheye ta kərah Yesu Kəriste aye

¹⁸ Wawa ga hay, mazlambar mändzibəra ma ndəviye. Nəkurom na, ka tsɛnum ndo mənə dərə i Kəriste andaya bagwar eye ma deyeweye. Azlakwa ndo mənə dərə i Kəriste hay haladzay ta yaw anəke. Hərwi niye ka sərakwa mazlambar mändzibəra ma ndəviye.† ¹⁹ Ahəl niye ndo neheye na, nəkway nətə. Ane tuk na, ta tərə ndo kway hay ta dedək bay. Ti yaw abərə mə walañ kway na, hərwi nakə ta tərə ndo kway hay ta dedək bay aye. Tadə nətəye ndo kway hay, ka dzapakwa nətə na, ta ḱariye kway ha bay. Ta ndziye mə walañ kway. Wu nakay a ge bo andza nakay na, hərwi ada mā sər bo parakka nətəye ndo kway hay bay.

²⁰ Nəkurom na, Kəriste kə wəlakum məsəfərə ada nəkurom tebiye na, ka sərɛm dedək i Yesu. ²¹ Na watsakum naha na, hərwi nakə ka sərɛm dedək i Yesu bay aye daw? Na watsakum naha na, hərwi məgwadakum düh na, ka sərɛm. Ka sərɛm ha na, maraw me andaya kwa tsekwenj ma dedək bay. ²² Ndo i maraw me niye bagwar eye nənḱeye na, way? Ndo i maraw me niye bagwar eye na, ndo nakə a gwad Yesu na, Kəriste bay aye. Ndo mənə dərə i Kəriste na, nənḱeye. Nənḱeye nakə a kərah Yesu Wawa i Mbəlom aye na, a kərah Bəba Mbəlom dərmaḱ. ²³ Tadə ndoweye ka kərah Wawa i Mbəlom na, a kərah na, Bəba Mbəlom dərmaḱ. Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu Wawa i Mbəlom na, ka təma Bəba Mbəlom.

²⁴ Nəkurom na, dzalum ka bazlam i Yesu nakə ka tsɛnum kurre ka madazlay i bazlam i Yesu nakə ka tsɛnum aye. Gum ḱadanj düh na, ka bazlam nakə ka tsɛnum kurre ka madazlay aye, mā ndza ma dərəv kurom. Tadə bazlam neheye ka tsɛnum kurre ka madazlay aye andaya mə dərəv kurom na, nəkurom dərmaḱ ndzum mə helay i Yesu ada mə helay Bəba nḱay Mbəlom. ²⁵ Wu nakə Yesu a gwad ma wəlakweye na, ananj:

* 2:8 Zaba ma Yuhana 13.34. † 2:18 2 Tesalonik hay 2.3-4.

A gwaɗ, ma wɛlakweye sifa nakɛ ma ndɛviye bay aye.

²⁶ Wu nakay na watsakum naha na, hɛrwi mɛgakum daf. Na gakum daf na, hɛrwi ndo neheye a satay mɛvakum gɛr aye. ²⁷ Nɛkurom na, Kɛriste kɛ wɛlakum Mɛsɛfɛre. Mɛsɛfɛre niye na, mandza eye mɛ dɛrev kurom. Hɛrwi niye nɛkurom na, ka pɛlumeye ndo matɛtikakum wu mekelɛj eye sa bay. Ba Mɛsɛfɛre andaya mɛ dɛrev kurom tsiy. Mɛsɛfɛre na, ma tɛtikiye kurom ha ka gɛr i wu hay tebiye. Ada wu neheye faya ma tɛtikakumeye na, dedɛk bɛna, mɛnese mɛ dɛma tɛbey. Ndzum mɛ hɛlay i Yesu Kɛriste andza nakɛ Mɛsɛfɛre a tɛtikakum aye.

²⁸ Wawa ga hay, ndzum mɛ hɛlay i Yesu Kɛriste. Ka ndzumeye mɛ hɛlay ngay na, hɛrwi ada pat nakɛ ma maweye na, kɛ dzadzarakwa bay ada horoy mɛ gakway kame ngay bay. ²⁹ Ka sɛrum ha Yesu na, nɛngɛye ndo i dedɛk. Sɛrum ha dɛrmak na, ndo nakɛ faya ma giye wu nakɛ dedɛk aye na, nɛngɛye ka tɛra wawa i Mbɛlom.

3

Nɛkway ka tɛrakwa na, wawa i Mbɛlom hay

¹ Zɛbum ka mawudɛ bo i Mbɛlom nakɛ a wudɛ kway aye na, hadzɛgay! A gwaɗ nɛkway na, ka tɛrakwa wawa ngay hay. Ta dedɛk nɛkway ka tɛrakwa wawa ngay hay. Ane tuk na, ndo i mɛndzibɛra hay ta sɛr ha nɛkway wawa i Mbɛlom hay bay. A ge andza niye na, hɛrwi nɛteye tɛ sɛr Bɛba kway Mbɛlom bay. ² A nɛkurom dzam ga neheye na wudɛ kurom haladzay aye, nɛkway anɛke na, wawa i Mbɛlom hay tsiy. Kame aza ka tɛrakweye na, kɛkay? Ka tɛrakweye kɛkay na, Mbɛlom ka bɛzakway ha zuk bay. Ane tuk na, ka sɛrakwa ha aza Kɛriste kɛ maw na, ka ngatakweye parakka. Tsa na, ka tɛrakweye andza nɛngɛye. ³ Ada kwa way kɛ pa mɛdzal gɛr ngay ka Kɛriste matɛre andza nɛngɛye na, mɛ ge mɛnese bay andza nɛngɛye nakɛ a ge mɛnese bay aye.

⁴ Tadɛ ndoweye kɛ ge mezeleme huya na, a ge vɛram ka Mbɛlom. Hɛrwi mɛge mezeleme huya na, mɛge vɛram ka Mbɛlom. ⁵ Nɛkurom ka sɛrum ha Yesu Kɛriste a yaw ka mɛndzibɛra hɛrwi mɛzle na mezeleme i ndo hay. Nɛngɛye na, kɛ ge mezeleme kwa tsekweɲ bay tebiye. ⁶ Ndo nakɛ nɛngɛye mɛ hɛlay i Yesu Kɛriste aye na, ma giye mezeleme sa bay. Ndo nakɛ faya ma giye mezeleme huya na, dɛdɛ kɛ ngatay a Yesu Kɛriste bay. A sɛr na bay dɛrmak.

⁷ Tadɛ kɛ ge andza niye na, wawa ga hay, kɛ wɛlumatay tsɛved kwa a way tɛ vakum gɛr bay. Ndo nakɛ faya ma giye

wu nakɛ dedɛk aye huya na, nɛngɛye ndo i dedɛk andza Yesu Kɛriste nakɛ nɛngɛye ndo i dedɛk aye. ⁸ Ane tuk na, ndo nakɛ faya ma giye mezeleme huya na, nɛngɛye wawa i Fakalaw hɛrwi Fakalaw a ge mezeleme na, kwa anɛke bay. Hɛrwi niye Wawa i Mbɛlom a yaw ka mɛndzibɛra na, mɛdɛze ha mɛsler i Fakalaw.

⁹ Ndowneye ka tɛra wawa i Mbɛlom na, ma giye mezeleme huya sa bay. Ma giye mezeleme huya sa bay na, hɛrwi mɛsɛfɛre nakɛ Mbɛlom a wɛlay aye na, gɛdɛɲ eye. Faya ma giye mɛsler mɛ dɛrev ngay. Ma sliye faya mɛge mezeleme huya bay hɛrwi nɛngɛye ka tɛra wawa i Mbɛlom. ¹⁰ Ta sɛriye ha ka bo abɛra wawa i Mbɛlom hay ta wawa i Fakalaw hay na, kɛkay? Ta sɛriye hay na, tadɛ ndoweye kɛ ge wu neheye lele bay, ada a wudɛ malamar ngay hay bay aye na, nɛngɛye ka tɛra wawa i Mbɛlom bay.

Wudum bo nɛte nɛte mɛ walaɲ kurom

¹¹ Bazlam nakɛ kurre ka tsɛnum aye na, wudum bo nɛte nɛte mɛ walaɲ kurom. ¹² Nɛkway na, kɛ tɛrakwa andza Kayin bay.* Nɛngɛye wawa i Fakalaw. Kɛ kɛd malamar ngay mɛdahaɲ eye. A kɛd na na, hɛrwi mey? A kɛd malamar ngay na, hɛrwi mɛsler ngay nakɛ a gawa na, lele bay. Ane tuk na, mɛsler i malamar ngay na, lele.†

¹³ Malamar ga hay, tadɛ ndo i mɛndzibɛra hay ta nakum dɛre na, mɛ gakum wadɛɲ wadɛɲ bay. ¹⁴ Anɛke nɛkway ka sɛrakwa na, nɛkway andza ndo neheye mamɛta eye sa bay. Ane tuk na, nɛkway ka huta kwa sifa wedɛye nakɛ ma ndɛviye bay aye tsiy. Ka sɛrakwa ha na, kɛkay? Ka sɛrakwa na, hɛrwi ka wudakwa malamar kway hay. Tadɛ ndoweye ka wudɛ malamar ngay hay bay na, nɛngɛye huya andza ndo nakɛ mamɛta eye. ¹⁵ Tadɛ ndoweye ka nay dɛre a malamar ngay na, nɛngɛye a tɛra andza ndo mɛkɛde ndo hay. Ka sɛrum ndo mɛkɛde ndo hay na, kɛ huta sifa nakɛ ma ndɛviye bay aye bay. ¹⁶ Ka sɛrakwa mawudɛ bo na, ma kɛkay? Ka sɛrakwa na, Yesu Kɛriste a wudɛ kway, a wɛl ha mɛsɛfɛre ngay hɛrwi kway. Andza niye nɛkway dɛrmak wɛlakwa ha mɛsɛfɛre kway hɛrwi malamar kway hay. ¹⁷ Tadɛ ndoweye wu ngay andaya ada kɛ sɛr ha malamar ngay andaya nakɛ wu andaya faya bay, ka kɛrah mɛwɛlay na, ma sliye mɛgwɛde «Na wudɛ Mbɛlom» daw? Ma sliye faya mɛtsike bay! ¹⁸ Wawa ga hay, tadɛ ka gwadakwa ka wudakwa bo na, ta dedɛk dzɛnakwa bo nɛte nɛte mɛ walaɲ kway. Bɛna ka tsikakwa ta bazlam dedɛk tsa bay.

¹⁹ Tadɛ ka gakwa andza niye na, ka sɛrakweye ha bɛ nɛkway faya ka pakweye bɛzay a tsɛved i dedɛk. Ada andza niye dɛrev

* 3:12 Madazlay i wu hay 4.8. † 3:12 Zɛba ma 1 Yuhana 2.13.

kway ma dzadzariye bay, ma ndziye zayzay kame i Mbəlom. ²⁰ Kwa tadə dərev kway faya ma dakway ha ka gakwa mezeleme bəbay na, dərev kway ma dzadzariye bay, ma ndziye zayzay kame ngay, hərwi Mbəlom na, bagwar eye a sər kway ha a ze dərev kway. ²¹ Andza niye dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, tadə dərev kway kə də ha nəkway ka gakwa mezeleme bay na, kə deyekwa kame i Mbəlom tə madzədzere aye sa bay. ²² Tadə ka tsətsahakwa faya wu kwa wuye mey na, ma vəlakweye hərwi nəkway faya ka rəhakweye ha gər a bazlam ngay andza faya ka gakweye wu nakə a yay a gər aye. ²³ Bazlam nakə a gwadakway rəhakway ha gər aye na, ananj; Dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom ada wudakwa bo nəte nate mə walaŋ kway andza nakə Mbəlom a tsikakway aye. ²⁴ Ndo nakə ka rahay ha gər a bazlam ngay aye na, neŋgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərmak mandza eye ka gər ngay. Ka sərakwa ha Mbəlom mandza eye tə nəkway na, kəkay? Ka sərakwa ha na, ta Məsəfəre ngay nakə a vəlakway aye.

4

Məsəre ha Məsəfəre i Mbəlom na, kəkay?

¹ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, kə pumay zləm a bazlam i ndo neheye tə gwad nəteye na, Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya aye bəse tsa bay. Ane tuk na, ka sərumeje ha ta dedək tadə Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya na, gumay metsehe a bazlam tay lele. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya ka məndzibəra tsij. ² Ka sərumeje ha tadə ndoweje Məsəfəre i Mbəlom andaya faya ma kəkay na, ananj; Tadə ndoweje kə də ha parakka Yesu Kəriste na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom, a tara ndo zezeŋ na, neŋgeye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye andaya faya. ³ Ane tuk na, tadə ndoweje ka təma Yesu andza niye bay na, Məsəfəre nakə mə dərev ngay aye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay aye. Məsəfəre niye na, məsəfəre i ndo mənə dəre i Kəriste. Ba ka mbarum mətsəne na, ndo mənə dəre i Kəriste ma deyewəje. Anəke na, ki yaw, neŋgeje andaya ka məndzibəra.*

⁴ Nəkurom na, wawa ga hay, nəkurom wawa i Mbəlom hay. Ka slum ka ndo maraw me niye hay hərwi Məsəfəre nakə mə dərev kurom aye na, neŋgeje gədanj eye a ze na, məsəfəre i ndo i məndzibəra hay. ⁵ Ndo maraw me niye hay, nəteye na, faya ta tsikiye na, ka wu nakə a yatay a gər a ndo i məndzibəra hay ada ndo i məndzibəra hay

faya ta pəteye zləm na, a nəteye. ⁶ Nəkway na, ka tərakwa wawa i Mbəlom hay. Ndo nakə a sər Mbəlom aye na, ma pay zləm a bazlam may. Ane tuk na, ndo nakə ka tərə wawa i Mbəlom bay aye na, ma pay zləm a bazlam may bay. Tadə ndoweje mə dərev ngay na, məsəfəre dedək eye kəgəbay məsəfəre i maraw me na, ka sərakweye ha na, andza niye.

Maa vəl mawudə bo na, Mbəlom

⁷ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, wudakwa bo nəte nate mə walaŋ kway huya. Hərwi mawudə bo nakə ka wudakweye bo aye a yaw na, abəra ka təv i Mbəlom. Tadə ndoweje ka wuda ndo hay na, niye a də ha na, neŋgeje ka tərə wawa i Mbəlom ada a sər Mbəlom dərmak. ⁸ Ndoweje ka wuda ndo hay bay na, a sər Mbəlom bay. Ka sərakwa ha na, hərwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wuda kway aye na, huya. ⁹ Mbəlom a bəzakway ha parakka a wuda kway na, kəkay? A bəzakway ha a wuda kway na, a sləraw wawa ngay niye felik eye ka məndzibəra hərwi ada kə ndzakwa huya tə neŋgeje ma sifa nakə a vəlakway aye. ¹⁰ Matəra mawudə bo na, mey? Maa lah mawudə Mbəlom na, nəkway daw? A'ay! Maa lah mawudə kway aye, Mbəlom. Ada a sləraw wawa ngay na, a mət andza wu nakə tə vəlawə kəriye hərwi ada mā pəsakway ha mezeleme kway hay.

¹¹ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, kə ge Mbəlom a wuda kway andza niye na, nəkway dərmak wudakwa bo nəte nate mə walaŋ kway. ¹² Mbəlom na, dada ndəray kə ngatay bay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, wudakwa bo nəte nate mə walaŋ kway. Niye a bəz ha na, Mbəlom neŋgeje tə nəkway. Ada faya ma bəziye sa na, ka wudakwa Mbəlom pəteh andza nakə a say aye.

¹³ Ka sərakwa ha nəkway mə həlay i Mbəlom ada neŋgeje tə nəkway na, kəkay? Ka sərakwa ha na, hərwi kə vəlakway Məsəfəre ngay. ¹⁴ Bəba Mbəlom kə sləraw wawa ngay hərwi mətəme ndo i məndzibəra hay. Nəmaa ngatay tə dəre may, nəmaa dətay ha a ndo hay, bəzlam nakay na, dedək. ¹⁵ Tadə ndoweje kə gwad Yesu Wawa i Mbəlom na, Mbəlom neŋgeje tə neŋgeje. Neŋgeje dərmak na, mandza eye mə həlay i Mbəlom. ¹⁶ Nəmay na, nəmaa sər ha Mbəlom a wuda kway, ada nəmaa dzala ha dərmak.

Mawudə bo i Mbəlom nakə a wuda kway aye na, huya. Andza niye ndo nakə ka wuda ndo hay huya aye na, neŋgeje ma ndziye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərmak neŋgeje tə neŋgeje. ¹⁷ Ka sərakwa ha ka wudakwa Mbəlom pəteh na, kəkay? Ka sərakwa ha

* 4:3 Zəba ma 1 Yuhana 1.18.

na, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ka dzədzarakweye bay. Ka dzədzarakweye bay na, hərwi məndze kway nakay ka ndzakweye ka məndzibəra aye na, andza Yesu. ¹⁸ Tadə ka sərakwa ha Mbəlom a wudə kway na, ka dzədzarakweye sa bay. Hərwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wudə kway aye na, ma zliye fakwaya a bəra madzədzere niye tebiye. Wu nakə ndo hay ta dzədzaray aye na, sariya i Mbəlom. Andza niye tadə ndoweje ka dzədzar na, mawudə bo i Mbəlom ma giye məsler mə dərev ngay andza nakə a say a Mbəlom aye bay.

¹⁹ Ka wudəkwa Mbəlom ada ka wudəkwa ndo hay na, hərwi Mbəlom a lah mawudə kway. ²⁰ Tadə ndoweje kə gwad na wudə Mbəlom ada faya ma nay dəre a malamar ngay na, nəngeje ndo i maraw me. Kə ngatay a malamar ngay na, a wudə na bay. Mbəlom na, a ngatay bay ada ma wudəye na na, kəkay? ²¹ Wu nakə Kəriste a gwadəkway gum aye na, mey? A gwadəkway na, ndoweye ka wudə Mbəlom na, mā wudə malamar ngay dərmak.

5

Njwasakwa ka wu i məndzibəra

¹ Kwa way kə dzala ha ka Yesu, nəngeje na, Kəriste Wawa i Mbəlom. Ada kwa way ka wudə bəba i wawa hay na, a wudə wawa ngay hay dərmak. ² Ka sərakwa ha nəkway ka wudəkwa wawa i Mbəlom hay na, kəkay? Ka sərakwa ha na, ka wudəkwa Mbəlom ada faya ka rəhakway ha gər a bazlam ngay mapala eye nakə a tsik aye. ³ Tadə ka wudəkwa Mbəlom ta dedek na, andza məgwədə bazlam ngay mapala eye nakə a tsikakway rəhumay ha gər aye na, ka rəhakweye ha gər. Bazlam ngay hay mapala eye na, ma wurakweye bo haladzay məpay bəzay bay, ⁴ hərwi kwa way nəngeje ka tərə wawa i Mbəlom na, kə sla ka wu i məndzibəra. Ka slakwa faya na, kəkay? Ka slakwa faya na, hərwi ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste. ⁵ Mata sle ka wu i məndzibəra na, way? Mata sle faya na, ndo neheje tə dzala ha tə gwad Yesu na, nəngeje Wawa i Mbəlom aye.

Wu neheje tə da ha Yesu na, Wawa i Mbəlom aye

⁶ Yesu Kəriste na, ki yaw kə mbəzla a yam naka ta dzəhuḅ ha a dāma aye ada ta mbəda ha bambaz ngay. A yaw na, a mbəzla a yam naka ta dzəhuḅ ha a dāma aye dəkdek tsa bay. Ta dzəhuḅ ha a yam ada ta mbəda ha bambaz ngay. Maa bəzakway ha wu neheje dedek na, maa dəkway ha na, Məsəfərə i Mbəlom. Nəngeje na, wu naka faya ma tsikateye a ndo hay aye na, dedek.* ⁷ Maa

dəkway ha Yesu Wawa i Mbəlom na, wu hay mahkar. ⁸ Wu niye hay mahkar aye na, Məsəfərə, yam tə bambaz. Wu neheje mahkar aye ta tərə na, nəte. ⁹ Tadə ka təmakwa wu nakə ndo hay ta diye ha ka gər i wu neheje tə ngatay aye na, ka təmakweye bazlam i Mbəlom dərmak hərwi bazlam ngay nakə a dā ha aye na, a ze i ndo hay. Maa dəkway ha wu niye hay ka gər i wawa ngay na, Mbəlom eye ngway. ¹⁰ Ndoweje kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom na, nəngeje a sər mə gər ngay wu neheje Mbəlom a dā ha aye na, dedek. Ane tuk na, ndoweje kə dzala ha ka Mbəlom bay na, a tərə ha Mbəlom ndo i maraw me. A tərə ha Mbəlom ndo i maraw me na, hərwi a kərəh wu nakə Mbəlom a dā ha ka gər i wawa ngay aye. ¹¹ Wu nakə Mbəlom a dəkway ha aye na, wuyə mey? A dəkway ha na, kə vəkakway sifa nakə ma ndəviye bay aye. Sifa niye a vəkakway aye na, tə həlay i wawa ngay. ¹² Ndo nakə nəngeje mandza eye nəte tə Wawa i Mbəlom aye na, kə huta sifa niye. Ndo nakə nəngeje mandza eye nəte ta Wawa i Mbəlom bay aye na, nəngeje kə huta sifa niye bay.

Sifa nakə Mbəlom a vək aye

¹³ Wu neheje na watsakum naha aye na, a nəkurom neheje ka dzalum ha tə məzele i Wawa i Mbəlom aye. Na watsakum naha na, hərwi ada kə sərūm ha na, ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. ¹⁴ Ahəl nakə nəkway kame ngay aye na, madzədzere andaya mə dərev kway bay. Ka sərakwa ha ta dedek wu nakə ka tsətsahakweye faya tadə a yay a gər na, ma tsənəkweye na. ¹⁵ Tadə ka sərakwa ha faya ma tsənəkweye na wu nakə faya ka tsətsahakweye tebiye na, ka sərakwa ha bə kə vəkakway wu nakə ka tsətsahakwa aye tsiy.

¹⁶ Tadə ndoweje kə ngatay a malamar ngay faya ma giye mezeleme nakə ma diye ha a məməte bay aye na, mā dūwulay me a Mbəlom hərwi ndo niye hərwi ada Mbəlom mā vəkay sifa. Na tsik na, hərwi ndo neheje faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay ha a məməte təbey aye dəkdek tsa. Na tsik na, hərwi ndo neheje faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay a məməte aye bay. Hərwi mezeleme nakə ma diye tay ha ndo hay a məməte aye na, andaya. ¹⁷ Tadə ndoweye kə ge mənese wuray wuray na, a ge na, mezeleme. Ane tuk na, mezeleme hay tebiye ma diye ha ndo a məməte bay.

¹⁸ Ka sərakwa ha kwa way ka tərə wawa i Mbəlom na, ma giye mezeleme huya sa bay, hərwi Yesu Wawa i Mbəlom faya ma tsəpiye na ada Fakalaw ma sliye faya məgay wuray bay.†

* 5:6 Ndo məwetse dərəwel nakay a tsik ka madzəhuḅe i Yesu a yam ta məməte ngay. † 5:18 Zəba ma 1 Yuhana 2.13.

¹⁹ Ka sarakwa ha nəkway na, mə həlay i Mbəlom. Siye i ndo hay tebiye ka məndzibəra na, Fakalaw a ləva tay ha. ²⁰ Ka sarakwa ha Wawa i Mbəlom ki yaw ka məndzibəra na, kə həndəkakway na mədzał gər kway hərwi ada kə sarakwa Mbəlom nakə neŋgeye dedək aye. Nəkway mandza eye mə həlay i Mbəlom nakə dedək aye ada nəkway mandza eye mə həlay i wawa ŋgay Yesu Kəriste. Neŋgeye na, Mbəlom nakə dedək aye. Maa vəlakway sifa nakə ma ndəviye bay aye na, neŋgeye.

²¹ Wawa ga hay, kə pumay bəzay a kule i ndo neheye faya ta zambadəy aye bay.

Masulo i derewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

¹ Neŋ madugula i gay i mađuwule me, na tsikaka naha me na, a nəkar məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka tərə may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye. Na tsikatay naha me a wawa yak hay dərmak. Na wuda tay ha na, haladzay. Maa wuda tay ha na, neŋ dəkdək bay. Ndo neheye tebiye tə sər bazlam nakə a tsik ka gər i Mbəlom nakə dedək aye, ta wuda kurom dərmak. ² Na wuda kurom na, hərwi bazlam niye dedək aye mandza eye mə dərev kway ada ma ndziye mə dərev kway na, ka tor eye.

³ Mbəlom Bəba kway ada wawa ŋgay Yesu Kəriste t̄a pa fakuma ŋgama. Ta sakakweye naha ada ta vəlakweye zay. Nəkway neheye faya ka pakweye bəzay a bazlam nakə dedək aye ada ka wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway aye na, ka hutakweye wu niye hay.

Dedək tə mawudə bo

⁴ Dərev ga kə ŋgwasə haladzay hərwi na tsəne na, siye hay mə walaŋ i wawa yak hay faya ta pay bəzay a tsəved nakə dedək aye. Faya ta giye na, wu neheye Mbəlom Bəba kway a gwad gum aye. ⁵ A nəkar may ga nakə na wuda kar haladzay aye. Wu nakə a seŋ məgwadaka aye na, anaŋ: Wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bazlam nakay na watsaka naha aye na, bazlam wedeye nakə ka tsənum dāda bay aye bay. Na tsikaka naha na, wu nakə 6a ka tsənakwa ahəl niye aye. ⁶ Tadə ka wudakwa Mbəlom na, andza məgwedə faya ka gakweye wu nakə Mbəlom a tsikakway aye. Mbəlom a gwadakum na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya. Nakay na, bazlam nakə ka tsənum ahəl niye kurre ka madazlay i bazlam i Mbəlom nakə ka tsənum aye.

⁷ Na tsikakum andza niye na, hərwi mey? Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo masəpete ndo hay nəteye andaya ta yaw haladzay ka məndzibəra. Nəteye na, Yesu Kəriste ka tərə ndo zezəŋ, ki yaw ka məndzibəra na, ta təma təbey. Ndo nakə faya ma tsikiye andza niye na, neŋgeye ndo mənə dəre i Kəriste. Neŋgeye ndo masəpete ndo hay. ⁸ Hərwi niye, gum metsehe bəna, məsler kurom nakə ka gum tebiye aye mə tərə kəriye bay. Duh gum metsehe hərwi ada ka hutumeye wu i madagər kurom nakə Mbəlom a gwad ma vəlakumeye.

⁹ Sərum ha na, ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Kəriste nakə a tətikakway aye bay, ane tuk na, a ye a səkah ha faya bazlam mekeleŋ eye hay wal na, ndoweye niye

mandza eye mə həlay i Mbəlom bay. Ndo nakə faya ma pay bəzay huya a bazlam i Yesu neheye a tətikakway na, neŋgeye na, mandza eye mə həlay i Mbəlom Bəba kway ada mə həlay i wawa ŋgay Kəriste.

¹⁰ Hərwi niye faya na tsikakumeye: Tadə ndoweye ki ye naha a walaŋ kurom faya ma tətikakumeye bazlam nakə wal abəra ka bazlam i Kəriste nakə a tətikakum aye na, ka təmum na mə ye naha a walaŋ kurom bay. Kwa mətsikay me, k̄a tsikumay me bay. ¹¹ Ndowneye kə tsikay me a slala i ndo niye na, neŋgeye dərmak faya ma pay bəzay ka məge mənəse nakə faya ma giye.

Mandəve i bazlam hay

¹² A seŋ məwatsakum naha wu hay haladzay həbe, ane tuk na, a seŋ məwatsakum naha a derewel bay. Na dzala na, na diye naha ka təv kurom ada wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, ka tsikakweye tə bazlam hərwi ada dərev kway mə ŋgwasə lele kurah kurah.

¹³ Məhay gər i ndo neheye a tərə malarar yak nakə Mbəlom a zla na aye na, wawa ŋgay hay ta tsikaka naha me.

Mamahkar i derewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

¹ Neŋ nakə madugula i gay i mađuwule me aye, na watsaka naha a nəkar Gayus dzam ga nakə na wuđa kar peteh aye.

² A nəkar dzam ga nakə na wuđa kar haladzay aye, neŋ faya na duwulay me a Mbəlom na, wu hay tebiye tā təra lele hərwi ada bo yak ta məsəfəre ta ndziye kame i Mbəlom zayzay lele.

Yuhana a dəsłay ha gər a Gayus

³ Dərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi malamar hay ma mədzal gər ka Mbəlom, ti yawaw kanan, tə tsikenj ka gər yak na, tə gwad: Nəkar na, faya ka pay bəzay a tsəved i dedek tə dərev yak nəte. Na sər ha nəkar na, faya ka giye andza niye huya. ⁴ Na tsəne wawa hay faya ta pay bəzay a tsəved i dedek na, dərev ga kə ŋgwasa haladzay. Dada wuray kwa nəte kə yeŋ a gər andza niye andaya bay.

⁵ A nəkar dzam ga nakə na wuđa kar haladzay aye, nəkar na, faya ka giye wu lele eye. Faya ka dzəniye tay ha malamar kway neheye ka tsəved i Mbəlom aye. Kwa neheye ti yawa naha mbəlok eye hay bəbay na, faya ka dzəniye tay hay. ⁶ Ndo neheye ka gatay gər aye na, nəteye ti yaw kanan tə dəsłaka ha gər haladzay kame i ndo məpe mədzal gər hay. Tə gwad ka wuđa tay ha na, haladzay. Neŋ faya na gakeye amboh, dzəna tay pat pat hərwi ada təv tay nakə ta diye aye na, tā ye kame kame. Dzəna tay na, andza nakə a yay a gər a Mbəlom aye. ⁷ Mede tay nakə faya ta diye na, hərwi ada tā ge məsler i Yesu Kəriste. Ane tuk na, ndo neheye tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, tā zla fataya abəra wuray bay. ⁸ Hərwi niye nəkway ndo mədzal gər ka Mbəlom na, dzənakwa tay ha slala i ndo niye hay hərwi ada nəkway ta nəteye kə gəkwa məsler dziye ta dedek.

Diyotərif ta Demətəriyos

⁹ Na watsa naha derewel a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka təv kurom aye. Ane tuk na, Diyotərif na, a say məpe zləm ka wu nakə na tsik aye bay, hərwi neŋgeye a wuđa matəre bagwar eye kame i ndo hay.

¹⁰ Na ye naha na, na diye ha mənese ŋgay nakə faya ma giye kame i ndo hay andza neŋgeye nakə faya ma dəsiye fağaya parasay aye. Neŋgeye a ge na, wu neheye dekdək tsa bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti yawa a gay ŋgay na, a wuđa matəme tay bay. Ndo mekelenj eye hay a satay matəme ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, a gatay me,

faya ma həhariye tay ha ndo neheye a satay matəme ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

¹¹ A nəkar dzam ga nakə na wuđa kar haladzay aye, ka pay bəzay a mede i ndo niye hay faya ta giye mənese aye bay. Duh pay bəzay na, a mede i ndo neheye faya ta giye wu lele eye. Ndo nakə faya ma giye wu lele eye huya na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu neheye lele bay aye hay huya na, neŋgeye a sər Mbəlom zuk bay.

¹² Demətəriyos na, kwa way a tsik faya a gwad: Demətəriyos na, faya ma giye wu nakə lele aye. Nəmay dərma kə nəmaa gwad faya na, neŋgeye lele. Ada ka sər ha wu nakə nəmaa tsik aye na, dedek.

Mandəve i bazlam hay

¹³ Wu hay andaya haladzay a seŋ mətsikaka naha, ane tuk na, a seŋ məwatsaka naha ka derewel bay. ¹⁴ Na dzala na, neŋ eye na diye naha bəse ka təv yak mazəbaka dərə ada wu nakə a seŋ mətsikaka aye na, ka tsikameye lele.

¹⁵ Zay mā ndza fakaya! Dzam yak neheye kanan ta wuđa kar haladzay aye, ta tsikaka naha me. Tsikatay ha me a dzam kway hay tebiye nəte ta nəte.

Derewel nakə Yuda a watsa aye Məfələkwe

Derewel i Yuda mawatsa eye na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay tebiye ka Yesu. Derewel nakay a ndzəkit bo i derewel i Piyer masulo eye. Yuda faya ma giye gədanj ka ndo neheye ta sənəkateye parasay a ndo hay aye ada mede tay lele bay aye. Ka slakweye mələve ha ka bo mede 6 hus ka 13 ta 2 Piyer madədo 2.

Yuda a ge məsler ta Dzam Guram eye. A həlaw məsənəke hay abəra mə dəma hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a həlay ngay aye. A ge məsler tə gər i bazlam neheye mə derewel i Yahuda hay andaya mə Derewel i Mbəlom bay aye (mede 9, 14 ada 15).

Yuda a watsa tə bazlam mandala eye ma kəkay Mbəlom ma parateye a ndo neheye tə kal ha labara i mawudə bo ngay aye (mede 3 hus ka 13). Ane tuk na, a gwəd mə sakatay ada mə mamatay bo ka mətəme abəra ka mevel i Mbəlom (mede 22-23).

¹ Neŋ Yuda, ndo i məsler i Yesu Kəriste ada neŋ malamar i Yakuba. Na watsakum naha a nəkurom neheye Mbəlom a wudə kurom aye. Neŋgeye a zalakum hərwi ada kə tərūm ndo ngay hay, ada Yesu Kəriste ma tsəpiye kurom. ² Gumay mə bo a Mbəlom huya, mə vəlakum zay ada mə bəzakum ha mawudə bo ngay.

Ndo i maraw me hay

³ Miya malamar ga hay, həbe na dzala məwatsakum naha ka gər i Mbəlom a təma kway ha na, kəkay ngway? Ane tuk na, na watsakum eye naha anəke tə kutonj hərwi na zəba faya na, lele məwatsakum naha. Na watsakum eye naha na, hərwi mə vəlakum gədanj ka məge gədanj ma dedək i Mbəlom nakə ka dzalum ha aye. Sərum ha na, Mbəlom a vəlatay wu neheye a ndo ngay hay. Wu neheye na, ta mbədiye bay ka tor eye.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta gəd naha a walaŋ kurom ta bəbəkək tay. Ndo niye hay na, ngwalak i ndo hay bay. Nəteye faya ta pəliye tsəved ka maməday həlay a ngwalak i Mbəlom nakə a ge kway aye. Tə gwəd na: «Mbəlom kə vəlamay tsəved ka məge kwa mey. Kwa wuray wuray na, nəmaa ləviye gər may.» Andza niye ta kərah Yesu Kəriste bəy nakə ma ləviye kway aye. Ahəl niye kurre ta watsa a Derewel i Mbəlom, slala

i ndo niye hay na, sariya i Mbəlom ma ta gəsiye tay ha.

⁵ Kwa ka sərum ha wu neheye kurre bəbay na, a seŋ məmakum ahaya a gər. Mbəlom a təma tay ahaya İsrəyel hay a bəra ka dala i Ezipt ahəl niye na, kəkay? Ane tuk na, ndo siye hay ta təma bazlam ngay bay. Hərwi niye, Mbəlom kə kəd tay ha a bəra mə dəma mə walaŋ tay.* ⁶ Sa na, gawla i Mbəlom hay dərmak siye hay mə walaŋ tay a satay təv məndze nakə Mbəlom a vəlatay aye bay, tə gər ha. Hərwi niye Mbəlom a dzawa tay ha tə səsəlek, ka ndərəzl fataya a ləvonj zəŋzəŋ eye. Ta ndziye mə dəma ka tor eye. Ta həbiye pat i sariya i Mbəlom nakə bagwar aye ma ta gateye a ndo hay tebiye aye. ⁷ Gəma neheye tə zalatay Sodom ta Gomora ada ta gəma neheye tə mbatay naha aye na, mə mətsakum gər bay dərmak. Ndo i gəma niye hay na, tə gawa mezeleme andza i gawla i Mbəlom niye hay. Tə gawa na, wu neheye lelebay aye wal wal haladzay, wu neheye a ye ka bo i ndo zəŋzəŋ ma giye bay aye. Mbəlom kə kal fataya ako nakə ma mbatiye dadə bay aye. Andza niye, Mbəlom a də ha na, ada ndo hay tə ge andza nakay sa bay.†

⁸ Ndo neheye tə gəd naha a walaŋ kurom aye na, faya ta giye andza ndo i gəma i Sodom ta Gomora hay dərmak. Faya ta nasiye ha bo tay ta wu neheye lelebay aye, hərwi məsine neheye faya ma gatay aye. A satay Mbəlom mə ləvatay gər bay. Faya ta tsədiye tay ha gawla i Mbəlom hay. ⁹ Kwa Misel neŋgeye nakə bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay aye bəbay na, kə ge andza nəteye dəw? Hərwi ahəl niye ta təra tə Fakalaw ka mədahəŋ i Musa na, kə tsadəy a Fakalaw bay. Ane tuk na, a gwadəy a Fakalaw na: «Mbəlom mə gaka dəretsətseh!» ¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye nəteye na, faya ta tsədiye a wu neheye tə sər bay aye. Nəteye na, tə dzala gər bay andza wu i pesl hay. Faya ta giye wu neheye a yay a gər a bo tay aye. Wu niye hay faya ta giye andza niye na, ma dziye tay ha düh.

¹¹ Waawayah! Dəretsətseh ka gər tay hərwi ta vəlay tsəved a mezeleme mə ge fataya bəy andza Kayin.‡ Faya ta giye sewəd hərwi ada tə huta dala andza Balam nakə a ge ahəl niye aye.§ Faya ta naseye a Mbəlom andza Kore nakə a ge ahəl niye Mbəlom a dze ha aye.* Nəteye na, ta dziye andza niye dərmak.

¹² Ahəl nakə faya ka ndayumeye wu mənday ka təv manəte eye na, nəteye mə walaŋ kurom na, andza ndəluḅ nakə ka pe-teked aye. Wu manday nakə tə ndayawa

* 1:5 Zəba mə Məpesle 14. † 1:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 19.1-29. ‡ 1:11 Zəba mə Madazlay i wu hay 4.3-8.

§ 1:11 Zəba mə Məpesle 31.16. * 1:11 Zəba mə Məpesle 16.1-35.

aye na, ta t̄era ha magurlom i m̄ase guzom. T̄e dzala na, ka bo tay d̄ekd̄ek, horoy a gatay bay. N̄ete ye na, andza pazlay nak̄e t̄arwenihhe z̄en z̄en aye. Mat̄asl a v̄əzl na, a h̄al na t̄sekek, k̄e pa yam bay. N̄ete ye na, andza d̄arizl i ḡardaf neheye t̄a wa bay aye. Kwa h̄alay i m̄awe hohway k̄e sla b̄əbay na, t̄a wa bay. N̄ete ye sa na, andza d̄arizl i ḡardaf neheye t̄e ɲgwad̄ tay ha ta z̄l̄alay tay hay dzay aye. Ta m̄at tsad̄ak tsad̄ak. ¹³ N̄ete ye sa na, andza yam nak̄e m̄e magayam faya ma viye ta ḡədan̄ kutokutokuto aye. Mezeleme tay na, a z̄əba parakka andza mad̄ərsəsam nak̄e yam a ḡər ha aye. N̄ete ye na, andza wurzla neheye t̄e ɲgwad̄ ədzid̄ t̄e ḡər ha t̄əv m̄əndz̄e tay aye. Mb̄əlom ka lambadatay t̄əv ma l̄əvon̄ z̄əɲz̄əɲ eye. Ta ndziye m̄e d̄əma ka tor eye.

¹⁴ Ah̄əl niye Henok n̄eɲgeye nak̄e mam̄əkwa ma gawla i Adam aye na, k̄e tsik kurre ka ḡər i ndo neheye. A gwad̄: «Anan̄ B̄əy Maduweɲ ma deyeweȳe ta gawla ɲgay hay haladzay ḡəd̄əbille. ¹⁵ Ma deyeweȳe na, ma gateye sariya a ndo i m̄əndzib̄əra hay tebiye. Ma ḡəsiye tay ha ndo neheye t̄e s̄ər Mb̄əlom bay aye ta sariya. Ma ḡəsiye tay ha na, h̄ərwi wu neheye t̄e gay lelebay aye, ada h̄ərwi bazlam neheye lelebay t̄e tsik faya aye.» ¹⁶ Henok a tsik andza niye na, ka n̄ete ye. N̄ete ye na, faya ta guɲguziye huya. Faya ta wudiye ka bo. Faya ta giye na, wu neheye a say a d̄ərev tay aye. Faya ta d̄əslay ha ḡər a bo tay. Faya ta vatay ḡər a ndo hay h̄ərwi ada ndo hay t̄a t̄əma bazlam tay.

Yuda a v̄əlatay ḡədan̄ a ndo m̄ədzal ḡər hay

¹⁷ A n̄əkurom malamar ga hay, wu neheye ndo i maslan̄ i B̄əy Maduweɲ kway Yesu K̄əriste t̄e d̄akum ha ah̄əl niye t̄e gwad̄ ma ta giye bo aye na, m̄a makumaw a ḡər. ¹⁸ T̄e gwad̄awakum na: «Ah̄əl nak̄e mazlambar Yesu ma deyeweȳe na, ndo hay ta giye andaya ta ɲgwasiye ka ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər hay ka Yesu. N̄ete ye na, t̄e s̄ər Mb̄əlom bay. Faya ta giye wu nak̄e a say a m̄ədzal ḡər tay aye.» ¹⁹ Andza niye n̄ete ye na, ndo neheye ta ɲḡəniye tay ha ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər hay ka Yesu. T̄e dzala i tay na, ka wu i m̄əndzib̄əra, M̄əsəf̄əre i Mb̄əlom andaya m̄e n̄ete ye bay.

²⁰ N̄əkurom dzam ga hay na, gum ḡədan̄ h̄ərwi ada k̄a dz̄ənum bo m̄e walan̄ kurom. Pum m̄ədzal ḡər kurom huya ka bazlam neheye ka dzalum ha faya aye. Bazlam neheye na, ti yaw ab̄əra ka t̄əv i Mb̄əlom. Duwulum me na, ta ḡədan̄ i M̄əsəf̄əre Ts̄ədan̄ɲa eye. ²¹ Mb̄əlom na, a wuda kurom. Ndzum m̄e h̄alay ɲgay. N̄əkway na, pakwa m̄ədzal ḡər kway ka B̄əy Maduweɲ kway Yesu K̄əriste. Ma b̄əzakweye ha na, ka gakway m̄e bo ada ma v̄əlakweye sifa nak̄e ma nd̄əviye bay aye.

²² Dz̄ənum tay ha ndo neheye m̄ədzal ḡər tay m̄ədzadza eye.

²³ Ndo mekeleɲ eye hay na, faya ta vahieye bo tay a sariya i Mb̄əlom. T̄ənum tay ha h̄ərwi ada sariya i Mb̄əlom m̄a ḡəs tay bay. Siye i ndo mekeleɲ eye hay andaya n̄ete ye ta gakum m̄e bo d̄ərmak. Ane tuk na, gum metsehe b̄əna, ka ta d̄ədumeȳe a mezeleme tay. K̄a h̄əndz̄ədum ka wu tay hay bay. Kwa peteked̄ tay niye hay t̄e gawa ha ka bo mezeleme aye na, k̄a t̄ətalum faya bay tebiye.

Zambad̄akway a Mb̄əlom

²⁴ Zambad̄akway a Mb̄əlom h̄ərwi n̄eɲgeye ma sliye faya mah̄əbe kurom ada k̄a d̄ədum ab̄əra ka ts̄əved̄ ɲgay bay. N̄eɲgeye na, ma b̄əriye fakuma ab̄əra mezeleme kurom hay, ma t̄əriye kurom ha ts̄ədan̄ɲa. Ma diye kurom ha ka t̄əv ɲgay. Ka ta l̄əsumeȳe kame ɲgay ka t̄əv i m̄əl̄əve i b̄əy ɲgay. Ka ta ɲgwasiȳe haladzay. ²⁵ Zambad̄akway a Mb̄əlom na, n̄eɲgeye n̄ete ɲgew̄ɲ. Ada maa t̄əma kway ha t̄e h̄alay i B̄əy Maduweɲ kway Yesu K̄əriste na, n̄eɲgeye. Ndo hay tebiye t̄a zambad̄ay, kwa way m̄a d̄əslay ha ḡər a ḡədan̄ ɲgay. N̄eɲgeye na, B̄əy Bagwar eye ma ndziye ka tor eye. Andza niye zla ka madazlay hus ka b̄əgom, ada ka tor eye. Ma t̄əriye andza niye. Amen!

Məsine i Yuhana Məfələkwe

Ndo məwətse dərewel nakay a watsa na, ka mandəve i makurre i nəve temerre ma dāba i Yesu Kəriste. Ahəl niye na, a say a bəy i Roma tã dəslay ha gər andza mbəlom. Siye i ndo məpe mədzal gər hay ta sa dəretsətseh hərwi nakə tã pa mədzal gər tay ka Yesu aye. Ane tuk na, siye hay ta huta gədanj bay.

Derewel i Məsine i Yuhana a ge məsler ka mələve ha ka bo wu hay ada ta mandzəkkit bo i wu hay. Hələy a vay ti yaw na abəra Dzam Guram eye. Məpesle wu hay tã mazəbe i wu hay a dā wu nakə ka ndəv kə rah lele aye.

Madazlay i Məsine i Yuhana (1.1–3.22) na, mē dəma dərewel hay mawatsa eye tasəla.

Ka madədo 4 hus 20 na, tã zla na Yuhana a mbəlom. Ka madədo 4 hus ka 11, a dā ha ma kəkay nakə Yesu a vəl tsəved mahəndəke ada mətsəne dərewel hay i Dzam Guram eye aye. Madədo 12 hus ka 20 faya ma diye ha ka vəram bagwar eye ka gədanj i mənese.

Madədo 21 ta 22 tã dā ha məge wu wəfəye nakə Mbəlom faya ma ləviye ha bo aye.

¹ Derewel nakay a tsik ka wu nakə Mbəlom a dāy ha a Yesu Kəriste aye. Mbəlom a dāy ha na, hərwi ada mē dāy ha a ndo i məsler hay wu nakə ma ta giye bo aye. Yesu Kəriste a slər gawla ngay ka təv i ndo i məsler ngay Yuhana ma məsine hərwi mədāy ha wu nakay. ² Tsa na, Yuhana a tsik wu nakə gawla i Mbəlom a dāy ha aye kame i ndo hay tebiye. Andza məgweđe nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom ada maa dā ha wu neheye a tsik dedek na, Yesu Kəriste.

³ Mbəlom ma piye ngama ka ndo nakə a dzanğa dərewel nakay kame i ndo hay tebiye aye. Ada ndo neheye tã tsəne ada ta rəhay ha gər aye na, Mbəlom ma piye fataya ngama dərma. Hərwi sər ha na, wu neheye ma ta giye bo aye na, mazlambar kə ndzew.

Yuhana a tsikatay naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wal wal tasəla aye

⁴⁻⁵ Maa watsa naha dərewel nakay na, ney Yuhana. Na watsa naha na, a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla ka dala i Azi aye.

Mbəlom mē pa fakuma ngama ada mē vəlakum məndze zay. Neņgeye andaya kwa ka madazlay, neņgeye andaya anəke, ada neņgeye ma maweye sa. Məsəfəre ngay neheye tasəla malətsa eye hay kame i təv məndze i bəy ngay aye tã Yesu Kəriste, tã pa fakuma ngama ada tã vəlakum zay. Yesu Kəriste neņgeye ndo məhəle mbal ta dedek eye, neņgeye makurre i wawa nakə tã lah

məwe aye, neņgeye a lah mələtsew abəra ma mədahanj makurre aye ada neņgeye bəy ka gər i bəy i məndzibəra hay tebiye.

Yesu Kəriste, neņgeye a wudā kway, kə mət hərwi kway. Kə tamakway ahaya abəra mē mezeleme tã bambaz ngay. ⁶ Ka deyewekweye tã neņgeye dziye a mələve i bəy ngay, ka ta ləvakweye tã neņgeye dziye. Nəkway tã neņgeye ka təra kway ha ndo məvəlay wu a Mbəlom hərwi məge məsler i Bəba ngay. Ndo hay tã zambadāy a Yesu Kəriste, gədanj tebiye a yaw na, mē neņgeye ka tor eye. Mē təra andza niye!

⁷ Zəbum dəre: Yesu ma deyeweye na, ma pazlay,

Kwa way tebiye ma ngateye,

kwa ndo neheye tã slaka na ta suwal aye, ta ngateye.*

Slala hay tebiye ka məndzibəra ta tuwiye hərwi ngay.

Ma ta giye na, ta dedek andza niye. Mē təra andza niye!

⁸ Bəy Maduweņ Mbəlom a gwad: «Maa dazlay a wu tebiye na, ney, maa ndəv ha wu hay tebiye na, ney gwa.»

Neņgeye gədanj eye ka gər i wu hay tebiye. Neņgeye andaya kwa ka madazlay, neņgeye andaya anəke, ada neņgeye ma maweye sa.

Məsine i Yuhana

⁹ Maa watsakum naha dərewel nakay na, ney Yuhana malamar kurom. Neņ tã nəkurom nəkway madzapa eye tã Yesu Kəriste. Andza niye, ney faya na siye dəretsətseh andza nəkurom dərma. Nəkway tebiye faya ka səmakway naha. Andza niye, kə pa kway a təv mələve i bəy ngay.

Neņ na, ta gəs ga. Ti ye, tã kal ga ha a gəma nakə malawara eye ta yam tã zalay Patmos aye. Tã kal ga ha a dəma na, hərwi na dāwa ha bazlam i Mbəlom. Na gwadāwa, maa dəkway ha tsəved dedek eye na, Yesu.

¹⁰ Pat wuray, na zəba dəre na, ney mē həlay i Məsəfəre Tsədanjja eye. Pat eye niye na, pat i luma i sidzew. Tsa na, na tsəne mətsike me ma dāba ga andza tolom. A tsik me ta magala ngələkəka. ¹¹ A gwədeņ: «Wu nakə ka ngatay aye na, watsa na ka dərewel. Ka watsa na, sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye təv wal wal tasəla aye. Ma gəma i Efez, ma Simirne, ma Pergam, ma Tiyatir, ma Sardes, ma Filadelfi ada ma Lawdise.»

¹² Na tsəne bazlam niye andza niye na, na mbəda dəre a dāba, na gwad na zəbiye naha ka ndo nakə a tsikenəw me aye. Tsa na, na ngatay naha a lalam hay tasəla məvəda eye ta gura, ako məvata eye faya nəte nəte tay eye. ¹³ Ma wuzlah i wu niye hay na, na ngatay naha a wu eye malətsa eye, a ndzəkkit

* 1:7 Zakari 12.10; Yuhana 19.37.

bo andza ndo. Suwal i peteked ka bo kutsik ada məbara bo eye mə dərev əngəts tə wu nakə tə vəd ta gura aye. ¹⁴ Məkwets ɲgay a dəv herre andza guguman, dəre ɲgay bəbay na, andza dərneħ i ako. ¹⁵ Sik ɲgay hay na, a dəv andza bəre nakə ta pa ako aye. Bədiday ɲgay a ləv andza i yam nakə a vaw abəra mə mahəmba aye. ¹⁶ Mə həlay ɲgay na, wurzla hay tasəla. Maslalam matasla eye hepepe diye sulo sulo faya ma deyeweye abəra mə bazlam ɲgay. Dəre ɲgay andza pat nakə a wur ta magərhəpat aye.

¹⁷ Na ɲgatay na, na dəf abəra ka mbəlom kame ɲgay tsədək tsədək andza na mət. Ane tuk na, a pa fagaya həlay i mənɗay ɲgay. Tsa na, a gwedeɲ: «Kā dzədzar bay, maa dazlay a wu hay tebiye na, neɲ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neɲ. ¹⁸ Neɲ na, ndo nakə ma ndziye ta sifa aye. Na mət ane tuk na, na lətsew abəra mə mədahaɲ. Neɲ na ndziye ka tor eye. Neɲ na, gədaɲ eye abəra ka mədahaɲ ada neɲ gədaɲ eye ka təv mənɗze i mədahaɲ hay. ¹⁹ Wu nakə ka ɲgatay tebiye aye na, watsa na. Watsa tay ha wu neheye faya ma giye bo anəke aye tə bəmalə nakə ma giye bo kame tebiye aye. ²⁰ Wurzla neheye tasəla ka ɲgatay mə həlay ɲgay aye ada lalam hay tasəla mavəda eye ta gura, andza məgwede mey na, na dəkeye ha. Sər ha, wurzla neheye tasəla aye na, gawla i Mbəlom neheye a pa tay ha ada tā tsəpa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu niye hay təv wal wal tasəla aye. Lalam neheye tasəla mavəda eye ta gura aye a da ha na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu eye neheye təv wal wal tasəla aye.»

2

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Efez aye

¹ Ndo niye a gwedeɲ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez aye, gwadatay:

«Maa tsik bazlam eye na, neɲ Yesu ndo nakə wurzla hay tasəla mə həlay i mənɗay ɲgay aye ada neɲgeye faya ma həhaliye ma wuzlah i lalam neheye tasəla tə vəd ta gura, ako fataya aye.»

² A gwadatay na: «Na sər ha məsler kurom, na sər ha ka gum məsler ta gədaɲ haladzay ada ka səmumay naha a dəretsətseh. Na sər ha sa na, ka vəlumatay tsəved a ndo i sewed hay a walaɲ kurom bay. Ndo neheye tə gwad nəteye na, ndo i maslaɲ hay, ane tuk na, nəteye ndo i maslaɲ ga hay bay. Ka zəbum fataya lele, ka sərəm ha nəteye na, ndo i parasay hay. ³ Nəkurom faya

ka səmumay naha a dəretsətseh haladzay hərwi ga, ka yum gər bay.

⁴ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walaɲ kurom. Ka wudum ga andza nakə ahəl niye sa bay. ⁵ Dzalum ka mənɗze kurom nakə ahəl niye aye, zəbum dəre təday ka dədum, ka mum ta dəba. Gərəm ha mezeleme kurom, ndzum andza nakə ka gawum ahəl niye kurre aye. Tadə ka gərəm ha mezeleme kurom bay na, na diye naha na miye ha fakuma abəra lalam lakə mavəda eye ta gura ako faya aye.

⁶ «Ane tuk na, neɲ faya na zambadakumeye hərwi wu mekeleɲ hərwi ka numay dəre a məsler i ndo i Nikolas hay andza neɲ nakə na nay dəre aye.

⁷ «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tā pay zləm a wu nakə Məsəfare Tsədaɲɲa ma tsikiye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, na vəlateye hohway i gərdaf nakə ma guvah i Mbəlom ma vəlateye sifa a ndo hay aye, ta ndiye.*»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Simirne aye

⁸ Ndo niye a gwedeɲ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Simirne aye. Maa tsik bazlam nakay na, neɲ Yesu. Maa dazlay a wu hay tebiye na, neɲ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neɲ. Na mət ada na lətsew abəra mə mədahaɲ.

⁹ «Na sər ha dəretsətseh kurom, na sər ha nəkurom mətawak eye hay. Ane tuk na, nəkurom zlele eye hay duh. Wu neheye lele bay ndo hay faya ta tsikiye fakuma aye na, na sər ha dərmak. Ndo neheye faya ta tsikiye fakuma aye na, tə gwad nəteye Yahuda hay. Ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, nəteye ndo i Fakalaw hay.

¹⁰ «Mazlambar ka sumeye dəretsətseh, ane tuk na, kā dzədzarum bay. Tsəne! Mazlambar Fakalaw ma gəsiye siye i ndo hay mə walaɲ kurom ma piye tay ha a daɲgay hərwi madzədzam kurom. Ka sumeye dəretsətseh məhəne kuro. Kwa ta kədiye kurom bəbay na, səmumay naha, kā gərəm ha mədzal gər abəra ka Mbəlom bay. Andza niye, na vəlakumeye magogoy kurom na, sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹¹ «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tā pay zləm a wu nakə Məsəfare Tsədaɲɲa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye: Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, ta mətiye məməte masulo eye sa bay.»

* 2:7 Madazlay i wu hay 2.8-9.

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Pergam aye

¹² Ndo niye a gwedej sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Pergam aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, nej Yesu ndo nakə maslalam faya matasla eye hepepe diye sulo sulo aye. ¹³ Təv nakə nəkurom mandza eye mə dəma aye na, na sər: Nəkurom mandza eye ma təv nakə Fakalaw nejgeye bəy eye mə dəma aye. Kwa ahəl nakə tə kəf Anjtipas ndo nakə a tsikawa bazlam ga kame i ndo hay tebiye nejgeye ndo ga aye na, ka gərüm ga ha bay, ka pum mədzal gər kurom ka nej huya. Tə kəf na mə walañ kurom ma gəma kurom ma təv naka Fakalaw mandza eye mə dəma aye, ada düh huya faya ka dumeje ha parakka nej na, bəy kurom.

¹⁴ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese hay andaya mə walañ kurom. Ndo hay andaya mə walañ kurom faya ta pay bəzay a matətike i Balam nakə ahəl niye aye.† A tətikay a Balak ma dzəgədiye tay ha Israyel hay a mənese. A vatay gər hərwi ada tə həpəf slo i kule, ada tə ge madama dərma. ¹⁵ Siye hay mə walañ kurom faya ta giye andza niye dərma. Nəteje faya ta pay bəzay a wu nakə ndo i Nikolas hay‡ faya ta tətikiye.

¹⁶ «Mbədum ha mede kurom. Tadə ka mbədum ha mede kurom bay na, na diye naha mazlambar ka təv kurom ta maslalam naka ma deyeweye abəra mə bazlam aye, na giye ha vərəm ka ndo kurom niye hay.

¹⁷ «Ndo neheye zləm andaya faya aye na, tə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanjja eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

«Ndo neheye ta səmay naha, ta njwasa ka dərətsətseh aye na, na vəlateye dəf naka dādā ndo hay ta ngatay bay aye. Na vəlateye kwar herre eye, məzele wedeye mawatsa eye ka kwar eye niye. Məzele niye na, ndəray a sər bay. Mata səre na, ndo nakə ka təma na a həlay aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Tiyatir aye

¹⁸ Ndo niye a gwedej sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Tiyatir aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, Wawa i Mbəlom. Dəre njgay na, andza dərneh i ako.

Sik njgay hay a dəv andza bəre nakə tə pa ako aye.

¹⁹ «Na sər ha məsler kurom hay. Na sər ha ka wudum ndo hay ada faya ka pumeye mədzal gər kurom ka nej huya. Na sər ha faya ka səmumeye naha a dərətsətseh. Na sər ha na, faya ka dzənumeye siye i ndo hay dərma ada wu nakə faya ka gumeye anəke aye na, a ze nakə ahəl niye aye.

²⁰ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walañ kurom. Njwas niye tə zalay Zizabel aye na, ka vəlumay tsəved mändze mə walañ kurom. A gwañ nejeje na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Ane tuk na, nejeje faya ma vateje gər a ndo i məsler ga hay, nejeje faya ma tətikateye məge madama ada ka mahəpəde slo i kule. ²¹ Na paslay həlay eye hərwi ada mə mbəda ha mede njgay, ane tuk na, a say bay, nejeje faya ma giye madama huya.

²² «Hərwi niye, na vəleye dərətsətseh haladzay, ma siye dərətsətseh ka təv məhəne njgay. Ndo neheye tə gawa madama dziye na, ta siye dərətsətseh haladzay dərma. Tadə ta gər ha mezeleme tay ada ta gər ha mezeleme tay bay na, ta matije. ²³ Na bəbazlije tay ha wawa njgay hay hərwi ada məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma wal wal tebiye tə sər ha na, wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə gər tay ada wu nakə a yatay a gər aye, nej na sər ha tebiye. Nəkurom tebiye na vəlakumeye magogoy kurom na, də ka məsler nakə ka gum aye.

²⁴ «Ane tuk na, nəkurom siye neheye ma gəma i Tiyatir ka pumay zləm a bazlam i njwas niye təbey aye, wu nakə ndo hay tə zalay wu mangaha eye i Fakalaw aye na, nəkurom ka sərüm təbey. A nəkurom na, bazlam mekelən eye andaya nakə na tsikakumeye bay. ²⁵ Wu nəte na, pum na wu nakə ka tətikumeye a gər bənjənj lele hus a pat nakə na maweye.

²⁶ «Ndo neheye ta səmay naha, ta njwasa ka dərətsətseh aye ada faya ta giye wu nakə a yeñ a gər aye hus ka mandəve i mändzibəra na, na vəlateye gədanj ka slala i ndo hay tebiye. ²⁷ Na vəlateye gədanj andza gədanj nakə Bəba a vələñ aye dərma. Ta ləviye ndo hay ta gədanj, ta bəbazlije tay ha ndo i sewəd hay andza ndo naka mə həbiye tay ha guram i səngəle hay ndəslof ndəslof aye. ²⁸ Na vəlateye bamta§ nakə a dəv ta mbəlomda aye dərma.

²⁹ «Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanjja eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

† 2:14 Zəba mə Məpesle 31.16, 22.1–25.9.

‡ 2:15 Məsine i Yuhana 2.6.

§ 2:28 Bamta a də ha na, Yesu. Zəba ma

3

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Sardes aye

¹ Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Sardes aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom tasəla mə həlay ŋgay aye ada wurzla hay tasəla mə həlay ŋgay aye dərmak. Na sər wu nakə faya ka giye aye. Ndo hay faya ta dəslakumeye ha gər tə gwad ka hutum sifa, azlakwa dūh nəkar andza maməta eye.

² «Pədəkum, gum gədaŋ bəna ka mətumeye tsədək tsədək hərwi na zəba faya məsler kurom ka dəre i Mbəlom na, tsədəŋŋa zuk bay. ³ Dzalum na, ka wu nakə ka tsənum ahal niye aye ada ka təmum bazlam i Mbəlom na, ma kəkay aye ada mbədəm ha mede kurom. Niye na, pum na a dərev kurom. Tadə ka pədəkum bay na, sərūm ha na diye naha ka təv kurom. Ane tuk na, na diye naha a həlay waray na, ka sərūmeye ha bay. Na diye naha andza məkal.

⁴ «Ane tuk na, ndo siye hay andaya mə walaŋ kurom ma gəma i Sardes, nəteye ta ge ndəluḅ ka peteked tay təbey. Nəteye na, tə yeŋ a gər lele. Ta piye peteked herre eye ka bo ada nəmaa diye ka bo dziye.

⁵ «Andza niye, na kalateye ka bo peteked herre eye a ndo neheye tə səmay naha tə ŋgwasa ka dəretsətseh aye. Ta watsa məzele tay a derewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Dada na mbatiye ha məzele tay abəra mə derewel nakay bay. Na diye tay ha kame i Bəba ga Mbəlom ada kame i gawla ŋgay hay, nəteye i ga hay.

⁶ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Filadelfi aye

⁷ Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Filadelfi aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom ada neŋgeye na, a raw me təbey. Kəle i bəy Davit na, mə həlay ŋgay. Tadə ka həndək abəra ma məged na, ndaray andaya ma sliye faya madərəzl na bay. Tadə ka dərəzl na məged na, ndaray ma sliye faya mahəndəke na bay.

⁸ «Na sər wu nakə faya ka gumeye aye. Na sər ha gadaŋ kurom na, tsekweŋ tsa, ada azlakwa ka gum wu nakə a yeŋ a gər aye haḅe bədəw? Ka rəhumay ha gər a bazlam ga, ka gwadum nəkurom na, ndo ga hay. Na həndək abəra ma məged hərwi kurom, ndaray ma sliye faya madərəzle na bay. ⁹ Tsənum, anaŋ wu nakə na giye ta ndo neheye nəteye ndo i Fakalaw hay aye. Faya ta tsikiye tə bazlam, tə gwad nəteye Yahuda hay, ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, ta raw me dəkdek tsa. Na gateye kutonj, tā yaw tā dəkwakum gurmetts. Ta səriye ha na, na wuda kurom. ¹⁰ Nəkurom na, ka səmumay naha a bazlam ga andza nakə na tsikakum səmumay naha aye. Hərwi niye, neŋ na tsəpiye kurom hərwi ada kə yum a dəretsətseh bay. Dəretsətseh nakay ma diye kwa ka way, ma dziye tay ha ndo i məndzibəra hay tebiye. ¹¹ Mazlambəra na maweye. Pum wu nakə ka tətik aye bəŋbəŋ a gər hərwi ada mə buwa fakuma abəra magogoy kurom bay.

¹² «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka dəretsətseh aye na, na piye tay ha a gay i mədəslay ha ga a Mbəlom ga andza sik i galak nakə tə lawa a wuzlah i gay aye, ta ndziye ka tor eye. Wuray andaya nakə ma həharatay ahaya abəra mə dəma aye bay. Na watsiye məzele i Mbəlom ga ka nəteye, ta məzele i gəma i Mbəlom ga. Gəma niye na, Zərozelem wedeye. Mbəlom ma slaraweye abəra mə mbəlom. Na watsiye məzele ga wedeye ka ndoweye neheye dərmak.

¹³ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Lawdise aye

¹⁴ Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə tə zalay «Mā təra andza niye» aye. Faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a ge aye, maraw me andaya mə bazlam ŋgay kwa tsekweŋ bay. Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ŋgay.

¹⁵ «Na sər wu nakə faya ka gumeye. Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh wal bay sa. Ka ndzumeye ma wuzlah eye gəŋgəlanjlanj andza niye na, a yeŋ a gər bay. ¹⁶ Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh kəgəbay daduk daduk wal bay sa, nəkurom mandza eye ma wuzlah eye andza niye sa na, na wənahiye kurom ahaya abəra mə bazlam ga.

¹⁷ «Ka gwađum nəkurom na, zlele eye, ka hutum wu hay tebiye, wuray a kətsakum bay. Ane tuk na, nəkurom dəretsətseh eye hay, ka gum mə bo. Nəkurom mətawak eye hay petekəd andaya fakuma bay, nəkurom guluf eye hay na, ka sərüm bay. ¹⁸ Hərwi niye, neñ faya na tsikakumeye wu nakə ka gumeye. Səkənum gura nakə ta lambad ta ako, a dəv wuzl wuzl haladzay aye. Dumara, səkənum mə gay ga hərwi ada kə tərüm zlele eye hay ta dedək. Dumara, səkənum petekəd herre eye, kə pum ka bo. Andza niye horoy ma gakumeye sa bay hərwi nəkurom bo kəriye sa bay. Səkənum sidem i dəre, mə dzəna kurom hərwi ada kə ngatamay a wu hay sa.

¹⁹ «Neñ na, ndo neheye na wuda tay ha aye na, na ngərəziye fataya, na datay ha metsehe. Kə ge andza niye na, mbəđum ha mede kurom, pumeñ bazay tə dərev kurom peteh. ²⁰ Tsənum, na lətsiye ka həlay i məged ada na zaliye. Ndo nakə kə tsəne bədiday ga aye ada ka həndəkeñ na məged na, na fələkwiye a gay ngay, nəmaa ndiye daf salamay.

²¹ «Ndo neheye ta səmay naha, ta ngwasa ka dəretsətseh aye na, na vələteye tsəved hərwi ada tə yaw, nəmaa ndziye ka təv mändze i bəy ga, andza neñ na səmay naha, na ngwasa ka dəretsətseh aye, ada neñ ta Bəba ga, nəmay ndziye ma bəy ngay.

²² «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pəy zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

4

Məged mahəndaka eye mə mbəlom

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a wu mekeleñ.

Na ngatay a məged mahəndaka eye mə mbəlom, na tsəne bədiday i ndo nakə a ləv andza tolom a tsiken me meeneñ aye sa. A gwedeñ: «Tsalaw a gəma kanan hərwi ada na dəkeye ha wu nakə ma giye bo kame mba aye.»

² Kwayanña Məsəfəre Tsədanña eye a yaw a zla ga. Tsa na, na ngatay a təv mändze i bəy mə mbəlom. Ndo weye mandza eye faya. ³ Ndo niye mandza eye na, da'ar ngay a wuzl dəre andza kwar nakə ngwalak eye, tə zalay *zaspə* ada *sardowan* aye. Kulay a lawara na təv mändze i bəy niye tuwzik. Kulay niye na, a wuzl dəre andza kwar ngwalak eye, tə zalay *emerod* aye dərmak.

⁴ Təv mändze hay kuro kuro sulo gər eye fad dandahtahha tə lawara na təv mändze i bəy niye. Madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad mandza eye hay faya. Petekəd neheye ka bo tay aye na, kwedək kwedək. Kwa way tə dzagwa i bəy mə gər. Dzagwa niye hay na, tə ngar ta gura. ⁵ Mawutsədə i mbəlom a wutsədəw abəra ma təv mändze

i bəy niye. Maləve i mbəlom a ləvaw abəra mə dəma dərmak. Kame i təv niye na, wuye hay andaya tasəla andza lalam, ako faya a dəv haladzay. Wu niye hay tasəla andza lalam aye, nəteye na, məsəfəre neheye tasəla mandza eye kame i Mbəlom aye. ⁶ Kame i təv mändze i bəy niye na, wuye andaya andza dəlov, a wuzl dəre andza malam, dəre a ye abəra mə dəma kwetseh kwetseh.

Wu hay fad tə lawara na təv mändze i bəy a wuzlah. Wu niye hay na, wu neheye ta məsəfəre tay aye. Ta dəba, dəre andaya fataya ada ta diye i me dəre andaya fataya, ngurti ngurti. ⁷ Wu niye makurre aye na, a ndzəkət bo zil, masulo eye a ndzəkət bo vo'ar i sla wawa eye, mamahkar eye na, da'ar ngay a ndzəkət bo ndo zezeñ ada mafad eye a ndzəkət bo matsəv nakə faya ma tsəviye aye. ⁸ Wu neheye fad aye na, kwa way ta gwəzleviyek eye hay faya məkwa məkwa. Ka gwəzleviyek niye hay dəre hay fataya haladzay ta dəba eye kwa tə huđ eye ndot-sndotsta. Ta həpat kwa ta həvad faya ta giye dəmes huya, tə gər ha bay. Ma dəmes tay niye na, tə gwad:

«Bəy Maduven Mbəlom nəkar na, tsədanña kwa məneə andaya ka təv yak bay, nəkar gədan eye ka gər i wu hay tebiye, nəkar andaya kwa ahal niye, nəkar andaya anəke, ada ka deyewe.»

⁹ Andza niye, wu neheye fad aye na, tə gawa dəmes ada ta zambadaway a Mbəlom nakə mandza eye ka təv mändze i bəy ngay aye ada a neñgeye nakə ma ndziye ka tor eye. Tə dəslay ha gər, tə gay sisə. ¹⁰ Ahal nakə tə gawa ha andza niye na, madugula neheye kuro kuro fad aye ta dəkwawa gurmets kame i Mbəlom, neñgeye nakə mandza eye ka təv mändze i bəy ngay aye ada neñgeye mandza eye ka tor eye. Tə dəslaway ha gər, ta tsakwawa dzagwa i bəy niye hay mə gər tay aye tə pawa kame ngay, tə gwad:

¹¹ «Bəy Maduven may Mbəlom,

nəkar na, ka sla da,
ndo hay tə dəslaka ha gər,
tə zambadaka ta dedək
ada gədan a yaw na, mə həlay yak.
Hərwi maa ge wu hay tebiye na, nəkar,
wu neheye a ge bo na,
hərwi a saka wu neheye tebiye tə ge
andaya.»

5

Ta zambaday a ndo nakə a təra andza wawa i təban i Mbəlom aye

¹ Tsa na, na ngatay a derewel mə həlay i ndo nakə mandza eye ka təv mändze i bəy aye. Derewel niye na, magəsa eye mə həlay i mənday. Tə watsa faya wu na, diye sulo sulo. Tə padə na ka bo. Tə gəs na tə

wu mägəse dərəwel təv tasəla hərwi ada mǎ hǎndǎk bay.

²Ma dǎba eye na nǎgatay a gawla i Mbǎlom gǎdanj eye, a tsətsah ta magala, a gwad: «Way nakǎ nǎgwalak eye kame i Mbǎlom kǎ sla dǎ mǎpǎle faya abǎra wu mǎgəse dərəwel ada ma hǎndǎkiye na aye na, way?»

³Ane tuk na, ndǎray kwa nǎte nakǎ ma sliye faya mahǎndǎke ada ma zǎbiye ka wu nakǎ mǎ dǎma aye na, andaya bǎy tebiye. Mǎ mbǎlom, ka dala, ma bǎd, kwa ka waray, ndǎray andaya bǎy. ⁴Na tuwa haladzay hərwi ndǎray andaya nǎgwalak eye kame i Mbǎlom nakǎ ma sliye mahǎndǎke dərəwel ada ma zǎbiye a dǎma dǎre aye na, andaya kwa nǎte bǎy.

⁵Ane tuk na, nǎte mǎ walanj i madugula neheye kuro kuro sulo gǎr eye fad aye a gwedǎnj: «Kǎ tuwa bǎy, zǎba dǎre: Zil nakay na, a yaw abǎra ma gwala i Yahuda, nǎnǎgeye gwala i Davit. Nǎnǎgeye kǎ nǎgwasa ka wu hay tebiye, mǎ pǎliye ha wu mǎgəse dərəwel neheye tasəla aye ada ma hǎndǎkiye na dərəwel.»

⁶Tsa na, na nǎgatay a ndoweye, nǎnǎgeye malǎtsa eye ma wuzlah i təv mǎndze i bǎy. Madugula neheye kuro kuro sulo gǎr eye fad aye tə wu neheye fad aye tə lawara na a wuzlah. A ndzakit bo na, wawa i tǎbanj, andza ta kǎd na ahǎl niye nǎte. Dǎram ka gǎr nǎgay tasəla ada dǎre andaya faya tasəla dǎrmak. Dǎre neheye tasəla aye na, mǎsǎfǎre neheye kame i Mbǎlom aye, Mbǎlom faya ma slǎriye tay ha ka mǎndzibǎra tebiye.

⁷Wawa i tǎbanj niye a ye ka təv i ndo nakǎ mandza eye ka təv mǎndze i bǎy aye. A ye naha na, a tǎma na dərəwel abǎra mǎ hǎlay i mǎnday nǎgay.

⁸A tǎma faya abǎra dərəwel niye na, wu neheye fad aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gǎr eye fad aye ta dǎkw gurmets kame nǎgay. Nǎteye niye tebiye kwa way ta gandzaval mǎ hǎlay ada nǎgwalak i gandayah hay mǎvǎda eye ta gura andaya fataya dǎrmak maraha eye hay tə wu eye andaya tə pawa faya ako na, a ze hunǎja. Wu niye a ze hunǎja eye na, maduwule me i ndo mǎpe mǎdzal gǎr hay ka Yesu neheye ta dǎwulaway naha me aye.

⁹Tǎge dǎmes wedǎye. Ma mǎge dǎmes tay nakǎ faya ta giye na, tə gwad: «Nǎkar na, ka sla dǎ matǎme dərəwel nakay ada mahǎndǎke na wu nakǎ tə gǎs ha aye dedǎk.

Hǎrwi ta kǎd kar andza wawa i tǎbanj nakǎ tə kǎdaway a Mbǎlom aye, ada ka sǎkǎmatay ahaya ndo hay abǎra mǎ mezeleme tə bambaz yak, ka hǎlatay ahaya ka təv i Mbǎlom.

Kwa nǎteye na, gwala waray, kwa tə tsik me i gǎma waray,

kwa slala waray, kwa nǎteye mandza eye ma gǎma waray,

nǎkar ka hǎlatay ahaya ka təv i Mbǎlom.

¹⁰Ka tǎra tay ha ndo yak hay, nǎkar ka lǎvateye gǎr.

Ka tǎra tay ha ndo mǎvǎlay wu a Mbǎlom hərwi ada tə gay mǎsler a Mbǎlom, ada nǎteye ta tǎriye bǎy ka mǎndzibǎra tebiye.»

¹¹Tsa na, na nǎgatay a gawla i Mbǎlom hay, gwəzem gwəzem haladzay ma pasliye bo bǎy. Tǎ lawara na təv mǎndze i bǎy ada wu neheye fad aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gǎr eye fad aye teleleviiv a wuzlah. Na tsǎne dǎmes tay. ¹²Tǎ gawa dǎmes ta magala, Tǎ gwad:

«Wawa i tǎbanj nakǎ tə kǎd na aye na, gǎdanj tebiye mǎ hǎlay nǎgay, zlele tebiye na, i nǎgay, a sǎr wu hay tebiye, nǎnǎgeye gǎdanj eye.

Nǎnǎgeye na, kǎ sla ndo hay tā dǎslay ha gǎr ada tə zambadaj.

Zǎba faya tǎday, nǎnǎgeye na, mǎzlabǎ eye.»

¹³Tsa na, na tsǎne mǎge dǎmes i wu neheye tebiye Mbǎlom a ge aye. Wu neheye mǎ mbǎlom aye, neheye ka mǎndzibǎra aye, neheye ma bǎd aye, neheye ma dǎlov aye, tə gawa dǎmes tay eye, tə gwad:

«Zambadajway a ndo nakǎ nǎnǎgeye mandza eye ka təv mǎndze i bǎy aye ada a ndo nakǎ nǎnǎgeye andza wawa i tǎbanj aye,

dǎslakwatay ha gǎr.

Gǎdanj tebiye a yaw na, abǎra ma nǎteye.

Zǎba, nǎteye na, mǎzlabǎ eye hay ka tor eye.»

¹⁴Wu neheye fad aye ta mbǎda faya tə gwad: «Mǎ tǎra andza niye!» Madugula neheye kuro kuro sulo gǎr eye fad aye na, ta dǎkw gurmets kame i ndo neheye nǎteye mandza eye ka təv mǎndze i bǎy aye ada tə dǎslatay ha gǎr.

6

Wawa i tǎbanj a dǎzlay a mǎpǎle ha wu neheye tasəla tə ǎar ha dərəwel aye

¹Ahǎl nakǎ Wawa i tǎbanj a tǎma dərəwel a hǎlay, a dǎzlay mǎpǎle ha wu neheye tasəla tə ǎar ha dərəwel aye na, na nǎgatay. A pǎla ha nǎte. Tsa na, na tsǎne mǎtsike me abǎra mǎ walanj i wu neheye fad aye, mǎtsike me nǎgay niye a lǎv andza malǎve i mbǎlom, a gwad: «Dara!» ²Tsa na, na nǎgatay a pǎles kudəkudək eye. Ndo mandza eye faya, tə lalanj eye mǎ hǎlay. Tǎ pay dzagwa i bǎy a gǎr. Mata sle ka wu hay tebiye na, nǎnǎgeye. A ye mǎge vǎram ada ma nǎgwasa weye fataya.

³Wawa i tǎbanj niye a pǎla ha masulo i wu neheye tə ǎar ha dərəwel aye. Na tsǎne

mətsike me abəra mə walañ i wu neheye fad aye, masulo eye mə walañ tay, a gwad sa: «Dara!»⁴ Tsa na, pəles neñged a yaw. Pəles niye na, a zəba ndozza andza ako. Ndo nakə mandza eye faya aye na, tə vəlay gədañ ka məzle vəram, maye ha ka məndzibəra hərwi ada ndo hay tã kəf bo. Tə vəlay maslalam bagwar eye a həlay.

⁵ Tsa na, Wawa i təbañ a pəla ha mamahkar i wu neheye tã bar ha dərewel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mamahkar eye mə walañ tay a wuda, a gwad sa: «Dara!» Kwayañña, na ngatay a pəles a zəba zeñzeñ. Ndo nakə mandza eye faya aye na, agwada mə həlay ngay.⁶ Na tsəne maləve i wu mə walañ i wu neheye fad aye andza mətsike me i ndo. A gwad: «Suloy nakə tã ge faya məsler hwapat aye a sla wuray bay. Ta səkəmiye daw agwada nəte tsa. Tadə bəle na, ta səkəmiye agwada mahkar.» A gwad sa: «I mal ta guzum na, ka nas ha bay.»

⁷ Wawa i təbañ a pəla ha mafad i wu neheye tã bar ha dərewel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mafad eye mə walañ tay a wuda, a gwad: «Dara!»⁸ Tsa na, na ngatay a pəles mekeleñ eye a yaw. Mazəbe ngay eye na, a zəba kulah andza gengis. Ndo nakə mandza eye faya aye na, məzele ngay Mədəhañ nakə ma kədiye ndo hay aye. Ndo nakə tã zalay Təv Məndze i Mədəhañ hay aye na, faya ma pay bəzay. Ta ngəna ha məndzibəra fad. Tə vəlatay nəte ada tã vəlatay faya gədañ hərwi ada tã bəbazl tay ha ndo hay abəra mə dəma. Ta bəbazliye tay ha ta maslalam ada siye hay ta mətiye tã may, siye hay ta mətiye ta dəvats ada wu i pəsl hay ta bəbazliye tay ha.

⁹ Wawa i təbañ a pəla ha mazlam i wu neheye təsəla tã bar ha dərewel aye. Tsa na, na ngatay a ndo neheye tã kəf tay ha ahəl niye aye ma huvo i təv məvəlay wu a Mbəlom aye. Ndo neheye tã kəf tay ha ahəl niye na, hərwi ta təma bazlam i Mbəlom ada hərwi nakə tã dəwa ha parakka aye.

¹⁰ Ta wuda ta magala, tã gwad: «Bəy Maduweñ may nəkar na, tsədañña. Nəkar ka tsik na, dedek huya. Ndo neheye ka məndzibəra tã kədəw may aye, ka gateye sariya na, kədəy? Ka gateye dəretsətseh na, kədəy?»

¹¹ Tsa na, nəteye tebiye tã pa fataya pe-teked kədəkədək eye. Tã gwadatay: «Həbum tsekweñ təmad təday, hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka ndəvumaw zuk bay. Ndo mekeleñ eye hay andaya, nəteye malamar kurom neheye faya ta gay məsler a Mbəlom aye. Kutoñ ndo hay ta kədiye tay ha təday andza nəkurom neheye tã kədəw kurom aye dərmak.»

¹² Wawa i təbañ niye a pəla ha maməkwa i wu neheye təsəla tã bar ha dərewel aye. Kwayañña a pəla faya abəra na, məndzibəra a bəl haladzay dzeki6 dzeki6. Pat a mbədə andza peteked zeñzeñ eye i mətuwe mədañ. Kiyə na, a təra ndozza andza bambaz.¹³ Wurzla hay tã kutsaw abəra ma magərmbəlom bəramama ka dala andza madaəbalak i gurov neheye mətasl a kutsa ahaya abəra mə gərdaf aye.¹⁴ Magərmbəlom a dze tatəh andza tã pađa dərewel. Dala neheye malawara eye ta dəlov aye ti ye abəra ka təv məndze tay hay. Mahamba hay tã lətse abəra ka təv tay hay, ti ye a təv eye.

¹⁵ Ndo neheye ka məndzibəra aye tã ngaha bo tebiye, ta hway, tã ngaha bo a bəd hay ada tã tsal a mahamba mata ngehe bo a lar. Beke hay ta ndo neheye nəteye beke hay bay aye, nəteye tebiye ta hway tã ngaha bo. Kwa bəy hay ada bagwar hay, kwa bəy i sidzew hay, kwa ndo i zlele hay ta gədañ eye hay aye, nəteye tebiye ta hway.¹⁶ Tə zalatay ka bo a mahamba ada a hotokom hay, tã gwad: «Mbəzlumaw famaya ada kã ngahum may tey, hərwi ada ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye mã ngatamay bay. Sa na, hərwi ada Wawa i təbañ mã gəs may ta sariya bay,¹⁷ hərwi həlay i məgəse ndo hay a sariya kə ndislew. Pat eye niye na, ndəray andaya masəmay naha bay.»

7

Gawla i Mbəlom a ge ngodgor ka ndo i Mbəlom hay ka da'ar

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a gawla i Mbəlom hay fad, nəteye malətsa eye ka kokway i məndzibəra fad. Faya ta geye me a mətasl neheye fad ka kokway i məndzibəra hərwi ada tã vəzl ka məndzibəra bay ada tã lamay a dala bay, kwa a dəlov, kwa a gərdaf hay, tã lamay bay.

² Na ngatay a gawla i Mbəlom neñged, a yaw mə bəzay. Mə həlay ngay na, wu məge ha ngodgor ka ndo i Mbəlom hay, i Mbəlom nakə neñgeye ma ndziye ka tor eye. A zalatay a siye i gawla i Mbəlom neheye fad aye hərwi Mbəlom a vəlatay gədañ ka mənese ha dala ta yam. A zalatay ta magala,³ a gwadatay: «Kã nasum ha dala, yam ada ta dərizl i gərdaf hay zuk bay. Həbum, namaa giye ngodgor i Mbəlom ka ndo i məsler i Mbəlom hay təday.»

⁴ Tsa na, ndo neheye tã ge fataya ngodgor aye nəteye nday na, tã tsikenj. Nəteye gwezem temerre tã kuro kuro fad gər eye fad. Ndo neheye na, ti yaw ma gwala i Israyel hay tebiye.⁵ Gwala i Yahuda nəteye 12 000, gwala i Ruben 12 000, gwala i Gad 12 000,⁶ gwala i Aser 12 000, gwala i Naftali 12 000, gwala i Manase 12 000,⁷ gwala i

Simeyon 12 000, gwala i Levi 12 000, gwala i Isakar 12 000, ⁸ gwala i Zabulon 12 000, gwala i Yusufa 12 000, gwala i Bendzamen 12 000. Ndo neheye tebiye ta ge fataya ɲgodgor i Mbəlom aye.

Ndo neheye haladzay ti yaw ma slala hay wal wal aye

⁹ Ma dāba eye na, na ɲgatay a ndo hay haladzay mbərzəzza, ma pasliye bo bay. Ti yaw abəra ma gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ti yaw na, kwa abəra ma gəma waray, kwa ma gwala waray, kwa ma slala waray, kwa neheye tə tsik me i gəma waray waray aye. Nəteye tebiye kame i təv məndze i Bəy kame i Wawa i təbən. Nəteye tebiye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo ada nəteye tebiye ta hawal i gərdaf nakə tə zalay təbāh aye mə həlay tay hərwi mazambaday a Mbəlom. ¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwad:

«Mandza eye ka təv məndzay i bəy na, Mbəlom kway ada Wawa i təbən, maa mbəl may ha na, nəteye.»

¹¹ Gawla i Mbəlom hay tebiye, tə lawara na təv məndze i bəy ada madugula neheye kame i Mbəlom aye ada ta wu neheye fad aye, tə lawara tay ha a wuzlah. Tsa na, ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər a Mbəlom. ¹² Tə gwad:

«Ayaw, mā təra andza niye!
Məzlab na, mə həlay i Mbəlom kway,
neɲgeye a sər wu, neɲgeye gədan eye.
Gakway sisə, dəsłakway ha gər,
zambadəkwa ha ka tor eye.

Zəbum, neɲgeye na, bagwar eye dedek!
Amen!»

¹³ Nəte mə walaɲ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye, a tsətsah fagaya, a gweden: «Ka sər tay ha ndo neheye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo aye daw? Ti yaw na, məɲgay?»

¹⁴ Na mbəday faya, na gwaday: «ɲgalaka, neɲ na sər bay. Maa sər duh na, nəkar bədaw?»

A mbəden faya, a gweden: «Neheye na, ndo neheye tə səmay naha a dərətsətsəh bagwar eye. Nəteye na, ta bara na peteked tay hay hərwi ada mā təra kwedek kwedek tə bambaz i Wawa i təbən.

¹⁵ Hərwi niye nakə nəteye mandza eye kame i təv məndze i bəy Mbəlom huya aye.

Faya ta zambadeye mə gay ɲgay pat pat, ta həpat kwa ta həvad.

Ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye,

faya ma gateye gər.

¹⁶ Nəteye na, may ma gateye sa bay, yam ma gateye sa bay dərma.

Pat ma wuriye fataya sa bay,
wuray kwa tsekweɲ ma fəkiye tay ha
andza pat sa bay,

kwa wu waray ma wuriye fataya sa bay,

¹⁷ hərwi Wawa i təbən niye ma wuzlah i təv məndze i bəy niye

ma təriye ndo mətəkure tay.

Ma diye tay ha ka yam nakə ma vəliye sifa aye.

Mbəlom ma takadətay na yam dərə abəra ka dərə.»

8

Wawa i təbən a pəla ha maduk i duk i matasala i wu nakə tə bər ha dərəwel aye

¹ Ma dāba eye na, Wawa i təbən a zla dərəwel niye sa, a pəla ha faya abəra maduk i duk i wu nakə matasala eye a zəkaw aye. A pəla ha na, wu hay tebiye mə mbəlom tə ndza dədək hus a mənit kuro kuro mahkar.

² Tsa na, na ɲgatay a gawla i Mbəlom hay tasala, nəteye mələtsa eye kame i Mbəlom aye. Tə vəlatay tolom hay tasala.

³ Gawla i Mbəlom neɲged andaya ta gəse mə həlay. Gəse niye na, mənğara eye ta gura. Gəse niye mənğara eye ta gura eye na, tə fəkaway a dəma wu nakə a ze huɲɲa eye a Mbəlom. Neɲgeye na, a yaw a lətse ka tsakay i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Ta pay a dəma wu nakə tə fəkawa aye haladzay, mā fəka hərwi ada gənğis eye ada maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə tsal, tə husa ka təv i Mbəlom. A fəka wu niye ka təv məfəke wu nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom kame i təv məndze i Mbəlom.

⁴ Gənğis i wu niye faya ma fəkiye, a yaw abəra mə həlay i gawla i Mbəlom, a tsal ka təv i Mbəlom. Andza niye, maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a husa ka təv i Mbəlom, Mbəlom a tsəne.

⁵ Tsa na, a zla gəse niye mənğara eye ta gura eye, a zla ako ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. A pa na a gəse, a rah ha. Tsa na, a kala ahaya ka məndzibəra. A kala ahaya na, mələve i mbəlom a ləv haladzay, məwutsədə hay ta wutsədə ada dala a bəl haladzay dzekiḱ dzekiḱ.

Tolom hay tasala

⁶ Tsa na, gawla i Mbəlom neheye tasala aye, tə ləva bo ta tolom hay hərwi məfe.

⁷ Tsa na, makurre a fa tolom ɲgay. A fa na, ndzalala, ako, bambaz, tə dzapa ka bo. Tə kutsaw ka məndzibəra. Kwayaɲɲa məndzibəra a ɲgəna ka bo abəra təv mahkar, nəte ɲgay eye a təma təlmed təlmed. Dərizl i gərdaf hay, ada guzer ɲgədiz eye, ta təma tebiye heriyew heriyew.

⁸ Masulo i gawla i Mbəlom a fa tolom ɲgay. A fa na, tə zla wuye bagwar eye andza məhəmba i ako, faya ma təmiye. Tə kal ha a bəlay bagwar eye. Bəlay niye a

ngəna mahkar, nengəd nəte a tərə bambaz. ⁹ Mamahkar i wu neheye nəteye mandza eye ma yam niye a tərə bambaz aye tə mət tebiye. Kwalalan i yam hay tebiye tə nas ma təv eye niye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a fa tolom ngay. A fa na, wurzla bagwar eye a ngwad əduf, a kalaw abəra ka magərmbəlom. A təma zləkəd zləkəd andza dərneh i ako. A dəd ka dəlov neheye ta ngəna mahkar aye ada ka bədiyem hay, a nas tay ha. ¹¹ Wurzla niye na, məzele ngay Duwekeke. Nengəd na, a tərə duwekeke. Ndo neheye ta sa yam niye na, ta mət haladzay hərwi a ge duwekeke.

¹² Gawla i Mbəlom mafəd eye a fa tolom ngay. A fa tolom ngay niye na, a kəd tay ha pat ta kiye ada tə wurzla hay. Nəteye na, andza mədəsa eye hay təv mahkar. Təv nakə tə kəd a dəma aye na, a zəba zənjənj. Andza niye nəteye ta dəv lele sa bay. Həpat ta həvad ta ngəna təv mahkar. Diye i pat nengəd nəte na, a dəv ta həpat sa bay ada diye i kiye nengəd nəte bəbay na, a dəv ta həvad sa bay.

¹³ Na zəba dəre na, na ngatay a matsəv faya ma tsəviye ka magərmbəlom. A wuda ta gədan, a gwad: «Waaw! Gadzi bo kurom i mey, gadzi bo kurom i mey, nəkurom ndo i məndzibəra hay na, ka hutumeye dəretsətseh. Siye i gawla i Mbəlom mahkar na, ta fa tolom tay zək bay. Ahəl nakə aza ta fa aye na, dəretsətseh ma deyeweye ka məndzibəra haladzay.»

9

¹ Gawla i Mbəlom mazlam eye a fa tolom ngay. A fa tolom ngay niye na, na ngatay a wurzla a dədaw abəra ma magərmbəlom ka dala. Tsa na, tə vəlay kələ i mahəndəke abəra ka bəd nakə kutsik bagwar eye fakalaw hay mandza eye mə dəma aye. ² Wurzla niye a həndək abəra mə dəma na, gəngis a ndohwaw abəra mə dəma andza zler i ako. Gəngis niye a dərəzl ka pat tekədəgəm, dəre a zəba bay tebiye zənjənj.

³ Tsa na, dzaray a bətsakwaw abəra ma gəngis niye ka dala. Tə vəlatay gədan i mədze ndo andza hərdəde hay. ⁴ Tə gwadatay: «Kā həpədum guzer bay, kā nasum ha dərizl i gərđaf bay, wu neheye tə ndzohwaw aye tebiye kā nasum tay ha bay. Gumatay dəretsətseh na, a ndo neheye ngodgor i Mbəlom ka da'ar tay bay aye.» ⁵ Tə vəlatay tsəved ka məkədə ndo hay mədahan eye bay. Tə gwadatay: «Gumatay dəretsətseh.» Ta gatəye dəretsətseh na, kiye zlam. Dəretsətseh niye na, andza məwure i hərdəde. ⁶ A həlay niye na, ndo hay ta pəliye məməte ada tə mət hərwi ada dəretsətseh mə gatay sa bay. Ane tuk na, ta hutiyə məməte bay. Məməte ma deyəteye a gər haladzay, ane tuk na,

ta hutiyə məməte bay mədahan ma hwiye fataya abəra.

⁷ Dzaray niye hay ta ndzəkət bo andza pələs neheye tə gawa vəram aye. Wuyə hay ka gər tay andza dzagwa i bay nakə tə ngar ta gura aye. Da'ar tay a ndzəkət bo i ndo zezej. ⁸ Məkwets tay na, zəbol eye andza məkwets i ngwas hay, ada zler tay hay andza zler i zil. ⁹ Tə bər dərev tay hay tə wuyə andza petekəd i vəram tə ngar ta bəre aye. Gwezleviyek tay hay tə ge zləm huwwa andza muta i pələs neheye nəteye haladzay faya ta diye a vəram aye. ¹⁰ Hutel fataya andza hutel i hərdəde hay ada ta dzatay ha a ndo hay ta hutel niye hay dərək. Mata vəlatay gədan ka mədzatay a ndo hay kiye zlam na, hutel tay niye hay. ¹¹ Bəy tay na, gawla nakə a lavay gər a bəd nakə kutsik bagwar eye Fakalaw mandza eye mə dəma aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Abaddon. Tə bazlam i Gərek bəbay tə zalay Apoliyon. Andza məgwede: Nəngəye ndo məbəzle wu hay.

¹² Dəretsətseh makurre eye ki ye abəra mə dəma. Siye dəretsətseh hay sulo ta deyeweye sa.

¹³ Gawla i Mbəlom maməkwa eye a fa tolom ngay. Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka dəram i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye wal wal fəd. Təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom niye manğara eye ta gura, mapa eye kame i Mbəlom. ¹⁴ A gwaday a gawla i Mbəlom maməkwa eye: «Pəla tay ha gawla niye hay fəd tə bər tay ha ka me i dəlov bagwar eye niye tə zalay Efrat aye.» ¹⁵ Gawla neheye fəd tə tsik fataya aye na, Mbəlom a patay məpesle həlay hərwi ada tə ge məsler ma məve eye niye, ma kiye eye niye, ma məhəne eye niye ada ma bəre eye niye. Andza niye a həl tay ha na, hərwi ada tə ngəna ha məndzibəra təv mahkar. Təv nəte na, ta bəbazl abəra mə dəma ndo hay kədats. Kwayanğa ahəl nakə mətsike me niye a gwaday a gawla i Mbəlom «Pəla tay ha» aye na, gawla i Mbəlom niye a ye, a pəla tay ha. ¹⁶ Tsa na, sidzew hay haladzay ti yaw, nəteye mandza eye ka pələs hay. Nəteye nday na, ta tsiken. Nəteye na, gwezem temerre sulo madzəga gwəzem.

¹⁷ Ma məsine ga na, na ngatay a pələs hay ada ta ndo neheye mandza eye fataya aye. Nəteye na, petekəd i vəram ka bo slala mahkar. Siye hay ndozza andza ako, siye hay a zəba mbəlommbəlom, siye hay a zəba kudewawa kudewawa. Gər i pələs niye hay ta ndzəkət bo andza gər i zil. Ako ta gəngis eye a ndohwaw abəra mə bazlam tay hay ada tə wu eye andaya a təmawa wafafa andza wur i asana. ¹⁸ Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye a kəd tay ha ndo hay. A kəd tay ha na, ma təv nakə a ngəna ha

mahkar a zla nôte aye. Dêretsêseh neheye wal wal mahkar aye na, ako, gengis ada tã wu nakã a tãma andza wur i asana aye. Tã ndohwaw abãra mã bazlam i pãles hay, ta bãbazl tay ha ndo hay. ¹⁹ Andza niye, maa val gãdan a pãles hay ka mãge wu nakã lele bay aye a ndo hay na, bazlam tay. Ane tuk na, hutel tay hay tã gawatay dêretsêseh a ndo hay dêrmak. Hutel tay hay na, a ndzêkit bo dãdœ, gãr fataya andza gãr i dãdœ, tã dzawa tay ha ndo hay.

²⁰ Siye i ndo neheye ta zãkaw aye ta mãt tã dêretsêseh neheye mahkar aye bay, nôteye huya ta gãr ha mezeleme tay bay. Nôteye faya ta dãslay ha gãr a fakalaw ada a kule neheye bo tay aye tã ngar aye. Faya ta ngariye kule niye hay ta gura, siye hay ta bãre, tã kwar, tã mbãzew ada siye hay ta lambad ta mayako. Wu neheye na, tã ngatay a dãre bay, tã tsãne wuray kwa tsekweñ bay, ta hãhal bay. Ane tuk na, nôteye faya ta dãslatay ha gãr huya. ²¹ Ndo neheye dêrmak nôteye faya ta kãdiye ndo hay huya. Ta gãr ha mãge masuwayañ bay. Nôteye madañ eye hay ada ta mãge madama, nôteye faya ta kãliye. Nôteye faya ta giye huya andza niye, ta gãr ha mezeleme bay.

10

Gawla i Mbãlom tã dêrewel wawa eye

¹ Mã dãba eye na, na ngatay a gawla i Mbãlom mekelên eye, gãdan eye haladzay, a mbãzlaw mã mbãlom. Peteked ngay nakã ka bo aye na, pazlay. Kulay a lawara na gãr ngay hãndits. Da'ar ngay a wuzl dãre andza pat. Sik ngay hay andza dãrneh i ako. ² Dêrewel wawa eye mã hãlay ngay, mahãndãka eye. A pa na siki i hãlay i mãnday ngay ka gãr i bãlay. Sik i hãlay i gula na, a pa na, ka dala. ³ A wuda ta magala. Mawude ngay niye na, a lãv andza mãngãrãze i zil. A wuda andza niye na, na tsãne mãlãve i mbãlom madzãga tasãla hãrwi mãmbãdaw faya.

⁴ Na tsãne mãlãve i mbãlom niye na, hãbã a señ mãwetse wu nakã a tsik aye. Ane tuk na, na tsãne mãtsike me mekelên eye mã mbãlom, ndoweye a gwad: «Kã watsa wu nakã mãlãve i mbãlom a tsik aye bay. Bazlam neheye na, ndaray mã sãr bay.»

⁵ Gawla i Mbãlom niye a pa na sik ngay nôte ka gãr i bãlay, nenged ka dala aye na, a zla hãlay i mãnday a mbãlom, ⁶ a mbadã ta mãzele i Mbãlom, hãrwi Mbãlom na, mã ndziye ka tor eye, kã ge magãrmbãlom tã wu neheye mã dãma aye tebiye, kã ge mãndzibãra tã wu neheye mã dãma aye tebiye, kã ge bãlay tã wu neheye mã dãma aye tebiye. Gawla i Mbãlom niye a mbadã na, a gwad: «Wu nakay mã giye bo

kwayañña anãke.» ⁷ A gwad sa: «Aza gawla i Mbãlom mãtasãla eye kã fa tolom ngay na, Mbãlom mã ndãviye ha wu ngay neheye mãngaha eye, mã giye andza nakã a tsikatay a ndo i mãsler neheye ta dã ha bazlam ngay aye.»

⁸ Ndo nakã a tsikenjew me mã mbãlom aye, a gwedẽnjew sa: «Do, zla dêrewel niye mahãndãka eye mã hãlay i gawla i Mbãlom nakã mãlãsa eye, sik ngay nôte ka gãr i bãlay, nenged ka dala aye.»

⁹ Na ye ka tãv i gawla i Mbãlom niye, na hãndzãd naha ka tãv ngay, na gwadãy: «Vãlên dêrewel wawa eye niye.»

A gwedẽn: «Zla, hãpãd. Ka hãpãdiye na, mã tsãhãniye fakaya mã bazlam andza wum. Ane tuk na, ka sãdãka na a huđ na, mã tãriye sãrekeke.»

¹⁰ Tsa na, na zla dêrewel niye mã hãlay i gawla i Mbãlom aye, na hãpãd. A tsãhãn mã bazlam ga andza wum. Na sãdãka na a huđ na, a tara ngway sãrekeke.

¹¹ Tsa na, tã gwedẽn sa: «Ka diye ha bazlam i Mbãlom nãka mã tsikiye ka slala wal wal aye, ka gãma hay, ka bãy tay hay aye. Kwa neheye tã tsik bazlam i gãma hay wal wal aye, ka diye ka dátay ha.»

11

Ndo mãhãle mbal i Mbãlom hay sulo

¹ Mã dãba eye na, tã vãlên sakwal andza wu mãlãve wu nakã tãlavawa ha aye. Tsa na, tã gwedẽn: «Lãtse, do ta lãva na gay i mãvãlay wu a Mbãlom ta tãv mãvãlay wu a Mbãlom. Pasla tay ha ndo neheye tã dãslaway ha gãr a Mbãlom mã dãma aye. ² Ane tuk na, kã lãva na dalabãra eye nakã mã bãra aye bay, gãr ha andza niye hãrwi Mbãlom ka mãbãrãm mãvãlatay ha a ndo neheye tã sãr na bay aye. Ta mãbãzliye ha gãma niye tsãdãñña, gay i Mbãlom mã dãma aye mã kiye kuro kuro fãd gãr eye sulo. ³ Na slãriye tay ha ndo neheye sulo ta tsikiye ka nẽn aye. Ta piye ka bo peteked i mãtuwe mãdahan, ta diye ta diye ha bazlam a hãlay niye. Andza mãgwede na, ta diye ha mãhãne gwẽzem temerre sulo tã kuro kuro mãkwa.»

⁴ Nôteye na, dãrizl i gãrdãf ha sulo, tã zalatay olive, lalam hay sulo dêrmak. Nôteye kame i Bãy Maduweñ nakã faya mã lãviye mãndzibãra aye. ⁵ Tãdã ndo mãne dãre tay hay a satay mãgatay wu ngwalak eye bay aye na, ako mã ndohwaweye abãra mã bazlam tay, mã bãbazliye tay ha ndo mãne dãre tay niye hay. Ndo mãne dãre tay hay ta mãt na, andza niye, tsãved andaya mãtãme bay. ⁶ Ahãl nakã faya ta diye ha bazlam ga aye, ta sliye faya mãtsikay me a yam: «Kã pa bay» hus a pat nakã ta ndãv ha aye. Ta sliye faya mãtsikay me a yam hãrwi ada mã tãra

* 11:4 Zãba mã Zakari 4.1-14.

bambaz. Ta sliye faya məvələtəy dəreṣṣəṣəh a ndo i məndzibəra hay wal wal andza nakə a satay aye.

⁷ Ane tuk na, ahəl nakə aza ta ndəv ha məṣṣike bazlam i Mbəlom aye na, wu i pesl eye andaya ma tsalaweye fataya ma bəḏ nakə kutsik bagwar eye, ma giye fataya vərəm. Ma sliye fataya, ada ma kədiye tay ha. ⁸ Mədəhaṇ tay na, ndəray ma liye bay. Ta ndziye ka dala barbarra eye, ma wuzlahgama bagwar eye nakə tə kəḏ mə dəma Bəy Maduweṇ tay aye. Məzele i gəma niye hay na, Sodom ta Ezipt. ⁹ Mədəhaṇ tay na, ndo hay ka məndzibəra ma gwala hay wal wal ta deyeweye, kwa slala ka waray ka waray aye, kwa ndo neheye tə tsik bazlam i gəma waray waray aye, kwa gəma hay, ta zəbiye ka mədəhaṇ tay məhəne mahkar tə məzaw. Ta kərahiye ndo hay tā la tay ha bay. ¹⁰ Ma deyeteḏe a gər a ndo i məndzibəra hay haladzay hərwi ta kəḏ tay ha ndo neheye sulo aye. Ta giye magurlom, ta vəliye a bo wu kəriye. Ta ṅgwasiye hərwi ndo məḏe ha bazlam i Mbəlom neheye sulo aye ta gatay dəreṣṣəṣəh a ndo i məndzibəra hay haladzay tə bazlam i Mbəlom nakə faya ta diye ha aye.

¹¹ Ahəl nakə məhəne mahkar ta məzaw a ye abəra mə dəma na, Mbəlom a vəzl məsafəre ṅgay a ndo neheye sulo aye hərwi ada tā huta sifa. Mbəlom a vəzl a dəma məsafəre ṅgay na, tə ləṣe ka mbəlom. Ndo neheye tebiye tə ṅgatay aye na, ta dzədzar haladzay. ¹² Tsa na, ndo neheye sulo aye tə tsənew məṣṣike me bagwar eye mə mbəlom, a gwadətay: «Tsalumaw kənaṇ a gəma.» Tsa na, pazlay a ṅgaha tay ha, tə tsal a mbəlom, ndo mənə dəre tay hay faya ta zəbiye fataya. ¹³ Kwayaṇṇa a həlay niye dala a bəl haladzay dzekiḏ dzekiḏ. Gəma a ṅgəna kuro, nəṣe ṅgay eye a mbəzl hele hele. Ndo hay gwezem təsəla ta məṣ hərwi dala nakə a bəl aye. Siye i ndo neheye nəṣeṣe ta məṣ təbey aye na, ta dzədzar haladzay, ta zambadəy a Mbəlom nakə mə mbəlom aye.

¹⁴ Andza niye, dəreṣṣəṣəh masulo eye ki ye abəra mə dəma. Dəreṣṣəṣəh mamahkar eye ma deyeweye.

Tolom matasəla eye

¹⁵ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a fa tolom ṅgay. Məṣṣike me bagwar eye hay ta ləvaw mə mbəlom, tə gwad:

«Bəy Maduweṇ kway Mbəlom ta Kəriste ṅgay
ta pa mələve i bəy tay ka məndzibəra.
Mbəlom ma ləviye ka tor eye.»

¹⁶ A ndəv ha məṣṣike me na, madugula neheye kuro kuro sulo gər eye faḏ mandza eye ka təv məndze i bəy kame i Mbəlom aye

tə dəkw gurmets kame i Mbəlom, tə dəslay ha gər. ¹⁷ Tə gwad:

«Bəy Maduweṇ Mbəlom bagwar eye,
nəkar andaya anəke ada nəkar andaya
ahəl niye.

Nəmaə gaka siṣe hərwi gədaṇ yak,
hərwi ka həl ka pa wu hay tebiye a həlay
yak,
ka də ha nəkar na, bəy.

¹⁸ Siye i slala i ndo neheye ta təra ndo yak
hay bay aye na,
ta ge mevel ka nəkar haladzay.

Anəke na, həlay eye kə slaw nəkar ka giye
fataya mevel.

Həlay i məge sariya ka mədəhaṇ hay kə
slaw.

Həlay nakə ka vələteḏe wu i məreḏe a ndo
i məsler yak neheye faya ta də ha
bazlam yak aye.

Ka vələteḏe wu i məreḏe tay a ndo yak hay
tebiye,

kwa a ndo neheye makəṣa bo eye,
kwa a ndo neheye bagwar eye,
ka vələteḏe a ndo neheye faya ta rəhakeye
ha gər eye tebiye.

Ndo neheye faya ta nasiye ha məndzibəra
aye na,
ka bəbazliye tay ha hele hele.»

¹⁹ A ndəv ha məṣṣike na, gay i mədəslay ha
gər a Mbəlom a həndək mə mbəlom tuwaṇ.
Zlaṅgatsa nakə dərewel i məḏere dzam mə
dəma aye na, andaya mə gay eye niye. Anəke
na, kwa way kə ṅgatay. Mawutsədə hay ta
wutsədə wutsiḏ wutsiḏ. Maləve i mbəlom
ka ṅgəraz, dala kə bəl ada ndzalala hay ta
kutsaw haladzay.

12

ṅgwas ta gədam bagwar eye

¹ Ma dəba eye na, wuye a mbəzlaw mə
mbəlom, a ge masuwayaṇ. Na ṅgatay a ṅgwas
eye andaya, peteked ṅgay nakə ka bo aye na,
pat. Kiye mə huḏ i sik ṅgay. Peteked nakə a
bər a gər aye na, wurzla hay kuro gər eye
sulo, peteked ṅgay niye a bər a gər aye na,
andza dzagwa i bəy. ² ṅgwas eye niye na,
ta wawa mə huḏ, faya ma wiye ada nengeye
faya ma ndalamiye ha. Neṅgeye faya ma
wudiye ka bo hərwi a wur faya.

³ Wu mekeləṇ eye a ge masuwayaṇ hal-
adzay, a mbəzlaw abəra mə mbəlom sa. Wu
niye na, bagwar eye a zəba ndozza andza
ako, a ndzəkəṣit bo gədam. Gər ṅgay hay təsəla,
hərikke hərikke tə dzagwa i bəy hay təsəla.
Dəram hay andaya faya kuro. ⁴ Wurzla
neheye ka magərmbəlom aye, a ṅgəna ha
təv mahkar. A zla diye nəṣe, a ṅgwad tay
ha ta hutel ṅgay ada a kutsa tay ahaya ka
dala. A ləṣe ka təv i ṅgwas niye faya ma wiye
wawa aye, kə wa na, ma zliye wawa niye ma
həpədiye.

⁵ Ngwas niye a wa wawa haslaka eye. Ma tariye bay naka ta gadan eye ma laviye gama hay wal wal aye tebiye. A wa na wawa niye na, ta zla na kwayanja ta hway ha ka tev i Mbalom ada kame i tev mandze i bay ngay. ⁶ Ane tuk na, ngwas niye a hway a kasaf a tev nakə Mbalom a lavay ha bo aye. Mbalom ma geye gər mə dāma. Ma ndziye mēhane gwezem ta temerre sulo ta kuro kuro makwa.

⁷ Tsa na, ta ge varam mə mbalom. Misel, gawla i Mbalom, ta gawla ngay hay ta ge varam ta gadam. Gadam ta gawla ngay hay ta ge varam ta nateye dərma. ⁸ Ane tuk na, Misel ta gawla ngay hay ta sla fataya, ta hahar tay ha. Ta valatay tsəved mändze mə mbalom sa bay. ⁹ Tə kala ahaya gadam niye bagwar eye a bəra. Nengeye na, guram i dədə nakə ahəl niye a vawatay gər a ndo i mändzibəra hay aye. Tə zalay na, bay i məsəfəre neheye lele bay aye. Məzele ngay mekeləne eye na, Fakalaw. Tə kala ahaya abəra mə mbalom ka dala ta gawla ngay hay tebiye.

¹⁰ Ma dāba eye na, na tsənew mətsike me a lavaw mə mbalom, a gwad:

«Anəke na, Mbəlom kə təma may ha. A da ha na, nengeye a ze wu hay tebiye, bay na, nengeye.

Anəke na, ka ngatakway a Kəriste ngay ka bəz ha gadan ngay

hərwi ta kala ahaya ndo nakə a həlawatay na sik a malamə kway hay aye.

A həlawə fataya me ka tev i Mbəlom ta həvad ta həpat, pat pat.

¹¹ Ane tuk na, nateye na, ta sla faya.

Tə sla faya na, hərwi Wawa i təban a mbəda tay ahaya tə bambaz ngay.

Tə sla faya sa na, hərwi bazlam i Mbəlom nakə tə datay ha a ndo hay aye.

Tə vəl ha məsəfəre tay na, andza niye.

¹² Hərwi niye mənəgwese mā ge andaya mə mbəlom

ada ta nəkurom neheye hay mə dāma aye, ngwasum tuk.

Nəkurom dala ta bəlay mata hute dərətsəseh na, nəkurom

hərwi Fakalaw kə mbəzla naha ka tev kurom,

dərev a ndalay haladzay.

Hərwi a sər ha mändze ngay na, a zəkayaw tsekwen.»

¹³ Gadam niye bagwar eye a zəba dəre ta kala ahaya mə mbəlom na, a pa bo ka mahəhere ngwas niye a wa wawa haslaka eye. ¹⁴ Ane tuk na, tə pay gwezleviyek sulo andza i matsəv hərwi ada mā tsəv ha a kasaf a tev nakə Mbəlom a lavay ha bo aye. Mbəlom ma geye gər, ma ndziye mə dāma mēve mahkar tə məzaw. Ma ndziye na, ma tev nakə gadam ma sliye məgəse na bay aye.

¹⁵ Gadam niye a vənahaw yam abəra mə hud haladzay andza dəlov, hərwi ada yam mā pay bəzay a ngwas niye ada mā zla na. ¹⁶ Ane tuk na, dala ka dzəna na ngwas niye. A ta ka bo bəra tsədək. Tsa na, a sa dəlov niye faya ma ndohwəweye abəra mə bazlam i gadam aye.

¹⁷ Gadam a ngatay andza niye na, dərev a ndalay ka ngwas niye haladzay. A mbəda gər a dāba, a ye a ge varam ta wawa i ngwas niye hay. Wawa niye hay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye ada faya ta diye ha bazlam i Yesu aye.

¹⁸ Gadam niye a ye, a ndza ka me i bəlay.

13

Wu i pesl hay

¹ Tsa na, na ngatay a wu i pesl wuray a ndohwaw abəra ma bəlay. Gər hay faya tasəla ada dərəmə hay faya kuro. Ka dərəmə neheye tebiye na, dzagwa i bay faya hərikke hərikke. Ka gər neheye tasəla aye na, tə watsa fataya məzele nakə lele bay aye, i mətsalay ka gər a Mbəlom. ² Wu i pesl niye na, a ndzakit bo dəvar. Sik ngay hay andza sik dərənə. Bazlam ngay andza bazlam i zil. Gadam a vəlay gadan ngay haladzay a wu i pesl niye. Tsa na, a vəlay tsəved mā ye, mā ndza ka təv mədze i bəy ngay.

³ Na zəba ka wu i pesl niye, gər ngay nate na, andza ta gay mbəlak. Kə sər məməte ha. Ane tuk na, mbəlak ngay niye a paha. Wu i pesl niye a gatay a ndo i mändzibəra hay andza masuwayan. Ndo hay ta dazlay məpay bəzay. ⁴ Nateye tebiye tə dəslay ha gər a gadam dərma hərwi nakə a vəlay gadan a wu i pesl niye aye. Tə dəslay ha gər a wu i pesl dərma, tə gwad: «Gadan eye andza wu i pesl nakay na, way? Mata sle məge varam ta nengeye na, way? Ndəray andaya andza nengeye bay.»

⁵ Tə vəlay tsəved a wu i pesl niye ka məge zlapay kame i ndo hay ada ka mətsalay ka gər a Mbəlom. Tə vəlay tsəved ka məge andza niye na, kiye kuro kuro fad gər eye sulo. ⁶ A dazlay a mətsalay ka gər a Mbəlom. A tsalay ka gər a məzele i Mbəlom ada a tev nakə Mbəlom mandza eye mə dāma aye. Ada a neheye mandza eye mə mbəlom aye dərma. ⁷ Ta vəlay tsəved ka məge varam ka ndo məpe mədza gər hay ka Yesu dərma ada mā ngwasə fataya. Ta vəlay gadan ka mələve kwa gwala waray waray, kwa ndo neheye tə tsik bazlam i gama waray waray aye ada ka gama hay tebiye. ⁸ Ndo i mändzibəra hay tebiye ta dəslay ha gər. Maa zəkaw na, ndo neheye tə watsa məzele tay a dərəwəl nakə tə watsa a dāma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Nateye tə watsa məzele tay na, kwa ahəl nakə ta ge mändzibəra zək bay aye.

Derewel nakay na, i Wawa i təbaŋ nakə tə kəđ na ahəl niye aye.

⁹ Ndo nakə zləm andaya faya hərwi mətsəne na, mâ pay zləm a wu nakə na tsikiye lele. ¹⁰ Mbəlom a gwad: «Ndo nakə tə wa na hərwi ada ndo mənə dəre ŋgay tã gəs na na, ta gəsiye na dedək.» Tadə Mbəlom kə gwad: «Tã kəđ na ta maslalam» na, ta kədiye ta maslalam dedək. Kə ge andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tã səmay naha, tã gər ha tsəved i Mbəlom bay. Andza niye, ta ndziye bəŋbəŋ.

¹¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu i pesl mekelən eye a ndohwaw abəra ma bəđ. Dəram ka gər ŋgay sulo andza wawa i təbaŋ. Ane tuk na, a tsik me andza i gədam. ¹² Gədaŋ ŋgay andaya andza i wu i pesl nakə kurre aye. A gawa wu neheye a ge masuwayaŋ aye kame i wu i pesl nakə a tsalaw ma bəlay aye. A gatay kutoŋ a ndo i mändzibəra hay ada a wu siye hay tebiye, a gwadatay: «Dəslumay ha gər a wu i pesl nakə mbəlak ŋgay a paha aye.» ¹³ Kə ge wu neheye a ge masuwayaŋ aye haladzay. Kə ge wu nakə ada ako mâ mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. A yaw ka mändzibəra, ndo hay tebiye ta ŋgatay ¹⁴ a vatay gər a ndo i mändzibəra hay hərwi ta vəlay tsəved ka mäge wu neheye a ge masuwayaŋ aye kame i wu i pesl nakə kurre aye. A gwadatay: «Gum kule hərwi mədəslay ha gər a wu i pesl nakə kurre tə gay mbəlak ta maslalam, ane tuk na, kə mət bay aye.» ¹⁵ Wu i pesl niye masulo eye a huta gədaŋ mavəzle məsəfəre a kule niye a ndzəkət bo andza wu i pesl aye hərwi ada mâ tsik me, ada ma sliye faya məkəde ndo neheye ta kərəh mədəslay ha gər aye. ¹⁶ A gatay kutoŋ a ndo hay tebiye, wawa hay, bagwar hay, kwa ndo i zlele hay, kwa a ndo i matawak, kwa beke hay, kwa a ndo neheye beke eye hay bay aye, a gatay kutoŋ ka matame ŋgodgor ka həlay i məndaŋ kəgəbay ka da'ar aye. ¹⁷ Ndo nakə ŋgodgor niye andaya faya bay aye na, ma sliye faya məsəkəme wu kəgəbay məsəməke ha wu bay. ŋgodgor niye na, məzele i wu i pesl niye ada məpesle wu i məzele ŋgay.

¹⁸ Ane tuk na, ndo hay tã ge metsehe lele. Ndo nakə a tsah aye na, lamba niye a say məgwədə mey na, ma sliye faya məsəre. Lamba niye a da ha na, ndo zəzeŋ hay. Lamba niye na, temerre məkwa tə kuro kuro məkwa gər eye məkwa.

14

Dəmes nakə ndo i Mbəlom hay ta giye aye

¹ Na zəba dəre sa na, na ŋgatay a Wawa i təbaŋ malətsa eye ka mahəmba nakə tə zalay mahəmba i Siyoŋ aye. Neŋgeye ta nəteye, məzele ŋgay ta məzele i Mbəlom Bəba ŋgay mawatsa eye ka da'ar. Ndo niye hay na,

nəteye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad (144 000). ² Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom. A ləv andza yam nakə a vaw mə mahəmba aye. A ləv andza maləve i mbəlom. Mətsike me nakə na tsəne aye a ləv lele andza faya ta fiye gandzaval. ³ Maa ge dəmes niye na, ndo neheye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad (144 000) na ŋgatay aye. Nəteye malətsa eye kame i təv mändze i bay Mbəlom, kame i madugula hay ada kame i wu neheye fad nəteye ta məsəfəre aye. Nəteye faya ta giye dəmes wədeye. Dəmes niye ndəray ma sliye faya mäge bay. Maa ge dəmes niye na, ndo neheye Mbəlom a mbədatay ahaya abəra ka mändzibəra aye dəkdek tsa. ⁴ Nəteye na, tsədaŋŋa mənese kwa tsekweŋ andaya fataya bay. Ta ge madama bay. Nəteye na, Wawa i təbaŋ ma diye kwa a ŋgay na, tə paway bəzay. Mə walaŋ i ndo i mändzibəra hay Mbəlom a mbəl ha na, nəteye hərwi ada tã təra i ŋgay ada i Wawa i təbaŋ. ⁵ Ta raw me dāda bay, mənese andaya fataya kwa tsekweŋ bay.

Gawla i Mbəlom hay mahkar

⁶ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom nengəd faya ma tsəviye ka magərmbəlom. Faya ma deyeweye məde ka Labara ŋgwalak eye nakə ma ndziye ka tor eye. Ma diye ma datay ha a ndo i gəma hay tebiye, a gwala hay tebiye, a ndo neheye tə tsik me i gəma waray waray aye tebiye ada slala hay tebiye. ⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikatay ta magala, a gwadatay: «Rəhumay ha gər a Mbəlom, zambadumay, hərwi həlay məgatay sariya a ndo hay kə slaw. Dəslumay ha gər. Maa ge magərmbəlom ta dala ada ta yam hay na, neŋgeye.»

⁸ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom masulo eye a yaw ma dəba i gawla i Mbəlom nakə kurre aye sa, a gwad: «Ka ndəv tsiy! Babilon gəma bagwar eye ma mbəzliye, ta dedək ma mbəzl hele hele. Ka bəz ha mənese ŋgay nakə a yay a gər andza guzum aye, ka bəz ha kwa a gwala waray waray.»

⁹ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a yaw sa. A tsik ta magala, a gwad: «Ndo neheye faya ta dəslay ha gər a wu i pesl niye a tsalaw ma bəlay aye ada faya ta dəslay ha gər a kule i wu i pesl niye, neheye ta təma ŋgodgor i wu pesl niye ka da'ar tay ada ka həlay tay aye na, ¹⁰ Mbəlom ma gateye dəretsətseh. Gəse tay na, Mbəlom ma rahateye ha tə dəretsətseh. Ndo neheye ta diye na, a ako ada a wuye a təma wafaya andza asana. Ta siye dəretsətseh kame i gawla i Mbəlom hay ada kame i Wawa i təbaŋ. ¹¹ Geŋgis i ako nakə faya ma gateye dəretsətseh huya aye ma ndəviye dāda bay. Nəteye tə dəslay ha gər na, a wu i pesl ada a kule i wu i pesl. Ta təma ŋgodgor ŋgay ka bo tay. Ta hutiye

mazəzək w bo dāda bay. Ta həpat, ta həvəd, ta siye dərətsətseh.»

¹² Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom neheye faya ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye aye ada ka pum mədzal gər kurom ka Yesu aye, səmumay naha.

¹³ Na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwedən: «Dazlay a məwetse anəke, do ha kame kame ndo neheye tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye ada neheye tə mət ma məpe mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye. Nəteye na, Mbəlom ma ta piye fataya ŋgama.»

Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəda faya, a gwad: «Ayaw, andza niye. Məsler tay na, ka ndəv, tā zəkuk w bo hərwi hohway i məsler tay a da ha na, nəteye lele.»

Wu nakə ma ta ndzatay a gər a ndo hay ahəl nakə məndzibəra ma ndəviye

¹⁴ Na zəba dərə sa na, na ŋgatay a pazlay kwedek kwedek. Wu ye andaya ka pazlay niye. Wu niye na, a ndzək it bo ndo zezən. Dzəgwa i bəy naka tə ŋgar ta gura aye mə gər ŋgay. Bembek mə həlay ŋgay. Bembek niye na, matasla eye lele hepepe.

¹⁵ Gawla i Mbəlom mekelən eye a yaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A wuda ta magala, a gwaday a ndo niye mandza eye ma pazlay aye: «Zla bembek yak ada dza ha daw, hərwi wu kə nah ka dala, kə sla mədze.»

¹⁶ Tsa na, ndo nakə mandza eye ma pazlay aye a kal ha bembek ŋgay ka dala, a dəs na wu nakə ka məndzibəra aye tebiye.

Mbəlom ma ta gateye dərətsətseh a ndo i sewed hay

¹⁷ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom nengeđ mə mbəlom. A yaw abəra mə gay i Mbəlom. Bembek mə həlay, matasla eye hepepe dərma.

¹⁸ Gawla i Mbəlom nengeđ a yaw abəra ka təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Nengeye na, a ləvay gər a ako. A yaw a zalay a gawla i Mbəlom nakə bembek matasla eye hepepe mə həlay ŋgay aye ta magala, a gwaday: «Zəba ka hohway i dərizl i gərđaf neheye ka məndzibəra aye, ta nah. Zla bembek yak, do ta dəs.»

¹⁹ Andza niye, gawla i Mbəlom niye a kal ha bembek ŋgay ka dala, a ye a dəs hohway i wu neheye abəra ka dala. A həl hohway niye hay, a ye a kwats ha ka təv nakə bagwar eye ta sləratawa a dəma hohway hay hərwi məđitse yam eye nakə mə dəma aye. Təv niye a da ha na, mevel i Mbəlom. ²⁰ Təv nakə ta sləratawa a dəma hohway hay aye na, dərəŋ ta wuzlahgəma. Ahəl nakə faya ta đitsiye na, maa ŋgazaw abəra mə dəma na, bambaz đuh. A va tuwwa andza yam nakə faya ma viye mə magayam aye. A va

na, kilometer temerre mahkar. Tađə pələs mā lətse a dəma na, ma zəbaweye abəra mə dəma bay. Mata zəbaw na, gər eye dəkđek.

15

Gawla i Mbəlom hay tasəla tə dərətsətseh hay tasəla

¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu mekelən eye a ge masuwayan mə mbəlom. A geŋ hərəbəkka. Na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, kwa way dərətsətseh nəte nəte mə həlay tay. Neheye na, maduk i duk i dərətsətseh hay hərwi ta ndəviye ha na, mevel i Mbəlom.

² Tsa na, na ŋgatay a wu eye andza bəlay a wuzl dərə andza malam, ako mə dəma dərma. Na ŋgatay a ndo neheye tə sla ka wu i pesl niye aye ada nəteye ta dəslay ha gər a kule ŋgay təbey aye. Nəteye ta kərəh matəme ŋgodgər i məpesle wu i məzele ŋgay nakə tə zalay məpesle wu aye. Nəteye mələtsa eye ka me i bəlay niye a dəv andza malam aye. Nəteye na, ta gandzaval neheye Mbəlom a vəlatay aye mə həlay. ³ Nəteye faya ta giye dəmes andza i Musa ndo i məsler i Mbəlom nakə a gawa ahəl niye aye ta dəmes i Wawa i təbən. Tə gwadawa:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom, nəkar gadən eye ka gər i wu hay tebiye,
məsler yak na, bagwar eye ada lele hal-
adzay.

Nəkar Bəy i gəma hay tebiye,
wu neheye faya ka giye na, mənese kwa
tsekweŋ andaya mə dəma bay
ada nəkar na, ndo i dəkđek.

⁴ Ndo hay tebiye ta dzədzaraka, Bəy Maduweŋ.

Ndəray ma kərəhiye mazambadaka bay.

Ndo nakə tsədəŋŋa eye na, nəkar nəte ŋgweŋ.

Ndo i gəma hay wal wal ta deyeweye kame yak

ta dəslakeye ha gər

hərwi ndo hay tebiye ta ŋgatay a wu nakə faya ka giye na,

mənese kwa tsekweŋ mə dəma bay.»

⁵ Ma dəba eye, na zəba dərə na, na ŋgatay naha a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom mə mbəlom məhəndəka eye tuwaŋŋa, gay nakə ta kərəw tə peteked, ndo hay ta Mbəlom tə dzawa gər a dəma aye andaya mə dəma. ⁶ Na ŋgatay naha a gawla i Mbəlom hay tasəla kwa way tə dərətsətseh nəte nəte mə həlay tay tə ndo-hwaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ka bo tay na, peteked lele eye a dəv herre niye. Nəteye na, məbərə bo eye mə dərəv ta gura. ⁷ Wu nəte mə walaŋ i wu neheye fad ta məsəfəre aye na, a ye naha a vəlatay gase neheye tə vəd ta gura aye a

gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, kwa way nəte nəte. Gəse neheye tasəla aye maraha eye ta mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye aye. ⁸ Gəngis a tsalaw, a rah a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Gəngis niye a yaw na, hərwi məzlaḅ i Mbəlom ada hərwi ngay. Ndəray kwa nəte kə sla faya məfələkwe a gay bay hus dəretsətseh neheye tasəla mə həlay i gawla i Mbəlom hay aye ta ndəviye today.

16

Dəretsətseh hay tasəla ma gəse

¹ Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye ngələkəka ta magala, a gwadətay a gawla i Mbəlom hay tasəla: «Dum naha kutsum ha mevel i Mbəlom neheye maraha eye ma gəse ka məndzibəra aye. Kutsum ha na, tasəla tebiye.»

² Tsa na, makurre a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye ka məndzibəra. A kuts ka dala kwayanḡa na, mbələk neheye lele bay wene wene aye ada a wur haladzay aye a zəba ka ndo neheye ngodgor i wu i pesl andaya fataya ada tə dəsławay ha gər a kule aye.

³ Gawla i Mbəlom masulo eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye a bəlay. Yam niye a təra andza bambaz i mədahan. Wu neheye ma yam niye aye tə mət tebiye.

⁴ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye a dəlov ada a bədiyem hay. Ta təra bambaz dərmak. ⁵ Na tsəne, gawla i Mbəlom nakə a tsəpawa yam aye, a zambadəy a Mbəlom, a gwad: «Tsədanḡa na, nəkar nəte ngweḡ.

Nəkar andaya anake ada ahəl niye nəkar andaya huya.

Ka ge na sariya nakay na, ta tsəved eye.

⁶ Ndo neheye ta kədndo məde ha bazlam yak hay ada ta ndo yak hay.

Ka vəlatay bambaz hərwi ada t̄a sa andza nakə a ye ka bo aye.»

⁷ Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye, a gwad:

«Ayaw dedek Bəy Maduween,

nəkar na, Mbəlom gədan eye ka gər i wu hay tebiye,

nəkar na, ndo i dedek.

Ka giye sariya a ndo hay na, huya ta tsəved eye.»

⁸ Mafad i gawla i Mbəlom a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye ka pat. Tsa na, a vəlay gədan a pat ka məwure haladzay andza ako hərwi ada mə fəka ndo hay. ⁹ Ane tuk na, ahəl nakə pat niye a fəka tay aye na, ta gər ha mezeleme tay bay. Ta kəma mazambadəy a Mbəlom bay. Tə tsalay ka gər düh hərwi

maa sləraw fataya dəretsətseh niye hay na, nengəye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mazlam eye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay ka təv i bəy i wu i pesl niye. Ləvonj tekədəgam a ge ma təv mələve bay ngay. Ndo hay faya ta həpədiye zler haladzay hərwi faya ta siye dəretsətseh.

¹¹ Ane tuk na, ta gər ha mezeleme tay bay. Wu tay neheye lele bay tə gawa aye na, ta gər ha mezeleme bay. Nəteye faya ta tsəleye ka gər a Mbəlom nakə nengəye mə mbəlom aye hərwi mbələk tay ada hərwi dəretsətseh tay nakə faya ta siye aye.

¹² Ma dəba eye gawla i Mbəlom maməkwa eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye a magayam bagwar eye nakə tə zalay Efrat aye. Yam i magayam niye a sakwa hərwi ada bəy neheye ta deyeweye abəra mə bəzay ta hutiyə tsəved mətesə mata ge vəram. ¹³ Tsa na, na ngatay a məsəfəre neheye ngwalak eye bay hay aye mahkar. Nəteye na, andza makombodok hay. Nenged na, a ndohwaw abəra mə bazlam i gədam, nenged a ndohwaw abəra mə bazlam i wu i pesl, nenged a ndohwaw abəra mə bazlam i ndo nakə a gwad nengəye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye. ¹⁴ Məsəfəre neheye ti yaw na, abəra mə fakalaw, tə gawa masuwayan. Tə yawa a gay i bəy i məndzibəra hay tebiye, tə hayawa tay gər hərwi məge vəram ka Mbəlom gədan eye ka gər i wu hay tebiye pat nakə mə bəziye ha gədan ngay aye.

¹⁵ Yesu a gwad: «Gum metsehe bəna, na diyə naha na, andza məkal, ka sərumeye ka bo bay. Məngwese ma ndziye ka ndo nakə mandza eye tə peteked ngay ka bo aye. Nengəye mandza eye tsezlezlenḡe hərwi ada ahəl nakə na diyə naha nengəye tə peteked bay ada horoy mə gay kame i ndo hay bay.»

¹⁶ Məsəfəre neheye mahkar aye, tə hay-atay gər a bəy hay na, a təv eye andaya Yahuda hay tə zalay Harmagedon.

¹⁷ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a kuts wu nakə ma gəse ngay aye a magərmbəlom. Mətsike me a tsənew abəra ka təv mələve i bəy Mbəlom mə gay ngay məvəlay wu, a gwad: «Ka ndəv.» ¹⁸ Kwayanḡa mawutsede i Mbəlom a wutsede, mbəlom a ləw ngwezłəts. Dala a bəl dzekiḅ dzekiḅ. Kwa ahəl nakə a ge ndo hay aye na, dala kə bəl dāda andza niye bay, a ze ha siye tebiye. ¹⁹ Dala a ta ka bo bəra ndzadəda, gəma bagwar eye a ngəna mahkar ada siye i gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye ta mbəzl dərmak. Babilon gəma bagwar eye a mayaw a gər a Mbəlom na, andza niye. A vəlay wu məse nakə a tsəhən bay aye ada a gwaday: «Sa, ndəv ha abəra mə dəma.» ²⁰ Dala neheye malawara eye ta yam aye tə dze a hud i yam tebiye ada mahəmba zəbol eye ta mbəzl bəram bəram. ²¹ Ndzalala bagwar eye hay

həbələgəmgəm, tə mba haladzay tə kutsaw məmbəlom ka ndo hay. Ndo hay tə tsalay ka gər a Mbəlom hərwi faya ta siye dəretsətseh ta ndzalala. Dəretsətseh niye na, lele bay wene wene aye, a ze ha siye tebiye.

17

Bazlam i ɲgwas nakə a gawa madama aye

¹ Ma dāba eye na, gawla i Mbəlom nəte mə walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasəla kwa way ta gəse mə həlay aye, a yaw ka təv ga, a gwedeŋ: «Dara hərwi ada nā bəzaka ha ɲgwas nakə a dā zlam, a gawa madama ma siye dəretsətseh. ɲgwas mäge madama niye a dā ha na, gəma nakə ta dəzl bəse ta magayam hay wal wal haladzay aye. ² Bəy i mändzibəra hay ta ge mezeleme ta neŋgeye ada ndo i mändzibəra hay ta sa guzom ɲgay. Ta kwaya, ta ge mezeleme dərmak.»

³ Tsa na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a yaw ka təv ga, a zla ga a ye ga ha a kəsaf. Ahəl nakə neŋ mə kəsaf aye na, na ɲgatay a ɲgwas mandza eye ka wu i pesl ndozza. Gər ɲgay hay tasəla, daram ka gər niye hay kuro. Ka bo ɲgay na, məzele hay mawatsa eye faya haladzay. Məzele neheye hay lele bay aye, faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom. ⁴ ɲgwas niye na, petekəd ka bo ndozza andza bəre nakə a dāv haladzay aye, tə wu i maslawa, gura, ada tə kwar neheye lele haladzay aye. Gəse i gura mə həlay ɲgay. Gəse niye na, maraha eye tə wu neheye ɲgwalak eye bay aye. Andza məgwede tə mezeleme nakə a gawa aye. ⁵ Ta watsa məzele ka da'ar ɲgay. Məzele ɲgay niye a dā wu mangaha eye, andza məgwede: «Babilon bagwar i gəma, neŋgeye maya i ɲgwas neheye tə gawa madama aye ada tə wu ɲgwalak eye bay ka mändzibəra aye.»

⁶ Na zəba faya na, ɲgwas niye kə sa bambaz i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə kəd tay ha na, hərwi tə gwadawa parakka Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ, ada ɲgwas niye kə kwaya tə bambaz tay.

Na ɲgatay andza niye na, a geŋ hərbaəkka. ⁷ Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ: «A gaka hərbaəkka na, hərwi mey?» A gwad: «Tsəne, na dəkeye ha wu nakə mangaha eye ka ɲgwas nakay aye ada ka wu i pesl nakə mandza eye faya aye. Wu i pesl niye na, gər hay faya tasəla ada daram hay kuro. ⁸ Wu i pesl niye ka ɲgatay kurre na, neŋgeye andaya tə dəre. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye andaya sa bay. Ma tsalaweye abəra ma bəd nakə kutsik bagwar eye aye. Ahəl nakə kə tsalaw aye na, Mbəlom ma dziye ha abəra mə dāma. Kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge mändzibəra zuk bay aye na, Mbəlom kə watsa məzele a dərewel nakə tə watsa a dāma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Siye i ndo hay andaya neheye kə

watsa məzele tay a dərewel bay aye. Ndo neheye məzele tay mə dərewel bay aye ta ɲgatay a wu i pesl niye na, ma gateye hərbaəkka hərwi a ndzawa neŋgeye na, andaya, anəke na, neŋgeye andaya sa bay ada pat mekeleŋ eye na, ma maweye mba.»

⁹ A gwedeŋ sa: «Ndo hay tā huta metsehe hərwi mətsəne wu neheye. Gər i wu i pesl neheye tasəla aye na, a dā ha mahamba hay tasəla nakə ɲgwas niye mandza eye faya aye dərmak. A dā ha bəy hay tasəla. ¹⁰ Mə walaŋ tay na, bəy hay zlam mələve i bəy tay ka ndāv. Neŋged nəte na, neŋgeye andaya faya ma ləviye bəy ɲgay. Matasəla eye na, həlay ɲgay eye kə slaw zuk bay. Aza həlay ɲgay kə slaw na, ma ndziye həlay tsekweŋ tsa. ¹¹ Wu i pesl nakə ahəl niye neŋgeye tə dəre aye ada anəke neŋgeye andaya tə dəre sa bay na, neŋgeye na, matsamahkar i bəy. Neŋgeye mə walaŋ i bəy neheye tasəla aye dərmak. Ahəl nakə aza kə ndohwaw aye na, Mbəlom ma kədiye na hele hele.

¹² «Daram neheye kuro ka ɲgatay aye na, a dā ha bəy hay kuro ta deyeweye. Ta yaw zuk bay. Mbəlom ma vəlateye gədaŋ hərwi ada nəteye ta wu i pesl niye ta ləviye mələve bəy bəre nəte. ¹³ Bəy neheye kuro aye mədzal gər tay na, nəte. Ta geye məsler a wu i pesl ta gədaŋ tay peteh hərwi ada mə ləva bay ɲgay. ¹⁴ Ta giye vərəm ta Wawa i təbaŋ. Wawa i təbaŋ ma sliye fataya hərwi neŋgeye na, Bəy Maduweŋ ka gər i bəy Maduweŋ hay. Neŋgeye Bəy a ze bəy hay tebiye. Ndo ɲgay hay faya ta pay bəzay na, tə dərev tay peteh. Neŋgeye a pala tay ha, a zalatay ada ta pay bəzay. Andza niye ta ɲgwasiye fataya tə neŋgeye.»

¹⁵ Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ sa: «Magayam nakə ka ɲgatay ɲgwas niye a gawa madama mandza eye ka tsakay aye na, andza məgwede: Slala hay, ndo hay mbərzəzza haladzay, gəma hay, ndo neheye tə tsik kwa bazlam i gəma waray waray aye. ¹⁶ Daram neheye kuro ka ɲgatay aye ta wu i pesl niye dərmak, ta neye dəre a ɲgwas niye. Ta buwiye wu hay tebiye abəra mə həlay i ɲgwas niye hərwi ada mə ndza bo kəriye. Ta gəsiye na ada ta həpədiye na. Siye nakə ka zəkaw aye na, ta kaliye ha a ako, ta fəkiye na abəra mə dāma hurdək hurdək. ¹⁷ Bəy neheye kuro mədzal gər tay nəte aye ada tə gay məsler a wu i pesl niye hərwi ada mə ləva bəy ɲgay na, maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom a ge andza niye hərwi ada tā ge wu nakə a say aye. Wu i pesl ma ləviye bəy ɲgay hus ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye mə ge bo. ¹⁸ ɲgwas nakə ka ɲgatay aye na, bagwar i gəma nakə ma ləviye bəy i mändzibəra hay tebiye.»

Gəma i Babilon ka mbəzl

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a gawla i Mbəlom nengəd sa, faya ma mbəzlaweyə abəra mə mbəlom. Gədañ ngay na, bagwar eye haladzay. Ada madəve ngay nakə a dəv aye na, a dəv dzaydzay ka mändzibəra.

² A wuda ta magala, a gwad: «Babilon gəma bagwar eye ka mbəzl, Babilon ka mbəzl hele hele. Ka təra təv mändze i məsəfəre neheye lele bay aye. Məsəfəre lele bay eye hay kwa waray waray nəteye mandza eye mə dəma. Diyeñ neheye lele bay aye, a satay a ndo hay bay aye nəteye mə dəma.* ³ Babilon ka mbəzl hərwi kə vəlay ha bo ka məge mezeleme. Ndo i gəma hay wal wal tebiye ta sa guzom ngay ada bəy hay ka mändzibəra ta ge mezeleme ta nengəye. Ndo i tsakala hay ka mändzibəra ta təra zlele eye hay ta wu neheye a yatay a gər a ndo hay ka zal aye.»

⁴ Na tsəne mətsike me mekeleñ eye a tsənew mə mbəlom sa, a gwad:

«Nəkurom ndo ga hay, dumara abəra mə walañ tay
bəna ka tələkum həlay a mənese
ka ta sumeye dəretsətseh andza nəteye
dərmak.

⁵ Dumara abəra mə walañ tay
hərwi mənese tay a pasla bo bay hal-
adzay
ada Mbəlom kə mətsa ha gər bay.

⁶ Gumatay dəretsətseh andza nakə nəteye tə
gatay a ndo hay aye.

Wu nakə tə gatay a ndo hay aye na,
gumatay m̄a ze niye.

Tadə nəteye tə vəlay guzom a ndo gəse nəte
na,
rahumatay ha gəse sulo.

⁷ Gumatay dəretsətseh haladzay hərwi ada
dərev m̄a ndalatay.

Tə gwad nəteye gədañ eye hay haladzay ada
tə ndayawa wu m̄anday lele.

Tə gwaday a gər tay sa na, nəteye bəy
bagwar eye hay.

Tə gwad gəma tay na, ma giye dəretsətseh
andza madakway i ngwas təbey,
dəda mədahañ ma ndzateye a gər təbey.

⁸ Hərwi niye, dəretsətseh ma deyeweyə fa-
taya na, ka nəte eye.

Dəvats, mədahañ ada mändərzlan ta
deyeweyə a gəma tay pat eye nəte
hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom nengəye
Mbəlom bagwar eye.

Mata ge sariya na, nengəye.

⁹ «Ahəl nakə bəy hay ka mändzibəra, ne-
heye tə gawa mezeleme ta gəma niye ta
gençis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye
na, ta tuwiye haladzay, ta giye dəmes i
mədahañ hərwi ahəl niye nəteye mandza
eye ma wiya. ¹⁰ Ta diye, ta lətsiye dərənç

hərwi zluwer ma gateye tə dəretsətseh niye.
Ta gwadiye:

“Waawayah! Waawayah!

Nəkar Babilon gəma bagwar eye nakə gədañ
yak a gawa andaya aye,
ka mbəzl hele hele bəre nəte na, kəkay?”

¹¹ «Ndo i tsakala hay ka mändzibəra ta
tuwiye ada ta giye dəmes i mədahañ dərmak
hərwi gəma nakə a təma aye, ndəray kwa
nəte andaya mə dəma sa bay. Ndəray an-
daya masəkəme wu i tsakala tay bay? ¹² Wu
niye hay na, gura ta bəre, kwar lele eye hay
wal wal, ada petekəd ndozza eye, petekəd
ngwalak eye hay wal wal. Wu neheye ndo i
tsakala hay ta səkamawa ha aye na, dərizl
i gərdañ neheye lele haladzay ada tə wu
neheye ta lambad tə zler i bəgəne aye ada ta
mayako lele eye hay. Ta lambad ta bəre, tə
kwar. ¹³ Ndo niye hay ta səkamawa ha mal
nakə a ze huñña aye wal wal dərmak ada ta
slambah neheye a ze lele aye. Ta səkamawa
ha guzom ada mal, bəle ada gufa, sla hay,
təbəñ hay, pəles hay, muta i pəles hay ada
beke hay andza məgwede ndo zezənç hay.
Ane tuk na, ndəray andaya masəkəme fa-
taya abəra wu niye hay sa bay.

¹⁴ «Tə tuwa, tə gwadatay a ndo i gəma
niye hay: “Wu neheye a yawakum a gər aye
ta təma ta ako. Zlele kurom tə wu kurom
lele eye hay andaya sa bay, ka hutumeye sa
bay.” ¹⁵ Ndo i tsakala neheye ta təra zlele
eye hay tə masəkəme ha wu ma gəma niye
aye na, ta lətsiye dərənç ta gəma niye. Zluwer
a gatay tə dəretsətseh bagwar eye. Ta tuwiye
haladzay ada ta giye dəmes i mədahañ. ¹⁶ Ta
gwadiye: “Waawayah, waawayah, gəma
bagwar eye ka mbəzl. Nengəye a ndzawa na,
andza ngwas nakə a pa ka bo petekəd ndozza
aye ada ta petekəd neheye zler i mətul zler i
mətul ada tə siye petekəd lele eye haladzay
aye. A pawə ka bo wu i maslawa, tə ge ta
gura, tə kwar neheye lele aye. ¹⁷ Wu hay
tebiye a təma andza niye tsa düh!”

«Ndo neheye faya ta diye tə kwalalanç i
yam ada ta bagwar tay hay, ndo i tsakala
neheye ti yawa a tsekene tə kwalalanç i
yam ada ta ndo neheye tebiye nəteye mə
kwalalanç i yam aye, ti ye tə lətse dərənç. ¹⁸ Ta
zəba dərə, tə ngatay a gençis i ako nakə faya
ma təmiye gəma niye na, ta wuda ta magala,
tə gwad: “Gəma andaya andza gəma nakay
bagwar eye bay.” ¹⁹ Tə tuwa, tə ge dəmes
i mədahañ, tə kuts bətekwew a gər dəslis
dəslis. Ta wuda, tə gwad: “Waawayah, wa-
awayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Anañ
gəma nakə ndo neheye ta kwalalanç i yam
aye ta huta zlele na, mə həlay ngay. Bəre nəte
tsa na, a mbəzl na, kəkay?”

²⁰ «Nəkurom neheye mə mbəlom aye
ngwasum! Gəma ka təma! Nəkurom ndo

* 18:2 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 14.3-21.

mäpe mädzal gər hay ka Yesu, näkurom ndo i maslan i Yesu hay ada näkurom ndo mäde ha bazlam i Mbəlom hay, ngwasum hərwi Mbəlom kə gay sariya ka wu nakə a gakum aye.»

²¹ Ma dāba eye na, gawla i Mbəlom gədan eye, a ye a zla kwar bagwar eye andza ber i maləgəre, a kal ha a bəlay. Tsa na, a gwad: «Ta kaliye ha Babilon gəma bagwar eye andza niye, dāda ta ngateye sa bay. ²² Ndo hay ta tsəniye dāda mädze gandzaval ma Babilon, mäge dāmes, məfe fagam, məfe tolom sa bay. Wurray kwa tsekweŋ ma giye andaya ma Babilon sa bay. Ndo malembede wu hay ta giye andaya sa bay, maləgəre nakə a ləwawa abəra ma təv kurom aye na, ndo hay ta tsəniye sa bay. ²³ Lalam kurom hay ta dəviye dzaydzay ka niye sa bay. Ta tsəniye mabəbale wuray huwwa i ndo mazole dahəlay hay mə gay kurom sa bay. Ahəl niye ndo i tsakala kurom hay ta ze ha siye i ndo i tsakala hay ka mändzibara tebiye. Ka vatay gər a ndo hay kwa məngay ta madaŋ kurom. Hərwi niye näkurom ka nasumeye andza niye. ²⁴ Mbəlom a ngatay a bambaz i ndo mäde ha bazlam ngay hay, ada a bambaz i ndo ngay hay. Bambaz i ndo neheye ka mändzibara tebiye tə kəd tay ha aye na, ka gər tay.»

19

¹ Ma dāba eye na, na tsəne mätsike me a tsənew mə mbəlom andza ndo hay haladzay ta tsikiye me. Tə gwad:

«Hələluya! Zambadumay a Mbəlom.

Maa təma tay ha ndo hay na, nengeye.

Nengeye mazoleb eye, nengeye gədan eye a ze kwa mey.

² Nengeye na, ndo i dedek,

a ge sariya ngay a ndo hay na, ta dedek.

Kə gas na maya i ngwas neheye tə gawa madama aye.

Ngwas niye na, kə nas tay ha ndo hay ka mändzibara tebiye tə wu neheye lele bay aye.

Mbəlom kə vəlay dəretsətseh a ngwas niye hərwi nakə a kəd ndo i məsler ngay hay aye.»

³ Ma dāba eye, tə ma faya sa, tə gwad:

«Zambadumay a Mbəlom.

Geŋgis nakə a tsalaw abəra ma gəma niye aye na,

ma ndəviye bay, ma tsalaweye huya andza niye.»

⁴ Tsa na, madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad ada wu neheye fad aye ta dəkw gurmets kame i təv mändze niye Mbəlom mandza eye faya aye ada tə dəslay ha gər, tə gwad: «Hələluya! Nəkar Mbəlom bagwar eye.»

Magurlom i mazole dahəlay

⁵ Na tsəne mätsike me a tsənew abəra ma təv mändze i bay eye, a gwad:

«Zambadumay a Mbəlom kway,
näkurom ndo mäge məsler ngay hay,
näkurom neheye ka rəhumay ha gər ta dedek,
kwa wawa hay kwa bagwar hay.»

⁶ Na tsəne mätsike me nengef a tsənew sa andza ndo hay haladzay mbərzəzza faya ta tsikiye me. A tsənew sa na, andza mazaw bagwar eye nakə a vaw ka mahəmba aye. A tsənew andza maləve i mbəlom bagwar eye dərmak. Neŋ faya na piye faya zləm na, mätsike me niye a gwad:

«Nəkar Mbəlom bagwar eye
hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom kway na,
gədan eye.

Maa ləva wu hay tebiye na, nengeye.

⁷ Ngwasakwa, dərev kway mā ge lanlan lele.

Zambadəkway hərwi həlay eye kə slaw.
Wawa i təbaŋ ma zliye dahəlay.

Dahəlay maləva bo eye tsiy, faya ma həbiye.

⁸ Ta vəlay tsəved mäpe ka bo peteked nakə tsədanŋa,
ndələb kwa tsekweŋ andaya faya bay aye,
ada nakə a dəv haladzay pəzləd pəzləd aye.

Ngwalak ngwalak i peteked niye a dā ha na,
wu neheye ngwalak eye ndo mäge
mädzal gər hay ka Yesu tə ge aye.»

⁹ Tsa na, gawla i Mbəlom eye andaya a gwedeŋ: «Watsa a dərewel na, məngwese ma ndziye ka ndo neheye tə zalatay a magurlom i mazole dahəlay i Wawa i təbaŋ aye.»
Gawla i Mbəlom niye a gwedeŋ sa na: «Bazlam neheye anaŋ aye na, dedek. A yaw na, abəra mə bazlam i Mbəlom.»

¹⁰ Na tsəne andza niye na, na dəkw gurmets kame ngay hərwi mädəslay ha gər, ane tuk na, a gwedeŋ: «Kā ge andza niye bay. Neŋ dərmak na, ndo i məsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malammar yak neheye tə pa mädzal gər tay ka bazlam i Yesu nakə a dā ha aye. Dəslay ha gər dūh na, a Mbəlom.»

Maa vəlatay gədan a ndo i maslan i Mbəlom na, bazlam nakay.

Vəram bagwar eye

¹¹ Ma dāba eye na, na ngatay magərmbəlom mahəndəka eye tuwanŋa. Pales herre eye malatsa eye mə dāma ada ndoweye andaya mandza eye faya tuŋŋa, tə zalay na, ndo i dedek ada ndo nakə a ge wu ta tsəved aye. Ma giye sariya ada ma giye vəram ta dedek. ¹² Dəre ngay a dəv andza dərneħ i ako. Kə pa dzagwa i bəy a gər haladzay. Ta watsa faya mazole. Ndaray a sər mazole niye bay, maa sər na, nengeye nate. ¹³ Kələmedze ngay nakə ka bo

aye na, bambaz faya haladzay. Məzele ngay na, bazlam i Mbəlom. ¹⁴ Slala i sidzew hay wal wal mə mbəlom tə pay bəzay. Nəteye mandza eye ka pələs herre eye hay. Peteked tay hay ka bo na, herre kwa tsekweñ ndəlu6 faya bay dərmak. ¹⁵ Maslalam matasla eye hepepe, a yaw abəra mə bazlam ngay. Ta maslalam niye na, ma həhariye tay ha ndo neheye ta təma bazlam ngay bay aye. Ma təriye bəy ta gədañ eye ka gər tay. Ma mbərasliye tay ha mbərasl mbərasl andza hohway neheye ta mbərasla tay ha hərwi maditsaw abəra mə dəma yam aye. A də ha niye na, mevel i Mbəlom bagwar eye. ¹⁶ Ta watsa məzele ngay ka peteked ngay ada ka gwas ngay. Tə watsa na, tə gwad: «Nəngeye na, bəy ka gər i bəy hay tebiye. Bəy Maduweñ ka gər i bəy maduweñ hay tebiye.»

¹⁷ Tsa na, na ngatay a gawla i Mbəlom nənged mələtsa eye ka pat. A wuda ta magala, a zalatay a diyeñ neheye faya ta tsəviye ta magərbəlom aye, a gwadatay: «Hayum gər, dumara ndayum bagwar i magurlom nakə Mbəlom a da aye. ¹⁸ Dumara həpədum slo i mədahañ i bəy hay, həpədum slo i mədahañ i sidzew hay tə slo i bəy tay hay. Həpədum slo i pələs hay tə slo i ndo neheye tə tsalawa faya aye ada tə slo i ndo hay tebiye, kwa slo i beke hay, kwa i ndo neheye nəteye beke hay bay aye, kwa i bagwar hay, kwa i wawa hay.»

¹⁹ Tsa na, na ngatay a wu i pəsl niye ada ta bəy i məndzibəra hay. Sidzew tay hay tə haya gər hərwi məge vərəm ta ndo nakə a tsal ka pələs herre eye ada ta sidzew ngay hay. ²⁰ Ahəl nakə ta dazlay a vərəm aye na, ndo niye tə sidzew ngay hay tə gəs na wu i pəsl ta ndo nakə a gwad nəngeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom, azlakwa nəngeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom bay aye. Maa ge masuwayañ kame i wu i pəsl na, nəngeye. Andza niye, a vatay gər a ndo hay ka matəmə ka bo tay ngodgor i wu i pəsl ada ka mədəslay ha gər a kule nakə a ge aye. Ahəl naka tə gəs wu i pəsl ta ndo niye a gwad nəngeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, tə kuts tay ha a dəlov i ako tə dəre. Ako niye a təma na, andza dəlov a təma andza gufa i wur i kudamasara. ²¹ Sidzew i wu i pəsl hay na, ndo niye tə pələs aye a kəd tay ha ta maslalam naka a yawaw abəra mə bazlam ngay aye. Diyeñ hay tebiye, tə yaw tə nda mədahañ tay, tə rah.

20

Bazlam nakə a tsik ka məve gwezem aye

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a gawla i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom, kələ məhəndəke abəra mə bəd'nake

kutsik bagwar eye mə həlay ngay. Tsalalaw bagwar eye a mba haladzay mə həlay ngay dərmak. ² A ye naha, a gəs gədam. Gədam niye na, dədə, andza məgwədə Fakalaw nakə a vaway gər a ndo hay ahəl niye aye. Gawla i Mbəlom niye a gəs, a dzawa na. Ma ndziye madzawa eye məve gwezem. ³ Gawla i Mbəlom a dzawa na Fakalaw niye na, a kal ha a bəd nakə kutsik bagwar eye, a dərəzl faya. A dərəzl faya na, lele tə kələ mədərəzle hərwi ada mā vatay gər a ndo hay ka məndzibəra sa bay. Ma dəba i məve gwezem na, ta pəliye ha, ane tuk na, ma ndziye tsekweñ tsa.

⁴ Ma dəba eye na, na ngatay a təv məndze hay i bəy, ndo hay mandza eye faya. Mbəlom kə vəlatay gədañ ka məgatay sariya a ndo hay. Na ngatay a məsəfəre i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dərmak. Ndo hay tə dəslay fataya abəra gər ahəl niye dədədə hərwi nakə tə pa mədzal gər tay ka Yesu aye ada hərwi nakə tə dəwa ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye na, ta dəslay ha gər a wu i pəsl niye bay, ta dəslay ha gər a kule ngay bay, ngodgor ngay andaya fataya ka da'ar təbey kwa ka həlay andaya bay. Na ngatay na, nəteye tə dəre. Nəteye tə Yesu Kəriste ta ndziye ma bəy məve gwezem. ⁵ Niye na, tə lah mələtsəw abəra ma mədahañ aye. Siye i ndo hay na, ta lətseweye zük bay. Ta lətseweye na, məve gwezem ma ndəviye abəra mə dəma təday.

⁶ Məngwese ka ndo niye hay tə lah mələtsəw aye. Mbəlom kə pa tay ha wal. Məməte masulo eye ma sliye fataya məgatay wuray sa bay. Ta təriye na, ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ada a Yesu Kəriste. Nəteye tə Kəriste ta ndziye ma bəy məve gwezem.

Mbəlom a sla ka Fakalaw

⁷ Fakalaw kə ndza madzawa eye məve gwezem na, ta gəriye ahaya abəra ma bəd. ⁸ Kə ndohwaw abəra ma bəd na, ma diye mata vatay gər a ndo hay ma gəma hay wal wal sa. Tə zalatay a gəma niye hay na, Gog ta Magog.* Ma hayatay gər ka təv manəte eye hərwi ada tə ge vərəm ta Mbəlom. Nəteye na, haladzay wurkenkene andza hewiyen nakə mə magayam aye. ⁹ Na ngatay na, tə ndohwaw tsid tsid ti ye kwa a ngay, ti ye tə lawara təv i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu andza məgwədə gəma nakə Mbəlom a wuda haladzay aye. Ane tuk na, ako a mbəzlaw fataya mə mbəlom, a təma tay ha tələmed tələmed. ¹⁰ Fakalaw niye a vatay gər na, tə gəs na tə kal ha a dəlov i ako. Mə dəma na, gufa i kudamasara wafafafa faya ma təmiye. Tə kal ha na, a təv nakə 6a tə lah məkal ha a dəma wu i pəsl ta ndo nakə a gwad nəngeye ndo mədə ha bazlam i

* 20:8 Zaba mə Ezekiyel 38-39.

Mbəlom aye. Andza niye, ta siye dāretsətseh hapat ta həvad ka tor eye mə dāma.

Maduk i duk i sariya

¹¹ Ma dāba eye na, na ngatay a tōv mǎndze i bāy a zāba herre. Ndo andaya mandza eye faya. Mǎndzibāra ta magərmbəlom tǎ dze abara kame ngay, ta ngatateye sa bay. ¹² Tsa na, na ngatay a ndo neheye tǎ mǎt aye tebiye, kwa bagwar hay, kwa wawa hay. Nǎteye mǎlǎtsa eye kame i tōv mǎndze i bāy. Tsa na, ndoweye a hǎndǎk dǎrewel hay. Ta hǎndǎk dǎrewel mekeleŋ eye dǎrmak. Nǎngeye na, ta watsa a dāma mǎzele i ndo neheye tǎ huta sifa nakǎ dedǎk aye. Ma dāba eye ta hǎndǎk dǎrewel niye hay na, Mbəlom a gatay sariya a ndo neheye tǎ mǎt aye. A gatay sariya na, tǎdǎ tǎdǎ ka wu tay neheye tǎ ge aye, tǎ watsa na a dǎrewel niye hay aye. ¹³ Ndo neheye tǎ mǎt ma bǎlay aye tǎ ndohwaw tebiye abāra ma bǎlay. Mǎdahaŋ neheye ma bǎd ma tōv mǎndze i mǎdahaŋ hay aye tǎ ndohwaw abāra mǎ dāma tebiye. Mbəlom a gatay sariya tebiye tǎdǎ tǎdǎ ka mǎsler tay. ¹⁴ Tsa na, tǎ kal ha mǎmǎte ta tōv mǎndze i mǎdahaŋ hay a dǎlov i ako. Dǎlov i ako niye na, tōv nakǎ ndo hay ta mǎtiye mǎ dāma masulo aye. ¹⁵ Tǎdǎ ndoweye mǎzele ngay andaya mǎ dǎrewel i ndo neheye ta huta sifa aye bay na, ta kal ha a dǎlov i ako niye dǎrmak.

21

Magərmbəlom wedeye ta mǎndzibāra wedeye

¹ Ma dāba eye na, na ngatay a magərmbəlom wedeye ta mǎndzibāra wedeye. Magərmbəlom makurre eye ta mǎndzibāra makurre eye ta dze. Ada bǎlay andaya sa bay kǎ dze. ² Na ngatay naha a gǎma tsǎdǎŋŋa eye, gǎma niye na, Zerozelem wedeye nakǎ faya ma mbǎzlaweye abāra ka tōv i Mbəlom aye. Gǎma niye na, a lambad bo, a le haladzay andza dahǎlay nakǎ a lambad bo lele ma diye a gay i zal aye. ³ Na tsǎne mǎtsike me a tsǎnew abāra ka tōv mǎndze i bāy ta magala, a gwad: «Zǎbum, Mbəlom kǎ ge gay ngay a walaŋ i ndo hay, ma ndziye tǎ nǎteye. Ta tǎriye ndo ngay hay. Nǎngeye Mbəlom nǎte ngweŋ ma ndziye tǎ nǎteye. ⁴ Ma takadiye na yam dǎre tay. Ta mǎtiye sa bay tebiye. Wuray ma ndalateye sa bay. Ta tuwiye sa bay, wuray ma wuriye fataya sa bay. Wu guram eye hay ta dze.»

⁵ Tsa na, ndo nakǎ mandza eye ka tōv mǎndze i bāy aye, a gwad: «Zāba, na giye wu hay tebiye wedeye hay.» Tsa na, a gwedeŋ: «Watsa wu nakay hǎrwi bazlam neheye na, dedǎk, makǎraw me kwa tsekweŋ andaya mǎ dāma bay.»

⁶ A gwedeŋ sa: «Ka ndǎv. Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndǎv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa. Neŋ makurre i wu hay tebiye ada neŋ mandǎve i wu hay tebiye. Ndo nakǎ yam a gay aye na, na vǎleye yam kǎriye. Yam niye a ngǎzaw ma bǎdiyem. Yam niye na, yam nakǎ ma vǎlateye sifa a ndo hay aye. ⁷ Ndo nakǎ kǎ ngwasa ka dǎretsətseh aye na, na vǎleye wu neheye tebiye. Na tǎriye Mbəlom ngay, nǎngeye ma tǎriye wawa ga. ⁸ Ane tuk na, ndo i takazay hay, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ndo neheye dǎrev tay lele bay aye, ndo makǎde gǎr i ndo hay, ndo mǎge madama hay, madǎŋ hay, ndo mǎpay bǎzay a kule hay, ndo i parasay hay, nǎteye dūh ta diye na, a dǎlov i ako. Gufa i kudamasara nakǎ a tǎma wafafafa aye mǎ dāma. Ta mǎtiye mǎmǎte masulo aye na, mǎ dāma.»

Zerozelem wedeye

⁹ Ma dāba eye na, gawla i Mbəlom a yaw ka tōv ga. Nǎngeye nǎte mǎ walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasǎla ta gase mǎ hǎlay tay aye neheye maduk i duk i dǎretsətseh mǎ dāma maraha eye. A yaw na, a gwedeŋ: «Dara, na dǎkeye ka dahǎlay nakǎ Wawa i tǎbǎŋ ma zliye aye.» ¹⁰ Tsa na, Mǎsǎfǎre Tsǎdǎŋŋa eye a yaw ka gǎr ga ada kwayaŋŋa gawla i Mbəlom niye a zla ga, a ye ga ha a mahǎmba bagwar eye sololololo. A dǎŋ ka Zerozelem gǎma tsǎdǎŋŋa eye, faya ma mbǎzlaweye abāra ma magərmbəlom, a mbǎzlaw abāra ka tōv i Mbəlom. ¹¹ Gǎma niye na, a dǎv dzaydzay andza kwar lele eye, a wuzl dǎre andza malam. Maa wuzl dǎre niye na, mǎzlab i Mbəlom. ¹² Tǎ lawara na gǎma niye na, ta zled. Zled niye madǎzla eye dabasǎm eye ada zǎbol eye dǎrmak. Tǎ ge faya mǎged i mǎfǎlakwe a dāma na, kuro gǎr eye sulo, ada gawla i Mbəlom kwa way ka mǎged neheye kuro gǎr eye sulo aye. Ka mǎged niye hay na, tǎ watsa faya mǎzele kuro gǎr eye sulo i slala i Israyel hay. ¹³ Gǎma niye na, hawal fǎd. Ka hawal niye hay fǎd aye na, mǎged faya mahkar mahkar. Mahkar ta diye i bǎzay, mahkar ta diye i pat madǎde ada mahkar ta diye i tsakay, mahkar ta diye i Salawa. ¹⁴ Tǎ pǎ mǎdok i zled i gǎma niye tǎ kwar bagwar eye hay kuro gǎr eye sulo. Ka kwar niye hay nǎte nǎte tǎ watsa faya mǎzele i ndo i maslaŋ i Wawa i tǎbǎŋ kuro gǎr eye sulo.

¹⁵ Gawla i Mbəlom nakǎ faya ma tsikeneye me aye na, sakwal i gura mǎ hǎlay. Sakwal niye na, hǎrwi mǎlǎve ha wu hay. A ye, a lǎva ha gǎma, mǎged eye hay ada zled i gǎma eye. ¹⁶ Hawal i gǎma niye fǎd na, tǎ lǎva ta ze a bo bay. Gawla i Mbəlom a lǎva na gǎma eye ta sakwal ngay niye. Zǎbol ngay eye na, gwезem kuro gǎr eye sulo. Zlabatam ngay eye tǎ solololo ngay eye andza niye dǎrmak.

¹⁷ Ma dəba eye, gawla i Mbəlom a ləva zled niye. Solololo nğay eye temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. A ləva na, andza nakə ndo hay tə ləvawa wu aye. ¹⁸ Ta dəzl zled niye na, tə kwar nakə tə zalay *zaspe* aye. Gəma niye na, tə dəzl tə gura lele dəre a tsara ha andza malam. ¹⁹ Tə wurkatsa na mədok i zled niye na, tə kwar neheye wal wal a le haladzay aye. Kwar eye niye hay na, tə zalatay *zaspe*. Masulo eye na, tə zalay *safir*, mamahkar eye tə zalay *apate*, mafad eye tə zalay *emerod*, ²⁰ mazlam eye tə zalay *sardowan*, maməkwa eye tə zalay *kornalin*, matasəla eye tə zalay *karisolate*, matsamahkar eye tə zalay *beril*, matsid eye tə zalay *topaz*, makuro eye tə zalay *karisoparas*, makuro gər eye nətə tə zalay *hisinje*, makuro gər eye sulo tə zalay *ametiste*. ²¹ Wu i məged niye kuro gər eye sulo eye i kwar, tə zalay *perəl*, a le haladzay. Təv məhay gər i gəma niye na, tə ndərat faya na, gura lele dəre a tsara ha aye.

²² Na nğatay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ma gəma niye bay hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom bagwar eye ada Wawa i təbañ nətəye wu tay ma təv maduwule me. ²³ Na zəba dəre na, pat ta kiye ta təriye kəriye ma gəma niye hərwi dzaydzay i Mbəlom a dəv mə dəma. Wawa i təbañ neñgeye a vəl dzaydzay ma gəma niye. ²⁴ Slala hay wal wal ka məndzibəra ta həhaliye ma təv dzaydzay nğay ma gəma niye. Bəy i məndzibəra hay ta fələkwiye a dəma tə zlele tay hərwi məvəlay wu a Mbəlom. ²⁵ Məged i gəma niye ma ndziye na, tuwanğa hwəpat ta dərəzliye na bay. Ta dərəzliye na dədə bay hərwi həvad andaya sa bay. ²⁶ Ta zliye zlele tə wu neheye lele aye ka məndzibəra, ta fələkwiye ha a gəma niye hərwi məvəlay a Mbəlom. ²⁷ Wu neheye lele bay aye ta sliye faya mede a dəma bay. Ndo neheye dərəv tay manasa eye ada ndo i parasay ta fələkwiye a dəma bay dərək. Mata fələkwe a dəma na, ndo neheye tə watsa məzele tay a dərəwel i Wawa i təbañ aye. Maa huta sifa dedek eye na, nətəye.

22

¹ Ma dəba aye na, gawla i Mbəlom niye a deñ ka magayam wuray yam mə dəma. Yam eye niye na, ma vəliye sifa a ndo hay. A wuzl dəre andza malam ada a yaw na, abəra ka təv məndze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbañ. ² A va ma wuzlah i tsəved i gəma niye. Ka tsakay i yam niye na, dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye kə ndzohwaw. A ndzohwaw na, diye sulo sulo. Ka məve nətə na, a wa sik kuro gər eye sulo. Ka kiye na, a wa sik nətə. Slambah eye hay na, sidem. Ma mbəliye tay ha slala i ndo hay wal wal tebiye.

³ Wu neheye Mbəlom a vəlawatay mezeleme aye na, ma giye andaya ma gəma

niye bay. Mata ge andaya ma gəma niye na, təv məndze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbañ. Ndo nğay hay ta dəsəye ha gər. ⁴ Nətəye na, ta nğateye a dəre nğay, ta watsiye məzele nğay ka da'ar tay. ⁵ Həvad ma giye andaya sa bay, lalam hay tə pat ta təriye kəriye hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom bo nğay eye ma dəvətəye dzaydzay. Ada nətəye na, ta ndziye ma bəy ka tor eye.

⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwedeñ: «Bazlam neheye na, dedek, maraw me andaya kwa tsekweñ mə dəma bay. Bəy Maduweñ Mbəlom a vəlatay Məsəfəre nğay a ndo məde ha bazlam nğay hay hərwi ada tə də ha bazlam nğay. A slaraw gawla nğay hərwi ada mə yaw mə dətay ha a ndo i məsler nğay hay wu nakə mazlambar ma deyəweye kame aye.»

Yesu ma maweye

⁷ Yesu a gwad: «Tsənum, mazlambar na miye naha bəse. Mbəlom ma piye nğama ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə mə dərəwel nakay aye hərwi a yaw na, abəra ma Məsəfəre i Mbəlom.»

⁸ Neñ Yuhana, na tsəne wu neheye tə zləm ga, na nğatay tə dəre ga. Ahəl nakə na tsəne aye ada na nğatay aye na, na kal ha bo kame i gawla i Mbəlom nakə a bəzeñ ha aye hərwi mədəslay ha gər. ⁹ Ane tuk na, a gwedeñ: «Kə ge andza niye bay. Neñ na, ndo i məsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malamar yak neheye nətəye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye ada andza siye i ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam neheye mə dərəwel nakay aye. Kə dəslay ha gər na, a Mbəlom.»

¹⁰ A gwedeñ sa: «Mbəlom kə də ha wu nakə ka watsa a dərəwel nakay aye. Ka nğaha na bazlam neheye bay, dətay ha a ndo hay hərwi wu neheye ta giye bo na, bəse.

¹¹ Neñ faya na gwadətəye a ndo neheye ta wuda wu nakə lele bay aye. Tadə a sakum məge mənəse na, dum ha kame kame andza niye huya. A nəkurom neheye dərəv kurom manasa eye, tadə a sakum matəre andza niye na, dum ha kame kame andza niye huya. Ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, mə ge lele huya. Ndo nakə faya ma pay bəzay a Mbəlom aye na, mə pay bəzay a Mbəlom andza niye huya.»

¹² Ma dəba aye na, Yesu a gwedeñ sa: «Tsəne, na miye naha bəse. Na həliye naha wu hay ka həlay hərwi ada nə vəl kwa a way merəbe i məsler nğay. ¹³ Maa dazlay a wu tebiye na, neñ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ gwa. Neñ makurre i wu hay tebiye ada neñ məndəve i wu hay tebiye

¹⁴ «Məñgwəse ma ndziye ka ndo neheye ta bəriye peteked tay hay tsədənğa eye. Nətəye ta hutiyə tsəved məfələkwe a gəma niye. Nətəye na, ta hutiyə tsəved mənde hohway

i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. ¹⁵ Ndo neheye ta tara andza kəra aye ada madaŋ hay ta ndo neheye tə gawa mezeleme aye, nəteye na, ta ndziye ma bəra. Ndo məkədə gər i ndo hay dərmaŋk ada ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule aye, ndo neheye tə vəlaway ha bo tay a maraw me aye, nəteye tebiye ta ndziye ma bəra, ta fələkwiye dədə a gəma niye bay.

¹⁶ «Nəŋ Yesu, na slər naha gawla i Mbəlom ga na, hərwi ada m̄a ye, m̄a dākum ha wu neheye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla aye. Nəŋ na, ndo nakə faya ka həbumeye ma deyeweye abəra ma gwala i Davit aye. Nəŋ na, banta i dərə mətsədə nakə a dəvawa ta mekedə aye.»

¹⁷ Məsəfare Tsədəŋŋa eye ta dahəlay, tə gwad: «Dara.» Nəkurom neheye faya ka tsənumeye wu neheye, gwadum: «Dara.»

Nəkurom neheye yam a gakum aye, dumara sum yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay

aye. Ta vəliye kəriye a ndo neheye a satay məse aye.

Mandəve i bazlam

¹⁸ Nəŋ Yuhana faya na gateye daf a ndo neheye faya ta tsəniye wu neheye mə dərəwel nakay aye. Tadə ndoweye ka səkah ha wu ka bazlam neheye mə dərəwel nakay aye na, Mbəlom ma səkaheye ha dərətsətseh nakə ka dzaŋgum mə dərəwel nakay aye.

¹⁹ Tadə ndoweye kə zla wu abəra mə bazlam i Mbəlom na, Mbəlom ma həliye hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye abəra ka bəmalə ŋgay. Ma hutiyə təv ma gəma i Mbəlom bay. Ba dərəwel nakay kə tsik ka hohway ta gəma niye tsiy.

²⁰ Yesu a gwad ka wu neheye tebiye na, dedək aye, ma gwadiye: «Ayaw, na miye naha bəse.»

Ayaw Bəy Maduweŋ ga Yesu, dara.

²¹ Yesu Bəy Maduweŋ kway m̄a pa fakuma ŋgama tebiye.